KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

Call No. MF മ PAN - K Acc. No. 86774

Author പണിക്കർ, കെ. എം.

Title കല്ല്യാണസൗഗന്ധികം

BOOK To READER

* Thank you for not tearing my pages.
* Grateful for not Writing Comments or put unsightly markings.

Calling Urgent Attention

1. Tearing of pages causes permanent damage to the Book. Please think of the Reader who finds missing pages after reading that far. It is cruelty to the innocent.

2. Writing Comments and put markings disfigures the Book. Please take care.

Secretary

DISTRICT
No.
KOTTAYAM

കല്യാണമാല

NATIONAL BOOK STALL
S.P.C.
LTD.
BR. KOTTAYAM

KALYANAMAL

(Historical Novel)

By

K. M. PANIKKAR

Third Impression—1958 October

Copies One Thousand

PUBLISHERS:

THE MANGALODAYAM (PRIVATE) LTD.,

TRICHUR.

Price: 3—00

കല്യാണമാൽ

(മകിലചരിത്രത്തെസ്സംബന്ധിച്ച ഒരു നോവൽ)

86774

കെ.

9647

പ്രസാധകന്മാർ:

മംഗളോദയം (പ്രൈവറ്റ്) ലിമിറ്റഡ്,

തൃശ്ശിവപേരൂർ.

1958 / 1134] [വില: മൂന്നുറുപ്പിക

ഒന്നാംപതിപ്പ്: 1937
രണ്ടാംപതിപ്പ്: 1953
മൂന്നാംപതിപ്പ്: 1958
ആയിരം കോപ്പി.

തൃശ്ശിവപേരൂർ
മംഗളോദയം പ്രസ്സിൽ
അച്ചടിച്ചതു്.

(All Rights Reserved)

കവർ:
കൃഷ്ണാ & കമ്പനി
തൃശ്ശിവപേരൂർ

DISTRIBUTING LIBRARY
No.....
KOTTAYAM.

To

PARVATI

AT WHOSE INSISTENCE THIS BOOK

WAS WRITTEN

18.2.19

നോട്ട്

[ഈ നോവലിലുള്ള കഥാപാത്രങ്ങളിൽ ആരെല്ലാം വാസ്തവത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നവരെന്നും ഏതെല്ലാം സംഗതികൾ ചരിത്രപ്രസിദ്ധങ്ങളെന്നും അറിവാൻ ആഗ്രഹമുള്ളവർക്കുവേണ്ടിയാണു് ഈ നോട്ടു് എഴുതുന്നതു്. ചരിത്രസംബന്ധമായ ആഖ്യായികയിൽ കാണുന്നവരെല്ലാം ചരിത്രപ്രസിദ്ധന്മാരല്ലെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഈ പുസ്തകത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളവരിൽ പ്രസിദ്ധരായിട്ടുള്ളവരുടെ ഒരു ലിസ്റ്റു് താഴെ കൊടുക്കുന്നു.]

അക്ബർ ചക്രവർത്തി—

സലിംഷാ—പിന്നിട്ടു ജിഹാംഗീർ എന്ന സ്ഥാനത്തോടുകൂടി രാജ്യംഭരിച്ച രാജകുമാരൻ.

ദാനിയേൽഷാ—അക്ബറുടെ ഇളയപുത്രൻ.

മറിയംമക്കാനി—അക്ബറുടെ അമ്മ.

യോധാബായി— ,, പട്ടമഹിഷി.

നാസിർഖാൻ— ,, ശത്രുരന്മാരിൽ ഒരാൾ.

ഖാനേഖാനാൻ—സാമ്രാജ്യത്തിലെ സർവ്വസൈന്യാധിപതി.

പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോർ — ബിക്കാനേർമഹാരാജാവിന്റെ അനുജൻ, അക്ബറിന്റെ സ്നേഹിതൻ.

ഷൈക്മുബാറക്—അബുൽഫാസലിന്റെ അച്ഛൻ, അക്ബറുടെ

ഭോജസിംഹൻ—ബുൻദിയിലെ മഹാരാജാവു്. (ഗ്രന്ഥം.

ഷാബാസുഖാൻ
ഷാക്കുലിഖാൻ } സേനാനായകന്മാർ.

ശിഷ്ടമുള്ള കഥാപാത്രങ്ങൾ വാസ്തവത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നവരല്ല. ചരിത്രപ്രസിദ്ധങ്ങളായ സംഭവങ്ങളിൽ വരുത്തിയിട്ടുള്ള ചില മാറ്റങ്ങൾകൂടി പറയുന്നു: കഥ നടക്കുന്നതായി സങ്കല്പിച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തിനു നാലഞ്ചുവർഷം മുമ്പാണു് മുബാറക് മരിച്ചതു്. കിരീടാവകാശത്തെപ്പറ്റി, കഥയിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ, തർക്കമുണ്ടായാവും ദാനിയേൽഷാ അക്കാലത്തു ചക്രവർത്തിയുടെ കൂടെ ദെക്കാണിൽ ആയിരുന്നു.

അക്ബറുടെ കൊട്ടാരത്തെപ്പറ്റിയും ദർബാറിനെപ്പറ്റിയും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് അക്കാലത്തെ ചരിത്രകാരന്മാർ എഴുതിവെച്ചിട്ടുള്ളതനുസരിച്ചാകുന്നു.

കെ. എം. പണിക്കർ.

ഈ പുസ്തകത്തിൽ കാണുന്ന

ഹിന്ദുസ്ഥാനിവാക്കുകൾ

അമീർ — പ്രഭു: മുകിലസാമ്രാജ്യത്തിലെ വലിയ പ്രഭുക്കന്മാർക്ക് അമീർ എന്നായിരുന്നു സ്ഥാനം.

ഒമ്രാകൾ — അമീർ എന്നതിന്റെ ബഹുവചനം.

കില്ലേദാർ — കോട്ടയുടെ അധികാരി.

ഖുത്ബാ — മുസ്സൽമാന്മാരുടെ പ്രാർത്ഥനയിൽ ചക്രവർത്തിയുടെ തിരുനാമം കൂട്ടിച്ചേർത്തു പള്ളികളിൽ പറയാറുള്ളതു്.

ഗറീബ്നവാസ് — സാധുക്കൾക്കു് ആശ്രയമുള്ളവൻ.

ജഹാൻപനാഹ് — ചക്രവർത്തിയെ സംബോധനംചെയ്യുന്ന ഒരു വാക്കു്. അർത്ഥം ജഗത്തിന്റെ ആധാരം.

ജാൻ — നർത്തകികളുടെ പേരിന്റെ കൂടെ ബഹുമാനസൂചകമായി ചേർക്കുന്ന വാക്കു്.

ടീകാ — യുവരാജാവു്.

ദൌലത്ത് — ധനവിഭവം എന്നാണു് അർത്ഥമെങ്കിലും, സാമ്രാജ്യം എന്ന അർത്ഥത്തിലും ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടു്.

ബാ(പാ)ദുഷാ — ചക്രവർത്തി.

ബാ(പാ)ദുഷാ സലാമത്ത് — ചക്രവർത്തിയെ ബഹുമാനപുരസ്സരം പറയുന്നതു്.

ബുർഖാ — തലവഴി ഇട്ടുന്ന മൂടുപടം.

മിർസാ — തുർക്കോമന്മാരെപ്പറ്റിയും പേർസ്യന്മാരെപ്പറ്റിയും ഉപയോഗിക്കുന്ന ബഹുമാനവചനം.

ഷാ — ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രന്മാരുടെ പേരിന്റെ കൂടെ ബഹുമാനമായി ചേർക്കുന്നതു്.

ഷാബാഷ് — ബലേ!

സുബേ(സുബ)ദാർ — മുകിലന്മാരുടെ കാലത്തു ഗവർണ്ണർമാരുടെ സ്ഥാനം.

കല്യാണമൽ

അധ്യായം ൧

അക്ബർചക്രവർത്തിയുടെ രാജധാനിയായിരുന്ന ആഗ്രാനഗരം അക്കാലത്തെ പട്ടണങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തേതെന്നു സുസമ്മതമായിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ കൊട്ടാരങ്ങളുടെയും സുഖവാസഗൃഹങ്ങളുടെയും രാജസഭാടിയും സൂക്ഷ്മലോലുപന്മാരായ ഒട്ടാകളുടെയും പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും ഹർമ്മ്യങ്ങളുടെ ശില്പവൈചിത്ര്യവും സമ്പന്നമഹിമയും പേർസ്യാ, തുർക്കി, യൂറോപ്യൻരാജ്യങ്ങൾ മുതലായവയിലെ രാജധാനികളെ കവിഞ്ഞുള്ള ഒരു പ്രശസ്തി ആഗ്രാനഗരിക്കു നല്കിയിരുന്നു.

യമുനാതീരത്തോടു തൊട്ട രാജവീഥിയിലായിരുന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ സ്നേഹിതന്മാരായ മഹാപ്രഭുക്കളുടെ പ്രാസാദങ്ങൾ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നതു്. ഏകദേശം നാലുനാഴിക നീളത്തിൽ കിഴക്കുപടിഞ്ഞാറു കിടന്നിരുന്ന ഈ വീഥിയുടെ ഒരു വശത്തു നദിയെ അഭിമുഖീകരിച്ചു് അതിമനോഹരമായ വിധത്തിൽ പണിചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പല വലിയ കെട്ടിടങ്ങൾ കാണാമായിരുന്നു. ഇവയിൽ മിക്കവയുടെയും ആകൃതി, പുറത്തുനിന്നു നോക്കിയാൽ, ഏതാണ്ടു് ഒരേവിധമായി കാണപ്പെട്ടിരുന്നു. ചുവന്ന കല്ലുകൊണ്ടു പണിയിച്ച ഒരു വലിയ ഗോപുരം തെരുവിനെ തൊട്ടുണ്ടായിരുന്നതു കടന്നു പ്രവേശിക്കുന്നതു് ഉടമസ്ഥന്റെ സ്ഥാനവും സ്ഥിതിയും അനുസരിച്ചു പണിയിച്ചിരുന്ന ഒരുദ്യാനത്തിലേയ്ക്കായിരുന്നു. കൃത്രിമജലാശയങ്ങൾകൊണ്ടും ധാരായന്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടും ലതാകു

ഞ്ഞരകൊണ്ടും കൌതുകം വളർത്തിയിരുന്ന ഈ ഉദ്യാനങ്ങളുടെ മോടിയനുസരിച്ചാണ് അക്കാലങ്ങളിൽ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ മേന്മ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നതു്. ഉദ്യാനത്തിനപ്പുറമായിരുന്നു പ്രധാനമായ വാസഗേഹം.

ഗോപുരദ്വാരത്തിൽ അംഗരക്ഷകസൈന്യം, ആയുധപാണികളായ അനുചരന്മാർ മുതലായവർ എല്ലാ സമയത്തും കാവലുണ്ടായിരുന്നു. ഓരോ ഗൃഹത്തിന്റെ മുൻവശത്തും അതിലെ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ ആളുകൾ നിറഞ്ഞുനിന്നിരുന്നതിനാൽ, ആ രാജപാത എല്ലാസമയത്തും വിവിധജാതിക്കാരായ ആയുധപാണികളെക്കൊണ്ടു് ഒരു പടക്കളംപോലെയാണു് കാണപ്പെട്ടിരുന്നതു്.

ഈ രാജവീഥിയിലുള്ള പ്രധാനഗൃഹങ്ങളിലൊന്നിലാണു് ബുൻദിയിലെ മഹാരാജാവായ ഭോജസിംഹൻ എഴുന്നരുളി താമസിച്ചിരുന്നതു്. നമ്മുടെ കഥ തുടങ്ങുന്ന ദിവസം, സന്ധ്യയാകാറായ സമയം, ദീപ്തകായനും സുമുഖനുമായ ഒരു യുവാവു് ആ ഗൃഹത്തിൽനിന്നിറങ്ങി കാൽനടയായി നഗരത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. ആ യുവാവിനു പ്രായം ഇരുപത്തഞ്ചുവയസ്സിൽ കൂടുതലുണ്ടായിരുന്നില്ല. മുഖഭാവംകൊണ്ടും വസ്ത്രരീതികൊണ്ടും അയാൾ ഒരു രാജപുത്രനായിരുന്നു എന്നു് ആർക്കും മനസ്സിലാക്കാം. മറ്റു പ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഗോപുരദ്വാരങ്ങളിൽ കൂട്ടംകൂട്ടമായിരുന്ന ഭടന്മാർ ഈയാൾ ആരായിരിക്കാം എന്നു വിചാരിച്ചു് ആ യുവാവിനെ ചിലപ്പോൾ നോക്കാറുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും, അയാളുടെ അരയിൽ തൂങ്ങിക്കിടന്നിരുന്ന നീണ്ട വാളും മുഖത്തു സ്ഫുരിച്ചിരുന്ന തേജസ്സും, അവർക്കുണ്ടായിരിക്കാമായിരുന്ന ദുരാഗ്രഹങ്ങൾക്കു വളച്ചുകൊടുക്കുവാൻ ഇടയാക്കിയില്ല. യുവാവാകട്ടെ, ആരെയും നോക്കാതെ വേഗത്തിൽ നടന്നു നഗരത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു. അയാൾ നടന്നെത്തിയതു രാജധാനിയിലെ പ്രധാനമായ ബസാറിലായിരുന്നു. അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ അയാൾ സംശയഗ്രസ്തനെന്നപോലെ സപ്തനേരം നിന്നുവെങ്കിലും ഒടുവിൽ അടുത്തുള്ള ഒരു കട

യിൽ കയറി സേട്ട കല്യാണമല്ലിന്റെ ഗൃഹം എവിടെയാണു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു് എന്നു് അന്വേഷിച്ചു. കല്യാണമൽ ആ നഗരത്തിലെ രത്നവ്യാപാരികളിൽ ഒന്നാമനെന്നു സമ്മതിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ആളായിരുന്നതിനാൽ, അയാളുടെ താമസസ്ഥലം പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതിനു കച്ചവടക്കാരനു വൈഷമ്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കല്യാണമല്ലിന്റെ വ്യാപാരം പാരമ്പര്യമായി ആഗ്രായിലല്ലായിരുന്നു. ഗുജറാത്തിൽനിന്നോ സിൻഡിൽനിന്നോ ഒരു പതിനഞ്ചുവർഷം മുൻപുമാത്രമാണു് സേട്ടു് ആഗ്രായിൽ വന്നതു്. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന രത്നങ്ങളുടെ ഗുണവും വിലയും താമസിയാതെ കല്യാണമൽസേട്ടിനെ ആഗ്രായിലെ ഒന്നാമത്തെ രത്നവ്യാപാരിയാക്കിത്തീർത്തു. പ്രമാണികളായ പല അമീറന്മാരും പാദുഷായുടെ ബന്ധുക്കളിൽ പലരും അയാളെ തങ്ങളുടെ ഉത്തമസ്നേഹിതന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗണിച്ചിരുന്നു. അകമ്പടിക്കാരുടെ തിരുമുൻപിൽത്തന്നെയും അയാൾക്കു പ്രവേശമുണ്ടായിരുന്നതു കൂടാതെ, പാദുഷായുടെ അന്തഃപുരത്തെ അലങ്കരിച്ചിരുന്ന യോധാബായി എന്ന മഹാറാണി, അയാളിൽനിന്നല്ലാതെ രത്നങ്ങൾ വാങ്ങിക്കയില്ലെന്നുള്ളതും പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു.

നമ്മുടെ യുവാവു പ്രധാനബസാർ വിട്ടു് ഒരിടുക്കുവഴിയിലൂടെ നടന്നു 'ചാന്ദിവാലാ'ഗള്ളിയിൽ ചെന്നുചേർന്നു. അവിടെ മുൻപിൽ ചെറിയ ഒരു ഗോപുരവും അതിനകത്തു് ഒരു മുറ്റവുമായി പണിചെയ്തിരുന്ന ഗൃഹത്തിൽ ശങ്കയും ഭീതിയുംകൂടാതെ പ്രവേശിച്ചു. വാതുക്കൽ നിന്നിരുന്ന പരിചാരകന്മാർ യാതൊരു തടസ്സവും പറഞ്ഞില്ലെന്നുമാത്രമല്ല, മുറ്റം കടന്നുണ്ടായിരുന്ന ഒരു മുറിയിലേയ്ക്കു വഴി കാട്ടിക്കൊടുക്കയും ചെയ്തു. ആ മുറി സാധാരണയായി ഒരു വ്യാപാരിയുടേതുപോലെ ജവുക്കാളത്തിന്റെ മുകളിൽ വെളുത്ത തുണി വിരിച്ചു്, ഭിത്തിയുടെ അരികിലായി തലയണകൾ അടുക്കിവെച്ചിട്ടുള്ള ഒന്നായിരുന്നു. യുവാവു മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ച ഉടൻ, അവിടെ ഇരുന്ന ഒരു ഗുമസ്തൻ, "യജമാനൻ ഇരി

ക്കാം. ഞാൻ എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതു്? ഇവിടെ സന്ധ്യയായാൽ രത്നങ്ങൾ വില്ക്കാറില്ല.'' എന്നുള്ള സ്വാഗതവാക്കുകൾകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ സല്ക്കരിച്ചു.

''സേട്ടജിയെ കാണണമെന്നു് എനിക്കു് ആഗ്രഹമുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ഇവിടെത്തന്നെയുണ്ടോ?''

''ഉണ്ടു്. പക്ഷേ അദ്ദേഹം അപരിചിതന്മാരെ സാധാരണയായി കാണാറില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, അദ്ദേഹം വേറെ ഒരു സ്നേഹിതനോടു മുകളിൽ സംഭാഷണംചെയ്യുകയാണു്. എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാനുണ്ടെങ്കിൽ എന്നോടു പറയാം.''

''എനിക്കു് അദ്ദേഹത്തെ നേരിട്ടു കാണേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടു്. ഞാൻ വന്നതായി അറിയിക്കുക.''

''ഇവിടുത്തേയ്ക്കു് അദ്ദേഹത്തെ പരിചയം കാണുമായിരിക്കാം.''

''ഇല്ല. ഞാൻ ആഗ്രായിൽ വന്നിട്ടു രണ്ടു ദിവസമേ ആയിട്ടുള്ളൂ.''

''എന്നാൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതന്മാരിൽ ആരുടെയെങ്കിലും എഴുത്തു കാണും.''

''എഴുത്തു ഞാൻ കൊണ്ടുവന്നിട്ടില്ല. ബുൻദിരാജാവു പറഞ്ഞിട്ടു വന്നതാണു്.''

''ഓഹോ! അങ്ങനെയോ? സേട്ടുവിനെ ഞാൻ ചെന്നു് ഉടനെ അറിയിക്കാം.''

പറഞ്ഞപടി ഗ്രമസ്ഥൻ ഉടൻതന്നെ അകത്തേയ്ക്കു പോയി. അല്പനേരത്തിനുള്ളിൽ മടങ്ങിവന്നു സേട്ടജി കാണാൻ കാത്തിരിക്കയാണെന്നു് അറിയിച്ചു. അവർ ഒന്നിച്ചു ഗൃഹത്തിന്റെ അകത്തേയ്ക്കു കടന്നു.

പുറത്തു കണ്ട തരത്തിലല്ലായിരുന്നു ഗൃഹത്തിന്റെ അന്തർഭാഗം. രാജോചിതമായ വിധത്തിൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട മുറികളും സമ്പൽസമൃദ്ധിയെ പ്രഖ്യാപനംചെയ്തിരുന്ന ഗൃഹോപകരണങ്ങ

ളും അയാളെ വിസ്മയിപ്പിച്ച നിലത്തു വിരിച്ചിരുന്ന പരവതാനികൾ, ഭിത്തികളിൽ കണ്ടിരുന്ന വിചിത്രതരത്തിലുള്ള വിതാനങ്ങൾ ഇവ താൻ കണ്ടിട്ടുള്ളതിൽവെച്ചു മെച്ചമായിരുന്നു. തന്റെ ആശ്ചര്യത്തെ മുഖഭാവംകൊണ്ടു സ്പഷ്ടമാക്കാതെ, ആ യുവാവു ഗ്രമസ്സനോടൊന്നിച്ചു സേട്ട കല്യാണമൽ ഇരുന്ന മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചു.

സേട്ടജിക്കു വയസ്സു് അറുപതിൽ കവിഞ്ഞുണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും അരോഗദൃഢഗാത്രനായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു വാർദ്ധക്യത്തിന്റെ ലക്ഷണം കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. സേട്ടുമാർ പ്രായേണ കുനിഞ്ഞും കുമ്പവീർത്തും നർമ്മം ദേഹശക്തിയില്ലായ്മയുള്ള ഒരു വൃദ്ധക്കാരനെന്നു ധരിച്ചിരുന്ന നമ്മുടെ യുവാവിനു കല്യാണമല്ലിനെ കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം വല്ല മഹാപ്രഭുവോ രാജാവോ ആയിരിക്കണം എന്നാണു് തോന്നിയതു്. സേട്ടജി എഴുനേറ്റു വിനയപൂർവ്വം അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിച്ചു്, കസവുവെച്ച ഒരു ചാവട്ടമേൽ ഇരിക്കുന്നതിനായി ക്ഷണിച്ചു. താനും ഇരുന്നശേഷം അയാൾ വന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശം അറിയുന്നതിനായി ഓരോന്നു ചോദിച്ചുതുടങ്ങി:

"ബുൻദിമഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ ആജ്ഞകൾ വഹിച്ചാണു് അവിടുന്നു വന്നിട്ടുള്ളതെന്നു ഗ്രമസ്സൻ അറിയിച്ചു. അദ്ദേഹം അങ്ങനെ ചെയ്തതു് എനിക്കൊരു ബഹുമാനമാണു്. എന്തായാലും എന്നോടദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിക്കുന്നതു്?"

"അദ്ദേഹം എന്നോടു പറഞ്ഞതു സേട്ടജിയെ വന്നു കണ്ടു് എന്റെ കാര്യങ്ങൾ പറകയാണെങ്കിൽ എനിക്കു വേണ്ട ഉപദേശങ്ങളും സഹായങ്ങളും ലഭിക്കുമെന്നാണു്."

കല്യാണമൽ പുഞ്ചിരി തൂകിയതല്ലാതെ, യാതൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. ആ യുവാവു തുടർന്നു:

"എന്റെ കാര്യങ്ങൾ ഞാൻ മുറുക്കത്തിൽ പറയാം. അതു

കേട്ടശേഷം നിങ്ങളുടെ സഹായമപേക്ഷിക്കുന്നതാണല്ലോ ഉചിതം.''

അതുതന്നെ ഉത്തമപക്ഷം എന്ന ഭാവത്തിൽ സേട്ടുജി തലകുലുക്കി.

''ഞാൻ ബുന്ദേൽഖണ്ഡത്തിൽ രാമഗഡ് എന്ന രാജ്യത്തെ രാജാവിന്റെ മകൻ ദൽപത്സിംഹനാണ്.''

സേട്ടുജി ആ യുവാവിനെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയിട്ട്: ''ഏതു രാജാവിന്റെ?'' എന്നു ചോദിച്ചു.

''ഭൂപാലസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ. രാമഗഡിന്റെ ചരിത്രം സേട്ടുജി അറിഞ്ഞിരിക്കയില്ല. അക്ബറിന്റെ ശക്തി ബുന്ദേൽഖണ്ഡത്തിലേയ്ക്കു വ്യാപിച്ചപ്പോൾ രാമഗഡിൽ രാജാവായിരുന്നതു് എന്റെ പിതൃവ്യനായ അജിതസിംഹൻ എന്ന മഹാപ്രതാപിയായിരുന്നു. മുകിലസാമ്രാജ്യത്തിനു കീഴടങ്ങി വെറുമൊരു നാടുവാഴിയായി കഴിയുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിനു സമ്മതമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ ചതുരുപായങ്ങൾകൊണ്ടും അക്ബറുടെ ശക്തിയെ തടയുന്നതിനു് അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചു. കുറേ നാളത്തേയ്ക്കു് അതു ഫലിച്ചുവെങ്കിലും കുടുംബച്ഛിദ്രംനിമിത്തം മുകിലന്മാർക്കു രാജ്യത്തിൽ സ്ഥാനം കിട്ടി. അവർ എന്റെ അച്ഛനെ രാജാവായി വാഴിച്ചു. ആദ്യം അച്ഛൻ അവരുമായി ഇണങ്ങിക്കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലും, മുകിലസൂബേദാരന്മാരുടെ അഴിമതി വർദ്ധിച്ചുവന്നതു സഹിക്കാൻ വയ്യാതെ ഒടുവിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് അവരോടു പിണങ്ങേണ്ടതായിട്ടുതന്നെ വന്നു. നാലുവർഷം മുൻപു് അദ്ദേഹം സ്വർലോകത്തെ പ്രാപിച്ചു. തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനോടു താൻ ചെറുപ്പത്തിലേ അവിവേകബുദ്ധികൊണ്ടു ചെയ്തുപോയ ദ്രോഹവും താൻനിമിത്തം തന്റെ കുടുംബത്തിനുണ്ടായ അപമാനവും ഓർത്തു ഹൃദയം തകർന്നാണു് അദ്ദേഹം മരിച്ചതു്. മരിക്കുംസമയത്തു സീമന്തപുത്രനായ എന്നെ വിളിച്ചു്, രാജചിഹ്നമായ വാളും മുദ്രയും ഭണ്ഡാരത്തിന്റെ താക്കോലും ഏല്പിച്ചശേഷം ഞാൻ രാജ്യഭാരം തുടങ്ങി

യാൽ അതു് അജിതസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ മക്കൾക്കുവേണ്ടി മാത്രമായിരിക്കണമെന്നും ജീവനുള്ളകാലത്തോളം അവരെ തിരഞ്ഞുകണ്ടുപിടിക്കാൻ പരിശ്രമിക്കണമെന്നും എന്നോടു് ആജ്ഞാപിച്ചു. പക്ഷേ ചക്രവത്തിയുടെ സുബേദാർ എന്റെ രാജ്യാഭിഷേകത്തെ തടഞ്ഞു. പ്രായപൂർത്തിവരാത്ത എന്റെ അനുജനെ രാജാവാക്കി എന്നു മാത്രമല്ല, രാജാധികാരം നടത്തുന്നതിനു മുഹമ്മദുമതത്തിൽ ചേർന്ന ഞങ്ങളുടെ ഒരു ബന്ധുക്കാരനെ നിയമിക്കയും ചെയ്തു.''

''എന്നിട്ടോ?''

''ഇതു മൂന്നുവർഷം മുൻപായിരുന്നു. രാജ്യത്തിൽനിന്നു ബഹിഷ്കൃതനായ ഞാൻ ചില അനുചരന്മാരോടുകൂടി പ്രതാപസിംഹനെ അഭയം പ്രാപിച്ചു. മുകിലന്റെ ശക്തി വ്യാപിക്കാത്ത സ്ഥലം ചിത്തോഡരാജ്യംമാത്രമാണല്ലോ.''

''ഇപ്പോൾ പിന്നെയെന്താണു് മുകിലനെത്തന്നെ അഭയം പ്രാപിക്കാമെന്നു വിചാരിച്ചതു്?''

''യുദ്ധംചെയ്തു രാമഗഡ് തിരികെപ്പിടിക്കാൻ സാധിക്കയില്ലെന്നു മനസ്സിലായി. അച്ഛന്റെ ശാസനയെ അനുസരിക്കേണ്ടതാവശ്യമാണല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു; പാടുഷായുടെ സ്നേഹംകൊണ്ടു പിതൃസ്വമായ രാജ്യം തിരികെക്കിട്ടുമോ എന്നു നോക്കണമെന്നേ വിചാരമുള്ളൂ. അല്ലാതെ അക്ബർചക്രവത്തിയെ ആശ്രയിച്ചു പദവികൾ സമ്പാദിക്കണമെന്നു് എനിക്കാഗ്രഹമില്ല.''

''പ്രതാപസിംഹമഹാരാണായുടെ ദർബാറിൽ അജിതസിംഹനെപ്പറ്റി വല്ലതും അറിവാൻ സാധിച്ചുവോ?''

''രാമഗഡിൽ കേട്ടിരുന്നതു് ആ മഹാൻ പ്രതാപസിംഹന്റെ കൂടെയായിരുന്നു എന്നായിരുന്നു. ഞാൻ റാണാജിയോടുതന്നെ ചോദിച്ചുനോക്കി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു് അജിതസിംഹൻ ചിറോഡകോട്ടയുടെ മുൻപിൽവെച്ചുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ചുപോയെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏകസന്താനവും ആ പട

ക്കളത്തിൽത്തന്നെ വീണ്ടും വീരസ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ചു എന്നുമാണു്."

"എന്നാൽ പിന്നെ രാജ്യത്തിനവകാശി അവിടുന്നുമാത്രമാണല്ലോ."

"എന്നു ഞാൻ തീർച്ചയാക്കിയിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു വേറെ മക്കളില്ലെന്നു് എങ്ങനെ വിചാരിക്കാം? അതന്വേഷിക്കേണ്ടതു മതല എനിക്കാണല്ലോ."

സേട്ടജി, താൻ കേട്ടതായ സംഗതികളെപ്പറ്റി കുറേനേരം ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

"അവിടുന്നു പറഞ്ഞതായ സംഗതികൾ വളരെ സങ്കടകരങ്ങൾതന്നെ. ഹിന്ദുസ്ഥാനം എങ്ങനെയായി എന്നു നോക്കുക: നമ്മുടെ രാജാക്കന്മാരുടെ കഥയെന്തു്? ഒന്നുകിൽ പ്രതാപസിംഹനെപ്പോലെ കാടും മലയും. അല്ലെങ്കിൽ കസവുവെച്ച ഭൃത്യരെപ്പോലെ ചക്രവർത്തിയുടെ സേവക്കാരാവുക. എന്തു കഷ്ടം! നിങ്ങളുടെ കാര്യം ഇവിടെ ആരു ശ്രദ്ധിക്കുവാനാണു്? കാബൂൾതൊട്ടു ബീജപ്പൂർവരെയുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാർ ഇവിടെ ഹജ്ജിക്കാരായി കാന്തുകെട്ടി കിടപ്പുണ്ടു്. കുറേ കഴിയുമ്പോൾ അവർ വന്ന കാര്യം മറന്നു് ഇവിടെ വല്ല ഉദ്യോഗക്കാരുടേയും സേവ പിടിച്ചു പട്ടാളത്തിൽ ഒരുദ്യോഗമേല്ക്കും. അവരും ചക്രവർത്തിയുടെ സേവകരെന്നു മറുള്ളവരോടു നടിക്കും. പാദുഷാദർബാറിലെ രാജനയവും നീതിയും മനസ്സിലാക്കുന്നതു സുസാദ്ധ്യമല്ല. തനിക്കു ശത്രുത്വത്തിനു് ആവശ്യമുള്ളവരെ, അവർ ചെയ്യുന്നതു തെറ്റായാലും ശരിയായാലും, ചക്രവർത്തി സഹായിക്കും. ആംബറിലെ മാനസിംഹനും ബിക്കാനീറിലെ റായിസിംഹനും ചക്രവർത്തി സഹായം ചെയ്യുന്നതു് അവരോടുള്ള സന്തോഷംകൊണ്ടാണെന്നാണോ തോന്നുന്നതു്? റാണാജി മുകിലശക്തിയെ എതിർക്കുന്നകാലത്തോളം അവരെക്കൊണ്ടു ചക്രവർത്തിക്കു് ആവശ്യമുണ്ടു്. പിന്നെ മുഷ്ടരന്മാരായ മുകിലപ്രഭുക്കന്മാരുടെ ശക്തി കുറയ്ക്കുവാൻ ഹിന്ദുരാജാക്കന്മാരായ ചിലർ അദ്ദേഹത്തിനു് ആവശ്യമാ

ണു്. അല്ലാതെ, നയജ്ഞനായ അങ്കുഷ്ക്കു് അവരോടു സ്നേഹമുണ്ടെന്നു നിങ്ങൾ വിചാരിക്കേണ്ട."

ദല്പത്സിംഹനു് ഇതൊക്കെ ആശ്ചര്യമുണ്ടാക്കിയതു്. സാമ്രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ യാതൊരറിവുമില്ലാതിരുന്ന ആ യുവാവിനു തന്റെ ആഗ്രഹങ്ങളും ആശകളും ദിവാസ്വപ്നങ്ങളെന്നപോലെ തീരുന്നതാണോ എന്നു സംശയമായിത്തുടങ്ങി.

"അപ്പോൾ ഞാൻ ദർബാറിലെ പ്രമുഖന്മാരെ കാണുന്നതുകൊണ്ടും അവരുടെ സ്നേഹം സമ്പാദിക്കുന്നതുകൊണ്ടും ഫലമൊന്നുമുണ്ടാകയില്ലല്ലോ."

"എന്നു വിചാരിക്കേണ്ട. മനുഷ്യന്റെ ഭാഗ്യം ആക്കറിയാം? നിങ്ങളെപ്പോലെ യാതൊരു സഹായവുമില്ലാതെ ചന്ദ ആളുകളല്ലേ ഇന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ ഉറ്റസ്നേഹിതന്മാരായ ബീർബൽ, പൃഥ്വിസിംഹൻ മുതലായവർ? ഒരു കാര്യം മറക്കരുതെന്നോ ഞാൻ പറയുന്നുള്ളൂ. അനേകായിരംപേർ അങ്കുഷ്ടുടെ സ്നേഹം സമ്പാദിക്കുവാനായി രാജധാനിയിൽ വന്നവരിൽ മൂന്നോ നാലോ പേർക്കുമാത്രമേ അതു സാധിച്ചിട്ടുള്ളൂ. നിങ്ങൾക്കും അങ്ങനെ വന്നേയ്ക്കാം. ആക്കറിയാം? അതുകൊണ്ടു നിരാശനാവേണ്ട. നിങ്ങളുടെ ആവലാതിയുടെ ന്യായംകൊണ്ടുമാത്രം ന്യായമായ ഒരു തീർപ്പുണ്ടാകുമെന്നു വിചാരിക്കരുതു്. രാജാധിരാജപദം നടിക്കുന്ന പലരും പടികാത്തു നില്ക്കുന്ന ഈ ദർബാറിൽ രാമഗഡ് എന്ന സ്ഥലത്തെപ്പറ്റിത്തന്നെ ആരാണു് കേട്ടിരിക്കാൻ ഇടയുള്ളതു്? കേട്ടിട്ടുള്ളവരുണ്ടെങ്കിൽ നിസ്സാരമായ ഈ കാര്യത്തിൽ ഇടപ്പെട്ടു തങ്ങളുടെ സ്വന്തം കാര്യങ്ങൾക്കു കുഴപ്പം വരുത്തുവാനാക്കാണു് ആഗ്രഹം?"

"സേട്ടജി പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലായി. എന്റെ ആഗ്രഹങ്ങൾ ക്ഷിപ്രസാധ്യങ്ങളല്ല. ഭാഗ്യംകൊണ്ടു് എങ്ങനെയെങ്കിലും ചക്രവർത്തിക്കു ഗുണമായ വല്ല സഹായവും ചെയ്യുവാൻ സാധിച്ചുവെങ്കിൽ ഒരുപക്ഷേ എ

ന്റെ കാര്യവും സാധിച്ചുവെന്നു വരാം. അല്ലാതെ പ്രൂട്ടക്കന്മാരുടെ സ്നേഹംകൊണ്ടോ മന്ത്രിമാരുടെ നല്ല മനസ്സുകൊണ്ടോ ചക്രവത്തിയുടെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടതുകൊണ്ടോമാത്രം ഒന്നുംതന്നെ നടക്കുന്നതല്ല."

"അവിടുന്നു് എന്റെ അഭിപ്രായം പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഒരു സംഗതിമാത്രമേ ഞാൻ കൂട്ടത്തലായി സൂചിപ്പിച്ചിരുന്നുള്ളൂ: ഇതു വലിയ ഒരു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രാജധാനിയാണു്. എല്ലാ വലിയ പട്ടണങ്ങളിലും നല്ലതും ചീത്തയും ഇടകലന്നാണു് ഉള്ളതെങ്കിലും രാജധാനികളിൽ പ്രത്യേകിച്ചും അങ്ങനെയാണു്. പിന്നെ പാദുഷാകളുടെ തലസ്ഥാനത്തു മോദിക്കാനുണ്ടോ? പട്ടണത്തോടു കൂട്ടുതൽ പരിചയിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലാകും. ഓരോ വിധത്തിൽ ഇവിടെ വരുന്ന യുവാക്കന്മാരുടെ മനസ്സു മയങ്ങി, അവരുടെ ആദ്യമായ ഉദ്ദേശം മറന്നുപോകുന്നതു സാധാരണമാണു്. ചിലർ രാജസേവയ്ക്കുള്ള പദ്ധതികൾ മനസ്സിലാക്കി അങ്ങോട്ടു തിരിയും. ചിലർ വിഷയാസക്തികൊണ്ടു മറു മാർഗ്ഗങ്ങളിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞു എന്നും വരാം. ഹിന്ദുക്കളായ നമുക്കു പരിചയമില്ലാത്ത പലവിധമുള്ള സുഖാനുഭവസാധനങ്ങൾകൊണ്ടു് ഈ രാജധാനി നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പാരസികമദ്യം, ഹാഷീഷ് മുതലായവയിൽ മനസ്സു മയങ്ങി നശിക്കുന്ന കൂട്ടരാണു് നമ്മുടെ യുവാക്കന്മാരിൽ അധികവും. നാം സേവിച്ചുതുടങ്ങുന്ന പ്രൂട്ടക്കന്മാരുടെ നടപടി അനുസരിച്ചാണല്ലോ നമ്മുടെയും. ഇവിടെ ചക്രവത്തിക്കു് അടുത്തുള്ള സാമന്തന്മാരിലും പ്രൂട്ടക്കന്മാരിലും ചുരുക്കം ചിലരെ ഒഴിച്ചാൽ, എല്ലാവരുംതന്നെ ദുർമ്മാർഗ്ഗത്തിൽ നിന്നും ചരിച്ചു നന്മതിന്മ മറന്നിട്ടുള്ളവരാണു്. അവരുടെ ഇടയിൽ കൂടിയാൽ സന്മാർഗ്ഗനിഷ്ഠ എത്രയോ പ്രയാസം; പിന്നെയാവട്ടെ മറു കാര്യങ്ങൾ."

"അതു് എനിക്കും തോന്നാതിരുന്നിട്ടില്ല. ഇങ്ങനെ എ-

ല്ലാമായാലും ഞാൻ വന്ന കാര്യത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നതാണ് ഉത്തമമെന്നു സേട്ടുജിക്ക് അഭിപ്രായമുള്ള സ്ഥിതിക്കു ഞാൻ എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു പറഞ്ഞുതരണമെന്നു അപേക്ഷയുണ്ട്.''

''ഒന്നാമതായി ചില കാര്യങ്ങൾ ഞാൻ ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. പണത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ നിങ്ങളുടെ സ്ഥിതി എങ്ങനെയാണ്?''

ദല്പത്സിംഹൻ ഇതിനു ഉത്തരം പറയാൻ മടിച്ചു. സേട്ടു പറഞ്ഞു:

''നിങ്ങളുടെ മൌനംകൊണ്ടുതന്നെ ഞാൻ അതിന്റെ മറുപടി ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. പണമില്ലാതെ ഇങ്ങനെ ഒരു രാജധാനിയിൽ യാതൊന്നും നടക്കയില്ലെന്നു നിങ്ങൾക്കു് അറിയാമല്ലോ.''

''മഹാനായ ഭോജസിംഹരാജാവും അതിനെപ്പറ്റി എന്നോടു സംസാരിക്കാതിരുന്നില്ല. ശരിയായ ഒരു ശമ്പളം കിട്ടുന്ന ഏതെങ്കിലും മാന്യമായ ഒരു ജോലിയാണ് എനിക്ക് ആദ്യമായി വേണ്ടതെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്.''

''നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബന്ധുക്കാരനും സ്നേഹിതനുമാണല്ലോ. ആട്ടേ, അതിനു നിവൃത്തിയുണ്ടാക്കാം. ചക്രവർത്തിയുടെ അത്യന്തസ്നേഹിതനായ പൃഥ്വീസിംഹരാജനു് (അദ്ദേഹത്തിനെ രാജാപീതൽ എന്നാണ് ഈ നാട്ടിൽ പറയാറുള്ളതു്) എന്നിൽ താൽപര്യമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജപുത്രസേനയിൽ ഒരുയർന്ന ഉദ്യോഗം നിങ്ങൾക്കു തരുവാനേർപ്പാടുചെയ്യാം. ആകട്ടെ, ഇപ്പോൾ താമസമെവിടെയാണ്?''

''ഇതുവരെ ഞാൻ ബുൻദിരാജാവിന്റെ അതിഥിയായിട്ടാണ് താമസിച്ചതു്. അതു മേലാൽ സാധിക്കയില്ലല്ലോ.''

''ശരിതന്നെ. ചെറിയ ഒരു വീടെടുത്തു പട്ടണത്തിലെങ്ങാനുംതന്നെ താമസിക്കയാണ് ഉത്തമം. രാജാപീതലിന്റെ

സേനയിൽ ജോലിയായാൽ ചക്രവത്തിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെടുന്നതിനു പല വഴികളുമുണ്ട്. അതു നിങ്ങൾ ആലോചിച്ചു കണ്ടുപിടിച്ചുകൊള്ളുമെന്നു് എനിക്കറിയാം. ഒന്നുകൂടി പറഞ്ഞേയ്ക്കാം: ഈ ദർബാർ മുഴുവൻ കക്ഷിവഴക്കാണു്. ഇന്നു സ്നേഹിതന്മാരായിക്കാണുന്നവർ നാളെ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും കഴുത്തു വെട്ടുന്നതു കാണാം. അതുകൊണ്ടു് ആരെയും പിണക്കാതിരിക്കുന്നതിനും എല്ലാവരുടെയും സ്നേഹം സമ്പാദിക്കുന്നതിനുമാണു് നോക്കേണ്ടതു്. പ്രത്യേകിച്ചും ദാനേൽഷായുടെ ദർബാറിൽ അപ്പോഴപ്പോൾ പോകുന്നതു് ഉത്തമമായിരിക്കും. അദ്ദേഹം ചക്രവത്തിയുടെ വാത്സല്യഭാജനമാണു്.''

ഇതെല്ലാം പറഞ്ഞശേഷം സേട്ടു ഗ്രഹസ്ഥനെ വിളിച്ചു രാജാപീതലിനും ദാനേൽഷായുടെ ദിവാൻ ദീനദയാലിനും കൊടുക്കുന്നതിനു് ഓരോ കത്തു തയ്യാറാക്കി കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ആജ്ഞാപിച്ചു. എഴുത്തു കൊണ്ടുചെല്ലുന്ന ആൾ പുരാതനവും പ്രസിദ്ധവുമായ ഒരു രാജകുടുംബത്തിലെ അംഗമാണെന്നും അയാളുടെ ശ്രേയസ്സിൽ തനിക്കു പ്രത്യേകമായ താൽപര്യമുണ്ടെന്നും അതിലേയ്ക്കു വേണ്ട സഹായം ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നതു തനിക്കു വലുതായ സന്തോഷത്തിനു കാരണമാകുമെന്നും രണ്ടെഴുത്തിലും പൊതുവായിട്ടും, രാജാപീതലിനുള്ള എഴുത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൈനികവിഭാഗത്തിൽ ഈ യുവാവിനെ നിയമിക്കണമെന്നുള്ള അപേക്ഷ പ്രത്യേകമായിട്ടും എഴുതിക്കൊണ്ടുവരുവാനാണു് സേട്ടു പറഞ്ഞതു്. ഗ്രഹസ്ഥൻ ആ എഴുത്തുകൾ തയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നതുവരെ അവർ പിന്നെയും ഓരോ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി സംസാരിച്ചു. ഈ സംഭാഷണങ്ങളിൽനിന്നു കല്യാണമല്ലിനു സാമ്രാജ്യകാര്യങ്ങളിലുള്ള പരിചയവും, അദ്ദേഹത്തിനു രാജധാനിയിലെ ഒട്ടുമുക്കാളോടും പാദുഷാ സന്നിധിയിൽത്തന്നെയുണ്ടായിരുന്ന പ്രാബല്യവും മല്ലയ്ത്സിംഹനു മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചു. ''വെറുതെയല്ല ഭോജരാജാവു് എന്നെ ഇദ്ദേഹ

ത്തിന്റെ സമീപത്തെയ്ക്കു പറഞ്ഞയച്ചതു്"എന്നു് അയാൾ തീ
ച്ചപ്പെടുത്തി. അപ്പോഴേയ്ക്കും ഗ്രമസ്തൻ എഴുത്തുകളുംകൊണ്ടു രാ
ജരായി. അവയിൽ ഒപ്പിട്ടശേഷം സേട്ടജി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

"ഇപ്പോൾ വൈകുന്നല്ലോ. നിങ്ങൾക്കു് ഈ രാജധാനി
യിൽ വളരെ പരിചയക്കാരുണ്ടായിരിക്കാൻ ഇടയില്ല. ഈ വീടു
നിങ്ങളുടെ സ്വന്തമെന്നപോലെ വിചാരിച്ചുകൊള്ളുക. ഇവി
ടെ വരുന്നതിനും പോകുന്നതിനും യാതൊരസ്വാതന്ത്ര്യവും ഉ
ണ്ടെന്നു നിനയ്ക്കരുതു്."

ദല്പത്സിംഹൻ ഉചിതമായ വാക്കുകൾകൊണ്ടു് ഈ ക്ഷ
ണത്തിനു വന്ദനം പറഞ്ഞശേഷം അവിടെനിന്നു പോന്നു.

അദ്ധ്യായം ൨

സേട്ടകല്യാണമല്ലിന്റെ ശ്രുപാശ്കർക്കുള്ള വില ദൽപത്
സിംഹനു് അടുത്ത ദിവസംതന്നെ മനസ്സിലായി. ബുൻദിരാജാ
വിന്റെ ലായത്തിൽനിന്നു് ആവശ്യമുള്ള കുതിരയും പട്ടാളത്തിൽ
നിന്നു് അനുചരന്മാരും എപ്പോൾ വേണമെങ്കിലും എടുത്തുകൊ
ള്ളുന്നതിനു ദൽപത്തിനു് അനുമതിയുണ്ടായിരുന്നു. അതനുസരി
ച്ചു രാമഗഡ്കാരനായ ഒരനുചരനെയും ലായത്തിൽനിന്നു് ഒരു
ബിക്കുതിരയെയും കടംവാങ്ങിയാണു് രാജാപീതലിനെ കാണു
ന്നതിനു പുറപ്പെട്ടതു്.

പീതൽ എന്നു്, സ്നേഹപൂരസ്സരം അക്ബർ വിളിച്ചിരുന്ന
പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോർ ബിക്കാനേറിലെ റായിസിംഹമഹാരാജാ
വിന്റെ അനുജനും അക്കാലത്തെ യോദ്ധാക്കന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യ
നെന്നു സർവ്വസമ്മതനായ ഒരാളുമായിരുന്നു. നമ്മുടെ കഥ നട
ക്കുന്ന കാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിനു വയസ്സു നാല്പത്തിഅഞ്ചിൽ കൂട്ട
തലുണ്ടായിരുന്നില്ല. സാമാന്യത്തിൽ കവിഞ്ഞ കിളരം, അതിനു

ചേന്ന ദേഹപുഷ്ടി, മുഖത്തിനു സ്വതേയുള്ള പൌരുഷത്തെ മറയ്ക്കാത്ത സൌന്ദര്യം, മുട്ടുവരെ നീണ്ട കൈകൾ, പരന്നനിവർന്ന മാറിടം—ഇവ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥിതിയെയും സ്ഥാനത്തെയും വിളിച്ചുപറഞ്ഞിരുന്നു. അക്കാലത്തെ രാജപുത്രന്മാരുടെ രീതിയിൽ താടിമീശ വളർത്തി, നടുവേ വാർന്ന രണ്ടു വശത്തേയ്ക്കും തിരിച്ചിരുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ഗാംഭീര്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിച്ചിരുന്നു. പൃഥ്വീസിംഹന്റെ ധൈര്യവും പരാക്രമവും ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിൽ എല്ലായിടത്തും പ്രഖ്യാതമായിരുന്നു. പാദുഷായുടെ മുൻപിൽപ്പോലും തന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾ തുറന്നു പറയുന്നതിനുള്ള ധൈര്യം, അക്ബറുടെ രാജസദസ്സിൽ അദ്ദേഹത്തിനുമാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഇതുപ്പറ്റി ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ ഒരു കഥ ഇന്നും ഹിന്ദുക്കൾ കൊണ്ടാടിവരുന്നതു് ഇവിടെ പറയാം: മുഹമ്മദീയസാമ്രാജ്യത്തിനു ബദ്ധവിരോധിയായ പ്രതാപസിംഹൻ ചക്രവർത്തിക്കു കീഴടങ്ങിയെന്നൊരു ശ്രുതി ആഗ്രായിൽ പരന്നിരുന്നു. അക്ബർ സന്തോഷത്തോടുകൂടി അക്കാര്യം സദസ്സിൽ പ്രസ്താവിച്ചു. ഉടൻതന്നെ അതു ശരിയല്ല, പ്രതാപസിംഹൻ ഒരിക്കലും കീഴടങ്ങുകയില്ലെന്നു പീതൽ പറഞ്ഞപ്പോൾ ചക്രവർത്തി പൊട്ടിച്ചിരിക്കയാണു് ഉണ്ടായതു്. പീതൽ അവിടെവെച്ചുതന്നെ,

"പദ്മാപദ്മം നിന്റെ മുഖത്തുനിന്നു
വർണാൽ പടിഞ്ഞാറിനനന്നുദിക്കും!
എന്മീശ മേല്പോട്ടു വളയ്ക്കുവേണോ?
മരിക്കണോ ഞാൻ നൃപ! ചൊല്ല സത്യം."

എന്നൊരു ശ്ലോകം എഴുതി പ്രതാപസിംഹനു കൊടുത്തയച്ചു. പത്തുദിവസത്തിനകം മറുപടിവന്നതു് ഇങ്ങനെയായിരുന്നു:

"ദേഹത്തിലെൻജീവനിരിക്കുവോളം
തുലുക്കനെന്നക്ബറെ ഞാൻ വിളിക്കും;
സുഖേന മേൽമീശ വളയ്ക്കു; സൂര്യൻ
കിഴക്കുതന്നേ ശരിയായുദിക്കും."

ഈ എഴുത്തും മറുപടിയും സദസ്സിൽ വായിച്ചുകേൾപ്പിക്കുന്നതി നുപോലും പീതൽ മടിച്ചില്ല.

പീതൽ അക്കാലത്തെ കവികളിൽവെച്ചു് ഒന്നാമനായിരു ന്നു. 'വേളി കൃഷ്ണരുക്മണിരീ' എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധ മായ മഹാകാവ്യം ഇന്നും രാജസ്ഥാനത്തിലെ സാഹിത്യത്തിൽ ഏറ്റവും വിശിഷ്ടമായ കൃതിയായി ഗണിക്കപ്പെട്ടുവരുന്നു. ഇങ്ങ നെ എല്ലാംകൊണ്ടും മഹാനായ രാജാപീതലിനെ കാണുവാൻ പോകുന്നതിൽ യുവാവായ ദൽപത്തിനു് അത്യന്തമായ സന്തോ ഷമുണ്ടായതു സ്വാഭാവികമാണല്ലോ. പീതൽ താമസിച്ചിരുന്നതു ചക്രവത്തിയുടെ വകയായി നഗരത്തിനു സമീപമകന്ന ആരാമമ ധ്യത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ഒരു കൊട്ടാരത്തിലായിരുന്നു. ദൽ പത് അവിടെയെത്തിയപ്പോൾ അനവധി ആളുകൾ കൊട്ടാര ത്തിന്റെ മുൻവശത്തു കൂടിയിരിക്കുന്നതും യാത്രയ്ക്കു സജ്ജമാക്കിയ ഒരു വെള്ളക്കുതിരയെ ഒരനുചരൻ പിടിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുന്നതും കണ്ടു. രാജാവു് എവിടെയോ പുറത്തേയ്ക്കു പോകുവാൻ ഉദ്ദേശി ക്കയാണെന്നും ഇന്നു തനിക്കു കാണാൻ ഇടയാകയില്ലെന്നും അ യാൾ തീർച്ചയാക്കി. എന്തായാലും അദ്ദേഹത്തിനെ ഒന്നു കാണു ന്നതു നന്നായിരിക്കുമല്ലോ എന്നുദ്ദേശിച്ചു കുതിരയിൽനിന്നിറ ങ്ങാതെ വഴിയിൽനിന്നൊട്ടു മാറി നില്ക്കുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ചു. ഉ ത്തരക്ഷണത്തിൽ പീതൽ പുറത്തു വന്നു കുതിരമേൽ കയറുകയും അകന്നു വഴിയിൽനിന്നു മാറിയിട്ടില്ലായിരുന്ന യുവാവിനെ കാ ണുവാനിടയാവുകയും ചെയ്തു. ശകുനം മുതലായ കാര്യങ്ങളിൽ വലിയ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്ന രാജാവു്, തന്റെ യാത്രാരംഭ ത്തിൽ കണ്ട ആൾ ആരാണെന്നു് അന്വേഷിക്കുന്നതിനു ഭടന്മാ രിലൊരാളെ പറഞ്ഞയച്ചു. തന്റെ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന എഴു ത്തു കൊടുത്തു് ആ ഭടനെ തിരികെ അയച്ചപ്പോൾ നേരിട്ടു സമീ പം ചെല്ലുന്നതിനു് അനുവാദമുണ്ടായി. സ്വല്പനേരം മുഖം സൂ ക്ഷിച്ചുനോക്കിയശേഷം രാജാവു പറഞ്ഞു: "നമ്മുടെ സ്നേഹിത

ന്റെ അപേക്ഷ തള്ളാവുന്നതല്ല; നിങ്ങളും എനിക്കു ചേരുമെന്നു തോന്നുന്നു. ഞാൻ ഇപ്പോൾ ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലെ കാണുവാനായി കക്രാളിയിലേയ്ക്കു പോകയാണു്. എന്റെ കൂടെത്തന്നെ വരിക. വേറെ അനുചരന്മാർ ആവശ്യമില്ല.''

അതിൻപ്രകാരം തന്റെ കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ആളിനെ തിരികെ പറഞ്ഞയച്ചിട്ടു ദൽപത് രാജാപീതലിനെ അനുഗമിച്ചു. അവർ ആഗ്രായിൽനിന്നു തെക്കോട്ടുള്ള പെരുവഴിയിലൂടെയാണു് പുറപ്പെട്ടതു്. കൊട്ടാരം വിട്ടിറങ്ങിയതുമുതൽ പീതൽ തന്റെ പുതിയ അനുചരനോടു് ഓരോന്നു ചോദിച്ചുതുടങ്ങി. അയാളെ കൂടെ കൊണ്ടുപോന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശവും ഇതുതന്നെയായിരുന്നു. സേട്ട കല്യാണമൽ അപൂർവമായിട്ടു മാത്രമേ ശുപാർശകൾ എഴുതാറുള്ളു എന്നു് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞിരുന്നു. ഈ ശുപാർശ, പോരാത്തതിനു്, മിക്കവാറും ഒരാജ്ഞപോലെതന്നെയായിരുന്നു. വെറുമൊരു രത്നവ്യാപാരിയായ സേട്ടിനു മഹാപ്രഭുക്കൾക്കുപോലും അനിഷേധ്യമായ ശുപാർശകൾ ചെയ്യാൻ ശക്തിയെവിടെനിന്നു കിട്ടിയെന്ന ചോദ്യമുണ്ടാവാം. രാജധാനിയിൽ മോടിയോടെ താമസിക്കുന്ന പ്രഭുക്കൾക്കു ധനമൊല്ലഭ്യം അസാധാരണമല്ലല്ലോ. സേട്ട കല്യാണമൽ ആണു് അവർക്കു വേണ്ട സഹായം ചെയ്തിരുന്നതു് എന്നൊരു ശ്രുതി പരക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നതു വാസ്തവമായിരുന്നിരിക്കാനാണു മതി. എന്തായാലും പ്രഭുക്കന്മാരും, ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രന്മാർപോലും, അയാളുടെ വാക്കു തള്ളുക പതിവില്ലായിരുന്നു.

ചോദിച്ച ചോദ്യങ്ങൾക്കു ദൽപത് കൃത്യമായിട്ടുള്ള മറുപടികളാണു് കൊടുത്തതെങ്കിലും തന്റെ രാജ്യത്തെ കഥകൾ മുഴുവൻ ആദ്യംതന്നെ പീതലിനെ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചില്ല. താൻ രാമഗഡിലെ രാജകുമാരനാണെന്നും ആ നാട്ടിലെ സുബേദാരുടെ കടുംകൈനിമിത്തം തനിക്കു പകരം തന്റെ അനുജനാണു് ഇപ്പോൾ രാജ്യം ഭരിക്കുന്നതെന്നും അതുകൊണ്ടു ചക്രവർത്തിയെ

യോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതന്മാരായ ഏതെങ്കിലും ഹിന്ദു രാജക്കന്മാരെയോ സേവിച്ചു മാന്യമായി ജീവിതം കഴിക്കണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹംകൊണ്ടാണു് രാജധാനിയിൽ വന്നതെന്നും തന്റെ സ്വാമിയെ ആ യുവാവു ധരിപ്പിച്ചു.

മാന്യന്മാരായ രാജപുത്രയുവാക്കന്മാരെ തന്റെ സേവയിലെടുത്തു സ്വജാതിക്കാരു തന്നിൽ അഭിമാനം ഉണ്ടാക്കണമെന്നു് ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന പ്രതൽരാജാവിനു ദൽപത്തിന്റെ ചരിത്രം കേട്ടപ്പോൾ സന്തോഷമുണ്ടായി: ''സേട്ടജി എനിക്കു വലുതായ ഒരു സഹായമാണു് ചെയ്തതു്. എന്റെ സൈന്യത്തിൽ ഒരു പടനായകന്റെ ജോലി ഒഴിവുണ്ടു്. അതിനു നിങ്ങളെപ്പോലെയുള്ള ഒരു യുവാവിനെ കിട്ടിയതു ഭാഗ്യമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.''

സരസസംഭാഷണത്തിനു ലോകപ്രസിദ്ധനായിരുന്ന പ്രതൽ ഇതുയും പറഞ്ഞതു് അദ്ദേഹത്തിനു സഹജമായിരുന്ന മന്ദഹാസത്തോടും വാഗ്മിധുരിയോടും കൂടിയായിരുന്നു. ദൽപത്തിന്റെ ഹൃദയം തുടിച്ചു. ഇഷ്ടദേവതയിൽനിന്നു് അപൂർവ്വമായ ഒരു വരം കിട്ടിയാലെന്നപോലെ അയാൾ സന്തോഷിച്ചു. തന്റെ വാൾ പൊക്കി. അതിനെ സ്വാമിയുടെ പാദങ്ങളിൽ സമർപ്പിക്കുന്നമാതിരി താഴ്ത്തിയിട്ടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ''മഹാരാജു്, അവിടുന്നു് ഇപ്പോൾ അരുളിച്ചെയ്തതു ഞാൻ ഒരനുഗ്രഹമായിട്ടാണു് കരുതുന്നതു്. അവിടത്തെപ്പോലെ മഹാനും പ്രഭുതനും ഹിന്ദുക്കൾക്കു് ഒരലങ്കാരവുമായ യജമാനനെ സേവിക്കുവാനിടയായതു പരദേവതയുടെ പ്രീതികൊണ്ടു മാത്രമാണെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. അല്ലാതെ അവിടത്തേയ്ക്കു് ഇതുമേൽ സന്തോഷം എന്നിൽ തോന്നുവാൻ അർഹിക്കുന്ന യാതൊരു ഗുണവും എന്നിൽ ഞാൻ കാണുന്നില്ല. എന്റെ മഹാന്മാരായ പൂർവികന്മാരുടെ പേരിനു കളങ്കമുണ്ടാകാത്തവിധം ഞാൻ അവിടത്തെ സേവിച്ചുകൊള്ളാമെന്നും, അവിടത്തെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു് എന്തു ചെയ്യാനും സന്നദ്ധനാണെന്നും ഞാൻ ശപഥംചെയ്യുന്നു.''

''നിന്റെ ഉന്നതമായ കുലത്തിനു് അനുരൂപമായ വിധത്തിലാണു് നീയിപ്പോൾ പറഞ്ഞതു്. ഏതവസരത്തിലും നീ ഉചിതംപോലെ ചെയ്യുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. പക്ഷേ ഒരു കാര്യംമാത്രം പറഞ്ഞേയ്ക്കാം: എനിക്കു മിക്കവാറും സമയങ്ങൾ പാദുഷായുടെ സമീപത്തുതന്നെ കഴിക്കേണ്ടിവരുന്നതുകൊണ്ടു്, മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽ വേണ്ടതുപോലെ ചെയ്യുന്നതിനു സ്വാതന്ത്ര്യമില്ല. ചക്രവർത്തി രാജധാനിയിലുള്ളപ്പോൾ, പകൽ മുഴുവനും ഞാൻ ദർബാറിലോ, മൃഗയാഗൃഹത്തിലോ ഫത്തേപൂരിയിലോ ആയിരിക്കും. നിനക്കും ആ കൊട്ടാരങ്ങളുടെ പുറത്തളത്തിൽ കാത്തിരിക്കയായിരിക്കും ജോലി. അവിടെ നില്ക്കുന്നവരെല്ലാം ചക്രവർത്തിക്കു് ഏറ്റവും അടുത്തുള്ള ആളുകളുടെ സേവന്മാരാണെന്നു മറന്നുകളയരുതു്. അവരുടെ വാക്കിലും നോക്കിലും ഏതു ഭാവങ്ങൾ കണ്ടാലും അവ മനസ്സിൽ സൂക്ഷിച്ചുവെയ്ക്കുന്നതല്ലാതെ, നിന്റെ വാളിന്റെ മൂർച്ചയും കൈയിന്റെ ഊക്കുമോർത്തു പരിഭവം കാണിക്കരുതു്. രാജാക്കന്മാരുടെ സേവന്മാരിൽ കാണാറുള്ള പ്രധാനമായ വിശേഷഗുണം മത്സരമാണു്. സ്നേഹമാണെന്നു ഭാവിക്കുന്നവർപോലും പിറകിൽനിന്നു ചതിക്കാൻ തരംനോക്കി നില്ക്കുന്നവരാണു്. കൊട്ടാരത്തിൽവെച്ചു യാതൊരു വഴക്കുമുണ്ടാക്കിപ്പോകരുതു്. പാദുഷായ്ക്കു് അതു കഠിനമായ വിരോധത്തിനു കാരണമാക്കും.''

എന്തു പറഞ്ഞാലും കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു് ഒരു യോദ്ധാവിന്റെ സ്ഥിതിക്കു ചേർന്നതല്ലെന്നു ഭല്പത്തിനു തോന്നിയെങ്കിലും രാജസേവ ലോകത്തിലേറ്റവും പ്രയാസപ്പെട്ട കാര്യങ്ങളിലൊന്നാണെന്നു് അറിവുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു തന്റെ യജമാനന്റെ ഉത്തരവിനെ ബഹുമാനപുരസ്സരം സമ്മതിച്ചു.

രാജാ പീതൽ സംഭാഷണവിഷയം മാറ്റി: ''വലിയ ഗോപുരത്തോടുകൂടി ഈ രാജവീഥിയിൽനിന്നു സല്പമകന്ന ആ വീടു കണ്ടുവോ? അതാണു് നാസിർഖാണിന്റെ ഗൃഹം. നാസിർ

ഖാൺ ആരാണെന്നു് ഓമ്മവെയ്ക്കണം. അയാളെ ഇന്നൊരുപക്ഷേ മൃഗയാഗൃഹത്തിൽ കണ്ടേയ്ക്കും. ചക്രവത്തിക്കടുത്തുള്ള ഹിന്ദുക്കളുടെ പ്രധാനവിരോധിയാണു് അയാൾ. ചക്രവത്തിയുടെ പ്രധാനമഹിഷികളിൽ ഒരാളുടെ അച്ഛനായതുകൊണ്ടു് അയാൾക്കു രാജസന്നിധിയിൽ വലുതായ പ്രാബല്യമുണ്ടു്.''

പറഞ്ഞതനുസരിച്ചു മല്പത് രാജാവു മൂണ്ടിക്കാണിച്ച വഴിക്കു നോക്കി. അതിമനോഹരമായ ഒരു തോട്ടത്തിന്റെ നടുവിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ഒരു ഹമ്മ്യവും അതിന്റെ മുൻപിൽ അനവധി പട്ടാളക്കാർ അണിനിരന്നു നില്ക്കുന്നതും അയാൾ കണ്ടു. രാജാ പിതൽ തുടർന്നു:''ചക്രവത്തി എഴുന്നെള്ളിത്താമസിക്കുന്ന മൃഗയാഗൃഹത്തിനു് ഇവിടെനിന്നധികം ദൂരമില്ല. നാസിർഖാണിന്റെ ഗൃഹത്തിനും ആ സംരക്ഷിതവനത്തിനും ഇടയിൽ മറ്റു ചില പ്രഭുക്കന്മാരുടെ വീടുകളുണ്ടു്. അവയിൽ ഒന്നൊഴിച്ചു് എല്ലാം പ്രമാണികളായ തുർക്കോമൻ ഒമ്രാക്കളുടെയാണു്. അതിൽ ഒരു ഗൃഹംമാത്രമേ നീ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതുള്ളു. അതു ദാനേയ്ൽഷായുടെ വിശ്രാന്തിഗൃഹമാണു്. ആ സ്ഥലം വരുമ്പോൾ ഞാൻ കാണിച്ചുതരാം.''

ഇതുതന്നെ തരമെന്നു വിചാരിച്ചു സേട്ടജി തന്നോടു ദാനേയ്ൽഷായുടെ ദർബാറിൽ അപ്പോഴപ്പോൾ പോകണമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായും അതിനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദിവാൻജിയായ ദീനദയാൽപണ്ഡിതനു് ഒരെഴുത്തു തന്നിട്ടുള്ളതായും മല്പത് അറിയിച്ചു. പിതൽ പറഞ്ഞു: ''സേട്ടജിയുടെ ബുദ്ധികൌശല്യത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നു. ദാനേയ്ൽ ദാസിയിലുണ്ടായ പുത്രനാണെങ്കിലും, അയാൾക്കു സാമർത്ഥ്യവും ബുദ്ധിഗുണവുമില്ലെങ്കിലും, ചക്രവത്തിക്കു് അയാളോടു വലിയ വാത്സല്യമാണു്. അതു സലീംഷായുടെ അവകാശത്തെ ബാധിക്കുമെന്നാണു് സാധാരണജനങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുന്നതു്. ചക്രവത്തിയെ അടുത്തു പരിചയമുള്ളവരാരും അങ്ങനെ വിശ്വസിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും ദാ

നേലിനെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നതു തല്ക്കാലാവശ്യത്തിനു് ഉത്തമമാണെന്നു് അവരും വിചാരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെ താങ്ങുന്നവലിയ ഒരു കക്ഷി ഇവിടെയുണ്ടു്. സലീമിന്റെ വിരോധിയായ അബുൽഹസലാണു് അതിൽ പ്രധാനി. ചക്രവർത്തിക്കു തന്റെ വിശിഷ്ടനായ പ്രധാനമന്ത്രിയിലുള്ള വിശ്വാസംകൊണ്ടാണു് ദാനേലിനു രാജ്യകാര്യത്തിൽ ഇത്രയും ശക്തി കാണുന്നതു്. നീ ദീനദയാലിനെ പോയി കാണുന്നതു് ഉത്തമംതന്നെ. ദാനേലിനു തീരെ ചെറുപ്പമാകയാൽ സമവയസ്കനായ നിന്നോടു സ്നേഹമുണ്ടായേയ്ക്കുവാനും മതി.”

പിതൽ രാജകാര്യങ്ങൾ തന്റെ അനുചരനെ ഇത്ര വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചതിനു് ഉദ്ദേശമുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ ബന്ധുക്കളും വിരോധികളും ആരെല്ലാമാണെന്നു ദല്പത്തിനു മനസ്സിലാകാത്തപക്ഷം അയാൾ അനവധാനതകൊണ്ടു വല്ല അപകടത്തിലും തന്നെ ചാടിച്ചേയ്ക്കുമെന്നു ബുദ്ധിമാനായ അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു. ഇതെല്ലാം കേൾക്കുന്നതു തന്റെ രാഷ്ട്രീയവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ പ്രഥമപാഠങ്ങളാണെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ ദൽപത്തും യജമാനന്റെ ഓരോ വാചകവും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കേൾക്കുകയും അവയിൽ അടങ്ങിയിട്ടുള്ള സാരം ബുദ്ധിയോടെ മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു.

അക്ബറിന്റെ ‘നഗർകേയ്ചു’ (ആനന്ദഭവനം) എന്ന മൃഗയാഗൃഹം ആഗ്രായിൽനിന്നു് എട്ടു പത്തു മയിൽ അകലെയായുണ്ടായിരുന്ന കക്രാളി എന്ന സ്ഥലത്തായിരുന്നു. അതിനു ചുറ്റുമുള്ള സ്ഥലങ്ങൾ നായാട്ടിനായി ഒഴിച്ചിട്ടിരുന്ന കാടുകളായിരുന്നു. ബഹറാമിനെപ്പോലെ നായാട്ടിൽ അത്യുത്സുകനായിരുന്ന അദ്ദേഹം രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽനിന്നു വിശ്രാന്തി ആഗ്രഹിക്കുമ്പോൾ തിരിയുന്നതു് ഈ വിനോദത്തിലേയ്ക്കായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് എല്ലാ പ്രധാനനഗരങ്ങളുടെയും സമീപത്തിൽ മൃഗയയ്ക്കായി കാടുകൾ ഒഴിച്ചിടുക അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു പതിവായിരുന്നു. ഫത്തേ

പ്പൂരി എന്ന പുതിയ രാജധാനി പണിചെയ്യുന്നതിനുമുൻപു് അദ്ദേഹത്തിനു് ഏറ്റവും ഇഷ്ടപ്പെട്ട വിശ്രാന്തിഗൃഹം നഗർകേയ്ചു ആയിരുന്നതിനാൽ, അതിനു ചുറ്റുമുള്ള കാടുകളിൽ നായാട്ടുമൃഗങ്ങളെ പല സ്ഥലത്തുനിന്നും കൊണ്ടുവന്നു വളർത്തുന്നതിനും അവയ്ക്കു് ഉപദ്രവമൊന്നും കൂടാതെ ഇരിക്കുന്നതിനും വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തിരുന്നു. ആ കാട്ടുസൂക്ഷിപ്പുകാരൻ കിഷൻറായ് എന്നു പേരായ വൃദ്ധൻ കൊട്ടാരത്തോടു് ഒട്ടുകുന്ന കാട്ടിലേയ്ക്കു കയറുന്ന വഴിയിൽത്തന്നെ താമസിച്ചിരുന്നു. ചെറുപ്പംമുതൽ ഷിക്കാർഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിൽ ജോലിക്കാരനായിരുന്ന കിഷൻ ലാഹോറിൽവെച്ചു ചക്രവർത്തിയുടെ നേരെ ചാടിവീണ ഒരു പുലിയെ ഒറ്റ വെട്ടുകൊണ്ടു കൊന്നതിൽ അദ്ദേഹത്തിൻറെ പ്രീതി സമ്പാദിക്കുവാനിടയായി. ഉടൻതന്നെ ചക്രവർത്തിയുടെ സ്വന്തം ഷിക്കാറികളിൽ ഒരാളായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു. അന്നുമുതൽ നഗർകേയ്ചുകൊട്ടാരത്തോടുതൊട്ടുള്ള രാജകീയവനത്തിൻറെ അധിപനായി ഇവിടെത്താമസവുമായി.

നഗർകേയ്ചുകൊട്ടാരം ഒരു വെറുംമൃഗയാഗൃഹമായിരുന്നു. എങ്കിലും ആ സ്ഥലവും അക്ബറുടെ സുഖലോലുപതയ്ക്കും ചക്രവർത്തിയുടെ രാജസപ്രൗഢിക്കും സാക്ഷ്യംവഹിച്ചിരുന്നു. ഉന്നതങ്ങളായ രണ്ടു ശിഖരങ്ങൾ പൊങ്ങിക്കണ്ടിരുന്ന ദർബാരഗൃഹംകഴിഞ്ഞുകുത്തേയ്ക്കു കടന്നാൽ വലിയ ഒരങ്കണത്തിലേയ്ക്കാണു് പ്രവേശിക്കുന്നതു്. രാജസേവകന്മാരായ പ്രൗഢകളുടെ കുതിരകളും അവയെ നോക്കുന്ന അനുചരന്മാരും ഒരു വശത്തും ചക്രവർത്തിയുടെ പൊന്നണിഞ്ഞ ആനകളും കോപ്പണിഞ്ഞ കുതിരകളും അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിലെ ഒരു ഭാഗവും മറുവശത്തും അണിനിരന്നു നിന്നിരുന്നു. ആ അങ്കണംകഴിഞ്ഞാൽ കുളിക്കല്ലുകൾകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച ഒരു വിശാലമായ തളമാണു്. വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ, ഒമ്രാക്കളുടെയും രാജാക്കന്മാരുടെയും കൂടെ വരുന്ന സ്നേഹിതന്മാർ, പടനായകന്മാർ മുതലായവർ ഇവിടെയാണു് കാത്തിരിക്കാറുള്ള

തു്. അതു കഴിഞ്ഞാലുള്ളതു്, അതിമനോഹരമായ വിധത്തിൽ കൊത്തിയിട്ടുള്ള തൂണുകളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും ചെമന്ന മാർബിൾകൊണ്ടു പണിചെയ്യപ്പെട്ടതുമായ ഒരു വലിയ മണ്ഡപമാണു്. അവിടെയാണു് ഒരുക്കൽം, രാജാക്കന്മാർ മുതലായവർ അവസരംപാത്തു വസിക്കുന്നതു്.

പൃഥ്വീസിംഹരാജാവും ദൽപത്സിംഹനും അങ്കണത്തിൽ കുതിരകളെ നിത്തിയിറങ്ങിയശേഷം വേഗത്തിൽ നടന്നു തളത്തിലേയ്ക്കു കയറി. അദ്ദേഹത്തെക്കണ്ടുകൊണ്ടു നാസിർഖാൻ വേഗത്തിൽ ഇറങ്ങിവന്നു: "രാജാ പീതൽ, ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നു നിങ്ങളെ ഇന്നു രണ്ടുപ്രാവശ്യം അന്വേഷിച്ചു വന്നുകഴിഞ്ഞാൽ ഒട്ടും താമസിയാതെ തിരുമുൻപിലേയ്ക്കു ചെല്ലുണമെന്നാണു് കല്പന."

"തിരുമനസ്സിൽനിന്നു് എവിടെയാണു് എഴുന്നെള്ളിയിരിക്കുന്നതു്? ആരെല്ലാം കൂടെയുണ്ടു്?"

"തിരുമനസ്സിൽനിന്നു് ആറാരികിലുള്ള മാർബിൾമണ്ഡപത്തിലാണു്. കൂടെ ബീർബൽരാജാവും ഷൈക്കും ചാനേചാനുമുണ്ടു്."

താൻ വരുന്നതുവരെ അവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കണമെന്നു ദൽപത്തിനോടാജ്ഞാപിച്ചിട്ടു രാജാപീതൽ കൊട്ടാരത്തിനകത്തേയ്ക്കു കടന്നു.

തളത്തിൽ താനെവിടെയാണു് നില്ക്കേണ്ടതെന്നു ദൽപത് നോക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു്, അയാളുടെ സമീപം നിന്നിരുന്ന ഒരു തൂക്കോമൻയോദ്ധാവു പറഞ്ഞു: "അമ്പാ, ഈ അവിശ്വാസി ശപ്പനിൻറെ ഭാവം! മുസ്സൽമാന്മാരുടെ പാദധൂളി തിന്നു കിടക്കേണ്ട ഇവൻ നടിക്കുന്ന പെരുമ കണ്ടില്ലേ?"

ഈ ധിക്കാരവാക്കുകൾ കേട്ടു് അസഹ്യമായ കോപത്തോടെ തൻറെ വാളിന്മേൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു ദൽപത് തൻറെ യജമാനനെ ദർശിച്ചു പറഞ്ഞവൻറെ നേരെ തിരിഞ്ഞു: "എന്താണു്

നീ പറഞ്ഞതു കേൾക്കട്ടെ'' എന്നു് ഏറിയ ഗൌരവത്തോടേ പങ്കുതി ഉയരിയ വാളിന്മേൽ വലതുകൈ വെച്ചു നില്ക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ആ തുക്കോമനും വേഗത്തിൽ വാളൂരി, ''എന്താ കേൾക്കണോ, പറയാം'' എന്നു ശ്രുക്ഷസ്വരത്തിൽ അലറി. ഭീമകായനായിരുന്ന ആ മുഹമ്മദീയയോദ്ധാവിന്റെ മുൻപിൽ സിംഹംപോലെ ചൊടിച്ചുകൊണ്ടു ദൽപത്തും മടങ്ങാതെ നിന്നു. കലഹം ഉണ്ടാവുമെന്ന സ്ഥിതിയായപ്പോൾ നാസിർഖാണിന്റെ ഒച്ച കേൾക്കായി. ലോകം ഭരിക്കുന്ന പാദുഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ കലഹിക്കുന്നതിനു തുനിയുന്നവരാരു്? ആ രാജശത്രുവൻ അടുത്തു വന്നു് അന്വേഷിച്ചു: ''എന്താണു് കലഹത്തിനു കാരണം? കാസ്സിംബൈഗ്, നീ കൊട്ടാരത്തിൽ വന്നതുടങ്ങിയിട്ടു വളരെ നാളായെങ്കിലും ഇവിടത്തെ നടപടികൾ നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടേ? വാൾ ഉറയിലിടുക.'' ഇങ്ങനെ തുക്കോമനു് ഉത്തരവു കൊടുത്തശേഷം അയാൾ ദൽപത്സിംഹനോടു തിരിഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾ ആരു്? ഇവിടെ ആരുടെ കൂടെ വന്നു? ചക്രവർത്തിയുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ സ്ഥലവും അവസരവുമറിയാതെ കലഹിക്കുന്നതിനു് എന്തു കാരണം?''

തന്നോടു ചോദിക്കുന്ന ആൾ ആരാണെന്നു് അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നുവെങ്കിലും, ദൽപത്സിംഹൻ ഉണ്ടായ സംഗതികൾ ഒട്ടും കുറയ്ക്കാതെയും കൂട്ടാതെയും പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. നാസിർഖാണിന്റെ മുഖത്തു യാതൊരു ഭാവഭേദവും കണ്ടില്ല. ''നിങ്ങൾ പൃഥ്വീസിംഹരാജാവിന്റെ അനുചരന്മാരുടെ നായകനാണെന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ടു നിങ്ങളെ ശാസിക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം എനിക്കില്ല. എങ്കിലും, കൊട്ടാരത്തിലെ നടപടികൾ നിങ്ങൾ ഇനിയും പഠിക്കേണ്ടതായിട്ടാണു് ഇരിക്കുന്നതെന്നു തോന്നുന്നു''— ഇത്രയും പറഞ്ഞിട്ടു നാസിർഖാണും അകത്തേയ്ക്കു പോയി.

തന്റെ യജമാനൻ വഴിക്കുവെച്ചു നല്കിയ ആദ്യമായ ഉപദേശത്തെ ഇത്ര വേഗം താൻ മറന്നുകളഞ്ഞല്ലോ എന്നോർത്തു ദൽ

പത്സിംഹൻ വ്യസനിച്ചു. അധികാരം നടിച്ചു സംസാരിച്ച ആർ സംഗതികൾ മുഴുവൻ അറിഞ്ഞിട്ടും അപരാധിയായ കാസ്സിംബൈഗിനെ ശാസിക്കാതെ തന്നെ പരോക്ഷമായി അധിക്ഷേപിച്ചതിന്റെ കാരണം അയാൾക്കു മനസ്സിലായില്ല. ഇങ്ങനെ കുണ്ഠിതപ്പെട്ടു കുറച്ചുനേരം നിന്നപ്പോൾ, അവിടെ നിന്നിരുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരിൽ വേറെ ഒരാൾ വന്നു് അയാളോടു സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചു. അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഉണ്ടായതെല്ലാം ഞാൻ കണ്ടുകൊണ്ടാണു് നിന്നതു്. നാസിർഖാനിനു പീതൽ രാജാവിനോടുള്ള വിരോധംകൊണ്ടാണു് അയാളുടെ അംഗരക്ഷകനായ കാസ്സിംബൈഗിനു ധിക്കാരവാക്കുകൾ പറവാൻതന്നെ ധൈര്യമുണ്ടായതു്. അദ്ദേഹം അയാളെ ശാസിച്ചതുപോലുമില്ലല്ലോ."

അപ്പോഴാണു് തന്നോടു സംസാരിച്ച ഉദ്യോഗസ്ഥൻ രാജാ പീതലിന്റെ ബദ്ധവിരോധിയായ നാസിർഖാൻതന്നെയായിരുന്നു എന്നു് ആ യുവാവു മനസ്സിലാക്കിയതു്. എന്തായാലും നാസിർഖാനിനെക്കണ്ടല്ലോ, കാസ്സിംബൈഗിനോടുള്ള പക എവിടെവെച്ചെങ്കിലും തീർത്തുകൊള്ളാം എന്നു് ആലോചിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ, അയാളുടെ പുതിയ പരിചയക്കാരൻ പിന്നെയും പറഞ്ഞു: "ഇങ്ങനെയുള്ള വഴക്കുകൾ ഉണ്ടാകാതിരിപ്പാൻ സാധാരണയായി ഞങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതു യജമാനന്മാരുടെ കക്ഷിപോലേ അനുചരന്മാരും കക്ഷിചേർന്നു നില്ക്കുകയാണു്. അങ്ങേവരിയിൽ നില്ക്കുന്ന കൂട്ടർ, രാജാ മാനസിംഹൻ, ബീർബൽ അബുൽ ഫാസൽ മുതലായവരുടെ അനുചരന്മാരാണു്. നിങ്ങൾ രാജാ പീതലിന്റെ കൂടെ വന്നതാകകൊണ്ടു് അങ്ങോട്ടു വരാമല്ലോ."

ഭൽപത്സിംഹൻ അതു സമ്മതിച്ചുവെങ്കിലും ആരോടാണു് താൻ ചേരുന്നതെന്നു് ആദ്യമേ അറിയുന്നതു് ഉചിതമായിരിക്കുമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരും സ്ഥാനവും എന്തായിരിക്കുമെന്നു വിനയപൂർവ്വം ചോദിച്ചു. അയാൾ പറ

ഞ്ഞു: ''എന്റെ പേർ മഹാബത്തൂറായ് എന്നാണ്. ഞാൻ രാജാ ബീർബൽതിരുമനസ്സിലെ കൂടെ വന്നായാളാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദിവാനാണ്. നിങ്ങളുടെ പേരെന്തായിരിക്കും?''

''എന്റെ പേർ ദൽപത്സിംഹനെന്നാണ്. ഞാൻ രാജാ പീതലിന്റെ സൈന്യത്തിൽ ഉപനായകനാണ്. ഇന്നത്തെ ജോലിയിൽ ചേർന്നതു്.''

86774

മഹാബത്തൂറായിയോടൊന്നിച്ചു് അയാൾ മറ്റു കൂട്ടത്തിൽ ചേർന്നു. അവിടെ നിന്നിരുന്നവർ മിക്കവാറും ഹിന്ദുക്കളായിരുന്നതിനാൽ തമ്മിലുള്ള സംസാരത്തിൽ കാലം പോയതറിഞ്ഞില്ല. ഉദ്ദേശം അഞ്ചുമണിയായപ്പോഴാണ് കൊട്ടാരത്തിനകത്തു പോയിരുന്ന ആളുകൾ കൂറേശ്ശേ പുറത്തു വന്നുതുടങ്ങിയതു്. നാസിർ ഖാണും രാജാ പീതലും കൈയ്യും കൈയുംപിടിച്ചു വലുതായ സ്നേഹഭാവത്തിൽ പുറത്തുവരുന്നതു കണ്ടു. ദൽപത്സിംഹൻ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. ചക്രവർത്തിയുടെ ദർബാറിലെ നടപടികൾ വളരെ പഠിക്കാനുണ്ടെന്നും ഒന്നു രണ്ടു ദിവസംകൊണ്ടു മനസ്സിലാകുന്നതല്ലെന്നും അയാൾ തീർച്ചയാക്കി. ഖാണും രാജാവും ചിരിച്ചുകൊണ്ടാണ് പുറത്തേയ്ക്കു വന്നതെങ്കിലും, രാജാവിന്റെ മുഖത്തു പ്രസാദം നല്ലവണ്ണം തെളിഞ്ഞു കാണാമായിരുന്നു; നാസിർ ഖാൺ പുഞ്ചിരി തൂകിയിരുന്നുവെങ്കിലും അയാൾക്കുള്ളിൽ സന്തോഷമുള്ളതുപോലെ തോന്നിയിരുന്നില്ല. കാരണവും താമസിയാതെ പ്രത്യക്ഷമായി. രാജാവിന്റെ പിറകേ രണ്ടു പൊൻതാമ്പാളങ്ങളിൽ കസവുപിടിപ്പിച്ച വസ്ത്രങ്ങളും മറ്റൊന്നിൽ വിലപിടിച്ച ആഭരണങ്ങളും എടുത്തുംകൊണ്ടു ചോബുദാറന്മാർ വരുന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്തോ വലുതായ ബഹുമതി ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നു പീതലിനു കൊടുത്തിരുന്നു എന്നും അതിന്റെ ചില്ലുത്തും സമ്മാനവുമാണ് പിറകേ വരുന്നതെന്നും എല്ലാവർക്കും അറിയാറായി.

എല്ലാവരും കേൾക്കെ നാസിർ പറഞ്ഞു: ''മഹാരാജാവേ,

നിങ്ങൾ ഭാഗ്യവാൻതന്നെ. ചക്രവത്തിയ്ക്കു് ഇനിയും നിങ്ങളിൽ ഇതുപോലെതന്നെ കരുണയുണ്ടാവട്ടെ!"

ഇതിനു മറുപടിയായി പിതൽ പറഞ്ഞു: "സ്നേഹിതാ, നിങ്ങളുടെ ആശംസ ഒരാശീർവ്വാദംതന്നെ."

മറുള്ളവരും ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹത്തിനെ വന്നു് അനുമോദിക്കാൻ തുടങ്ങി. താമസിയാതെ ദൽപത്തുമൊന്നിച്ചു തിരികെ അദ്ദേഹം സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങുകയും ചെയ്തു.

അധ്യായം ൧൮

ഇതുവരെ ചക്രവത്തിയുടെ കൊട്ടാരങ്ങളിലും രാജാക്കന്മാരുടെയും പ്രഭുക്കളുടെയും ഹർമ്മ്യങ്ങളിലും, ഉന്നതന്മാരുടെ സംസർഗ്ഗത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടിയ നമുക്കു സാധുക്കളും ദരിദ്രന്മാരുമായ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിലേയ്ക്കു കടക്കാം. ആഗ്രാരാജധാനി പ്രഭുക്കന്മാർക്കും രാജസേവന്മാർക്കും ധനികന്മാർക്കും സ്വർഗ്ഗസമാനമായ വിഭവത്തോടുകൂടിയതായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ദരിദ്രന്മാർക്കും ജീവിതയുദ്ധത്തിൽ അപജയം നേടിയവർക്കും സാക്ഷാൽ നരകംതന്നെയായിരുന്നു. പ്രധാനരാജപാതകൾ ഒഴിച്ചാൽ രാജധാനിയിൽപ്പോലും, ഇടുങ്ങി അഴുക്കു നിറഞ്ഞു ദുർഗ്ഗന്ധപൂരിതമായ ഇടവഴികളാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. സ്ഥലസൌകര്യം ലേശംപോലുമില്ലാതിരുന്ന ഈ വഴികളിൽ വീടുകൾ തിങ്ങിത്തിങ്ങിയുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു പട്ടണത്തിൽ പകർച്ചവ്യാധികൾ സാധാരണമായിരുന്നു. പ്രധാനതെരുവുകളിൽ ആയുധപാണികളായി നടന്നിരുന്ന പട്ടാളക്കാരുടെയും പ്രഭുക്കന്മാരുടെ അനുചരന്മാരുടെയും അക്രമങ്ങളെ ഭയന്നു ധനികന്മാരായ വർത്തകന്മാരും മാന്യന്മാരായ മറുള്ളവരും ഇങ്ങനെ അസൂഖകരങ്ങളായ ഇടവഴികളിലാണു് അവരുടെ വലിയ ഗൃഹങ്ങൾപോലും നിർമ്മിച്ചു താമസിച്ചിരുന്നതു്.

പട്ടണത്തിൽ എവിടെ നോക്കിയാലും പിച്ചതെണ്ടുന്ന ആളുകളെ കാണാമായിരുന്നു. അവരിൽ പലരെയും ചക്രവർത്തിയുടെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ഒറ്റുകാരായി ഉപയോഗിച്ചുവന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു ജനങ്ങൾക്കു പട്ടണത്തിലെ പെരുവഴിയിൽ നടന്നു സംസാരിക്കുന്നതിനുപോലും ഭയമായിരുന്നു. നഗരത്തിലെ കൊത്തുവാൾ പട്ടണത്തിൽ പോലീസധികാരം കണിശമായി നടത്തിവന്നിരുന്നെങ്കിലും, മൊഹല്ലകളിൽ 'ചൌധരിമാർ' എന്നു പറയാറുള്ള അധികാരികൾ മോഷണം മുതലായ കുറ്റങ്ങൾക്കു് ഇടകൊടുത്തിരുന്നില്ലെങ്കിലും, പ്രമാണികളായ മുസ്ലീങ്ങന്മാരുടെ അനുചരന്മാർ ഉടമസ്ഥാവകാശം നടിച്ചു പട്ടണത്തിലെ പ്രധാനസ്ഥലങ്ങളിൽ നടന്നിരുന്നതിനെ തടയാൻ അവർക്കു ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആകപ്പാടെ പട്ടണങ്ങളിൽ താമസിച്ചിരുന്ന സാധുക്കളുടെ നില ക്ലേശഭൂയിഷ്ഠമായിരുന്നു എന്നേ പറയേണ്ടതുള്ളൂ.

ഏതു കഷ്ടപ്പാടും സഹിക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തി മനുഷ്യസ്വഭാവത്തിനുണ്ടു്; അധികമായാൽ അതിനെ എതിർക്കുന്നതിനും അല്ലാത്തപക്ഷം ഉപായത്തിൽ അതിനെ തടഞ്ഞു മാറുന്നതിനുമുള്ള ബുദ്ധി മനുഷ്യനുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു സാധുക്കളായ ജനങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും പ്രബലനായ ഒരു പ്രഭുവിനെ ആശ്രയിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ തണലിൽ ജീവിതം കഴിക്കുന്നതു പതിവായിരുന്നു. ധനികന്മാരായ കച്ചവടക്കാർക്കും മറ്റും രാജസന്നിധിയിലും മന്ത്രിമാരുടെ അടുക്കലും പ്രവേശിക്കാൻ തടവില്ലാതിരുന്നതിനാൽ, മൊഹല്ലകളിൽ കടന്നു വഴക്കു കൂട്ടുന്നതിനു് ആർക്കും ധൈര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല; അവരുടെ വസ്തുവകകൾ കൊള്ളയിടുന്നതിനും എളുപ്പമല്ലായിരുന്നു.

ആഗ്രായിലെ ജനതയുടെ സാമാന്യസ്ഥിതി ഇപ്രകാരമായിരുന്നതിനാൽ ഹിന്ദുജനങ്ങളുടെ സ്ത്രീകൾ തങ്ങളുടെ മൊഹല്ലകളിൽ താമസിച്ചിരുന്നതല്ലാതെ പുറത്തിറങ്ങി സഞ്ചരിക്കാറില്ലാ

യിരുന്നു. എങ്കിലും വാവു മുതലായ വിശേഷദിവസങ്ങളിൽ, ഓരോ മൊഹല്ലയിലെയും സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ യമുനാനദിയിൽ പോയിക്കുളിച്ച നഗരത്തിനു് അക്കരെയുള്ള പ്രസിദ്ധമായ ശ്രീകൃഷ്ണക്ഷേത്രത്തിൽ തൊഴുന്നതു് ഒരു പതിവായിരുന്നു. ആ അവസരങ്ങളിൽ, സ്നാനത്തിനുള്ള ഘട്ടങ്ങളിൽ പ്രത്യേകമായ പോലീസ്സേപ്പുകളും വഴികളിൽ അവരുടെ രക്ഷയ്ക്കു വേണ്ട സഹായങ്ങളും നഗരത്തിന്റെ കൊത്തുവാൽ ചെയ്തുകൊടുക്കണമെന്നു ചക്രവത്തിയുടെ കർശനമായ കല്പനയുണ്ടായിരുന്നു.

ആറിനക്കരെ, ക്ഷേത്രത്തോടു സമീപിച്ച ബാബർചക്രവത്തിയുടെ സ്മാരകമായി അന്നുപയോഗിച്ചിരുന്ന ചാർബാഗ് (ഇപ്പോൾ ഈ സ്ഥലം രാംബാഗ് എന്നു വിളിക്കപ്പെടുന്നു) എന്നു പേരുള്ള ഒരു വലിയ ആരാമം ഉണ്ടായിരുന്നു. വിശേഷദിവസങ്ങളിൽ ഹിന്ദുജനങ്ങൾ കുഞ്ഞുകുട്ടികളൊന്നിച്ചു് ആ തോട്ടത്തിൽ പോയി ഉത്സവം കൊണ്ടാടുന്നതും ഒരു പതിവായിരുന്നു. ആ സമയങ്ങളിൽ പട്ടാളക്കാർ, മുസ്സൽമാന്മാർ, നപുംസകന്മാർ മുതലായവർ അവിടെ പോയ്ക്കൂടെന്നു ചക്രവത്തി കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ഹിന്ദുസ്ത്രീകൾ നിർബാധം ഈ ആരാമത്തിൽ വിഹരിച്ചുവന്നിരുന്നു.

ആരാമത്തിന്റെ പുറത്തു് ഏകദേശം അതിനെ തൊട്ടതന്നെ എത്രയും നികൃഷ്ടമായ ഒരു കുടിൽ നില്പുണ്ടായിരുന്നു. പുറത്തുനിന്നു നോക്കിയാൽ അവിടെ ആരും പാർപ്പുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നതന്നെ തോന്നും. എന്നാൽ വാസ്തവമങ്ങനെയല്ലായിരുന്നു. ഒരു കയറുകട്ടിലിന്മേൽ ഒരാൾ കിടന്നു മരണവേദന എടുക്കുംപോലെ ശ്വാസം വലിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. വളരെനാളായി ബാധിച്ചിരുന്ന സുഖക്കേടുകൊണ്ടു് അയാൾ ഒരു എല്ലും തൊലിയും മാത്രമായിത്തീർന്നിരുന്നു. പ്രായം ഒരമ്പതുവയസ്സിൽ കവിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും ഇപ്രകാരം ശുശ്രൂഷയില്ലാതെ കഴിഞ്ഞാൽ അയാൾ താമസിയാതെ മരിച്ചുപോകുമെന്നുള്ള നിലയിലായിത്തീർന്നിരുന്നു.

"എന്റെ കുഞ്ഞേ! പത്മിനീ, നീ വരാറായില്ലയോ? ഞാൻ എത്ര നേരമാണ് ഇങ്ങനെ കിടക്കേണ്ടത്? ദൈവവും ഈ പിഞ്ചു കുഞ്ഞുങ്ങളുമല്ലാതെ എനിക്ക് ആര് സഹായം? അഥവാ ഞാൻ ജീവിച്ചിരുന്നിട്ട് എന്ത് ഫലം? വല്ലവിധത്തിലും മരിച്ചാൽ മതിയായിരുന്നു." ഉടനെ അയാൾക്കു വീണ്ടും ജീവൻ വീണതുപോലെ തോന്നി. "ശ്രീഭ്രതനാഥാ! ഞാൻ മരണമാഗ്രഹിച്ചതിൽ ക്ഷമിക്കണേ! ചെയ്യാനുള്ളതു ചെയ്യാതെ മരിക്കുന്നതു ഭീരുക്കളുടെ സ്വഭാവമാണല്ലോ. ഞാൻ മരിച്ചാൽ എന്റെ കുഞ്ഞുങ്ങൾ എന്ത് ചെയ്യും? ഞാൻ അനുഭവിച്ച സങ്കടങ്ങൾക്ക് ആര് കടംവീട്ടും? ഈ സൂചിക്കേട് വേഗം മാറും; മാറാതിരിക്കയില്ല; ഭ്രതനാഥൻ സഹായിക്കും."

ഇങ്ങനെയെല്ലാം തന്നത്താൻ പറഞ്ഞു കിടന്നിരുന്ന ഈ ദീനക്കാരൻ ആര്? അയാൾ ഈ കൂടിലിൽ എങ്ങനെ വന്നുചേർന്നു? അയാളുടെ ജീവചരിത്രം മുഴുക്കത്തിൽ ഇങ്ങനെയായിരുന്നു: ലാഹോറിൽനിന്ന് ആഗ്രായ്ക്കുള്ള രാജപാതയിൽനിന്ന് ഒട്ടകന്നു ബാദൂർ എന്നൊരു ഗ്രാമമുണ്ട്. ആ സ്ഥലത്ത് അധിവസിച്ചിരുന്നതു മിക്കവാറും ചന്ദ്രവംശക്കാരെന്നഭിമാനിച്ചിരുന്ന ഭാട്ടിവർഗ്ഗക്കാരായിരുന്നു. അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഗജരാജ് എന്ന പേരായി സാമാന്യം ധനികനായ ഒരു ജന്മിയുണ്ടായിരുന്നു. അയാൾക്ക് അതിസുന്ദരിയായ ഒരു ഭാര്യയും അവരിൽനിന്നു രണ്ടു പെൺകുട്ടികളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ നാട്ടിൽ ഒരു പ്രമാണിയായും മാന്യനും മര്യാദയുമുള്ള ഒരു ഗൃഹസ്ഥനായും കഴിഞ്ഞുവന്നിരുന്ന ഗജരാജിന്റെ വീട്ടിൽ, ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം, ഒരു മുഹമ്മദീയ പ്രഭു മൂന്നാലു് അനുചരന്മാരോടുകൂടി വന്നുചേർന്നു. ലാഹോറിൽനിന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ച് ആഗ്രായിലേയ്ക്കു പോകുംവഴി ഒരു തസ്കരസംഘം ബാദൂരിൽനിന്നൊട്ടകലെവെച്ചു തന്നെ എതിർത്തു എന്നും തന്റെ കൂടാരം മുതലായ സഞ്ചാരസൌകര്യങ്ങൾ അവർക്കു കൈവശമായതുകൂടാതെ തന്റെ

അനുചരന്മാരിൽ ഒട്ടധികംപേർ മൃതരായി എന്നും അതിനാൽ ത നിക്കു് അന്നു രാത്രി അവിടെ താമസിക്കാൻ അനുവാദമുണ്ടാകണ മെന്നുമായിരുന്നു അയാൾ ആവശ്യപ്പെട്ടതു്. ഗജരാജു് തൻെറ സ്ഥിതിക്കു ചേർന്നവണ്ണം അതിഥിയെ സല്ക്കരിച്ചു് അയാൾക്കു വേണ്ടുന്ന വട്ടങ്ങൾ കൂട്ടിക്കൊടുത്തു. അന്നു രാത്രി ആ മുസൽമാൻ പ്രഭുവും അനുചരന്മാരും അവിടെ സുഖമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. പി റേദിവസം അയാൾ പോകുന്നതിനു കുതിരപ്പുറത്തു കയറിയ പ്പോൾ, യാത്ര പറയാനായി അയാളുടെ സമീപം വന്ന ഗജരാജു് കണ്ട കാഴ്ച അയാളുടെ ഹൃദയത്തെ ഭേദിച്ചു. പ്രഭുവിൻെറ അനു ചരന്മാർ നിലവിളിച്ചു കരയുന്ന തൻെറ പ്രേമഭാജനത്തെ പിടി ച്ചു വേറെ ഒരു കുതിരയിൽ ഇരുത്തുന്നതും അവരെത്തുടർന്നു് അധി കാരപ്രമത്തനായ ആ പ്രഭു വേഗത്തിൽ പെരുവഴിയിലേയ്ക്കു പോ കുന്നതും അയാൾ കണ്ടു. എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് അറിയാ തെ കുറെനേരം നിന്നശേഷം ഈ അക്രമത്തെപ്പറ്റി, സർഹിന്ദി ലെ ഗവണ്മെൻറായ തൻെറ സ്നേഹിതനെ അറിയിച്ചു വേണ്ട നടപ ടികൾ നടത്തണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് അന്നുതന്നെ ഗജരാജു് അ ദ്ദേഹത്തെ ചെന്നു കണ്ടു. ഗവണ്മെൻറർ ഉടൻതന്നെ തൻെറ പട്ടാള ക്കാരെ അന്വേഷണത്തിനായി അയച്ചു. അന്നു വൈകുന്നേരം ആ പട്ടാളക്കാർ തിരികെ വന്നപ്പോൾ, ഗവണ്മെൻറുടെ ഭാവം മാ റി. അതിമാനുഷനായ ഒരു അമീറിനെ ഗജരാജു് അപമാനിച്ചു എന്നും അതു വലുതായ കുറ്റമാണെന്നും തൻെറ സ്നേഹംകൊണ്ടു താൻ ഇപ്പോൾ ഒന്നും ചെയ്യുന്നില്ലെന്നുമാണു് അയാളുടെ കല്പന യുണ്ടായതു്. ഇതു കേട്ട വ്യസനവും ക്രോധവും സഹിക്കാൻവ യ്യാതെ ഗജരാജു് അയാളോടു ചെറുത്തു് ഓരോ വാക്കു പറഞ്ഞു. ഫലം, കോട്ടയിൽ മൂന്നു മാസത്തെ തടവു്. ജയിൽവാസം അയാ ളുടെ ദേഹശക്തിയെ തീരെ നശിപ്പിച്ചു. എങ്കിലും, ഭാര്യാനഷ്ട ത്തിൽ ഉണ്ടായ സങ്കടമോ തന്നെ ദ്രോഹിച്ച ആ നരാധമനെ കണ്ടുപിടിച്ചു് അയാളോടതിൻെറ പക വീട്ടുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹ

മോ ശമിച്ചില്ല. തടവിൽനിന്നു തിരികെ ഗ്രാമത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ, ഗവണ്ണർ രാജദ്രോഹത്തിനു തന്റെ ഭൂമി കണ്ടുകെട്ടിയെന്നും കൂട്ടികൾ ബന്ധുക്കാരായ ചിലരുടെ കൂടെ താമസിക്കയാണെന്നും അയാൾക്കു മനസ്സിലായി. ഇങ്ങനെ തന്റെ ഭൂലോകസമ്പത്തും മാനവും ഭാര്യയും ഒന്നോടെ നഷ്ടമായതിലും അയാൾ നിരാശപ്പെട്ടില്ല. തന്നെ ഈവിധത്തിലാക്കിയവനെ കണ്ടുപിടിച്ചശേഷമേ അടങ്ങുകയുള്ളൂ എന്നു ശപഥംചെയ്തിട്ട്, ഗജരാജ് തന്റെ കുട്ടികളുമൊന്നിച്ച് ആഗ്രായിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. ഏകദേശം പതിമൂന്നുവയസ്സായ പത്മിനിയെന്നും പത്തുവയസ്സായ സുലോചനയെന്നും രണ്ടു കുട്ടികളോടുകൂടിയാണ് അയാൾ യാത്ര പുറപ്പെട്ടതു്. വഴിയിൽ ധർമ്മശാലകളിൽ ഭക്ഷണംകഴിച്ചും ചിലേടങ്ങളിൽ തല്ക്കാലമായി കിട്ടുന്ന ജോലിചെയ്തും അയാൾ മധുരയിൽ എത്തി. യാത്രയുടെ ക്ഷീണം പോക്കുന്നതിനും ദേവസേവയ്ക്കുമായി അയാൾ ഏകദേശം ഒരു മാസം അവിടെ താമസിച്ചശേഷം പിന്നെയും ചില സന്യാസിമാരോടൊത്തു് ആഗ്രായിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. വഴിയിൽ ക്ഷീണംകൊണ്ടും മനോവ്യഥകൊണ്ടും സുഖക്കേടു ബാധിച്ചു. ഒരുവിധത്തിൽ കഷ്ടപ്പെട്ട രാജധാനിവരെ വന്നുചേർന്നു. രാജധാനിയിലെ ഗോപുരങ്ങളും നദിവക്കത്തെ പ്രൗഢന്മാരുടെ ഹർമ്മ്യങ്ങളും കണ്ടപ്പോൾ ഉണ്ടായ സങ്കടത്തിന്റെ ആധിക്യംകൊണ്ടാവാം, അയാൾ ചാർബാഗ് എന്ന ആരാമത്തിനു സമീപം എത്തിയപ്പോൾ, വഴിയിൽത്തന്നെ വീണുപോയി. വഴിപോക്കന്മാരായ ചിലർക്കു തോന്നിയ അനുകമ്പമൂലം ഈ ഒഴിഞ്ഞ കുടിലിൽ അയാളെ കൊണ്ടുകിടത്തിയതായിരുന്നു.

ഇങ്ങനെയായിട്ട് ഇപ്പോഴേയ്ക്ക് ഏകദേശം ഒരു മാസം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പുത്രികളായ പത്മിനിയും സുലോചനയും യമുനാതടത്തിൽ കുളിച്ചു ദേവാരാധനയ്ക്കു വരുന്ന ഹിന്ദുസ്ത്രീകളോടു യാചിച്ചാണ് പിതാവിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചും തങ്ങളുടെ നിത്യത കഴിച്ചും പോന്നതു്. മുഷിഞ്ഞതും കീറിയതുമായ വസ്ത്രമാണ് ധരിച്ചിരു

ന്നതെങ്കിലും പത്മിനിയുടെ ആദ്യയൌവനം മറച്ചുവെയ്ക്കത്തക്കതല്ലായിരുന്നതിനാലും അവളുടെ മുഖത്തിൽ കാണാമായിരുന്ന കുലീനത ആരെയും ആകർഷിക്കുന്നതായിരുന്നതിനാലും അവിടെ ദേവാരാധനയ്ക്കു വരാറുണ്ടായിരുന്നവരിൽ പലരും ആവുംപടി ധർമ്മമായി അവൾക്കു വല്ലതും കൊടുത്തുപോവുക പതിവായിരുന്നു. തന്റെ മന്ദഹാസത്തിനു മാധുര്യമുണ്ടെന്നും നാൾക്കുനാൾ വർദ്ധിച്ചുവന്ന ദേഹലാവണ്യത്തിനു ജനങ്ങളെ മയക്കുന്നതിനു ശക്തിയുണ്ടെന്നും കുറച്ചു കാലത്തിനുള്ളിൽ അവൾക്കുതന്നെ മനസ്സിലായി. ബാലികയായ സുലോചനയാവട്ടെ, സഹോദരിയുടെ പുറകേ നടന്നതല്ലാതെ യാചനയിലോ ധർമ്മം കൊടുക്കുന്നവരോടു കളിവാക്കു പറയുന്നതിലോ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നില്ല.

ഇങ്ങനെ ഒരു വാവുന്നാൾ അവർ ചാർബാഗിൽ, ജനങ്ങൾ ദേവാരാധന കഴിഞ്ഞു വരുംവഴി യാചിക്കുന്നതിനായി നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അന്നു രാജധാനിയിൽനിന്നു് ഒട്ടധികം സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ വന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു്, തങ്ങൾക്കു് ഒരാഴ്ചയ്ക്കു കഴിക്കാൻ വേണ്ടതെങ്കിലും ലഭിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കാൻ ന്യായമുണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങനെ നില്ക്കേ, ജ്യേഷ്ഠത്തിയായ പത്മിനി സുമുഖനായ ഒരു യുവാവിനോടു സംസാരിക്കുന്നതായി സുലോചന കണ്ടു. അയാൾ ഇടയ്ക്കിടെ അവിടെ വരികയും വരുമ്പോഴൊക്കെ കുറഞ്ഞപക്ഷം ഒരു രൂപായെങ്കിലും ധർമ്മമായി അവൾക്കു കൊടുക്കുകയും ചെയ്യാറുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവൾ അതേപ്പറ്റി വിശേഷവിധിയായി ഒന്നും വിചാരിച്ചില്ല. കൈയിൽ ജപമാലയോടുകൂടി ഒരു വൃദ്ധസ്ത്രീയും ദാസിയും വരുന്നതു കണ്ടു് അവരോടു താൻ യാചിച്ചുനോക്കട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചു് അവരുടെ സമീപം ചെന്നു് "മായ്ജി, സാധുവായ ഈ കുട്ടിക്കു വല്ലതും തരണേ, ഉണ്ടിട്ടു രണ്ടു ദിവസമായി" എന്നു പറഞ്ഞു. അവളുടെ സ്വരത്തിന്റെ മാധുര്യവും മുഖത്തെ ദീനഭാവവും കണ്ടു് ആ വൃദ്ധ ഒരു വെള്ളിനാണ്യം എടുത്തു് അവളുടെ കൈയിൽ കൊടുത്തു. പി

ന്നെയും മുന്നോട്ടു നടക്കാൻ ഭാവിച്ചുവെങ്കിലും കാരുണ്യംകൊണ്ടു പ്രേരിതയായിട്ടു് എന്നപോലെ തിരിഞ്ഞു "കുഞ്ഞു നന്നായ് വരട്ടെ" എന്നുകൂടി പറഞ്ഞു് ആശീർവ്വദിച്ചിട്ടാണു് അവർ പോയതു്. തനിക്കു ലഭിച്ച വെള്ളിനാണ്യം ജ്യേഷ്ഠത്തിയെ കാണിക്കുവാനായി അവൾ നിന്നിടത്തേയ്ക്കു് ആനന്ദഭരിതയായി ചെന്നപ്പോൾ, പത്മിനിയെ അവിടെയെങ്ങും കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. സുലോചന എല്ലായിടത്തും ധൃതിയിലൊന്നുകൂടി നോക്കിയിട്ടു് "അയ്യോ! അയ്യോ! എന്റെ ജ്യേഷ്ഠത്തിയെ കാണ്മാനില്ലേ. ആരോ പിടിച്ചുകൊണ്ടു പോയേ" എന്നെല്ലാം വാവിട്ടു മുറവിളി കൂട്ടി. ഈ കരച്ചിൽ കേട്ടു പലരും അവളുടെ മുറവും കൂടി; ചോദിക്കുന്നതിനൊന്നും മറുപടി പറയാതെ അവൾ കരഞ്ഞുകൊണ്ടു മാത്രം നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു കൂട്ടത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു വൃദ്ധൻ "വത്സ, കുഞ്ഞേ, സംഗതി പറയൂ. നിവൃത്തിയുണ്ടാക്കാം" എന്നു് അവളുടെ തല തൊട്ടു തലോടി മന്ദമായി പറഞ്ഞു. ഒട്ടനേരം ഇങ്ങനെ സമാധാനം വരുത്തിയപ്പോൾ അവൾ അച്ഛനു സുഖക്കേടായി കിടക്കുന്ന കാര്യവും ജ്യേഷ്ഠത്തിയെ ആൾക്കൂട്ടത്തിൽവെച്ചു കാണാനില്ലാതായതും കുറേശ്ശയായി പറഞ്ഞു. അവളുടെ ഭാഷകൊണ്ടും സംഭാഷണരീതികൊണ്ടും, വിനയംകൊണ്ടും അവൾ നികൃഷ്ടകുലത്തിലുള്ളവളല്ലെന്നു തീർച്ചയാക്കിയ വൃദ്ധൻ "വത്സ, അച്ഛൻ കിടക്കുന്നിടത്തു ഞാൻകൂടെ വരാം, കുഞ്ഞു കരയേണ്ട. അച്ഛനു സുഖമാകും" എന്നു പറഞ്ഞു് അവളെയും പിടിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടെനിന്നു തിരിച്ചു. അയാളുടെകൂടെ ഒരു ഭൃത്യനും ഏകദേശം പതിനഞ്ചു വയസ്സു കാണുമായിരുന്ന ഒരു പുത്രിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. വൃദ്ധനായിരുന്നെങ്കിലും കണ്ടാൽ ആൾ ഗംഭീരനായിരുന്നു. നരച്ചു വെളുത്തമീശ രണ്ടുവശത്തേയ്ക്കും വാൻ വളച്ചുവളർത്തിയിരുന്നതും ഒരു കവിളിൽ കുറുകെ വെട്ടുകൊണ്ടുണ്ടായിരുന്ന പാടും അയാൾ പെൻഷൻപറ്റി താമസിച്ചിരുന്ന വല്ല യോദ്ധാവോ മറ്റോ ആണെന്നു തോന്നിച്ചിരുന്നു. ദേവാരാധനയ്ക്കു് ഉചിതമാ

യ വേഷംമാത്രം ധരിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് അയാൾ ഏതു സ്ഥിതി യിലുള്ളവനായിരിക്കുമെന്നു് ഊഹിക്കാൻ കാണികൾക്കു സാ ധിച്ചില്ല. എങ്കിലും അധികാരബലമുള്ളവനായിരിക്കണമെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി അവർ വന്ന വഴിയേ ഓരോരുത്തരായി പോയി. വൃദ്ധനും പുത്രിയും ഭൃത്യനും സുലോചനയോടുകൂടി ഗജരാജ് കി ടന്നിരുന്ന കുടിലിന്റെ വാതുക്കലേയ്ക്കു വന്നു. ആ ബാലിക തേങ്ങിക്കരഞ്ഞാണു് അവരെ അനുഗമിച്ചതെങ്കിലും കുടിലിന്റെ അടുക്കൽ വന്നപ്പോൾ അവളുടെ സങ്കടം എത്താണ്ടു ശമിച്ചിരുന്നു. അവൾ, യാതൊരുവിധത്തിലും ശബ്ദമുണ്ടാക്കാതിരിപ്പാനെന്നപോലെ, വളരെ മന്ദമായി നടന്നു് അകത്തേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു. അവളെത്തുടർന്നു വൃദ്ധനും പുത്രിയും അപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്തു. തന്റെ തലയ്ക്കരികിൽ ആൾപ്പെരുമാറ്റം കേട്ടു്, "കുഞ്ഞേ, പത്മിനീ, നീ വന്നുവോ? എനിക്കു ദാഹിക്കുന്നു. വേഗം വല്ലതും കൊണ്ടുതരൂ" എന്നു് ആ രോഗി പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ സുലോചന അടുത്തു ചെന്നു വീണ്ടും കരയാൻ തുടങ്ങി. ഗജരാജ് ചോദിച്ചു: "പത്മിനിയെവിടെ? അവൾക്കു വല്ലതും പറ്റിയോ?"

"അയ്യോ! അച്ഛാ! ജ്യേഷ്ഠത്തിയെ ആരോ തട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി!"

ഈ വാക്കുകൾ കേട്ട മാത്രയിൽ, "വിശ്വനാഥാ, ഇതും വന്നുവോ? ഇനി ഞാൻ എന്തിനിരിക്കുന്നു?" എന്നുമാത്രമേ പറവാൻ ഗജരാജ് ശക്തനായുള്ളൂ.

ഇതു കണ്ടു സുലോചനയുടെ കൂടെ വന്ന വൃദ്ധൻ വേഗം അടുത്തു വന്നു ഗജരാജിന്റെ നെഞ്ചത്തും കൈയ്ക്കും പിടിച്ചു നോക്കി. മൂർച്ഛിക്കുമാത്രമേ ചെയ്തിട്ടുള്ളൂ എന്നു മനസ്സിലാക്കി വേഗം വേണ്ടവിധത്തിൽ വെള്ളം തളിച്ചും ദേഹത്തിൽ തടവിയും അയാളുടെ ആലസ്യം മാറുന്നതിനു തുടങ്ങി. ഭൃത്യനെ വിളിച്ചു ശീഘ്രത്തിൽ പുറത്തു പോയി കാച്ചിയ പാലും കുറെ ഫലങ്ങളും കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ആജ്ഞാപിച്ചു. അച്ഛന്റെ മോഹാലസ്യ

വും സങ്കടവും കണ്ടു പിന്നെയും വാവിട്ടു നിലവിളിച്ചു നിന്നിരുന്ന സുലോചനയെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു വൃദ്ധന്റെ പുത്രിയും ആശ്വസിപ്പിച്ചു.

മൂർച്ഛയിൽനിന്നു ഗജരാജ് ഉണർന്നപ്പോൾ തന്റെ സമീപം ഇരുന്നു ശുശ്രൂഷിക്കുന്ന വൃദ്ധനെയും സുലോചനയെ സമീപത്തിരുത്തി ആശ്വസിപ്പിക്കുന്ന കന്യകാരത്നത്തെയും കണ്ടു സപല്പമൊന്നു പരിഭ്രമിക്കാതിരുന്നില്ല. അയാൾ ഓരോന്നു ചോദിച്ചു തുടങ്ങി. അതിനെല്ലാം, "ഈ പാലു കുടിക്കു; ഈ മരുന്നിരിങ്ങയും കുറെ കഴിക്കു. സപല്പം ആശ്വാസം വരുമ്പോൾ സംഗതികൾ പറയാം" എന്നുമാത്രമേ ആ വൃദ്ധൻ മറുപടി പറഞ്ഞുള്ളൂ. ഒട്ടുനേരം അയാൾ ഒന്നും പറയാൻ ശക്തിയില്ലാതെയും സങ്കടംകൊണ്ടു നിശ്ചേഷ്ടനായും കിടന്നുവെങ്കിലും, വൃദ്ധന്റെ സ്നേഹപൂർവ്വമായ നിർബ്ബന്ധംകൊണ്ടു പാലും പഴങ്ങളും സാവധാനമായി കഴിച്ചു.

അതിനുശേഷം, ക്രിതാണ്ടൊരാശ്വാസം വന്നപ്പോൾ, ദൈവഗത്യാ തനിക്കു സഹായമായി വന്ന വൃദ്ധനെ നോക്കി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "എനിക്കു വേണ്ടതെല്ലാം പറയുന്നതിനുള്ള ശക്തിയില്ല. എങ്കിലും ഭയങ്കരമായ ഈ അവസരത്തിൽ നിങ്ങൾ ഇവിടെ വരാനിടയായതു ദൈവകാരുണ്യം കൊണ്ടുമാത്രമാണെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. എനിക്കു ജീവനുള്ള കാലത്തോളം ഈ സഹായം ഞാൻ വിസ്മരിക്കയുമില്ല."

ഗജരാജിന്റെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ, സുലോചനയുടെ വൃത്തമാനത്തിൽനിന്നു തനിക്കു ജനിച്ച ഔത്സുക്യം തെറ്റല്ലെന്നും ഈ ദീനക്കാരൻ വെറുമൊരു ഭിക്ഷുവോ യാചകനോ അല്ലെന്നും വൃദ്ധനു തീർച്ചയായി. അയാളുടെ സംഗതികൾ വിശദമായി അറിയുന്നതിനു് ഔത്സുക്യമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, അതു ക്രമേണ ആകാമെന്നു വിചാരിച്ചു് അതേപ്പറ്റി അപ്പോൾ യാതൊന്നുംതന്നെ ചോദിക്കുന്നതിനു് ആരംഭിച്ചില്ല. പിന്നെയും ഗജരാജു് സംഭാഷണത്തിനു മുതിരുന്നു എന്നു കണ്ടു് അയാൾ ഇത്രമാ

രും പറഞ്ഞു: "രോഗശയ്യയിൽ കിടക്കുന്ന നിങ്ങൾ അധികമായാസപ്പെടാതിരിക്കയാണു് വേണ്ടതു്. രോഗം സുഖപ്പെട്ടശേഷം സകലസംഗതികളും പറയാമല്ലോ."

"എന്റെ രോഗം എങ്ങനെ ഭേദപ്പെട്ടന്നു? വ്രണത്തിൽ സൂചികുത്തിയതുപോലെയാണല്ലോ ഇപ്പോഴുണ്ടായതു്. ഇതും സഹിക്കണമെന്നായിരിക്കാം ദൈവേച്ഛ. ഞാൻ മരിച്ചാൽ മതിയായിരുന്നു. ഈ സങ്കടം എല്ലാം തീരുമല്ലോ."

"അങ്ങനെ പറയരുതു്. മനുഷ്യനു സങ്കടം വരുന്നതു സാധാരണമാണു്. ഏതു വിധത്തിലുള്ള സങ്കടവും സഹിച്ചു് അവനവന്റെ കടമകൾ നിർവ്വഹിക്കയാണു് മനുഷ്യധർമ്മം."

"ഇല്ല, ഒരിക്കലും മരിക്കണമെന്നു് എനിക്കാഗ്രഹമില്ല; എന്നോടു പുതുതായി ചെയ്ത ഈ പാതകം ഒന്നുകൂടി ജീവിച്ചിരിക്കുവാനാണല്ലോ എനിക്കാഗ്രഹം വരുത്തേണ്ടതു്."

രോഗിക്കു കോപവും ദേഹം വിറയ്ക്കുന്ന മാതിരിയുള്ള സ്തോഭവും ഉണ്ടാകുന്നതായി കണ്ടു് ആ വൃദ്ധൻ പറഞ്ഞു: "ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കണം. നിങ്ങളും പുത്രിയും എന്റെ കൂടെ വരിക. നിങ്ങളെ അസൌകര്യംകൂടാതെ ഡോളിയിൽ എടുപ്പിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ ഞാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യാം. രോഗത്തിനു ശമനമുണ്ടായശേഷം, നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടംപോലെ എന്തു വേണമെങ്കിൽ ചെയ്യുക."

അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിയും ഉടനെ പറഞ്ഞു: "അച്ഛാ, ഇവരെ ഉടനേതന്നെ ഇവിടുന്നു കൊണ്ടുപോകണം. ഈ കൊച്ചുകുഞ്ഞു് ആരും നോക്കാനില്ലാതെ ഈ കുടിലിൽത്തന്നെ താമസിക്കുന്നതു ശരിയാണോ?"

ഗജരാജു് ചോദിച്ചു: "രോഗിയായ എന്നെയും മറ്റു സഹായമില്ലാത്ത പെൺകുട്ടിയെയും കൊണ്ടുപോകുന്നതു നിങ്ങൾക്കു വലിയ ഒരസൌകര്യമാകയില്ലേ?"

"അങ്ങനെ വിചാരിക്കേണ്ട; പട്ടണത്തിൽനിന്നു് ഏഴുമ

യിലകലെയാണു് ഞാൻ താമസിക്കുന്നതു്. ചക്രവർത്തിതിരുമന സ്സിലെ മൃഗയാവനത്തിന്റെ പാലകനാണു് ഞാൻ. എന്റെ പേർ കിഷൺറായി എന്നാണു്. തിരുമനസ്സിലെ കാരുണ്യം കൊണ്ടു താമസത്തിനോ മറ്റു കാര്യങ്ങൾക്കോ എനിക്കു യാ തൊരു ബുദ്ധിമുട്ടമില്ല. പിന്നെ ആരോഗ്യകരമായ ഒരു സ്ഥലമാ ണതാനും.”

ഈ പറയുന്നതു ദൈവദൂതനാണെന്നുതന്നെ ഗജരാജു് നി ശ്ചയിച്ചു. അല്ലാതെ ഇങ്ങനെ ഒരു സഹായം ഈ അവസരത്തിൽ എങ്ങനെയാണു് വരുന്നതു്? ഘോരാപത്തുകൾ മൂഢന്യാവസ്ഥയി ലെത്തുമ്പോൾത്തന്നെയാണു് ഭാഗ്യോദയവും എന്നുള്ള സംഗതി അയാൾക്കു് അറിയാറായി. ഇങ്ങനെ, തന്നെ നികൃഷ്ടമായ ഒരു മരണത്തിൽനിന്നും തന്റെ പുത്രിയെ അതിലും വലിയ കഷ്ട ങ്ങളിൽനിന്നും രക്ഷിച്ച ദൈവത്തെ അയാൾ ഭക്തിയോടുകൂടി മ നസാ വന്ദിച്ചു. അയാളുടെ മുഖഭാവംകൊണ്ടു താൻ പറഞ്ഞതു് അനുസരിക്കുന്നതിനു മനസ്സാണെന്നു ബോധ്യമായ ഉടനെ ഭൃ ത്യനെ വിളിച്ച വേഗത്തിൽ പട്ടണത്തിലേയ്ക്കു പോയി ഒരു ഡോളി യെയും അതെടുത്തു കൊണ്ടുപോകുന്നതിനുള്ള ഭൃത്യന്മാരെയും കൊ ണ്ടുവരുന്നതിനു കിഷൺറായി ആജ്ഞാപിച്ചു.

അധ്യായം ൮

അക്ബർചക്രവർത്തിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽനിന്നു സന്തോ ഷഭരിതനായിട്ടാണു് രാജാ പീതൽ മടങ്ങിയതെന്നു മുമ്പു വ്യക്ത മാക്കിയിട്ടുണ്ടല്ലോ. തന്റെ മാൻസബു് ആയിരം പട്ടാളത്തിൽ നിന്നു രണ്ടായിരമാക്കിയിരിക്കുന്നെന്നും അതനുസരിച്ചു തന്നെ സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രധാനികളായ ഒമ്രാകളിൽ ഒരാളായി നിയ മിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ചക്രവർത്തിയുടെ തിരുമുഖത്തിൽനിന്നുത ന്നെ കല്പനയുണ്ടായപ്പോൾ, പീതലിനുണ്ടായ സന്തോഷം അപ

രിമിതമായിരുന്നു. ദേവേന്ദ്രപ്രതാപനായിരുന്ന ഭാരതസമ്രാട്ടിന്റെ വിശ്വാസബഹുമാനങ്ങൾ എത്തൊരാൾക്കും സന്തോഷമുണ്ടാക്കുന്നതാണല്ലോ. പ്രത്യേകിച്ചും വിശിഷ്ടനും മഹാനുമായ അക്ബറുടെ സ്നേഹം അഭിമാനകരവുമാണല്ലോ. ഇത്തമാത്രമല്ലായിരുന്നു പീതലിന്റെ സന്തോഷത്തിനു കാരണങ്ങൾ. തനിക്കു വിപരീതമായി ഒരു കക്ഷി ചക്രവർത്തിയുടെ അടുത്ത സേവന്മാരിൽ ഉണ്ടു് എന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് അറിയാമായിരുന്നു. നാസിർ ഖാൻ പ്രമാണിയായിരുന്ന ആ കക്ഷി പല വ്യാജങ്ങളും പറഞ്ഞും പല കാര്യങ്ങളെ തെറ്റിദ്ധരിപ്പിച്ചും ചക്രവർത്തിക്കു തന്നിലുള്ള പ്രതി നശിപ്പിക്കുന്നതിനു ശ്രമിച്ചുവരുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതും പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. തന്റെ സ്നേഹിതനായ രാജാ മാനസിംഹൻ ബംഗാളത്തു ഗവർണ്ണരായി നിയമിക്കപ്പെട്ടതിനാൽ ചക്രവർത്തിയുടെ സമീപം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പോരെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിനോടു് അക്ബറു നല്ല പ്രീതിയല്ല എന്നൊരു പ്രസ്താവവും കേൾക്കാനുണ്ടായിരുന്നു. അക്ബർ ദാനിയൽഷായോടു കാണിച്ചിരുന്ന പ്രത്യേകവാത്സല്യം സലീംഷായോടും ആ രാജകുമാരന്റെ സ്നേഹിതനായ മാനസിംഹനോടുമുള്ള അപ്രീതിയുടെ ലക്ഷ്യമായി ജനങ്ങൾ വ്യവഹരിക്കാതിരുന്നില്ല. മുൻപിലത്തെപ്പോലെത്തന്നെ സ്നേഹം പീതലിനോടും ചക്രവർത്തിക്കുണ്ടോ എന്നു സംശയത്തിനും വകയുണ്ടായിരുന്നു. ഈയിടെയുണ്ടായിരുന്ന പല രാജസദസ്സുകളിലും ചക്രവർത്തി പീതലിന്റെ സാന്നിധ്യത്തെ ആദരിച്ചുപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. പീതലിന്റെ സംഭാഷണമില്ലാത്ത സദസ്സു സാരമില്ലെന്നു് അക്ബർതന്നെ സാധാരണയായി പറയാറുണ്ടായിരുന്ന സ്ഥിതിക്കു്, അദ്ദേഹത്തിനു കുറച്ചിടയ്ക്കു ക്ഷണമില്ലാതിരുന്നതു ചക്രവർത്തിയുടെ അപ്രീതികൊണ്ടുതന്നെയായിരിക്കണമെന്നു ജനങ്ങളും ധരിച്ചിരുന്നു. ആ സംശയങ്ങളെല്ലാം തീർന്നു പിന്നെയും താൻ ആത്മമിത്രമായി സ്വീകരിക്കപ്പെട്ട എന്നുള്ളതിനു് അനിഷേധ്യമായ ഒരു തെളിവായാണു് പുതിയ ഈ ബഹുമതി അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിയതു്.

എന്നുമാത്രമല്ല, പില്ക്കാലങ്ങളിലെന്നപോലെ വലിയ മാൻസബ്‌ പ്രഭുക്കന്മാർക്കു കൊടുക്കുന്നതു് അക്ബറിന്റെ കാലത്തു നടപ്പില്ലായിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രന്മാർക്കു മാത്രമേ അയ്യായിരസ്ഥാനം ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ബന്ധുജനങ്ങൾക്കും വലിയ മഹാരാജാക്കന്മാർക്കും മൂവായിരത്തിന്റെ സ്ഥാനമായിരുന്നു ഏറ്റവും വലുതു്. പ്രധാനികളായ ഒമ്രാകൾക്കും വലിയ മന്ത്രികൾക്കും രണ്ടായിരമായിരുന്നു ഏറ്റവും കവിഞ്ഞതു്. ആ സ്ഥിതിക്കു് ഈ വലിയ സ്ഥാനം തനിക്കു പ്രത്യേകിച്ചു യാതൊരു കാരണവും ഇല്ലാതെയും നവരോജ (നവവത്സരം), തിരുനാൾ മുതലായ ദിവസങ്ങളിലെ പൊതുവായുള്ള സ്ഥാനവിതരണത്തിൽ ഉൾപ്പെടാതെയും ലഭിച്ചതിൽ പീതൽതന്നെ ആശ്ചര്യപ്പെടാതിരുന്നില്ല. തന്നെ ഏതോ പ്രയാസമേറിയ ജോലിക്കു് അയയ്ക്കുന്നതിനോ അല്ലെങ്കിൽ ചുമതലയുള്ള വല്ല കാര്യവും ഏല്പിക്കുന്നതിനോ ചക്രവർത്തി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നാണു് പീതൽ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതു്.

ഏതായാലും ദൽപത്തിനെ ശകുനംകണ്ടതു വളരെ ഭാഗ്യമായി എന്നും അതുകൊണ്ടാണു് ഇന്നതന്നെ ഈ സ്ഥാനം ലഭിച്ചതെന്നും അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു. തിരികെപ്പോരുംവഴി ചക്രവർത്തിയുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളെപ്പറ്റിയും താൽപര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും വിചാരിച്ചു കുറേനേരം ഒന്നുംതന്നെ ദൽപത്തിനോടു സംസാരിച്ചില്ല. ഏതായാലും ചക്രവർത്തിയുടെ ആജ്ഞകൾ ലഭിക്കുന്നതുവരെ അതിനെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചിട്ടു കാര്യമില്ലല്ലോ എന്നു നിശ്ചയിച്ചു് ആ വിചാരം നിറുത്തിവെച്ചു. പിന്നീടു തന്റെ പിറകിൽ മൌനിയായി സഞ്ചരിച്ചിരുന്ന ദൽപത്തിനെ ആംഗ്യംകൊണ്ടു സമീപത്തു വരുത്തി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "സ്നേഹിതാ, നിങ്ങൾ എന്റെ കൂടെ ജോലിയിൽ ചേർന്നതു് എനിക്കു വലുതായ ഭാഗ്യത്തിനു കാരണമായിരിക്കുന്നു. ഇന്നു ചക്രവർത്തി എന്നിൽ വളരെ സന്തോഷിച്ചു് എന്റെ മാൻസബും സ്ഥാനവും

ആശയിൽ കവിഞ്ഞു് ഉപത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ സ്ഥാനവും ഉയത്തണമെന്നാണു് ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതു്.''

''മഹാരാജു്, അവിടുത്തേയ്ക്കു ദൈവസഹായംകൊണ്ടും ചക്രവത്തിയുടെ പ്രീതികൊണ്ടും സ്ഥാനവലുപ്പമുണ്ടായതിൽ എനിക്കു് അതിരറ്റ സന്തോഷമുണ്ടു്. പക്ഷേ ഞാൻ അവിടുത്തെ കയ്യിൽനിന്നു കൂടുതൽ സഹായം ലഭിക്കുന്നതിനു് അഹ്നാണെന്നു തെളിയിക്കുന്നതിനു് ഇതുവരെ ഇട കിട്ടിയിട്ടില്ലല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു് ആദ്യം അവിടുന്നു നിശ്ചയിച്ച ജോലിയിൽത്തന്നെ എന്നെ നിയമിക്കണമെന്നേ എനിക്കാഗ്രഹമുള്ളു.''

''നീ ഇപ്പറഞ്ഞതുതന്നെ നിന്റെ വിശ്വാസ്യതയെയും വിനയത്തെയും തെളിയിക്കുന്നു. നീ ജോലിക്കായി എന്റെ അടുക്കൽ വന്നപ്പോൾ ഞാൻ രണ്ടാംതരത്തിലുള്ള ഒരുമീരായിരുന്നു. എന്റെ സൈന്യത്തിൽ ഒരുപനായകനായിട്ടാണു് ഞാൻ നിന്നെ നിയമിച്ചതു്. ഇപ്പോൾ ഞാൻ രാജ്യത്തിലെ പ്രധാനികളായ ഒമ്രാകളിലൊരുത്തനായി. ആ സ്ഥിതിക്കു നിനക്കു ഞാൻ തരുവാനുദ്ദേശിച്ചിരുന്ന സ്ഥാനം മാറുന്നതിൽ തെറ്റുള്ളതല്ല. എനിക്കു കിട്ടുന്ന ഉയച്ചയിൽ എന്റെ ആളുകളും പങ്കുകൊള്ളേണ്ടതല്ലേ? എന്നുമാത്രമല്ല, നിന്നെ ഏതുദ്യോഗത്തിലാണു് നിയമിക്കേണ്ടതെന്നു ഞാൻതന്നെ രാവിലെ തീച്ചയാക്കിയിട്ടില്ലായിരുന്നല്ലോ.''

ഇതിനു തടസ്സമായി ദൽപത് യാതൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. രാജാവു പിന്നെയും പറഞ്ഞു: ''മറന്നാൽ ദാന്യേൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ പ്രധാനമായ ഒരാഘോഷമാണു്. ഞാൻ ചെല്ലണമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ക്ഷണംമാത്രമല്ല, ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനകൂടിയുണ്ടു്. നിങ്ങളും വരണം. ദാന്യേൽഷായുടെ ദർബാറിൽ സ്നേഹം സമ്പാദിക്കേണ്ടതാണെന്നു സേട്ടജിയും ഉപദേശിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ.''

''അദ്ദേഹത്തിനെ പോയി കാഴ്ചവെച്ചു മുഖംകാണിക്കാതെ ആഘോഷത്തിനു പോകാവുന്നതാണോ?''

"അങ്ങനെയാണ്‌ സാധാരണമര്യാദയെങ്കിലും നിങ്ങൾ എന്റെ കൂടെ അവിടെ വരുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, നിങ്ങൾ രാമഗഡിലെ രാജകുമാരനായിരിക്കെ ദാനേൽഷാ ഇത്തരം ഉപചാരങ്ങളിൽ നിന്ദ്യസ്ഥിക്കയുമില്ല. ചക്രവർത്തിക്കു പ്രായം വർധിച്ചുവരുന്നതോടുകൂടി ഇവിടെ രാജകുമാരന്മാരുടെ ഇടയിൽ കക്ഷി വർധിച്ചുവരികയാണ്‌. പക്ഷം പിടിക്കണമെന്നില്ലെങ്കിലും, അവരോട്‌ ഇണങ്ങിക്കഴിയേണ്ടതു് ആവശ്യമായിരിക്കുന്നു."

"അവിടുന്നു് ഇവരെ എല്ലാവരെയും നല്ലതുപോലെ അറിയുമല്ലോ. എങ്ങനെയൊക്കെയാണു് സംഭവിക്കാനിടയുള്ളതു്?"

"സൂക്ഷിച്ചു വേണം ഈ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുന്നതു്. പട്ടണം മുഴുവൻ ചാരന്മാരാണു്. രാജാവു ചാരന്മാരെക്കൊണ്ടു സ്വാന്തര്യമായിരിക്കണമെന്നാണല്ലോ വിധി. അതു് ഈ നാട്ടിലേതുപോലെ എങ്ങും കാണുകയില്ല. എങ്കിലും രഹസ്യം പറയണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ രാജപാതകൾതന്നെ ഉത്തമമായുള്ള സ്ഥലം; സമീപത്തിലാരാണെന്നു കാണാമല്ലോ."

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞതല്ലാതെ കിരീടാവകാശത്തെപ്പറ്റി പീതൽ കൂടുതലായി ഒരഭിപ്രായവും പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല. പുതുതായി ചേർന്ന തന്റെ അനുചരനോടു കാര്യങ്ങൾ തുറന്നുപറഞ്ഞാൽ, ആ യുവാവിന്റെ പരിചയക്കുറവുകൊണ്ടു വല്ല അപകടവും തനിക്കു സംഭവിച്ചെങ്കിലോ എന്നുവെച്ചായിരിക്കാം മൌനം അവലംബിച്ചതു്. അതിനെപ്പറ്റി അറിവാൻ ദൽപത്‌ ഔത്സുക്യം കാണിച്ചുമില്ല.

താമസിയാതെ അവർ പീതലിന്റെ താമസസ്ഥലത്തെത്തി. ഉടൻതന്നെ, അദ്ദേഹത്തെ കാത്തുനിന്നിരുന്ന പ്രധാനകാര്യക്കാരോടു രാജകുമാർ ദൽപത്‌സിംഹനെ തന്റെ സേനയിൽ ഉപനായകനായി 750 ഉറുപ്പിക ശമ്പളത്തിൽ നിയമിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും തല്ക്കാലം മറ്റേറ്റാട്ടകൾ താൻതന്നെ നേരിട്ടു ചെയ്യു

ന്നതുവരെ, അയാൾ പ്രധാനാംഗരക്ഷകനായി തന്റെ കൂടെത്തന്നെ ജോലിചെയ്തുകൊള്ളുമെന്നും ഉത്തരവു കൊടുത്തു. ഉദ്യോഗത്തിനു ചേർന്ന വസ്ത്രങ്ങൾ, ആയുധങ്ങൾ മുതലായവ ശേഖരിക്കുന്നതിനു രണ്ടായിരം രൂപാ, ശമ്പളത്തിൽ കൂട്ടാതെ, ഉടനെ കൊടുക്കുന്നതിനും ഉത്തരവായി.

ഈ ആജ്ഞകൾ എല്ലാവരും കേൾക്കെ കൊടുത്തശേഷം അദ്ദേഹം ദൽപത്സിംഹനോടു തിരിഞ്ഞു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "നഗരത്തിൽ നിങ്ങൾ പുതുതായി വന്നതായ സ്ഥിതിക്കു പല ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്യേണ്ടതായി കാണുമല്ലോ. അതുകൊണ്ടു മറ്റന്നാൾ വൈകുന്നേരംവരെ അവധി തന്നിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ പോകുന്നതുകൊണ്ടു വിരോധമില്ല."

ഇങ്ങനെ വാതുക്കൽനിന്നു ദൽപത്സിംഹനെ പിരിച്ചുവിട്ടശേഷമാണു് രാജാവു ഗൃഹത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തേയ്ക്കു കടന്നതു്. ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശ്വസ്തഭൃത്യൻ ഹാജരായി എന്തോ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു. ഷൈക് മുബാറക് അദ്ദേഹത്തിനെ കണ്ടു രഹസ്യമായി സംസാരിക്കുന്നതിനു വന്നിട്ടു് ഏകദേശം കാൽനാഴികയോളമായി എന്നും ആരും കൂടാതെ തനിയേ മറ്റുള്ളവർക്കു മനസ്സിലാകാത്തവിധത്തിൽ ഡോളിയിൽ വന്നു്, തന്നെ ആളയച്ചുവരുത്തി മറ്റുള്ളവർ കാണാതെ അകത്തു വന്നിരിക്കയാണെന്നുമാണു് ഭൃത്യൻ അറിയിച്ചതു്. ഗൃഹത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തു് അന്തഃപുരത്തോടു സമീപിച്ചു രാജാവു നിരുപദ്രവമായി ഇരുന്നെഴുന്നതിനായി നീക്കിവെച്ചിട്ടുള്ള മുറിയിലാണു് ഇരിക്കുന്നതെന്നും ഭൃത്യൻ അറിയിച്ചു.

അബുൽഫാസലിന്റെയും ഫൈസിയുടെയും അച്ഛനായ ഷൈക് മുബാറക് ചക്രവർത്തിയുടെ ഗുരുസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്ന മാന്യനായിരുന്നു. പേർഷ്യാരാജ്യക്കാരനായ അദ്ദേഹം ചെറുപ്പത്തിൽ ഇൻഡ്യയിൽ വന്നു തന്റെ അസാമാന്യമായ പാണ്ഡിത്യത്താലും ദൈവഭക്തിയാലും ജനസമ്മതനായിത്തീർന്നു. ഇസ്ലാംമതത്തിൽ

സൂഫികൾ എന്നറിയപ്പെടുന്ന ഒരുവക ഭക്തന്മാരുണ്ട്. അവർ മുഹമ്മദീയർതന്നെയെങ്കിലും, ഏതാണ്ട് വേദാന്തമാഗ്ഗത്തെ അനുസരിക്കുന്നവരാണ്. മറ്റു മതങ്ങളോട് ദ്വേഷമോ അവയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നവർ ദൈവവിരോധത്തിനു പാത്രമാകുന്നവരാണെന്നുള്ള വിചാരമോ സൂഫികൾക്കില്ല. മുബാറക് ആദ്യകാലങ്ങളിൽ സൂഫിമാഗ്ഗത്തിലെ ഒരു പ്രധാനപുരോഹിതനായിരുന്നു. അങ്ങനെയാണ് അദ്ദേഹം ചക്രവത്തിയുടെ സ്നേഹം സമ്പാദിച്ചത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശമനുസരിച്ചായിരുന്നു ചക്രവത്തി ക്രീസ്ത്യാനികൾ, പാർസികൾ ജിനന്മാർ, ഹിന്ദുക്കൾ മുതലായവരെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി മതസംബന്ധമായ വാദങ്ങൾ രാജസന്നിധിയിൽവെച്ചുതന്നെ നടത്തിവന്നിരുന്നത്. ഭക്തന്മാരും വിശ്വാസികളുമായ മുഹമ്മദീയപുരോഹിതന്മാർക്ക് ഈ നയം എത്രമാത്രം അരുചികരമായിരുന്നുവെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഒരു മുഹമ്മദീയരാജ്യത്തിൽ, ഒരു മുഹമ്മദീയചക്രവത്തിയുടെ സാന്നിധ്യത്തിൽ, ക്രൈസ്തവപാതിരികൾ ഇസ്ലാമിനെത്തന്നെ ആക്ഷേപിച്ചു കേട്ടപ്പോൾ അവരുടെ ഇടയിൽ വലുതായ ക്ഷോഭമുണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. ഇതിനെല്ലാം കാരണം ഷൈക് മുബാറക്കും അയാളുടെ അവിശ്വാസികളായ പുത്രന്മാരുമാണെന്നു മുഹമ്മദീയപ്രമുഖരും പുരോഹിതന്മാരും വിശ്വസിച്ചുവന്നിരുന്നു. അതിനാൽ ഹിന്ദുക്കളോടും ക്രിസ്ത്യാനികളോടും മറ്റു മതക്കാരോടുമുണ്ടായിരുന്നതിൽ കൂടുതൽ വൈരാഗ്യം അവർ മുബാറക്കിനോടാണ് കാട്ടിയിരുന്നതു്.

ക്രമേണ മുബാറക്കിനും മുഹമ്മദീയമതത്തോടുള്ള ആദരം ക്ഷയിച്ചു തീരെയില്ലാതായി. എല്ലാവക്കും ഒന്നുപോലെ വിശ്വസിക്കത്തക്ക ഒരു മതം സ്ഥാപിക്കുന്നതു ഭാരതവർഷത്തിലെ വിഭിന്നജാതികളെ ഒന്നിച്ചു ചേർക്കുന്നതിനും മുകിലസാമ്രാജ്യത്തെ സ്ഥിരമായി പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്നതിനും ഉതകുമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാർദ്ധക്യകാലത്തെ പ്രേരണനിമിത്തമാണ് 'ദീൻ, ഇലാഹി' (ദൈവികമതം) എന്നൊരു പുതിയ

സിദ്ധാന്തം തുടങ്ങുവാൻ അക്ബർ സന്നദ്ധനായതു്. ചക്രവത്തി പല സൽഗുണങ്ങളുമുള്ള ഒരു മഹാപുരുഷനായിരുന്നുവെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു സാവ്ഭൌമനു വേണ്ട മിക്ക യോഗ്യതകളുമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, പ്രധാനമായി ഒരു ദോഷം, പ്രത്യേകിച്ചും വാൎദ്ധക്യകാലമായപ്പോൾ, തെളിഞ്ഞുകണ്ടിരുന്നു. സേവന്മാരുടെ പ്രസംശ കേട്ടു് അതു വാസ്തവമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്ന സ്വഭാവം രാജാക്കന്മാൎക്കു സാധാരണയായി കണ്ടുവരാറുള്ള ദോഷമാണെങ്കിലും, അക്ബാറിനു് അതു് അതിരുകവിഞ്ഞുണ്ടായിരുന്നു. രാജാവു ദൈവത്തിന്റെ പ്രതിനിധിയാണെന്നും, വിശേഷിച്ചു സാവ്ഭൌമനായ ഒരു ചക്രവത്തി ദൈവത്തിന്റെ അംശാവതാരമാണെന്നും മുബാറക് മന്ത്രിക്കാറുണ്ടായിരുന്നതിൽ അദ്ദേഹം ക്രമേണ വിശ്വസിച്ചുതുടങ്ങി. അതിൽനിന്നുത്ഭവിച്ച ദൈവികമതത്തിൽ, താൻ ദൈവപ്രതിനിധിയും സമ്രാട്ടുമാണെന്നു് അദ്ദേഹം സ്വയം വിധിച്ചു.

പല മതങ്ങളും ഉത്ഭവിക്കുന്നതും നശിക്കുന്നതും കണ്ടു ശീലമായിത്തീൎന്നിട്ടുള്ള ഹിന്ദുക്കൾ ചക്രവത്തിയുടെ ഈ പുതിയ സംരംഭത്തെ കാര്യമായി ഗണിച്ചില്ല. കിരീടാവകാശിയായ സലിംഷാ അവൎക്കനുകൂലിയായിരുന്നതിനാൽ മുഹമ്മദീയരാവട്ടെ, ഇതു തങ്ങളുടെ പ്രാബല്യത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതിനു മുബാറക് ചക്രവത്തിക്കു് ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്ത നയമാണെന്നും അതുകൊണ്ടു് എപ്രകാരവും ഇതിനെ നശിപ്പിക്കണമെന്നും വിചാരിച്ചു കഴിയുന്നതായ യത്നങ്ങൾ ചെയ്തിരുന്നു. ചക്രവത്തിയെ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കുന്നതിനുപോലും അവർ ഉത്സാഹിക്കാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ മറ്റൊന്നു കാര്യത്തിൽ ഭോഷത്വം കാണിച്ചാലും രാജ്യകാര്യത്തിൽ ഒരു സമയത്തും ബുദ്ധി പതറാത്ത അക്ബറിന്റെ പ്രതാപംകൊണ്ടു്, ഇതുവരെ, ആ സംരംഭങ്ങൾക്കു വിജയമുണ്ടായില്ലെന്നേയുള്ളൂ.

ഈ കഥ നടക്കുന്ന കാലം മുബാറക്കിനു് 85 വയസ്സിൽ കു

ടുതൽ പ്രായമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും ദേഹശക്തിക്കോ ബുദ്ധിശക്തിക്കോ ഒട്ടുംതന്നെ കുറവുണ്ടായിരുന്നില്ല. വെളുത്തു നീണ്ട മീശ, നരച്ച രോമങ്ങൾ താഴ്ന്നുകിടന്നു് ഏകദേശം ദൃഷ്ടികൾ മറയ്ക്കുന്ന പുരികങ്ങൾ, നീണ്ടുനിവർന്ന ദേഹമാസകലം ആവരണം ചെയ്യുന്ന കുറുത്ത ഒരുടുപ്പു്—ഇങ്ങനെയുള്ള ഷൈക്കുജിയുടെ വേഷം കണ്ടാൽ, അദ്ദേഹം ജനങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ സ്വതന്ത്രാധികാരം നടത്തുന്നതിനു സ്വഭാവേനതന്നെ അവകാശമുള്ള ഒരു മഹാത്മാവാണെന്നു് ആരും സമ്മതിക്കുമായിരുന്നു.

വേഗം വേഷം മാറി ഷൈക്കുജിയെ കണ്ടു വന്ദിക്കുന്നതിനായി രാജാ പീതൽ അകത്തേയ്ക്കു കടന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രധാനമായ എന്തെങ്കിലും നിർദ്ദേശം കൊണ്ടാണു് ആ വൃദ്ധൻ ഈ അസമയത്തു വന്നിരിക്കുന്നതെന്നു് അദ്ദേഹം തീർച്ചയാക്കി. അതുകൊണ്ടു വളരെ കരുതലോടും ആലോചനയോടുംകൂടി സംസാരിക്കേണ്ടതു് ആവശ്യമാണെന്നും അദ്ദേഹം തീർച്ചയാക്കി.

പീതൽ മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ, ഷൈക്കു മുഖാവരണം കണ്ണടച്ചു് ഈശ്വരവിചാരത്തിൽ നിമഗ്നനെന്നപോലെ ഇരിക്കയായിരുന്നു. കാലൊച്ച കേട്ടുണർന്നു: "അവിടുന്നു വന്നെത്തിയോ? ഞാൻ ഇപ്പോൾ വന്നതുകൊണ്ടു് അസൌകര്യമൊന്നുമില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു."

"മഹാത്മാവായ അവിടുത്തെ കാണുന്നതു് ഒരു പുണ്യദർശനംപോലെയാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതെന്നു് അറിവുള്ളതാണല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു് എന്തു് അസൌകര്യമാണു്? അവിടുന്നു വന്ന സമയം ഞാൻ ഇവിടെ ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഒരസൌകര്യവുമവിടുത്തേയ്ക്കുണ്ടായിട്ടില്ലല്ലോ."

"ഹേ! ഒട്ടുംതന്നെയില്ല."

"എന്നാൽ ഭക്ഷണത്തിനായി വല്ലതും കൊണ്ടുവരുവാൻ പറയട്ടെ? കാബൂളിൽനിന്നു സുബേദാർ കുറേ 'ഷാത്തുത്തു" അയച്ചുതന്നിട്ടുണ്ടു്. കാശ്മീരിൽനിന്നു വിശേഷമായ മുന്തിരിങ്ങയും വന്നു

ചേന്നിട്ടുണ്ട്. സപല്പമായിട്ടെങ്കിലും വല്ലതും കഴിക്കണം. അങ്ങയെപ്പോലെയുള്ള ഭാഗവതോത്തമന്മാർ നിത്യവും വരുന്നതല്ലല്ലോ.''

''നാം തമ്മിൽ ആചാരോപചാരങ്ങളെന്തിനാണു്? രാജാവിനെ എന്റെ സപനം പൂർത്തിയാക്കുന്നതുപോലെയാണു് ഞാൻ ഗണിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു് അറിയാമല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു് ഇതൊക്കെ വേണമെന്നുണ്ടോ?''

''അങ്ങനെ പറയരുതു്. സ്നേഹിതന്മാരുടെ ഇടയിലാണു് ആചാരോപചാരങ്ങൾ ഒരിക്കലും വിട്ടുപോകാൻ പാടില്ലാത്തതു്; വിശേഷിച്ചും സ്നേഹിതന്മാർ വീടുകളിൽ വരുമ്പോൾ. അതുകൊണ്ടു്.....''

''എന്നാൽ അല്പം മുന്തിരിങ്ങയും പാലും കൊണ്ടുവരട്ടെ. പ്രായാധിക്യംകൊണ്ടു ഞാൻ ഇപ്പോൾ അധികമായി ഭക്ഷിക്കാറില്ല.''

അതനുസരിച്ചു വേണ്ട ഭക്ഷ്യപേയങ്ങൾ മുൻപിൽ കൊണ്ടുവെച്ചശേഷം, രാജാപീതൽ ഷൈക്ക് മുബാറക്കിന്റെ് ആജ്ഞാവശനെന്നപോലെ വിനയത്തോടെ ഇരുന്നു. ഷൈക്കുജി സപല്പനേരം മൌനിയായിരുന്നശേഷം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ''ചക്രവർത്തി താമസിയാതെ ദെക്കാണിലേയ്ക്കു് എഴുന്നെള്ളാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നു നിങ്ങൾ ഇന്നു മനസ്സിലാക്കിക്കാണുമല്ലോ.''

''ഇല്ല, അതു് അദ്ദേഹം എന്നോടു പറഞ്ഞില്ല.''

''അതു് ഇന്നു തീർച്ചയാക്കി, അബുൽഹാസലിന്റെ എഴുത്തു് ഇന്നലെ വന്നിരുന്നു. ചക്രവർത്തിതന്നെ എഴുന്നെള്ളുകയാണെങ്കിൽ അവിടുത്തെ യുദ്ധം ഉടൻ വിജയപൂർവ്വം അവസാനിക്കുമെന്നാണു് അവൻ പറയുന്നതു്. കാര്യം വളരെ രഹസ്യമായിട്ടാണു് വെച്ചിരിക്കുന്നതു്.''

''ഷൈക്കിന്റെ എഴുത്തു വന്നിരുന്നതായി തിരുമുഖത്തുനിന്നുതന്നെ കേൾക്കാനിടയായി. മഹാനായ അബുൽഹാസലിനു സുഖമായിരിക്കുന്നല്ലോ.''

"ദൈവകാരുണ്യംകൊണ്ടു സുഖക്കേടൊന്നുമില്ല. താൻ പുറപ്പെട്ടുപോൾ, രാജധാനി ഭരിക്കുന്നതിനു ചില പ്രത്യേകോദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ നിയമിക്കണമെന്നു ചക്രവത്തി വിചാരിക്കുന്നുണ്ടു്."

പീതൽ ആശ്ചര്യഭാവത്തിൽ ചോദിച്ചു: "അതു പതിവില്ലാത്തതാണല്ലോ. വിശേഷവിധിയെന്തായിരിക്കാം?"

ഷൈക് രാജാവിന്റെ മുഖത്തുതന്നെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയശേഷം പറഞ്ഞു: "ചക്രവത്തിക്കും ചെറുപ്പമാണെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. സെലിംഷാ ആജ്മീറിലേയ്ക്കു പോയിരിക്കയുമാണു്. കിരീടാവകാശകാര്യത്തിൽ അദ്ദേഹം ചക്രവത്തിയോടു സപല്പമൊന്നിടഞ്ഞു നില്ക്കയാണെന്നും അറിയാമല്ലോ."

"അതേപ്പറ്റി എന്തൊണ്ടൊക്കെ കേട്ടിട്ടുണ്ടെന്നല്ലാതെ സൂക്ഷ്മമായ വിവരം എനിക്കില്ല."

ചക്രവത്തിക്കു ദാനേയ്ൽഷായോടു പ്രത്യേകവാത്സല്യമാണെന്നു കണ്ടു തന്റെ അവകാശങ്ങൾക്കു് ആ വഴി തടസ്സംവരുമോ എന്നു സംശയിച്ചു തന്നെ ഉടൻതന്നെ കിരീടാവകാശിയായി പ്രഖ്യാപനംചെയ്യണമെന്നു് അദ്ദേഹം അപേക്ഷിച്ചു. അന്തഃപുരത്തിലും മതദ്വേഷമുള്ള മുസ്സൽമാൻപ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഇടയിലും സലിംഷായ്ക്കു വളരെ പ്രാബല്യമുണ്ടെന്നറിയാമല്ലോ. ചക്രവത്തി കിരീടാവകാശകാര്യത്തെപ്പറ്റി ഒന്നും നിശ്ചയിച്ചില്ലെങ്കിലും, മാനസിംഹനെ ബംഗാളത്തേയ്ക്കും രാജകുമാരനെ ആജ്മീറിലേയ്ക്കും പറഞ്ഞയച്ചു. ചക്രവത്തി ദൂരദേശങ്ങളിൽ പോകയാണെങ്കിൽ, ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാർതമ്മിൽ രാജധാനിയുടെ കൈവശത്തെപ്പറ്റി വഴക്കുണ്ടായെങ്കിലോ എന്നാണു് പേടി."

"മനസ്സിലായി. അപ്പോൾ കിരീടാവകാശകാര്യം ഒന്നും തീച്ചയായിട്ടില്ല."

"തീച്ചയായിട്ടില്ലെങ്കിലും മനസ്സുകൊണ്ടു ദാനേയ്ൽഷായെത്തന്നെ സാമ്രാജ്യാവകാശിയായി നിയമിക്കണമെന്നാണു് ചക്രവത്തി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു് എനിക്കറിയാം."

പീതലിനു് അക്കാര്യത്തെപ്പറ്റി വലുതായ സംശയമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, ഇവിടെ അതു പ്രകടിപ്പിക്കേണ്ട ആവശ്യമുള്ളതായി അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിയില്ല. "അങ്ങനെയോ?" എന്നു ചോദിക്കമാത്രമേ അദ്ദേഹം ചെയ്തുള്ളു. ഷൈക് തുടർന്നു:

"എന്റെ നിത്യമുള്ള ഉപദേശവും അതുതന്നെയാണെന്നു ഞാൻ പറയാതെതന്നെ നിങ്ങൾക്കു് അറിയാമായിരിക്കും. കാരണവും പറഞ്ഞേയ്ക്കാം: സലീംഷാ ചക്രവർത്തിയുടെ പട്ടമഹിഷിയിലുണ്ടായ രാജകുമാരൻതന്നെ; പക്ഷേ അദ്ദേഹം ഭാരതചക്രവർത്തിയായാൽ ഭാരതഭൂമി പിന്നെയും മതദ്വേഷത്തിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന കഠിനദുർഭരണത്തിനു രംഗമാകുന്നതാണു്. ദൈവികമതത്തോടു് അദ്ദേഹത്തിനു് എറ്റവും വെറുപ്പാണു്. അറിവില്ലാത്തവരും മത്സരക്കാരുമായ മൌലവികളാണു് അദ്ദേഹത്തിനു സഹായമായുള്ളതു്. അദ്ദേഹത്തിനും അവർക്കും അധികാരം കിട്ടിയാൽ മുകിലസാമ്രാജ്യം നശിച്ചു; പുതുതായി ഒരു മതം സ്ഥാപിച്ചു ഹിന്ദുക്കളെയും മുഹമ്മദീയരെയും ഇണക്കാൻ പാദുഷായുടെ ആജ്ഞയിൻകീഴിൽ ഞാൻ ചെയ്യുന്ന യത്നമെല്ലാം വിഫലമായി. അതുകൊണ്ടു് എത്രയായാലും സലീംഷാ പാടില്ലെന്നു ഞാൻ ചക്രവർത്തിയോടു ശുപാർശചെയ്തുതുടങ്ങിയിട്ടു കുറച്ചു കാലമായി. ഇപ്പോഴേ അദ്ദേഹം അതു സമ്മതിച്ചുള്ളു."

"ദാനേയ്ൽഷാ അച്ഛന്റെ നയത്തെ പിൻതുടർന്നുകൊണ്ടുപോകുന്ന ആൾതന്നെ. ചെറുപ്പവുമാണല്ലോ."

"ദാനേയ്ൽഷാ പട്ടമഹിഷിയുടെ പുത്രനല്ല; അദ്ദേഹത്തിനു വലുതായ സാമർത്ഥ്യവുമില്ല; ചെറുപ്പവുമാണു്. ഇതെല്ലാംകൊണ്ടും അദ്ദേഹം സചിവായത്തനായി രാജ്യം ഭരിക്കും. നിങ്ങളും അബുൾഫാസലും എല്ലാം സഹായത്തിനുള്ളപ്പോൾ ചക്രവർത്തിയുടെ നയത്തിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം അധികം വ്യതിചലിച്ചു എന്നു വരുന്നതല്ല."

ഈ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു മുബാറക്കിന്റെ കൌശലവും

ആലോചനകളുമെല്ലാം പീതലിനു തെളിഞ്ഞു മനസ്സിലായി. തന്നെയും ദാനേൽഖാനെ കക്ഷിയിൽ ചേക്കാനാണു് വൃദ്ധൻ ശ്രമിക്കുന്നതെന്നും അക്ബറിന്റെ മരണശേഷവും അബുൽഫാസൽ മുതലായവക്കു് അധികാരം നിലനില്ക്കുണമെന്നുള്ളതാണു് ഇതിന്റെ ഉദ്ദേശമെന്നും അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു. സപ്പുനേരം ആലോചിച്ചിട്ടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ''ചക്രവത്തിക്കു് ഇഷ്ടമെന്തോ, അതു ചെയ്യേണ്ടതാണു് എന്റെ മുമതല. ഈ വഴക്കിൽ ഭാഗം പിടിക്കാനുള്ള ശക്തിയും അധികാരവും എനിക്കില്ല. ചക്രവത്തിയുടെ പുത്രന്മാരിൽ ആരെ കിരീടാവകാശിയാക്കുന്നുവോ, ആ രാജകുമാരനെ ഭാവിചക്രവത്തിയായി ഗണിക്കേണ്ടതാണെന്നാണു് എന്റെ അഭിപ്രായം. പാദുഷാ ദാനേൽഖാനെയാണു് അങ്ങനെ നിയമിക്കുന്നതെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെ ഞാൻ നിഷ്പക്ഷമായി സേവിക്കും.''

മുബാറക്കിനു് ഇതു കേട്ടു സന്തോഷമായി: ''ചക്രവത്തിയും നിങ്ങളെപ്പറ്റി പറഞ്ഞതങ്ങനെയാണു്. അതുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹം ദെക്കാണിൽ പോകുമ്പോൾ, ഭണ്ഡാരാധികാരം നാസീർഖാനിനെയും സൈന്യാധികാരം നിങ്ങളെയും അന്തഃപുരത്തിലുള്ള അധികാരം ദാനേൽഷായെയും ഏല്പിക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നതു്. ഇതു് അസാമാന്യമായ ഒരു വിശ്വാസത്തിന്റെ ലക്ഷണമാണെന്നറിയാമല്ലോ. രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായമെന്തെന്നറിഞ്ഞിട്ടു വേണം കല്പനകൾ പുറപ്പെടുവിക്കുവാൻ എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ, 'എന്റെ പീതലിനെ ഞാനറിയും. ഷൈക്കിനു സംശയമുണ്ടെങ്കിൽ പോയി അന്വേഷിച്ചുകൊള്ളുക' എന്നാണു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്. അതുകൊണ്ടു രഹസ്യമായ കല്പനകൾ നാളെത്തന്നെ പുറപ്പെട്ടം.''

രാജാ പീതൽ തനിക്കുള്ള നന്ദിയെയും സന്തോഷത്തെയും വേണ്ടവിധം വെളിപ്പെടുത്തി, ചക്രവത്തിയുടെ തുപ്പാദങ്ങളോടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ വംശത്തോടും തനിക്കുള്ള ഭക്തിക്കു് എന്നുത

ന്നെയായാലും കുറവുണ്ടാകയില്ലെന്നും തിരുവുള്ളമുണ്ടായി ഇപ്പോൾ കാണിച്ച വിശ്വാസവും നല്ലിയ ബഹുമതിയും താൻ ഒരുവിധവും അഹിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും, തന്റെ ആശയിൽ എത്രയും കവിഞ്ഞതായിരുന്നെങ്കിലും, തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു തന്നെപ്പറ്റിയുള്ള നല്ല അഭിപ്രായം അപാത്രത്തിലല്ലെന്നു കാണിക്കുവാൻ താൻ മനസ്സുറപ്പു ശ്രമിക്കുന്നതാണെന്നും തന്റെ മനസ്സിലുള്ള മറ്റു സംശയങ്ങൾ വെളിപ്പെടുത്താതെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഈ കാര്യത്തിൽ തനിക്കു സഹായം ചെയ്തതന്ന ഷൈക്കിനോടു് ഏറ്റവും കൃതജ്ഞനാണെന്നും സൂചിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല.

മുബാറക് ഇതുകൊണ്ടു് ഏറ്റവും സന്തുഷ്ടനായി രാജാവിനെ ആശ്ലേഷിച്ചു: "രാജാവേ, അവിടുത്തെ ബുദ്ധിശക്തിയും രാജഭക്തിയും ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതിൽ ഒട്ടും താഴെയല്ല എന്നു കാണുന്നതിൽ എനിക്കു വലുതായ സംതൃപ്തിയുണ്ടു്. ഒരു കാര്യം മാത്രമേ എനിക്കു മനസ്സിലാകാതുള്ളൂ: ഭാരതീയരുടെ ഗുണത്തിനായും ഹിന്ദുക്കളും മുഹമ്മദീയരും തമ്മിൽ യോജിക്കുവാനായും ചക്രവർത്തിയുടെ വിശിഷ്ടബുദ്ധികൊണ്ടാലോചിച്ചു ദൈവപ്രസാദംകൊണ്ടു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട നമ്മുടെ പുതിയ സിദ്ധാന്തത്തിൽ— വിശിഷ്ടമായ ആ ദൈവികമതത്തിൽ— നിങ്ങളെന്താണു് ചേരാത്തതു്? വിശേഷിച്ചും അതിന്റെ തത്വങ്ങൾ മിക്കവയും ഹിന്ദുമതത്തിൽനിന്നെടുത്തവയും ഒന്നുംതന്നെ നിങ്ങളുടെ വിശ്വാസത്തിനു ബാധകമല്ലാത്തതുമായിരുന്നിട്ടും നിങ്ങളെപ്പോലുള്ള മഹാശയന്മാർ അതിലെന്താണു് ഉദാസീനത ഭാവിക്കുന്നതു്? പതിനെട്ടു് അമീറന്മാർ ഈ മതത്തിൽ ഇതുവരെ ചേർന്നിട്ടുള്ളതിൽ ഒരാൾമാത്രമേ ഹിന്ദുവായുള്ളൂ. അയാൾ അന്തസ്സാരവിഹീനനുമാണു്."

ഈ ചോദ്യം വരുമെന്നു പീതൽ മുൻകൂട്ടി ഊഹിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "മഹാത്മാവേ, ചക്രവർത്തി സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള നവീനമതം ഏറ്റവും ഉൽകൃഷ്ടമെന്നും അതു പ്രത്യേ

കിച്ചും ഹിന്ദുക്കളായ ഞങ്ങൾക്കു യോജിക്കുമെന്നും ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്‌. അതിന്റെ തത്ത്വങ്ങൾ അത്യവഗാഹങ്ങളാകയാൽ അവ ഞാനിപ്പോൾ നിഷ്കൃഷ്ടമായി പഠിച്ചുവരികയാണു്‌. മതം സംബന്ധിച്ച കാര്യങ്ങളിൽ ഉദാസീനതയോടെ പ്രവർത്തിച്ചാൽ പോരല്ലോ.''

''ശരി, ശരി, വേണ്ടതുപോലെ ആലോചിക്കണം. അതിന്റെ തത്ത്വങ്ങൾ ഞാൻതന്നെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കിത്തരാം.''

ഷൈക്‌ മുബാറക്‌ തത്ത്വജ്ഞാനവിഷയമായും ഹിന്ദു-മുഹമ്മദീയമതങ്ങളിലെ സിദ്ധാന്തങ്ങളെ താരതമ്യപ്പെടുത്തിയും ഒരു പ്രസംഗത്തിനു മുതിർന്നു. അതിൽനിന്നൊഴിഞ്ഞുപോവാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു കണ്ടു്‌, വിനയാദരഭാവത്തോടെ പീതലും സായങ്കാലം ദൈവികമായിത്തന്നെ കഴിയട്ടെ എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. പക്ഷേ ദൈവാധീനംകൊണ്ടു്‌ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ക്ഷമ പരീക്ഷിക്കേണ്ട ആവശ്യം അപ്പോൾ ഉണ്ടായില്ല.

''ഓ! ഒരു കാര്യം ഞാൻ മറന്നുപോയി: നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം മനസ്സിലാക്കിയാൽ ഉടൻ തിരുമുൻപിൽ അറിയിക്കാമെന്നു ഞാൻ ഏറ്റിട്ടുണ്ടു്‌. അതുകൊണ്ടു്‌ ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റിയുള്ള സംഭാഷണം ഇനി ഒരവസരത്തിലാക്കാം''—താമസിയാതെ യാത്ര പറഞ്ഞു ഷൈക്‌ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ തിരിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തെ രഹസ്യമായ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ യാത്രയയച്ചശേഷം രാജാവു വീണ്ടും തന്റെ മുറിയിൽ വന്നിരുന്നു താൻകേട്ട കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ആലോചന തുടങ്ങി. ഷൈക്‌ മുബാറക്‌ പറഞ്ഞവിധം കിരീടാവകാശത്തർക്കം ചക്രവർത്തി തീരുമാനിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു പീതൽ വിശ്വസിച്ചില്ല. ആരെന്തു പറഞ്ഞാലും, ദാസീപുത്രനായ ഒരു രാജകുമാരനെ സിംഹാസനത്തിൽ ഇരുത്താൻ മഹാശയനായ ചക്രവർത്തി ഒരുമ്പെടുമെന്നു്‌ അദ്ദേഹത്തിനു ബോധ്യം വന്നില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, അക്ബറിനു ദാന്യേൽഷായോടു്‌ അതിരറ്റ വാത്സല്യമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, സീമന്തപുത്രനും ടൈമൂർവംശ

ത്തിന്റെ അകളങ്കിതരക്തം പ്രവഹിക്കുന്നരാജകുമാരനുമായ സലിംഷാതന്നെ ചക്രവത്തിയായി കാണണമെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിനു് ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നതെന്നു് അഭിജ്ഞനായ പീതൽപലതുകൊണ്ടും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ചക്രവത്തിയോടു വിരോധമുള്ള മുഹമ്മദീയപുരോഹിതന്മാർ സലീമിനെ സഹായിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതു വാസ്തവമായിരുന്നുവെങ്കിലും, പരമതദ്വേഷം അയാളെ ഒട്ടുംതന്നെ ബാധിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു എന്നുള്ളതും പീതലിനറിയാമായിരുന്നു. ഇതിനൊക്കെയും പുറമേ, അക്ബറിന്റെ സ്നേഹിതന്മാരും സഹായികളുമായ രാജപുത്രരാജാക്കന്മാരെല്ലാം യോധാബായിയുടെ മകനായ സലീമിന്റെ കക്ഷിക്കാരായിരുന്നുവെന്നും പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതെല്ലാം ആലോചിച്ചിട്ടു ചക്രവത്തി ദാനേൽഷായെ യുവരാജാവാക്കാൻ തീച്ചയാക്കിയെന്നു ഷൈക് മുബാറക് പറഞ്ഞതു് അയാളുടെ ആഗ്രഹംമാത്രമായിരുന്നുവെന്നു പീതൽ നിശ്ചയിച്ചു.

ഈ അഭിപ്രായത്തെ ചക്രവത്തിയുടെ പ്രവൃത്തികൾതന്നെ ദൃഢപ്പെടുത്തുന്നതായും അയാൾക്കു തോന്നി. ദാനേൽഷായുടെ സഹായികളിൽ പ്രധാനിയായ നാസിർഖാനിനെ രക്ഷാസൈന്യത്തിന്റെ മേലാവാക്കുന്നതിനുപകരം ഭണ്ഡാരാധിപതിയായിട്ടുമാത്രമേ നിയമിച്ചിട്ടുള്ളൂ; ദാനേൽഷായ്ക്കു് അധികാരം അന്തഃപുരത്തിലും. രാജധാനിയുടെ രക്ഷയ്ക്കു തന്നെ, മറു കല്പനകൾക്കുകൂടാതെ, മുമതലപ്പെടുത്തിയതു ദാനേൽഷായുടെ കക്ഷിക്കു വിരോധമുണ്ടാവാതിരിപ്പാനും, എന്നാൽ അവർക്കു രാജധാനിയിൽ ക്രമംകവിഞ്ഞു പ്രാബല്യമുണ്ടാവാതിരിപ്പാനുമാണെന്നു പീതൽ തീച്ചയാക്കി. "ഏതായാലും സമയമാകുമ്പോൾ ആലോചിച്ചു ചെയ്താൽ മതിയല്ലോ. ഇപ്പോൾ ഇതേപ്പറ്റി എന്തിനു് അധികം ആലോചിക്കുന്നു" എന്നുള്ള വിചാരത്തോടുകൂടി, അദ്ദേഹം തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരും സേവന്മാരും നിറഞ്ഞുനിന്ന അങ്കണത്തിലേയ്ക്കു പോന്നു.

അധ്യായം ൫

സേട്ട കല്യാണമല്ലിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വളരെ സാധുക്കളായ ജനങ്ങൾ കൂടിയിരുന്നു. മുറ്റം നിറച്ചും സമീപമുള്ള വഴിയിലും ദരിദ്രന്മാരായ ആളുകളെമാത്രമേ കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഗൃഹത്തിന്റെ പിൻപിൽ സാധുക്കൾക്കു സദ്യ നടക്കുന്നുണ്ടെന്നു്, ഒരു കൂട്ടമാളുകൾ മൃഷ്ടാന്നഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞു കളഭം മുതലായവ പൂശി, പുതിയ വസ്ത്രങ്ങളും കയ്യിൽ വാങ്ങി, വേറൊരു വശത്തൂടെ വരുന്നതു കണ്ടാൽ അറിയാമായിരുന്നു. സദ്യ കഴിഞ്ഞു് ആളുകൾ പുറത്തു വരുന്നതോടുകൂടി മുറ്റത്തു നില്ക്കുന്ന പാവങ്ങളെ സദ്യസ്ഥലത്തേയ്ക്കു വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതും അവരെ തുടർന്നു റോഡിൽ നില്ക്കുന്നവർ മുറ്റത്തു കയറുന്നതും കണ്ടാൽ അവിടെ സദ്യ മുടങ്ങാതെ നടന്നവരുന്നുണ്ടെന്നൂഹിക്കാം.

സേട്ടജിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ അന്നു് ഒരടിയന്തരമായിരുന്നു. തന്റെ ദത്തുപെൺകിയായി കൂടെത്താമസിപ്പിച്ചിരുന്ന സൗരജമോഹിനി എന്ന കുമാരിയുടെ 16-ാംവയസ്സു തികയുന്ന പിറന്നാളായിരുന്നു ആ ദിവസം. സേട്ടജിയുടെ ദാനശീലം പ്രസിദ്ധമായിരുന്നതിനാൽ പട്ടണത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ഒട്ടധികം ജനങ്ങൾ അവിടെ കൂടിയിരുന്നു. അവക്കെല്ലാവക്കും മൃഷ്ടാന്നഭക്ഷണവും വസ്ത്രാദികളും കൊടുത്തയയ്ക്കണമെന്നു കല്യാണമല്ലിന്റെ ഉത്തരവുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, പ്രഭാതംമുതൽ ആരംഭിച്ച സദ്യ ഏകദേശം നാലുമണിയായിട്ടും നിലച്ചിരുന്നില്ല.

സേട്ടജിയുടെ വീട്ടിലെ സകലകാര്യങ്ങളിലും അധികാരം നടത്തിയിരുന്നതു സൗരജമോഹിനിയുടെ മാതാമഹിയായ ഭഗ്വാദേവി എന്ന സ്ത്രീയായിരുന്നു. അറുപത്തഞ്ചുവയസ്സിനുമേൽ പ്രായം ചെന്ന ഒരു വിധവയായിരുന്നു ആ സ്ത്രീ. എങ്കിലും അവരുടെ ആരോഗ്യത്തിനോ തന്റേടത്തിനോ കാര്യസാമർത്ഥ്യത്തിനോ യാതൊരു കുറവും കണ്ടിരുന്നില്ല. വൈധവ്യം വിചാരിച്ചു് ആഭര

ണാദികൾ ഉപയോഗിക്കാറില്ലായിരുന്നു എന്നല്ലാതെ, മറ്റുവിധത്തിൽ വസ്ത്രാദികളിൽ അവർ യാതൊരു വ്യത്യാസവും വരുത്തിയിരുന്നില്ല. കല്യാണമല്ലിന്റെ കുടുംബകാര്യങ്ങളിൽ അവക്കുള്ള അധികാരം ഒരു സമ്രാട്ടിനുള്ളതിൽ കവിഞ്ഞതായിരുന്നു. ഭൃത്യരെ നിയമിക്കുന്നതിലും പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്നതിലും ഗൃഹത്തിൽ വേണ്ട മറ്റു സകല ഏർപ്പാടുകളും നടത്തുന്നതിലും അവർ സേട്ടജിയോടു് ആലോചിക്കപോലും ചെയ്തിരുന്നില്ല. ഇന്നത്തെ സദ്യയുടെ കാര്യംതന്നെ സേട്ടജി അറിഞ്ഞതു തലേദിവസം വീട്ടിൽ നടക്കുന്ന ഒരുക്കങ്ങൾ കണ്ടപ്പോഴാണു്. ചക്രവർത്തിയുടെ തിരുവുള്ളം കൊണ്ടും മഹാപ്രഭുക്കന്മാരുടെ സ്നേഹംകൊണ്ടും ജനങ്ങളുടെ ബഹുമതികൊണ്ടും രാജധാനിയിൽ അത്യുന്നതസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്ന ഈ വണിക്ശ്രേഷ്ഠൻ തന്റെ കുടുംബകാര്യങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ ഒരു സ്ത്രീയുടെ വരുതിയിലായതിനെപ്പറ്റി, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറവുള്ള ആളുകൾ ആശ്ചര്യപ്പെടാറുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ദുർഗ്ഗാദേവിയുടെ നീരസമുണ്ടായാൽ സേട്ടജിയുടെ പ്രീതികൊണ്ടു ഫലമില്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന അവിടത്തെ അന്തേവാസികൾ അവരുടെ മുഖം വീക്കുന്നതിനു് ഇടകൊടുക്കാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടിവന്നു.

ദുർഗ്ഗാദേവി ചെറുപ്പത്തിൽ അസാമാന്യസൌന്ദര്യമുള്ള ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നിരിക്കണമെന്നു് ഇപ്പോഴും അവരെക്കണ്ടാൽ ആർക്കും മനസ്സിലാകും. വയസ്സുകൊണ്ടു ദേഹം മാംസളമായും തലമുടി നരച്ചും മുഖത്തു ചില വരകൾ വീണും കണ്ടിരുന്ന ആ വൃദ്ധയുടെ ആഭിജാത്യവും അധികാരശക്തിയും തീപോലെ ജ്വലിച്ചിരുന്ന കണ്ണുകളിലൂടെയാണു് തെളിഞ്ഞിരുന്നതു്. നടക്കുന്നതിലുള്ള ധൃതി, ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞാലുള്ള നോട്ടം, ആജ്ഞാവിലംഘികളെ ദഹിപ്പിക്കുമാറുള്ള മുഖഭാവം—ഇവ കാണുമ്പോൾ അവക്കു് അധികാരത്തിൽ സ്വാഭാവികമായി അത്യാഗ്രഹമുണ്ടെന്നു് അഭിജ്ഞന്മാർക്കു മനസ്സിലാക്കാം. ക

ിനമായ വൃഥകൾ അനുഭവിച്ചും ലോകത്തിലെ സ്ഥിതിവ്യത്യാസങ്ങൾ കണ്ടറിഞ്ഞും മനസ്സിനു പകുതി വന്നിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു തന്റെ കോപശീലത്തെ അടക്കിവെച്ചിരിക്കയാണെന്നു് ഊഹിക്കുന്നതിനും അവരുടെ നടപടിയിൽനിന്നു സാധിക്കുമായിരുന്നു.

സേട്ടജിയുടെ കൂടെ അവർ താമസിച്ചിരുന്നതിനെപ്പറ്റി ജനങ്ങൾ ആദ്യമൊക്കെ ദുഷിച്ചുപറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും, അവരുടെ രണ്ടുപേരുടേയും സ്വഭാവം ആളുകൾക്കു മനസ്സിലായതോടുകൂടി അപവാദങ്ങൾക്കു ശമനമുണ്ടായി. ഇടയ്ക്കിടെ അവർതന്നെ പറഞ്ഞു ജനങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ള കഥ ഇങ്ങനെയായിരുന്നു: കല്യാണമല്ലിന്റെ സമീപസ്ഥനും അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠനെപ്പോലെ വിചാരിച്ചിരുന്ന ആളുമായി ബാബുമൽ എന്ന ഒരു രത്നവ്യാപാരിയുണ്ടായിരുന്നു. അയാളുടെ പ്രധാനമായ കച്ചവടസ്ഥലം ചിറോഡനഗരമായിരുന്നു. പ്രതാപസിംഹന്റെ അച്ഛൻ ഉദയസിംഹനുമായി അങ്കുർ പടവെട്ടി ചിറോഡനഗരംപിടിച്ചടക്കിയപ്പോൾ, ബാബുമൽ ഉദയസിംഹനോടൊന്നിച്ചു തന്റെ ബന്ധുക്കളും ഭണ്ഡാരവുമായി ആ നഗരം വിട്ടുപോയി. പോകുംവഴിക്കു ചക്രവർത്തിയുടെ പട്ടാളക്കാരുടെ കയ്യിൽ അകപ്പെടുകയും ബാബുമല്ലും മകനും അനുചരന്മാരും ലഹളയിൽ കൊല്ലപ്പെടുകയും കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന രത്നങ്ങൾ മുതലായവ ചക്രവർത്തിക്കു് അധീനമാകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ അനാഥയായിത്തീർന്ന ദുർഗ്ഗാദേവിയെയും അവരുടെ മകളെയും ബാബുമല്ലിനോടുള്ള സ്നേഹം വിചാരിച്ചു കല്യാണമല്ലും അന്നു ജീവിച്ചിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയപത്നിയും സ്വന്തമാളുകളെപ്പോലെ സ്വീകരിച്ചു രക്ഷിച്ചുപോന്നു. ചിറോഡിലുള്ള അവരുടെ കച്ചവടം നശിച്ചുപോയെങ്കിലും, ബാബുമല്ലിനു മറ്റു പട്ടണങ്ങളിലും വ്യാപാരമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ ദുർഗ്ഗാദേവി, വിധവയായിത്തീർന്നുവെങ്കിലും, ദരിദ്രയായിരുന്നില്ല. അവരുടെ കാര്യങ്ങളും കല്യാണമൽതന്നെ നോക്കിവന്നിരുന്നു. അക്കാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിനു പലവിധത്തിലു

ള്ള വലിയ നഷ്ടങ്ങളും സങ്കടങ്ങളും വരുവാനിടയായി. തന്റെ പ്രേമഭാജനമായിരുന്ന ഭാര്യ പരലോകം പ്രാപിച്ചു. അതിനെ തുടർന്നു കച്ചവടത്തിലും വലുതായ നഷ്ടങ്ങളുണ്ടായി. ഉഗ്രാദേവിയുടെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന പണംകൊണ്ടും അവരുടെ വ്യാപാരത്തിൽനിന്നു കിട്ടിയിരുന്ന ലാഭംകൊണ്ടുമാണു് അദ്ദേഹത്തിനു പിന്നെയും ആഗ്രായിൽ വന്നു കച്ചവടം തുടങ്ങുവാൻ സാധിച്ചതു്. ഇക്കാരണംകൊണ്ടു ഉഗ്രാദേവി കല്യാണമല്ലിനോടെന്നതുപോലെ, അദ്ദേഹം അവരോടും ആജീവനാന്തം കടപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നൊക്കെയാണു് ആളുകൾ മനസ്സിലാക്കിയതു്.

ഉഗ്രാദേവിയുടെ പുത്രിയുടെ മകളായിരുന്നു സൂരജമോഹിനി. പ്രസവിച്ചു് ഒരു വർഷം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പു് അമ്മ മരിച്ചുപോയതുകൊണ്ടു മുത്തശ്ശിയുടെ ലാളനയിലാണു് അവൾ വളർന്നുവന്നതു്. സൂരജമോഹിനിക്കു് ഇപ്പോൾ പതിനാറു വയസ്സു പ്രായമായിരിക്കുന്നു. കൌമാരാവസ്ഥയെ വിട്ടു കന്യകകൾ ആദ്യതാരുണ്യം പ്രാപിക്കുന്ന ആ വയസ്സു് എത്ര മനോഹരമായതു്! സ്വതേ വേണ്ടത്ര സൌന്ദര്യം അവർക്കു ദൈവം കൊടുത്തിരുന്നു. നീണ്ടുചുരുണ്ട കേശം, അഷ്ടമീചന്ദ്രനെപ്പോലെ മനോഹരമായ ഫാലദേശം, കരിംകൂവളപ്പൂപോലെ നീണ്ട ഭംഗിയുള്ള കണ്ണുകൾ, സ്വാഭാവികമായും നിഷ്കളങ്കമായും പ്രവഹിക്കുന്ന മന്ദഹാസച്ഛവി, ചുവന്ന ചെന്താമരപോലെയിരുന്ന കൈത്തലങ്ങൾ, അരയൊതുങ്ങിയ ദേഹം—ഇങ്ങനെ ഭാരതവനിതകൾക്കുള്ള സൌന്ദര്യലക്ഷണങ്ങൾ അവളിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ടിരുന്നു. മൂക്കിന്റെ അറ്റം സ്വല്പമൊന്നു മേല്പോട്ടയന്നതാണെന്നും അവളുടെ ഗതി മന്ദാലസമല്ലായിരുന്നുവെന്നും ചില കുറവുകൾ വേണമെങ്കിൽ പറയാം; അതു വാസ്തവമായിരുന്നുതാനും. അവളുടെ നാസിക സൌന്ദര്യാരാധകന്മാരുടെ കണക്കനുസരിച്ചുള്ളതായിരുന്നില്ലെങ്കിലും, അതിന്റെ വ്യത്യാസംകൊണ്ടാണു് അവളുടെ മുഖം ഒരു ജീവനില്ലാത്ത ചിത്രംപോലാകാത്തതെന്നു സേട്ടുജി പലപ്പോഴും പറയാ

ുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെ കണ്ണിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ടിരുന്ന കന്നത്തത്തിനു് ഇതു മേച്ചയായിരിക്കുന്നു എന്നു ഭഗ്നാദേവിയും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരുന്നു.

കൌമാരം വിട്ടുമാറാത്ത യൌവനാരംഭം അവളുടെ അംഗങ്ങൾക്കു സവിശേഷമായ ഒരു ശോഭ കൊടുത്തിരുന്നു. കണ്ണുകളിൽ സാരസ്യം വന്നുതുടങ്ങിയിരുന്നുവെങ്കിലും, കൌമാരത്തിനുചിതമായ ലീലാഭാവങ്ങൾ അവയെ വിട്ടുമാറിയിരുന്നില്ല. മന്ദഹാസാദികൾക്കു ഭംഗിയും മനോഹാരിതയും കൂടിയെങ്കിലും, അവയിൽ ബാല്യത്തെമ്മല്യമല്ലാതെ, യൌവനത്തിന്റെ സാരസ്യം കണ്ടിരുന്നില്ല. ദേഹത്തിൽ ആകപ്പാടെയും അവയവങ്ങളിൽ പ്രത്യേകമായും വന്നിരുന്ന മാറ്റങ്ങൾ വെറും ഉപദ്രവമെന്നു തോന്നുന്ന സ്ഥിതിയും അവളെ വിട്ടിരുന്നില്ല. മുരുക്കത്തിൽ,

"ഗാത്രേ ഗാത്രേ തുടർന്നു മധുരിമതിരളും
മാർദ്ദവം നേത്രരംഗേ
കൂത്താട്ടത്തിന്നു ലജ്ജായവനികയിൽ മറ-
ഞ്ഞംഗജന്മാ വിരേജേ."

സുരജമോഹിനി യാതൊരു മറവും തടസ്സവും കൂടാതെ വീട്ടിലെങ്ങും ഓടിനടന്നിരുന്നു. രാജധാനിയിൽ കുലീനകളായ സ്ത്രീകൾ മുഖം മറച്ചു നടക്കുന്ന പതിവു മഹമ്മദീയരിൽനിന്നു ഹിന്ദുക്കളും അക്കാലത്തു വാങ്ങിയിരുന്നു. സൌന്ദര്യവതികളായ യുവതികളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യവും ചാരിത്രവും സുരക്ഷിതമല്ലായിരുന്ന അക്കാലങ്ങളിൽ അങ്ങനെയുള്ള ഒരാചാരം അത്യാവശ്യവുമായിരുന്നു. സുരജമോഹിനിക്കു പന്ത്രണ്ടു വയസ്സായപ്പോൾ മുതൽ അവൾ മുഖം മൂടിയും പുരുഷരെക്കാണാതേയും വീട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കണമെന്നു സേട്ടുജി പലപ്പോഴും പറയാറുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, ഭഗ്നാദേവിക്കാവട്ടെ, ആ ബാലികയ്ക്കാവട്ടെ, അതു തീരെ സമ്മതമായില്ല. ഞങ്ങളുടെ നാട്ടിൽ അങ്ങനെ പതിവില്ല; വീട്ടിനു പുറത്തു പോകുമ്പോൾ മുഖം മറയ്ക്കണമെന്നോ ഉള്ളു് എന്നായിരുന്നു ഭ

ഗ്ദാദേവി പറയാറുണ്ടായിരുന്നതു്. രൂപമതി, ഉഗ്ദാദേവി മുതലായ മഹാറാണിമാർപോലും പട്ടത്താ സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുമ്പോൾ താനും മൂടുപടം ഇടുകയില്ലെന്നു സൂരജമോഹിനി ശാഠ്യംപിടിച്ചിരുന്നു. കല്യാണമല്ലിനും ഇക്കാര്യത്തിൽ നിർബ്ബന്ധമില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ആ കന്യക മുഹമ്മദീയാചാരങ്ങൾക്കടിമപ്പെടാതെ സ്വതന്ത്രയായിത്തന്നെ ഗൃഹാന്തർഭാഗങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചിരുന്നു.

അവളുടെ വിദ്യാഭ്യാസവും അക്കാലംകൊണ്ടു് ഏകദേശം പൂർത്തിയായിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ കാവ്യനാടകാലംകാരാദികളും ബ്രജഭാഷയിൽ തുളസീദാസു് മുതലായവയും പഠിച്ചു സാഹിത്യപരമായി വേണ്ടതറിഞ്ഞിരുന്നതുകൂടാതെ, കുതിരപ്പുറത്തു നിഷ്പ്രയം സവാരിചെയ്യുന്നതിനും വാൾ, കാരി മുതലായവ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനും അവളെ കല്യാണമൽ പഠിപ്പിച്ചിരുന്നു.

അവൾ പിറന്നാൾദിവസം, അവസരത്തിനു ചേർന്നവിധത്തിൽ വിശേഷവസ്ത്രാഭരണാദികൾ ധരിച്ചു്, ഗൃഹത്തിൽ അങ്ങുമിങ്ങും നടന്നു മാതാമഹിയുടെ കാര്യാന്വേഷണത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളുകയായിരുന്നു. ഉച്ചതിരിഞ്ഞു് ഏകദേശം നാലഞ്ചുനാഴികപകലായപ്പോൾ കല്യാണമല്ലിന്റെ വിശ്രമംകഴിഞ്ഞോ എന്നന്വേഷിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കു് അവൾ പുറപ്പെട്ടു. കോണിപ്പടി കയറുമ്പോൾ, പിറകിൽ ആരോ വരുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു തിരിഞ്ഞുനോക്കി. കോമളാകാരനും ഗംഭീരനും എന്നാൽ അപരിചിതനുമായ ഒരു യുവാവു തന്നെ പിന്തുടർന്നു കോണി കയറുന്നതാണു് അവൾ കണ്ടതു്. സേട്ടുജിയെക്കാണുവാൻ തുല്യവയസ്കനാരോ അല്ലെങ്കിൽ മധ്യവയസ്കനാരോ മാത്രമേ അവിടെ വന്നു് അവൾ കണ്ടിരുന്നുള്ളൂ. ഇങ്ങനെയൊരു യുവാവു സധൈര്യം വരുന്നതു കണ്ടു് അവൾ തിരിഞ്ഞുനിന്നു്, "നിങ്ങൾ ആരാണു്? ഇവിടെ എന്തിനു കയറിവരുന്നു?" എന്നു ചോദിച്ചു. സ്വതന്ത്രവിചാരങ്ങളിൽ നിമഗ്നനായി മുൻപിൽ ആരെങ്കിലുമു

ണ്ടോ എന്ന നോക്കാതെ കോണിയിൽ രണ്ടു പടിമാത്രം കേറിക്കഴിഞ്ഞ ആ യുവാവു മുഖം താഴ്ത്തി പറഞ്ഞു: "ക്ഷമിക്കണം, ഞാൻ കണ്ടില്ല, സേട്ടജിയെക്കാണാനായി വന്നതാണു്. എപ്പോൾ വന്നാലും മുകളിലേയ്ക്കു നിഗ്ധങ്കം വരാമെന്നു് അദ്ദേഹം അനുവദിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു ഗ്രമസ്ഥൻ എന്നെ ഇവിടെവരെക്കൊണ്ടാക്കി. മുൻപിൽ ആരും നില്ക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടില്ല."

താൻ പറഞ്ഞതു ശരിയായോ എന്നൊരു സംശയം തോന്നുകയാൽ സൂരജകുമാരിയും മുഖം കുനിച്ചു. ഉത്തരക്ഷണത്തിൽ ധൈര്യമവലംബിച്ചു് "എന്നാൽ ഇങ്ങോട്ടു കയറിയിരിക്കാം. മുത്തശ്ശൻ വിശ്രമിക്കയാണു്, ഞാൻ നോക്കട്ടെ" എന്നു പറഞ്ഞു വേറെ ഒരു മുറി തുറന്നു് അയാൾക്കിരിക്കുവാൻ കാട്ടിക്കൊടുത്തശേഷം, സൂരജകുമാരി സേട്ടജിയുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി.

ആ യുവാവു ദൽപത്സിംഹനല്ലാതെ വേറെ ആരുമായിരുന്നില്ല. രാജാ പീതലിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു തന്റെ താമസസ്ഥലം അന്വേഷിച്ചു തിരിച്ചുപ്പെട്ടതുന്നതിനും വേണ്ടതായ വസ്ത്രായുധാദികൾ സമ്പാദിക്കുന്നതിനും അന്നേദിവസം മുഴുവൻ ചെലവാക്കിയ ആ രാജകുമാരൻ വൈകുന്നേരമായപ്പോൾ കല്യാണമല്ലിനെക്കണ്ടു തന്റെ കാര്യങ്ങളുടെ സ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കാമെന്നുവെച്ചു പുറപ്പെട്ടതായിരുന്നു.

അവധിയായിക്കിട്ടിയ ദിവസം അയാൾ ആദ്യമായി ചെയ്തതു തന്റെ സ്നേഹിതനും ബന്ധുവുമായ ബുൻദിയിലെ ഭോജസിംഹരാജാവിനെപ്പോയിക്കണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പട്ടാളത്തിലുള്ള രാമഗഡ്കാരായ രണ്ടു യുവാക്കന്മാരെ തന്റെ അനുചരന്മാരായി അപേക്ഷിച്ചു വാങ്ങുകയായിരുന്നു. തങ്ങളുടെ സ്വന്തം രാജകുമാരനെ സേവിക്കുവാൻ അവർക്കും ഇഷ്ടമായിരുന്നതുകൊണ്ടും അവരുടെ ആളുകൾ പാരമ്പര്യമായി രാജകുടുംബത്തെ ആശ്രയിച്ചു ജീവിച്ചിരുന്നവരായതുകൊണ്ടും ചാരന്മാരെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞ രാജധാനിയിൽ തന്റെ അനുചരന്മാരായി ഏഹത്തിൽത്തന്നെ

താമസിക്കുന്നവർ വിശ്വസ്തന്മാരായിരിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമെന്നുവെച്ചാണു് ദൽപത്സിംഹൻ ഇപ്രകാരം ചെയ്തതു്. പിന്നെ തന്റെ വസതിക്കുതകുന്ന ഒരു ശരിയായ സ്ഥലം കണ്ടുപിടിക്കയായിരുന്നു ആവശ്യം. കൊട്ടാരത്തിനോടടുത്തു കച്ചേരിമർവാസ്യുടെ സമീപമുണ്ടായിരുന്ന പ്രധാനബസാറിനു പിറകിലായി ചെറിയൊരു തെരുവിൽ തുണിക്കച്ചവടക്കാരനായ ഒരു ബനിയാന്റെ വീടിനെ തൊട്ടുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ചെറുഗൃഹമാണു് അന്വേഷണത്തിൽ ലഭിച്ചതു്. അവിടെ താമസത്തിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യുന്നതിനു തന്റെ പുതിയ അനുചരന്മാരിൽ സ്ഥലപരിചയം കൂടുതലുണ്ടായിരുന്ന 'ഗുലാബു' എന്നവനെ ഏല്പിച്ചിട്ടു് ഉദ്യോഗത്തിനു ചേരുന്ന വസ്ത്രങ്ങളും ആയുധങ്ങളും വാങ്ങുന്നതിനു 'സുചേതു' എന്ന പേരായ മറവനോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു. പട്ടാളത്തിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കു വേണ്ടതെല്ലാം ഒരുക്കിക്കൊടുക്കുന്നതിനു പല കടകൾ ആ ബസാറിൽത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഈ കാര്യത്തിലും വലിയ വൈഷമ്യമുണ്ടായില്ല.

ഇങ്ങനെ തന്റെ ജോലികളെല്ലാം ഒരുക്കിയശേഷമാണു് സേട്ടജിയെക്കണ്ടു കാര്യസ്ഥിതികൾ അറിയിച്ചു തന്റെ കൃതജ്ഞത പ്രകടിപ്പിക്കാമെന്നു തീർച്ചയാക്കിയതു്. സൂരജ്മോഹിനി തുറന്നുകാണിച്ച മുറിയിൽ അയാൾ സ്വല്പനേരം ഇരിക്കേണ്ടിവന്നു. ആ സമയത്തു് അയാളുടെ വിചാരങ്ങളെല്ലാം താൻ സ്വല്പനേരത്തെയ്ക്കു മിന്നിപ്പിണർപോലെ മുൻപിൽ കണ്ട കനകയെപ്പറ്റിയായിരുന്നതിൽ ആശ്ചര്യമില്ലല്ലോ. 'മുത്തശ്ശൻ' എന്നു് അവൾ തന്നെ സേട്ടജിയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു്, അവളുടെ ജാതിസ്ഥിതികളെപ്പറ്റി അയാൾക്കു സംശയിക്കേണ്ടതായില്ലായിരുന്നു. സേട്ടുകളുടെ മക്കളെ രാജപുത്രന്മാർ ധർമ്മപത്നികളായി സ്വീകരിക്കുന്നതു ജാതിമര്യാദയ്ക്കു വിപരീതമായിരുന്നതിനാൽ, അവളെപ്പറ്റി വിചാരിക്കുന്നതു ന്യായമല്ലെന്നു ദൽപത്സിംഹനു തോന്നിയെങ്കിലും ആ അഭിപ്രായത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നതിനു്

അയാളുടെ മനസ്സു ശക്തമായില്ല. അവളുടെ സ്വരത്തിന്റെ ഗാംഭീര്യവും അധികാരശക്തിയും—എന്നാൽ അതിൽ കലർന്നിരുന്ന അസാധാരണമായ മാധുര്യവും—ആണു് അയാളുടെ ഹൃദയത്തെ തൃസിപ്പിച്ചതു്. ഒട്ടനിമിഷത്തിനുള്ളിൽ സർവ്വാഭരണഭൂഷിതയായി, വേഷവസ്ത്രാദികൾകൊണ്ടു് അതിമനോഹരിയായി, അല്പ നേരത്തേയ്ക്കെങ്കിലും കണ്ട അവളുടെ രൂപവും മനസ്സിൽ തെളിഞ്ഞുതുടങ്ങി.

"ഹേ! ഈ ബന്യാൻജാതിയിലുള്ള കന്യകയെപ്പറ്റി ഇങ്ങനെ വിചാരിക്കുന്നതു ശരിയല്ല" എന്നു പല പ്രാവശ്യവും വിലക്കിനോക്കിയെങ്കിലും തന്റെ മനസ്സു് ആ വിചാരത്തിൽ നിന്നും മാറാത്തതുകൊണ്ടു് അയാൾ ഒരു ധർമ്മസങ്കടത്തിലെന്നപോലെ അവിടെ ഇരുന്നു. ഒടുവിൽ,

"ക്ഷത്രയോഗ്യയിവളാര്യമാം മന-
സ്സേ മേ സമനുരക്തമാകയാൽ"

എന്നു ദുഷ്യന്തരാജാവിനെപ്പോലെ സമാധാനപ്പെട്ടു് അവളെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്തയ്ക്കുതന്നെ മനസ്സിനെ വിട്ടുകൊടുത്തു.

സൂരജമോഹിനിയാവട്ടെ, നേരെ മുത്തശ്ശന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നപ്പോൾ, അദ്ദേഹം വിശ്രമിക്കുന്നതല്ല, ചിന്താമഗ്നനായിരിക്കുന്നതാണു് കണ്ടതു്. അവളെക്കണ്ടു് അതിസന്തോഷഭാവത്തിൽ അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: "എന്താണു് സദ്യയൊക്കെക്കഴിഞ്ഞുവോ? മോഹിനി ഇങ്ങോട്ടെന്താണു് പോന്നതു്?"

"മുത്തശ്ശൻ വിശ്രമത്തിനു പോന്നിട്ടു വളരെ നേരമായല്ലോ എന്നുവെച്ചു പോന്നതാണു്. ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു വരുംവഴി, ഒരു യുവാവു കോണിപ്പടിയിലേയ്ക്കു കയറുന്നതു കണ്ടു. അതാരാണു്, മുത്തശ്ശാ?"

"നിനക്കു് അറിഞ്ഞിട്ടെന്താവശ്യം?" അദ്ദേഹം ഒരു പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി ചോദിച്ചു.

"ഒരാവശ്യവുമില്ല. മുത്തശ്ശനെക്കാണാൻ വരുന്നവരൊക്കെ

താടിക്കാരും കിഴവന്മാരുമായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് ഇങ്ങനെ ഒരു യുവാവിനെക്കണ്ടതിൽ ഞാൻ ആശ്ചര്യപ്പെട്ട എന്നേ ഉള്ളൂ.''

''ആ യുവാവു നമുക്ക് ഏറ്റവും വേണ്ടപ്പെട്ട ഒരാളാണു്. രാമഗഡിലെ ശരിയായ രാജാവാണെങ്കിലും അവിടെനിന്നു മഗളദ്യോഗസ്ഥന്മാരാൽ ബഹിഷ്കൃതനായിട്ടു രാജധാനിയിൽ വന്നതാണു്. എനിക്കു് ആ യുവാവിനെക്കൊണ്ടു പല കാര്യങ്ങൾ സാധിക്കാനുണ്ടു്. ഒരു പ്രാവശ്യമേ കണ്ടിട്ടുള്ളുവെങ്കിലും കണ്ട പ്പോൾമുതൽ എനിക്കദ്ദേഹത്തിൽ വിശ്വാസവും തോന്നിയിട്ടുണ്ടു്. കോണികയറുന്നതു നീ കണ്ടുവെങ്കിൽ അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ എവിടെ?''

''അടുത്ത മുറിയിൽ ഇരിക്കയാണു്. മുത്തശ്ശൻ വിശ്രമിക്കയായതുകൊണ്ടു സല്പം ഇരിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടാണു് ഞാൻ പോന്നതു്. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനെ കാണുന്നതിനു മുത്തശ്ശൻ വേഷം മാറണം. ഞാൻ മുത്തശ്ശിയുടെ അടുക്കലേയ്ക്കുതന്നെ പോകാം.''

വിശ്രമത്തിനു ചേന്ന വേഷത്തിൽ ഇരുന്ന സേട്ടു് ഒരു കാൽനാഴികകൊണ്ടു ദല്പത്സിംഹനെ കാണുന്നതിനു തയ്യാറായുള്ളു. മുഖം കഴുകി വേഷം മാറിക്കഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ദല്പത് സിംഹനിരിക്കുന്ന മുറിയിലേയ്ക്കുതന്നെ ചെന്നു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങളെ ഇത്രനേരം ഇവിടെ ഇരുത്തിയതിൽ വ്യസനമുണ്ടു്. അകത്തേയ്ക്കു വരാമല്ലോ.''

''അസമയത്തു വന്നുപദ്രവിക്കുന്ന ഞാനാണു് നിങ്ങളോടു ക്ഷമായാചനം ചെയ്യേണ്ടതു്. എന്നെ ഇപ്പോൾ കാണുന്നതിനു ലേശവും അസൌകര്യമില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.''

''ഞാൻ ആദ്യംതന്നെ കുമാരനോടു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണല്ലോ: ഈ വീടു സ്വന്തം ഗൃഹംപോലെ വിചാരിച്ചുകൊള്ളുക; ഇവിടെ ഏതു സമയത്തു വരുന്നതിനും സ്വാതന്ത്ര്യമുള്ളതായി വിചാരിക്കണം; എനിക്കു യാതൊരസൌകര്യവും അതുകൊണ്ടില്ല. ഇ

ന്നെന്റെ ദത്തുപൌത്രിയുടെ പിറന്നാളായതുകൊണ്ടു് ഇത്രയൊക്കെ ലഹള ഇവിടെ കാണുന്നതാണു്.''

ദത്തുപൌത്രിയെന്ന വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ദൽപത്തിന്റെ ഹൃദയം പിന്നെയും ഇളകിത്തുടങ്ങി. സേട്ടജിയുടെ കുടുംബത്തിലുള്ളതല്ലെങ്കിൽ, ഈ കലാപകാലത്തു്.....അയാളുടെ വിചാരം പൂർത്തിയാകുന്നതിനു മുൻപു സേട്ടജി പിന്നെയും പറഞ്ഞു: ''അകത്തേയ്ക്കു വരണം; കാര്യങ്ങൾ സാവധാനം പറയാമല്ലോ.''

രണ്ടുപേരും ആസനസ്ഥരായശേഷം ദൽപത്സിംഹൻ കഴിഞ്ഞ രണ്ടുദിവസമായി നടന്ന സംഗതികൾ വിസ്തരിച്ചു കേൾപ്പിച്ചു. സേട്ടജിയുടെ എഴുത്തു കൊടുത്തപ്പോൾ പൃഥ്വീസിംഹ രാജാവു പരസ്യമായി കാണിച്ച ആദരവും ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹം ദൽപത്തിനെ ചക്രവർത്തിയുടെ വാസസ്ഥലത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയതും, അവിടെ രാജാവിനു ലഭിച്ച ഉന്നതബഹുമതിയും തിരികെ വരുംവഴി തന്നോടു സംസാരിച്ച കാര്യവും അയാൾ സവിസ്തരം കല്യാണമല്ലിനെ അറിയിച്ചു. സേട്ടുവിന്റെയും രാജാവിന്റെയും ഉപദേശമനുസരിച്ചു താമസത്തിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ താൻ ചെയ്തതും മനസ്സിലാക്കിയശേഷം അയാൾ തുടർന്നു: ''ഇതെല്ലാം അവിടത്തെ അസാധാരണമായ സ്വാധീനശക്തിയുടെ ഫലമാണെന്നു് എനിക്കറിയാം. ഇത്ര പ്രബലനായ അവിടത്തേയ്ക്കു് എന്നോടാദ്യംതന്നെ സ്നേഹം തോന്നിയതു് എന്റെ ഭാഗ്യം; അതിനു ഞാൻ ആജീവനാന്തം കടപ്പെട്ടിരിക്കയും ചെയ്യുന്നു.''

''അങ്ങനെ പറയേണ്ട; രാമഗഢ്രാജാക്കന്മാരിൽനിന്നു് എന്റെ കുടുംബക്കാർക്കു പല ശതവർഷങ്ങളായി സഹായം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവിടെ നടക്കുന്ന സംഗതികളെപ്പറ്റി എനിക്കു പൂർണ്ണമായി അറികയും ചെയ്യാം. സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനായി ദേശംവിട്ട നിങ്ങളുടെ വലിയച്ഛൻ എന്നോടു വലുതായ താൽപര്യം കാണിച്ചിരുന്നു. രത്നവ്യാപാരികളായ ഞങ്ങൾക്കു സഹായവും ബലവും രാജകുടുംബങ്ങൾമാത്രമാണല്ലോ. ആദ്യത്തെ ദിവസംതന്നെ

രാമഗഡിലെ കാര്യങ്ങൾ ഞാൻ ചോദിച്ചതു നിങ്ങൾക്കു് ഓർമ്മ കാണുമല്ലോ.''

''ഞങ്ങളുടെ ചെറുതായ രാജ്യത്തിലേ കഥകൾ അവിടേയ്ക്കു റിവുണ്ടായിരുന്നു എന്നു് ഒരു ചോദ്യംകൊണ്ടു് അന്നു കാണിച്ചതിൽ ഞാൻ വിസ്മയിക്കാതിരുന്നില്ല. എന്റെ വലിയച്ഛന്റെ സ്നേഹിതനായിരുന്നു അവിടുന്നെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആളുകൾ ഇപ്പോൾ എവിടെക്കാണുമെന്നു് ഒരൂഹമെങ്കിലും തരേണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു.''

''അദ്ദേഹത്തിനു് ആളുകൾ ഒന്നുമുള്ളതായി എനിക്കറിവില്ല; അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ മരിച്ചുപോയി എന്നു് എനിക്കു് അറിയാംതാനും; ആ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ വിഷാദിക്കേണ്ടതായില്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. അതുകൊണ്ടുമാത്രമല്ല, എനിക്കു നിങ്ങളിൽ ആദ്യമേ വിശ്വാസവും പ്രീതിയും തോന്നിയതു്. ഭോജസിംഹരാജാവു് എന്റെ പ്രത്യേകമിത്രമാണു്. അദ്ദേഹം നിങ്ങളുടെ ബന്ധുവും നിങ്ങളുടെ ഉൽകൃഷ്ടത്തിൽ താൽപര്യമുള്ളവനുമായിരിക്കെ വേണ്ട സഹായം ചെയ്യുന്നതിനു് എനിക്കും കടമയുണ്ടല്ലോ.''

''ഏതായാലും നിങ്ങളുടെയെല്ലാം സഹായംകൊണ്ടു് എനിക്കു വലിയ മാനഭംഗത്തിനു് ഇടയില്ലാത്ത ഒരു ജീവിതത്തിനു വഴിയായി: പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിനെപ്പോലെ ഒരു യജമാനനെ അതു എളുപ്പത്തിൽ ലഭിക്കുന്നതാണോ?''

''രാജാ പീതൽ വളരെ യോഗ്യനായ ഒരാളാണു്. അദ്ദേഹത്തിനെ ചക്രവർത്തിക്കു വാസ്തവത്തിൽ സ്നേഹമാണുതാനും. അദ്ദേഹത്തിനു് ഉന്നതസ്ഥാനം കിട്ടിയതിൽ ഞാൻ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടന്നില്ല. സംഗതികൾ അദ്ദേഹംതന്നെ എന്നോടു പറഞ്ഞു.''

''അപ്പോൾ ഇന്നു് അദ്ദേഹത്തെ കാണുവാനിടയായോ?''

''നാളെ ദാനേൽഷായുടെ ഗൃഹത്തിൽ വലുതായ ചില ആഘോഷങ്ങളിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിനു തന്റെ പുതിയ സ്ഥാന

ത്തിനുചിതമായ ചില ആഭരണങ്ങൾ വാങ്ങാൻ അദ്ദേഹം ഇവിടെ രാവിലെ വന്നിരുന്നു. അപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ കാര്യവും പറയുകയുണ്ടായി.''

സേട്ടജി പറഞ്ഞതു വാസ്തവമായിരുന്നെങ്കിലും രാജാ പീതൽ രാവിലെ വന്നിരുന്നതിന്റെ മുഖ്യോദ്ദേശം ആഭരണങ്ങൾ വാങ്ങുന്നതല്ലായിരുന്നു. ഷൈക്കുമായുള്ള സംസാരത്തിൽനിന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിയ ചില സംശയങ്ങളെപ്പറ്റി സേട്ടജിയോടാലോചിച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്താമെന്നുള്ള വിചാരത്താലാണു് പീതൽതന്നെ ഈ വ്യാപാരിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടതു്. സേട്ടജി പീതലിന്റെ ആത്മമിത്രമായിരുന്നു എന്നുമാത്രമല്ല, രാജ്യകാര്യങ്ങളിലെ ഉപദേഷ്ടാവുമായിരുന്നു എന്ന സംഗതി അങ്ങ്ബക്കറിയാമായിരുന്നുവെങ്കിലും മറാഠരുംതന്നെ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ചക്രവർത്തിതന്നെ, പീതൽമുഖാന്തരം, സേട്ടജിയുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. വൈഷമ്യമുള്ള പല കാര്യങ്ങളിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം അന്വേഷിച്ചു വരുന്നതിനു പീതലിനെ അങ്ങ്ബർ രഹസ്യമായി നിയോഗിച്ചിരുന്ന സംഗതി അവർക്കു മൂന്നുപേർക്കുംമാത്രമേ അറിയാമായിരുന്നുള്ളൂ. പ്രധാനികളായ വ്യാപാരികൾക്കു രാജ്യത്തിൽ എല്ലായിടത്തും നടക്കുന്ന സംഗതികൾ അറിവാൻ പ്രത്യേകമാർഗ്ഗങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു തലസ്ഥാനനഗരിയിലെ വണിഗ്വരന്മാരിൽ പ്രധാനനായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തോടു് അഭിപ്രായങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നതിൽ അനൌചിത്യം ഒന്നുമില്ലായിരുന്നു. സേട്ടജിയുടെ ഉപദേശങ്ങൾ ഗൌരവമേറിയ ചിന്തയുടെയും അസാധാരണമായ ലോകപരിചയത്തിന്റെയും ഫലങ്ങളാണെന്നു ചിരകാലാനുഭവംകൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന പീതൽ തനിക്കു ദൃഢമെന്നു തോന്നുന്ന സംഗതികളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുന്നതു് ഒരു പതിവായിത്തീർന്നിരുന്നു.

ഈ കാര്യങ്ങളൊന്നും ദല്പത്സിംഹനു് അറിയാൻ ഇട

യായിരുന്നില്ലെങ്കിലും തന്റെ യജമാനന്റെ പക്കൽനിന്നുതന്നെ സംഗതികൾ സേട്ടജി മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ, തന്നെപ്പറ്റിയും പറഞ്ഞുകാണുമെന്നു് ഊഹിച്ചു. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ മേലാലുള്ള തന്റെ നടപടിയെപ്പറ്റിയും അദ്ദേഹത്തോട് ചോദിക്കുന്നതു് ഉത്തമമായിരിക്കുമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "അവിടത്തേയ്ക്കു് ഇവിടെ നടക്കുന്ന കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും പ്രമാണികളായ ആളുകളെപ്പറ്റിയും മറ്റുള്ളവർക്കുള്ളതിനേക്കാൾ കൂടുതൽ അറിവുണ്ടെന്നു പലതുകൊണ്ടും ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു ചോദിക്കുന്നതാണു്. എന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയിൽ എന്താണു് കർത്തവ്യമായിട്ടുള്ളതു്? എന്താണു് ഞാൻ ഒന്നുകൊണ്ടും ചെയ്യാതിരിപ്പാൻ സൂക്ഷിക്കേണ്ടതു്? എന്റെ മഹാന്നഭാവനായ സ്വാമിക്കു് എല്ലാ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും ആജ്ഞ തരുന്നതിനു സാധിക്കയില്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്നുമാത്രമല്ല, സ്വാമിയുടെ ഇംഗിതം പറയാതറിഞ്ഞു ചെയ്യുന്നതാണല്ലോ ഭൃത്യന്റെ കൃത്യം."

"നിങ്ങൾ ചോദിച്ചതു ശരിയായ ഒരു കാര്യമാണു്. പ്രീതൽരാജാവിനെപ്പോലെ ഒരു യജമാനനെ സേവിക്കുമ്പോൾ പലതും ഓർമ്മിക്കേണ്ടതായുണ്ടു്: ഒന്നാമതായി, അദ്ദേഹം രാജസേവന്മാരിൽ മുഖ്യനായതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനു വിരോധികളായി ഒട്ടധികം ആളുകൾ കാണും. അദ്ദേഹം പറയുന്ന ആളെയല്ലാതെ ആരെയും വിശ്വസിക്കാതിരിക്കുന്നതു് ഉത്തമഭൃത്യന്മാർക്കു് അവശ്യം വേണ്ട ഒരു ഗുണമാണു്. രണ്ടാമതായി, അദ്ദേഹത്തെ പഴിക്കുന്നതിനും ചക്രവർത്തിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ അപരാധിയാക്കുന്നതിനുംവേണ്ടി, പലരും നിങ്ങളോടുതന്നെ വഴക്കുകൂടുന്നതിനു ശ്രമിക്കും. കാസിംബെഗ്രമായി കൊട്ടാരത്തിൽവെച്ചു വഴക്കുണ്ടാവാൻപോയ സംഗതി അദ്ദേഹംതന്നെ പറഞ്ഞു. അതു ചക്രവർത്തിയെ അറിയുകയും ചെയ്തു."

ദല്പത്സിംഹന്റെ മുഖം വല്ലാതെ ആയി: "അതു ചക്രവ

ത്തിവരെ അറിഞ്ഞുവോ? അതിൽ ഞാൻ തെറ്റുകാരനാണെന്നു രാജാവവർകൾ വിചാരിക്കുന്നില്ലെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. അതിന്റെ വാസ്തവം ഞാൻ പറയാം."

"വാസ്തവം രാജാവുടൻതന്നെ അന്വേഷിച്ചറിഞ്ഞു ചക്രവത്തിയെയും മനസ്സിലാക്കി. അതുകൊണ്ടു വ്യസനിക്കാനൊന്നുമില്ല. പക്ഷേ അങ്ങനെയുള്ള സംഭവങ്ങളിൽനിന്നു വലിയ അപകടങ്ങൾ—നിങ്ങൾക്കുമാത്രമല്ല—ഉണ്ടാവാമെന്നു വിചാരിക്കണം. രാജാവിനു നിങ്ങളിൽ അസംതൃപ്തി ഒട്ടുംതന്നെയില്ല. നിങ്ങൾ കാണിച്ച ഭക്തിയിൽ സന്തോഷമേ ഉള്ളൂ എന്നാണു് പറഞ്ഞതു്."

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ആ യുവാവിന്റെ മുഖം വീണ്ടും പ്രസന്നമായി.

സേട്ടജി തുടർന്നു: "ഒരു കാര്യംമാത്രമേ ഉപദേശമായി ഞാൻ പറയുന്നുള്ളൂ. നിങ്ങൾ ചോദിച്ചതുകൊണ്ടും ഇവിടത്തെ സംഗതികളിൽ എനിക്കുള്ള പരിചയംകൊണ്ടും പറകയാണു്. തെറ്റിദ്ധരിക്കയുമരുതു്. അക്ബർ അസാമാന്യനും വാസ്തവം വിചാരിച്ചാൽ ദിവ്യനുമായ ഒരു ചക്രവത്തിയാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രവൃത്തികളിൽ പലതും നിങ്ങൾക്കു രസിച്ചില്ലെന്നുവരാം; പലതും കാഴ്ചയിൽ തെറ്റായും ചിലതു സ്പഷ്ടമായി മൂഢമായും തോന്നാം. അവയെപ്പറ്റി ആലോചിക്കയോ സംസാരിക്കയോ ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യമേതല നിങ്ങൾക്കില്ല. അവയുടെ ആന്തരാർത്ഥം മനസ്സിലാകുന്നതിനു നിങ്ങൾക്കു സാധിക്കയുമില്ല. വലിയൊരു സാമ്രാജ്യത്തെ ഭരിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്ന ആളുകൾ എന്തുദ്ദേശിച്ചാണു് കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതെന്നു സാധാരണക്കാർക്കു മനസ്സിലാകുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധവെയ്ക്കണം. പലരും നിങ്ങളോടു ചക്രവത്തി ചെയ്യുന്നതിന്റെ ന്യായാന്യായങ്ങളെപ്പറ്റി വാദിക്കുന്നതിനുണ്ടാവും."

ദല്പത്സിംഹൻ ഉപദേശത്തിനു നന്ദി പറഞ്ഞു: "എന്നാൽ ഇരുട്ടുന്നു. ഇനിയും താമസിയാതെ വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം."

"എപ്പോഴാണു് സമയം കിട്ടുന്നതെന്നാൽ വരാൻ മടി വിചാരിക്കരുതു്. നാളെ ദാനേശ്വരിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ പോകുമ്പോൾ ദിവാൻ ദീനദയാലിനെ കാണാതിരിക്കയില്ല. അദ്ദേഹം എന്നിൽ വളരെ താൽപര്യമുള്ള ഒരാളാണു്. ദൃഢപ്രതിജ്ഞനും നീതിമാനുമാണു്. പോരെങ്കിൽ വിദ്യാസമ്പന്നനുമാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹം നിങ്ങൾക്കു മേലാൽ വലിയ സഹായമായിത്തീരും. നിങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു്, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തം ഗൃഹത്തിലോ ദാനേശ്വരിയുടെ കൊട്ടാരത്തിൽത്തന്നെയോ എപ്പോഴായാലും പോയിക്കാണാവുന്നതുമാണു്."

വിടവാങ്ങി തിരികെപ്പോരുംവഴിക്കു് ആദ്യം സപല്പനേരം സേട്ടജിയുടെ ബുദ്ധശക്തിയെപ്പറ്റിയും അദ്ദേഹത്തിനു തന്നിൽ പ്രത്യക്ഷമായുണ്ടായിരുന്ന സ്നേഹത്തെപ്പറ്റിയുമായിരുന്നു ദല്പത്സിംഹന്റെ വിചാരമെങ്കിലും, ക്രമേണ അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നും അയാളുടെ മനസ്സു സുരജമോഹിനിയിലേയ്ക്കുതന്നെ പകർന്നു. ആ കന്യകയുടെ രൂപം അയാൾ മനസ്സുകൊണ്ടു പുതുതായി സൃഷ്ടിച്ചു. അവളുടെ ഓരോ അംഗവും ധരിച്ചിരുന്ന വേഷാഭരണാദികളും മുഖത്തെ ഭാവങ്ങളും സ്വരവും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം ഓർമ്മിച്ചുനോക്കി. തലമുടിയിൽ കുങ്കുമം അണിഞ്ഞിട്ടില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവൾ കന്യകതന്നെയായിരിക്കണമെന്നു് അയാൾ നിശ്ചയിച്ചു. യുവാവായ ഒരു പുരുഷനോടു ധീരമായും അധികാരഭാവത്തിലും പറഞ്ഞതായ വാക്കുകൾകൊണ്ടും ഭാവംകൊണ്ടും അവൾ പ്രഗത്ഭമതിയാണെന്നും വിദ്യാസമ്പന്നയാണെന്നും അയാൾ ഊഹിച്ചു. സേട്ടജിയുടെ ദത്തുപൌത്രിയാണെന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞതു്. വളരെ രാജാക്കന്മാർ രാജ്യഭ്രഷ്ടരാവുകയും സംഖ്യയില്ലാത്ത രാജപുത്രന്മാർ യുദ്ധത്തിൽ മൃതരാവുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരി

ക്കുന്ന ഈ കാലത്തിൽ അവൾ ക്ഷത്രിയകന്യകതന്നെയായേയ്ക്കാനും മതി എന്നും ആ യുവാവു വിചാരിക്കാതിരുന്നില്ല. അഹോ! ഏതു നിസ്സാരമായ കാര്യങ്ങളിൽനിന്നാണു് യുവഹൃദയം സങ്കല്പക്കോട്ട കെട്ടുന്നതു്? എന്തായാലും ആ കുമാരിയുടെ രൂപം മല്പതു് സിംഹന്റെ ഹൃദയത്തെ മയക്കിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

അധ്യായം ന്യ

രാജധാനിയുടെ പ്രധാനകമ്പോളത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറുവശമായി അതിനോടു സമാന്തരമായി നീളത്തിൽ അതിവിശാലമായ ഒരു തെരുവു് അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്നു. ദില്പസന്ദു് (ഹൃദയരഞ്ജകം) എന്നു സാധാരണയായി വിളിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ആ രാജവീഥിയുടെ രണ്ടുവശത്തും അത്യുന്നതങ്ങളായ സൌധങ്ങളും മാടിയിൽ വിതാനിക്കപ്പെട്ട ഗൃഹങ്ങളുമേ കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. മിക്ക ഗൃഹങ്ങളുടെയും മുൻപിൽ ഒന്നും രണ്ടും നിലകളിൽ വാതായനങ്ങളിൽനിന്നു മുൻപോട്ടു തള്ളി പണിയിച്ചിരുന്ന മുഖപ്പുകൾ നാനാവർണ്ണങ്ങളിലുള്ള പട്ടുമേല്പുട്ടികൾകൊണ്ടും വഴിയിൽ നടക്കുന്നവരെ ആകർഷിക്കുന്നതിനുള്ള മറു ചിത്രവേലകൾകൊണ്ടും സവിശേഷം അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. പകൽ മിക്കവാറും നിശ്ശബ്ദമായും അലസമായും കാണപ്പെട്ട ആ തെരുവിൽ ഏകദേശം സന്ധ്യയായിത്തുടങ്ങിയാലുള്ള ആഘോഷം പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ പാടുള്ളതല്ലായിരുന്നു. ഗൃഹങ്ങളുടെ അന്തർഭാഗത്തുനിന്നു മുഴങ്ങുന്ന സംഗീതകോലാഹലം, ചിലേടങ്ങളിൽ കേൾക്കാമായിരുന്ന മൃദംഗധ്വനി, മറു ചിലേടങ്ങളിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടിരുന്ന വീണാനാദം, എല്ലായിടത്തും കാണാമായിരുന്ന ഉത്സാഹം—ഇവ ദില്പസന്ദു് എന്ന പേരിനെ സാർത്ഥമാക്കിത്തീർത്തു. മുഖപ്പുകളിൽ കൊളുത്തിത്തൂക്കിയിരുന്ന വിളക്കുകളുടെ ശോഭയും വർണ്ണവ്യത്യാസവും ഓരോ ഗൃഹത്തിനും പ്രത്യേകതയും ആ

കപ്പാടെ തെരുവിനു കൃത്രിമമായ ഒരു ഉത്സവധാടിയും നല്ലിയിരുന്നു. തെരുവിലാകട്ടെ, പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും ധനികന്മാരുടെയും വണ്ടികളും കുതിരകളുമേ കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. കുബേരതുല്യന്മാരായ വണികുശ്രേഷ്ഠന്മാർ, പ്രതാപികളായ പ്രഭുക്കന്മാർ, താരുണ്യഗർവ്വംകൊണ്ടു നളകൂബരന്മാരെന്നു നടിക്കുന്ന യുവഭടന്മാർ എന്നിവർ ഒരു ക്ലേശലംകൂടാതെ, അങ്ങുമിങ്ങും വണ്ടികളിലും കുതിരപ്പുറത്തും വന്നിറങ്ങുന്നതു് ആ തെരുവിലെന്നതുപോലെ രാജധാനിയിൽ മറെറങ്ങുംതന്നെ കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു.

മുഖപ്പുകൾ നിരയെ, സർവ്വാംഗസുന്ദരികളും വിചിത്രാലങ്കാരഭൂഷിതകളുമായ സ്ത്രീകൾ തങ്ങൾക്കുള്ള രൂപലാവണ്യത്തെ ഓരോ വിദ്യകൊണ്ടു പതിന്മടങ്ങു വർദ്ധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു കാണുമ്പോൾ, ആ തെരുവിനു ദില്ലസന്ദ് എന്ന പേരെങ്ങനെയുണ്ടായി എന്നും അവിടെ നടക്കുന്ന വ്യാപാരമെന്തായിരുന്നു എന്നും ആരോടും ചോദിക്കാതെ മനസ്സിലാക്കാമായിരുന്നു. രൂപജീവികളായ സ്ത്രീകളുടെ പ്രധാനവാസസ്ഥലമായ ആ രാജവീഥി തലസ്ഥാനനഗരത്തിനു് ഒരലങ്കാരംതന്നെയെന്നാണു് വിഷയലോലുപന്മാരായ ജനങ്ങൾ കൊണ്ടാടിയിരുന്നതു്.

സംഗീതത്തിലും ലാസ്യത്തിലും ഭാരതമൊട്ടുക്കു പ്രസിദ്ധരായ പല മോഹിനികളും ആ തെരുവിൽ താമസിച്ചിരുന്നു. പാണ്ഡിത്യമുള്ളവരും സംസ്കാരമുള്ളവരും അവരുടെ കൂട്ടത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. ലളിതകലകൾ അഭ്യസിക്കുന്നതിനും ലൌകികമായി പെരുമാറുന്നതു പഠിക്കുന്നതിനും രാജകുമാരന്മാരെയും പ്രഭുകുമാരന്മാരെയും ഇവരുടെ അടുക്കൽ അയച്ചു കുറച്ചുകാലം താമസിപ്പിക്കുന്ന പതിവു് ഈയിടെവരെ നിലനിന്നിരുന്നതിൽനിന്നു് അവരിൽ പ്രധാനികളായിരുന്നവർക്കു സമുദായത്തിലുണ്ടായിരുന്ന വിലയും നിലയും ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണല്ലോ. അവരുടെ കൂട്ടത്തിലും യോഗ്യതയും മാന്യതയുമുള്ള സ്ത്രീകൾ ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും ദില്ലസന്ദുതെരുവിൽ താമസിച്ചിരുന്നവരിൽ മിക്കവരും അങ്ങനെയു

ള്ളവരായിരുന്നില്ല. വേശ്യാവൃത്തികൊണ്ടുതന്നെ ഉപജീവനം കഴിച്ചിരുന്നവരായിരുന്നു അവരിൽ മുഖ്യഭാഗവും. സംഗീതം, നൃത്തം മുതലായവ ഇതിനുപകരണങ്ങളായിമാത്രമേ ധരിച്ചിരുന്നുള്ളൂ.

തെരുവിന്റെ ഒരു പന്തിയിൽ ഏകദേശം മധ്യത്തിലായിട്ടു സാമാന്യം വലുതായ ഒരു ഗൃഹം കണ്ടിരുന്നു. സമീപമുണ്ടായിരുന്ന മറ്റു ചില സൌധങ്ങളെപ്പോലെയുള്ള ശില്പഗുണവും രാജസ്ഥാടിയും ആ ഗൃഹത്തിനു കാണാനില്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും, അതും പണക്കാരിയായ ഒരു ഗണികയുടെ ഭവനമായിരുന്നു എന്നു വാതിൽപ്പുറത്തു നിന്നിരുന്ന ഭൃത്യഗണങ്ങളും വീടിനകത്തുനിന്നുണ്ടായിരുന്ന മോടിയും വിളിച്ചുപറഞ്ഞിരുന്നു. ഹീരാജാൻ എന്ന പേരിൽ ആഗ്രാമുഴുവൻ അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു ഗണികയാണു് അവിടെ വസിച്ചിരുന്നതു്. നാലഞ്ചുവർഷങ്ങൾക്കു മുൻപു്, തന്റെ നവയൌവനാരംഭത്തിൽ, ഹീരാജാൻ പ്രമാണികളായ പല പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും പ്രേമഭാജനമായിരുന്നു. അവളുടെ സംഗീതത്തിന്റെയും നൃത്തത്തിന്റെയും ഗുണം പരക്കെ സമ്മതമായിരുന്നു. പൂഷ്പായുടെ സീമന്തപുത്രനായ സലീംഷായ്ക്കുപോലും അവളോടു വലിയ സ്നേഹമായിരുന്നു എന്നാണു് അന്നുണ്ടായിരുന്ന കേൾവി. ഹീരാജാനു് അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന ഐശ്വര്യത്തിൽക്കവിഞ്ഞു വർണ്ണിക്കത്തക്കതല്ലായിരുന്നു.

"തിങ്കൾനേർവക്ത്രയാൾ നേടിനാൾ വേഗത്തിൽ
തങ്കവും രത്നവും കുന്നുകളായ്"

എന്ന രീതിയിലായിരുന്നു അവൾക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്രചാരം. രാജധാനിയിലെ ഗണികാജനങ്ങളുടെ സാർവ്വഭൌമ എന്ന നിലയിൽ, പ്രഭുജനങ്ങളാലും രസികജനങ്ങളാലും ആരാധിതയായി, മറ്റുള്ളവരോടു തന്നേടം കാട്ടിയും അവരെ പുച്ഛിച്ചും അവൾ കുറച്ചുനാൾ കഴിച്ചു.

എന്തുകൊണ്ടാണെന്നറിഞ്ഞില്ല, സപ്തല്പകാലത്തിനുള്ളിൽ

അവളുടെ ഈ പ്രതാപത്തിനു് ഒരു കോട്ടം ഭവിച്ചു. അവളുടെ ദേഹപുഷ്ടത്തിന്റെ പുതുമയ്ക്കു സപ്പല്പമേതോ വാട്ടമുണ്ടായപ്പോഴേയ്ക്കും കാമുകഭംഗങ്ങൾ അന്നുതന്നെ വിടർന്നുതുടങ്ങിയ മറ്റു പൂക്കളിലേയ്ക്കു മാറിത്തുടങ്ങി. ഹീരാജാന്റെ പാട്ടിനു ഗുണം പോരെന്നു സലീംഷാ ആരോടോ പറഞ്ഞെന്നും ഒരു ശ്രുതി കേട്ടുതുടങ്ങിയിരുന്നു. എന്തിനു പറയുന്നു, ആ തെരുവിലുണ്ടായിരുന്ന മറ്റനേകശതം ദാസികളെപ്പോലെ അവളും ഇന്നലത്തെ പ്രമാണിഎന്ന ഒരു സ്ഥാനത്തിൽ, പ്രമാണികളുടെ ആരുടെയും ആദരവിനു പാത്രമാകാതെ, ഒരു വിധത്തിൽ ജീവിതം കഴിച്ചുവന്നു.

ഒരാഗ്രഹമാണു് അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നതു്. തനിക്കു മുൻപുണ്ടായിരുന്ന സ്ഥാനം ഇനി ഒരു കാലത്തും ലഭിക്കയില്ലെന്നു് അറിയത്തക്ക ബുദ്ധി അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, ഹീരാജാൻ അതിനു മോഹിച്ചില്ല. പ്രബലനായ ഏതെങ്കിലും ഒരു പ്രഭുവിനെ തന്റെ സ്നേഹിതനായി ലഭിച്ചാൽ, മറ്റുള്ളവരെപ്പോലെ, ദിവസം കഴിയുന്തോറും കീഴോട്ടു പോകേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടാകയില്ലല്ലോ എന്നു് അവൾ വിചാരിച്ചു. ആ ഉദ്ദേശം സാധിക്കുന്നതിനാണു് തന്റെ സാമർത്ഥ്യമെല്ലാം അവൾ ഇപ്പോൾ വിനിയോഗിച്ചുവന്നതു്.

ദല്പത്സിംഹൻ സേട്ടുജിയെ കാണാൻ പോയ ദിവസം വൈകുന്നേരം ഒരേഴുമണിയായപ്പോൾ പതിവുപോലെ ദില്പസന്ദ്തെരുവു ശോഭനമായി കാണപ്പെട്ടു. ഹീരാജാന്റെ വീട്ടിനകത്തുനിന്നു ഹൃദയാഹ്ലാദകമായ സംഗീതം പുറപ്പെടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെ മനോഹരമായി അലങ്കരിച്ചിട്ടിരുന്ന സഭികരണമുറിയിൽ മൂന്നുനാലു യുവാക്കന്മാർ ചാവട്ടചാരിയിരുന്നു നടുവിൽ ആസനസ്ഥയായി പാടുന്ന ഗായികയുടെ കലാവൈദഗ്ധ്യത്തെ അഭിനന്ദിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ മുൻപിൽ താംബൂലസാമഗ്രികൾ നിരച്ചുവെച്ചിരുന്ന വെള്ളിത്താമ്പാളങ്ങളും മധുരമായ പാരസീകവീഞ്ഞൊഴിച്ചുവെച്ചിരുന്ന സ്ഫടികപാത്രങ്ങളും

ഗൃഹനായികയുടെ സമ്പത്തിനെയും ആഗതന്മാരുടെ സുഖലോലുപതയെയും ഒരുപോലെ പ്രഖ്യാപനംചെയ്തിരുന്നു. അവരെ രസിപ്പിക്കുന്നതിനു് അവിടെ നിയുക്തയായിരുന്നതു ഹീരാജാനിന്റെ ദാസികളിൽ ഒരാളായിരുന്നു. കാശ്മീരദേശക്കാരിയായിരുന്ന അവളെ ഹീരാജാന്റെ അടിമയായി ഒരു പ്രഭു മുൻപൊരിക്കൽ ദാനംചെയ്തു. അവർക്കു സംഗീതത്തിലും നാട്യത്തിലുമുണ്ടായിരുന്ന സാമർത്ഥ്യവും സംഭാഷണത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ചാതുര്യവും കണ്ടു ഹീരാജാൻ അവളെ ഒരു തോഴിയായി തന്റെ കൂടെ താമസിപ്പിച്ചുവന്നു. ഇപ്രകാരം അനവധി ദാസിമാർ അവർക്കുണ്ടായിരുന്നതു്; അവളുടെ ഗൃഹത്തിന്റെ മോടിക്കും അതിന്റെ പ്രചാരത്തിനും ഇടയാക്കുമെന്ന സംഗതി ഹീരാജാൻ വിസ്മരിച്ചില്ല.

ഹീരാജാൻ സാവധാനത്തിൽ തന്റെ സായങ്കാലവ്യവഹാരത്തിനു തയ്യാറാകുന്നതേയുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. വൈകുന്നേരത്തെ കുളിമുതലായതു കഴിഞ്ഞു മുഖം മിനുക്കി സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ പൂശി, തലമുടി കെട്ടി, വിലയുള്ള വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചു്, ആഭരണങ്ങൾ ചാർത്തിവരുന്നതു് അത്ര സുകരമായ ഒരു സംഗതിയല്ലല്ലോ. പല ദാസിമാരുടെ സഹായത്തോടെ ഈ പ്രധാനക്രിയ അവർ ഏതാണ്ടൊരുക്കിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഏതെല്ലാം ആഭരണങ്ങളാണു് ധരിക്കേണ്ടതെന്നു് ആലോചിച്ചുതുടങ്ങി. അടുത്തു നിന്നിരുന്ന ഒരു ദാസിയോടു പറഞ്ഞു: "കേതകീ, സ്വീകരണമുറിയിൽ കാത്തിരിക്കുന്നതു് ആരെന്നു നോക്കൂ."

ദാസി വേഗം പോയി നോക്കിയിട്ടു വന്നു പറഞ്ഞു: "പുതുതായി ആരുമില്ല, കൊച്ചമ്മേ, മിർസായജമാനനും രണ്ടുമൂന്നു കൂട്ടുകാരുമാണു്."

"ആകട്ടെ, ആ മരതകമാല എന്നെ കെട്ടിച്ചേയ്ക്കുക. അത്രം ഒന്നുതന്നെ കൊണ്ടുവരാമെന്നല്ലേ, അയാൾ പറഞ്ഞിരുന്നതു്?"

ഒട്ടസമയംകൊണ്ടു ഹീരാജാന്റെ ഒരുക്കങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. അവൾ ദാസികളോടായി പറഞ്ഞു: "എനിക്കു മിർസാസാഹിബ്വിനോടു പലതും പറയേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ വിളിക്കുന്നതുവരെ നിങ്ങൾ ആരുംതന്നെ അകത്തേയ്ക്കു വരേണ്ടാ. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിനെ രംഗമഹലിൽ(പലതരത്തിൽ നിറം ഇട്ടിട്ടുള്ള ഒരു മുറി)വെച്ചാണു കാണാൻ പോകുന്നതു്. കേതകീ, നീ ചെന്നു് അങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വാ."

ഹീരാജാൻ സാവധാനത്തിൽ 'രംഗമഹൽ' എന്നു പറഞ്ഞ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നു. താമസിയാതെ കേതകിയും സഫീകരണമുറിയിൽ പാട്ടു കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന യുവാക്കന്മാരിൽ പ്രധാനിയെ അങ്ങോട്ടാനയിച്ചു.

അതു നാം മുൻപേതന്നെ അറിയുന്ന കാസിംബെഗ് എന്നതുകൊണ്ടു മനുഷ്യോഗസ്ഥനായിരുന്നു. അവർതമ്മിലുള്ള അഭിവാദ്യം കാമിനീകാമുകന്മാരുടെ രീതിയിലായിരുന്നില്ല. ഹീരാജാന്റെ സൌന്ദര്യത്തെപ്പറ്റിയും വേഷധാടിയെപ്പറ്റിയും ചില അഭിനന്ദനവാക്കുകൾ അയാളും, അയാളെക്കണ്ടതിൽ ചില സന്തോഷവാക്കുകൾ ഹീരാജാനും പറഞ്ഞശേഷം രണ്ടുപേരും ആസനസ്ഥരായി, തങ്ങൾക്കാവശ്യമുള്ള കാര്യങ്ങൾ പറവാൻതുടങ്ങി. ഹീരാജാൻ ചോദിച്ചു: "യജമാന്നോ, അന്നത്തെ വൈരക്കല്ലു വില്ക്കുയാണെങ്കിൽ ഇത്തരമൊരു മാല എനിക്കു സമ്മാനമായിത്തരാമെന്നാണല്ലോ പറഞ്ഞതു്. കല്ലു വിറ്റു പണമേല്പിച്ചിട്ടു ദിവസം എത്ര കഴിഞ്ഞു? എന്റെ മാല വന്നുമില്ലല്ലോ."

"അതുകൊണ്ടു നീ പേടിക്കേണ്ട. നിനക്കു മാലമാത്രമല്ല, എന്തു വേണ്ടുമെങ്കിലും തരാൻ സാധിക്കുന്ന കാലം അടുത്തു വരുന്നു."

അത്യുൽസുക്യത്തോടെ ഹീര ചോദിച്ചു: "അതെന്താണു്?"

"നീ കേട്ടില്ല! ചക്രവർത്തി ദെക്കണിലേയ്ക്കു് എഴുന്നള്ളു

മ്പോൾ, എന്റെ യജമാനൻ നാസീർഖാൺ അവർകളെയാണ് രാജപ്രതിനിധിയായി തലസ്ഥാനം ഭരിക്കാൻ ഏല്പിക്കുവാൻ പോകുന്നതു്. അപ്പോൾ കണ്ടോ, എന്റെ മിടുക്കു്: ഈ വൻപു നടിക്കുന്ന കാപ്പിറന്മാരെ ഒക്കെ ഞാൻ അന്നു കാണിച്ചേയ്ക്കാം.''

''മിർസായജമാനനു് (നാസിർഖാണിനു്) എന്നോടു പണ്ടു താൽപര്യമായിരുന്നു. നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചാൽ അദ്ദേഹത്തെ ഒരിക്കൽ ഇവിടെ കൊണ്ടുവരാൻ സാധിക്കയില്ലേ?''

''അതിനെന്താ പ്രയാസം? അദ്ദേഹം ഈ കാര്യങ്ങളിൽ ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെയാണു്. അതിനു യാതൊരു പ്രയാസവുമില്ല. പക്ഷേ നീ എന്തിനു് അതേപ്പറ്റി വിചാരിക്കുന്നു? അതിൽ കവിഞ്ഞ ഒരു കാര്യമാണു് നിനക്കു ഞാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്.''

''മിർസാസാഹിബ്വിനെക്കവിഞ്ഞതൊരാളാണു് എന്നിൽ സ്നേഹം കാണിക്കാനുള്ളതു്? സലീം ഉദാസീനനായതുമുതലല്ലേ എന്റെ ഈ കഷ്ടപ്പാടൊക്കെ.''

''നീ മൂഢതന്നെ. സലിംഷാ നിസ്സാരൻ. ചക്രവർത്തിക്കു് അദ്ദേഹത്തോടു പിണക്കം. കിരീടാവകാശിയാവാൻ പോകുന്നതു ദാനേയ്ൽഷായാണു്. അതല്ലേ യജമാനനെ രാജപ്രതിനിധിയാക്കാൻ പോകുന്നതു്? ദാനേയ്ൽഷായുടെ സ്നേഹം ഞാൻ സമ്പാദിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അതു ദൃഢപ്പെടുത്തണമെന്നുദ്ദേശിച്ചാണു് ഞാൻ അപ്പെണ്ണിനെ സ്വന്തമാക്കാതെ കലാകുശലയാക്കുന്നതിനു നിന്റെ അടുക്കൽ കൊണ്ടാക്കിയതു്?''

ദാനേയ്ൽഷായുടെയും ഒത്മാകളിൽ പ്രധാനിയായിരുന്ന നാസിർഖാണിന്റെയും സ്നേഹം തനിക്കു് ഇരയാർവഴി ലഭിക്കുവാൻ പോകുന്നു എന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അതുവരെ ഉദാസീനമായി കാണപ്പെട്ട ഹീരാജാനിന്റെ മുഖം വികസിച്ചു. നാലഞ്ചു വർഷമായി തനിക്കു തുടർത്തുടരെ ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരുന്ന അഭിമാനക്ഷയം തീർന്നു, താൻ പിന്നെയും പ്രൗഢക്കന്മാരുടെയും രാജകുമാര

ന്മാരുടെയും ആരാധനാപാത്രമായി, ഗണികാകുലചക്രവത്തിനി യായി, രാജധാനിയിൽ വസിക്കുന്നതായി അവൾ മനോരാജ്യം കണ്ടു. സലീംഷാ തന്നോടു കാട്ടിയ അപരാധത്തിനു പകരം കാണിക്കുവാനും മറുള്ളവരുടെ അനാദരത്തിനു പക വീട്ടുവാനുമുള്ള അവസരം ലഭിക്കുവാൻ പോകുന്നല്ലോ എന്നവൾ സന്തോഷിച്ചു. കാസിംബൈഗ്ഗിനോടു തനിക്കുണ്ടായിരുന്ന ചിരകാലപരിരക്ഷിതമായ സ്നേഹം—അവക്കന്യോന്യം പല ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തിരുന്ന സഖ്യം—കൊണ്ടു് ഇതുയും ഉൽക്കർഷമുണ്ടാകുമെന്നു് അവൾ ഒരു കാലത്തും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. അയാളോടു തോന്നിയിരുന്ന സന്തോഷം ഒരു പൂപ്പുഞ്ചിരിയായി മുഖത്തു വിലസിയപ്പോൾ, അതുവരെ വെറുമൊരു സ്ത്രീയായി കാണപ്പെട്ടിരുന്ന അവൾ, "സർവ്വാനവദ്യാംഗസംക്രീഡാരംഗമായി" ശൃംഗാരാധിഷ്ഠാനദേവതയായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു.

"എപ്പോഴും ഞാൻ അവിടേയ്ക്കു് അധീനയാണെന്നു് അറിയാമല്ലോ. ഞാൻ അവിടുത്തെ സ്നേഹിതമാത്രമല്ല, ദാസിക്കുടെയാണു്. നാം തമ്മിലുള്ള സ്നേഹം ഇന്നു തുടങ്ങിയതുമല്ലല്ലോ. നമ്മുടെ സഖ്യംകൊണ്ടു നമുക്കു രണ്ടുപേർക്കും വലുതായ ഉൽക്കർഷമുണ്ടാകും."

ഈ വാക്കുകൾ പറഞ്ഞ സ്വരവും അതോടനുസരിച്ച ഭാവവും ഭാവത്തിലും കവിഞ്ഞു് അംഗുങ്ങളിലുണ്ടായിരുന്ന ആത്മസമർപ്പണവും കാസ്സിംബഗ്ഗിനെ പാരദീസയിലേയ്ക്കുതന്നെ കൊണ്ടുപോയി. തന്നോടു ഹീര കുറച്ചനാളായി കാട്ടിയിരുന്ന അവജ്ഞയിങ്ങനെ മാറിക്കണ്ടതിൽ അയാൾ സന്തോഷിച്ചു. "നിമൂലം എനിക്കും വലിയ ശ്രേയസ്സുണ്ടാകും. ആ പെൺകുട്ടിയിലാണു് നമ്മുടെ ഭാവിയെല്ലാം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. ദാനേശ്വർഷായോടു ഞാൻ ആ കഥ പറഞ്ഞതുമുതൽ അദ്ദേഹത്തിനു വലുതായ ഭ്രമമായിരിക്കയാണു്. അതുകൊണ്ടു് അവളുടെ കാര്യത്തിൽ നീ ശ്രദ്ധിക്കണം. മുത്തത്തിൽ അവളെ സംപ്രാപ്തകാലത്തിനിട

യിൽ കുശലയാക്കണം. മൻപിലത്തെ കാര്യംപോലെ ആവരുതു്.''

''സ്നേഹിതാ, അവൾ വളരെ ശാഠ്യംപിടിക്കുന്നു. എന്തു ചെയ്തിട്ടും ഭക്ഷണം കഴിക്കയാകട്ടെ, ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെ കേൾക്കയാകട്ടെ ചെയ്യുന്നില്ല. അവളെ ഒരു രാജപുത്രൻ കല്യാണം കഴിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞാണു് കൊണ്ടുവന്നതെന്നും അദ്ദേഹം വന്നു കല്യാണം കഴിക്കാത്ത പക്ഷം പട്ടിണി കിടന്നു ചത്തുകളയുമെന്നുമാണു് അവൾ പറയുന്നതു്. അവൾ ക്ഷത്രിയയാണുപോലും. ഞങ്ങൾ തൊട്ട വെള്ളംപോലും കുടിക്കയില്ല. പുറത്തുനിന്നു ബ്രാഹ്മണർ കൊണ്ടുവന്നെങ്കിലേ ജലപാനംപോലും ചെയ്യുള്ളു. ഞാൻ ദേഷ്യപ്പെട്ടു കുതിരച്ചാട്ടകൊണ്ടു തല്ലിനോക്കി. പട്ടിണിയിട്ടുനോക്കി. ഒരു ഫലവുമില്ല. ഇപ്പോൾത്തന്നെ ദാനേൽഷായുടെ അടുക്കൽ കൊണ്ടാക്കരുതോ? കിരീടാവകാശിയുടെ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു വരുമ്പോൾ ഭാവമൊക്കെ മാറും.''

''അതിനു വൈഷമ്യമുണ്ടു്. ചക്രവർത്തി അറിഞ്ഞാൽ വലിയ ലഹളയായിത്തീരും; അറിയാതിരിക്കയില്ലതാനും. ചക്രവർത്തി തെക്കോട്ടെഴുന്നള്ളുന്നതുവരെ എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞു് അവളെ ഇണക്കണം. അവൾ പറയുന്നതൊക്കെ അനുസരിച്ചു് അവളുടെ പ്രീതി സമ്പാദിക്കുന്നതു നമുക്കു മേലാൽ ഉപകാരമായിരിക്കും. അവളെ കെട്ടാമെന്നു പറഞ്ഞ രാജപുത്രൻ ഞാൻതന്നെയായതുകൊണ്ടു്, ഞാൻ പറഞ്ഞാൽ കേൾക്കാതിരിക്കയില്ല. ഇങ്ങോട്ടു വിളിക്കണം.''

''കേതകീ!'' എന്നൊരു വിളി ആ മുറിയിൽ മുഴങ്ങി. ഉത്തരനിമിഷത്തിൽ ഹാജരായ ആ ദാസിയോടു പുതുതായി അവിടെ താമസിപ്പിച്ചിരുന്ന പെൺകുട്ടിയെ ഹാജരാക്കുന്നതിനു കല്പന കൊടുത്തു. പോയി നോക്കി വന്ന കേതകി പറഞ്ഞ വാർത്ത അവരെ പരിഭ്രാന്തരാക്കി. ഒരു പത്തു മിനിട്ടിനു മൻപു താൻ ചെന്നു കണ്ടു കുശലങ്ങൾ ചോദിച്ച ആ കുട്ടിയെ മുറിയിൽ കാ

ണാനില്ലായിരുന്നു. വീളിച്ചുനോക്കിയിട്ടും അവിടെയെങ്ങും ഉള്ള തായി തോന്നിയില്ല.

"പാവം! അവളും ചാടിപ്പോയോ! ഇതെന്തു കഥ! ഈ മാസത്തിനകം മൂന്നുപേർ ഇങ്ങനെ പോയല്ലോ!"

"വീട്ടിലൊക്കെ നോക്കുക" എന്നുത്തരവായി. അപ്പോഴാണു് നാരായണദാസു് എന്നൊരു ഭൃത്യനും അവിടെയില്ലെന്നു മനസ്സിലായതു്. "അവർ അധികം ദൂരേപ്പോയിക്കാണുകയില്ല. ഇപ്പോൾത്തന്നെ അന്വേഷിച്ചാൽ കണ്ടുകിട്ടും" എന്നു കാസിംബസ്സിനു് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതനുസരിച്ചു്, ആ വീട്ടിൽനിന്നു നാലഞ്ചു ഭൃത്യരെയും കൂട്ടി അയാൾ തെരുവിലേയ്ക്കിറങ്ങി.

ദൈവഗത്യാ, അവളെ കണ്ടുകിട്ടുന്നതിനു് അധികം താമസമുണ്ടായില്ല. മൂടുപടംകൊണ്ടു മുഖംമറച്ച നാലഞ്ചു സ്ത്രീകൾ രണ്ടു ഭൃത്യന്മാരാൽ അനുഗതരായി ദില്ലസന്തതെരുവിൽനിന്നു ബസ്സാറിലേയ്ക്കു പോകുന്ന ഒരു കുറുക്കുവഴിയിൽ നടക്കുന്നതു കാസിംബസ്സിനു കാണാനിടയായി. അവരെപ്പറ്റി അയാൾക്കു സംശയമൊന്നും തോന്നിയില്ലെങ്കിലും, ഹീരയുടെ ഭൃത്യന്മാരെക്കണ്ടു്, "അയ്യോ, അതാ അവർ വരുന്നു" എന്നു് ആ കൂട്ടത്തിൽ ഒരു കന്യകയുടെ പ്രരോദനം കേൾക്കയാൽ കാര്യമെല്ലാം കാസ്സിംബസ്സിനു മനസ്സിലായി. വാളൂരിക്കൊണ്ടു താനും ഭൃത്യന്മാരുംകൂടി ആ സ്ത്രീകളെ സമീപിച്ചപ്പോൾ അവരും മൂടുപടമെടുത്തു വാളും ധരിച്ചു നില്ക്കുന്നതായി കണ്ടു. എന്തായാലും സമരചാതുര്യംകൊണ്ടും ധൈര്യംകൊണ്ടും രാജധാനിയിൽ പ്രസിദ്ധനായിരുന്ന കാസിംബസ്സിനു പിന്മാറാൻ തീച്ചയാക്കിയില്ല. ആ പെൺകൂട്ടി നിന്നിടത്തേയ്ക്കു് അയാൾ പാഞ്ഞു. അവളുടെ ദീനസ്വരവും ഭൃത്യന്മാർതമ്മിൽ വഴക്കുണ്ടാകുന്ന കോലാഹലവും കേട്ടു് ആളുകൾ കൂടിത്തുടങ്ങി. അപ്പോഴേയ്ക്കു് അശ്വാരൂഢനായ ഒരു യുവാവും ഒരനുചരനും "എന്താണീ വഴക്കു്" എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടെയെത്തി. ശബ്ദം കേട്ട കാസിംബസ്സു് തലയുയർത്തി നോ

ക്കിയപ്പോൾ കണ്ടതു് ദല്പത്സിംഹനെയായിരുന്നു. തന്റെ അതിക്രമം ഉന്നതസ്ഥാനങ്ങളിൽ അറിഞ്ഞേയ്ക്കുവാൻ ഇടയുണ്ടല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു കാസിംബഗ്ഗ് പറഞ്ഞു: "സ്നേഹിതാ, ഇവർ ഈ പെൺകുട്ടിയെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നു. ശബ്ദം കേട്ടു ഞാനും വന്നുചേർന്നതാണു്!"

രാജപുത്രർ സ്വദേശത്തു പറയാറുണ്ടായിരുന്ന ദിന്നാളഭാഷയിൽ ദല്പത്സിംഹൻ എന്തോ തന്റെ അനുചരനോടു പതുക്കെ പറഞ്ഞിട്ടു് ഇങ്ങനെ മറുപടി പറഞ്ഞു: "കൊള്ളാം, സ്നേഹിതാ, സഹായത്തിനു ഞാനുണ്ടു്. ചക്രവർത്തിയുടെ രാജധാനിയിലോ ഇങ്ങനെ അക്രമം?"

ഇതു കേട്ടു കാസിംബഗ്ഗ് സന്തോഷിച്ചു. പക്ഷേ തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ, പെൺകുട്ടിയെയാവട്ടെ, അവളെ തട്ടിക്കൊണ്ടുപോവാൻ ശ്രമിച്ച കപടവേഷധാരിണികളായ സ്ത്രീകളെയാവട്ടേ, കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവിടെ കൂടിയിരുന്ന ആളുകളുടെ തിക്കിൽ അവർ എവിടെയോ മറഞ്ഞു.

ദല്പത്സിംഹൻ പറഞ്ഞു: "അവരെ അന്വേഷിക്കാതെ വിട്ടേയ്ക്കുവാൻ പാടില്ല; വരൂ നമുക്കന്വേഷിക്കാം."

അതുതന്നെ ഉചിതമെന്നു കാസിംബഗ്ഗിനും തോന്നി. അവർ രണ്ടാളുമൊന്നിച്ചു് ഒരു നാഴികയോളം പല തെരുവിലും ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു; എന്നിട്ടും യാതൊരു ഫലവുമുണ്ടായില്ല. കാസിംബഗ്ഗിന്റെ നിരാശതയും കോപവും പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. "കൊള്ളാം, രാജധാനിയിൽ ഒരു പ്രധാനതെരുവിൽ ഇങ്ങനെ ഉണ്ടാകയോ—ഇതിന്റെ സംഗതി മുഴുവൻ കണ്ടിട്ടതന്നെ കാര്യം" എന്നൊക്കെ അയാൾ വീരവാദം പറഞ്ഞതിനനുസരിച്ചു ദല്പത്സിംഹനും ഓരോന്നു ശ്ലോഷിച്ചു. എന്തായാലും അന്നു രാത്രി അന്വേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഫലമൊന്നുമുണ്ടാകാനില്ലെന്നു് അവർ തീച്ചപ്പെടുത്തി. തിരികെ പോകുംമുൻപു കാസിംബഗ്ഗ് പറഞ്ഞു: "നിങ്ങൾ ചെയ്ത സഹായം ഞാൻ മറക്കു

ന്നതല്ല. നാം തമ്മിൽ സ്നേഹമായിരിക്കണം.'' ദല്പത്സിംഹനും അതു സമ്മതിച്ചു യാത്ര പറഞ്ഞു. അവർ സ്വന്തം ഗൃഹങ്ങളിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. കാസിംബഗ്ഗ് കോപത്തോടും ആശാഭംഗംകൊണ്ടു വികൃതമായ മുഖത്തോടുംകൂടിയാണു് പോയതെങ്കിലും ദല്പത്സിംഹന്റെ മുഖത്തു സന്തോഷമാണു് കണ്ടിരുന്നതു്.

ഈ സംഭവങ്ങൾ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ പട്ടണത്തിന്റെ വേറൊരു ഭാഗത്തുണ്ടായിരുന്ന ദേവീക്ഷേത്രത്തെ തൊട്ടുള്ള ഒരു ധർമ്മശാലയുടെ പിറകുവശത്തുള്ള മുറിയിൽ നാലുപേർ കൂടിയിരുന്നു് എന്തോ രഹസ്യമായ സംഗതി ആലോചിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ മധ്യവയസ്സരും ആകൃതി കണ്ടാൽ യോഗ്യന്മാരുമായിരുന്നുവെങ്കിലും വേഷം കണ്ടാൽ പ്രാകൃതന്മാരെപ്പോലെയിരുന്നു. യോഗ്യന്മാരായ ചിലർ പ്രച്ഛന്നവേഷധാരികളായി ഇരിക്കയായിരുന്നു എന്നു് അവരെ വെളിച്ചത്തു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയാൽ മനസ്സിലാകും. അവരിൽ ഒരാൾ പറഞ്ഞു: ''ഇന്നത്തെ സംഗതി ശരിയായി നടക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. അതിന്റെ ഏർപ്പാടുകളിലൊന്നും തെറ്റു വന്നിട്ടില്ലല്ലോ.''

ആ നാലുപേരിൽ പ്രായംകുറഞ്ഞയാളാണു് ഇതിനു മറുപടി പറഞ്ഞതു്: ''ഇല്ല, യാതൊരു പിഴയും വരാനിടയില്ല. ഹീരാജാന്റെ ഭൃത്യന്മാരിൽ ഒരാൾ നമ്മുടെ വശത്താണു്. പിന്നെപ്പോയിട്ടുള്ള ആളുകളും വിശ്വസനീയന്മാരാണു്.''

''പിന്നെ അന്വേഷണത്തിൽ എന്തൊക്കെയാണു് മനസ്സിലായിട്ടുള്ളതു്?''

''സലീംഷായുടെ എഞ്ജിനീർ റംജാൻഖാൺ കനൌജിൽനിന്നു മൂന്നു ബ്രാഹ്മണകന്യകകളെ അപഹരിച്ചു കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു.''

വേറെ ഒരാൾ ചോദിച്ചു: ''രാജകുമാരന്റെ സമീപത്തെയ്ക്കു് അയച്ചുകഴിഞ്ഞുവോ?''

''ഇല്ല, അവരെ അയാളുടെ വീട്ടിൽത്തന്നെ താമസിപ്പിച്ചിരിക്കയാണു്.''

"അവരെ മാറ്റംക്കൂട്ടിക്കഴിഞ്ഞുവോ?" ഈ ചോദിച്ചതു് ആദ്യം സംഭാഷണം തുടങ്ങിയ ആളായിരുന്നു.

"ഇല്ലെന്നാണു് അറിവു്."

"അതിനെപ്പറ്റി എന്തു ചെയ്തു?"

"അവിടെ കുപ്പിവളകൾ വില്ക്കുന്നതിനു ശങ്കർനാഥിനെ അയച്ചു് ആ ഗൃഹത്തിലെ ദാസിമാരിൽ ഒരാളിനെ പണം കൊടുത്തു കൈവശമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അവൾ മാറ്റംക്കൂടിയ ഒരു ബ്രാഹ്മണവിധവയാണു്. വേണ്ട ഒത്താശകൾ ചെയ്യാമെന്നേറ്റിട്ടുണ്ടു്."

"എന്നാൽ ആ കാര്യത്തിൽ താമസിക്കരുതു്. പണത്തിനു ബുദ്ധിമുട്ടില്ലല്ലോ?"

"ദൈവാധീനംകൊണ്ടു യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടുമില്ല. വല്ലഭാചാര്യസ്വാമികൾ എന്തു ചെലവും സഹിക്കാമെന്നു് ഏറ്റിട്ടുമുണ്ടു്."

ഇവരിൽ ഒരാൾ ഇതുവരെ ഒന്നും സംസാരിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ഓരോ കാര്യവും കേൾക്കുന്തോറും അയാളുടെ മുഖഭാവം ആശ്ചര്യമായ കോപംകൊണ്ടു കറുക്കുന്നതായി കാണാമായിരുന്നു. ഒടുവിൽ അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഈ അക്രമങ്ങൾ ആരാണു് സഹിക്കുക? എങ്ങനെയാണു് കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുക? നമുക്കു് ആണത്തമുണ്ടെങ്കിൽ ഈ വഞ്ചകരെ ഇല്ലാതാക്കുകയാണു് വേണ്ടതു്. ചണ്ഡമുണ്ഡദണ്ഡകാരിണിയായ ഈ ദേവിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ ഞാൻ—"

അയാളുടെ ശപഥം മുഴുവനാക്കുവാൻ അവിടെ പ്രാമാണ്യം വഹിച്ചിരുന്ന ആൾ സമ്മതിച്ചില്ല: "സ്തുതം ചെയ്യാതിരിക്കു. നമ്മുടെ എല്ലാവരുടെയും ആഗ്രഹം ഒന്നുതന്നെയാണു്. എങ്കിലും ബലാബലങ്ങൾ അറിയാതെ പ്രവർത്തിച്ചതുകൊണ്ടു ഫലമില്ല." പറഞ്ഞയാളിന്റെ ശബ്ദത്തിൽ ധ്വനിച്ചിരുന്ന അധികാരത്തെ വിലവെച്ചു് ആ സാഹസികൻ അടങ്ങി.

ഇവർ ഹിന്ദുജനസംരക്ഷണത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ഒരു രഹ

സുഘടനയുടെ നായകന്മാരായിരുന്നു. മുകിലസാമ്രാജ്യം ഇൻഡ്യയിൽ സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠിതമായതോടുകൂടി, തുക്കിസ്ഥാൻ, പേഷ്യാ മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽനിന്നു് അക്രമികളും പ്രബലന്മാരുമായ ഒരു കൂട്ടം പ്രഭുക്കന്മാർ ചക്രവത്തിയുടെ പട്ടാളത്തിൽ നായകന്മാരായി വന്നുചേർന്നിരുന്നു. അവരുടെ അന്തഃപുരങ്ങൾ നിറയ്ക്കുന്നതിനു ലാവണ്യവതികളായ ഹിന്ദുയുവതികളെ ഗ്രാമങ്ങളിൽനിന്നും പട്ടണത്തെരുവുകളിൽനിന്നും ഉത്സവസ്ഥലങ്ങളിൽനിന്നും ബലാല്ക്കാരമായി പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതു് ഒരു പതിവായിത്തീർന്നിരുന്നു. ചക്രവത്തിയുടെ മക്കൾപോലും ഇക്കാര്യത്തിൽ അപരാധികളായിരുന്നു എന്നു പരക്കേ അറിയാവുന്ന ഒരു സംഗതിയായിരുന്നു. സാധുജനങ്ങളുടെ കുടിലുകളും ഗൃഹങ്ങളും കവിഞ്ഞു് ഇപ്രകാരമുള്ള അക്രമം പ്രഭുകുടുംബങ്ങളെയും ബാധിച്ചുതുടങ്ങിയപ്പോളാണു് ഹിന്ദുജനങ്ങൾ ഈ സംഗതിയിൽ ഉണർന്നതു്. രാജാമാനസിംഹൻ, ഭഗവാൻദാസു് മുതലായവർ ചക്രവത്തിയെക്കണ്ടു സങ്കടമുണർത്തിച്ചു. ഇത്തരം അക്രമങ്ങളെ കഠിനമായി ശിക്ഷിക്കുമെന്നും ആരായാലും ഒരു ദാക്ഷിണ്യവും കാണിക്കയില്ലെന്നും ചക്രവത്തി ഒരു ഫർമാൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി; ചില ആളുകളെ അപ്രകാരം ശിക്ഷിക്കയും ചെയ്തു. എന്നിട്ടും ഇതിനൊരു ശമനമുണ്ടായില്ല. പ്രഭുക്കന്മാരുടെ അന്തഃപുരങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന കൾനമായ പർദാനിമിത്തം, ഈ ആക്രമങ്ങൾ ആരാണു് ചെയ്യുതെന്നും കന്യകകൾ എവിടെയാണു് പോകുന്നതെന്നും അറിവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതായി. അപ്പോഴാണു് എങ്ങനിന്നെന്നറിയാതെ ഒരു രഹസ്യസംഘം രാജധാനിയിൽ ഉത്ഭവിച്ചതു്. അതിന്റെ പ്രവത്തകന്മാരാരാണെന്നോ അതെങ്ങനെയാണു് ജോലിചെയ്തിരുന്നതെന്നോ അതിന്റെ പ്രവൃത്തിസ്ഥാനം എവിടെയെന്നോ ആർക്കും ഒരറിവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അങ്ങനെയൊരു സംഘമുള്ളതായിത്തന്നെ ചുരുക്കം ചില പ്രമാണികൾമാത്രമേ സംശയിച്ചിരുന്നുള്ളു. എന്തായാലും ഗ്രാമങ്ങളിൽനിന്നും പട്ടണങ്ങളിൽനിന്നും അപഹൃത

കളായി മുഹമ്മദീയപ്രഭുക്കന്മാരുടെ അന്തഃപുരം നിറയ്ക്കുവാൻ നഗരത്തിൽ വന്നുചേരുന്ന കന്യകകൾ എങ്ങനെയെന്നറിയാതെ ഏജന്റന്മാരുടെ പിടി വിട്ടുപോയിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അന്തഃപുരങ്ങളിൽനിന്നുതന്നെ, വിശ്വസ്തന്മാരായ നപുംസകന്മാരും കാവല്ക്കാരും അറിയാതെ, പല സ്ത്രീകളും കാണാതെപോയതായി ജനസംസാരമുണ്ടായിരുന്നു. അവക്കു പിന്നെയെന്തു പറ്റുന്നെന്നോ അവർ എവിടെപ്പോയി ജീവിതം നയിക്കുന്നു എന്നോ ആർക്കും അറിവാൻ സാധിച്ചില്ല. അപൂർവ്വം ചില പ്രഭുകുടുംബങ്ങളിലെ കന്യകകൾ തിരിച്ചു വീട്ടിൽ ചെന്നുചേരാറുണ്ടായിരുന്നു. അവർ ഈ സംഗതികളെപ്പറ്റിയെല്ലാം മൌനംദീക്ഷിച്ചിരുന്നതേ ഉള്ളു താനും.

ഈ സംഘത്തിന്റെ പ്രമാണികൾ ആരായിരുന്നാലും അവക്കു ധനശക്തിയും പ്രാബല്യവുമുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല. മിക്ക പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും അന്തഃപുരങ്ങളിൽ അവർക്ക് ഓരോ കാരുണ്ടായിരുന്നു; കഴിയുന്ന ആളുകളെ പണംകൊടുത്തു കൈവശമാക്കുന്നതിനും പ്രഭുക്കന്മാരുടെ കോപംകൊണ്ടു പുറത്താക്കിയ ഭൃത്യന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നതിനും ദൂതികൾ മുതലായവരെ ഏർപ്പാടുചെയ്യുന്നതിനും അവക്കു വേണ്ടതു കൊടുത്തു സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിനുമുള്ള സമ്പത്തും ആജ്ഞാശക്തിയും അവക്കുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു. അവരുടെ അധികാരം ആഗ്രാ, ഡെല്ലി മുതലായ നഗരങ്ങളിൽ മാത്രമായിരുന്നില്ല. ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിൽ എവിടെയും എത്തുന്ന കൈനീളം അവക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഉത്സവങ്ങൾ, ചന്തകൾ മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ ഈ രഹസ്യസംഘത്തിന്റെ ദൂതന്മാരുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതു പ്രമാണികളായ പലരും നേരിട്ടറിഞ്ഞിട്ടുള്ള ഒരു സംഗതിയായിരുന്നു. കുരുക്ഷേത്രത്തിൽ തൊഴുവാനായിപ്പോയിരുന്ന ചില ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീകളെ അപഹരിച്ച ഒരു പ്രഭു രണ്ടു നാഴിക കഴിയുംമുമ്പു വഴിയിൽവെച്ചു് അനുചരന്മാരോടുകൂടി കൊല്ലപ്പെട്ടതും സ്ത്രീകൾ യാതൊന്നും

സംഭവിച്ചില്ലെന്ന ഭാവത്തിൽ സപകുടുംബത്തോട്ട ചേന്നും ഈ സംഘത്തിന്റെ ആളുകൾവഴിയായിട്ടാണെന്നു രാജധാനിയിലെ ചില പ്രമാണികൾക്കു് അറിവുണ്ടായിരുന്നു. അതേപ്പറ്റി ചക്രവത്തിതന്നെ ഒരിക്കൽ മാനസിംഹനോട്ട സംസാരിച്ചു; ഈ സംഘത്തിന്റെ നായകന്മാർ ആരാണെന്നു കണ്ടുപിടിക്കണമെന്നു് ആജ്ഞാപിക്കയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം കുറെയൊക്കെ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും യാതൊരു ഫലവുമുണ്ടായില്ല.

ഈ സംഘത്തിലെ നായകന്മാരായിരുന്ന ഇന്നു കാളീദേവിയുടെ ക്ഷേത്രത്തിനു സമീപം കൂടിയിരുന്നതു്. മുൻവിവരിച്ച സംഭാഷണത്തിനുശേഷം അവർ രഹസ്യമായി പല കാര്യങ്ങൾ ഒരു മണിക്കൂറു നേരത്തോളം ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ, അവരിൽ പ്രമാണി ചോദിച്ചു: "ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോയിരുന്നവർ വന്നില്ലേ?"

അവരുടെ കാര്യശ്രേയെന്നതുപോലെ ചോദ്യങ്ങൾക്കു് ഉത്തരം പറഞ്ഞിരുന്ന ആൾ "ഞാൻ നോക്കിവരാം" എന്നു പറഞ്ഞു പുറത്തേയ്ക്കു പോയി. തിരികെ വന്നപ്പോൾ വേറെ ഒരാൾകൂടിയുണ്ടായിരുന്നു. "എന്താണു് സംഗതി? വിവരംപോലെ പറയൂ. ആ സ്ത്രീക്കു് എന്തു സംഭവിച്ചു? അവൾ എവിടെ? നിന്റെ കൂടെപ്പോയ മറവരെല്ലാം എവിടെ?"

ഈ ചോദ്യങ്ങൾക്കുത്തരമായി പുതുതായി വന്നയാൾ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "എന്റെ കൂട്ടുകാക്കു് അപകടം ഒന്നുമുണ്ടായിട്ടില്ല. ഞങ്ങൾ ഒന്നിച്ചു തിരിച്ചുപോരേണ്ടതാണെന്നു നിശ്ചയിച്ചതുകൊണ്ടു വഴിതിരിഞ്ഞു മാറിപ്പോന്നതാണു്."

പെൺകുട്ടിയെ ഹീരാജാനിന്റെ അടുക്കൽനിന്നു കൊണ്ടുപോരുംവഴി കാസിംബസ്സു് വന്നെത്തിയതും അവളുടെ കരച്ചിൽ കേട്ടു് ആളെ മനസ്സിലാക്കിയതും അവർതമ്മിൽ ഇടയാൻതുടങ്ങിയപ്പോൾ അശ്വാരൂഢനായ ഒരു രാജപുരുഷനവിടെ എത്തിയതും എല്ലാം അയാൾ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു.

''ആ പെൺകുട്ടിക്കു് എന്തു പറ്റി?''

''ലഹളയ്ക്കിടയിൽ ആരും കാണാതെ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ കൊണ്ടാക്കുന്നതിനു് ആ രാജപുത്രൻ ഭൃത്യനോടു ദിന്നാളഭാഷയിൽ ആജ്ഞാപിക്കുന്നതു ഞാൻ കേട്ടു. ഇതുതന്നെ അവളുടെയും ഞങ്ങളുടെയും രക്ഷയ്ക്കുത്തമമാർഗ്ഗമെന്നു വിചാരിച്ചു് അവളെ ആൾക്കൂട്ടത്തിനകത്തേയ്ക്കു ഞാൻ ഉന്തിവിട്ടു. ആ രാജപുത്രന്റെ അനുചരൻ അവളെയുംകൊണ്ടു ക്ഷണനേരത്തിനുള്ളിൽ മറഞ്ഞു.''

''ഇതു് ഏതു തെരുവിൽവെച്ചായിരുന്നു?''

അയാൾ തെരുവിന്റെ സ്ഥാനവും വഴക്കുണ്ടായ സ്ഥലവും പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കി.

''പിന്നെ ആ രാജപുത്രനെന്താണു് ചെയ്തതു്?''

''അദ്ദേഹത്തോടു കാസിംബസ്സു് വളരെ സ്നേഹം നടിച്ചു. അദ്ദേഹവും അതുപോലെ ബസ്സിനെ സഹായിക്കാനെന്ന ഭാവത്തിൽ ഞങ്ങളെയും ആ കന്യകയെയും അനേഷിക്കാൻ അയാളോടൊന്നിച്ചു പട്ടണമൊക്കെ ചുറ്റിനടന്നു.''

ഒന്നാമൻ പറഞ്ഞു: ''ആ രാജപുത്രയുവാവു് ആരായിരുന്നാലും സമർത്ഥൻതന്നെ. ആ കന്യക കയ്യിൽനിന്നു വിട്ടുപോയി എന്നു കാസിംബസ്സിനെ മനസ്സിലാക്കുവാനും അയാളുടെ ശങ്ക മറ്റു വഴികളിലേയ്ക്കാക്കുവാനും കാണിച്ച ബുദ്ധി വളരെ നന്നായി. എന്തായാലും ആ പെൺകുട്ടിയെപ്പറ്റി ഇനി വിഷമിക്കാനില്ലെന്നു തോന്നുന്നു.''

അവരുടെ യോഗം അവസാനിക്കുന്നതിനു പിന്നെ അധികം താമസമുണ്ടായില്ല. അവർ ഓരോരുത്തരായി വെളിയിൽ ഇറങ്ങി ഭിന്നമാർഗ്ഗങ്ങളിലൂടെ താന്താങ്ങളുടെ വാസസ്ഥലങ്ങളിലേയ്ക്കു മടങ്ങി.

അധ്യായം ൭

ഭാനോൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ അന്നു രാത്രിയിലെ ആ ഘോഷത്തിനു വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾ പൂർത്തിയായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. സന്ധ്യ മയങ്ങിയതോടുകൂടി പട്ടണത്തിലെ പ്രധാനന്തകികൾ, അവരവരുടെ നടുവന്മാരും മൃദംഗക്കാരും പാട്ടുകാരും കൂട്ടിനികളുമൊന്നിച്ചു കൊട്ടാരത്തിന്റെ പുറത്തളത്തിൽ വന്നുചേർന്നുതുടങ്ങി. അവരിൽ ഓരോരുത്തന്നുമുള്ള അലങ്കാരവും മോടിയും എന്തു പറയേണ്ടു! തങ്ങളുടെ കിടമത്സരവും സമ്പൽപ്രൗഢിയും രൂപസൌന്ദര്യവും കലാവൈദഗ്ധ്യവും കാണിക്കുന്നതിനു് ഉത്തമമായ ഒരവസരം ഇതാണെന്നു മുൻകൂട്ടി നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതിനാൽ അവിടെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തിയിരുന്ന മോഹിനികളെല്ലാവരും മറ്റുള്ളവരെ കവിഞ്ഞു നില്ക്കുണമെന്ന ആശയോടുകൂടിയാണു് വന്നതു്. മുൻകൂട്ടി സ്ഥലംപിടിക്കാനുള്ള ആഗ്രഹംകൊണ്ടു കൂട്ടത്തിൽ വലിയ പ്രസിദ്ധിനേടിയിട്ടില്ലാത്തിരുന്നവരാണു് ആദ്യമേ വന്നതു്. ക്രമേണ ജനങ്ങൾ ആ പുറത്തളത്തിൽ വർദ്ധിച്ചു. അവരെ സല്കരിച്ചു വേണ്ട ഭക്ഷണപാനീയങ്ങൾ കൊടുക്കുവാൻ നിയമിതനായിരുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥനും അയാളുടെ കീഴിലുണ്ടായിരുന്ന ഭൃത്യന്മാരും അവരെയെല്ലാം യഥാസ്ഥാനത്തിരുത്തി അവരുടെ ആവശ്യങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചു നിറവേറ്റിവന്നു. ഒരേഴരമണിയായപ്പോൾ, കസവുകുപ്പായങ്ങളും ദേഹത്തിൽ രത്നാഭരണങ്ങളും തലപ്പാവിൽ ഉദ്യോഗസ്ഥാനത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന മുദ്രയുമണിഞ്ഞ ഒരഴകുരാവണൻ അവരുടെയിടയിൽ പ്രത്യക്ഷനായി. അയാളെക്കണ്ടയുടനെ അവിടെയിരുന്ന മോഹിനിമാർ ഒന്നോടെ എഴുനേറ്റു വിനയത്തോടെ വന്ദിച്ചു. അതു കാസിംബെഗ്ലുവിനു മനസ്സിലാകാതിരുന്നില്ല. ദാസികളുടെ മേലാവായ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ വേഗത്തിൽ അടുത്തു ചെന്നു. "ആലിഖാൻ, ആരെല്ലാം ഇനിയും വരാനുണ്ടു്?"

അയാൾ പിന്നെയും താണു തൊഴുതിട്ടു പറഞ്ഞു: "ഹുസൂർ, ഗുൽഅനാരാ, ചഞ്ചൽ, ഹീരാ, കൽദാർ, മുറാദ്—ഇവരാണു് ഇനി വരാനുള്ളവരിൽ പ്രധാനികൾ."

"എട്ടുമണിക്കു മുൻപു വരണമെന്നാണല്ലോ കല്പന. എന്താണു് അവർ ഇതുവരെ വരാത്തതു്?"

"സമയമായിട്ടില്ല. ഇനിയും ഒരരമണിക്കൂറോളമുണ്ടു്."

"എന്നാൽ അവരെല്ലാവരും വന്നാലുടനെ അറിയിക്കണം."

"ഹുസൂർ" എന്നു് അയാൾ മുൻപുപറഞ്ഞതു കേട്ടില്ലെന്നുള്ള ഭാവത്തോടെ കാസിംബഗ്ഗു് അവിടെ ഇരുന്ന ദാസികളെ പുഞ്ചിരിതൂകിക്കടാക്ഷിച്ചശേഷം അകത്തേയ്ക്കുതന്നെ പോയി.

അധികം താമസിയാതെ മുൻപറഞ്ഞവർ ഓരോരുത്തരായി വന്നുതുടങ്ങി. ആദ്യം വന്നതു ചഞ്ചൽജാൻ എന്ന മോഹിനിയായിരുന്നു. ഇവൾ സംഗീതവിദ്യയിൽ ഭാരതവർഷത്തിൽ ഒന്നാമത്തവൾ എന്നു സർവ്വസമ്മതയായിരുന്ന ഗണികയായിരുന്നു. സംഗീതദേവതയുടെ അവതാരമെന്നു് അക്കാലത്തും അനവധികാലങ്ങളിലും ഗണിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള താൻസേൻ എന്ന മഹാനുഭാവന്റെ പ്രിയശിഷ്യയായ ഈ സ്ത്രീ ചക്രവർത്തിയുടെ കയ്യിൽനിന്നു പല സമ്മാനങ്ങളും വാങ്ങിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അക്ബറിനു് അവളുടെ സംഗീതത്തോടുണ്ടായിരുന്ന പ്രത്യേകബഹുമാനംനിമിത്തം എവിടെ സഞ്ചരിച്ചുപോയാലും അവളും ഹാജരുണ്ടായിരിക്കണമെന്നു കല്പനയുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ പ്രാമാണ്യത്തിനും സ്ഥിതിക്കും അനുസരിച്ചു മോടിയിലായിരുന്നു അവളുടെ വരവു്. പാദുഷായുടെ കയ്യിൽനിന്നു കിട്ടിയിരുന്നതും സാധാരണരാജാക്കന്മാരുടെ കിരീടങ്ങളിൽപ്പോലും കാണാൻ സാധിക്കാത്തവിധം വലുപ്പമുള്ളതുമായ ഒരു മരതകക്കല്ലു വൈരമാലയിൽ കോർത്തു കഴുത്തിൽ ഇട്ടിരുന്നതു് അവളുടെ മറ്റാഭരണങ്ങളെ നിസ്സാരമെന്നു തോന്നിച്ചു. എങ്കിലും അവൾ അണിഞ്ഞിരുന്ന ഓരോ ആഭരണ

വും സാധാരണയിൽ കവിഞ്ഞു വിലയുണ്ടായിരുന്നതും കൊട്ടാര ത്തിൽനിന്നുതന്നെ പല അവസരങ്ങളിലായി ലഭിച്ചിട്ടുള്ളതുമാ യിരുന്നു. മുടിയഴിഞ്ഞുപോകാതിരിപ്പാനായി തലയിൽ ഉറപ്പി ച്ചിരുന്ന ശിർഷന്തു എന്ന നവരത്നഖചിതമായ ആഭരണം ഒരു രാജകുമാരന്റെ ജന്മനക്ഷത്രദിവസം കൊട്ടാരത്തിൽ പാടിയതി നു യോധാബായിയുടെ കയ്യിൽനിന്നു ലഭിച്ചതായിരുന്നു. കഴു ത്തിലപോലെ കണ്ഠത്തോടു ചേർന്നു കിടന്ന ആറടുക്കുള്ള മുത്തുമാ ല, കയ്യിലിട്ടിരുന്ന വജ്രവളകൾ, വസ്ത്രത്തിന്റെ മുകളിലായി ധ രിച്ചിരുന്ന പിടിയരഞ്ഞാണം, കാലിലിട്ടിരുന്ന കിങ്ങിണികൾ— ഇവയുടെ ശോഭകൊണ്ടു് അവർക്കു സ്വതേയുള്ള സൌന്ദര്യം പ ലമടങ്ങു വർദ്ധിച്ചിരുന്നു. കൂടെയുള്ള ദാസികൾ, നട്ടുവന്മാർ മുതലാ യവരും ഇതോടു യോജിച്ചവിധംതന്നെ വേഷാലങ്കാരധാടികൊ ണ്ടു ശോഭിച്ചിരുന്നു. അവളെക്കണ്ട മാത്രയിൽ അവിടെയുണ്ടായി രുന്നവരെല്ലാം ആദരപൂർവ്വം ബഹുമാനിച്ചു മാന്യമായ ഒരു സ്ഥല ത്തിരുത്തി.

ചഞ്ചൽജാന്റെ പ്രവേശംകൊണ്ടുണ്ടായ ലഹളയ്ക്കിടയിൽ രണ്ടുപേർ ഒന്നിനൊന്നു പിറകേയായി അകത്തേയ്ക്കു കടന്നു. ആ ദ്യം പ്രവേശിച്ചതു ഹീരാജാനായിരുന്നു. അവസരത്തിന്റെ പ്രാ ധാന്യത്തെ വിചാരിച്ചു തന്റെ രൂപവേഷാദികൾ മോടിപ്പെടു ത്തുന്നതിനു് അവൾ പ്രത്യേകം ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു കാ ണാമായിരുന്നു. മുഖം മിനുക്കി നിറംകൂട്ടുന്നതിനു കവിളിൽ ഇട്ടി രുന്ന ചായം, നിറം കലർത്തിയ മുറുക്കുകൊണ്ടു രക്തംപോലെ ചു വന്ന അധരങ്ങൾ, സുറുമ ഇട്ടു കറുപ്പിച്ച കൺപോളകൾ, മഷി യിട്ടു് എഴുതിയ കണ്ണുകൾ—ഇവയുടെ കൃത്രിമധാടി 'നാഗരികാ ഗനാരസിക'ന്മാരായ പ്രഭുക്കളെ വശീകരിക്കുന്നതിനുതകുമെന്നു് അവർക്കു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ അവളുടെ വേഷഭം ഗിയോ രൂപസൌന്ദര്യമോ അവിടെ കൂടിയിരുന്നവർക്കു് അഭിന ന്ദിക്കുവാൻ ഇടകൊടുക്കാതേയും അവളെ ഒരു ദിനദീപംപോലെ

നിഷ്പ്രഭമാക്കിയും വേറെ ഒരു സ്ത്രീ ഉടൻതന്നെ അവിടെ രംഗപ്രവേശംചെയ്തു. അതു സൌന്ദര്യംകൊണ്ടും നൃത്തവൈദഗ്ധ്യംകൊണ്ടും, സംഗീതംകൊണ്ടു ചഞ്ചൽജാൻ എന്നപോലെ, ചക്രവർത്തിയുടെയും ദർബാറിലെ ഒമ്രാക്കളുടെയും പ്രത്യേകബഹുമാനത്തിനും പ്രീതിക്കും പാത്രമായിരുന്ന ഗുൽ അനാർ എന്ന ഗണികാരത്നമായിരുന്നു. അവളുടെ വരവു്,

"നീലോല്പലാക്ഷി തദനന്തരമുത്തരാശാ
ബദ്ധാരവേ ചൊടികലന്ന ചുവന്നെരിഞ്ഞു
കാണായിതുജ്ജ്വലവിഭ്രഷണരത്നശോഭാ
ദീപാവലീകബളിതാ നയനാഭിരാമാ.
സൽക്കാരമായ് മണമുലാവിന നല്ലലംപൂ-
ക്കക്ഷ്ണാകാന്തിനിരവേ പുരതോ നയന്തീ
ഭ്രഷ്ടാമണിത്തെളിമകൊണ്ടൊരകാലസന്ധ്യാ-
ശങ്കാം ജനസ്യ ഹൃദയേ വിനിവേശയന്തീ.
നാലഞ്ചുപത്തു ധനിഭിസ്സുപാസ്യമാനാ
മന്ദാരസുന്ദരമുടുസ്മീതനന്ദനീയാ
നാനാജനം ജയ ജയേത്യനുവേലമാശീ-
ർവ്വാദങ്ങൾചെയ്തു തെളിയും മുഖചന്ദ്രബിംബാ.
വൈമാനികൈരപി ഗണൈഃ പരിപീയമാന-
രൂപാമൃതാ മകരകേതനവൈജയന്തീ
ആലോലനീലനയനോല്പലമാലികാഭി-
രാശാസു സാന്ദ്രജനതാസു വിനിക്ഷിപന്തീ."

ഈ വിധത്തിലായിരുന്നു. ഗുൽഅനാർ ആ സദസ്സിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ മറാരെയും നോക്കുവാനുള്ള കണ്ണ് ആക്ഷണംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വേഗത്തിൽ ചഞ്ചൽജാൻ എഴുന്നേറ്റുചെന്നു് അഭിനന്ദനവാക്കുകൾകൊണ്ടും സ്നേഹസൂചകമായ പുഞ്ചിരികൊണ്ടും അവളെ സ്വീകരിച്ചു തന്റെ സമീപത്തുതന്നെ കൊണ്ടിരുത്തി. ഹീരാജാനുണ്ടായ കോപം പറയാവതല്ലായിരുന്നു. ഇവരു

ടെ കൂട്ടത്തിൽ തന്റെ രൂപവേഷധാടികൾകൊണ്ട് ഉന്നതമായ ഒരു സ്ഥാനം ലഭിക്കുമെന്നു തീച്ചയാക്കിയിരുന്ന ആ സ്ത്രീ, ഗ്രൽ അനാരാ പ്രവേശിച്ചതോടുകൂടി ആരും തന്റെ പക്ഷത്തേയ്ക്കു നോക്കുകയോ തന്നെ അഭിനന്ദിക്കുകയോ നോക്കുകൊണ്ടോ ഭാവംകൊണ്ടോ തന്നിൽ അസൂയ കാണിക്കയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ, വല്ലാത്ത കോപത്തിനും സങ്കടത്തിനും അധീനയായി. 'ഇതിനു ഞാൻ കാണിച്ചുകൊടുക്കാം' എന്നു മനസ്സിൽ ശപഥംചെയ്തുകൊണ്ടു കിട്ടിയ ഒരിടത്തു് ആസനസ്ഥയായി.

അകത്തു ദർബാർമുറിയിലും വലിയ കോലാഹലമായിരുന്നു. രാജകുമാരൻ അന്തഃപുരത്തിൽനിന്നു ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞു പുറത്തേയ്ക്കു വന്നിട്ടില്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും ദർബാർമുറിയിൽ പ്രമാണികളായ ആളുകൾ ഒട്ടുവളരെ കൂടിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആ മുറിയുടെ അലങ്കാരങ്ങളും വിതാനങ്ങളും ദാനേയ്ൽഷായുടെ സ്ഥിതിക്കു ചേർന്നതായിരുന്നു. നിലത്തു വിരിച്ചിരുന്ന പാരസീകകംബളങ്ങളുടെ ഭംഗി മുറി നിറയെത്തൂക്കിയിരുന്ന ശരറാന്തലുകളിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടിരുന്ന വെളിച്ചംകൊണ്ടു ദ്വിഗുണീഭവിച്ചുകണ്ടിരുന്നു. വിശാലമായ ആ മുറിയിൽ പകുതി സ്ഥലം ഒഴിച്ചിട്ടിട്ടു്, ശിഷ്ടമുള്ളിടത്തു നിരയോടു ചേർത്തു കിന്നരിവെച്ച ചാവട്ടകളും തലയണകളും ഇട്ടിരുന്നു. നടുക്കു ചതുരശ്രമായ ഒരു സ്ഥലത്തു കംബളത്തിന്റെ മുകളിൽ കിന്നരിത്തുണി വിരിച്ചു് അതിൽ സവിശേഷം അലങ്കരിച്ച ചാവട്ടയും രണ്ടു വശത്തും തലയണകളും പിറകിൽ ഒന്നായടുക്കി മൂന്നാലു തലയണകളും വെച്ചിരുന്നതു ദാനേയ്ൽഷായ്ക്കു് ഇരിക്കാനായിട്ടാണെന്നു് ആർക്കും മനസ്സിലാക്കാം.

പ്രമാണികളായ പ്രഭുക്കന്മാരെക്കൊണ്ടും ശ്രീമാകളെക്കൊണ്ടും ആ മുറി ക്രമേണ നിറയപ്പെട്ടു. പില്ക്കാലങ്ങളിൽ വിശ്രുതവിശ്രുതയായിത്തീർന്ന നൂർജിഹാൻബേഗത്തിന്റെ സഹോദരൻ ഇബ്രാഹിംഖാൻ, അക്ബറിന്റെ ന്യായം വിചാരിപ്പുകാരൻ രാ

ജാകിഷൻദാസ്, ചക്രവർത്തിയുടെ ജാമാതാവായിരുന്ന മുസഫർ ഹുസെയിൻ മിർസാ എന്നിവർ നേരത്തേതന്നെ അവിടെ ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു. ദാനേയ്ൽഷായുടെ ദിവാൻ ദീനദയാൽ അവരോടൊന്നിച്ചു രാജകുമാരന്റെ പ്രതിനിധിയായി മുറിയിൽ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇവരിൽ ഇബ്രാഹിംഖാൻ, പല്ലാലങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധനായിത്തീർന്നിരുന്നുവെങ്കിലും, ഈ കഥ നടക്കുന്ന കാലത്തു ദാനേയ്ൽഷായുടെ ഒരാശ്രിതൻമാത്രമായിരുന്നു. അതിസുന്ദരനും പാരസീകഭാഷയിൽ പ്രസിദ്ധനായ ഒരു കവിയും ആഡംബരപ്രിയനും സരസനുമായിരുന്ന ഈ യുവാവു ദാനേയ്ൽഷായുടെ പാനോത്സവങ്ങളിൽ ചഷകാരസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്നു. അയാളാണ് രാജകുമാരനെ ദുർന്നടപടികളിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കുന്നതെന്നൊരപവാദം പരക്കെയുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, ചക്രവർത്തിയ്ക്ക് അയാളോടിഷ്ടമായിരുന്നതിനാൽ, മറാരുംതന്നെ ഇബ്രാഹിംഖാനിനോടു വിരോധം പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നില്ല. ഇബ്രാഹിംഖാൻ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന മാർഗ്ഗങ്ങളിലൂടെത്തന്നെ തനിക്കും രാജകുമാരന്റെ വിശ്വാസവും സേവയും ലഭിക്കുമെന്നാഗ്രഹിച്ചിരുന്ന കാസിംബെഗ് അയാളെ ദാനേയ്ൽഷായുടെ സമീപത്തുനിന്നു് അകറ്റുന്നതിനു പല ശ്രമങ്ങൾ ചെയ്യുവന്നുവെങ്കിലും അവയെല്ലാം ഇതേവരെ നിഷ്ഫലങ്ങളായിട്ടാണ് കണ്ടിരുന്നതു്. രാജാകിഷൻദാസ് എല്ലാവരുടെയും സ്നേഹിതനായിരുന്നു. ഉത്സവങ്ങളും ആഘോഷങ്ങളും എവിടെ കൊട്ടാരത്തിലുണ്ടോ, അവിടെയെല്ലാം മുൻപന്തിയിൽ അദ്ദേഹത്തിനു സ്ഥാനമുണ്ടായിരുന്നു. അവിടവിടെ നടക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ ചക്രവർത്തിയോടു രഹസ്യമായി അറിയിക്കുന്നതായിരുന്ന അയാളുടെ ജോലി എന്നു പറഞ്ഞാൽ, നാസിർഖാൻ മുതലായവർക്ക് അറിയാമായിരുന്നു. ഹുസെയിൻ മിർസായാവട്ടെ, ഈ കൂട്ടത്തിലൊന്നും ചേർന്നു കളിയായിരുന്നില്ല. അയാളുടെ ഒരു സഹോദരിയെ ദാനേയ്ൽഷാ കെട്ടിയിരുന്നതുകൊണ്ടു മാത്രമാണ് ഇവിടെ അധികാരം ഭരിക്കാൻ ഇടവന്നതു്.

രാജകുമാരന്റെ ക്ഷണനമനുസരിച്ച് അവിടെ വന്നവർ മിക്കവാറും തുക്കോമന്മാരും പേർസ്യന്മാരുമായിരുന്നുവെങ്കിലും അവരിൽ നാലഞ്ചുപേർ ഹിന്ദുക്കളായും ഉണ്ടായിരുന്നു. രാജാ പീതൽ, ഗംഗാധർ റായി, നഗർകോട്ടിലെ സാമോഗസിംഹൻ—ഇവരായിരുന്നു അവരിൽ പ്രമാണികൾ. രാജാ പീതലിന്റെ കൂടെ ഗൽപത്സിംഹനുമുണ്ടായിരുന്നു. ഇവരെല്ലാവരും രാജോചിതമായ വേഷപ്പൊലിമയോടുകൂടിയാണ് അവിടെ നിന്നിരുന്നതു്. മുസ്ലിംപ്രഭുക്കളുടെ കഴുത്തിലണിഞ്ഞിരുന്ന മാലയുടെയും തലപ്പാവിൽ ചേർത്തുകെട്ടിയിരുന്ന രത്നങ്ങളും രാജപുത്രന്മാരുടെ കാതിൽ കിടന്നിരുന്ന കുണ്ഡലങ്ങളും എല്ലാവരും ധരിച്ചിരുന്ന കിമ്പരിയുടുപ്പുകളും പൊന്നുകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച നടുവിൽ പലനിറത്തിലുള്ള രത്നങ്ങൾ പിടിപ്പിച്ചിരുന്ന അരപ്പട്ടയും അക്കാലങ്ങളിലെ 'ദർബാർ'വേഷത്തിനു് അത്യന്താപേക്ഷിതമായിരുന്നു. ആഗതന്മാരെ സ്വീകരിച്ചു് അവരുടെ സ്ഥാനത്തിനൊത്ത സ്ഥലങ്ങളിൽ ഇരുത്തുന്നതിനും അവരോടു കുശലങ്ങൾ പറയുന്നതിനും സന്ദർഭനായി ദാനേൽഷായുടെ പ്രതിനിധി എന്ന നിലയിൽ ദീനദയാൽ വാതുക്കൽത്തന്നെ ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു.

ഗൽപത്സിംഹനോടൊന്നിച്ചു പീതൽ വാതുക്കൽ അണഞ്ഞപ്പോൾ ദീനദയാൽ അന്വേഷിച്ചു: "മഹാരാജ്, അങ്ങേയ്ക്കു സുഖമാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഹുജൂർവാല (ദാനേൽഷാ) അവിടത്തെക്കാണാൻ ധൃതിപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്; ഇതാരാണു്?"

പീതൽ പറഞ്ഞു: "ഇദ്ദേഹം ടിക്കാഗൽപത്സിംഹൻ, രാമഗഡിലെ യുവരാജാവാണു്. ഇപ്പോൾ എന്റെ അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിന്റെ ഉപനായകനാണു്."

"ഓഹോ, മനസ്സിലായി. സേട്ടുജി നിങ്ങളെപ്പറ്റി എന്നോടു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്; നിങ്ങൾക്കു സ്വാഗതം."

ഉചിതമായ വിധത്തിൽ ഗൽപത്സിംഹൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. ദീനദയാൽ ചോദിച്ചു: "എനിക്കു താൻ ഒരെഴുത്തുണ്ടു്,

ഇല്ലേ? മഹാരാജാവുതന്നെ നമ്മെ പരിചയമാക്കിയ സ്ഥിതിക്ക് ഇനി എഴുത്തു് എന്തിനാണു്? എന്നെക്കൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു് എന്തു സഹായമാണു് വേണ്ടതെന്നു് ആജ്ഞാപിച്ചാൽ മതി.''

''അവിടുത്തെ സ്നേഹംമാത്രമാണു് തൽക്കാലം എനിക്കു വേണ്ടതു്. മഹാനുഭാവനായ യജമാനന്റെ കരുണകൊണ്ടു മറ്റൊന്നിനും ഇപ്പോൾ ആവശ്യമില്ലാതായി.''

''എന്റെ സ്നേഹം സേട്ടുജിയുടെയും മഹാരാജാവിന്റെയും സ്നേഹിതന്മാരിൽ എല്ലായ്പോഴും ഉണ്ടെന്നു വിശ്വസിച്ചുകൊൾക.''

അവർ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ കാസിംബെഗ്ഗ് അതിസന്തോഷത്തോടെ വന്നു പീതലിനെ ബഹുമാനപുരസ്സരം അഭിവാദ്യംചെയ്തശേഷം ദൽപത്സിംഹനോടായി പറഞ്ഞു: ''സ്നേഹിതാ വര്യ! നിങ്ങളെക്കണ്ടതിൽ വളരെ സന്തോഷം; മഹാരാജാവിനു വിരോധമില്ലെങ്കിൽ, എന്റെ സ്വാമിയായ നാസിർഖാണിനോടു നിങ്ങളെ പരിചയപ്പെടുത്തേണമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.''

ഇതിനു മറുപടി രാജാ പീതലാണു് പറഞ്ഞതു്: ''ഒരു വിരോധവുമില്ല. ടീകായെ കൊണ്ടുപോയി നാസിർഖാണിനു പരിചയപ്പെടുത്തണം. അദ്ദേഹത്തിനു ക്ഷേമമല്ലേ എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചതായും പറയണം.''

നാസിർഖാണിന്റെ സമീപത്തിലേയ്ക്കു് അവർ രണ്ടാളും കൂടിപ്പോയി. രാജാ പീതലും ദീനദയാലും 'ഇതെന്തു വിചിത്രം' എന്ന ഭാവത്തിൽ അന്യോന്യം നോക്കി. ആദ്യത്തെ ദിവസം കാസിംബെഗ്ഗും ദൽപത്സിംഹനുംകൂടിയുണ്ടായ വാഗ്വാദത്തിന്റെ സംഗതി പീതലിനും ദിവാനും അറിയാമായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു് ഇപ്പോൾ അവർതമ്മിൽ കണ്ട സന്തോഷം ആശ്ചര്യകരമായി തോന്നി. എന്നാൽ നയകോവിദന്മാരായ അവർ അതെപ്പറ്റി യാതൊന്നുംതന്നെ പറഞ്ഞില്ല.

ഇതിനിടയ്ക്കു രാജകുമാരൻ അന്തഃപുരത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു് ഒരു ചൌബ്ദാർ ദീനദയാലിലെ വന്നറിയിച്ചു. ആ സംഗതി പ്രമാണികളായ ഒന്നുരണ്ടു പേരെ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടു തന്റെ യജമാനനെ സ്വീകരിച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനു ദിവാൻജി ഇബ്രാഹിംഖാനിനോടൊന്നിച്ചു് അകത്തേയ്ക്കു പോയി.

ദാനേൽഷായ്ക്കു് അക്കാലത്തു് 22 വയസ്സു പ്രായമായിരുന്നു. കോമളഗാത്രനും സുമുഖനുമായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിനു തൈമൂർവംശജന്മാർക്കു സഹജമായുണ്ടായിരുന്ന ഗാംഭീര്യവും പൌരുഷവുമില്ലായിരുന്നു എന്നുള്ളതു വാസ്തവമായിരുന്നു. ചക്രവർത്തിക്കു് ഒരു ദാസിയിലുണ്ടായ മകനായതുകൊണ്ടു രാജബന്ധുക്കൾക്കും മുഗളപ്രമാകൾക്കും അദ്ദേഹത്തോടു വലുതായ ബഹുമാനമില്ലായിരുന്നു. എങ്കിലും അക്ബർ ഈ പുത്രനോടു് അസാമാന്യമായ വാത്സല്യം കാണിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടും അദ്ദേഹത്തെ കിരീടാവകാശിയാക്കാൻ പോകുന്നു എന്ന ശ്രുതി പരന്നിരുന്നതുകൊണ്ടും അവരും വലുതായ വിനയവും ഭക്തിയും നടിച്ചുവന്നിരുന്നു. ദാനേലിന്റെ അമ്മ പ്രസവശയ്യയിൽ കിടന്നതന്നെ മരിച്ചുപോയതുകൊണ്ടു് ആ കുമാരനെ വളർത്തിയെടുത്തതു സലീമിന്റെ അമ്മയായ യോധാബായിതന്നെയായിരുന്നു. ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ പെൺകുട്ടികളെപ്പോലെ മുഖം മിനുക്കുന്നതിനും ആഭരണം ധരിക്കുന്നതിനും അത്തർ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുമുള്ള വാസന ആ കുമാരൻ കാണിച്ചിരുന്നതിനാൽ സലിംഷാ, മുറാഡ് മുതലായ മറ്റു രാജകുമാരന്മാർക്കു് അയാളോടു പുച്ഛവും നീരസവുമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. വളർന്നുവന്നതോടുകൂടി ദാനേൽഷായ്ക്കു ചെറുപ്പത്തിൽ കണ്ടിരുന്ന ദോഷങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചുവന്നിരുന്നതേയുള്ളൂ. നപുംസകന്മാർ, ഗായകന്മാർ മുതലായവരോടായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിനു സ്നേഹം; അവരുടെ സംസർഗ്ഗത്തിലാണു് അദ്ദേഹം മിക്കവാറും സമയം കഴിച്ചിരുന്നതു്. ദാനേൽഖാനു (ദാനേൽതന്നു

രാട്ടി) എന്നാണ് സഹിംഷാ തന്റെ അനുജനെ വിളിച്ചുവന്നിരുന്നത്.

ഈ സ്വഭാവത്തിനനുസരിച്ച വേഷത്തോടും അലങ്കാരങ്ങളോടുംകൂടിയായിരുന്ന കുമാരന്റെ എഴുന്നള്ളത്ത്. എത്രയും മൃദുലമായ ഡാക്കാമസ്ലിൻകൊണ്ടുള്ള ഒരു ചപ്പ്ക്കനും സാധാരണയായി ദർബാറികൾ ഇടാറുണ്ടായിരുന്ന മൂറിദാറിപജാമായ്ക്കു പകരം, വളരെ നേമ്മയുള്ള പട്ടുകൊണ്ടുണ്ടാക്കി പാളിപാളിയായി കിടക്കുന്ന ഫുത്തുബാവും അദ്ദേഹം ധരിച്ചിരുന്നു. സൂര്യപടത്തിന്മേൽ പൊന്നനൂലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ഒരു ചെരുപ്പാണ് കാലിൽ ഇട്ടിരുന്നത്. കഴുത്തിൽ വജ്രവും മുത്തും മരതകവും ഇടകലന്ന ഒരു മാലയും തലപ്പാവിൽ പലവിധത്തിലുള്ള രത്നങ്ങളും അണിഞ്ഞിരുന്നു. രണ്ടുകൈയിലും അണിഞ്ഞിരുന്ന കേയൂരങ്ങളുടെ നടുവിൽ വലുതായ ഓരോ ഇന്ദ്രനീലക്കല്ല് പതിച്ചിരുന്നതിൽ പല കൊത്തുപണികളും ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. രാജകുമാരന്റെ മേത്തു പൂശിയിരുന്ന അത്തറിന്റെ വാസന ആ കെട്ടിടത്തെ മുഴുവനും സുരഭിലമാക്കി.

ഒരു വശത്തു് ഇബ്രാഹിംഖാനും മറേവശത്തു ദിവാൻ ദീനദയാലുമായിട്ടാണ് അദ്ദേഹം ദർബാർമുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചതു്. ഉടൻതന്നെ അവിടെ നിന്നിരുന്നവർ താണ മൂന്നുപ്രാവശ്യം സലാംചെയ്തു. കുമാരൻ അത്യന്തം സന്തുഷ്ടനായി ഒരു മന്ദഹാസം കൊണ്ടു് അവരെയെല്ലാം അനുഗ്രഹിച്ചശേഷം, നാസിർഖാൻ തന്റെ വലത്തുവശത്തും രാജാ പീതൽ തന്റെ ഇടത്തുവശത്തും ശ്രേഷ്ഠമുള്ളവർ തങ്ങൾക്കിഷ്ടമായ സ്ഥലങ്ങളിലും ഇരുന്നുകൊള്ളുന്നതിനു് ആജ്ഞാപിച്ചു. അതനുസരിച്ചു് എല്ലാവരും ആസനസ്ഥരായപ്പോൾ 'ദാസികൾ പ്രവേശിക്കട്ടെ' എന്നു കല്പനയായി. ഒഴിച്ചിട്ടിരുന്ന ഭാഗത്തിൽ അവർ വന്നു് എല്ലാവരും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം രാജകുമാരനെ സലാംചെയ്തശേഷം ഒരു വരിയായി നിന്നു. ചഞ്ചൽജാനിന്റെയും ഗുൽ അനാരയുടെയും മറ്റുള്ളവരുടെ നടുവി

മാക്കും മാത്രമേ അകത്തു പ്രവേശിച്ചു തങ്ങളുടെ സ്വാമിനികളുടെ പിറകിൽ ഇരുന്നുകൊള്ളുന്നതിനു് അനുവാദം കിട്ടിയുള്ളൂ.

"ചഞ്ചൽജാന്റെ നൃത്തമാവട്ടേ ആദ്യം"മെന്നായിരുന്നു കല്പന. അവൾ സാവധാനം എഴുന്നേറ്റു രാജകുമാരനെയും സഭയെയും വണങ്ങി മുന്നോട്ടു വന്നു. അവളുടെ മൃദംഗക്കാർ മൃദുലായവും മുൻപോട്ടു മാറി. അമീർഖുസ്രുവിന്റെ ഒരു പദം പാടി അഭിനയം തുടങ്ങി. കാലും കരങ്ങളും കണ്ണും പുരികവും നാലും പരസ്പരമിണങ്ങിയുള്ള അവളുടെ നൃത്തം കാണികളെക്കൊണ്ടു് ഓരോ നിമിഷവും "ബേഷ് ബേഷ്, വാഹ് വാഹ്!" എന്നൊക്കെ പറയിച്ചു. ദാന്യേൽഷായും കണ്ണു പറിക്കാതെ കുറേനേരം അവളുടെ അഭിനയഭംഗി കണ്ടും ഗാനമാധുരി അനുഭവിച്ചും ഇരുന്നു. "എന്തോ, രാജാവേ, കേമമായിരിക്കുന്നു, ഇല്ലേ?" എന്നു പീതലിനോടായി ചോദിച്ചു. "വളരെ ഭംഗിയായിരിക്കുന്നു" എന്നു് അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചു.

ഒരു പദം ആടിക്കഴിഞ്ഞു് അവൾ വിശ്രമിക്കുന്നതിനെന്നപോലെ താഴെ ഇരുന്നപ്പോൾ അടുത്തു വരുന്നതിനു ദാന്യേൽഷായുടെ കല്പനയായി. ചഞ്ചൽജാൻ സമീപം വന്നപ്പോൾ കുമാരൻ പറഞ്ഞു: "നമ്മുടെ സ്നേഹിതൻ പീതലിനു നിന്നിൽ വളരെ ഭ്രമമായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽത്തന്നെ ഇരിക്കുക."

ചഞ്ചൽജാൻ മന്ദഹാസം തൂകി രാജാവിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കിയിട്ടു് അദ്ദേഹത്തോടു ചേർന്നു താഴെ ഇരുന്നു. പീതൽ പറഞ്ഞു: "ഹജൂർ, ചഞ്ചൽജാനും ഞാനുമായി വളരെക്കാലമായിട്ടു പരിചയമാണു്. ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ സ്നേഹമാണെന്നതന്നെ പറയാം. (അദ്ദേഹം അവളുടെ തലമുടി തലോടിക്കൊണ്ടാണു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞതു്.) എന്നാൽ നാസിർഖാൺ സാഹേബിനു് അവളെ നല്ല പരിചയമില്ല; അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു് ഇവളെ പറഞ്ഞയയ്ക്കണം."

"അങ്ങനെയോ, ചഞ്ചൽ? നീ നാസിർഖാണിന്റെ സമീപത്തുതന്നെ ഇരുന്നു കാണട്ടെ."

ആവശ്യപ്പെട്ടതുപോലെ അവൾ ചെയ്തു. നാസിർഖാണിനു് ഇതൊട്ടും പിടിച്ചില്ലെങ്കിലും രാജകുമാരന്റെ പ്രവൃത്തിയായതുകൊണ്ടു യാതൊന്നും പറഞ്ഞില്ല.

ഗുൽ അനാരായുടെ പാട്ടും നൃത്തവും തുടങ്ങാൻ കല്പനയായി. അവളുടെ നൃത്തം മുൻപിലത്തേതിലും ഭംഗിയായി എങ്കിലും, രാജകുമാരനു് ഈ കാര്യങ്ങളിൽ ശരിയായ പരിജ്ഞാനമില്ലായിരുന്നതിനാൽ, അതിൽ വലിയ താൽപര്യം കാണിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "പുതുതായി നല്ല പാട്ടുകാരാരും പട്ടണത്തിൽ വന്നിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. പുതിയ ഒരു മുഖം ഈ കൂട്ടത്തിലെങ്ങും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. അതു പറഞ്ഞപ്പോഴാണു് ഓർത്തതു്, പട്ടണത്തിലെ നടപടി വളരെ അക്രമമായിരിക്കുന്നു. വീടുകളിൽനിന്നു പെൺകുട്ടികളെ ഇറക്കി കൊണ്ടുപോകുന്നതിനു് ഒരു സംഘം ഉണ്ടുപോലും. എന്റെ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കായി കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന ഒരു കന്യകയെപ്പോലും ഈ സംഘക്കാർ ഇന്നലെ അപഹരിച്ചുകളഞ്ഞു. കേട്ടോ, പീതൽ, നമുക്കു് അധികാരം കിട്ടിയാൽ ഇത്തരം അക്രമങ്ങൾ നിർത്തണം."

"കൊള്ളാം, അവിടുത്തെ അന്തഃപുരത്തിൽ കയറി അപഹരണം നടത്തിയോ? വലിയ സാഹസമാണല്ലോ കാണിച്ചതു്."

"ഇല്ലില്ല, അതു ധിക്കാരമായില്ല. എന്റെ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കായി കാസിംബെഗ്ഗു് കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന ഒരു കുട്ടിയെയാണു്."

നാസിർഖാൺ ചോദിച്ചു:—"ആരാണു് അപഹരിച്ചതു്?"

"അതാർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ—അങ്ങനെ പെൺകുട്ടികളെ തട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി പണമുണ്ടാക്കുന്ന ഒരു സംഘം ഉണ്ടെന്നാണു് കാസിംബെഗ്ഗു് പറഞ്ഞതു്. അച്ഛൻ വളരെ ദയവു കാണിക്കുന്നു-

നമുക്കധികാരം കിട്ടിയാൽ ഈ വഴ്ക്കാരിൽ ഒന്നിനെ വിട്ടേയ്ക്കുകയുണ്ടോ, കേട്ടോ?"

പീതൽ പറഞ്ഞു:—"സംശയം ഉണ്ടോ? ഇങ്ങനെയുള്ള അക്രമികളെ തിരഞ്ഞുപിടിച്ചു ശിക്ഷിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യംതന്നെ. അവിടത്തെ ആഗ്രഹംപോലെ കാര്യമെല്ലാം നടക്കും."

ഗുൽ അനാരായുടെ നൃത്തം പൊടിപൊടിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇത്ര മനോഹരമായ സംഗീതവും അഭിനയവും കണ്ടിട്ടില്ലായിരുന്ന ദൽപത്സിംഹന്റെ മനസ്സു് അതിൽ തീരെ ലയിച്ചുപോയതിൽ ആശ്ചര്യമില്ലല്ലോ. ഗുൽ അനാരായാവട്ടെ,

"ഗാനത്തിനാൽ മധുരമാമധരങ്ങൾ, മദ്യ-
പാനത്തുടുപ്പിളകിടുന്ന കവിൾത്തടങ്ങൾ,
മീനങ്ങൾപോൽ പിടയുമക്ഷികൾ, നൃപുരത്തിൻ
ധ്വാനത്തിനാൽ കവിതയാന്യയൂറ കാൽകൾ,
തൂമുത്തു തൂകുവൊരു പുഞ്ചിരി, ലോലനീല-
മാമുദ്ധമാം പുരികം,—"

ഇങ്ങനെ ശോഭിച്ചു. അവളുടെ മുഖത്തു നോക്കി ചിത്രത്തിലെഴുതിയതുപോലെ ആ യുവാവു നിന്നുപോയി. അഭിനയത്തിനനുസരിച്ചു രസം പൊഴിഞ്ഞിരുന്ന അവളുടെ കണ്ണുകൾ, നൃത്തത്തിനൊത്തിളകിയിരുന്ന കുചകുംഭങ്ങൾ, വാക്കുകളുടെ അർത്ഥവും അതിൽനിന്നു ജനിച്ച വികാരങ്ങളും തെളിച്ചുകാട്ടിയിരുന്ന ആംഗ്യവിശേഷങ്ങൾ, കാൽച്ചിലമ്പുകളുടെ മധുരസ്വനം, ഇവയിൽ എല്ലാത്തിലും കവിഞ്ഞുനിന്ന ഗാനമാധുരി—ഇതെല്ലാം അനുഭവിച്ചു താൻ ദേവസദസ്സിൽത്തന്നെയായിരിക്കുമോ, ഇവൾ ഉർവ്വശിയോ മേനകയോ മറ്റു വല്ല വാനവമോഹിനിയോ ആയിരുന്നെയ്യാമോ എന്നുപോലും, രാജധാനിയിലെ കാര്യങ്ങളിൽ തീരെ അപരിചിതനായിരുന്ന ദൽപത്സിംഹൻ ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു സംശയിച്ചുപോയി. നിന്നിമേഷനായി ആ യുവാവു തന്നെനോക്കുന്നതു ഗുൽ അനാരായും കാണാതിരുന്നില്ല. രാജസദ

സ്സുകളിൽ ഇതിൻവണ്ണം പ്രത്യക്ഷമായ അഭിനന്ദനം അസാധാരണമായിരുന്നതിനാൽ തന്നിൽ ഇതുകണ്ടു ലയിച്ചുനിന്ന കോമളാകാരനായ യുവാവു് ആരാണെന്നു് അവളും വിചാരിച്ചു. നാട്യത്തിന്റെ ഇടയ്ക്കു് ഒന്നുരണ്ടു പ്രാവശ്യം തലതിരിച്ചു് അയാളെ നോക്കിയെന്നുമാത്രമല്ല, ഗാനത്തിൽ ഒന്നുരണ്ടു വരി അയാളോടായിട്ടുതന്നെ ചൊല്ലുന്നപോലെയും അഭിനയിച്ചു. തങ്ങൾക്കു കൈതുകം തോന്നുന്നവരോടുള്ള സന്തോഷം ഈവഴി കാണിക്കുന്നതു നർത്തകികളുടെ ഇടയിൽ സുസമ്മതമായ ഒരു നടപ്പായിരുന്നു.

സംഭാഷണമധ്യേ ഗ്രൽ അനാരായെയും സദസ്യരെയും ഇടക്കിടെ തുക്കൺപാത്തുകൊണ്ടിരുന്ന ദാന്യേൽഷായ്ക്കു നർത്തകിയുടെ ഈ ചേഷ്ടിതം കാണാൻ സാധിച്ചു. "ആരോടാണു് ഗ്രൽ അനാരാ ശൃംഗാരം നടിക്കുന്നതു്? അവൾ വലിയ അവസ്ഥക്കാരിയാണെന്നാണല്ലോ കേട്ടിട്ടുള്ളതു്?" രാജാ പീതലും നടക്കുന്ന സംഗതികളെല്ലാം കണ്ടിരുന്നുവെങ്കിലും ഒന്നുമറിയാത്ത ഭാവത്തിൽ അദ്ദേഹം എവിടെയെന്നുള്ള ഭാവത്തിൽ ചുറ്റും നോക്കിയതേയുള്ളു. മറുപടി പറഞ്ഞതു നാസിർഖാനായിരുന്നു: "അതു പീതൽരാജാവിന്റെ കൂടെ വന്നയാളാണു്. വളരെ സമർത്ഥനും യോഗ്യനുമായ ഒരു രാജകുമാരനാണെന്നു കാസിംബഗ്ഗു് എന്നോടു പറഞ്ഞു."

പീതൽ വിവരിച്ചു: "ആ യുവാവു്, രാമഗഡിലെ മരിച്ചുപോയ രാജാവിന്റെ മൂത്ത മകനാണു്. എന്റെ സൈന്യത്തിന്റെ ഉപനായകനാണിപ്പോൾ. രാജധാനിയിൽ എത്തിയിട്ടു നാലഞ്ചുദിവസമേ ആയുള്ളു. ദർബാറിൽ വന്നു മുഖം കാണിക്കുവാൻ അവസരം കിട്ടാതിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്, ഞാൻതന്നെ ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോന്നതാണു്."

"അതേതായാലും ഉത്തമമായി; അയാളെ ഇങ്ങു വിളിക്കണം; കണ്ടിട്ടു സാരസ്യമുള്ള ആളാണെന്നു തോന്നുന്നു."

പീതൽ ആംഗ്യംകൊണ്ടു് അടുത്തുവരുവാൻ ദല്പത്സിംഹ

നോട്ട് ആജ്ഞാപിച്ചു. അയാൾ വേഗത്തിലടുത്തു വന്നു ദാനേൽഷായുടെ മുൻപിൽ ആചാരമനുസരിച്ചു വന്ദിച്ചുനിന്നു.

ദാനേൽഷാ ചോദിച്ചു: "നിങ്ങൾ രാജധാനിയിൽ വന്നിട്ടു കുറച്ചേ ആയുള്ളൂ, അല്ലേ?"

"നാലഞ്ചുദിവസമേ ആയിട്ടുള്ളൂ. ഇതുവരെ ഇവിടെ വന്നു മുഖം കാണിക്കാതിരുന്നതിൽ ഞാൻ അപരാധിയാണു്. അതു ദയവുചെയ്തു ക്ഷമിക്കേണമെന്നു് അപേക്ഷ."

"അതു സാരമില്ല; നിങ്ങൾ പീതലിനെ സേവിക്കയല്ലേ? ഞങ്ങൾതമ്മിലുള്ള മമത വിചാരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനെക്കണ്ടാൽ എന്നെക്കണ്ട ഫലമായി."

ഈ ബഹുമാനവാക്കിനു നന്ദിപറയുന്ന ഭാവത്തിൽ പീതൽ തല കുനിച്ചു.

ദല്പത്സിംഹൻ പറഞ്ഞു: "അവിടുത്തെ കൃപ."

"ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കുക. നമ്മുടെ അടുക്കൽ സമർത്ഥന്മാരും നമുക്കനുരൂപന്മാരുമായ യുവാക്കന്മാർ വളരെ പുരുക്കാ; അതുകൊണ്ടു സമയമുള്ളപ്പോൾ ദർബാറിൽ ഹാജരാവണം."

പീതലാണു് അതിനു മറുപടി പറഞ്ഞതു്: "അതിനു ഞാൻ നേരത്തേ അനുജ്ഞ കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. കല്പന കിട്ടിയാൽ, ഇവിടെ വന്നു സേവിച്ചുനില്ക്കുണമെന്നു് എന്റെ ആളുകളോടു പറയേണമോ?"

"ബേഷ്, പീതൽ; നിങ്ങൾക്കു് എന്നോടുള്ള സ്നേഹം ഞാൻ പലതുകൊണ്ടും മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അതു നമുക്കെല്ലാവർക്കും സാമ്രാജ്യത്തിനുതന്നെയും ഗുണം ചെയ്യുമെന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം."

അതിനെ നാസിർഖാണും ശരിവെച്ചു. ഈ സമയംകൊണ്ടു ഗുൽ അനാരായുടെ നൃത്തം സമാപ്തമായിരുന്നു. അടുത്തതു് ആരാവണം എന്നു ചോദിക്കുവാൻ കാസിംബെഗ്ഗു് ഹാജരായി. "ആരെങ്കിലും ഒരാളോടു പാടാൻ പറയൂ."

ഇതുതന്നെ ഹീരാജാനോട് തനിക്കുള്ള സ്നേഹം കാണിപ്പാൻ അവസരം എന്നു വിചാരിച്ചു കാസിംഖാൻ സന്തോഷത്തോടുകൂടിച്ചെന്നു് ഇനി പാടുന്നതു ഹീരായാണെന്നു സ്ത്രീകളെ അറിയിച്ചു. ഉൽ അനാരാ തൻെറ സ്ഥാനത്തേയ്ക്കു മാറിയിരുന്നു. തനിക്കുണ്ടാകുമെന്നു തീച്ചയുണ്ടായിരുന്ന വിജയത്തെ ഓർത്തു സന്തോഷിച്ചു വലുതായ ശൃംഗാരലജ്ജയും സാരസ്യഭാവങ്ങളും അഭിനയിച്ചു ഹീരാജാൻ മുറിയുടെ നടുവിലേയ്ക്കു വന്നു. അവളുടെ പാട്ടു് ആയിടയ്ക്കുള്ളം കൊട്ടാരങ്ങളിൽ പതിവില്ലായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അതു കേൾക്കണമെന്നു് ആ കൂട്ടത്തിൽ പലർക്കും ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. മദ്ദളക്കാർ മുതലായവർ വന്നു് എല്ലാം ഒരുങ്ങിത്തുടങ്ങിയപ്പോഴേയ്ക്കു്, ദാനേൽഷാ നാസിർഖാനിനോടു തിരിഞ്ഞു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "ഇപ്പോഴാണു് ഓർത്തതു്. നിങ്ങളോടു രണ്ടുപേരോടും പല കാര്യങ്ങൾ ആലോചിക്കേണ്ടതായുണ്ടു്. എന്താണെന്നു ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. വരിക അടുത്ത മുറിയിലേയ്ക്കു പോകാം." രാജകുമാരൻ ഇരുന്നിടത്തുനിന്നു് എഴുന്നേറ്റു; അതനുസരിച്ചു് അവിടെ കൂടിയിരുന്ന സദസ്യരും, സ്ത്രീകളും എല്ലാവരും എഴുന്നേറ്റു. "സദിർ നടന്നുകൊള്ളട്ടെ. അതിനു തടസ്സമുണ്ടാവണ്ട" എന്നു കല്പിച്ചിട്ടു നാസിർഖാനിനോടും പീതലിനോടുംകൂടി രാജകുമാരൻ വേറെ ഒരു മുറിയിലേയ്ക്കു പോയി.

ഹീരാജാനുണ്ടായ സങ്കടം കുറച്ചൊന്നുമല്ലായിരുന്നു. ആഗ്രായിലെ പ്രധാനമോഹിനികളുടെയെല്ലാം മുൻപിൽവെച്ചു രാജകുമാരൻ തന്നെ കരുതിക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് അധിക്ഷേപിക്കയാണു് ചെയ്തതെന്നു് അവൾ തീച്ചയാക്കി. തനിക്കിങ്ങനെ ഒരു തേജോഭംഗമുണ്ടാക്കിയതിനു പ്രധാനകാരണക്കാരൻ കാസിംഖാനാണെന്നു തോന്നുകയാൽ അയാളോടാണു് അവൾക്കു വലുതായ കോപം തോന്നിയതു്. വാസ്തവത്തിൽ രാജകുമാരൻ നിരപരാധിയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു സുകുമാരകലകളിൽ യാതൊരു

വാസനയുമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ, തന്റെ മനസ്സിൽ മറ്റൊരു കാര്യം ഒാമ്മവന്നപ്പോൾ അതിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞു എന്നേ ഉള്ളു. ഹീരായാവട്ടെ, കാസിംഖ്വാ പറഞ്ഞതു വിശ്വസിച്ചു രാജകുമാരൻ തന്നിൽ പ്രീതി കാണിക്കുമെന്നും അതുവഴിക്കു തനിക്കു വലുതായ പ്രാധാന്യം ലഭിക്കുമെന്നും ഉറച്ചിരുന്നു. അവളുടെ മനോരാജ്യങ്ങൾ ആ വഴിക്കായിരുന്നതാനും. തന്റെ സങ്കല്പദുർഗ്ഗങ്ങളെല്ലാം ഇങ്ങനെ ഒന്നോടെ ഇടിഞ്ഞുവീഴുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ അവൾക്കുണ്ടായ കോപവും സങ്കടവും അടക്കത്തക്കതല്ലായിരുന്നു.

കാസിംഖ്വാജിനു ദാനേൽഷായോടു് ഇഷ്ടം പിടിക്കാനുണ്ടായിരുന്ന ആലോചനകൾ എതാണ്ടൂഹിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന ഇബ്രാഹിംഖാൺ അപഹാസഭാവത്തിൽ ചോദിച്ചു: "എന്താ ഹീരേ, പാടാത്തതു്? നിന്റെ പാട്ടു കേൾക്കാനായി ഇവരൊക്കെ അത്യുത്സുകരായിരിക്കുന്നതു കാണുന്നതോ?" അവൾക്കു പാടാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നായി. എന്നാൽ രാജകുമാരൻ ആ മുറിയിൽ ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു പ്രഭുക്കന്മാരും മറ്റു സദസ്യരും പാട്ടു കേൾക്കണമെന്നുള്ള വിചാരംതന്നെയില്ലാതെ, താന്താങ്ങൾക്കു് ഇഷ്ടംതോന്നിയ മോഹിനികളോടു വർത്തമാനം പറയുന്നതിനും അവരുടെ മറുപടി കേട്ടു ചിരിക്കുന്നതിനും തുടങ്ങുകയാൽ ഹീരയുടെ പാട്ടിന്റെ ഗുണം ആക്കുംതന്നെ കേൾക്കുവാൽ ഇടയായില്ല. ഈ അവസരത്തിൽ ഗുൽ അനാരാ മന്ദഹാസം തൂകി ദൽപത്സിംഹന്റെ സമീപത്തു വന്നു ചോദിച്ചു: "അവിടുന്നു് ആഗ്രായിൽ പുതുതായി വന്നതാണല്ലേ? ഇതിനു മുൻപെങ്ങും കണ്ടിട്ടില്ലല്ലോ."

ദൽപത്സിംഹനു വലുതായ ലജ്ജ തോന്നിയെങ്കിലും ചോദിച്ചതിനുത്തരം പറയാതിരിക്കുന്നതു ശരിയല്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു്, അവൾ പറഞ്ഞതുപോലെയായിരുന്നു സംഗതി എന്നു സമ്മതിച്ചു. ദാനേൽഷായുടെ അടുത്തിരുന്നു സംസാരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഈ യുവാവു് ഉൽകൃഷ്ടകുലജാതനും ഉന്നതസ്ഥാനികനു

മായിരിക്കണമെന്നു് അനുമാനിച്ച ഗ്രൽ അനാരാ പിന്നെയും ഓരോ ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചു. അതിനു കിട്ടിയ മറുപടികളിൽ നിന്നു ലോകകാര്യങ്ങളിൽ നല്ല പരിചയമുണ്ടായിരുന്ന അവൾക്കു സംഗതികളെല്ലാം മനസ്സിലാക്കാൻ പ്രയാസമുണ്ടായില്ല.

പിന്നീടു് ഏകദേശം ഒരു മണിക്കൂറോളം അവിടത്തെ പാട്ടും കൂത്തും നിലനിന്നു. അപ്പോൾ രാജകുമാരൻ തിരികെ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കു് എഴുന്നെള്ളി എന്നു മനസ്സിലാവുകയാൽ സദസ്യർ ഓരോരുത്തരായി സ്വഗൃഹങ്ങളിലേയ്ക്കു പോന്നു. പിതൽ, രാജകുമാരന്റെ സമീപത്തിൽനിന്നു വരുന്നതിനു കുറച്ചു നേരംകൂടി താമസിച്ചതുകൊണ്ടു ദൽപത്സിംഹനു് ഉടൻതന്നെ പോവാൻ സാധിച്ചില്ല; അയാൾ പുറത്തു വരുന്നുണ്ടോ എന്നു കാണുവാൻ ഗ്രൽ അനാരാ എന്തോ നിസ്സാരകാരണം പറഞ്ഞു തളത്തിൽ നില്ക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ള സംഗതിയും അയാൾ അറിഞ്ഞില്ല.

അധ്യായം വ

ഭാരതചക്രവർത്തി ജലാലുദീൻ അക്ബർപാദുഷാ ദെക്കണിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടുവാൻ തീച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്ന സംഗതി, അതിനു നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന ദിവസം അടുത്തു വന്നതോടുകൂടി, രാജധാനിയിലെന്നുമാത്രമല്ല, സാമ്രാജ്യത്തിലെല്ലായിടത്തും പരസ്യമായിത്തീർന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹം ദൂരദേശത്തു താമസിക്കുന്ന കാലത്തോളം രാജധാനിയുടെ അധികാരം ദാനേൽഷായുംപ്പെടെയുള്ള ഒരു പ്രഭുസമിതിയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുമെന്നുള്ള സംഗതിയും എല്ലാവരും അറിഞ്ഞിരുന്നു. അവരുടെ അധികാരം എങ്ങനെ വിഭജിച്ചിരിക്കുമെന്നും പ്രഭുക്കന്മാർ ആരെല്ലാമായിരിക്കുമെന്നും ആർക്കും നിശ്ചയമില്ലായിരുന്നു. ഏതായാലും സലിംഷായുടെ കിരീടാവകാശം ചക്രവർത്തി നിഷേധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിനു് ആർക്കും സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ അവസരത്തിൽ

സലിംഷായെ തിരികെ വിളിക്കുന്നതിനുപകരം, റാണായോട് യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിന് എന്നു പറഞ്ഞു് ആജ്മീറിൽ താമസിപ്പിച്ചിരുന്നതുതന്നെ ഇതിനു മതിയായ ഒരു തെളിവായി ആളുകൾ വിശ്വസിച്ചു. ആഗ്രായിൽനിന്നു വലിയ ദൂരം ആജ്മീറിനില്ലായിരുന്നു എന്നുള്ളതു വാസ്തവംതന്നെയായിരുന്നു. പക്ഷേ രാജധാനി ദാനേൽഷായുടെ കയ്യിലായാൽ സലിമിനു് എന്തു ചെയ്യാൻ കഴിയും? മുബാറക്, അബുൽഫാസൽ മുതലായ രാജസേവന്മാർക്കു സലീമിനോടു ബദ്ധവിരോധമാണെന്നും പരക്കെ അറിയാമായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു ദാനേൽഷാതന്നെ ഇനിയത്തെ ചക്രവർത്തിയെന്നു ജനങ്ങൾ തീരുമാനിച്ചു.

ദിവസം അടുത്തു വരുന്തോറും ചക്രവർത്തിയാത്രാവിഘ്നമായിട്ടു കാണപ്പെട്ടു. ഒന്നാമതു് അദ്ദേഹത്തിനു വയസ്സു് അറുപതോടടുത്തിരുന്നു. ഇത്ര ദൂരം യാത്രചെയ്താൽ രാജധാനിയിലേയ്ക്കു തിരികെ വരുവാൻതന്നെ സാധിക്കുമോ എന്നു് അദ്ദേഹം സംശയിച്ചു. രണ്ടാമതായി, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുരുവായിരുന്ന ഷൈക്മുബാറക് ദീനംബാധിച്ചു കിടപ്പായിരുന്നു. കിരീടാവകാശത്തക്കവും അദ്ദേഹത്തെ വിഷമിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു പുറപ്പെടുന്ന കാര്യംതന്നെ സംശയമായിട്ടാണു് അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചിരുന്നതു്.

ഈയിടയ്ക്കു മിക്കവാറും രാജാ പീതൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപത്തായിരുന്നു. വേട്ടയായാലും രാജ്യകാര്യമായാലും ശാസ്ത്രാത്ഥവാദമായാലും, മറ്റൊരു വിനോദമായാലും പീതൽ തന്റെ സമീപം വേണമെന്നു് അദ്ദേഹം നിർബ്ബന്ധിച്ചിരുന്നു. തന്റെ യജമാനന്റെ കൂടെ മിക്കവാറും താനും പോകാറുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിനു് ദൽപത്സിംഹനു സാധാരണയായി അവസരം ലഭിച്ചില്ല.

ഈ രണ്ടുമൂന്നാഴ്ചയായി ആ യുവാവു വല്ലാതെ വിഷമിച്ചിരുന്നു. ഏകാകിയായി ആ രാജധാനിയിൽ കൂട്ടുകാർപോലുമി

ല്ലാതെ താമസിച്ചിരുന്ന ആ യുവാവിന്റെ മനസ്സു പ്രായത്തിനു സഹജമായ വികാരങ്ങൾക്കധീനമായതിൽ ആശ്ചര്യമില്ലല്ലോ. സേട്ടജിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ മൂന്നാഴ്ചയ്ക്കു മുൻപു കണ്ട സുകുമാരവീ ഗ്രഹം ഈ സമയംകൊണ്ടു് അയാളുടെ മനസ്സിൽ സ്ഥിരമായ ഒരു സ്ഥാനം പിടിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അതിനുശേഷം ആ ഗൃഹത്തിൽ അയാൾ പലപ്പോഴും പോകാറുണ്ടായിരുന്നു; മിക്കപ്പോഴും സൂരജമോഹിനിയെ കാണുന്നതിനും സംസാരിക്കുന്നതിനും അയാൾക്കിടയും കിട്ടിയിരുന്നു. അവിടെ ഒരു പഴയ പരിചയക്കാരൻ എന്ന നില വന്നപ്പോൾ, തന്റെ മുത്തശ്ശന്റെ അടുക്കൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടെ കയറിവരാറുണ്ടായിരുന്ന ആ കുമാരി, ദൽപത്സിംഹൻ അവിടെ ഇരിക്കുമ്പോഴും മടിക്കൂടാതെ പ്രവേശിച്ചു തനിക്കാവശ്യമുള്ള സംഗതികൾ മുത്തശ്ശനോടു പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. മതസംബന്ധമായോ സമുദായസംബന്ധമായോ ഉള്ള സംഭാഷണമാണു് അപ്പോൾ നടക്കുന്നതെങ്കിൽ, അതിൽ ക്രമേണ അവൾ പങ്കുകൊള്ളുകയും ചെയ്തിരുന്നു. സേട്ടജിയും ഇക്കാര്യത്തിൽ യാതൊരു വൈമുഖ്യവും കാണിച്ചില്ല. സൂരജമോഹിനിക്കു് ആ കുമാരനെ കാണുന്നതു് ഇഷ്ടവും അയാളുമായിട്ടുള്ള സംഭാഷണം രസകരവുമായിരുന്നു എന്നു മനസ്സിലാക്കായ്കകൊണ്ടല്ല അദ്ദേഹം ഇതിനെപ്പറ്റി പ്രതികൂലഭാവം കാണിക്കാത്തതു്.

ദൽപത്സിംഹന്നാവട്ടെ, ദിവസംപ്രതി അവളിലുള്ള കൌതുകം വർദ്ധിച്ചുവന്നു. അവൾ ബനിയൻജാതിയിൽപ്പെട്ടവളായാൽത്തന്നെയും രാജ്യഭ്രഷ്ടനായ തനിക്കു് ഏറ്റ ദോഷമാണു് അതിൽനിന്നു വരാനുള്ളതെന്നു് അയാൾ പലപ്പോഴും വിചാരിക്കാതിരുന്നില്ല. അനുലോമവിവാഹം രാജപുത്രന്മാരുടെ ഇടയിൽ അസാധാരണമായിരുന്നില്ലതാനും; അങ്ങനെയുള്ള വിവാഹത്തിൽനിന്നു ജനിക്കുന്ന കുട്ടികൾക്കു രാജാധികാരം ലഭിക്കയില്ലെന്നു് ഒരു തടസ്സമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. തന്റെ രാജ്യത്തിനു ശരിയായ അവകാശി താനല്ലെന്നും മരിച്ചുപോയ അച്ഛന്റെ

ജ്യേഷ്ഠനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്മാരുമാണെന്നും സ്ഥിരമായി വിശ്വസിച്ചിരുന്ന ദൽപത്സിംഹനു് ഇതൊരു പ്രതിബന്ധമായി തോന്നിയില്ല. പോരാത്തതിനു താൻ രാജ്യം പിഴുകി താമസിക്കയുമായിരുന്നു.

തനിക്കു തോന്നുന്നതുപോലെ തന്നിലും ആ കന്യകയ്ക്കു് അനുരാഗം കാണുമോ എന്നായിരുന്നു കുറച്ചു ദിവസത്തേയ്ക്കു ദൽപത്സിംഹന്റെ ചിന്ത. തനിയെ കാണുന്നതിനു് ഇതുവരെ അയാൾക്കവസരം ലഭിക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഇതേപ്പറ്റി സൂക്ഷ്മമായി ഒന്നും മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു് അയാൾക്കു സാധിച്ചില്ല. എങ്കിലും കാമുകന്മാരുടെ കണ്ണുകൊണ്ടു നോക്കുമ്പോൾ നിസ്സാരമായ ചേഷ്ടിതങ്ങൾപോലും തങ്ങളിൽ പ്രേമം സൂചിപ്പിക്കുന്നവയാണെന്നു കാണാറുള്ളതു സർവ്വസാധാരണമാണല്ലോ. തന്റെ രണ്ടുമൂന്നാഴ്ചത്തെ പരിചയത്തിൽ, സൂരജമോഹിനിയെ കാണാനിടയായ അവസരങ്ങളെ അയാൾ ഈ കണക്കുവെച്ചു പലപ്രാവശ്യം പരിശോധിച്ചുനോക്കാതിരുന്നില്ല. അവളുടെ ഓരോ വാക്കും ഭാവവും ദൽപത്സിംഹൻ ഭാവനാശക്തികൊണ്ടു രണ്ടാമതു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. തനിക്കു് ഏറ്റവും അനുകൂലമായവിധത്തിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചുതുടങ്ങിയതിൽ സൂരജമോഹിനിക്കും തന്നോടു സ്നേഹം കാണാതിരിക്കയില്ലെന്നുള്ള ദൃഢവിശ്വാസം അയാളിൽ ജനിച്ചു. ഈ സ്ഥിതിക്കു് അനന്തരകരണീയമെന്താണെന്നു് ആലോചിച്ചിട്ടു യാതൊന്നുംതന്നെ തെളിഞ്ഞുകണ്ടില്ല. നേരിട്ടു സേട്ടുജിയോടു് ഈ കാര്യം പറയുന്നതു തന്റെ സ്ഥിതിക്കു പോരാത്തതാണെന്നു് അയാൾ നിശ്ചയിച്ചു. പിന്നെ ആരാണു് ഈ കാര്യത്തിനു വഹിക്കാൻ? ഒടുവിൽ സ്ഥിതിഗതികളെല്ലാം രാജാ പീതലിനെത്തന്നെ അറിയിക്കാമെന്നു തീർച്ചയാക്കി. ദൽപത്സിംഹന്റെ സങ്കടവും അഭിപ്രായവുമെല്ലാം ശ്രദ്ധയോടെ കേട്ടുവെങ്കിലും അതിനു മറുപടിയായി യാതൊന്നുംതന്നെ പീതൽ പറഞ്ഞില്ല.

രണ്ടു ദിവസം കഴിഞ്ഞു് ഒരിക്കൽ വൈകുന്നേരം സേട്ടജിയെ കാണാൻ പോയപ്പോൾ, അദ്ദേഹംതന്നെ ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചതിൽനിന്നു തന്റെ യജമാനൻ തല്ക്കാലം മൌനമാണു് അവലംബിച്ചതെങ്കിലും സംഗതിയിൽ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചു. സേട്ടജി പറഞ്ഞതു് ഈവിധമായിരുന്നു: "മോഹിനിയെപ്പറ്റിയുള്ള നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം അറിവാൻ എനിക്കിടയായി; രാജപുത്രനും രാജ്യാവകാശിയുമായ നിങ്ങൾ വൈശ്യകുലജാതയായ ഒരു കന്യകയെ വിവാഹംചെയ്യുന്നതെങ്ങനെയാണു്?"

"ഞാൻ രാജപുത്രനാണെന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ. രാജ്യാവകാശിയാണെന്നു പറഞ്ഞതു ശരിയല്ല. എന്റെ അച്ഛന്റെ അവസാനവാക്കുകൾ ഞാൻ അവിടത്തെ അറിയിച്ചുവല്ലോ. അച്ഛന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ വംശമുള്ള കാലത്തോളം എനിക്കു രാമഗഡ് രാജ്യത്തിനു് അവകാശമുള്ളതായി ഞാൻ ഗണിക്കുന്നില്ല."

"ശരി, വലിയച്ഛന്റെ മക്കളോ അവരുടെ സന്താനങ്ങളോ ഇല്ലെന്നാണു് വരുന്നതെങ്കിൽ രാജ്യാവകാശി നിങ്ങൾതന്നെയാകുമല്ലോ."

"അങ്ങനെ വരുന്നപക്ഷം രാജ്യാവകാശിയാകേണ്ടതു ഞാനാണു്. പക്ഷേ അനുജന്നാണല്ലോ രാജ്യം ചക്രവർത്തിയുടെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ കൊടുത്തിരിക്കുന്നതു്."

"അപ്പോൾ, ഇവളെ വിവാഹം കഴിക്കുകയാണെങ്കിൽ രാജ്യാവകാശം ഉപേക്ഷിച്ചുകളയാമെന്നാണോ വിചാരിക്കുന്നതു്?"

"എന്റേതല്ലാത്തതു് എങ്ങനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നു? വേണ്ടിവന്നാൽ ഉപേക്ഷിക്കാനും തയ്യാറാണു്."

"ഇങ്ങനെയുള്ള കാര്യങ്ങളിൽ പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നതു വളരെ ആലോചിച്ചുവേണ്ടതാണു്. നിങ്ങളുടെ വലിയച്ഛന്റെ സംഗതികൾ മിക്കവാറും എനിക്കറിയാമായിരുന്നുവെന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിനു മക്കൾ ഉണ്ടെന്നു ഞാൻ വിശ്വ

സിക്കുന്നില്ല. ആ സ്ഥിതിക്ക് എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ നിങ്ങൾതന്നെയാണ് രാമഗഡ്രാജ്യത്തിനവകാശി. ഇത്ര മഹത്തായ ഒരു ജന്മാവകാശം തൽക്കാലമുള്ള ഒരാഗ്രഹം പ്രമാണിച്ച് അന്യാധീനപ്പെടുത്തുന്നതു ശരിയാണോ? അതു നിങ്ങളുടെ വംശത്തിനു ചേർന്താണോ?"

"അതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ ആലോചിക്കായ്കയില്ല. രാജഷ്ടിയായിരുന്ന എന്റെ വലിയച്ഛന്റെ കാര്യംതന്നെ ആലോചിക്കുക. പ്രജകൾ അദ്ദേഹത്തെ ദൈവത്തെപ്പോലെ ആരാധിച്ചിരുന്നു. എന്നിട്ടും, തന്റെ മേന്മയ്ക്കുവേണ്ടി ഭ്രാതൃവധംചെയ്ത വംശത്തിനു കളങ്കംവരുത്താതെ, അനുജനു രാജ്യമൊഴിഞ്ഞുകൊടുത്തു പോവുകയല്ലേ അദ്ദേഹം ചെയ്തത്? പിന്നെ, മുകിലന്മാരുടെ കീഴിലെന്തു രാജ്യഭാരമാണു? ഇവിടെയായാൽ ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിൽ; അവിടെയായാൽ വല്ല ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെയും കീഴിൽ. അനുജൻതന്നെ രാജ്യലക്ഷ്മി അനുഭവിച്ചുകൊള്ളട്ടെയെന്നല്ലാതെ രാജ്യം ഉപേക്ഷിക്കയല്ലല്ലോ ചെയ്യുന്നതു."

സേട്ടുജി ഇതിനു മറുപടി പറയുംമുൻപു സൂരജമോഹിനി തന്നെ മുറിയിലെത്തുകയാൽ ആ സംഭാഷണം അന്നു് അതിൽ കൂടുതലായി നടന്നില്ല. സപല്പം താമസിച്ച മോഹിനിയുടെ മുത്തശ്ശിയും അവിടെ വന്നുചേർന്നു. "രാജകുമാരൻ എന്തിനിത്ര ധൃതിവെച്ചു വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകുന്നു? ഇന്നു് ഇവിടെ ഞങ്ങളുടെ കൂടെ ഭക്ഷണം കഴിക്കണം" എന്നു് അവർ നിർബ്ബന്ധിച്ചു. അതു് അയാൾ അനുസരിക്കയും ചെയ്തു.

ദല്പത്സിംഹന്റെ മനസ്സു് ഇങ്ങനെ ഒരിടത്തു ദൃഢമായി പതിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും, അയാളുടെ പ്രേമദാർഢ്യത്തെ പരീക്ഷിക്കുന്ന പല സംഗതികളും ഇതിനിടയിൽ ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. കാസിംബഗ്ഗിന്റെ പിടിയിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തി തന്റെ വീട്ടിൽ താമസിപ്പിച്ചിരുന്നു ആ കന്യകയുടെ കാര്യമായിരുന്നു ആദ്യമായി അയാളെ വിഷമപ്പെടുത്തിയതു്. അന്നു രാത്രിയിൽ ആ

കുട്ടിയെ കാണുവാൻതന്നെ അയാൾക്കിടയായിരുന്നില്ല. വഴിയിൽവെച്ചു വഴക്കുണ്ടായപ്പോൾ അവൾ വൃദ്ധയാണോ ബാലയാണോ എന്നതന്നെ നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. തൽക്കാലം ആ ലഹളയിൽനിന്നൊഴിക്കുന്നതിനുമാത്രമാണ് അവളെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുവാനായി ഭൃത്യനോടാജ്ഞാപിച്ചതു്. കാസിം ബഗ്ദാദിനോടു യാത്രപറഞ്ഞു ഗൃഹത്തിൽ തിരികെ വന്നപ്പോൾ അവൾ ഉറക്കം പിടിച്ചിരുന്നു. പിറേറദിവസം രാവിലെ തന്റെ ഭൃത്യൻ സുചേതു വന്നു് "ഇന്നലെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുവന്ന പെൺകുട്ടിയെ എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതു്?" എന്നു ചോദിച്ചപ്പോഴാണു് താൻ വഴിക്കു പോയ വയ്യാവേലി വലിച്ചു തലയിൽ കയറ്റിയിട്ടുണ്ടെന്നു് അയാൾ ഓർമ്മിച്ചതു്. ഉടൻതന്നെ ആ കുട്ടിയെ തന്റെ മുമ്പിൽ ഹാജരാക്കുന്നതിനു് അയാൾ ആജ്ഞാപിച്ചു. സുചേതു മൻപിൽ കൊണ്ടുവന്നതു് ഏകദേശം പതിനാലു വയസ്സു പ്രായമുണ്ടായിരുന്ന ഒരു പെൺകുട്ടിയെയായിരുന്നു. ദല്പത്സിംഹനെക്കണ്ടമാത്രയിൽ അവൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രണ്ടു പാദങ്ങളെയും പിടിച്ചു പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവളെ വേണ്ടുപോലെ സാന്ത്വനപ്പെടുത്തിയശേഷം സംഗതികൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനായി അദ്ദേഹം ഓരോന്നു ചോദിച്ചു. അതിൽനിന്നു ഗജരാജിന്റെ കഥയും അവളെ രാജപുത്രനെന്നു ഭാവിച്ചു് ഒരു യുവാവു (ഇന്നലെ അവളെ തിരികെ പിടിച്ചു കൊണ്ടുപോകുവാൻ വന്ന ആളു) തന്നെ വിവാഹംചെയ്യാമെന്നു പറഞ്ഞു വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോന്നതും അതിനുശേഷം അവൾ രണ്ടുമൂന്നു ദിവസത്തേയ്ക്കു ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹത്തിൽ അനുഭവിച്ച കഷ്ടപ്പാടുകളും മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചു. അവളുടെ അനാഥസ്ഥിതിയും ഹൃദയഭേദകമായ കഥയും അയാളുടെ അനുകമ്പയെ ആകർഷിച്ചു. അവളുടെ അച്ഛന്റെ സംഗതികൾ ഉടൻതന്നെ അന്വേഷിക്കാമെന്നു് അയാൾ ഏറ്റു. അയാൾ പറഞ്ഞു: "പക്ഷേ, നിന്നെ ഞാൻ എങ്ങനെ ഇവിടെ താമസിപ്പിക്കുന്നു? ഞാൻ ഏകനായി താമസിക്കുന്ന ഈ

ഗൃഹത്തിൽ ഒരു ക്ഷത്രിയകന്യകയെ ഏതുവിധത്തിൽ താമസിപ്പിക്കുവാൻ സാധിക്കും?''

''അയ്യോ! എന്നെ തിരികെ അയയ്ക്കരുതേ! അച്ഛന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ എന്നെ അവിടെനിന്നു് 'അയാൾ' പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകും. ഞാൻ ഇവിടെ ഒരു വേലക്കാരിയായി താമസിച്ചുകൊള്ളാം. അവിടുന്നൊരു രാജപുത്രനാണല്ലോ.''

യൌവനം തുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന ഒരു പെണ്ണിനെ ഇങ്ങനെ താമസിപ്പിക്കുന്നതിനു വളരെ മടിച്ചുവെങ്കിലും ഗത്യന്തരമില്ലായ്കയാൽ അങ്ങനെതന്നെ എന്നു് ഒടുവിൽ അയാൾ തീച്ചയാക്കി. തന്റെ മുൻപിൽനിന്നു് അപ്രത്യക്ഷയായ ആ കന്യകയെ അന്വേഷിച്ചു കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ കാസിംബഗ്ഗു് ഭഗീരഥപ്രയത്നം ചെയ്യാതിരിക്കയില്ലെന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചു. ചാർബാഗിലായിരിക്കും ആദ്യം അന്വേഷിക്കുന്നതെന്നും അതിനാൽ അങ്ങോട്ടയയ്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഫലമില്ലെന്നും വേറെ ഒരാളെ ഏല്പിക്കാനില്ലാത്തസ്ഥിതിക്കു്, തൽക്കാലം തന്റെ ഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ താമസിക്കട്ടെയെന്നും നിശ്ചയിച്ചു. തന്റെ സൈന്യവിഭാഗത്തിൽനിന്നു് ഒരു ഭടനെ അയച്ചു് അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ, ഗജരാജിനെയും അയാളുടെ ഇളയ പുത്രിയെയും ഒരു വൃദ്ധനായ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ അന്നുതന്നെ ഡോളിയിൽ കയറ്റിക്കൊണ്ടുപോയതായും മനസ്സിലായി. പിന്നെ മൂന്നുനാലു ദിവസത്തെ അന്വേഷണംകൊണ്ടു കിഷൻറായിയാണു് ഇങ്ങനെ ഗജരാജിനെ രക്ഷിച്ചതെന്നു മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹത്തിനെ പോയിക്കണ്ടു കാര്യങ്ങൾ പറയുന്നതു താൻതന്നെ വേണമെന്നു വിചാരിച്ചതുകൊണ്ടു് അതിനു് അവസരം ലഭിക്കാൻ മൂന്നുനാലു ദിവസം വേണ്ടിവന്നു.

ഇങ്ങനെ ഒരു പത്തു ദിവസം കഴിഞ്ഞാണു് നഗർകോട്ടകൊട്ടാരത്തിനു സമീപമുള്ള ഗൃഹത്തിൽ പോകുവാൻ ഉല്പത്സിഹനു സാധിച്ചതു്. കിഷൻറായിയെക്കണ്ടു സംഗതികൾ പറഞ്ഞ

പ്പോൾ, പത്മിനിയെ കണ്ടുകിട്ടിയതിലും അവൾക്കു ദോഷമൊന്നും വരാതെയിരിക്കുന്നതിലും അദ്ദേഹം സന്തോഷിച്ചു.

"ആ കുട്ടിയെ ഞാൻ ഇവിടെ താമസിപ്പിച്ചുകൊള്ളാം; എനിക്ക് ഒരു പുത്രിമാത്രം ഉള്ളതുകൊണ്ട്, അവൾക്ക് ഒരു കൂട്ടുമാകും. പക്ഷേ നാലഞ്ചു ദിവസമായി ഗജരാജിനെത്തന്നെ കാണാനില്ലാത്തതുകൊണ്ട് ഇവരുടെ കാര്യത്തിൽ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് അറിഞ്ഞുകൂടാ."

ഗജരാജിന്റെ സുഖക്കേടു ഭേദമായപ്പോൾത്തൊട്ട് അയാൾ കുറേശ്ശെ പുറത്തിറങ്ങി സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങിയെന്നും ഒരു നാലുദിവസം മുൻപു്, അയാൾ ഒരക്ഷരംപോലും പറയാതെ വീട്ടിൽനിന്നു പോയ്ക്കളഞ്ഞു എന്നുമാണു് കിഷൻറായി പറഞ്ഞതു്. അപഹൃതയായ തന്റെ ഭാര്യയെ അന്വേഷിച്ചു നടക്കയായിരിക്കണമെന്നു് അവർ ഊഹിച്ചു. "അങ്ങനെ ആയിരിക്കാം; എന്നാൽ ഈ കുട്ടികളെ ഞാൻ എന്തു ചെയ്യാനാണു്? എനിക്കോ വയസ്സായിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ പറയുംപ്രകാരമാണെങ്കിൽ പത്മിനിക്കു വിവാഹത്തിനു പ്രായവുമായിരിക്കുന്നു. ഏതായാലും ഒരു സഹോദരി ഇവിടെയായതുകൊണ്ടും അവരുടെ അച്ഛൻ ഒട്ടുവിൽ ഇവിടെത്തന്നെ തിരികെ വരാനിടയുള്ളതുകൊണ്ടും അവളെയും ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ അയച്ചേയ്ക്കുക."

തന്റെ ചുമതല ഒഴിഞ്ഞല്ലോ എന്ന വിചാരത്തോടുകൂടിയാണു് ദല്പത്സിംഹൻ തിരികെ വന്നതു്. അച്ഛൻ ദീനത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ട സംഗതിയും കിഷൻറായിയുടെ കൂടെ ഇളയ സഹോദരി താമസിക്കുന്നതും അറിഞ്ഞപ്പോൾ പത്മിനിക്കു് എന്തെന്നില്ലാത്ത സന്തോഷമുണ്ടായി. അവളെയും അവിടെക്കൊണ്ടാക്കാൻ തീവ്രപ്പെട്ടുത്തിയിരിക്കുന്നു എന്നു കേട്ടപ്പോൾ പത്മിനിയുടെ ഭാവം മാറി. അവൾ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു. ദല്പത്സിംഹന്റെ കാല്ക്കൽ വീണു്, "അവിടുന്നാണു് എന്നെ രക്ഷിച്ചതു്. ഞാൻ അവിടുത്തെ വേലക്കാരിയായി താമസിച്ചുകൊള്ളാം" എ

ന്നു നിർബ്ബന്ധം തുടങ്ങി. എന്നു പറഞ്ഞിട്ടും അവൾ കരച്ചിൽ നിറുത്താത്തതു കണ്ടു വിഷമിച്ച ദല്പത്സിംഹൻ തന്റെ പ്രധാനഭൃത്യനായ ഗ്രലാബിനെ വിളിച്ചു താൻ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് ആലോചിച്ചു. അവളുടെ സൌശീല്യംകൊണ്ടും സങ്കടസ്ഥിതികൊണ്ടും ഗ്രലാബു് ആദ്യംതൊട്ടതന്നെ അവളുടെ പക്ഷമായിരുന്നു. അയാൾ പറഞ്ഞു: "മഹാരാജു്, ആ കന്യക ഒരു ക്ഷത്രിയകുടുംബത്തിൽ ജനിച്ചതല്ലേ? ആരുമൊരു സഹായമില്ലാതെയും ഇരിക്കുന്നു. ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കുന്നതുകൊണ്ടെന്താണു്?"

"അവൾക്കു ചെറുപ്പമായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു നമ്മുടെ കൂടെ താമസിക്കുന്നതു് അപവാദത്തിനിടയാക്കുകയില്ലേ?"

"മഹാരാജു്, അങ്ങൊരു രാജപുത്രൻ; ഞങ്ങളുടെ മഹാരാജാവു്. ഈ പ്രായത്തിൽ ദിവംഗതനായ തിരുമനസ്സിലെ അന്തഃപുരത്തിൽ എത്ര സ്ത്രീകളാണുണ്ടായിരുന്നതെന്നു ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതൊക്കെ രാജാക്കന്മാർക്കു് ആവശ്യമല്ലേ?"

"രാജാക്കന്മാർക്കു തങ്ങളുടെ പ്രജകളോടുള്ള ബന്ധത്തിനു് അങ്ങനെ ഒരു നയമാവശ്യമായിരിക്കാം. പക്ഷേ അനുസേവചെയ്തു ജീവിതം കഴിക്കുന്ന എനിക്കു് അതു ശരിയല്ല. അങ്ങനെ ആലോചിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല."

"എന്നാൽ ആ കുട്ടി അവിടത്തെ സഹോദരീഭാവേന താമസിച്ചുകൊള്ളട്ടെ."

ഏതായാലും അവളുടെ നിർബ്ബന്ധംതന്നെ സാധിച്ചു. പദ്മിനി അവിടെ സ്ഥിരവാസവുമായി. അവൾക്കു ദൽപത്സിംഹനിലുള്ള ഭക്തിയും ബഹുമാനവും ഗ്രലാബിനെ പലപ്പോഴും വിസ്മയിപ്പിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറി അടിക്കുക, വൃത്തിയാക്കുക മുതലായ ജോലികൾ അവർ ചെയ്യുന്നതുതന്നെ അവൾക്കിഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. അതു് അവളുടെ സ്വന്തം ജോലിയെന്നായിരുന്നു അവളുടെ വിശ്വാസം. എന്തെങ്കിലും ഒരു വാക്കു ദൽപത്സി

സിംഹൻ അവളോട് പറഞ്ഞാൽ അന്നേദിവസം അവർക്ക് ഭക്ഷണംതന്നെ വേണമെന്നില്ലായിരുന്നു. സൗജമോഹിനിയുടെ ചിന്തയിൽ മുങ്ങി ദിവസം കഴിച്ചിരുന്ന ദൽപത്സിംഹനു് ഇതൊന്നും കാണുവാൻ കണ്ണില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഭൃത്യരുടെ സംസാരത്തിൽനിന്നു ദൽപത്സിംഹൻ വിവാഹം ആലോചിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് അവർക്ക് മനസ്സിലായി. മഹാരാജാക്കന്മാർക്കും പ്രഭുക്കന്മാർക്കും അക്കാലങ്ങളിൽ ബഹുഭാര്യത്വം സുസമ്മതമായ ഒരു നടപടിയായിരുന്നതിനാൽ, ഈ ആലോചനയിൽ അവർക്ക് യാതൊരുസുഖവും തോന്നിയില്ലെന്നുമാത്രമല്ല വാസ്തവത്തിൽ സന്തോഷമുണ്ടാകയും ചെയ്തു.

അവളുടെ താമസം അവിടെ സ്ഥിരമായ ഇടയ്ക്കു് ദൽപത്സിംഹന്റെ ഹൃദയാസ്വാസ്ഥ്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നവേറെ ഒരു സംഭവംകൂടിയുണ്ടായി. അതു ഗ്രൽ അനാരാ അയച്ച സന്ദേശമായിരുന്നു. ദാനേൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽവെച്ചു കണ്ടതുമുതൽ, ദൽപത്സിംഹൻ തന്നെ അനേഷിച്ചു വരാതിരിക്കയില്ലെന്നാണു് ഗ്രൽ അനാരാ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. നാലഞ്ചു ദിവസം കഴിഞ്ഞിട്ടും അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു് ഒരു സന്ദേശംപോലും ലഭിക്കാതിരുന്നതിനാൽ അവർ വളരെ സങ്കടപ്പെട്ടു. ഒടുവിൽ സന്ദേശവും കൊടുത്തു് ഒരു ദൂതിയെത്തന്നെ അയയ്ക്കാമെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി. ദൂതി ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹൻ അവിടെയില്ലായിരുന്നതുകൊണ്ടു സൂചേതു അവളെ അകത്തിരുന്നുകൊള്ളുവാൻ അനുവദിച്ചു. വൃദ്ധയായ ഒരു സ്ത്രീ എന്തോ ആവശ്യം പ്രമാണിച്ചു വന്നിരിക്കുന്നു എന്നല്ലാതെ ആ ഭൃത്യൻ മറെറാന്നും അറിയാതിരുന്നതിനാൽ തന്റെ യജമാനന്റെ അവസ്ഥയെപ്പറ്റിയും വലുപ്പത്തെപ്പറ്റിയും അവരോടു് പ്രസംഗിക്കുന്നതിനു മടിച്ചില്ല. ആ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു ദൽപത്സിംഹന്റെ മനസ്സു വലിയ ഒരു സേട്ടുവിന്റെ മകളിൽ ലയിച്ചിരിക്കയാണെന്നും അവർ തമ്മിൽ താമസിയാതെ വിവാഹത്തിനിടയുണ്ടെന്നും ആ വൃദ്ധയ്ക്കു മനസ്സിലായി.

"അങ്ങനെയോ! കൊള്ളാം: എന്റെ സ്വാമിനി അദ്ദേഹത്തിനെ ഇത്രയധികം സ്നേഹിക്കുമ്പോൾ, വെറുമൊരു സേട്ടുവിന്റെ മകളെ കെട്ടാൻ തുനിഞ്ഞുവെന്നു വരുമോ? സേട്ടുവിന്റെ പണത്തിലാഗ്രഹംകൊണ്ടായിരിക്കണം."

സുചേതു പറഞ്ഞു:—"രാമഗഡ് രാജാക്കന്മാർ പണത്തിൽ മോഹിച്ചിതുവരെ കേട്ടിട്ടില്ല. പിന്നെ ഇത്ര കേമിയായ നിങ്ങളുടെ സ്വാമിനിയാരാണ്?"

"എന്റെ സ്വാമിനിയെ അറിയാത്തതായി ഈ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ഇന്നു് ആരാണുള്ളതു്? ഗ്രൽ അനാരാജാൻ, വലിയ വലിയ പ്രഭുക്കന്മാർക്കുപോലും ഭ്രഷ്ടാപയാണു്. ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രന്മാർപോലും അവളുടെ ഒരു മന്ദഹാസത്തിനു് എന്തു വേണമെങ്കിലും ചെയ്യാൻ സന്നദ്ധരാണു്. സമ്പത്തുകൊണ്ടു നോക്കുകയാണെങ്കിൽ അവരെപ്പോലെ ആരാണു് ഇപ്പോഴുള്ളതു്? ദിവംഗതനായ രാജകുമാരൻ മുറാഡ്ഷാ ഒരു ദിവസത്തെ പാട്ടിനു് അവർക്കു് അഞ്ചു ലക്ഷം രൂപായിൽ കവിഞ്ഞു വിലയുള്ള ഒരു മുത്തുമാല കൊടുക്കുന്നതു് എന്റെ കണ്ണിൽ കണ്ടതാണു്. ഇങ്ങനെ എന്തു സ്വത്താണു് പറഞ്ഞാൽ? അവർക്കു് ഈ രാജകുമാരനിൽ സന്തോഷം തോന്നിയതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഗ്യമെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്."

സുചേതുവിനു് ഇതൊക്കെ കേട്ടപ്പോൾ ആ വൃദ്ധയോടുള്ള ബഹുമാനം വർദ്ധിക്കയാണുണ്ടായതു്. മോഹിനികർക്കു സാമുദായികമായി യാതൊരു പതിതത്വവും മുസ്സൽമാന്മാർ അക്കാലത്തു കല്പിച്ചിരുന്നില്ല. അവരിൽ പലരും രാജാക്കന്മാരുടെ അന്തഃപുരങ്ങളിൽ വലിയ സ്ഥാനങ്ങൾ അലങ്കരിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ളതും എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ആ വഴി അന്തഃപുരത്തിൽ എത്തിയ ഒരു ദാസിയുടെ പുത്രനായിരുന്നു ദാനേൽഷാതന്നെ. രാജപുത്രന്മാരുടെ ഇടയിലും ഇത്തരക്കാരെ ബഹുമാനിക്കുന്നതു് അസാധാരണമായിരുന്നില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു ചെറുപ്പംമുതൽ ആഗ്രാ

യിൽ വളർന്ന സുചേതു, ഗുൽ അനാരായെ ഒരു വലിയ പ്രഭവിയായും അവരുടെ ദൃതിയെ മാനനീയയായ ഒരതിഥിയായും ഗണിച്ചതിൽ ആശ്ചര്യം വിചാരിക്കാനില്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു: "വലിയമ്മ മുക്കണം. തമ്പുരാൻ വരുവാനധികം താമസമുണ്ടാകയില്ല. ഗുൽ അനാരാബേഗത്തിനു് അദ്ദേഹത്തിൽ ഇത്ര സ്നേഹമുണ്ടായതു ചേച്ചിയായി. അദ്ദേഹവും അതിസുന്ദരനും യോഗ്യനുമായ ഒരു മനുഷ്യനാണല്ലോ."

"അദ്ദേഹത്തിനെ പറഞ്ഞയയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ, എന്റെ സ്വാമിനി നിനക്കും വലിയ സമ്മാനങ്ങൾ തരാതിരിക്കയില്ല. നിന്റെ സ്ഥിതിയും വലുതാകും."

"അയ്യോ! ഞാൻ അദ്ദേഹത്തോടു് ഇത്തരം കാര്യം പറയുകയോ!"

"ഇത്ര വലിയ ശ്രീരാമചന്ദ്രനാണോ അദ്ദേഹം? അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ കുറച്ചു മുൻപു് അവിടെക്കൂടെ കടന്നുപോയ പെൺകുട്ടി ആരായിരുന്നു?"

"അതു് അദ്ദേഹം വഴിയിൽനിന്നെടുത്തു വളർത്തുന്ന ഒരു പെൺകുട്ടി. അല്ലാതെ നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നതുപോലെയൊന്നുമല്ല."

ഇവർ ഇങ്ങനെ വർത്തമാനം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ദൽപത്സിംഹൻ തിരികെ വന്നുചേർന്നു. വൃദ്ധ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടയുടനെ എഴുനേറ്റു് ആചാരോപചാരങ്ങൾ ചെയ്തശേഷം, ചില വിശേഷപ്പെട്ട സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ സ്ഫടികക്കുപ്പികളിൽ നിറച്ചു മനോഹരമായി തുന്നിക്കൊണ്ടു പണിചെയ്ത ഒരു പെട്ടിയിലടക്കിക്കൊണ്ടുവന്നതു കാഴ്ചവെച്ചിട്ടു താൻ വന്ന സംഗതി സവിസ്തരം പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. ഗുൽ അനാരായുടെ രാജധാനിയിലും കൊട്ടാരത്തിലുമുണ്ടായിരുന്ന വലിയ സ്ഥാനവും, മഹാപ്രഭുക്കന്മാരും അവളുടെ സ്നേഹത്തെ കാംക്ഷിച്ചു പടികാത്തു കിടക്കവേ, അപ്രസിദ്ധനായ ഒരു കുമാരനിൽ അവൾ കാണിച്ച പ്രീതി

യുടെ നൈർമ്മല്യവും ഉചിതമായ വാക്കുകൾകൊണ്ടു വിദ്ധ്യേയായ ആ ദൂതി അദ്ദേഹത്തെ മനസ്സിലാക്കി.

ദാനേൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽവെച്ചു കണ്ട ആ ചിത്രം ദൽപത്സിംഹന്റെ മനസ്സിൽനിന്നു തീരെ മാഞ്ഞിട്ടില്ലായിരുന്നു. കരിംകൂവളപ്പൂവിനു സമാനമായിശോഭിച്ച സാരസ്യം നടമാടിയിരുന്ന അവളുടെ കണ്ണുകൾ, നൃത്തത്തിൽനിന്നുള്ള ആയാസത്താലുണ്ടായ സേദഭാങ്കുരംകൊണ്ടു ഹിമബിന്ദുക്കൾ വീണ പനിനീർപ്പൂവിന്റെ കാന്തി അപഹരിച്ച വദനബിംബം, താമരവളയങ്ങൾപോലെ ചാഞ്ചാടി ആംഗ്യവിശേഷങ്ങളിലും ആലിംഗനോത്സുകത കാട്ടിയിരുന്ന കൈകൾ, രസാനുസൃതമായി നടിച്ചിരുന്ന ഭാവങ്ങൾ, ഇടയ്ക്കിടെ സദസ്യരെ നോക്കിച്ചൊരിഞ്ഞിരുന്ന പുഞ്ചിരി—ഇവ എങ്ങനിന്നെന്നറിയാതെ വരുന്ന ഒരു സൈരഭ്യംപോലെ അയാളുടെ മനസ്സിനെ പലപ്പോഴും ചഞ്ചലമാക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ആ വൃദ്ധയുടെ സംഭാഷണചാതുരികൊണ്ടു് ഏകദേശം മാഞ്ഞുകിടന്നിരുന്ന ആ സ്മരണ പിന്നെയും ഉജ്ജ്വലിച്ചു എന്നുമാത്രമല്ല, ഗൂൽ അനാരായിൽ അന്നുണ്ടായ ഔത്സുക്യം പ്രവൃദ്ധമായ ശക്തിയോടെ മനസ്സിൽ ഉദിക്കയും ചെയ്തു. മുഖഭാവംകൊണ്ടു മനസ്സറിയാൻ നല്ലപോലെ ശക്തിയുണ്ടായിരുന്ന ആ ദൂതി പറഞ്ഞു: "മഹാരാജ്, എന്റെ സ്വാമിനി സ്വഗൃഹത്തിൽ വലിയ പ്രൗഢക്കന്മാരെയെല്ലാം ക്ഷണിച്ചു കേമമായ ഒരു പാട്ടുകച്ചേരി നടത്തുവാൻ തീച്ചയാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അതു ചക്രവർത്തിയുടെ വിജയത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുമതിയോടുകൂടിയുമാണു്. അവിടുന്നും അവരുടെ ഗൃഹത്തിൽ വന്നു സല്ക്കാരം സ്വീകരിച്ചുപോരണമെന്നുമാത്രമാണു് അവരുടെ അപേക്ഷ. പിന്നുള്ളതൊക്കെ അവിടുത്തെ ഇഷ്ടംപോലെ."

ഇതു് അപകടമൊന്നുമില്ലാത്തതായ സംഗതിയാണെന്നു കുമാരനു തോന്നി. അങ്ങനെതന്നെ എന്നു് അദ്ദേഹം സന്തോഷപുരസ്സരം സമ്മതിക്കയും ചെയ്തു.

ദ്ദേഹത്തിനെ സമ്മാനങ്ങൾ കൊടുത്തു പറഞ്ഞയച്ചശേഷം സന്ധ്യാസമയത്തു് മുറിയിൽ പോയപ്പോൾ, ആരോ തേങ്ങിക്കരയുന്നതായ ഒരു ശബ്ദം ദൽപത്സിംഹന്റെ കേൾക്കാറായി. അതു പദ്മിനിയായിരിക്കണമെന്നൂഹിച്ചു. അതിന്റെ കാരണമന്വേഷിച്ചു വരാൻ ഗുലാബുവിനെ പറഞ്ഞയച്ചു. അയാൾ ചോദിച്ചിട്ടും ഒന്നും പറയായ്കകൊണ്ടു ദൽപത്സിംഹൻതന്നെ അവളെ മുമ്പിൽ വരുത്തി സങ്കടത്തിന്റെ കാരണമന്വേഷിച്ചു. പലവിധത്തിൽ ചോദിച്ചിട്ടും പലതും പറഞ്ഞിട്ടും അവൾ യാതൊന്നും ഉത്തരമായി പറയാതിരുന്നതുകൊണ്ടു്, "എന്തെങ്കിലുമാവട്ടെ, നാളെ ശരിയാകും" എന്ന ഭാവത്തിൽ അദ്ദേഹം പിന്നെയൊന്നും ശ്രമിച്ചതുമില്ല.

അധ്യായം ൯

ചക്രവത്തി ദക്ഷിണദിഗ്ജയത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു രാജധാനിയിൽനിന്നു സൂര്യാഭിസാരത്തോടുകൂടി ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ യാത്ര പുറപ്പെട്ട സംഗതി, സലീംഷാ താമസിച്ചിരുന്ന ആജ്മീറിലും കുതിരത്തപാൽവഴി പിറേദിവസംതന്നെ അറിഞ്ഞു. യാത്ര തീച്ചപ്പെടുത്തിയതുമുതൽതന്നെ അതിനെപ്പറ്റിയുള്ള കാര്യങ്ങൾ സലീമിനെ അറിവിക്കുവാൻ പലരുമുണ്ടായിരുന്നു. ചക്രവത്തി ആഗ്രാ വിട്ടാൽ രാജധാനി ദാനേൽഷായുടെ പക്ഷത്തിലുള്ള ചിലർ ഭരിക്കുവാനാണു് കല്പനയുണ്ടാവാൻ പോകുന്നതു് എന്നുള്ള സംഗതിയും സലീംഷാ അറിയാതിരുന്നില്ല. അങ്ങനെ ഒരു കല്പനയുണ്ടായാൽ ചക്രവത്തി കിരീടാവകാശത്തക്കം തീരുമാനിച്ചതായി കണക്കാക്കാമെന്നും അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചിരുന്നു. ഇങ്ങനെയെല്ലാമായിരുന്നുവെങ്കിലും ആ രാജകുമാരൻ നൈരാശ്യമോ സങ്കടമോ യാതൊന്നും പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നില്ല. ഉടൻതന്നെ, അക്ബറിന്റെ ആജ്ഞയെ അതിലംഘിച്ചു്, രാജധാനി കൈവശമാ

ക്കി, താൻതന്നെ ചക്രവത്തിയെന്നു സലിം പ്രഖ്യാപനംചെയ്യുമെന്നും സാഹസികന്മാരായ ചിലർ പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും, മഹാപ്രതാപിയായ പിതാവിനോടെതിർക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തിയോ ധൈര്യമോ സലീമിനുണ്ടെന്നു് ആരും വിശ്വസിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, അദ്ദേഹത്തിനെ സഹായിക്കാനായി കൂടെ അയച്ചിരുന്ന സേനാപതികൾ അക്ബറിന്റെ വിശ്വസ്തഭൃത്യന്മാരായിരുന്നു എന്നുള്ളതും രാജധാനിയിൽ എല്ലാവർക്കും അറിയാവുന്ന സംഗതിയായിരുന്നു. ഷാബാസുഖാൻകംബൂ, ഷാക്കുലിഖാൻ മഹാരാം, രാജാ ജഗന്നാഥ് എന്ന മൂന്നുപേരെയാണു് അക്ബർ സലീമിന്റെ കൂടെ അയച്ചിരുന്നതു്. ആ കൂട്ടത്തിൽ പ്രധാനിയായിരുന്ന ഷാബാസുഖാൻ ഒരു കാലത്തും ചക്രവത്തിക്കു വിപരീതമായി പ്രവത്തിക്കയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നു.

അക്കാരണംകൊണ്ടായിരിക്കാം തനിക്കു് ഇത്രമേൽ ഹാനികരങ്ങളായ കാര്യങ്ങൾ രാജധാനിയിൽ നടന്നിട്ടും സലീംഷാ അനങ്ങാതെ അടങ്ങിയിരുന്നതു്. ചക്രവത്തി ദെക്കാണിലേയ്ക്കു പോയെന്നു് ആജ്മീറിൽ അറിഞ്ഞ ദിവസം അദ്ദേഹം തന്റെ സേനാനായകന്മാരെ ആലോചനയ്ക്കായി വിളിച്ചുകൂട്ടി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "മഹാനുഭാവനായ എന്റെ അച്ഛൻ ഒക്ഷിണിദേശം ജയിക്കുവാനായി പുറപ്പെട്ടല്ലോ. നാമും ഇനി താമസിച്ചുകൂടാ. പ്രതാപസിംഹനെ കീഴടക്കുക എന്ന വലിയ ജോലിയാണു് നമ്മെ അദ്ദേഹം ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്."

എല്ലാവരും അതു സമ്മതിച്ചു പറഞ്ഞു. സലീംഷാ തുടർന്നു: "അതിനു തടസ്സമായി നില്ക്കുന്നതു് ഒരു സംഗതിമാത്രമാണു്: ഇത്ര വലിയ ഒരു യുദ്ധയാത്രയ്ക്കു വേണ്ടതായ പണം ഭണ്ഡാരത്തിലില്ലെന്നു നമ്മുടെ ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസ് അറിയിക്കുന്നു. ഒരു കോടി രൂപകൂടിയെങ്കിലും ഇല്ലാതെ ഈ വലിയ സൈന്യം മുഴുവൻ മുൻപോട്ടു നീങ്ങുന്നതു ശരിയല്ലെന്നാണു് അയാളുടെ അഭിപ്രാ

യം. അതു ശരിയാണെന്നു് എനിക്കും തോന്നുന്നു. അങ്ങനെയല്ലേ ഭഗവാൻദാസ്?''

ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസ് ഭണ്ഡാരസ്ഥിതിയെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിച്ചു: തന്റെ കയ്യിൽ കഷ്ടിച്ചു 60 ലക്ഷം രൂപയേ ഉള്ളുവെന്നും അതുകൊണ്ടു മതിയാകയില്ലെന്നും അയാൾ കാര്യകാരണസഹിതം ആ സദസ്സിനെ മനസ്സിലാക്കി.

സലിം പറഞ്ഞു: ''എത്രയായാലും കാര്യത്തിനു തടസ്സം വരരുതെന്നാണു് എന്റെ നിശ്ചയം. അതുകൊണ്ടു രാജാ ജഗന്നാഥും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീഴിലുള്ള 25000 രാജപുരുപദാതിയും ഇന്നുതന്നെ മുന്നോട്ടു നീങ്ങട്ടെ. ഷാബാസുഖാൺ കംബുവിന്റെ കീഴിലുള്ള പ്രധാനസൈന്യം, രാജധാനിയിൽനിന്നു പണം വന്നാലുടനെ അദ്ദേഹത്തിനു തുണയായി നമ്മുടെ ആജ്ഞയിൽ നീങ്ങിത്തുടങ്ങും. തൽക്കാലം ചെയ്യേണ്ടതു്, ഭണ്ഡാരാധിപതി നാസിർഖാനിന്റെ കയ്യിൽനിന്നു വേണ്ട സംഖ്യ വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ഒരാളെ അയയ്ക്കുകയാണു്. അതിനു് ആഗ്രായ്ക്കു ഷാക്കുലിഖാൺതന്നെ പുറപ്പെടണം. അയാളും നാസിർഖാനുമായി വലിയ സ്നേഹമായതുകൊണ്ടു കാര്യത്തിനു താമസമോ തടസ്സമോ ഉണ്ടാകയില്ല.''

ഇതെല്ലാം വളരെ ആലോചനാപൂർവ്വം ചെയ്ത തീരുമാനങ്ങളാണെന്നു സദസ്യർ സമ്മതിച്ചു. പ്രത്യേകിച്ചും ഷാബാസുഖാണും ഷാക്കുലിഖാണും സലീമിന്റെ ബുദ്ധിഗുണത്തെ വാഴ്ത്തി. ആറുമാസക്കാലമായി ആജ്മീറിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ഷാക്കുലിഖാനിനു രാജധാനിയിലേയ്ക്കു പോകുവാൻ സന്തോഷമായിരുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല, സംഗതികളുടെ തിരിച്ചിൽകൊണ്ടു ദാനേൽഷായുടെ സ്നേഹം സമ്പാദിക്കേണ്ടതാണു് തനിക്കിപ്പോൾ അത്യാവശ്യമെന്നും അയാൾക്കു തോന്നി. എന്തെങ്കിലും കാരണം പറഞ്ഞു് ആജ്മീർ വിട്ടു രാജധാനിക്കു മടങ്ങണമെന്നു് ആന്തരമായി ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന ആ പ്രഭുവിനു സലീമിന്റെ കല്പന തേടിയ വള്ളി

കാലിന്മേൽ തടഞ്ഞപോലെയുള്ള സന്തോഷം കൊടുത്തു. അതു പോലെത്തന്നെ ഷാക്കുലിഖാൺ പോകയാണെങ്കിൽ സൈന്യാധികാരം തനിക്കുമാത്രമാകുമല്ലോ എന്നു ഷാബാസും സന്തോഷിച്ചു. രണ്ടുപേക്കും പട്ടാളത്തിൽ അധികാരമൊന്നുപോലെയായിരുന്നതിനാൽ അവർതമ്മിൽ ആദ്യംതന്നെയുണ്ടായിരുന്ന സൌന്ദര്യപ്പിണക്കം വഷ്ടിച്ചു. ഈ ആറുമാസംകൊണ്ടു ബദ്ധവിരോധമായിത്തീന്നിരുന്നു. അവരെ തമ്മിൽ തല്ലിക്കുന്നതിനു സലീമും ശ്രമിക്കാതിരുന്നില്ല.

ഇങ്ങനെ, പരസ്പരവിരുദ്ധമായ കാരണങ്ങൾകൊണ്ടാണു് ആ മന്ത്രിസഭ, സലീംഷായുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ വളരെ വിശേഷമെന്നു കൊണ്ടാടിയതു്. എന്തായാലും അവരെല്ലാവരും സമ്മതിച്ച സ്ഥിതിക്കു രാജകുമാരൻ അപ്പോൾത്തന്നെ കല്പനകൾ എഴുതുന്നതിനു ദിവാൻജിയോടാജ്ഞാപിച്ചു. ഉടൻതന്നെ ചെറുതായ ഒരു സാദിസംഘത്തിന്റെ അകമ്പടിയോടുകൂടി ഷാക്കുലി ആഗ്രയ്ക്കു പുറപ്പെടണമെന്നായിരുന്നു ആദ്യത്തെ കല്പന. "ഒട്ടും സമയം കളയേണ്ടാ: വൈകുന്നതിനു മുൻപുതന്നെ പുറപ്പെടുക. കുതിരപ്പടയാകയാൽ നിങ്ങൾക്കു രണ്ടുദിവസത്തിനകം ചെന്നു ചേരുവാൻ സാധിക്കും" എന്നു പറഞ്ഞു സലീം അയാളോടു് ഉടൻതന്നെ യാത്രപറകയും ചെയ്തു. പിന്നത്തെ കല്പന രാജാ ജഗന്നാഥിനെപ്പറ്റിയായിരുന്നു. സൈന്യത്തിലുള്ള രാജപുത്രപ്രമുഖന്മാരോടൊന്നിച്ചു് അദ്ദേഹം രാത്രി മയങ്ങിയാൽ, രഹസ്യമായി പുറപ്പെട്ടുകൊള്ളണമെന്നുള്ള ഉത്തരവു പടയാളികൾ മുഖാന്തിരമായിട്ടുവിളിക്കളോടുകൂടി സമ്മതിച്ചു. ഇതിനുശേഷം സഭ പിരിഞ്ഞപ്പോൾ, സലീംഷാ ബാസുഖാണിനെ സ്നേഹപൂർസ്സരം അടുക്കൽ വിളിച്ചു രാജ്യകാര്യത്തെപ്പറ്റി ഓരോന്നു സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി: "അച്ഛൻ എന്തു നിശ്ചയിച്ചാലും എന്റെ കുറ്റംകൊണ്ടു രാജ്യത്തിൽ കുഴപ്പം വരരുതെന്നേ എനിക്കു വിചാരമുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു് ഉദയപുരി പിടിച്ചടക്കുവാൻ നാം ശ്രദ്ധിക്കണം. പ

ണം വന്നാലുടനേ പുറപ്പെടുവാൻ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ നിങ്ങൾ ചെയ്യുക.''

''അതാണു് എന്റെ അഭിപ്രായവും. അവിടത്തേയ്ക്കു ജയം വരുമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല''.

''ജയാപജയങ്ങൾ കണ്ടറിയേണ്ടതാണു്. എന്തായാലും ക്ലൂലിഖാൺ തിരികെ വരുന്നതുവരെ വേട്ടചെയ്യുന്ന സമയം കഴിപ്പാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇവിടുന്നു മുപ്പതു നാഴിക അകലെ അഞ്ചാറു കടുവായെ കണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നും കാടു വളഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നും അറിവു കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ഒരാഴ്ചയോളം ഞാൻ അവിടെയായിരിക്കും. എന്റെ കൂടെ അധികം ആളുകളെ കൊണ്ടുപോകുന്നില്ല. സൈന്യത്തിലേയ്ക്കു പോയിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒരമ്പതു കുതിരപ്പട്ടാളക്കാരും അമർസിംഹനും ദിലേർജങ്ങും ഞാനും മാത്രമേ പോകുന്നുള്ളൂ. ഞാൻ വരുമ്പോഴേയ്ക്കു പട്ടാളം എല്ലാം തയ്യാറായിരിക്കണം. കൂലിഖാൺ തിരികെ വരുന്നതുവരെ നിങ്ങളുടെ സഹായത്തിനു നമ്മുടെ ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസിനെ നിയമിച്ചിട്ടുണ്ടു്.''

''എല്ലാം അവിടത്തെ ഇഷ്ടംപോലെ. അകമ്പടിക്കു 50 പേർ പോരെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. കുറഞ്ഞപക്ഷം ഒരു നൂറമ്പതുപേർ വേണ്ടതാണു്.''

''ഹേ! എന്തിനാണു്? അന്തഃപുരത്തിലുള്ളവർ ഇവിടെത്തന്നെയാണല്ലോ. ഇങ്ങനെയുള്ള അവസരങ്ങളിൽ കുറച്ചു ആളുകളെക്കൊണ്ടുപോകയാണു് ഉത്തമം.''

ഷാബാസും അതു ശരിവെച്ചു.

ഈ ആലോചനകൾ എല്ലാം കാലവിളംബംകൂടാതെ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടു. ഷാക്കൂലിഖാൺ ഒരു നാലഞ്ചു നാഴിക പകലുള്ളപ്പോൾ ചെറിയ അകമ്പടിയോടെ ആഗ്രായിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. എങ്ങനെയെങ്കിലും രാജധാനിയിൽ ചെന്നുചേർന്നാൽ മതിയെന്നുള്ള വിചാരംകൊണ്ടു്, അയാൾ കല്പനയനുസരിച്ചു് ഏ

റവും ചെറിയ ഒരു അനുചരസംഘത്തോടുകൂടിയാണു് പുറപ്പെട്ടതു്. സന്ധ്യ മയങ്ങിയതോടുകൂടി രാജാജഗന്നാഥനും 25000 രാജപുരുഷന്മാരുടെ അധിപതിയും ആ സംഖ്യക്കനുസരിച്ച തോക്കുകളോടും മറ്റു ചട്ടവട്ടങ്ങളോടുംകൂടി തിരിച്ചു. രാത്രിയിലെ ഭക്ഷണവും കഴിഞ്ഞു്, യാതൊരു വിചാരവുമില്ലാത്തതുപോലെ, അമ്പതകമ്പടിക്കാരോടുംകൂടി പല്ലക്കിൽ കയറി സലിംഷായും വേട്ടയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു.

ആഗ്രായിലാവട്ടെ, ചക്രവത്തിയുടെ രാജ്യഭരണസംബന്ധമായ ഫർമാൻ, അദ്ദേഹം രാജധാനിയിൽനിന്നു് എഴുന്നെള്ളി കഴിഞ്ഞശേഷം, പ്രഖ്യാപിതമായപ്പോൾ, ജനങ്ങൾക്കാകപ്പാടെ സംഭ്രമമാണുണ്ടായതു്. കിരീടാവകാശം ദാനേയ്ൽഷായ്ക്കു തീച്ചയാക്കി എന്നുള്ളതിൽ ജനങ്ങൾക്കു സംശയമുണ്ടായില്ല; എങ്കിലും ആ രാജകുമാരനെ ചക്രവത്തിയുടെ പ്രതിപുരുഷനാക്കാതെ, അന്തഃപുരത്തിനും കൊട്ടാരത്തിനും മാത്രം അധികാരിയായി നിയമിച്ചു എന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പക്ഷക്കാർക്കു വലുതായ ആശാഭംഗമുണ്ടായി. ചക്രവത്തി രാജധാനി വിട്ടു കഴിഞ്ഞാൽ ഉടൻതന്നെ തങ്ങളുടെ അധികാരശക്തി മറ്റുള്ളവർ മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു മുൻകൂട്ടിക്കരുതി വേണ്ടതെല്ലാം നിശ്ചയിച്ചു തയ്യാറാക്കിയിരുന്ന അവർക്കു്, ഈ അധികാരവിഭാഗം ഒട്ടുംതന്നെ രുചിച്ചില്ല. ഭണ്ഡാരാധികാരം നാസിർഖാനിനായിരുന്നു. പട്ടാളം തന്റെ കീഴിലായിരിക്കുമെന്നു തീച്ചയാക്കിയിരുന്ന ആ പ്രഭുവരനു ഭണ്ഡാരാധികാരം ശ്രമാവഹമായ ഒരു കൃത്യമെന്നേ തോന്നിയുള്ളൂ. രാജധാനിയിൽ വാസ്തവമായ അധികാരം പീതലിനായിരുന്നു. കോട്ടയുടെ രക്ഷയ്ക്കായും രാജധാനിയിലെ സമാധാനപരിപാലനത്തിനായും വേർതിരിച്ചു നിർത്തിയിരുന്ന സൈന്യം—രാജപുത്രന്മാർമാത്രം അടങ്ങിയ പടാതിക്കമ്പനികൾ—അദ്ദേഹത്തിനു പ്രാബല്യം നല്കി.

ചക്രവത്തി പോകുന്നതിനു മുൻപു രാജാ പീതലിനെ വി

ളിച്ച പ്രത്യേകമായി ആജ്ഞകൾ കൊടുത്തതായും എല്ലാവരും അറിഞ്ഞിരുന്നു. ആ കല്പനകൾ എന്തെല്ലാമായിരുന്നു എന്നു പലതരത്തിൽ ആളുകൾ ഊഹിച്ചുവെങ്കിലും, വാസ്തവത്തിൽ അവയുടെ സ്വരൂപം ഈ വിധമായിരുന്നു: "ആഗ്രാക്കോട്ടയിൽ ആരുടെയും സൈന്യം പ്രവേശിക്കാൻ സമ്മതിക്കരുതു്. ബലമായി ആരെങ്കിലും അകത്തുനിന്നോ പുറത്തുനിന്നോ രാജാധികാരത്തെ ധ്വംസിച്ചു രാജധാനി കൈവശമാക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നപക്ഷം, അവരെ എതിർത്തുനിന്നുകൊള്ളണം. താൻ രാജപ്രതിനിധിയായി ആരെയും നിയമിച്ചിട്ടില്ലെന്നും, സംശയമുള്ള എല്ലാ സംഗതികളിലും തന്റെ ആജ്ഞകൾ ആളയച്ചുവാങ്ങി നടത്തിക്കൊള്ളുക വേണമെന്നും താൻതിരിച്ചുവരുംവരെ രാജധാനിയിൽ യാതൊരു കലാപവുമുണ്ടാകാതെ, തന്റെ പേരിൽ കാര്യങ്ങൾ നടത്തിക്കൊള്ളണമെന്നും അക്ബർ വിശദമാക്കി.

ഇതിൽനിന്നെല്ലാം അഭിജ്ഞനായ പ്രതൽ മനസ്സിലാക്കിയതു കിരീടാവകാശത്തെപ്പറ്റി ചക്രവർത്തി അവസാനമായി യാതൊന്നും തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ലെന്നായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു ചക്രവർത്തി നഗരാതിർത്തി വിട്ടയുടനെ സൈന്യാധിപനെന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. മേലാലൊരുത്തരവുണ്ടാകുന്നതുവരെ, ആയുധപാണികളായി 25 പേരിൽ കവിഞ്ഞു കോട്ടയ്ക്കകത്തു കടന്നുകൂടാ എന്നായിരുന്നു ആ വിളംബരത്തിന്റെ സാരം. പ്രഭുക്കന്മാർ മുതലായവർ രാജധാനിയിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ അവരുടെ കൂടെയുള്ള ആയുധപാണികളായ അനുചരന്മാർക്കു പ്രത്യേകം അനുമതി സൈന്യാധിപനോടപേക്ഷിച്ചു വാങ്ങിക്കൊള്ളണമെന്നും അതിൽ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഈ കല്പന കണ്ടപ്പോൾ നാസിർഖൺ മുതലായ ദാന്യേൽപക്ഷപാതികൾ വളരെ കോപിച്ചു. ചക്രവർത്തി പോയിക്കഴിഞ്ഞാൽ തങ്ങളുടെ സൈന്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു രാജധാനി നിറയ്ക്കാമെന്നും അതിനുശേഷം പ്രതൽ തങ്ങളെ അനുസരിച്ചില്ലെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തിനെ ശ

ക്തിപ്രയോഗിച്ചു സ്ഥാനത്തുനിന്നു മാറ്റാമെന്നുമാണു് അവർ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു്. പീതലിന്റെ ആലോചനകൊണ്ടു് ആ ശ്രമം തടയപ്പെട്ടു. വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി, അതിൻപ്രകാരം വേണ്ട കല്പനകൾ സേനാധിപന്മാർക്കു കൊടുത്തശേഷം അദ്ദേഹം നാസിർഖാനിനെക്കണ്ടു സംഗതി അറിയിക്കാമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഈ ഏർപ്പാടുകൾ ദാനേശ്വരിനും നാസിർഖാനിനും രുചിക്കയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. എന്നാൽ അതുകൊണ്ടുള്ള നീരസം പുറത്തു കാണിക്കുവാൻ അവർക്കു ധൈര്യമുണ്ടാകയില്ലെന്നും പീതൽ വിചാരിച്ചിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അവർക്കു താൻ ചെയ്തതിനെപ്പറ്റി എന്തെങ്കിലും ശങ്കയുണ്ടെങ്കിൽ അതു പറഞ്ഞു മാറ്റാമെന്നു വിചാരിച്ചാണു് അദ്ദേഹം നാസിർഖാനിനെ കാണുവാൻ പോയതു്.

പീതലിനെക്കണ്ടയുടനെ യാതൊരു നീരസഭാവവും കാണിക്കാതെ നാസിർഖാൻ എതിരേറ്റു വേണ്ടവിധം സല്ക്കാരം ചെയ്തു. മറ്റു രാജ്യകാര്യങ്ങളല്ലാതെ, ആ വിളംബരത്തെപ്പറ്റി ഖാൻ യാതൊന്നും സംസാരിക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടു്, പീതൽതന്നെ അതു തുടങ്ങേണ്ടതായിട്ടു വന്നു: "ഞാൻ ഇന്നു കശ്മനമായ ഒരു കല്പന പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതറിഞ്ഞുകാണുമല്ലോ. 25 ആയുധപാണികളിൽ കൂടിയ ഒരു സംഘം കോട്ടയ്ക്കകത്തു കടന്നു കൂടെന്നാണു് തീർച്ചയാക്കിയതു്."

"അതു വളരെ ഉചിതമായി."

"നിങ്ങളും അങ്ങനെതന്നെ വിചാരിക്കുന്നതിൽ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്. സലീംരാജകുമാരന്റെ കൂടെ വലിയ ഒരു സൈന്യം ആജ്മീറിലുണ്ടെന്നു നിങ്ങൾക്കു് അറിയാമല്ലോ. ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലെ കല്പനകൾ അവിടെ അറിയുമ്പോൾ അദ്ദേഹം ആ സൈന്യവുംകൊണ്ടു് ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ തിരിഞ്ഞെയ്ക്കാനാണു് ഇടയുള്ളതു്."

"എന്തു്? ചക്രവർത്തിക്കു വിപരീതമായിട്ടോ?"

"എങ്ങനെ അറിയാം? സലീംഷാ സാഹസികനാണു്. പ്രബലമായ ഒരു സൈന്യം അദ്ദേഹത്തിനു സഹായമുണ്ടുതാനും. പോരെങ്കിൽ 'മുള്ളാ'കളെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിന്റെ വശമാണു്. രാജാ മാനസിംഹനും സൈന്യത്തോടുകൂടി പുറപ്പെടാതിരിക്കയില്ല. എന്റെ കീഴിൽ ഇവിടെ 25000 പദാതികളേ ഉള്ളു. കോട്ടയ്ക്കു പുറത്തുനിന്നു് എതിർക്കുന്നവരെ തടയാനതു മതിയെങ്കിലും, അകത്തും വഴക്കുണ്ടായാൽ ഇവിടത്തെ സ്ഥിതി പരുങ്ങും."

തന്റെ ശങ്കകൾ അസ്ഥാനത്തിലാണെന്നും ദാനേൽഷായുടെ കക്ഷിക്കാക്കു സഹായത്തിനാണു് പീതൽ ഇതു ചെയ്തതെന്നും നാസിർഖാണിനു തോന്നിത്തുടങ്ങി. "എങ്കിലും, ചക്രവത്തി ഇവിടെ ഇല്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിപുരുഷനായ രാജകുമാരനോടു ചോദിച്ചിട്ടു വേണ്ടതായിരുന്നു എന്നു തോന്നുന്നു."

"അതു ഞാൻ ആലോചിക്കായ്കയില്ല. ചക്രവത്തിയോടുതന്നെ ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ നേരിട്ടറിയിച്ചു. അദ്ദേഹം കല്പിച്ചതു്, കുമാരൻ ചെറുപ്പമാകയാൽ, രാജധാനിയുടെ രക്ഷയെസ്സംബന്ധിച്ച കാര്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനോടു് ആലോചിക്കുന്നതു ശരിയാകയില്ലെന്നായിരുന്നു."

"അങ്ങനെ കല്പിച്ചുവോ? ബുദ്ധിമാനായ ദാനേൽഷായുടെ ഗുണങ്ങൾ ചക്രവത്തിക്കു് അറിയാൻ പാടില്ലായ്കയില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെ വളരെ വിശ്വാസമായിട്ടാണു് എന്നോടു പറഞ്ഞതു്."

"ഞാൻ പറഞ്ഞതു നിങ്ങൾക്കു നല്ല വിശ്വാസമായില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. എന്റെ അധികാരം പുലത്താൻ ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനയുണ്ടാക്കിച്ചമച്ചു പറകയാണെന്നായിരിക്കും നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നതു്."

"മഹാരാജ്, അങ്ങനെ ഒരു വിചാരം എനിക്കു തോന്നുമോ? ചക്രവത്തി എന്നോടു കല്പിച്ചതും നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ പറ

യുന്നതും തമ്മിൽ യോജിക്കുന്നില്ലെന്നേ ഉള്ളൂ. എന്റെ തെറ്റി ദ്ധാരണയായിരിക്കണം. ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രതിപുരുഷനായി— സലീംഷായുടെ കാര്യംതന്നെ ഗണിക്കാതെ—അദ്ദേഹത്തെ നിയമിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആലോചനാബുദ്ധി നിസ്സാരമെന്നു പാദുഷാ വിചാരിക്കുന്നെന്നു് എങ്ങനെ വിശ്വസിക്കും?"

"ഈ സംഗതിയും ഞാൻ തിരുമനസ്സറിയിക്കാതിരുന്നില്ല. അതിനു മറുപടിയായി അദ്ദേഹം ഒരു ഫർമാൻ എഴുതിച്ചുതരികയാണു് ചെയ്തതു്."

"എന്താണു് ആ ഫർമാനിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്?"

"അതിന്റെ ഒരു ശരിപ്പകർപ്പു ഞാൻ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടു്; ഇതാ, നോക്കൂ."

കുപ്പായത്തിന്റെ കീശയിൽനിന്നു് ഒരു കടലാസുചുരുളെടുത്തു പീതൽ നാസിർഖാണിന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. ആ കല്പനയുടെ സാരം ഏതാണ്ടിങ്ങനെയായിരുന്നു:

"നാം ദെക്കാനിൽ താമസിക്കുന്ന കാലത്തോളം രാജ്ഞിയുടെ സംരക്ഷയ്ക്കു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യാനുള്ള സകലഭാരവാഹിതവും ചുമതലയും നമ്മുടെ വിശ്വസ്തഭൃത്യനും നമ്മുടെ കൃപാകടാക്ഷത്താൽ അനുഗൃഹീതനുമായ മഹാരാജ് പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോറിനെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പൃഥ്വീസിംഹന്റെ ഉത്തരവുകൾ അനിഷേധ്യങ്ങളായ നമ്മുടെ കല്പനകളായി സകലമാനപേരും ഗണിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അവയ്ക്കു വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നവർ ആരായിരുന്നാലും, രാജകുടുംബാംഗങ്ങളായിരുന്നാൽത്തന്നെയും, അവരെ രാജദ്രോഹികളെന്നു നാം ഗണിക്കുന്നതും അവർ നമ്മുടെ കഠിനശിക്ഷയ്ക്കു പാത്രീഭവിക്കുന്നതുമാകുന്നു."

ഈ ഫർമാൻ വായിച്ചപ്പോൾ നാസിർഖാൺ വ്യാകുലചിത്തനായി. അയാൾ പറഞ്ഞു: "കൊള്ളാം; ചക്രവർത്തിക്കു നിങ്ങളിലുള്ള വിശ്വാസം അപരിമിതംതന്നെ. സർവ്വാധികാരംതന്നെ

യാണല്ലോ ഇതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു നല്ലിയിരിക്കുന്നതു്. രാജപ്രതിനിധി വാസ്തവത്തിൽ നിങ്ങൾ; ഞങ്ങളൊക്കെ നിങ്ങളെ അനുസരിക്കാനുള്ളവർമാത്രം; നിങ്ങളുടെ ഉത്തരവു പാദുഷായുടെ കല്പനകളായി ഗണിക്കേണമെന്നല്ലേ ഇതിൽ പറയുന്നതു്?''

''അതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് അങ്ങനെയാണു്. എന്നാൽ ആ അധികാരമെല്ലാം എന്നിലുണ്ടെന്നു് എനിക്കു ഭാവമില്ല. ചക്രവത്തി ഇവിടെ ഇല്ലാതിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം മുൻകഴിഞ്ഞതുപോലെ കാര്യങ്ങൾക്കു വ്യത്യാസമില്ലാതെ നടത്തിക്കൊണ്ടുപോകേണമെന്നുമാത്രമേ എനിക്കുദ്ദേശമുള്ളൂ.''

അവർതമ്മിൽ സ്നേഹഭാവേനയാണു് പിരിഞ്ഞതെങ്കിലും, നാസിർഖാണിനു തന്നോടു മുൻപുതന്നെയുള്ള പിണക്കം ചക്രവത്തിയുടെ ഈ കല്പനകൊണ്ടു വർദ്ധിച്ചിട്ടേ ഉള്ളൂവെന്നു രാജാപീതൽ മനസ്സിലാക്കി. നാസിർഖാണാകട്ടെ, ദാനേൽഷായ്ക്കധികാരം കിട്ടിയാൽ പീതലിനെ നല്ല പാഠം പഠിപ്പിക്കാമെന്നു കരുതിയിരുന്നതു വിഫലമായല്ലോ എന്നു സങ്കടപ്പെടുകയും രാജാവിൽ അങ്കുർ കാണിച്ച വിശ്വാസം തനിക്കു തേജോഭംഗം വരുത്തുന്നതിനാണെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി അതിൽ കോപിക്കയും ചെയ്തു. ഈ മുസൽമാൻ ദൌലത്തിന്റെ അധികാരമെല്ലാം ഇപ്രകാരം ഒരു അവിശ്വാസിശ്വാനനിൽ സമർപ്പിച്ച പാദുഷാ മുസൽമാന്മാരുടെ ഭക്തിക്കർഹനല്ലെന്നും അയാൾ നിശ്ചയിച്ചു. ചക്രവത്തിയോടും പീതലിനോടും അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്ന കോപം സഹിക്കവയ്യാതെ അയാൾ ഒന്നുരണ്ടുദിവസം ചിന്തിച്ചു. വല്ലവിധേനയും കപടവിദ്യകൊണ്ടു പീതലിനെ വധിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞാലോ എന്നും ആലോചിക്കാതിരുന്നില്ല. പക്ഷേ അതുകൊണ്ടു ദാനേൽഷായ്ക്കു രാജ്യംതന്നെ കിട്ടാതേയും തനിക്കു പ്രധാനമന്ത്രിസ്ഥാനം ഭരിച്ചു് ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന സർവ്വസംഹാരശക്തി നടത്തുന്നതിനു് ഇടയാകാതേയും വരാമെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. അങ്ങനെയെന്തെങ്കിലും രാജധാനിയിൽ നടന്നാൽ രാജപുത്രസൈന്യം കോ

പീച്ചു്, തന്നെ വെട്ടിനുറുക്കിക്കളഞ്ഞു എന്നും വരാം. ചക്രവത്തി പരുഷദണ്ഡനെന്നു സർവ്വവിദിതമായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം എന്തെല്ലാം കടുംകൈകൾ ചെയ്താണു് ഇങ്ങനെയൊരപരാധത്തിനു പകവീട്ടുന്നതെന്നു നിശ്ചയിക്കുവാൻ സാധ്യമായിരുന്നില്ല.

തന്റെ സ്വാമി വല്ലതായ കോപഭാവത്തോടെ ഇരിക്കുന്നു സംഗതി ഭൃത്യന്മാർമുഖാന്തരം അറിഞ്ഞ കാസിംബഗ്ഗു് ഹാജരായി. നാസിർഖാൺ ചോദിച്ചു: "നീ കേട്ടുവോ കാര്യങ്ങളൊക്കെ? ചക്രവത്തി സേനയുടെ കാര്യത്തിൽ മൂർഖനായ ആ അവിശ്വാസിക്കു്, ബുദ്ധിഹീനനായ ആ പ്രതിമാരാധകനു്, സർവ്വസ്വാതന്ത്ര്യമാണു് കൊടുത്തിരിക്കുന്നതു്. അയാളുടെ ആജ്ഞകൾ കേൾക്കാത്ത ആളുകളെ രാജദ്രോഹികളായി ഗണിക്കുംപോലും. അവന്റെ അധികാരത്തിൽ നാമൊക്കെ കിടക്കണംപോലും. ആ ശപ്തനായ, കാലുകൊണ്ടുപോലും തൊടാൻ കൊള്ളുകയില്ലാത്ത ആ അവിശ്വാസി, അവന്റെ കീഴിൽ നാം കിടക്കുകയോ? അങ്ങനെയായാൽ എന്തിനാണു് നാം ഈ രാജ്യമൊക്കെ പിടിച്ചടക്കിയതു്? ഹിന്ദുസ്ഥാനം മുകിലവംശത്തിനടക്കിക്കൊടുത്തതു നാമല്ലേ? ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ സ്ഥിതിയോ? നമ്മെ പാദുഷാവെറും ദാസന്മാരായിട്ടു ഗണിക്കുന്നു; അതും പോകട്ടെ, ഈ അവിശ്വാസികളെ ബഹുമാനിച്ചു നമ്മുടെ മേൽ അധികാരം ഭരിപ്പിക്കുന്നു. ഇതു് ഒന്നുകൊണ്ടും സഹിക്കത്തക്കതല്ല. ഈ പൃഥ്വീസിംഹനെ എന്തായാലും ഇല്ലാതാക്കാതെ ഇരിക്കുന്നതു് അഭിമാനക്ഷയകരമാണു്. അവന്റെ ഭാവവും ഗൌരവവുമൊന്നും കണ്ടില്ലല്ലോ; ഞാൻ കാണിച്ചുകൊടുക്കാം, ഈ രാജ്യം മുസ്സൽമാന്മാരുടെ കയ്യുകൊണ്ടു നേടിയതു സഹോദരികളെ വില്ക്കുന്ന ഈ നീചന്മാർക്കു് അനുഭവിപ്പാനല്ലെന്നു്."

കാസിംബഗ്ഗിന്റെയും മിക്ക മുസ്സൽമാൻപ്രഭുക്കന്മാരുടെയും അഭിപ്രായമിതുതന്നെയായിരുന്നു. അയാൾ പറഞ്ഞു: "പ്രഭോ,

അവിടുന്നു പറഞ്ഞതു് എത്രയും വാസ്തവമാണു്. പക്ഷേ നേരിട്ടു പിണങ്ങിയതുകൊണ്ടു തൽക്കാലം ഫലമില്ല. ഒന്നാമതു നഗരത്തിലെ പട്ടാളമെല്ലാം അയാളുടെ കീഴിലാണു്. നാം പിണങ്ങിനില്ക്കുകയാണെങ്കിൽ നമ്മെ അമർത്തുന്നതിനും അയാൾക്കു വിഷമമുണ്ടാകയില്ല. പിന്നെ അയാളെ വല്ലവിധത്തിലും കൊല്ലാമെന്നുവെച്ചാൽ, അതു് എങ്ങനെയായാലും ചക്രവർത്തിയറിയും; ഫലം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അല്ലെങ്കിൽ മരണം രാജകുമാരന്റെ കൈകൊണ്ടായിരിക്കണം; അതിനും വൈഷമ്യമുണ്ടു്. എത്ര പ്രയാസപ്പെട്ടാണു് ദാന്യേൽഷായെ ഇത്ര ഉയർത്തിക്കൊണ്ടുവന്നതു്? എന്തെങ്കിലും ഒരടവു പിണങ്ങുകയാണെങ്കിൽ നാം കണ്ടുവെച്ചിരിക്കുന്ന ആലോചനകളെല്ലാം ഒന്നോടെ തകർന്നുപോയേയ്ക്കും."

"അതുകൊണ്ടു് ഒന്നും ചെയ്യാതെ അടങ്ങിയിരിക്കണമെന്നാണോ നീ പറയുന്നതു്?"

"എന്റെ വിനീതമായ അഭിപ്രായം നാം ആലോചനാപൂർവ്വം പ്രവർത്തിക്കണമെന്നാണു്. നേരിട്ടെതിർക്കുന്നതുകൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ലെന്നുമാത്രമല്ല, നമ്മുടെ കാര്യങ്ങൾതന്നെ അബദ്ധത്തിലാവാൻ ഇടയുമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു പരസ്യമായി അപ്രിയം കാണിക്കുകയോ വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുകയോ ചെയ്യരുതെന്നാണു് എന്റെ താഴ്മയായ അഭിപ്രായം."

"പിന്നെന്തു ചെയ്യാനാണു്?"

"നമ്മുടെ കൈകൊണ്ടല്ലാതെ മറേതുവഴിക്കെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിനു പ്രാണാപായം വരികയോ, അല്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ ചക്രവർത്തിക്കു വിരോധം തോന്നുകയോ ചെയ്താൽ നമ്മുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾ ഫലിക്കും. അതിനു രണ്ടിനും ഞാൻ വഴി കണ്ടുവെച്ചിട്ടുണ്ടു്."

"അതെന്താണു്, പറ."

"ഒന്നാമതായി, പീതൽ സലീമിനോടുകൂടി ചേരുവാൻ പോകുന്നു എന്നു ചക്രവർത്തിയെ മനസ്സിലാക്കണം. അതിനു വി

ഷമമില്ലെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. ദാനേൽഷായുടെ അനുചരന്മാർപോലും രാജധാനിയിൽ അനുവാദംകൂടാതെ പ്രവേശിച്ചുപോകരുതെന്നുള്ളതുതന്നെ അതിനു് ഒരു ലക്ഷ്യമാണല്ലോ. ആലോചിച്ചാൽ പിന്നെയും പല സംഗതികൾ കാണും. ചക്രവത്തിയുടെ രഹസ്യലേഖകന്മാർവഴി വേണം ഇതവിടെ അറിവാൻ; അവരിൽ ചിലർ എന്റെ സ്നേഹിതന്മാരാണു്. അവർ മുഖാന്തരം ചക്രവത്തിയെ അറിയിക്കാൻ സാധിക്കും.''

''ശരി. പക്ഷേ അയാളുടെ ഭാഗം പിടിക്കാനും അവിടെ ആളുകൾ കാണുമല്ലോ.''

''അതൊക്കെ എന്നെ ഏല്പിച്ചേയ്ക്കണം. ഞാൻ ശരിയാക്കാം. യജമാനൻ ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതു ദാനേൽഷായ്ക്കു പീതലീനോടു വലുതായ വിരോധമുണ്ടാക്കുകയാണു്.''

''ഇനിയുണ്ടായ സംഗതികൾ അദ്ദേഹം അറിയുമ്പോൾ എന്താണുണ്ടാവാൻപോകുന്നതെന്നു ചോദിക്കണോ? പീതലിനു സപ്തസ്വാധികാരം കൊടുത്തിരിക്കുന്നതു ദാനേൽഷായെ അപമാനിക്കുന്നതെന്നെയാണല്ലോ. ആ അധികാരം അയാൾ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിനു വിപരീതമായിട്ടല്ലേ? എന്തായാലും അദ്ദേഹത്തെ ഉടൻതന്നെ കണ്ടുകളയാം. മറ്റുള്ളതൊക്കെ നീതന്നെ ചെയ്തുകൊൾക.''

നാസിർഖാൺ അശ്വാരൂഢനായി ഉടൻതന്നെ ദാനേൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിലെത്തി. താൻ ചക്രവത്തിയായിക്കഴിഞ്ഞുവെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തിയ ആ രാജകുമാരൻ തന്റെ പുതിയ പ്രതാപത്തെ വിചാരിച്ചു സന്തോഷമഗ്നനായി, കൂട്ടുകാരോടുകൂടി മദ്യപാനംചെയ്തു് ആഘോഷിക്കുകയായിരുന്നു. നാസിർഖാൺവന്നെന്നറിഞ്ഞ ഉടനെ അയാളെ അകത്തു കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ആജ്ഞാപിച്ചു. വളരെ ഗൌരവഭാവത്തിൽ ആ പ്രഭു വരുന്നതു കണ്ടു്, എന്തോ അത്യാവശ്യം പ്രമാണിച്ചാണെന്നു രാജകുമാരൻ മനസ്സിലാക്കി. ''എന്താ നാസിർ, നിങ്ങളുടെ മുഖം അണ്ടികളഞ്ഞ അ

ണ്ണാൻറതുപോലെ ഇരിക്കുന്നല്ലോ? എന്താ വല്ല അപകടവും പ
റ്റിയോ? നമ്മുടെ മഹാശയനായ ജ്യേഷ്ഠൻ ആഗ്രായിൽ എത്തി
യിട്ടുണ്ടെന്നു പറയാനാണോ?''

''അവിടുന്നു സന്തോഷിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ മറ്റു കാര്യങ്ങൾ
പറഞ്ഞു മുഷിപ്പിക്കാൻ മടിയുണ്ടു്. എങ്കിലും കാര്യം അത്യാവ
ശ്യമായതുകൊണ്ടു് ഇവിടെ ഹാജർ കൊടുത്തതാണു്. ദയവുണ്ടാ
യി രണ്ടു നിമിഷം എന്നെ തനിയെ കാണണമെന്നപേക്ഷ.''

സപത്നീഭീരുവായ രാജകുമാരൻറെ മുഖം മ്ലാനമായി. എ
ന്തോ അത്യാവശ്യസംഗതിയായിരിക്കുമെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി നാ
സിർഖാണിനെ അദ്ദേഹം വേറെ ഒരു മുറിയിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോ
യി. നാസിർഖാൺ കുരുക്ഷേത്രവംകൊണ്ടെന്നപോലെ അഭേദ്യ
മായ ഒരു മൌനത്തെ അവലംബിച്ചാണു് അദ്ദേഹത്തെ അനുഗ
മിച്ചതു്. ഇതെല്ലാം കണ്ടു വെപ്രാളപ്പെട്ട ദാനേയ്ൽഷാ ചോദി
ച്ചു: ''പറയൂ നാസിർ, എന്താണു് നിങ്ങൾ ഇത്ര വളരെ അടിയ
ന്തരമായി പുറപ്പെട്ടതു്?''

''അവിടുന്നു സൂക്ഷിച്ചു കേൾക്കണം. കാര്യമെല്ലാം കുഴപ്പമാ
യി എന്നാണു് തോന്നുന്നതു്?''

''എന്തു കുഴപ്പം വരാനാണു്? നമ്മുടെ കയ്യിൽ രാജാധികാ
രമിരിക്കുമ്പോൾ, നിങ്ങൾ സഹായത്തിനു് അടുക്കലുള്ളപ്പോൾ,
എന്തു കുഴപ്പം വരാനാണു്?''

ഇതിനു മറുപടിയായി നാസിർഖാൺ, പീതലിൻറെ അ
ക്രമപ്രവൃത്തിയെപ്പറ്റിയും ചക്രവർത്തിയുടെ ഫർമാനെപ്പറ്റിയും
അതു നിമിത്തം ദാനേയ്ൽഷായ്ക്കും തനിക്കും ഉണ്ടായിട്ടുള്ള ബല
ക്ഷയത്തെപ്പറ്റിയും രണ്ടിനും പത്താക്കി രാജകുമാരനെ മനസ്സി
ലാക്കി: ''ചക്രവർത്തിയുടെ മകനും രാജ്യാവകാശിയുമായ അവിടു
ന്നും തുല്യോമനായ ഞാനും ഈ ശപനൻറെ കീഴിൽ ജോലിചെ
യ്യണമെന്നതത്രേ വന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നതു്. അതു് ഒരു കാലത്തും സ
ഹിക്കാവതല്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, അവൻ സലീംഷായുടെ കക്ഷിയാ
ണെന്നതാനും. അതിനെനിക്കു യാതൊരു സംശയവുമില്ല.''

"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, അവനെ വല്ലവിധത്തിലും....."

"അതും ആലോചിക്കായ്കയില്ല; പക്ഷേ കോട്ടയ്ക്കകത്തുള്ള പട്ടാളങ്ങളെല്ലാം രാജപുത്രന്മാരായതുകൊണ്ടു പീതലിനു വല്ല അപകടവും പറ്റിയാൽ അവർ ഇങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞു ചാടിയേയ്ക്കും. അല്ലാതെ ചില ബുദ്ധികൾ ഞങ്ങൾ കണ്ടിട്ടുണ്ട്."

കാസിംബെഗ്ഗും താനുമായി ആലോചിച്ച സംഗതികൾ സവിസ്തരം ദാനേൽഷായെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. ദാനേൽഷായും ആ ആലോചന ഉത്തമമെന്നു സമ്മതിച്ചു: "ഉടൻതന്നെ ആ കാര്യത്തിൽ പ്രവർത്തിച്ചുതുടങ്ങുക. ഒട്ടും താമസിക്കരുതു്. പീതൽ ഇത്ര ദ്രോഹിയാണെങ്കിൽ സലീം ഉടനെ ഇങ്ങോട്ടതന്നെ പുറപ്പെടാതിരിക്കയില്ല. ജ്യേഷ്ഠൻ രാജധാനി പിടിച്ചടക്കുകയാണെങ്കിൽ നമ്മുടെ കാര്യമെല്ലാം ഊർദ്ധ്വപാതന്നെ. ഈ കാര്യത്തിൽ ഞാനെന്താണു് ചെയ്യണ്ടതായിട്ടുള്ളതു്?"

"അവിടുന്നു പ്രധാനമായി ഒരു കാര്യം ചെയ്യണ്ടതു ഞാൻ പറയാം: പീതലിനു് എന്തെല്ലാം ദോഷമുണ്ടായാലും അവനു നയവും സാമർത്ഥ്യവുമുണ്ടു്. അധികാരമെല്ലാം തന്റെ കയ്യിലായാലും ചെയ്യുന്നതെല്ലാം അവിടുത്തെ അനുമതിയോടും ആജ്ഞാപ്രകാരവുമാണെന്നേ അയാൾ ഭാവിക്കുകയുള്ളൂ. അങ്ങനെ പ്രജകൾക്കു് അവിടുത്തോടുള്ള ഭക്തി നശിപ്പിക്കാനായിരിക്കും അയാളുടെ ഉദ്ദേശം. ചക്രവർത്തിയുടെ ഉത്തരവു കയ്യിലിരിക്കുമ്പോൾ നേരിട്ടു പിണങ്ങിയതുകൊണ്ടു ഫലവുമില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ പറയുന്നതു് അയാൾ നിഷേധിയാണെന്നും അവിടുത്തെ കല്പനകൾ അനുസരിക്കാത്ത ആളാണെന്നും വരുത്തണം. സൈന്യസംബന്ധമായ കാര്യങ്ങൾക്കു് അയാൾക്കു സ്വതന്ത്രശക്തിയുണ്ടു്. അന്തഃപുരകാര്യങ്ങളിൽ അവിടുത്തേയ്ക്കും അതുപോലെ സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടല്ലോ. പിന്നെ, പോരാത്തതിനു്, കിരീടാവകാശിയുമാണു്. അവിടുത്തേയ്ക്കു് അധികാരമുള്ള എന്തെങ്കിലും കാര്യത്തിൽ പീതൽ വിരോധം കാണിക്കുകയോ വിപരീ

തമായി പ്രവത്തിക്കയോ ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ അയാൾ രാജദ്രോഹിയാണെന്നു വരുത്താം. അങ്ങനെയായാൽ ചക്രവത്തിക്കുതന്നെ അയാളോടുള്ള വിശ്വാസമില്ലാതെ വരും.''

''അതു ശരിതന്നെ, അതിനു പ്രയാസവുമില്ലല്ലോ. ആ സേട്ടുജിയുടെ കാര്യംതന്നെ എടുക്കാം. ആ കല്പന കേട്ടില്ലെങ്കിൽ—''

''എന്താണോ അവിടുന്നുദ്ദേശിക്കുന്നതു്?''

''നിങ്ങൾ ഓർക്കുന്നില്ലേ, ഒരു നാലഞ്ചുമാസം മുമ്പു നിങ്ങളോടുതന്നെ അതേപ്പറ്റി ഒരിക്കൽ ഞാൻ സംസാരിച്ചില്ലേ? സേട്ടു കല്യാണമല്ലിന്റെ വീട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന പെണ്ണിനെ എന്റെ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കണമെന്നു ഞാൻ അയാളോടു് ആജ്ഞാപിച്ചു. കഴിഞ്ഞ നവരോസുനാൾ മീനാബസാറിൽവെച്ചാണു് ഞാൻ അവളെക്കണ്ടതു്. അച്ഛൻ അവളോടു് ഒട്ടുവളരെ നേരം വത്തമാനം പറഞ്ഞു. കൂടെ ഞാനുമുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെ സൌന്ദര്യം ഞാൻ എങ്ങനെ പറഞ്ഞറിയിക്കുന്നു? അവളോടു നോക്കുമ്പോൾ സപ്ഗുത്തിലെ ഹൂറികൾ സാരമില്ല; അന്നുമുതൽ എനിക്കാഗ്രഹമുള്ളതാണു്. ആയിടയ്ക്കുതന്നെ സേട്ടിനെ ആളയച്ചുവരുത്തി ഞാൻ നേരിട്ടു് ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി സംസാരിക്കാതിരുന്നില്ല. അന്നൊക്കെ അയാൾ പറഞ്ഞതു്, 'ചക്രവത്തി കല്പിക്കുകയാണെങ്കിൽ എനിക്കു സമ്മതമാണു്. അവിടുത്തെ കല്പനയില്ലാതെ സാധിക്കുന്നതല്ലാ' എന്നാണു്. സേട്ടിനോടു് അച്ഛനു വലിയ പ്രീതിയാണെന്നു് എനിക്കറിയാമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവിടെ അറിയിക്കാൻ ഞാൻ മടിച്ചു. ഇപ്പോൾ അന്തഃപുരകാര്യങ്ങളുടെ അധികാരം നമുക്കായതുകൊണ്ടു്, വേണമെങ്കിൽ അധികാരം നടത്തിത്തന്നെ, അപ്രകാരം ചെയ്യാമല്ലോ. പീതമ്പിനുതന്നെ കല്പന കൊടുത്തുനോക്കാം. അയാൾ അതു നടത്താതിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ രാജദ്രോഹിയാണെന്നുതന്നെ വരും.''

നാസിർഖാണും അതു സമ്മതിച്ചു. പീതലിനോടുണ്ടായിരുന്നതുപോലെതന്നെ കല്യാണമല്ലിനോടും അയാൾക്കു വിരോധമുണ്ടായിരുന്നു. ഹിന്ദുകന്യകകളെ മുഹമ്മദീയർ സ്വീകരിക്കുന്നകാര്യത്തിൽ പീതലിനു വലുതായ വൈമനസ്യമുണ്ടായിരുന്നുഎന്നുള്ളതും നാസിർഖാൺ അറിഞ്ഞിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു കല്യാണമല്ലിന്റെ പൌത്രി പീതൽമുഖാന്തരംതന്നെ ദാന്യേലിന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽ പ്രവേശിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതു് എത്ര ഭംഗിയാവും?

വളരെ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടിയാണു് നാസിർഖാൺ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയതു്.

അദ്ധ്യായം ൧൦

പാദുഷാഡർബാറിൽ നവറോസു (പേഷ്യന്മാരുടെ നവവത്സരം) വലിയ ഒരാഘോഷമായിരുന്നു. ആ ദിവസങ്ങളിൽ എന്തെല്ലാം മാതിരി ആഘോഷങ്ങളാണു് ചക്രവർത്തി കൊണ്ടാടാറുണ്ടായിരുന്നതു്! പില്ക്കാലങ്ങളിൽ ആഘോഷങ്ങൾ പതിനെട്ടു ദിവസത്തോളം നിലനിന്നിരുന്നുവെങ്കിലും അക്ബറിന്റെ കാലത്തു് ഒൻപതുദിവസത്തേയ്ക്കുമാത്രമേ അതു് ആഘോഷിക്കപ്പെട്ടിരുന്നുള്ളു. ആ ഒൻപതു ദിവസത്തേയ്ക്കു ചക്രവർത്തി ദർബാർ നടത്തിയിരുന്നതു കൊട്ടാരത്തിന്റെ വലിയ അങ്കണത്തിൽത്തന്നെയായിരുന്നു. ദൂരദേശങ്ങളിൽനിന്നുള്ള സ്ഥാനപതികൾ, മഹാരാജാക്കന്മാർ, ഒമ്രാകൾ, സേനാനായകന്മാർ മറ്റു പ്രഭുക്കന്മാർ മുതലായവരാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടു്, അങ്കണത്തിൽ പ്രത്യേകം പണിചെയ്തിരുന്ന മണിപ്പുന്തലിൽ എഴുന്നെള്ളിയിരുന്നു തിരുമുല്ക്കാഴ്ചകൾ സ്വീകരിക്കുക പതിവായിരുന്നു. പ്രഭുക്കന്മാർക്കും മറ്റു പ്രമാണികൾക്കും തങ്ങളുടെ വമ്പും പ്രതാപവും ആഡംബരവുമെല്ലാം കാണിക്കുന്നതിനും, അതു് ഒരവസരമായി കരുതപ്പെട്ടിരുന്നു.

പകൽ ദർബാർ, എഴുന്നെള്ളത്തുകൾ, കായികസാമർത്ഥ്യപ്രദർശനങ്ങൾ, ആനപ്പോരു് മുതലായവയും രാത്രിയിൽ ഗാനം, നൃത്തം മുതലായവയുമായി ചക്രവർത്തിയും പ്രഭുക്കന്മാരും ആ ഒൻപതു ദിവസവും കഴിച്ചുവന്നു. ആനപ്പോരിൽ ചക്രവർത്തിക്കു വലിയ ഉത്സാഹമായിരുന്നതിനാൽ, യുദ്ധത്തിനു പഠിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ഗജരാജന്മാരെ തമ്മിൽ പിണക്കി പോരാടിക്കുന്നതു് രാജധാനിയിലെ വിനോദങ്ങളിൽ മുഖ്യമായ ഒന്നായിരുന്നു. ഓരോ പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും സേവയിലുള്ള മല്ലന്മാർതമ്മിലുള്ള ഗുസ്തി, പല നാടുകളിൽനിന്നു വന്നിട്ടുള്ള ഐന്ദ്രജാലികന്മാർ മുതലായവരുടെ സാമർത്ഥ്യപ്രകടനം, പണ്ഡിതന്മാരുടെ വാദകോലാഹലം എന്നിങ്ങനെ സംസ്കൃതന്മാരായ ജനങ്ങൾക്കു് ഉത്സാഹം തോന്നാവുന്ന സകലവിനോദങ്ങളും രാജധാനിയിൽ തടവില്ലാതെ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നതു് ആ ദിവസങ്ങളിലാണു്. പ്രഭുക്കന്മാർക്കു സമ്മാനങ്ങൾ കൊടുക്കുക, രാജപ്രീതി ലഭിച്ചിട്ടുള്ളവരുടെ സ്ഥാനങ്ങൾ വലുതാക്കുക, പുതുതായ ബഹുമതികൾകൊണ്ടു മഹാന്മാരെ ആദരിക്കുക മുതലായ രാജകൃത്യങ്ങളും ഈ കാലത്താണു് അക്ബർ നടത്തിയിരുന്നതു്.

ഈ ആഘോഷങ്ങൾകൂടാതെ, അക്ബർ കൊട്ടാരത്തിനകത്തു മീനാബസാർ എന്നൊരു പ്രത്യേകച്ചന്തകൂടി നടത്തിവന്നിരുന്നു. പലവിധസൽഗുണങ്ങൾക്കും വിളനിലമായിരുന്ന അക്ബർചക്രവർത്തിക്കു സ്ത്രീലമ്പടത്വം ഒരു പ്രധാനദോഷമായിരുന്നു. ദേവേന്ദ്രപ്രതാപനായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിനു് ആ അഹല്യാജാരന്റെ ദുർഗ്ഗുണവും ബാധിച്ചിരുന്നതിൽ ആശ്ചര്യപ്പെടാനില്ല. പല ദേശത്തുനിന്നും പല ജാതികളിൽനിന്നും തിരഞ്ഞെടുത്ത അയ്യായിരം സ്ത്രീകളാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തഃപുരത്തെ അലങ്കരിച്ചിരുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ സ്വഭാവത്തിനു യോജിച്ച ഒരേർപ്പാടായിരുന്നു മീനാബസാർ. കൊട്ടാരത്തിനകത്തുള്ള വലുതായ ഒരാരാമത്തിൽ ആറേഴു വരിയായി ഷാപ്പുകൾ ഉണ്ടാ-

ക്കി രാജധാനിയിലെ പ്രധാനകടകളിൽനിന്നു സാമാനങ്ങൾ വരുത്തിവെച്ചു്, സാമ്രാജ്യത്തിലെ വലിയ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഭാര്യമാരെക്കൊണ്ടും പുത്രിക്കളെക്കൊണ്ടും വില്പനനടത്തുകയായിരുന്നു ഈ ആഘോഷത്തിലെ പ്രധാനച്ചടങ്ങു്. ചക്രവർത്തിയുടെ അന്തഃപുരത്തിന്റെ കൂടെ വരുന്ന പുരുഷന്മാർക്കുമല്ലാതെ മറ്റു പുരുഷന്മാർക്കു് അവിടെ പ്രവേശനമില്ലായിരുന്നു. സൌന്ദര്യംകൊണ്ടോ പദവികൊണ്ടോ കേമത്വം കേട്ടിരുന്ന സ്ത്രീകൾക്കു കൊട്ടാരത്തിൽ വന്നു വില്പന നടത്താൻ അധികാരികളുടെ കല്പന ലഭിക്കും. അതിനു തടസ്സം പറയുകയോ അതു തനിക്കു് ആക്ഷേപകരമെന്നു വെച്ചു ചെല്ലാതെയിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു വലുതായ രാജദ്രോഹമായിട്ടാണു് അക്ബർ ഗണിച്ചിരുന്നതു്. ഇങ്ങനെ പോകുന്നവരിൽ തനിക്കു സന്തോഷം തോന്നിയവരുടെ ചാരിത്രധ്വംസനം ചെയ്യുന്നതിനും അക്ബർ മടിച്ചിരുന്നില്ല. സിരോഹിയിലെ രാജാവിനെ മാത്രമേ തന്റെ സ്ത്രീകളെ മീനാബസാറിൽ അയയ്ക്കുന്നതിനുള്ള കടമയിൽനിന്നു മോചിപ്പിച്ചിരുന്നുള്ളു. ഇങ്ങനെ ഒരാഘോഷത്തിൽവെച്ചാണു് പിന്നീടു ലോകപ്രസിദ്ധയായിത്തീർന്ന നൂർജിഹാനെ സലിംഷാ കണ്ടതു്.

നാലു മാസത്തിനു മുൻപു നടന്ന മീനാബസാറിൽവെച്ചു മാനേൽഷായ്ക്കു സൂരജമോഹിനിയെക്കാണുവാൻ ഇടയായി. അന്നുമുതൽ അയാൾക്കു് ആ പെൺകുട്ടിയെ തന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കണമെന്നൊരു വിചാരമുണ്ടായിരുന്നതു്. ഇബ്രാഹിംഖാനിനെക്കൊണ്ടും കാസ്സിംബൈഗിനെക്കൊണ്ടും സാധിക്കുന്ന കാര്യമല്ല ഇതെന്നു് ആ രാജകുമാരനു വേഗം മനസ്സിലായി. എന്നാൽ നേരിട്ടു ചോദിച്ചുകളയാമെന്നു തീച്ചപ്പെട്ടു സേട്ടിനെ ആളയച്ചുവരുത്തിയപ്പോൾ കിട്ടിയ മറുപടിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹത്തിനു് അനുസരിച്ചതല്ലായിരുന്നു. തന്റെ പുത്രിയോ പൌത്രിയോ ആയിരുന്നെങ്കിൽ താൻ ഒരു വിരോധവും പറകയില്ലായിരുന്നുവെന്നും പക്ഷേ സൂരജമോഹിനി

തന്റെ ദത്തുപെൺകുട്ടിമാത്രമായതുകൊണ്ടു് അവളുടെ ദായാദികളുടെ അനുവാദമത്യാവശ്യമാണെന്നും സേട്ടജി ആദ്യമേ പറഞ്ഞു. കുമാരനു് അതു സമ്മതിക്കയേ നിവൃത്തിയുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. രണ്ടു മാസം കഴിഞ്ഞു ദായാദികളുടെ അഭിപ്രായം അന്വേഷിച്ചോ എന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ചക്രവത്തിയുടെ ആവശ്യപ്രകാരമല്ലാതെ അപ്രകാരമൊരു വിവാഹത്തിനു് അവർക്കു സമ്മതമില്ലെന്നു് അറിയിച്ചു. ദാനേച്ഛാൽഷാ ആകപ്പാടെ കുഴഞ്ഞി. ചക്രവത്തിക്കു സേട്ടജിയോടു വലുതായ താൽപര്യമാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് അറിയാമായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു് എതു വഴിക്കെങ്കിലും തന്റെ ആഗ്രഹം അറിയിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഉണ്ടാവുന്ന മറുപടി എന്തായിരിക്കുമെന്നു മുൻകൂട്ടി തീർച്ചയാക്കാനും കഴിവില്ലായിരുന്നു. പടയാളികളെ അയച്ചു് അവളെ അപഹരിച്ചുകളയാം എന്നും ആലോചിക്കാതിരുന്നില്ല. അങ്ങനെ വല്ലതും സംഭവിച്ചാൽ ചക്രവത്തിക്കു വലുതായ കോപമുണ്ടാകുമെന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചു. ഇതെല്ലാംകൊണ്ടു് ഇക്കുറിയാൾ അടങ്ങിയിരുന്നു. കുമാരനു്, ഈ അവസരം തന്റെ ഉദ്ദേശസിദ്ധിക്കു് ഉത്തമമെന്നു തോന്നി. തന്റെ കല്പനകൾ രാജകല്പനകൾക്കു തുല്യമെന്നു വകവെച്ചുകൊള്ളണമെന്നു ചക്രവത്തിയുടെ വിളംബരമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, അതിനു വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുവാൻ കല്യാണമല്ലം തുനിയുകയില്ലെന്നു് അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. പോരെങ്കിൽ ക്ഷത്രിയോത്തമനായ പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോർതന്നെ, തന്റെ ദൂതനായി ചെല്ലുമ്പോൾ, ഈ ആലോചന എത്ര വലിയ ബഹുമതിയാണു് തനിക്കു നല്കുന്നതെന്നു സേട്ടജി വിചാരിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നും അദ്ദേഹം ഉറച്ചു.

കാലവിളംബം കാര്യസിദ്ധിക്കു ഹാനികരമാകുമെന്നുള്ള ചിന്തയാൽ പിറേറദിവസം രാവിലെ ഒരാളിനെ പീതലിന്റെ സന്നിധിയിലേയ്ക്കു പറഞ്ഞയച്ചു. അയാൾ കൊണ്ടുവന്ന മറുപടി, രാജാവു നഗരത്തിന്റെ കോട്ടകൊത്തളങ്ങൾ പരിശോധിക്കു

ന്നതിനും സേനാസന്നാഹം ശരിപ്പെടുത്തുന്നതിനും പുറത്തു പോയിരിക്കയാണെന്നും സന്ധ്യാകാലംവരെ വീട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങുന്നതല്ലെന്നുമായിരുന്നു. ഗൃഹത്തിൽ വന്നെത്തിയാൽ ഉടൻതന്നെ ഇങ്ങോട്ടു വരേണമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടാണു് ഹരിക്കാരൻ പോന്നതെന്നും അറിയിച്ചു.

ഈ സമയംകൊണ്ടു്, ഏതുവിധത്തിലോ, സേട്ടജിയും കാര്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. വാർത്തകൾ സൂക്ഷ്മമായി അറിയുന്നതിനു മുൻപുതന്നെ, അഭിജ്ഞനായ കല്യാണമൽ ഏതാണ്ടിങ്ങനെയൊക്കെത്തന്നെ സംഭവിച്ചേയ്ക്കുമെന്നു് ആലോചിക്കാതിരുന്നില്ല. ദാന്യേൽഷായ്ക്കു തന്റെ പൌത്രിയിലുണ്ടായിരുന്ന അഭിലാഷം നേരിട്ടതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ സഹായംകൊണ്ടുമാത്രമായിരുന്നു തനിക്കു് അതിനെ എതിർക്കാൻ സാധിച്ചതു്. അങ്കബർ ദൂരസ്ഥലത്തേയ്ക്കു പോയിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കും ദാന്യേൽഷായ്ക്കു രാജധാനിയിൽ അധികാരം ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കും ബലം പ്രയോഗിച്ചു് അവളെ കൈവശപ്പെടുത്താൻ കുമാരൻ ശ്രമിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നാണു് അയാൾ ഊഹിച്ചതു്. അതിനു് ഇടകൊടുക്കാതിരിക്കുവാനായി അങ്കബർ ദക്ഷിണദേശത്തേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ട ദിവസംതന്നെ സേട്ടജി മറാരോടും പറയാതെ രഹസ്യമായി സൂരജമോഹിനിയെയും അവളുടെ മുത്തശ്ശിയെയും ശരിയായ ഒരകമ്പടിയോടുകൂടി ഹരിദ്വാരത്തേയ്ക്കു് അയച്ചുകളഞ്ഞു. കൊട്ടാരത്തിലെ ആലോചന അറിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കു താൻ പ്രവർത്തിച്ചതു് ഉത്തമമായി എന്നു മനസാ സപായം അഭിനന്ദിച്ചു.

കോട്ടകൊത്തളങ്ങൾ മുതലായവ പരിശോധിച്ചശേഷം പീതൽ ദൽപത്സിംഹനോടൊന്നിച്ചു സപ്തം ഗൃഹത്തിലെത്തി. തന്റെ യജമാനനു കിട്ടിയ സ്ഥാനോന്നതിയുടെ ഉജ്ജ്വലപ്രഭയിൽ ദൽപത്സിംഹനും ഒരു പ്രമാണിയായി ശോഭിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. പീതലിന്റെ സപ്തം സേനയിലെ ഉപനായക

സ്ഥാനംകൂടാതെ ചക്രവത്തിയുടെ രാജപുത്രസേനയിൽ ഒരു ഭാഗത്തിന്റെ അധികാരവും ആഗ്രായുടെ സംരക്ഷണത്തിൽ ഒരു ചുമതലയും പീതൽ ദൽപത്തിനെ ഏല്പിച്ചിരുന്നു. ചക്രവത്തിയുടെ സേനയിൽ സ്ഥാനം കൊടുക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം അക്ബറിനുമാത്രമേ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നുള്ളുവെങ്കിലും തല്ക്കാലമായി നിയമിക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം സേനാനായകന്മാർക്കുണ്ടായിരുന്നതുപയോഗിച്ചാണു് ഇപ്രകാരം ഒരു നിയമനം പീതൽ നടത്തിയതു്. അവർ ഗൃഹത്തിലെത്തിയ ഉടനെ ദാനേൽഷായുടെ കല്പന ലഭിക്കുകയാൽ, രാജകുമാരനെ കാണുന്നതിനായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു.

അത്യന്തം സന്തോഷഭാവത്തോടുകൂടിയാണു് ദാനേൽഷാ പീതലിനെ സ്വീകരിച്ചതു്: "രാജധാനിയുടെ രക്ഷയ്ക്കായി നിങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന ഏർപ്പാടുകൾ വളരെ വിശേഷമായിരിക്കുന്നു. ചക്രവത്തിതന്നെ ഈ പട്ടണത്തെ നിരോധിച്ചാലും, വളരെ വിഷമീകരിക്കയില്ല."

"ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിലെ ശാസനകൾ അനുസരിച്ചു് ആവുന്നതുപോലെ ഞാൻ ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇവിടെ ആരും ബലം പ്രയോഗിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല."

"ജ്യേഷ്ഠന്റെ വർത്തമാനം നിങ്ങൾ കേട്ടില്ലേ? ആ വഴിയിൽനിന്നു് ഇനിയും ഒന്നും ഉണ്ടാവാൻ ഇടയില്ല."

"ഇല്ല; ഞാൻ യാതൊന്നും കേട്ടില്ല. ഇന്നു മുഴുവൻ സൈന്യസന്നാഹങ്ങൾ പരിശോധിക്കുകയായിരുന്നു."

"ജ്യേഷ്ഠന്റെ പക്കൽനിന്നു ഷാക്കുലിഖാൻ ഇന്നു് ഉച്ചയ്ക്കു രാജധാനിയിൽ എത്തി. അച്ഛന്റെ ജയത്തിനു തുല്യമായി തനിക്കും ഒരു ജയം നേടണമെന്നാണത്രേ ആഗ്രഹം. അതുകൊണ്ടു സൈന്യമെല്ലാം ഉദയപുരിയിലേയ്ക്കു നീങ്ങുവാൻ കല്പനയായി. രാജാജഗന്നാഥസിംഹനും രാജപുത്രപദാതികളും മിനിയാന്നു വൈകുന്നേരം തിരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. മറുപട നീങ്ങുന്നതിനു കൂട്ടു

തൽ പണം ആവശ്യമുണ്ടെങ്കിലും. അതിലേയ്ക്ക് എഴുത്തുംകൊണ്ടാണ് ഷാക്കുലി വന്നിട്ടുള്ളതു്. കുറയാതെ ഒരു കോടി രൂപാ വേണ്ടിവരും. അതു ചെന്നുകഴിഞ്ഞെയുടനെ ഷാബാസും പീരങ്കികളും പുറപ്പെടും."

"അങ്ങനെയായാൽ എന്റെ മനസ്സിനുണ്ടായിരുന്ന വലിയ ഒരു ഭാരം നീങ്ങി. സലീംഷാതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു പടയുമായി ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ നമ്മെക്കൊണ്ടു തടുത്തുനിൽക്കുവാൻ സാധിക്കുമോ എന്നായിരുന്നു എനിക്കു സംശയം. അദ്ദേഹം ഉദയപുരിയെ ആക്രമിക്കാൻ പുറപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ ആ ബാധയൊഴിഞ്ഞല്ലോ."

"ഇങ്ങോട്ടു സൈന്യവുമായി പുറപ്പെടാനുള്ള ധൈര്യം ജ്യേഷ്ഠനുണ്ടെന്നു ഞാൻ ഒരിക്കലും വിചാരിച്ചിട്ടില്ല. ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പനകൾ അറിഞ്ഞപ്പോഴുള്ള ആശാഭംഗംകൊണ്ടായിരിക്കണം പ്രതാപസിംഹനോടു യുദ്ധം ചെയ്യുകയാമെന്നുതന്നെ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതു്. അതുകൊണ്ടു് എന്തായാലും തരക്കേടില്ല. ആരു തോറ്റാലും മെച്ചം നമുക്കാണു്."

"ചക്രവർത്തിയുടെ സീമന്തപുത്രനോടെതിർക്കുന്നതു് ഒരു കാലത്തും സന്തോഷകരമായ ഒരു കാര്യമല്ല; അതിനിടവരുത്താതെ അവിടുന്നതന്നെ വിരോധികളോടു പോരിടാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതു് ഉചിതമായി."

"എന്തായാലും സൊല്ല ഒഴിഞ്ഞല്ലോ. ഇക്കാര്യങ്ങൾ പറയാനല്ല ഞാൻ രാജാവിനെ ഇങ്ങോട്ടു ക്ഷണിച്ചതു്. നമ്മുടെ സന്തതം ഒരു കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഒരപേക്ഷ ചെയ്യാനാണു്."

"എന്താണാവോ അവിടുന്നു് ആജ്ഞാപിക്കുന്നതു്? ചക്രവർത്തി ഇവിടെ ഇല്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ അവിടുത്തെ ഞാൻ രാജപ്രതിനിധിയായിട്ടാണു് ഗണിക്കുന്നതെന്നു വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ."

"അങ്ങനെയേ നമ്മുടെ പീതൽ വിചാരിക്കയുള്ളു എന്നു നമുക്കറിയാം. ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന കാര്യം എനിക്കു് ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ടതാണു്. നിങ്ങളുടെ സഹായം ഇതിനു് അത്യാവശ്യമാണുതാനും. കാര്യം ചുരുക്കിപ്പറയാമല്ലോ. സേട്ട കല്യാണമൽ നിങ്ങളുടെ ഒരു സ്നേഹിതനല്ലേ? അദ്ദേഹത്തിനു് അതിസുന്ദരിയായ ഒരു പെണ്ണിയുണ്ടു്. അവളെ വിവാഹം കഴിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നാണു് എന്റെ ആഗ്രഹം."

മുഹമ്മദീയരാജകുമാരന്മാർ വലിയ പദവിയിലിരിക്കുന്ന ഹിന്ദുയുവതികളെ അക്കാലത്തു വിവാഹം കഴിക്കുക പതിവുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, ഇതൊരന്യായമായ മോഹമായി പീതൽ ഗണിച്ചില്ല. എന്നാൽ ദൽപത്സിംഹനു് ആ കന്യകയെ സേട്ടജി ദാനംചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും ആ കാമിനീകാമുകന്മാർതമ്മിൽ പ്രണയബദ്ധരാണെന്നും അറിഞ്ഞിരുന്ന അദ്ദേഹം ഈ അവസരത്തിൽ കുറച്ചൊന്നു വിഷമിക്കാതിരുന്നില്ല. ഒടുവിൽ പറഞ്ഞു: "അതിനെന്താണു് വിഷമം? അവിടുന്നു കല്യാണം കഴിക്കുന്നതു സേട്ടജി ഒരനുഗ്രഹമായി ഗണിക്കാതിരിക്കുമോ? ബന്യാന്മാക്കു രാജകുടുംബങ്ങളോടുള്ള ബന്ധം ഹിന്ദുക്കളുടെ ഇടയിൽ സാധിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു ചക്രവത്തിയുടെ വാത്സല്യഭാജനമായ പുത്രന്റെ ധർമ്മപത്നിയാകുന്നതു് എത്ര വലുതായ ഒരു കാര്യമാണു്! അദ്ദേഹത്തിനോടു് ആലോചിച്ചുവോ?"

"രണ്ടുമൂന്നുപ്രാവശ്യം നേരിട്ടു വിളിച്ചു ചോദിക്കാതിരുന്നില്ല. പക്ഷേ അപ്പോഴൊക്കെ ഉത്തരം ചക്രവത്തി ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ നടത്തിത്തരാം എന്നായിരുന്നു."

"എന്നാൽ തിരുമുൻപിൽ അറിയിക്കുന്നതിലെന്താണു് വൈഷമ്യം?"

"വൈഷമ്യമൊന്നുമുണ്ടായിട്ടല്ല. അങ്ങനെ ചെയ്തില്ലെന്നേയുള്ളു. എന്തായാലും ഇപ്പോൾ നാമല്ലേ രാജപ്രതിനിധി; നമ്മുടെ കല്പനകൾ രാജകല്പനകൾപോലെതന്നെ എല്ലാവരും ആദ

രിക്കണമെന്നല്ലയോ ചക്രവത്തിയുടെ ശാസന. ആ സ്ഥിതിക്ക് ഇങ്ങനെ ഒരു വിവാഹം ഉടനെ നടത്തണമെന്നു നാം ഉറച്ചിരിക്കുന്നു. അതിലേയ്ക്കു നിങ്ങൾ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യണം.''

''സേട്ടജിക്കു സമ്മതമല്ലാത്തപക്ഷം, അതെങ്ങനെ നടത്താനാണ്?''

''നമ്മുടെ കല്പന രാജകല്പനയായപ്പോൾ സേട്ടജിയുടെ അനുവാദം എന്തിനാണ്? അയാൾക്കു സമ്മതമല്ലാത്തപക്ഷം, നിങ്ങൾ ബലം പ്രയോഗിച്ച് ആ കന്യകയെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവരണമെന്നാണ് എന്റെ ആജ്ഞ.''

പീതലിന്റെ മുഖത്തു കോപം പ്രത്യക്ഷമായി കാണാമായിരുന്നു. എങ്കിലും വാക്കിൽനിന്നു് അതു് ഒട്ടുംതന്നെ സ്പഷ്ടമാകുന്നതിനു് അയാൾ അനുവദിച്ചില്ല. അയാൾ ഇങ്ങനെയാണു് പറഞ്ഞതു്: ''ഹജൂർ, ഇപ്പോൾത്തന്നെ നടത്തുന്നതു് എങ്ങനെ ആയാലും സാധ്യമല്ല.''

''അതെന്താണ്?''

''ഒന്നാമതു്, ആ കന്യകയും അവളുടെ മുത്തശ്ശിയും ഒന്നരണ്ടു ദിവസത്തിനുമുമ്പു രാജധാനി വിട്ട ദ്വാരകയ്ക്കോ ഗോകർണ്ണത്തേയ്ക്കോ എങ്ങോട്ടെന്നറിഞ്ഞില്ല, തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കു പോയിരിക്കുകയാണു്. രണ്ടാമതു്, ആ കന്യകയെ അവർക്കു തുല്യനായ ഒരു ഭർത്താവിനു കൊടുക്കുന്നതിനു തീച്ചയാക്കിയതായും കേട്ടു.''

ദാനേൽഷായുടെ മുഖം വാടി. കല്യാണംകഴിച്ച സ്ത്രീകളെ രാജകുമാരന്മാർ അപഹരിച്ചു വിവാഹംചെയ്യുന്നതു് അക്കാലത്തു വലിയ വിരോധമായിരുന്നു. സലീമിനോടു കാണിച്ചിരുന്ന അപ്രീതിക്കു കാരണവും അതായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു സൂരജ മോഹിനിയുടെ കല്യാണം നടന്നുകഴിഞ്ഞാൽ തന്റെ ആഗ്രഹം സാധിക്കുന്നതല്ലെന്നു ദാനേൽഷാ ഊഹിച്ചു. അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: ''അവർ തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കു പോയ കാര്യം പീതൽ എങ്ങനെ അറിഞ്ഞു? ഏതു വഴിയാണു് പോയതു്? വഴിയിൽവെച്ചു്

അപഹരിച്ചാൽ നമ്മുടെ പേരിൽ കുറവില്ലതാനും. വിവാഹം ഭംഗിയായി നടക്കുകയും ചെയ്യും. ചക്രവത്തിക്കു വിരോധത്തിനും ഇടയില്ല."

"അതും സാധ്യമല്ലെന്നാണു് വന്നിരിക്കുന്നതു്. ചക്രവത്തിയുടെ മുദ്ര വഹിക്കുന്ന ഒരു രക്ഷാപത്രത്തോടും തിരുമനസ്സിലെ അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിൽനിന്നു പത്തു രാജപുത്രന്മാർ ഉൾപ്പെട്ട ഒരകമ്പടിയോടുംകൂടിയാണു് അവർ പോയിരിക്കുന്നതു്. അതു ഞാൻതന്നെയാണു് ഏർപ്പാടുചെയ്തുകൊടുത്തതും. കല്യാണമല്ലിനോടു ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിനുള്ള സന്തോഷം അവിടത്തേയ്ക്കു് അറിയാമല്ലോ. ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹർജി തിരുമുൻപാകെ സമർപ്പിക്കുന്നതിനു് എന്നെയാണു് ഏല്പിച്ചിരുന്നതു്. അതു് അദ്ദേഹം സസന്തോഷം കൈക്കൊള്ളുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു് ആ വഴിയുള്ള ആലോചനകൊണ്ടും ഫലമൊന്നുമില്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്."

"സേട്ടജി നമ്മെ തിരെ വിഡ്ഢ്യാനാക്കിയെന്നാണല്ലോ തോന്നുന്നതു്. നമുക്കു് അയാളിൽ കഠിനമായ അപ്രീതിയുണ്ടെന്നു പീതൽ അയാളെ മനസ്സിലാക്കണം. സമയംകിട്ടുമ്പോൾ നല്ല പാഠം പഠിപ്പിച്ചുകൊള്ളാം."

"അങ്ങനെ കല്പനയാവരുതു്. കല്യാണമൽ വളരെ പ്രാബല്യമുള്ള ഒരു വണിക്പ്രമാണിയാണു്. ചക്രവത്തിയുടെ സ്നേഹവും ഉണ്ടു്. അവിടത്തെ ആഗ്രഹത്തെ നിഷേധിച്ചു് അയാൾ ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിലെ അനുവാദം വേണമെന്നല്ലേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളൂ? അതിനവിടത്തേയ്ക്കു വൈഷമ്യമുണ്ടാകുന്നതല്ലല്ലോ."

"പീതൽ ഇക്കാര്യത്തെപ്പറ്റി പറയേണ്ട, അയാളെ ഈ അവസരത്തിൽ ഒരു നല്ല പാഠം പഠിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തി. അയാളോടു ചേർന്നുനില്ക്കുന്ന ആളുകളെയൊക്കെ ഞാൻ രാജദ്രോഹികളായി ഗണിക്കും."

ഈ പറഞ്ഞതു തന്നെ മൂണ്ടിയാണെന്നു പീതലിനു തോന്നി. അദ്ദേഹം ചെറുതായ ഒരു പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "അവിടുത്തെ വിരോധം സമ്പാദിക്കാൻ ആക്കും ആഗ്രഹമുണ്ടാകയില്ല. പക്ഷേ അകാരണമായ കോപംകൊണ്ടു ഗൌരവമുള്ള രാജ്യകാര്യങ്ങൾക്കു് എന്തെല്ലാം തരക്കേടാണുണ്ടാകുന്നതെന്നു് അവിടുത്തോടു ഞാൻ പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ."

പീതലിന്റെ വാക്കുകൾ രാജകുമാരനു സന്തോഷം കൊടുത്തില്ലെങ്കിലും അതിനു മറുപടിയായി ഒന്നും പറയാൻ അദ്ദേഹം ശക്തനായില്ല. തനിക്കുണ്ടായിരുന്ന കാര്യം മുഴുവനായി എന്നു രാജകുമാരൻ അറിയിക്കുകയാൽ പീതൽ യാത്രപറഞ്ഞു് അവിടെനിന്നു തിരിച്ചു. അപ്പോഴേയ്ക്കും നേരം മൂന്നുനാലുനാഴിക ഇരുട്ടിയിരുന്നു. രാജകുമാരന്റെ കൊട്ടാരം വിട്ടു പട്ടണത്തിലേയ്ക്കിറങ്ങിയപ്പോൾ വഴിയിൽ വെളിച്ചം ഒട്ടുംതന്നെയുണ്ടായിരുന്നില്ല. വലിയ ബസാറുകളിലല്ലാതെ രാജവീഥികളിൽ വിളക്കുകൾ കൊളുത്തുന്ന പതിവു് അക്കാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പ്രഭുക്കന്മാർ, ഒന്നാകാം മുതലായവർ രാത്രിയിൽ പോകുമ്പോൾ തീവെട്ടികൾ പിടിച്ചു് ആളുകൾ മുൻപേ പോവുക പതിവായിരുന്നു. സാധാരണയുള്ളവരും രാത്രിയിൽ തങ്ങളുടെ കൂടെ വെളിച്ചം കൊണ്ടുപോകുന്നതു് ഒരത്യാവശ്യമായിട്ടാണു് ഗണിച്ചിരുന്നതു്.

ധൃതിയിൽ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു പോന്നതുകൊണ്ടു പതിവായി തന്റെ കൂടെ വരാറുണ്ടായിരുന്ന തീവെട്ടിക്കാർ പീതലിനെ അനുഗമിച്ചിരുന്നില്ല. മഹാവീരൻ എന്നു പല പോക്കളങ്ങളിലും പേരുകേട്ട അദ്ദേഹത്തിനു് അതുകൊണ്ടു യാതൊരു ശങ്കയോ ഭീതിയോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലതാനും. അടുത്തു പിറകിലുണ്ടായിരുന്ന ദൽപത്സിംഹനോടു് ഓരോന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം സാവധാനം കുതിരയെ ഓടിച്ചു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "നാം വീട്ടിലെത്തിക്കഴിഞ്ഞാലുടനെത്തന്നെ, നീ സേട്ടുജിയെ കണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ ഒരു സംഗതി അറിയിക്കണം."

സേട്ടുവിനെ കാണാൻപോകുന്നതു ദൽപത്സിംഹനു് എല്ലായ്പോഴും സന്തോഷകരമായിരുന്നതിനാൽ അയാൾ വേഗത്തിൽ "ഉത്തരവുപോലെ" എന്നു പറഞ്ഞു. പീതൽ തുടന്നു: "സംഗതി ഇതാണു്: അദ്ദേഹത്തിന്റെ പെണ്ണുത്രിയും അവരുടെ മുത്തശ്ശിയും പോയിരിക്കുന്നതു് എവിടെയാണെന്നുള്ള സംഗതി ആരുംതന്നെ അറിഞ്ഞുപോകരുതെന്നു പ്രത്യേകം പറയണം."

ജോലിത്തിരക്കുകൊണ്ടു രണ്ടുദിവസം സേട്ടുജിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകാൻ സാധിക്കാതിരുന്ന ആ യുവാവിനു പീതലിന്റെ സന്ദേശത്തിലടങ്ങിയിരുന്ന വാർത്ത എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരാധിയുണ്ടാക്കി. അയാൾ ചോദിച്ചു: "എന്തു്, സൂരജമോഹിനി മറുദേശത്തേയ്ക്കു പോയിരിക്കയാണോ? അവൾക്കു വല്ലതും അപകടം സംഭവിക്കുമോ?"

"നീ പേടിക്കേണ്ടാ. അവൾക്കു് അപകടമൊന്നും വരാതിരിപ്പാൻ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ജാതകംകൊണ്ടു് അവൾക്കു സപ്തമം കഷ്ടകാലമുള്ളതുകൊണ്ടു് അതിന്റെ ശാന്തിക്കായി ചെറുതായി ഒരു തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടിരിക്കയാണെന്നേ ഉള്ളൂ."

ഈ പറഞ്ഞതിൽ ദൽപത്സിംഹനു പൂർണ്ണമായ വിശ്വാസം വന്നില്ല. കഷ്ടകാലദശയുടെ പരിഹാരത്തിനു ചെയ്യുന്ന തീർത്ഥയാത്രയായിരുന്നുവെങ്കിൽ അക്കാര്യത്തെപ്പറ്റി മുൻകൂട്ടി ആലോചിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നും അതിത്ര ധൃതിയിലും രഹസ്യമായും ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടില്ലെന്നും അയാൾ അനുമാനിച്ചു. താനും ആ പെൺകുട്ടിയുമായി സ്നേഹമായിരുന്നതു സേട്ടുജിക്കു സമ്മതമല്ലായ്കയാൽ അവളെ മാറ്റി പാർപ്പിക്കയല്ലായിരുന്നോ എന്നു് അയാൾ ശങ്കിച്ചു. തന്റെ വിവാഹാലോചനയ്ക്കു നേരിട്ടു വിപരീതം പറഞ്ഞില്ലെങ്കിലും സമ്മതമായൊന്നും മൂളാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് അതുകാരണംതന്നെയായിരിക്കണം ഇപ്പോൾ തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടതെന്നും അയാൾ വിചാരിക്കാതിരുന്നില്ല. പിന്നെയും ആലോ

ചിച്ചപ്പോൾ, 'അങ്ങനെ വരാനിടയില്ല; എന്നെപ്പേടിച്ചെങ്കിലും പോകേണ്ടതായില്ലല്ലോ' എന്നും തോന്നി.

ദൽപത്സിംഹന്റെ വിചാരഗതി ഊഹിച്ചറിഞ്ഞ പീതൽ പറഞ്ഞു: ''കാര്യം നിന്നോടു രഹസ്യമായി പറയുന്നതുകൊണ്ടു ദോഷമൊന്നുമില്ല. നീയും അറിയേണ്ടതാണല്ലോ. സേട്ടജിക്കു കന്യകയെ നിനക്കു വിവാഹംചെയ്തുതരുന്നതിനു വളരെ സന്തോഷമാണു്. പക്ഷേ അതിനു സടസ്സമായി നില്ക്കുന്ന ചില കാര്യങ്ങളുണ്ടു്. ഒന്നാമതു്, ദാന്യേൽഷാ ആ കുട്ടിയെ കല്യാണം കഴിക്കണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടതുടങ്ങീട്ടു കുറേക്കാലമായി. സേട്ടജി അതിനു പല തരത്തിൽ വിപരീതം പറഞ്ഞു നിത്തിയിരിക്കയായിരുന്നു. ചക്രവർത്തി രാജധാനിയിലില്ലാത്ത അവസരം നോക്കി, ദാന്യേൽഷാ കല്യാണത്തിനു നിർബ്ബന്ധിക്കുമെന്നു ഞങ്ങൾക്കു് അറിയാമായിരുന്നതുകൊണ്ടു മുൻപറഞ്ഞപോലെ അവരെ തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കയച്ചതാണു്.''

ദൽപത്സിംഹനു സ്വന്തം ആഗ്രഹങ്ങൾ സഫലമാകാൻ പോകുന്നതിൽ സന്തോഷവും ദാന്യേൽഷായോടു് അതിരറ്റ കോപവുമുണ്ടായി. അയാളുടെ വിചാരഗതി ഈവിധമിരിക്കെ, എങ്ങു നിന്നെന്നറിയാൻപാടില്ലാതെ നാലഞ്ചുപേർ ആയുധപാണികളായി അവരുടെ മുൻപിൽ ചാടിവീണു. ''ഇതാ, കന്യാചോരനായ ആ രാക്ഷസൻ; വിടരുതവനെ'' എന്നു പറഞ്ഞൊരാൾ, പീതൽ കയറിയിരുന്ന കുതിരയുടെ കഴുത്തിനുതന്നെ വെട്ടി; മുറിവേറ്റ വേദനയോടെ മുൻപോട്ടു പാഞ്ഞ കുതിരയുടെ പുറത്തുനിന്നു് അഭ്യാസബലം പ്രയോഗിച്ചു പീതലും ഭൂമിയിലേയ്ക്കു ചാടി. തന്റെ യജമാനന്റെ പ്രവൃത്തി അനുസരിച്ചു ദൽപത്സിംഹനും കടിഞ്ഞാണ വിട്ടിട്ടു വാളുമുറി വിരോധികളുടെ നേരെ പാഞ്ഞു. പലതരത്തിലുള്ള ആഭാസവാക്കുകൾ ചൊരിഞ്ഞുംകൊണ്ടു് അക്രമികളിൽ പ്രധാനി പീതലിന്റെ നേരേ അടുത്തു. മറ്റു മൂന്നുപേരും കൂടി ആ യുദ്ധവീരനെ വളയുന്നതിനു ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും, ക്ഷണ

ത്തിൽ സ്ഥലത്തെത്തിയ ദൽപത്സിംഹന്റെ വെട്ടേറ്റു് അവരിൽ ഒരാൾ നിലംപതിച്ചു. പിന്നെയുണ്ടായ ലഹളയിൽ ജയാപജയം ആക്കാണെന്നു സംശയത്തിനു വകയില്ലായിരുന്നു. ശക്തികൊണ്ടും ശിക്ഷാബലംകൊണ്ടും അക്കാലത്തെ യുദ്ധവീരന്മാരിൽ പ്രമാണിയായിരുന്ന പീതലിനോടു നാലുപേരും ഒന്നിച്ചുട്ടത്താലും ജയിക്കാൻ പ്രയാസമായിരുന്നു. അതിനാൽ അവരിൽ ഒരാൾ താഴേ വീഴുകയും പീതലിനു സഹായമായി ദൽപത്സിംഹൻ തന്റെ ഖഡ്ഗത്തെ സാമർത്ഥ്യത്തോടെ ഉപയോഗിച്ചുടഞ്ഞുകയും ചെയ്തപ്പോൾ അക്രമികൾക്കു നിലയില്ലെന്നായി. പീതലിന്റെയും അനുചരന്റെയും പ്രയോഗചാതുരി കണ്ടു വിരോധികൾ അന്ധാളിച്ചുവെങ്കിലും അവരും പുറകോട്ടു മാറുവാൻ തുനിഞ്ഞില്ല. അവരിൽ പ്രമാണിയായിരുന്ന ആൾ ഉജ്ജ്വിതത്തോടെ രാജാവിന്റെ നേരേതന്നെ കുറേനേരം എതിർത്തുനിന്നുവെങ്കിലും ഒടുവിൽ അടവുപിണഞ്ങ്ങി തോളോടുചേർന്നു് ഒരു വെട്ടുകൊണ്ടു താഴെ വീണു. മറവർ രണ്ടുപേരും അന്ധകാരത്തിൽ അക്ഷണംതന്നെ മറയുകയും ചെയ്തു.

തന്റെ വാളിന്മേൽ പുരണ്ട ചോര സാവകാശം തുത്തു് ആ ആയുധം ഉറയിലിട്ടശേഷം പീതൽ പറഞ്ഞു: "നീ എന്റെ ജീവനെ രക്ഷിച്ചു. അതിനു ഞാൻ ആജീവനാന്തം കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പൃഥ്വീസിംഹൻ ഉപകാരം മറക്കുന്ന ആളല്ല."

"വിരോധികളോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു പോരാളിയുടെ കടമയല്ലേ? അതേപ്പറ്റി എന്താണു് പറയാനുള്ളതു്?"

"ഇതാരുടെയോ വിദ്യയാണെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. അവർ എന്നെ അധിക്ഷേപിച്ചു പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ നീ കേട്ടുവോ? അവയിൽ എന്തോ അർത്ഥമുണ്ടു്. അതേപ്പറ്റി സൂക്ഷ്മമായി അന്വേഷിക്കണം. എന്തായാലും ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റിയാതൊന്നും പുറത്തു പറയരുതു്."

"ഇതിൽ എന്തോ അഗാധമായ രഹസ്യമുണ്ടെന്നു് എനിക്കും തോന്നി. അങ്ങയെ കന്യാചോരൻ എന്നും മറ്റും അധിക്ഷേപിച്ചു. ആ ഘാതകൻ വീണിട്ടുണ്ടെങ്കിലും മരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അയാളെ വിടാതെ ചോദിക്കുകയാണെങ്കിൽ കാര്യമൊക്കെ തെളിയാതിരിക്കയില്ല."

"അതു ശരിയാണു്. ഞാൻ നിന്റെ കുതിരപ്പുറത്തു കയറിപ്പോയ്ക്കോളാം. സമീപത്തുനിന്നു് ആരെയെങ്കിലും ആളുകളെ വിളിച്ചു മുറിവേറ്റ എന്റെ കുതിരയെയും ഈ മനുഷ്യനെയും നിന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയ്ക്കൊള്ളുക. അല്ലാത്തപക്ഷം, പട്ടണം മുഴുവൻ ഈ കാര്യങ്ങൾ അറിവാനും അതുകൊണ്ടു പലവിധത്തിലുള്ള കുഴപ്പങ്ങൾ ഉണ്ടാവാനും ഇടയുണ്ടു്."

ഇവർ ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ അശ്വാരൂഢന്മാരായ പത്തുപതിനഞ്ചുപേരുടെ അകമ്പടിയോടുകൂടി, തുണിയിട്ടു മറച്ചു പോണ്ടന്മാരുടെ കഴുത്തിലെടുപ്പിച്ച ഒരു പല്ലക്കു് ആ വഴിയിൽ വന്നുചേർന്നു. രണ്ടുപേർ തീവെട്ടിപിടിച്ചു പിറകിലും രണ്ടുപേർ മുൻപിലും നടന്നിരുന്നു. പല്ലക്കിന്റെ വലിപ്പവും മോടിയും കണ്ടാൽ വലിയ പദവിയിലുള്ള ഏതോ ഒരു പ്രഭുപോകുന്നതാണെന്നു് അറിയാമായിരുന്നു. ആ പല്ലക്കിന്റെ മുമ്പിൽ നടന്ന അകമ്പടിക്കാരുടെ നായകനോടു ദൽപതു്സിംഹൻ സംഗതികൾ പൂർണ്ണമായി പറഞ്ഞപ്പോൾ, അയാൾ പട്ടുതായിട്ടു മൂടിയിരുന്ന പല്ലക്കിന്റെ സമീപം ചെന്നു് ആ വർത്തമാനം അയാളുടെ സ്വാമിനിയെ അറിയിച്ചു. അവരുടെ അനുമതി വാങ്ങിച്ചു വന്നിട്ടു് അയാൾ പീതലിനോടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "അവിടത്തേയ്ക്കു് എന്തു സഹായമാണു് ആവശ്യമെന്നുവെച്ചാൽ അതു ചെയ്തുതരാൻ എന്റെ സ്വാമിനി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഞാൻതന്നെ അവിടുത്തെ അനുഗമിക്കാൻ അനുവാദം ഉണ്ടാകണം."

"എന്റെ കൃതജ്ഞത നിങ്ങളുടെ സ്വാമിനിയോടറിയിക്കു

ക. ഇവിടെ ഇപ്പോൾ അത്യാവശ്യമായതു മറിവേറാ എന്റെ കുതിരയെ രക്ഷിക്കുകയാണു്. എനിക്കു വളരെ വാത്സല്യമുള്ള ഒരു കുതിരയാണു് അതു്. ശ്രീമതിയായ നിങ്ങളുടെ സ്വാമിനിക്കു ദയവുണ്ടാകുമെങ്കിൽ, അതിനു വേണ്ട ശുശ്രൂഷചെയ്യാൻ ഒരാളെ ഏർപ്പാടു ചെയ്യണമെന്നപേക്ഷ. പിന്നൊന്നു് ആവശ്യമായുള്ളതു്, എന്നെ കൊല്ലുവാനുദ്ദേശിച്ചെതിത്ത ഈ മനുഷ്യനെ എടുത്തു് എന്റെ അംഗരക്ഷകന്റെ വീട്ടിലാക്കുകയാണു്. എന്റെ കൂടെ ആരുംതന്നെ അകമ്പടി വേണമെന്നില്ല."

"പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ അപേക്ഷകൾ ഇക്കാലത്തു് ആജ്ഞകളായാണല്ലോ ഗണിക്കേണ്ടതു്. അല്ലാത്തപക്ഷവും അങ്ങയ്ക്കു വേണ്ട സഹായം ചെയ്യാൻ എന്റെ സ്വാമിനി എപ്പോഴും സന്നദ്ധയാണു്."

പീതൽ ആവശ്യപ്പെട്ടതുപോലെയെല്ലാം നടത്തുന്നതിനു് ഉടൻതന്നെ അയാൾ ഉത്തരവിട്ടു. തന്റെ കുതിരയെ വഴിയിൽ നിന്നു മാറിക്കിടത്തുന്നതിനു് അവർ ഒരുമ്പെടുന്നതു കണ്ടശേഷം പീതൽ സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി.

ദൽപത്സിംഹനാകട്ടെ, മുറിവേറു മൂർച്ഛയിൽ കിടന്ന ആ ഘാതകനെ കുറേനേരം സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിനിന്നു രാജപുരുഷന്മാരുടെ വേഷം ധരിച്ചിരുന്ന അയാൾ ഈ സാഹസപ്രവൃത്തിക്കു് ഉദ്യമിച്ചതു് എന്തുദ്ദേശത്തിലായിരിക്കാമെന്നു് ആലോചനകൊണ്ടൊന്നും മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. ഒരു കുതിരയുടെ പുറത്തു് അയാളെയും വലിച്ചുകയറി, താനും അതിന്റെ പുറകിൽ കയറി ദൽപത്സിംഹനും ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോന്നു.

അധ്യായം ഏഴു

താൻ വഴിക്കുവെച്ചു കണ്ട പല്ലക്കിലിരുന്ന പ്രഭു ആരായിരിക്കാം, ആ അസമയത്തു രാജവീഥിയിലൂടെ അവർ എന്താവശ്യത്തിനായിരിക്കാം യാത്രചെയ്യുന്നതു് എന്നെല്ലാമുള്ള വിചാ

രങ്ങളോടുകൂടിയാണു് രാജാപീതൽ സപ്രഗ്രഹത്തിലെത്തിയതു്. അവിടെ ദർശനത്തിനു നിന്നിരുന്ന ജനങ്ങളെ തൽക്കാലം സമയമില്ലെന്നു പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്നതിനു തന്റെ പ്രധാനകാര്യക്കാരോടു പറഞ്ഞയച്ചശേഷം അദ്ദേഹം വേഷവസ്ത്രാദികൾ മാറുന്നതിനു് അകത്തേയ്ക്കു പോയി. ദേഹശുദ്ധിചെയ്തു് ഈശ്വരനെ പതിവുപോലെ ഭജിച്ചശേഷം ഭക്ഷണത്തിനായി പോകുംമുൻപു് അന്തഃപുരപരിപാലകനെ വിളിച്ചു പതിവിൽ കൂടുതലായ ശ്രദ്ധ കൊട്ടാരം കാക്കുന്നതിനു കാണിക്കണമെന്നും രാത്രിയിൽ ആരു തന്നെ വന്നാലും അകത്തേയ്ക്കു വിടരുതെന്നും കല്പന കൊടുത്തു.

"ഈ കല്പന എന്നെയും ബാധിക്കുമോ? പഴയ സ്നേഹിതന്മാർക്കു് ഇന്നപ്പോൾമാത്രമേ വന്നു കാണാവൂ എന്നു നിയമമുണ്ടോ?"

മേഘമില്ലാത്ത ഒരാകാശത്തിൽ അപ്രതീക്ഷിതമായി ഒരിടിനാദം കേട്ടാലെന്നപോലെ ആശ്ചര്യപരതന്ത്രനായി പീതൽ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. തന്റെ പ്രധാനകാര്യക്കാരന്റെ അകമ്പടിയോടുകൂടി സ്ത്രീവേഷം ധരിച്ചവനെങ്കിലും മുഖഭാവംകൊണ്ടു പൌരുഷശാലിയായ ഒരു യുവാവെന്നു തെളിഞ്ഞ ഒരാൾ യാതൊരു ക്ലേശവുംകൂടാതെ തന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു വരുന്നതു കണ്ടു.

"അല്ല! അവിടുന്നോ?"

"അതേ, സാക്ഷാൽ ഞാൻതന്നെ, എന്താ? അസൌകര്യമൊന്നുമില്ലല്ലോ?"

ഒരൊറ നോക്കുകൊണ്ടു തന്റെ ഭൃത്യന്മാരെ മുറിക്കുപുറത്തയച്ചശേഷം പീതൽ പറഞ്ഞു: "ഹജൂർ, ഇതു വേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. അവിടുന്നു പ്രതാപസിംഹനോടു മല്ലിടുവാൻ പുറപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞുവെന്നു ഷാക്കുലിഖാൻ ഇന്നു വൈകുന്നേരം പറഞ്ഞുവല്ലോ."

സലിംഷാ ആയിരുന്ന ആ ആഗതൻ. അദ്ദേഹം അനേഷിച്ചു: "അതൊക്കെ നില്ക്കട്ടെ. വഴിയിൽവെച്ചുണ്ടായ ലഹള

യിൽ എന്റെ സ്നേഹിതനു് അപായം ഒന്നും പറ്റിയിട്ടില്ലല്ലോ.''

''അപ്പോൾ അവിടുന്നായിരുന്നു ആ പല്ലക്കിൽ ഇരുന്ന പ്രഭു.''

പീതലും രാജകുമാരനും പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. സലിം പറഞ്ഞു: ''ഇതാ, നിങ്ങൾക്കു സഹായം ചെയ്ത പ്രഭുവിനെക്കണ്ടു കൊൾക; അച്ഛൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു നാം ഇവിടെ പ്രവേശിക്കരുതെന്നു വിലക്കിയിട്ടുണ്ടോ എന്നറിയായ്കകൊണ്ടാണു് ആ വേഷം കെട്ടേണ്ടിവന്നതു്. എന്നുമാത്രമല്ല, ആളുകൾ അറിയേണ്ട ആവശ്യവുമില്ലല്ലോ. ഞാനാണെന്നറിഞ്ഞാൽ എന്റെ ആപ്തമിത്രമായ പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോർ എന്നെ നഗരപ്രവേശത്തിൽ വന്നെതിരേറ്റു വല്ല കൊട്ടാരത്തിലും തൽക്കാലത്തേയ്ക്കു പാർപ്പിച്ചെങ്കിലോ എന്നും അവിടെവെച്ചു നമ്മുടെ അനുജൻ കൊടുത്തയയ്ക്കുന്ന വല്ല പലഹാരവും തിന്നു നമ്മുടെ സുഖാനുഭവങ്ങൾക്കു സ്വർഗ്ഗലോകത്തേയ്ക്കു സ്ഥലംമാറ്റം സംഭവിച്ചെങ്കിലോ എന്നും ചില വിചാരങ്ങൾ ഇല്ലാതിരുന്നില്ല. എതായാലും പുരുഷന്മാക്കു ധരിക്കാൻ കൊള്ളുകയില്ലാത്ത—അതിൽ ഞാൻ ദാനേലിനെ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല, കേട്ടോ—ഈ 'ബുർഖ' ധരിച്ചെങ്കിലും ഇവിടെ വന്നു സൈകരുമായി എന്റെ സ്നേഹിതനെ കാണുവാൻ സാധിച്ചല്ലോ.''

''ആജ്മീറിൽ മിനിയാന്നു വൈകുന്നേരംവരെ എഴുന്നള്ളി ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു ഞങ്ങൾക്കറിയാം. ഈ രണ്ടു ദിവസംകൊണ്ടു് ഇവിടെ എങ്ങനെ വന്നുചേർന്നു?''

''എന്റെ പീതൽ, അതിനെന്താണു് പ്രയാസം? എന്റെ പ്രപിതാമഹൻ മഹാനായ ബാദുഷാ ബാബർ ഇതിലധികം നാഴിക ഒരു ദിവസംകൊണ്ടു യാത്ര ചെയ്തിട്ടില്ലേ? അച്ഛൻ 15 ദിവസംകൊണ്ടു് ഒരു കുതിരപ്പട്ടാളത്തോടുകൂടി ഗുജറാത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ പീതൽകൂടിയില്ലായിരുന്നുവോ? ഞാൻ സാക്ഷാൽ തൈമൂർവംശജനല്ലേ? അടിമയുടെ മകനല്ലല്ലോ; പിന്നെ എ

ന്റെ സിരകളിൽ പ്രവഹിക്കുന്ന രക്തം എത്രശതം അശ്വമേധങ്ങൾ കഴിച്ച സൂര്യവംശരാജപുത്രന്മാരുടേതാണു്? പിന്നെ നിങ്ങളുടെ ഈ ചോദ്യം അസംഗതമല്ലേ?"

"സക്കാർ, ഞാൻ പറഞ്ഞതു ക്ഷമിക്കണം; അവിടത്തെ വീര്യപരാക്രമങ്ങൾ ഞാൻ അറിയായ്കയല്ല. അപ്പോൾ ചെറിയ ഒരു കുമ്പടിയോടുകൂടിയാണു് വന്നതു്, അല്ലേ?"

സലീം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു: "ഹേ! ഹേ! സ്നേഹിതാ, താൻ പേടിക്കണ്ടാ. എന്റെ കൂടെ സൈന്യം വന്നിട്ടില്ല. എന്റെ ഉത്തമമിത്രമായ പീതലിനോടു ഞാൻ എതിർക്കുമോ?"

പീതലിനും സപ്തമാരാശ്വാസമായി. സലീമിന്റെ കൂടെയുള്ള മഹാസൈന്യം കോട്ടയെ വളയുകയാണെങ്കിൽ വല്ലാത്ത വൈഷമ്യമാകുമെന്നു് അയാൾക്കറിയാമായിരുന്നു.

"പിന്നെ എന്താണു് അവിടന്നു് ഉദയപുരിയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടു് ഇങ്ങോട്ടു മടങ്ങിയതു്? ഞങ്ങളൊക്കെ വിചാരിച്ചതു് അച്ഛനു സന്തോഷം വരുത്തുവണ്ണം വലിയൊരു വിജയം നേടിക്കൊണ്ടു സമയത്തിനു് ഇവിടെ എത്തുമെന്നായിരുന്നല്ലോ."

"അങ്ങനെയാണുദ്ദേശിച്ചിരുന്നതു്. ഷാക്കുലിഖാൻ പണവുംകൊണ്ടു വന്നാലുടനെ പുറപ്പെടാൻ തീച്ചയാക്കിയിരുന്നു. എന്നാൽ മിനിയാന്നു വൈകുന്നേരം ഞാൻ മൃഗയാവിനോദത്തിനായി പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ നമ്മുടെ സേനാനായകൻ—അച്ഛൻതിരുമനസ്സിലെ സേവകൻ—ഷാബാസുഖാൻ എന്തോ വഴക്കിൽ കൊല്ലപ്പെട്ടതായി അറിഞ്ഞു. സേനാനായകനില്ലാതെ എന്തു യുദ്ധമാണു്? അതുകൊണ്ടു രാജധാനിയിൽ നമ്മുടെ സ്നേഹിതൻ രാജാ പൃഥ്വീസിംഹൻ എന്തൊക്കെയാണു് ചെയ്യുന്നതെന്നായാമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു് ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടു."

"എന്തു്? ഷാബാസുഖാൻ മരിച്ചുവോ? ആരുമായി വഴക്കുണ്ടായാണു് മരിച്ചതു്?"

"മരിച്ചപ്പോൾ ഞാൻ ആജ്ഞ മീറിലില്ലായിരുന്നുവല്ലോ. അതുകൊണ്ടു സൂക്ഷ്മമായ വിവരങ്ങൾ അറിഞ്ഞുകൂടാ. സംഗതിയറിയിക്കുവാൻ വന്നയാൾ പറഞ്ഞതു്, നമ്മുടെ ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസുമായി എന്തോ വഴക്കുണ്ടായിയെന്നും മൻകോപിയായ ഭഗവാൻദാസു് വാളരി അയാളുടെ കണ്ണുച്ചേദം ചെയ്തുവെന്നുമാണു്."

ബുദ്ധിമാനായ പീതലിനു സലീമിന്റെ വാക്കിൽനിന്നു സംഗതികളുടെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കുവാൻ വൈഷമ്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ചക്രവർത്തിയുടെ വിശ്വസ്തമിത്രമായ ഷാബാസിനെ, വെറും വാഗ്വാദംകൊണ്ടു കോപിച്ച ഭഗവാൻദാസു് കൊല്ലുമെന്നു് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചില്ല. സലീമിന്റെ കല്പനപ്രകാരമല്ലാതെ അങ്ങനെ സംഭവിക്കയില്ലെന്നു പീതൽ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. "ചത്തതു കീചകനെങ്കിലോ മാരുതപുത്രനായ്തെ കൊലചെയ്തതു നിർണ്ണയം" എന്ന ന്യായമനുസരിച്ചു മരിച്ചതു ഷാബാസുഖാനാണെങ്കിൽ, കൊല്ലിച്ചതു സലീമാണെന്നുള്ളതിനു തർക്കമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മേൽനോട്ടത്തിനാണു് ചക്രവർത്തി ഷാബാസിനെ നിയമിച്ചിരുന്നതെന്നു് എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ഷാബാസുഖാൻ സേനാനായകനായിരുന്ന കാലത്തോളം സലീമിനു സ്വതന്ത്രമായി അധികാരം നടത്തുന്നതിനു സാധിക്കയില്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കല്പനപ്രകാരമാണു് ഭഗവാൻദാസു് ഷാബാസുഖാനെ കൊന്നതെന്നുള്ളതിനെപ്പറ്റി പീതലിനു സംശയം തോന്നിയില്ല. പണത്തിനെന്നും പറഞ്ഞു കുലിഖാനെ ആഗ്രായിലേയ്ക്കയച്ചതിന്റെ കാരണവും അയാൾ തെളിഞ്ഞു കണ്ടു. പീതൽ ചോദിച്ചു: "ഷാബാസിനു പകരം ഇപ്പോൾ ആരാണു് സേനാനായകൻ?"

"അച്ഛന്റെ കല്പന വരുന്നതുവരെ ഭഗവാൻദാസുതന്നെ സകലാധികാരങ്ങളും നടത്തുന്നതിനാണു് ഞാൻ ആജ്ഞാപിച്ചിട്ടുള്ളതു്."

"ആട്ടെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭണ്ഡാരത്തിലുണ്ടായിരുന്ന നിരവധി ദ്രവ്യം....."

"അതേപ്പറ്റിയാണു് വഴക്കുണ്ടായതെന്നാണു് കേട്ടതു്. ഷാബാസു് കുറഞ്ഞപക്ഷം അഞ്ചു കോടി രൂപയോളം ഭണ്ഡാരത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. നമ്മുടെ യുദ്ധയാത്രയ്ക്കു പണം കുറഞ്ഞുവെന്നു കണ്ടപ്പോൾ, ആ നിധിയിലൊരു ഭാഗം രാജ്യാവശ്യങ്ങൾക്കായി തരണമെന്നു ഭഗവാൻദാസു് അപേക്ഷിച്ചുപോലും. അതു ഷാബാസു് സമ്മതിച്ചില്ല. പിതലിയുമല്ലോ ഷാബാസിനെ! തുക്കോമനായിരുന്നുവെങ്കിലും അവന്റെ ഔദ്ധത്യം സാക്ഷാൽ ഖന്യാനേറതായിരുന്നു. നമുക്കിത്രമാത്രം ആവശ്യമുണ്ടായിരുന്നിട്ടും ഒരു കാര്യവുപോലും തരുവാൻ മടിച്ചു."

"അതുകൊണ്ടിപ്പോൾ അയാളുടെ ഭണ്ഡാരം ഭഗവാൻദാസിനു കൈവശപ്പെട്ടു, ഇല്ലേ?"

"എന്നാണു് വിചാരിക്കേണ്ടതു്."

നിസ്സാരമെന്നപോലെയും അല്പമൊന്നു ചിരിച്ചുകൊണ്ടും പറഞ്ഞ ഈ വാക്കുകളിൽ അടങ്ങിയിരുന്ന ഗൌരവമേറിയ കാര്യങ്ങൾ ധീരനായ പിതലിന്റെ ഹൃദയത്തെപ്പോലും ചഞ്ചലപ്പെടുത്തി. സലിം പറഞ്ഞതിൽനിന്നു രണ്ടു കാര്യമാണു് തെളിഞ്ഞുകണ്ടതു്: ഒന്നാമതായി, പ്രതാപസിംഹനോടു യുദ്ധം ചെയ്യാനായി സജ്ജീകരിച്ചിരുന്ന വലിയ സൈന്യം മുഴുവനോടേ സലിമിന്റെ ഏകശാസനയിലായിത്തീർന്നു. സലിമിനെ നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനായി ചക്രവർത്തിയാൽ നിയമിതനായിരുന്ന ഷാബാസുഖാൻ മൃതനായതോടുകൂടി ആ സൈന്യശക്തി എങ്ങോട്ടു തിരിക്കുന്നതിനും ആരുടെ നേരെ പ്രയോഗിക്കുന്നതിനും സലിമിനു സാധ്യമായി. മാനസിംഹൻ മുതലായ ഹിന്ദുപ്രഭുക്കളും അക്ബറുടെ ദൈവികമതത്തിനു വിരോധികളായിരുന്ന മുസ്ലീം പ്രഭുക്കന്മാരും ചക്രവർത്തിക്കെതിരായിട്ടപോലും സലിമിനു സഹായം ചെയ്യാനോ വേണ്ടിവന്നാൽ സലിമിനെത്തന്നെ വാഴിക്കുവാ

നോ മടിക്കയില്ലെന്ന് അയാൾക്ക് അറിയാമായിരുന്നു. ഈ ദൂരാലോചനകൾക്കെല്ലാം തടസ്സമായി നിന്ന ധനദൌല്ഭ്യവും ഇപ്പോൾ ദൈവഗത്യാ മാറപ്പെട്ടു. സ്വതേ സാഹസികനായ സലിംഷാ ഈ അനുകൂലാവസരത്തിൽ എന്തുതന്നെ ചെയ്യാൻ ഒരുങ്ങുകയില്ലെന്ന് അയാൾ ഭയപ്പെട്ടു.

പീതൽ ആലോചനാമഗ്നനായിരിക്കുന്നതു കണ്ടു സലിം ചോദിച്ചു: ''ഞാൻ പറഞ്ഞ സംഗതികൾ നിങ്ങളെ വല്ലാതെ വിഷമിപ്പിക്കുന്നു എന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ. ഇതിലെന്താണ് അസാധാരണമായുള്ളതു്?''

''ഏയ്, ഒന്നുമില്ല; സ്വകാര്യവഴക്കുകളിൽ പ്രഭുക്കന്മാർ മരിക്കുന്നതു് അസാധാരണമാണെന്നു പറയാൻ പാടില്ലല്ലോ. എങ്കിലും ആഗ്രമീറിൽ സംഗതികൾ ഇങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ അവിടുന്ന് ഇങ്ങോട്ടു നിസ്സഹായനായി എഴുന്നെള്ളിയതു് എന്തു കാരണംകൊണ്ടായിരിക്കാം?''

''കൊള്ളാം! നമ്മുടെ സ്നേഹിതനായ പീതലിനെ കാണുവാൻ വരുമ്പോൾ എന്തു സഹായമാണ് വേണ്ടതു്? പിന്നെ ഇങ്ങോട്ട് എന്തിനാണ് പുറപ്പെട്ടതെന്ന്, അല്ലേ? എന്റെ സ്നേഹിതന്മാരെ കണ്ടിട്ടു വളരെ നാളായി; സൂഹൃൽസംഗമം എപ്പോഴും സന്തോഷം കൊടുക്കുന്ന ഒന്നല്ലേ?''

പീതൽ ഇതിനു മറുപടിയൊന്നും പറയാതെ പുഞ്ചിരി കൊണ്ടതേയുള്ളൂ. സലിം പിന്നെയും പറഞ്ഞു: ''എന്താ, ഞാൻ ഇവിടെ വരരുതെന്നോ മറ്റോ കല്പനയുണ്ടോ?''

''എന്താണ് അങ്ങനെ ചോദിക്കുന്നതു്? അവിടുന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ സീമന്തപുത്രനല്ലേ? അവിടേയ്ക്കു പ്രവേശനമില്ലാത്ത പട്ടണമുണ്ടോ?''

ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ സലിമാണ് ചിരിച്ചതു്: ''പീതൽ, നിങ്ങൾ നയകോവിദൻതന്നെ. എന്റെ താമസം ആഗ്രമീറായിരുന്നുവെങ്കിലും ഇവിടെ നടക്കുന്ന സംഗതികൾ ചി

ലതു ഞാനും അറിയാറുണ്ട്. രാജ്യാവകാശിയായി ആ ദാസീപുത്രനെ അച്ഛൻതിരുമനസ്സിൽനിന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ടാണു് പോയതെന്നു പ്രബലമായ ജനശ്രുതിയുണ്ടു്. അതിന്റെ വാസ്തവംകൂടി അറിയാമല്ലോ എന്നു വിചാരമുണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങനെ ചക്രവത്തി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു നിങ്ങൾ അറിയാതിരിക്കയില്ലല്ലോ.''

''അങ്ങനെ ജനശ്രുതിയുണ്ടെന്നു് എനിക്കുമറിയാം. പക്ഷേ, ചക്രവത്തി ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി യാതൊരഭിപ്രായവും പുറത്തു പറഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നും എനിക്കറിയാം.''

''മുഖത്തു നോക്കിപ്പറയൂ, ചക്രവത്തി ആ ചെകുത്താന്റെ മകൻ മുബാറക്കിന്റെ ഉപദേശം കൈക്കൊണ്ടില്ലേ? ദാനേശ്വരിയെ കിരീടാവകാശിയായി നിയമിച്ചില്ലേ?''

''അവിടുന്നു ശങ്കിക്കേണ്ട, അങ്ങനെ ചക്രവത്തി ചെയ്തിട്ടില്ല; ചെയ്യുമെന്നു് എനിക്കു വിശ്വാസവുമില്ല; അവിടുന്നു് ആശ്വസിച്ചുകൊള്ളുക.''

സലിം ചിരിച്ചുംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: ''സ്നേഹിതാ, എന്താണു് ആശ്വസിക്കാനുള്ളതു്? ബാബർഷായുടെ രാജ്യം വല്ലവരും കൊടുത്തതാണോ? നമ്മുടെ പിതാമഹൻ ഹുമയൂൺഷാ എത്രനാൾ രാജ്യം പിഴുങ്ങി താമസിക്കേണ്ടിവന്നു? പരാക്രമംകൊണ്ടല്ലേ അച്ഛനും സാവധാനമായി വാഴുന്നതു്? ദാനേശ്വരിനു രാജ്യം കൊടുത്താൽ അവൻ രണ്ടു ദിവസത്തേയ്ക്കു രാജ്യം ഭരിക്കുമെന്നു നിങ്ങൾക്കു വിശ്വാസമുണ്ടോ? അതുകൊണ്ടു് എനിക്കൊരു ശങ്കയുമില്ല; എങ്കിലും ഇങ്ങനെ ഒരവസരംകൊണ്ടു സ്നേഹിതന്മാരാരാണു്, വിരോധികളാരാണു് എന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കുമല്ലോ എന്നൊരു സന്തോഷമേ എനിക്കുള്ളൂ.''

''ഞാൻ പറഞ്ഞതു തെറ്റു്! ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നു് ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി തീർച്ചയാക്കാഞ്ഞതുതന്നെ അതുകൊണ്ടായിരിക്കും.''

"അങ്ങനെയൊന്നും തീച്ചയാക്കിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ, ആയുധപാണികളായി 25 പേർ ഒന്നിച്ചു പട്ടണത്തിൽ കടന്നുകൂടാ എന്നു നിങ്ങൾ ആജ്ഞാപിച്ചിട്ടുള്ളതിന്റെ അർത്ഥമെന്താണു്?"

"അതിന്റെ കാര്യവും അവിടത്തോടു തുറന്നു പറയാമല്ലോ. ചക്രവർത്തി തിരികെ എഴുന്നെള്ളുന്നതുവരെ കോട്ടകൊത്തളങ്ങളുടെ അധികാരം എന്റെ കൈവശംതന്നെ ഇരിക്കണമെന്നു കല്പനയുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടാണു് ആയുധപാണികളായ അധികം അനുചരന്മാരോടുകൂടി ആരുംതന്നെ അകത്തു കടക്കരുതെന്നു് ആജ്ഞാപിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അകത്തുനിന്നും പുറത്തുനിന്നും ഉപദ്രവമുണ്ടാക്കുവാൻ സാധിക്കുമല്ലോ."

"പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലായി. ഈ എഴുപ്പാടകൾ എന്നെ എന്നതുപോലെ ദാനേലിനെയും ബാധിക്കുമെന്നല്ലേ? മൂങ്ങാക്കം പറഞ്ഞാൽ അച്ഛന്റെതിരുമനസ്സിൽനിന്നു് എന്നോടു സപ്പല്പം തിരുവുള്ളക്കേടു കാണിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും അതു രാജ്യാവകാശത്തിനു ബാധകമായി അദ്ദേഹംതന്നെ ഗണിച്ചിട്ടില്ല. ദാനേൽ ഞെളിയുകയും വേണ്ട. രണ്ടുപേരും പ്രീതികാത്തു കയ്യംകെട്ടി നിന്നുകൊള്ളണം, അല്ലേ?"

"ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലെ ഉദ്ദേശങ്ങളൊന്നും എനിക്കറിവില്ല. അതേപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കുന്നതു ശരിയുമല്ലല്ലോ. അവിടുന്നു ബുദ്ധിമാനായതുകൊണ്ടു്, ആലോചിച്ചാൽ പലതും ഊഹിക്കുവാൻ സാധിക്കും."

"നിങ്ങൾ മഹായോഗ്യൻതന്നെ. നേരസ്ഥൻ! രണ്ടു കക്ഷിയിലുമില്ല; രണ്ടു കക്ഷിക്കും നടുക്കു നില്ക്കുന്ന ആളിന്റെ കഥയെന്താണു് സ്നേഹിതാ?"

"രണ്ടു കക്ഷിക്കും നടുവിൽ നില്ക്കുന്നയാളിന്റെ കഥയെനിക്കറിയാം. രണ്ടു വശത്തുനിന്നും അടി ധാരാളമായിട്ടു കൊള്ളും. പക്ഷേ എന്റെ സ്ഥിതി അങ്ങനെ അല്ലല്ലോ. ഞാൻ ഒരു കക്ഷിയിൽ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്നുണ്ടു്."

സലിം ഉല്ലംഘനയോടെ ചോദിച്ചു: ''എതിൽ?''

''ചക്രവത്തിയുടെ കക്ഷിയിൽ; അദ്ദേഹത്തിന്റെ കല്പന നടത്തുന്നതിൽ മുഖം നോക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. അതു് അക്ഷരംപ്രതി അലംഘനീയമായിക്കരുതി, അനുസരിക്കുകയെന്നുള്ളതാണു് എന്റെ കൃത്യം.''

സലിംഷാ പിന്നെയും ഗാഢാലോചനയിൽ മഗ്നനായി. ഇതുവരെ അദ്ദേഹം നടിച്ചിരുന്ന നമ്മാലാപഭാവം മുഖത്തുനിന്നു മറഞ്ഞു. സ്വഭാവത്തിനും സ്ഥാനത്തിനും ചേർന്ന ഗൌരവമാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ നോട്ടത്തിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ടതു്. എന്തോ സാരമായ സംഗതി ആലോചിക്കയാണെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ പീതലും മൌനം അവലംബിച്ചിരുന്നതേയുള്ളൂ. ഒടുവിൽ സലിംഷാ തന്നെയാണു് സംഭാഷണം തുടർന്നതു്: ''പീതൽ, ഞാൻ പറയുന്നതു സൂക്ഷിച്ചു കേൾക്കണം. നാം ഇന്നും ഇന്നലെയുമുള്ള പരിചയക്കാരല്ല; ചെറുപ്പംമുതൽ സ്നേഹത്തിൽ വളർന്നവരാണു്. എനിക്കു നിങ്ങളോടുള്ള സ്നേഹം നിങ്ങൾക്കു പല അവസരത്തിലും അറിയാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നിങ്ങൾക്കു് എന്നോടുള്ള സ്നേഹവും എനിക്കറിയാം. പോരെങ്കിൽ നമ്മൾ അടുത്ത ബന്ധുക്കളുമാണു്. ആ സ്ഥിതിക്കു ഞാൻ പറയുന്നതു രഹസ്യമായി ഗണിക്കുമെന്നും എനിക്കറിയാം. എന്റെ കീഴിൽ അതിപ്രബലമായ ഒരു സൈന്യം ഉണ്ടെന്നറിയാമല്ലോ; വേണ്ട പണവും കയ്യിൽ വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ടു്. ഞാൻ ആഗ്രാനഗരത്തെ പിടിച്ചടക്കുവാൻ തന്നെയാണുദ്ദേശിക്കുന്നതു്. നിങ്ങളുടെ കീഴിൽ 25000 രാജപുത്രരേ ഉള്ളു എന്നു് എനിക്കറിയാം; പട്ടണത്തിലുള്ളവർ മിക്കവരും എന്റെ പക്ഷക്കാരുമാണു്. ആ സ്ഥിതിക്കു നിങ്ങൾക്കു് എന്നോടെതിർത്തുനില്ക്കുവാൻ ഒരു കാലത്തും സാധിക്കയില്ല; നിങ്ങൾ എന്റെ കൂടെ ചേരണമെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. അങ്ങനെ പറഞ്ഞാൽ ഫലമില്ലെന്നും എനിക്കറിയാം. പക്ഷേ നാം

തമ്മിൽ യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടതായുണ്ടോ? നിങ്ങൾ എന്തു ചെയ്യാനാണു് ഭാവം?''

''അവിടുന്നു് എന്നോടു മനസ്സു തുറന്നു പറഞ്ഞു; ഞാനും അതുപോലെത്തന്നെ പറയട്ടെ, അവിടുത്തോടു് എനിക്കുള്ള ഭക്തിയും സ്നേഹവും ഞാൻ പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ല; ആ കാരണം കൊണ്ടാണു് ഞാൻ ഇപ്പോൾ പറയുന്നതും. ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലെ കാലശേഷം ഈ സാമ്രാജ്യം അങ്ങയ്ക്കുതന്നെ വരുന്നതാണു്. മഹാനായ അക്ബർ മറിച്ചു് ആഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ല, ആഗ്രഹിക്കയുമില്ല. അഥവാ ആഗ്രഹിച്ചാൽത്തന്നെ സാധിക്കുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു് അവിടുന്നു് ആലോചിക്കുന്ന പ്രവൃത്തി, മഹാപാപമെന്നല്ല, മൌഢ്യംകൂടിയാണു്. പിതൃദ്രോഹിയായ പുത്രനു് ഇഹലോകത്തിലും പരലോകത്തിലും സുഖമുണ്ടാകയില്ല. അതെല്ലാം പോകട്ടെ, അങ്ങയുടെ കീഴിലുള്ള വലിയ സൈന്യം ആഗ്രാ പിടിച്ചടക്കി എന്നിരിക്കട്ടെ, എന്നെ തോല്പിച്ചു എന്നുമിരിക്കട്ടെ, ചക്രവർത്തി ദെക്കാണിൽ നിന്നു തിരികെ എത്തുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തോടെതിർത്തുനില്ക്കാൻ അവിടുത്തേയ്ക്കു സാധിക്കുന്നതാണോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീര്യപരാക്രമങ്ങൾ ഓർത്തുനോക്കൂ; അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിശക്തിയും പ്രതാപവും ഇന്നു ഭൂമിയിലാർക്കാണുള്ളതു്? അങ്ങനെ ഒരച്ഛനോടു പിണങ്ങിജ്ജയിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതാണോ? ഷാബാസ് ഖാൻ മരിച്ചു എന്നാണു പറഞ്ഞപ്പോൾ, ശിഷ്ടമൊക്കെ എനിക്കു മനസ്സിലായി. ഞാൻ വിനയപൂർവം പറയുന്ന ഉപദേശം കേൾക്കണം; അവിടുന്നു് ഇപ്പോൾ അടങ്ങുകയാണു് വേണ്ടതു്. അങ്ങനെയല്ല തീച്ചപ്പെടുത്തിയതെങ്കിൽ പൃഥ്വീസിംഹൻ ജീവനുള്ള കാലത്തോളം കീഴടങ്ങിയെന്നു വരികയില്ല.''

പീതൽ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ സലിമിന്റെ മനസ്സിൽ നല്ല വണ്ണം പതിഞ്ഞു; അവയ്ക്കു മറുപടി പറയുന്നതിനു മുമ്പേ, പുറത്തളത്തിൽ വലിയ ഒച്ചയും ലഹളയും കേട്ടുതുടങ്ങി. എന്തെന്നു

നോക്കാമെന്നുവെച്ചു വാളും ഊരിക്കൊണ്ടു പീതൽ എഴുന്നേറ്റു. എന്നാൽ ഉത്തരക്ഷണത്തിൽത്തന്നെ വിലക്കിയ ഭൃത്യരെ അധിക്ഷേപിച്ചുംകൊണ്ടു്, ദാനേൽഷാതന്നെ മുറിയിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു: "കൊള്ളാം, പീതൽ, നിങ്ങളുടെ രാജഭക്തി. നിങ്ങളുടെ രാജധാനി രക്ഷിക്കൽ!" എന്നു പുച്ഛഭാവത്തിൽ അയാൾ അട്ടഹസിച്ചു.

പീതൽ ചോദിച്ചു: "എന്താണു് അവിടുന്നു പറയുന്നതു്? എന്താണു് എന്റെ രജഭക്തിക്കു കളങ്കമുള്ളതു്? പറയണം."

"നിങ്ങളുടെ കൂടെ ഇരിക്കുന്ന ഈ മീശക്കാരിയായ സ്ത്രീരത്നത്തിനെ ഞാൻ അറികയില്ലേ? ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നു നിങ്ങളെ വിശ്വസിച്ചു. ഈ രാജധാനിയെ രക്ഷിക്കേണ്ടുമതല നിങ്ങളെ ഏല്പിച്ചു. ആരുടെ കയ്യിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുവാൻ? രാജശക്തിക്കു വിപരീതമായി നില്ക്കുന്നവരുടെ കയ്യിൽനിന്നു്. കോഴികളെ കാക്കുവാൻ കുറുക്കനെത്തന്നെ ആക്കിയപോലായില്ലേ ഇപ്പോൾ?"

പീതൽ സലിമിന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി. അദ്ദേഹം ഇതൊന്നും കേട്ട ഭാവമേ നടിച്ചില്ല. ഇവർതമ്മിലുണ്ടാവാൻ ഭാവിക്കുന്ന വാഗ്വാദത്തിലും കലഹത്തിലും രസിച്ചുംകൊണ്ടെന്നപോലെ ഇരുന്നതേയുള്ളൂ. പീതൽ മറുപടി പറഞ്ഞു: "നഗരം രക്ഷിയ്ക്കൊള്ളണമെന്നേ ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നു് എന്നോടു കല്പിച്ചിട്ടുള്ളൂ. അതിനുള്ള മുമതല എനിക്കുമാത്രമാണുതാനും. രാജകുമാരന്മാർതമ്മിലുള്ള വഴക്കിൽ ഇടപെട്ട ഭാഗം പിടിക്കണമെന്നു് എന്നോടു കല്പിച്ചിട്ടില്ല. എനിക്കു നിങ്ങൾ രണ്ടാളും ഒരുപോലെ."

ദാനേൽ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു: "എന്നു്, ഒരുപോലെയോ? നിന്റെ പെങ്ങൾ."

പീതലിന്റെ കൈ അരയിൽ തൂങ്ങിക്കിടന്ന വാളിന്മേൽ പിടിച്ചു: "മുഴുവൻ പറയൂ, കേൾക്കട്ടെ."

"വേണ്ട വേണ്ട, പീതൽ, ഈ ശപനന്റെ രക്തംകൊണ്ടു് നിങ്ങളുടെ വാൾ അശുദ്ധമാക്കേണ്ട. ഇപ്പുറത്തെതിനു മുപടി ഞാൻതന്നെ കൊടുത്തുകൊള്ളാം." എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് സലിം ഷാ ഉഗ്രമൂർത്തിയെപ്പോലെ കോപിച്ചുകൊണ്ടു് അടുത്തു വന്നു. സലിമിന്റെ ഭാവഭേദകത്വവും നോട്ടവും കണ്ടു കിടുകിടെ വിറച്ച ദാനേൽ ഒന്നുംതന്നെ പറയാൻ ശക്തനായില്ല.

"എന്തെടാ പറഞ്ഞതു്? ഒന്നുകൂടെപ്പറ" എന്നു ഗർജ്ജിച്ചു സലിം തന്റെ കയ്യിലിരുന്ന കഠാരകൊണ്ടു ദാനേലിന്റെ മുഖത്തുതന്നെ പ്രഹരിച്ചു. പിന്നെയും ഓങ്ങുന്നതു കണ്ടു സഭയിലുണ്ടായിരുന്ന ആ കുമാരൻ "അയ്യോ! എന്നെ കൊല്ലരുതേ" എന്നു പറഞ്ഞു മുട്ടുകുത്തി ജ്യേഷ്ഠന്റെ കാലു പിടിച്ചു. കോപംകൊണ്ടു വീരഭദ്രനെപ്പോലെ ഉജ്ജ്വലിച്ചുനിന്ന സലിം "അടിമപ്പെണ്ണിന്റെ മകനായ നീയാണോ എന്നോടു പറയുന്നതു്?" എന്നലറിക്കൊണ്ടു കാലു പൊക്കി ശക്തിയോടെ ഒന്നു തൊഴിച്ചു. "അരുതേ, അരുതേ" എന്നു പറഞ്ഞു പീതൽ ചെന്നു കൈ പിടിച്ചു മാറ്റിയില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ദാനേൽഷായ്ക്കു പിന്നെ സൂര്യോദയം കാണുവാൻ സാധിക്കുമോ എന്നു സംശയമായിരുന്നു.

പാദപ്രഹരമേറ്റു നിലത്തു കിടന്നു പിടയുന്നപോലെ മോങ്ങുന്ന ദാനേലിനെക്കണ്ടു സലിം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു പറഞ്ഞു: "ഹിന്ദുസ്ഥാനസാമ്രാജ്യം ഭരിക്കാൻ നീ യോഗ്യൻതന്നെ! സാക്ഷാൽ തൈമൂറിന്റെ വംശത്തിലല്ലേ നീ ജനിച്ചതു്? ഞാൻ സ്ത്രീവേഷം ധരിച്ചിട്ടേ ഉള്ളല്ലോ. നീ സ്ത്രീയായിട്ടതന്നെയാണല്ലോ പിറന്നതു്. അതറിഞ്ഞുതന്നെയായിരിക്കണം അച്ഛൻ നിന്നെ അന്തഃപുരത്തിനു മേലാവാക്കിയതു്. അതു നപുംസകങ്ങൾക്കു ചേർന്ന ജോലിതന്നെ."

സലിം തിരിഞ്ഞുനിന്നു പറഞ്ഞു: "എന്താ, പീതൽ, ചക്രവർത്തിക്കു് ഈ സംഗതികളെപ്പറ്റി എഴുതി അയയ്ക്കുമ്പോൾ, ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഈ വാക്കുകൾ മറന്നുപോകരുതു്. മുകിലു

വംശം ഇൻഡ്യയിൽ നിലനില്ക്കണമെങ്കിൽ ധീരധീരനായ ഈ ദാസീപുത്രനെത്തന്നെ ചക്രവത്തിയായിട്ട് വാഴിക്കണമെന്നാണ് എന്റെ ശുപാർശയെന്നുകൂടി പറയണം."

വളരെ വിഷമിച്ച് ദാനേൽഷാ പേടികൊണ്ട് രണ്ടുപേരുടെയും മുഖത്തു നോക്കിക്കൊണ്ട് എഴുനേറ്റു. മുറി വിട്ട് പോകാനായി ഭാവിക്കുന്നതു കണ്ട് സലിം "നീ എവിടെ പോവാനാണ് ഭാവിക്കുന്നതു്? അവിടെത്തന്നെ നിൽക്കു. എനിക്കു നിന്നോട് ചിലതൊക്കെ പറയാനുണ്ട്" എന്ന് ആജ്ഞാപിച്ചു. ചാട്ടകൊണ്ടേറ്റ പ്രഹരംമൂലം മുഖം നിറഞ്ഞ ചോരപുരണ്ട ആ കുമാരൻ ഒന്നും ഉരിയാടാൻ ശക്തനാവാതെ അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. സലിം തുടർന്നു: "കേട്ടുവോ, പീതൽ, ഞാൻ ഇവനെ എന്റെ കൂടെ കൊണ്ടുപോകുവാനാണ് തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. അവൻ നമ്മുടെ കൈവശം ഇരിക്കുന്ന കാലത്തോളം മറെറാന്നും പേടിക്കാനില്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ രാജധാനി കീഴടങ്ങി തന്നില്ലെങ്കിൽ വേണ്ട. എന്നെയും നിങ്ങളെയും അധിക്ഷേപിച്ച ഇവനെ ഞാൻ ബന്തോവസ്സിൽ സൂക്ഷിക്കുന്നതിനു നിങ്ങൾക്കു വിരോധമുണ്ടാകയില്ലല്ലോ."

ഈ നിശ്ചയം തനിക്കു മരണവിധിതന്നെയെന്നു ദാനേ്യലിനു തോന്നി. സലിംഷായുടെ കയ്യിൽപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ രണ്ടു ദിവസത്തിനകം തന്റെ ജീവൻ നഷ്ടമാകുമെന്നുള്ളതിൽ ആ കുമാരനു സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. തങ്ങൾക്കു വിപരീതമായി നില്ക്കുന്നവരെ ഏതു വിദ്യ പ്രയോഗിച്ചും വഴിയിൽനിന്നു മാറുന്നതിനു തൈമൂർവംശജന്മാർ ഒരു കാലത്തും മടിച്ചിരുന്നില്ല. സലിമിനു തന്നോടുള്ള വൈരവും പ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു. ഈ അപകടത്തിൽനിന്നു തനിക്ക് ഒരു രക്ഷാമാർഗ്ഗവും കാണാനുമില്ലായിരുന്നു. പീതലിന്റെ മുഖത്തു യാതൊരു ഭാവവും സ്ഫുരിച്ചിരുന്നുമില്ല. അയാൾ സങ്കടത്തോടെ ആ രാജപുത്രന്റെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി. "എന്നെ ഏതുവിധത്തിലെങ്കിലും രക്ഷിച്ചുതരണേ" എന്നുള്ള പ്രാർത്ഥന അയാളുടെ കണ്ണുകളിൽ തെളിഞ്ഞു കാണാമായിരുന്നു.

സംഗതികളുടെ ക്ഷണത്താലുണ്ടായ മാറ്റം പീതലിനെയും പരിഭ്രമിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. ദാന്യേൽഷാ മുറിയ്ക്കകത്തു പ്രവേശിച്ചപ്പോൾമുതൽതന്നെ കാര്യമെല്ലാം കുഴപ്പത്തിലായി എന്നു് അയാൾ വിചാരിച്ചിരുന്നു. സലിംഷായുമായി ആ രാജകുമാരൻ വഴക്കു തുടങ്ങിയപ്പോൾ, ദാന്യേൽഷായുടെ ഭീരുത്വവും പെരുഷക്കുറവും കണ്ടു് അയാൾ ആശ്ചര്യപരതന്ത്രനായി സപ്തനേരം നിന്നുപോയി. എന്നാൽ സലിമിന്റെ ഈ പുതിയ ആലോചനയാണു് അയാളെ വല്ലാതെ വിഷമിപ്പിച്ചതു്. ദാന്യേൽഷായെ സലിം കൂടെ കൊണ്ടുപോയാൽ എന്താണുണ്ടാകുന്നതെന്നു പീതലിനു നല്ലവണ്ണം ബോധ്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഷാബാസ്ഖാണിന്റെ മരണത്തെപ്പറ്റി കളിയായി സംസാരിച്ച സലിം, തന്റെ ബദ്ധവിരോധിയായ ദാന്യേൽഷായോടു് എന്തുതന്നെ പ്രവർത്തിക്കയില്ല? തന്റെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു ദാന്യേൽ അപ്രത്യക്ഷനാകയാണെങ്കിൽ ആ ദ്രോഹപ്രവൃത്തിയൽ ഒരു പങ്കു തനിക്കും വന്നുചേരുകയും ചെയ്യും; അതു ചക്രവർത്തി ഒരു കാലത്തും ക്ഷമിക്കയുമില്ല. ഇതിനെല്ലാം പുറമേ രാജധാനിയുടെ രക്ഷ തന്റെ ചുമതലയായിരുന്നതു നാൽ, ഇപ്രകാരമൊരതിക്രമമുണ്ടായാൽ അതിനുള്ള അപരാധവും തന്റെ മേൽത്തന്നെ വന്നുചേരും. അതുകൊണ്ടു് എന്തു വഴിക്കെങ്കിലും ഈ ആലോചന തടയേണ്ടതു തന്റെ കടമയാണെന്നു പീതൽ നിശ്ചയിച്ചു. അയാൾ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "ഹജൂർ, ദാന്യേൽഷാ ഇപ്പോൾ എന്റെ അതിഥിയാണല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിനു് അപകടം വരാൻ അനുവദിക്കുന്നതു് ക്ഷത്രിയധർമ്മത്തിനു വിരുദ്ധമാണെന്നു് അവിടുത്തേയ്ക്കു് അറിയാവുന്നതാണു്. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഈ ഗൃഹത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന കാലത്തോളം അവിടുത്തെ ആലോചന ഉപേക്ഷിക്കണമെന്നു ഞാൻ താഴ്മയോടെ അപേക്ഷിക്കുന്നു."

സലിം ചോദിച്ചു: "എന്തു്! ഇവനെ വിട്ടുതരികയില്ലേ? നമ്മുടെ അന്തഃപുരത്തേയും, നിങ്ങളുടെ കുലത്തേയും അപമാനിച്ച ഇവനെ നിങ്ങൾതന്നെ രക്ഷിക്കയോ?"

"അങ്ങനെ കല്പിക്കരുതു്. ഞങ്ങളുടെ ധർമ്മപ്രകാരം ഗുരു ഗതൻ ഗുരുവാണു്. കുമാരൻ എന്റെ അതിഥിയാണല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതിനെ ഞാൻ തല്ക്കാലം ക്ഷമിക്കയേ ഉള്ളു. പോരെങ്കിൽ അവിടുന്നു് അതിനു വേണ്ട ശിക്ഷയും കൊടുത്തല്ലോ."

സലിം കോപിച്ചു: "പീതൽ, എന്നോടെതിർത്താലുള്ള ഫലം അറിയാമല്ലോ. അതുകൊണ്ടു വെറുതെ വാഗ്വാദം വേണ്ട. ഇവനെ വിട്ടതന്നേയ്ക്കുക."

"കല്പിച്ചു നിർബ്ബന്ധിക്കരുതു്. അവിടുന്നു് എന്റെ ജീവനെ എടുക്കുന്നതു് എനിക്കു സമ്മതമാണു്. എന്നെ അപമാനിക്കരുതു്."

"ഞാൻ ബലം പ്രയോഗിച്ചു കൊണ്ടുപോകയാണെങ്കിൽ?"

"ആലോചിക്കുക. അതു സാധിക്കുന്നതാണോ? അവിടുന്നതന്നെ ഈ നഗരത്തിൽ എഴുനെള്ളിയിരിക്കുന്നതു സൈന്യസഹായംകൂടാതെയല്ലേ? കുമാരനു വേണ്ട അകമ്പടിയും പുറത്തു കാണുമല്ലോ."

വിനയത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞ ഈ വാക്കിന്റെ ശരിയായ അർത്ഥം സലിമിനു മനസ്സിലായി. കൂട്ടിലടഞ്ഞുപോയ വ്യാഘ്രത്തെപ്പോലെ ആ രാജകുമാരൻ, ഒന്നു ചൊടിച്ചുവെങ്കിലും, കോപമടക്കിക്കൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "പീതൽ, നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതിന്റെ ഗൂഢാർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലായി. ഞാൻതന്നെ നിസ്സഹായനായി ഇവിടെ ഇരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു്, ഇവിടം വിട്ടിരികെ പോകുന്നതു നിങ്ങളുടെ അനുവാദത്തോടുകൂടിയേ സാധിക്കയുള്ളു എന്നല്ലേ? ഈ കാര്യത്തിൽ വാശിപിടിക്കുകയാണെങ്കിൽ, ദാനേൽഷാ തടവുകാരനാകുന്നതിനു പകരം ഞാനാണു് തടവുകാരനാകുന്നതു്, അല്ലേ? എന്നാൽ വരു, പിടിച്ചു കെട്ടിക്കൊള്ളുക. ചക്രവർത്തിയുടെ സീമന്തപുത്രനെ ബന്ധനത്തിലാക്കിയ ബഹുമാനം നിങ്ങൾക്കുതന്നെ ഇരിക്കട്ടെ."

"അവിടുന്ന ഞാൻ വിചാരിച്ചിട്ടില്ലാത്ത അത്ഭങ്ങളാണ് എന്റെ വാക്കിൽ കാണുന്നത്. ഈ രാജധാനിയിൽ അവിടുന്ന് എങ്ങനെ തടവുകാരനാകും? അങ്ങയെ ബന്ധനത്തിലാക്കാൻ ചക്രവത്തിക്കല്ലാതെ ആർക്ക് അധികാരമുണ്ട്? ദാനേൽഷായ്ക്ക രാജധാനിയിൽ ചില അധികാരങ്ങൾ ചക്രവത്തിതിരു മനസ്സിൽനിന്ന നഷ്ടപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള സ്ഥിതിക്ക്, അദ്ദേഹം ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്ന. അദ്ദേഹത്തിനെ അവിടത്തെക്കുടെ അയയ്ക്കുന്നത സാധ്യമല്ലെന്നേ ഉള്ളു."

സലിം മെയ്നമവലംബിച്ചു. ദാനേൽഷാ കേൾക്കാത്ത വിധത്തിൽ പിതാവ പതുക്കെ പിന്നെയും പറഞ്ഞു: "ഞാൻ പറയുന്നത് അവിടത്തെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടിമാത്രമാണ്. ചക്രവത്തിക്ക് ഇപ്പോൾത്തന്നെ അവിടത്തോടു സപ്പല്പം അപ്രീതിയാണ്. ദാനേൽഷായ്ക്ക് എന്തെങ്കിലും അപകടം പറഞ്ഞാൽ ഉണ്ടാകുന്ന കോപം പിന്നെ പറയേണമോ? എന്തിനു ഈ സാഹസം പ്രവത്തിക്കുന്നു? അതുകൊണ്ടു ഫലമെന്ത്? ആ രാജകുമാരന്റെ ചുണയും ധൈര്യവും കണ്ടല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെ ചക്രവത്തി കിരീടാവകാശിയാക്കുമെന്നു അവിടേയ്ക്കു തോന്നുന്നുണ്ടോ? ഒരാവശ്യവുമില്ലാതെ ചക്രവത്തിയുടെ കോപത്തെ എന്തിനു വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു? പിന്നെ എന്റെ കാര്യവും വിചാരിക്കുക. ഞാനും ഈ കാര്യത്തിൽ ഒരു പങ്കുകാരനാണെന്നു വന്നുചേരും. ചക്രവത്തിയുടെ കോപം അങ്ങയെ തപിപ്പിക്കയേ ഉള്ളു. എന്നെ ദഹിപ്പിക്കുതന്നെ ചെയ്യും. പിന്നെ ഞാൻ വിശ്വാസഘാതകി എന്നും വന്നുചേരും. അതുകൊണ്ട്, അങ്ങയ്ക്കു യാതൊരു ഗുണവും ഉണ്ടാക്കാത്ത ഈ കാര്യത്തിൽനിന്നു വിരമിക്കണം."

സലിം പറഞ്ഞു: "എനിക്കു സ്നേഹിതന്മാരെക്കൊണ്ടും വിരോധികളെക്കൊണ്ടും ഒരുപോലെ തടസ്സങ്ങളാണല്ലോ ഉണ്ടാകുന്നത്. പട്ടണത്തെ വളയുകയാണെങ്കിൽ എന്റെ സ്നേഹിതൻ എന്നെ എതിർക്കും; എന്റെ വിരോധിയെ ബന്തോവസ്സിലാ

ക്കാൻ ഞാൻ ഉദ്യമിച്ചാൽ സ്നേഹം പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം അതു തടയും; അങ്ങനെയായാൽ വിരോധിയും സ്നേഹിതനുമായി എന്താണു് വ്യത്യാസം?''

ഇതിനു മറുപടിയായി പീതൽ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അദ്ദേഹം ദാനേൽഷായോടു തിരിഞ്ഞു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ''എനിക്കു് അവിടത്തോടു രഹസ്യമായി ഒന്നുരണ്ടു കാര്യങ്ങൾ പറവാനുണ്ടു്. സലിംഷായുടെ കൂടെ പോകുന്ന കാര്യത്തിൽ അദ്ദേഹം നിർബ്ബന്ധിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് അടുത്ത മുറിയിലേക്കു് എന്റെ കൂടെ വരണം.''

മുറി ഉറപ്പുകൊടുത്തു ദാനേൽഷാ അതിനകത്തു പ്രവേശിച്ചയുടനെ പീതൽ പുറത്തുനിന്നു വാതിലടച്ചു ബന്ധിച്ചു. തന്റെ കയ്യിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തുവാനാണു് ഇങ്ങനെ ചെയ്തതെന്നു വിചാരിച്ചു സലിം നോട്ടംകൊണ്ടു പീതലിനെ ശാസിച്ചുവെങ്കിലും യാതൊന്നുംതന്നെ പറഞ്ഞില്ല. പീതൽ വേഗത്തിൽ അടുത്തു ചെന്നു പറഞ്ഞു: ''സമയം വൈകുന്നു. അങ്ങു് ഇവിടെ വന്നിട്ടുള്ള കാര്യം ദാനേൽഷാ അറിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കു്, നാസിർഖാൺ മുതലായി മറ്റു ചിലരും അറിഞ്ഞുകാണണം. അതുകൊണ്ടു് ഈ വേഷത്തിൽ പല്ലക്കിൽ പോകയാണെങ്കിൽ അവർ അങ്ങയെ ബന്ധനത്തിലാക്കാൻ ശ്രമിക്കാതിരിക്കയില്ല.''

സലിമിനു് അതിയായ കോപം വന്നു: ''ചക്രവർത്തിക്കല്ലാതെ എന്നെ ബന്ധനത്തിലാക്കുവാൻ ആർക്കാണു് അധികാരം? എന്റെ നേരെ നാസിർഖാൺ കയ്യയയ്ക്കുമോ?''

''അവിടുന്നു സ്വതന്ത്രവേഷത്തിൽ പോകയാണെങ്കിൽ ആരുമൊന്നും ചെയ്കയില്ലായിരിക്കും. പക്ഷേ പല്ലു കുത്താൻവരുമ്പോൾ പഞ്ചാക്ഷരം ജപിച്ചതുകൊണ്ടു് എന്തു ഫലം? അവർ അക്രമത്തിനു തുടങ്ങുകയാണെങ്കിൽ എതിർക്കുവാൻ അങ്ങയ്ക്കു സാധ്യമല്ല.''

''അതുകൊണ്ടു് എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണു് നിങ്ങൾ പറയുന്നതു്?''

"അവിടുന്നു ഒരു രാജപുത്രയുവാവിന്റെ വേഷം ധരിച്ചു, എന്റെ അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിന്റെ ഉപനായകനായി പരസ്യമായി കോട്ടകൊത്തളങ്ങൾ പരിശോധിക്കുന്നതിനെന്ന ഭാവത്തിൽ മദർദർവാസാവരെ പോവുക. അവിടത്തെ കൂടെ വന്നിട്ടുള്ള അകമ്പടിക്കാർ നേരത്തേ അവിടെ പോയ്ക്കൊള്ളട്ടെ."

അതു ശരിയായ ഒരു ആലോചനയെന്നു സലിം സമ്മതിച്ചു. പീതൽ പറഞ്ഞു: "എന്റെ വസ്ത്രങ്ങൾതന്നെ അവിടത്തേയ്ക്കു ചേരുമല്ലോ. എന്നാൽ വേഗം വേഷം മാറുന്നതിനുദ്യമിക്കണം."

പീതൽ ഒരു ഭൃത്യനെ വിളിച്ചു രഹസ്യമായി വേണ്ട കല്പനകൾ നല്കി.

വസ്ത്രങ്ങൾ അടുത്ത മുറിയിൽ ഭൃത്യൻ സജ്ജീകരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ സലിം ചോദിച്ചു: "ദാനേയ്ലിനെ നിങ്ങൾ എന്തു ചെയ്യാനാണു ഭാവം?"

"അവിടുന്നു ഗോപുരദ്വാരം കടന്നുകഴിഞ്ഞു എന്നറിഞ്ഞാൽ ഉടൻതന്നെ ദാനേയ്ൽഷായെ കൊട്ടാരത്തിൽ ഞാൻതന്നെ കൊണ്ടാക്കും. അതിനു മുൻപു അദ്ദേഹം ഇവിടെനിന്നു പോയാൽ വല്ല ഏടാകൂടത്തിനും ഒരുങ്ങിയെങ്കിലോ എന്നു വിചാരിച്ചു ഇങ്ങനെ ചെയ്തതാണു."

സലിം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു: "അവൻ കുറച്ചുനേരംകൂടി അവിടെ ഇരിക്കട്ടെ. ഞാൻ വേഷം മാറുന്നതിനു ധൃതിവെയ്ക്കുന്നില്ല."

പീതൽ ഗൃഹത്തിന്റെ മുൻവശത്തേയ്ക്കു പോയി. തന്റെ അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിനു പ്രത്യേകം ചില കല്പനകൾ കൊടുക്കുന്നതിനായിട്ടാണു പോയതു. ദാനേയ്ൽഷായുടെ കൂടെ വന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും അകമ്പടിക്കാരും കേൾക്കേയാണു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു: "രാത്രിയിൽ പല ലഹളകൾ ഉണ്ടാവാനിടയുണ്ടു. അതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കുന്നതിനു ദ്വാരപാലന്മാരോടു പറയണം. ആരുതന്നെ ആയാലും അകത്തേയ്ക്കു കടത്തരുതു. രാ

ത്രിയിൽ കോട്ടയോട് നേരിട്ട ചിലർ എതിർക്കാനും ഇടയുണ്ട്. എല്ലാ ഭാഗങ്ങളും നടന്നു കാണണം. നിങ്ങളുടെ മേലുദ്യോഗസ്ഥനോട് ഞാൻ കശ്മനമായി പറയുന്നുണ്ട്.''

കല്പനകൾ കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു പീതൽ മുറിയിലേയ്ക്കു തിരികെ വന്നപ്പോൾ യോഗ്യനായ ഒരു രാജപുത്രനായകനു ചേർന്ന വേഷത്തിൽ സലീംഷാ അവിടെ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

''പീതൽ, എന്റെ പേരെന്താണു്? ഞാൻ നിങ്ങളുടെ അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിന്റെ ഉപനായകനാണല്ലോ. പേരുകൂടി പറയണം.''

''ഓ, പേരോ, പറയാം. രാജകുമാരൻ ദൽപത്സിംഹൻ.''

''ശരി. ഞാൻതന്നെ രാജകുമാരൻ ദൽപത്സിംഹൻ!''

''എന്നാൽ ഇങ്ങനെ വരണം. എല്ലാവരും കാൺകെ പോകാമല്ലോ. ഒരു കാര്യംമാത്രം: എന്റെ പിറകിൽ കുറച്ചു മാറി നടന്നുകൊള്ളണം.''

അപ്രകാരം സലിം നഗരത്തെ വിട്ടു. ഏകദേശം രണ്ടുനാഴിക കഴിഞ്ഞാണു് അദ്ദേഹം മരുഭൂമിയിലെ വാർത്ത ദൂതന്മാർ വന്നു പീതലിനെ അറിയിച്ചതു്.

ബാലിയുടെ വാലിൽ തൂങ്ങിക്കിടന്ന രാവണനെപ്പോലെ കോപപരവശനായി, നിരാശതകൊണ്ടും തേജോഭംഗംകൊണ്ടുമുണ്ടായ സങ്കടം സഹിക്കവയ്യാതെ, ഇരുന്ന ദാനൈർഷ്യം മനസ്സുകൊണ്ടു് എല്ലാവരെയും ശപിക്കയായിരുന്നു. എന്തു ചെയ്തും പീതലിനെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കുമെന്നു് അയാൾ ശപഥംചെയ്തു. സലിമിനെ മനസ്സുകൊണ്ടു പല പ്രാവശ്യം അയാൾ കഴുകിൽ കയറ്റി. ഇങ്ങനെ മനോരാജ്യംകൊണ്ടു പകവീട്ടി സമയം കഴിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോഴാണു് പീതൽ വന്ന വാതിൽ തുറന്നതു്.

''എഴുന്നെള്ളാമല്ലോ. ഒട്ടും പേടിക്കേണ്ട.''

കോപംകൊണ്ടു് ഉരിയാടാൻ ശക്തനല്ലാതെ ആ രാജകുമാരൻ മുറിയിൽനിന്നു പുറത്തേയ്ക്കു വന്നു. ദൃഷ്ടിപാതംകൊണ്ടു മനു

ഷ്യർ ദഹിച്ചുപോകുമെങ്കിൽ പീതൽ അപ്പോൾ ദഹിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. അയാളുടെ കണ്ണുകളിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ട കോപവും ദുഷ്ടതയുംവൈരാഗ്യവും ധീരോദാത്തനായ പീതലിനുപോലും ഒരു ശങ്ക ജനിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. വിഷലിപ്തമായ അസ്ത്രംപോലെയുള്ള ആ നോട്ടത്തിലെ സന്ദേശം "എന്തു ചെയ്താലും എന്റെ പക വീട്ടുന്നതല്ല" എന്നായിരുന്നു. യാതൊന്നും പറയാതെ ദാനേശ്വർ ഷാ ആ ഗൃഹം വിട്ട് സ്വഗൃഹം കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു പോയി.

അധ്യായം പന്ത്രണ്ട്

കലഹസ്ഥലത്തുനിന്നും അക്രമികളിൽ പ്രമാണിയെ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ കൊണ്ടാക്കിയശേഷം ദൽപത്സിംഹൻ തന്റെ യജമാനന്റെ സന്ദേശവും വഹിച്ചു സേട്ടജിയെ കാണുന്നതിനായി പോയി. അയാളുടെ മനസ്സിലൂടെ എന്തെല്ലാം വികാരങ്ങളാണ് പാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നത്? സുരജമോഹിനിയെ ദാനേശ്വർഷാ തന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു എന്നറിഞ്ഞതുമുതൽ അയാളുടെ മനസ്സിനുണ്ടായ അസ്വസ്ഥതയും കുറച്ചൊന്നുമല്ലായിരുന്നു. ശ്ലേച്ഛനായ ആ തുരുഷ്കൻ തന്റെ മനഃപ്രിയതമയെ ആഗ്രഹിക്കുന്നതുതന്നെ ക്ഷന്തവ്യമല്ലാത്ത ഒരു ധിക്കാരമായി അയാൾക്കു തോന്നി. നേരിട്ടു സേട്ടജിയെ വിളിച്ചു തന്റെ ആഗ്രഹം നിറവേറ്റിത്തരണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടതു് ഒരു ഘോരാപരാധമായും അയാൾ ഗണിച്ചു. അപ്പോഴാണു് താൻതന്നെ മുകിലമ്മാളെ ആശ്രയിക്കുവാനായി ആഗ്രായിൽ വന്നതിനെപ്പറ്റി അയാൾക്കു സങ്കടം തോന്നിയതു്. പ്രതാപസിംഹനൊഴികെയുള്ള സകലരാജപുത്രനായകന്മാരും മുകിലനു കീഴടങ്ങിയ സ്ഥിതിക്കു താൻ എതിർത്തുനിന്നതുകൊണ്ടു ഫലമില്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചാണു് അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ അയാൾ സന്നദ്ധനായതു്. എങ്കിലും രാജധാനിയിലെ നടപടികൾ അടുത്തുകണ്ട

പ്പോൾ ചെയ്തത തെറ്റായിപ്പോയി എന്നുമാത്രമല്ല, തന്റെ പൌരുഷധ്വംസനം താൻതന്നെ നിർവ്വഹിക്കുകയായിരുന്ന ആ കൃത്യത്തിന്റെ ഫലം എന്നും അയാൾക്കു തോന്നി. സ്ത്രീകളുടെ മാനമോ ആണുങ്ങളുടെ പൌരുഷമോ വകവെയ്ക്കാത്ത ആ ദുരുഷ്ട സാമ്രാജ്യത്തോട് അയാൾക്കുണ്ടായ വെറുപ്പും കോപവും ഇന്നവിധമെന്നില്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ എന്താണ് ചെയ്യുക? മഹാനുഭാവനും വീരാഗ്രഗണ്യനുമായ പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവുപോലും അവരെ ആശ്രയിച്ച പക്കുമ്പോൾ, ദുർബ്ബലനും രാജ്യഭ്രഷ്ടനുമായ താൻ എന്തു ചെയ്യാനാണ്? സേട്ട കല്യാണമൽ കാണിച്ച ധൈര്യപ്രവൃത്തിമാത്രമാണ് ഈ അവസരത്തിൽ അയാൾക്ക് ഒരാശ്വാസം നല്കിയതു്. ദാനേൽഷാ നേരിട്ടാവശ്യപ്പെട്ടിട്ടും സൂരജമോഹിനിയുടെ വിവാഹത്തിനു് അനുമതി നല്കാതിരുന്ന ആ സേട്ടുവിന്റെ ആണത്തത്തെ അയാൾ മനസാ അഭിനന്ദിച്ചു. ചക്രവത്തി രാജധാനി വിട്ടകലുഞ്ഞാൽ രാജകുമാരൻ അവളെ ബലം പ്രയോഗിച്ചു് അപഹരിച്ചേയ്ക്കുമെന്നു ശങ്കിച്ചു്, അവിടെ നിന്നു ദൂരദിക്കിലേയ്ക്കു് ആരുമറിയാതെ ആ കന്യകയെ മാറ്റിക്കളഞ്ഞ ബുദ്ധിശക്തിയും അസാമാന്യമെന്നു് അയാൾ സമ്മതിച്ചു. രാജകുമാരന്റെ ആഗ്രഹത്തിനു വിപരീതമായി ഇങ്ങനെ ചെയ്തതുകൊണ്ടു വലുതായ ആപത്തുകൾ സേട്ടിനുണ്ടാകാൻ ഇടയുണ്ടായിരുന്നു. രാജധാനിയിൽ ദാനേൽകുമാരനു വലുതായ അധികാരം ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, സേട്ടജിയുടെ ഗൃഹം കൊള്ളയടിക്കുന്നതിനോ അയാളെത്തന്നെ വല്ല കാരണവും പറഞ്ഞു പിടിപ്പിച്ച ബന്ധനത്തിലാക്കുന്നതിനോ ദാനേലിനു വൈഷമ്യമില്ലായിരുന്നു. "ഉല്ലംഘിതാജ്ഞന്മാരെക്കൊല്ലും സന്ദേഹമില്ല" എന്ന ഭാവത്തിൽ ചക്രവത്തിയുടെ പ്രതിനിധിസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്ന ആ അവിവേകിയായ യുവാവിനു് എന്തു സാഹസം പ്രവൃത്തിക്കാനാണ് മടിയുണ്ടാകുന്നതു്? സേട്ടജിക്കു ചക്രവത്തിയുടെ സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതു പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. എ

ന്നാൽ ചക്രവർത്തി പല ദിവസത്തെ വഴിക്കപ്പുറമായിരുന്നതുകൊണ്ട് ആ സ്നേഹംകൊണ്ട് തൽക്കാലം എന്തു ഫലമാണുണ്ടാകുന്നത്? അതെല്ലാം വിചാരിച്ചപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹനും കല്യാണമല്ലിനോടുണ്ടായിരുന്ന ബഹുമാനാദരങ്ങൾ പതിന്മടങ്ങു വർദ്ധിച്ചു.

അയാൾക്കു വലുതായ സങ്കടം കൊടുത്തതു സൂരജമോഹിനിയുടെ സ്ഥിതിയായിരുന്നു. അവൾ ഇപ്പോൾ ഏതു വഴിയിലൂടെയാണു് ഗമിക്കുന്നതു്? രാജപാതകൾപോലും അക്കാലങ്ങളിൽ സുരക്ഷിതങ്ങളല്ലായിരുന്നു എന്നു് അയാൾക്കു് അറിയാമായിരുന്നു. പിന്നെ, സ്ത്രീകളുടെ സഞ്ചാരം എത്രമാത്രം അപകടമുള്ളതാണു്? അതു പോടിച്ചല്ലേ, പൃഥ്വീസിംഹൻപോലും, അവർ ഏതു വഴിയിലൂടെയാണു് പോയിരിക്കുന്നതെന്നും അവരുടെ ലക്ഷ്യസ്ഥാനം ഏതെന്നും ആരെയുംതന്നെ അറിയിക്കരുതെന്നു് ആജ്ഞാപിക്കുവാനിടയായതു്? വഴിയിലുണ്ടാകാവുന്ന അപകടങ്ങളും അസൌകര്യങ്ങളും വിചാരിച്ചപ്പോൾ അയാളുടെ ഹൃദയം വെന്തുടങ്ങി. അതിസ്നേഹം ആപച്ഛങ്കിയാണല്ലോ. കല്യാണമൽ വേണ്ട രക്ഷാമാർഗ്ഗങ്ങൾ കരുതാതിരിക്കയില്ലെന്നു് അറിയാമായിരുന്നുവെങ്കിലും, സൂരജമോഹിനിക്കു് അകമ്പടിയായി തന്നെ കൂട്ടിയയച്ചില്ലല്ലോ എന്നു് അയാൾ വ്യസനിച്ചു. "അവനേ ചെന്നായോ ബന്ധുഭവനേ ചെന്നായോ ഭീരു" എന്നായിരുന്ന അയാളുടെ മനസ്സിന്റെ വിചാരഗതി.

സേട്ടജിയുടെ ഗൃഹത്തിലെത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞു സപ്രസ്ഥനായി ഭാഗവതപാരായണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. ദൽപത്സിംഹനെ കണ്ടയുടനെ എന്തോ അത്യാവശ്യകാര്യംകൊണ്ടാണു് അയാൾ ഈ അസമയത്തു വന്നതെന്നു കല്യാണമൽ ഊഹിച്ചു. അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: "എന്താണു് വിശേഷം? വരിക, ഇരിക്കുക."

"ഞാൻ വന്ന കാര്യം ആദ്യമേ പറയാം. പൃഥ്വീസിംഹമ

മഹാരാജാവിന്റെ ഒരു സന്ദേശവുംകൊണ്ടാണു് ഞാൻ വന്നിരിക്കുന്നതു്."

"അദ്ദേഹത്തിനു സൌഖ്യംതന്നെയല്ലേ? രണ്ടു ദിവസമായി കണ്ടിട്ടില്ല."

"സുഖംതന്നെ എന്നു പറയാം. അദ്ദേഹം എന്നോടു പറഞ്ഞയച്ചതു് അവിടത്തെ പൌരന്മാർ എങ്ങോട്ടാണു് പോയിരിക്കുന്നതെന്നും ഏതു വഴിയാണു് പോയിരിക്കുന്നതെന്നും ആരോടുംതന്നെ പറയരുതെന്നാണു്."

ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ സേട്ടജിയുടെ മുഖഭാവം പകർന്നു. പീതൽ ഇങ്ങനെ ഒരു സന്ദേശം കൊടുത്തയയ്ക്കണമെങ്കിൽ, തക്കതായ കാരണമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു. ആരു നിമിത്തമാണു് ആപത്തു വരാവുന്നതെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് അറിയാമായിരുന്നെങ്കിലും, അതിന്റെ പ്രകടനഭേദങ്ങൾ എന്തായിരിക്കാം എന്നാണു് അദ്ദേഹം ആലോചിച്ചതു്. സൂരജ്മോഹിനി പട്ടണംവിട്ട കഥ ദാനേശ്വർഷാ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനു് ഈ സന്ദേശംതന്നെ സാക്ഷ്യമാണു്. എങ്ങനെയാണു് ഇത്ര ഗോപ്യമായ സംഗതി പുറത്തു വന്നതു്? യാത്ര പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കു് എവിടേയ്ക്കാണു് പോകുന്നതെന്നും ഏതു വഴിയാണു് സഞ്ചരിക്കുന്നതെന്നും അറിഞ്ഞുകാണുമല്ലോ. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ വഴിയിൽവെച്ചു് ആരുമറിയാതെ അപഹരിക്കുന്നതിനു രാജകുമാരനു വൈഷമ്യമുണ്ടാകയില്ല. സേട്ടജിക്കു കോപം ഉജ്ജ്വലിച്ചു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെക്കണ്ടാൽ കല്യാണമൽ ഒരു വെറും രത്നവ്യാപാരിയാണോ, അതോ, അതുലപ്രതാപിയായ ഏതോ രാജസിംഹനാണോ എന്നു് ആരും ശങ്കിച്ചുപോകുമായിരുന്നു. വർദ്ധിച്ചുവന്ന തന്റെ കോപം മനക്കരുത്തുകൊണ്ടടക്കിയിട്ടു് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: "ഈ സന്ദേശത്തിനിടയാക്കിയ സംഗതികളെപ്പറ്റി നിങ്ങൾക്കെന്തെങ്കിലും അറിയാമോ?"

"ഒട്ടൊക്കെ അറിയാം; മുഴുവൻ അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഇന്നു സന്ധ്യയ്ക്കു കോട്ടകൊത്തളങ്ങൾ പരിശോധിച്ചു പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവു മടങ്ങിവന്നപ്പോൾ, ഉടൻതന്നെ കൊട്ടാരത്തിൽ ചെല്ലണമെന്നു ദാനേുൽഷായുടെ ഒരു കല്പനയുണ്ടായിരുന്നു. അതനുസരിച്ചു് അവിടെ ചെന്നു രാജകുമാരനെക്കണ്ടു. അവർതമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണമെന്താണെന്നു നിശ്ചയമില്ല. അവിടെനിന്നു പുറത്തു വന്നപ്പോൾ മഹാരാജാവു് എന്നോടു പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങനെയാണു്."

ദാനേുൽഷായുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾ തനിക്കു പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ആ സംഗതി പറയാനായിരിക്കണം പീതലിനെ വിളിച്ചതെന്നു സേട്ടജി നിശ്ചയിച്ചു. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ പൃഥ്വീസിംഹന്റെ മുഖത്തുനിന്നതന്നെ ആയിരിക്കണം മോഹിനി പട്ടണംവിട്ട കഥ ദാനേുൽഷാ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. നയജ്ഞനായ പീതൽ വാസ്തവസംഗതികൾ വെളിപ്പെടുത്തിക്കാണുകയില്ലെന്നും സേട്ടജി അനുമാനിച്ചു. അതു വലുതായ ഒരാശ്വാസത്തിനു കാരണമായിരുന്നു. എങ്കിലും, സൂരജമോഹിനി ഏതു സ്ഥലത്തേയ്ക്കാണു് പോകുന്നതെന്നു് അകമ്പടിക്കാർക്കും മറ്റു ചില ഭൃത്യന്മാർക്കും അറിയാമായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, വിശ്വസ്തനായ ഒരാളിനെ അയച്ചു് അവരുടെ വഴിയും താമസത്തിനുള്ള സ്ഥലവും ഏർപ്പാടാക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. സേട്ടജി പറഞ്ഞു: "ആട്ടെ, മഹാരാജാവിനോടു് എന്റെ കൃതജ്ഞത അറിയിക്കണം. വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ഉടൻതന്നെ ചെയ്തുകൊള്ളാം. ആപത്തൊന്നുമുണ്ടാകാതെ സൂക്ഷിക്കയും ചെയ്തുകൊള്ളാം."

"ആ വർത്തമാനം ഞാൻ അറിയിക്കാം. ഒരു കാര്യം ഞാൻ ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ: അവിടുത്തെ പൌത്രിയെ ഇങ്ങനെ ദൂരദിക്കിലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ, അവരുടെ അകമ്പടിയായെങ്കിലും എന്നെ അയയ്ക്കാഞ്ഞതിൽ എനിക്കു സങ്കട

മുണ്ട്. അതു് എന്നിലുള്ള വിശ്വാസക്കുറവുകൊണ്ടായിരിക്കയില്ലല്ലോ.''

''കുമാരനു് അതേപ്പറ്റി ഒട്ടും സങ്കടം തോന്നേണ്ടാ. അങ്ങനെയാണു് ഞാൻ ആദ്യം ആലോചിച്ചിരുന്നതും. ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി ഞാൻ പീതലിനോടു സംസാരിച്ചപ്പോൾ, നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഇവിടെ അത്യാവശ്യമുണ്ടെന്നും വെറും ഒരകമ്പടിയെക്കാൾ ആവശ്യം ചക്രവത്തിയുടെ പട്ടാളത്തിൽനിന്നതന്നെ ചെറിയൊരു വിഭാഗത്തെക്കൂടെ അയയ്ക്കുന്നതാണെന്നും അദ്ദേഹം അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.''

''അപ്പോൾ ചക്രവത്തി അറിഞ്ഞും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തം സൈന്യത്തിൽ ചിലരുടെ അകമ്പടിയോടുകൂടിയുമാണോ കുമാരി പോയിരിക്കുന്നതു്?''

''അങ്ങനെയാണു് സംഗതി. എന്തു കാരണംകൊണ്ടാണു് മോഹിനി തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കു നിശ്ചയിച്ചതെന്നു ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു് അറിവില്ല. എന്നോടുള്ള താൽപര്യംകൊണ്ടും പൃഥ്വീസിംഹൻ ആവശ്യപ്പെട്ടതുകൊണ്ടും ഇത്ര അപൂർവ്വമായ ബഹുമാനം, രാജസ്ഥാനികരായ അതിഥികൾക്കുമാത്രം കൊടുക്കുന്ന ഒരു ബഹുമാനം, കാണിച്ചുവെന്നേയുള്ളൂ.''

''എന്നാൽ പിന്നെ അപകടത്തിനു വഴിയില്ലല്ലോ?''

''എന്നു വിചാരിക്കേണ്ട. ചക്രവത്തി ദൂരസ്ഥലത്താണു്. അക്രമം കാണിക്കേണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്നവർ സമീപത്തിൽ, അധികാരസ്ഥാനത്തുമിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു വേണ്ട കരുതലുകൾ ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നതു്.''

''പട്ടണത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുവരുവാൻ താമസമുണ്ടാകുമോ? ഞാൻ ബദ്ധപ്പെടുന്നു എന്നു വിചാരിക്കരുതു്. ആ കുട്ടിയുടെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഈ വിഷമങ്ങൾ ഉണ്ടാകയില്ലല്ലോ.''

സേട്ടുജി ചിരിച്ചു: ''ആപൽക്കാലത്തിലും യുവാക്കന്മാരുടെ മനസ്സു തങ്ങളുടെ സ്വന്തം സുഖത്തെയാണു് ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്. അന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞതോക്കുന്നില്ലേ? രാജ്യാവകാശികളായ രാജപുത്രന്മാർ സ്വജാതിയെ വിട്ടു വിവാഹം കഴിക്കാവുന്നതാണോ?''

''അവിടുന്നു് അങ്ങനെ പറയരുതു്. രാജ്യാവകാശം എനിക്കല്ലെന്നു സേട്ടുജിക്കറിയാം. ഉണ്ടായിരുന്നാൽത്തന്നെയും, അതു വെച്ചൊഴിയാൻ എനിക്കു സമ്മതമാണു്.''

''ആകട്ടെ. ആ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ഇപ്പോൾ ആലോചിച്ചിട്ടു ഫലമില്ലല്ലോ. പിന്നെയും ഒരു തടസ്സമുണ്ടു്: രാജകുമാരൻ വിവാഹം ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കഥ നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ; അതു നിങ്ങളിൽനിന്നു മറച്ചുവെയ്ക്കേണ്ട ആവശ്യവുമില്ല. ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനയുണ്ടെങ്കിൽമാത്രമേ അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ സാധിക്കയുള്ളു എന്നാണു് ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. ആ സ്ഥിതിക്കു ചക്രവത്തിയോടു കഥകൾ മുഴുവൻ പറയാതെ സംഗതികൾ തീച്ചയാക്കുന്നതു ശരിയല്ല. ഒരു കാര്യംമാത്രം ഞാൻ പറയാം: സൂരജ്മോഹിനി എന്റെ പൊന്തിയല്ലെന്നും അവൾ എന്റെ രക്ഷയിൽമാത്രമിരിക്കുന്ന ഒരു കന്യകയാണെന്നും അറിയാമല്ലോ. അവളുടെ മുത്തശ്ശിക്കും എനിക്കും നിങ്ങൾ പറയുന്നതു സമ്മതമാണു്. അതുകൊണ്ടു ക്ഷമിച്ചു പാക്കുക. ചക്രവത്തി തിരികെ എഴുന്നെള്ളട്ടെ. എല്ലാം ശരിയാവും.''

''ചക്രവത്തി തിരികെ എഴുന്നെള്ളുവാൻ താമസമുണ്ടാകുമോ? അദ്ദേഹം ദെക്കാണിൽ യുദ്ധം കഴിയുന്നതുവരെ താമസിച്ചു എന്നു വരുന്നതാണോ?''

''അതു തീച്ച പറയാവുന്ന കാര്യമല്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ മുഖാറക്കിനു ക്ഷീണം വരുത്തിവരികയാണു്. വയസ്സും വളരെയായിരിക്കുന്നു. ആ സ്ഥിതി ചക്രവത്തിയെ അറിയിക്കുവാൻ ആളുകൾ പോയിട്ടുണ്ടു്. പിന്നെ സലിംഷാ എന്തുതാണു് ചെയ്യുന്നതെന്നു കണ്ടറിയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം

ഏടാക്കൂടത്തിനു പുറപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ ചക്രവത്തി ദെക്കാണിൽ അധികം താമസിക്കയില്ല. എല്ലാംകൊണ്ടും ആലോചിച്ചതിൽ ഒരു രണ്ടു മാസത്തിനകം ചക്രവത്തി രാജധാനിയിൽ തിരികെ എഴുന്നെള്ളുമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.''

''ഒരു കാര്യം അവിടത്തെ അറിയിക്കുവാൻ മറന്നുപോയി. മഹാരാജാവു ദാനേൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നു തിരികെ വരുംവഴി ഒരു നാലഞ്ചുപേർ കൂടിച്ചേന്നു രാത്രിയിൽ അദ്ദേഹത്തെ വധിക്കുന്നതിനു ശ്രമിക്കയുണ്ടായി. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് അപകടം ഒന്നും പറ്റിയില്ല. അക്രമികളിൽ ചിലരാണു് മരിച്ചതു്. അവരിൽ പ്രമാണിയെ പിടികിട്ടിയിട്ടുമുണ്ടു്.''

''എന്തു്! പീതലിനെ കൊല്ലുന്നതിനു ശ്രമിച്ചുവോ? സംഗതി വിസ്തരിച്ചു പറയണം. അദ്ദേഹത്തിനോടു ധൈര്യപൂർവ്വം എതിർത്തുവെങ്കിൽ വലിയ ആളുകളുടെ പ്രേരണയുണ്ടെന്നതിനു തർക്കമില്ല.''

''അങ്ങനെയൊന്നും ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എന്തോ തെറ്റിദ്ധാരണ നിമിത്തമാണെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. അദ്ദേഹം ഏതോ സ്ത്രീചോരനാണെന്നു വിചാരിച്ചാണു് ആ ഘാതകന്മാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേരെ ചാടിയതെന്നു തോന്നുന്നു.''

''എന്തായാലും അതിന്റെ വിവരം കേൾക്കട്ടെ.''

''ദാനേൽഷായുടെ കല്പനപ്രകാരം വൈകുന്നേരം ഞങ്ങൾ അവിടെ പോയിരുന്നുവെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. തിരികെ പോരുമ്പോൾ നേരം വൈകിയിരുന്നു. രാജവീഥിയിൽ ഇരുട്ടായിരുന്ന ഒരു ഭാഗത്തെത്തിയപ്പോൾ ആയുധപാണികളായ നാലുപേർ 'ഇതാ, ആ കന്യാചോരനായ രാക്ഷസൻ' എന്നു പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ചാടിവീണു. പലവിധത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനെ അധിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു അവർ എതിർത്തതു്. അവരുടെ വാക്കിൽനിന്നു തെളിഞ്ഞതു്, ഹിന്ദുസ്ത്രീകളെ പിടിച്ചു് അദ്ദേഹം മുഹമ്മദീയർക്കു കൊടുത്തിരുന്നതായി അവർ ശങ്കിച്ചിരു

ന്നു എന്നാണു്. എതിത്തവർ ഹിന്ദുക്കളായിരുന്നു എന്നും ആയുധാഭ്യാസം ശീലമുള്ളവരായിരുന്നു എന്നും സംശയമില്ല. എന്നാലും അവരുടെ പ്രമാണിയെ പിടികിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്.''

സേട്ടജി കുറെ നേരം ആലോചിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുംപോലെ തെറ്റിദ്ധാരണകൊണ്ടു സംഭവിച്ചതാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. അഗാധമായ എന്തോ കാര്യങ്ങൾ ഇതിൽ ഉണ്ടു്. അതേപ്പറ്റി ഉടൻ അന്വേഷിക്കേണ്ടതായും ഇരിക്കുന്നു. ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു ക്ഷമിക്കുക. ഞാൻ ചില ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തിട്ടു വരാം.''

സേട്ടജി മുറിയിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങി ഒരു ഭൃത്യനെ വിളിച്ചു്, കുറച്ചുനേരം രഹസ്യമായി സംസാരിച്ചു. ഒടുവിൽ പറഞ്ഞതു് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു: ''ഉടൻതന്നെ നീ പോകണം. ഇന്നു രാത്രിയിൽത്തന്നെ വേണ്ട അന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തണമെന്നു ഞാൻ നിഷ്കർഷിച്ചു പറഞ്ഞതായും പറയണം. നാളെ ഉച്ചയ്ക്കു മുൻപു സംഗതികളുടെ വിവരം അറിഞ്ഞിടത്തോളം ഇവിടെ വന്നു പറകയും വേണം.'' മറ്റു ചിലരെ വിളിച്ചു് അദ്ദേഹം വേറെ ചില ഉത്തരവുകൾ കൊടുത്തു. ഒരരനാഴികയോളം അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പലരോടും വിവിധരൂപത്തിൽ ശ്രദ്ധമായി പല ചോദ്യങ്ങളും പിടിച്ചുനോക്കുന്നതിനു് ആജ്ഞാപിച്ചശേഷം തിരികെ ദൽപ്പത്സിംഹന്റെ സമീപത്തെത്തി. അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: ''ആകട്ടെ. അക്രമികളിൽ പ്രമാണി ഇപ്പോൾ എവിടെയാണു്? നല്ല ബന്തോവസ്സിലാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.''

''അയാളെ എന്റെ ഭൃത്യന്മാർവശം ഏല്പിച്ചശേഷമാണു് ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നതു്. വെട്ടുകൊണ്ടു മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു കിടക്കയായിരുന്നു. ഞാൻ തിരികെ ചെന്നാലുടനെ അയാളോടു വേണ്ടവിധത്തിൽ ചോദ്യംചെയ്തു സംഗതി മനസ്സിലാക്കണമെന്നാണു് നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്.''

''അതുകൊണ്ടു തരക്കേടില്ല. നാളെ ഞാൻതന്നെ ആ മനുഷ്യനെ വന്നു കാണണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. എന്റെ കൂടെ

വേറെ ഒരാൾകൂടി വരുന്നതാണു്. അദ്ദേഹം ആരാണെന്നു മറ്റുള്ളവർ അറിയാതിരിക്കുവാൻ വേണ്ട എല്പ്പാടുകൾ ചെയ്യണമെന്നപേക്ഷ.''

അങ്ങനെതന്നെയെന്നു ദൽപത്സിംഹൻ സമ്മതിച്ചു. സേട്ടുജിയുടെ മുഖഭാവത്തിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം ഗൌരവമേറിയ എന്തോ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കയായിരുന്നു എന്നു മനസ്സിലാക്കിയ ദൽപത് പിന്നീടു് അവിടെ അധികം താമസിച്ചില്ല. വിനയപൂർവം യാത്ര പറഞ്ഞു ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു.

മുറിവേറ്റു മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു് അയാളുടെ വീട്ടിൽ കിടന്നിരുന്ന പുരുഷൻ ക്രമേണ ഗുലാബിന്റെ ശുശ്രൂഷയിൽ കണ്ണുകൾ തുറന്നു: ''ഞാൻ എവിടെയാണു്? നിങ്ങളൊക്കെ ആരാണു്?'' എന്നൊക്കെയുള്ള ചോദ്യത്തിനു്, യജമാനൻ വരാതെ മറുപടി പറയുന്നതു ശരിയല്ല എന്നു വിചാരിച്ച ഭൃത്യന്മാർ യാതൊരു മറുപടിയും പറഞ്ഞില്ല. പിന്നെയും അയാൾ കണ്ണടച്ചു കിടന്നു. അടുത്ത മുറിയിൽനിന്നു കേൾക്കാറായ ഗാനമാധുര്യം അയാളെ പെട്ടെന്നുണർത്തി: ''അയ്യോ, എന്റെ പത്മിനീ, ഞാൻ സ്വപ്നം കാണുകയാണോ; അതെന്റെ പത്മിനിയുടെ സ്വരമാണല്ലോ'' എന്നു് അയാൾ നിലവിളിച്ചു. ദീനസ്വരത്തിൽ തന്റെ പേർ ആരോ പറയുന്നതു കേട്ട വേഗത്തിൽ പത്മിനിയും ആ മുറിയിൽ എത്തി: ''അയ്യോ! എന്റെ അച്ഛാ!'' എന്നു പറഞ്ഞു് അവൾ ആ കട്ടിൽക്കാല്ക്കൽ സാഷ്ടാംഗനമസ്കാരം ചെയ്തു. മുറിവേറ്റു കിടക്കുന്ന ഗജരാജിനെ കണ്ടു് അവൾ സങ്കടം സഹിക്കാതെ കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

''ഞാൻ ആരുടെ വീട്ടിലാണു്? നീയെങ്ങനെ ഇവിടെ വന്നു?'' പെട്ടെന്നു ഗജരാജിനു ഭാവം പകർന്നു. പിന്നെയും കോപംകൊണ്ടു മുഖം ചുവന്നു. ''ദൈവമേ! ഇതു കാണാനും എനിക്കിടവന്നുവോ? എന്റെ പുത്രിയെ അപഹരിച്ച ആ മനുഷ്യാധമന്റെ വീട്ടിൽത്തന്നെയോ ഞാൻ വന്നുചേർന്നതു്? പോ! എ

ന്റെ കൺവെട്ടത്തുനിന്നു പോ! ദുഷ്ടയായ നിന്നെ എനിക്കു കാണേണ്ടാ.''

''അയ്യോ! അച്ഛൻ അങ്ങനെ പറയരുതേ! അച്ഛൻ ഉത്തമനായ ഒരു രാജകുമാരന്റെ ഗൃഹത്തിലാണു്. അദ്ദേഹമല്ല എന്നെ ചതിച്ചതു്. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് എനിക്കു ദോഷം ഒന്നും വന്നിട്ടില്ലതാനും.''

''പിന്നെ നീയെങ്ങനെ ഇവിടെ വന്നു?''

''അച്ഛൻ ദയവുണ്ടായി ക്ഷമിച്ചു കേൾക്കണം.''

ഗദ്ഗദസ്വരത്തിൽ വിവരംപോലെ അവൾ സംഗതികൾ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. കാസ്സിംബാഗ്ഗു് തന്നെ അപഹരിച്ചു ഹീരാജാന്റെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടാക്കിയതും അവിടെ നടന്ന സംഗതികളും അവിടെനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടതും ദൽപത്സിംഹൻ ചെയ്ത സഹായവുമെല്ലാം ഒന്നൊഴിയാതെ അവൾ ഗജരാജിനെ മനസ്സിലാക്കി. ''എന്നെ കിഷൻറായിയുടെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടാക്കുവാൻ അദ്ദേഹം വളരെ ശ്രമിച്ചു. എനിക്കു് ഇവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചാൽ മതിയെന്നു ഞാൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചതുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹം അതിനനുവദിച്ചതു്. അച്ഛനെ കണ്ടുകിട്ടുന്നതുവരെ ഞാൻ ഇവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചുകൊള്ളുവാൻ സമ്മതിച്ചിട്ടുണ്ടു്.''

അവൾ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴേയ്ക്കു ദൽപത്സിംഹൻ തിരികെ ഗൃഹത്തിലെത്തി. ഉടൻതന്നെ മുറിവേറ്റു കിടക്കുന്ന ആളിന്റെ കാര്യമന്വേഷിക്കുന്നതിനു് അയാൾ കിടന്നിരുന്ന മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ അയാൾ പത്മിനിയുമായി സംസാരിക്കുന്നതാണു് കണ്ടതു്. കിഷൻറായിയുടെ വാക്കുകളിൽനിന്നു ഗജരാജിന്റെ കഥ എത്രാണ്ടു മുഴുവൻ അറിഞ്ഞിരുന്ന ദൽപത്സിംഹനു് അയാളുടെ ഉദ്യമത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം ഊഹിക്കുവാൻ സാധിച്ചുവെങ്കിലും എന്തു കാരണംകൊണ്ടാണു്, ആരുടെ പ്രേരണയിലാണു് അയാൾ പീതലിന്റെ നേരെ ചാടിവീണതെന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. തന്റെ ഭാര്യയെ

അപഹരിച്ച അക്രമിയുടെ നേരെ പകവീട്ടുവാൻ ഗജരാജ് ശപഥംചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും അയാൾ അറിഞ്ഞിരുന്നു. തന്റെ പുത്രിയെ വഞ്ചിച്ച വഴിതെറ്റിച്ച ആളെയും ഗജരാജ് ഹനിക്കാൻ ശ്രമിക്കുമെന്നും അയാൾ ഊഹിച്ചു. രാജാ പൃഥ്വിസിംഹന്റെ സൽഗുണങ്ങളും ധർമ്മനിഷ്ഠയും എല്ലാവരും അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നതാകകൊണ്ട്, ആക്ഷേപത്തെ അപ്രകാരമുള്ള കുറ്റങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മേൽ ആരോപിക്കുന്നതിനു സാധിക്കുന്നതല്ലായിരുന്നു എന്നാണ് ദൽപത്സിംഹൻ വിചാരിച്ചതു്. ആ സ്ഥിതിക്കു്, മറ്റാരോ ആണെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തിലോ, അല്ലെങ്കിൽ കൃത്രിമക്കാരായ ചില ദുർബുദ്ധികളുടെ പ്രേരണയിലോ ഇങ്ങനെ ചെയ്തതായിരിക്കുമെന്നു് അദ്ദേഹം അനുമാനിച്ചു. എന്തായാലും സംഗതികളുടെ കിടപ്പു സൂക്ഷ്മമായി മനസ്സിലാക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമെന്നു കരുതി, ഗജരാജ് കിടക്കുന്ന കട്ടിലിനു സമീപം അയാൾ അണഞ്ഞു. ദൽപത്സിംഹനെ കണ്ട മാത്രയിൽ വസന്താഞ്ചലംകൊണ്ടു മുഖം മൂടി പത്മിനി അവിടെനിന്നു മാറിക്കളഞ്ഞു.

ദൽപത്സിംഹൻ അന്വേഷിച്ചു: "വെട്ടുകൊണ്ടുള്ള മുറിവിനു് എന്റെ അനുചരന്മാർ വേണ്ട ശുശ്രൂഷ ചെയ്തുവല്ലോ. ഇപ്പോൾ വേദന എങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നു?"

മുറിവു സാരമായിട്ടില്ല; വേദനയ്ക്കും സ്വല്പം ശമനമുണ്ടു്. ഒന്നുകൊണ്ടാണു് എനിക്കിപ്പോൾ വലുതായ സങ്കടമുള്ളതു്. ഇത്ര ദയാലുവും മഹാമനസ്കനുമായ അങ്ങയുടെ നേർക്കു ഞാൻ ഘോരമായ അപരാധം കാണിച്ചുവല്ലോ. ഞാൻ അങ്ങയുടെ കണ്ണിൽ ഒരു പാതകിയായിത്തീർന്നുവല്ലോ."

"എന്റെ നേർക്കല്ലാ നിങ്ങൾ അപരാധം കാട്ടിയതു്."

"പിന്നെ ആരുടെ നേർക്കു്?"

മഹാമനസ്കനും ഹിന്ദുകുലസൂര്യനുമായ മഹാരാജ് പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോറെ ഹനിക്കുന്നതിനാണു് നിങ്ങൾ ശ്രമിച്ചതു്. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് എന്തായാലും അപകടം ഒന്നും സംഭവിച്ചില്ല."

"ദൈവമേ! മഹാനായ പീതലിനെയാണോ ഞാൻ കൊല്ലാൻ ശ്രമിച്ചതു്! അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടി മരിക്കുവാൻപോലും എപ്പോഴും ഞാൻ തയ്യാറാണല്ലോ."

"ആരാണെന്നു വിചാരിച്ചാണു് നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ ഒരു സാഹസസംഭവത്തിനൊരുങ്ങിയതു്?"

"ദാനേൽഷായുടെ അനുചരനായ ഒരു രാജപുത്രയോദ്ധാവാണു് എന്റെ മകളെ അപഹരിച്ചതെന്നു് അനേഷിച്ചതിൽ ഞാൻ അറിഞ്ഞിരുന്നു. എന്റെ അനേഷണത്തിനിടയിൽ കണ്ടുകിട്ടിയ ഒരു സ്നേഹിതൻ അയാളെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുതന്നു."

ഈ വാർത്ത കേട്ട ദൽപത്സിംഹൻ കുറച്ചുനേരം ആലോചനാമഗ്നനായി നിന്നു. ദാനേൽഷായുടെയോ നാസിർഖാന്റെയോ അനുചരന്മാരിലാരെങ്കിലുമായിരിക്കണം ഇങ്ങനെ ചെയ്തതെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. അവർക്കു രണ്ടുപേർക്കും രാജാവിനോടു ദ്വേഷത്തിനു കാരണമുണ്ടല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു് അവിടെ നിന്നായിരിക്കണം ഇതിന്റെ പ്രേരണയെന്നു ദൽപത്സിംഹൻ അനുമാനിച്ചു. അയാൾ ചോദിച്ചു: "ആകട്ടെ, ആ സ്നേഹിതൻ ഏതുവിധത്തിലുള്ള ആളായിരുന്നു, നിറമെന്താണു്, പൊക്കമെന്തു വരും, കണ്ടാൽ തിരിച്ചറിയത്തക്കവണ്ണം മുഖത്തു വല്ല ലക്ഷണവുമുണ്ടോ? പറയണം."

"നിറം നല്ലവണ്ണം വെളുത്തതാണു്; നല്ല പൊക്കവും ദേഹബലവുമുള്ള ആളാണു്. മിക്കവാറും സന്ധ്യകഴിഞ്ഞാണു് ഞങ്ങൾ കാണാറും സംസാരിക്കാറുമുണ്ടായിരുന്നതു്; അതുകൊണ്ടു മുഖസ്വഭാവവും മറ്റും പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ സാധ്യമല്ല; എങ്കിലും മുഖത്തു നെടുകേ വെട്ടുകൊണ്ട ഒരു പാടുണ്ടു്."

ദൽപത്സിംഹൻ ഒന്നു ഞെട്ടി: "വലത്തു കവിളിലോ ഇടത്തു കവിളിലോ മുറിവു്? നല്ലവണ്ണം ഓർത്തു പറയണം."

"വലത്തുകവിളിൽത്തന്നെയാണു്."

"കൊള്ളാം, എല്ലാം മനസ്സിലായി. നിങ്ങളെ ഈ സാഹ

സത്തിനു ചാടിച്ച പുള്ളീ കാസിംബഗ്ഗ്തന്നെ; വേറെ ആരുമല്ല. അയാൾതന്നെയാണു് നിങ്ങളുടെ മകളെ വ്യാജങ്ങൾ പറഞ്ഞു തട്ടിക്കൊണ്ടുപോന്നതും.''

ഗജരാജ് അവശസ്ഥിതിയിലെങ്കിലും കോപംകൊണ്ടു് ഉഗ്രപ്രഭാവനായി കാണപ്പെട്ടു. അപ്പോൾത്തന്നെ അയാൾ അവിടെനിന്നു ചാടി എഴുന്നേറ്റു് എന്തെങ്കിലും അപകടത്തിനു പുറപ്പെടുമെന്നു് ദൽപത്സിംഹനു തോന്നി. അയാൾ പറഞ്ഞു: ''സ്നേഹിതാ, നിങ്ങൾ ബദ്ധപ്പെടേണ്ടാ. നിങ്ങൾക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള സങ്കടങ്ങളെല്ലാം എനിക്കറിയാം. അതിനെല്ലാം താമസിയാതെ നിവൃത്തിയുണ്ടാകും. ബദ്ധപ്പെട്ടിട്ടു ഫലമൊന്നുമില്ല. ദേഹത്തിനു നല്ല സുഖമായിട്ടു് ഇറങ്ങി പുറപ്പെട്ടാൽ മതി. കാര്യമെല്ലാം വിവരംപോലെ പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവറിയുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായവുമുണ്ടാകും. എന്തായാലും, പുത്രിയെ തിരികെ കിട്ടിയല്ലോ. അവളുടെ ശുശ്രൂഷയിൽ നിങ്ങളുടെ മുറിവു വേഗം ഭേദമാകട്ടെ.''

''അവിടുന്നു് എന്നോടു കാണിക്കുന്ന ദയയ്ക്കു ഞാൻ എന്നത്തേയ്ക്കും കൃതജ്ഞനായിരിക്കും. അവിടുന്നു് ആ രാക്ഷസന്മാരുടെ കൈയിൽനിന്നു് എന്റെ മകളെ മോചിപ്പിച്ച കഥ അവൾതന്നെ എന്നോടു പറഞ്ഞു. ആ ഉപകാരം ഞാൻ ഒരിക്കലും മറക്കുന്നതല്ല. ഗജരാജിന്റെ ജീവൻ അവിടുത്തേതെന്നുതന്നെ വിചാരിച്ചുകൊൾക.''

ദൽപത്സിംഹൻ ചിന്താഭരിതമായ മനസ്സോടുകൂടിയാണു് ശയനമുറിയിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയതു്. കാസിംബഗ്ഗ് ഇപ്രകാരം പീതലിനെ ഹനിക്കുന്നതിനു സമ്മതിയായി ഉദ്യമിക്കുന്നതല്ലെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. നീചനും നിഷ്ഠുരനുമായ ബഗ്ഗ് ദുഷ്കാര്യത്തിനുവേണ്ടി എന്തും ചെയ്യാൻ സന്നദ്ധനായിരുന്നു. എങ്കിലും പീതലിനെപ്പോലെ ഒരാളോടു് എതിർക്കുന്നതിനു തുനിയുകയില്ലെന്നു തീർച്ചയായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു നാസിർഖാ

ണിന്റെയോ ദാനേയ്ൽഷായുടെയോ പ്രേരണ തീച്ചയായി കാണണമെന്നും അങ്ങനെ വരുത്തിക്കുവണ്ണം വിരോധം അവർ തമ്മിലുണ്ടെങ്കിൽ രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ വലുതായ കലാപങ്ങൾ താമസിയാതെ ഉണ്ടാകുമെന്നും അയാൾ തീച്ചയാക്കി. രാജപ്രതിനിധികളായി തലസ്ഥാനം ഭരിക്കുന്ന ഇവർ മൂന്നുപേരും തമ്മിൽ ഭിന്നിച്ചാൽ എന്തെല്ലാം കലാപങ്ങളാണ് ഉണ്ടാവാൻ പാടില്ലാത്തത്? ചക്രവർത്തി ദെക്കാണിൽ; സലിംഷാ പിണങ്ങി വലുതായ ഒരു സേനയോടുകൂടി ആഗ്രമീറിൽ; തലസ്ഥാനത്തു വലുതായ കലഹം—ഇങ്ങനെയായാൽ ഉണ്ടാകാവുന്ന വൈഷമ്യങ്ങൾ അയാൾക്ക് ആലോചിക്കുതന്നെ വയ്യായിരുന്നു. നാസിർഖാണിന്റെ അംഗരക്ഷകനേതാവിന്റെ പ്രേരണമൂലമാണ് തന്നെ ഹനിക്കുവാൻ ആളുകൾ വന്നതെന്നു പിതൽ അറിയുമ്പോൾ, രാജധാനിയിലെ സർവ്വസൈന്യാധിപനായ അദ്ദേഹം എന്തുതന്നെ ചെയ്യാൻ ഒരുമ്പെടുകയില്ല! ഇങ്ങനെയുള്ള ആലോചനകൾകൊണ്ടുണ്ടായ മനഃസ്ഥൈര്യത്തോടുകൂടിയാണ് ദൽപത് സിംഹൻ അന്നു നിദ്രയവലംബിച്ചതു്.

പ്രഭാതമായതോടുകൂടി, പറഞ്ഞിരുന്നപടി കല്യാണമൽ ആ ഗൃഹത്തിലെത്തി. ദൽപത്സിംഹൻ നിത്യകർമ്മങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കയായിരുന്നതുകൊണ്ടു സേട്ടജിക്ക് അദ്ദേഹത്തെ കാണുന്നതിനു സാധിച്ചില്ല; കല്യാണമൽ അതിനു നിർബ്ബന്ധിച്ചുമില്ല. അയാളും കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ആളും നേരെ ഗജരാജ് കിടക്കുന്ന മുറിയിലേയ്ക്കാണ് പോയതു്. ഗജരാജിന്റെ ചരിത്രം സേട്ടജിക്ക് ഒട്ടുംതന്നെ അറിവില്ലാതിരുന്നതിനാൽ ആദ്യംമുതൽ ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കി. ഭാര്യയെ അപഹരിച്ചു കൊണ്ടുപോയ അതിഥി വന്നതു് ഏതു ദിവസമാണെന്നും അയാളെപ്പറ്റിയുള്ള സകല വിവരങ്ങളും വളരെ നിഷ്കർഷയായി ചോദിച്ചു; സുബേദാരുടെ അടുക്കൽ സങ്കടം പറഞ്ഞപ്പോൾ കിട്ടിയ മറുപടിയും അതിനുശേഷമുണ്ടായ സംഗതികളും കേട്ടസമയം മുഖത്തു കാപം സ്ഫുരി

ച്ചുവെങ്കിലും സേട്ടുജി യാതൊന്നുംതന്നെ പറഞ്ഞില്ല. രാമബാഗിൽ സുഖക്കേടായി കിടന്നപ്പോൾ മകൾക്കു പറ്റിയ അപകടത്തിന്റെ കാര്യമായപ്പോൾ സേട്ടുജി പറഞ്ഞു: "ശിംഭുമെനിക്കറിയാം. ആ കുട്ടിയുടെ കഥ കേട്ടിരിക്കുന്നു. അവൾ ഇവിടെത്തന്നെയുണ്ടല്ലോ. അവളുടെ അച്ഛനാണു് നിങ്ങൾ എന്നു് ഇപ്പോഴാണു് മനസ്സിലായതു്. ഇനി എന്തുചെയ്യാനാണു് ഭാവം?"

"എനിക്കൊരാഗ്രഹമേ ഉള്ളൂ: എന്റെ കുടുംബത്തിനു കളങ്കവും എനിക്കീ സങ്കടങ്ങളും ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്ത മനുഷ്യാധമന്മാരോടു പകവീട്ടണമെന്നു്; അതിനു ഞാൻ കാപ്പു കെട്ടിയിരിക്കയാണു്. എന്തുതന്നെ സഹിക്കേണ്ടിവന്നാലും, അതു ചെയ്യാതെ ഞാൻ അടങ്ങുകയില്ല."

"നിങ്ങളുടെ ആഗ്രഹം ന്യായമാണു്. പക്ഷേ വേണ്ടതുപോലെ പുറപ്പെടാതിരുന്നാൽ, ഇപ്പോൾ ഉണ്ടായതുപോലെ അപകടത്തിൽ ചാടുവാനാണു് ഇട. അതുകൊണ്ടു സാഹസമായി ഒന്നും തൽക്കാലം പ്രവർത്തിക്കാതിരിക്കുക. എന്നുമാത്രമല്ല, പ്രബലന്മാരായ വിരോധികളോടെതിർക്കുമ്പോൾ ബുദ്ധിപൂർവ്വം പ്രവൃത്തി ഉടങ്ങിയില്ലെങ്കിൽ ഫലമുണ്ടാകുന്നതല്ല."

"എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണു് അവിടുത്തെ അഭിപ്രായം?"

"ഞാൻ ആലോചിച്ചു പറയാം. ഒന്നാമതായി പല അന്വേഷണങ്ങളും നടത്താനുണ്ടു്. എന്തായാലും എന്നോടു പറയാതെ തൽക്കാലം ഒന്നിനും ചാടി പുറപ്പെടരുതു്. നിങ്ങളുടെ ഭാര്യ ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടെങ്കിൽ....."

ഗജരാജു് ധൃതിയിൽ ചോദിച്ചു: "ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടെങ്കിൽ?"

"ഇങ്ങനെയുള്ള സംഗതികളിൽ തീർച്ച പറവാൻ പ്രയാസമാണു്. എങ്കിലും, ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടെങ്കിൽ തിരികെ നിങ്ങളുടെ സമീപത്തിൽ ആക്കിത്തരാം. വേണ്ടിവന്നാൽ ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലെ മുൻപിൽത്തന്നെ അറിയിച്ചു സങ്കടനിവൃത്തി വരുത്തു

ന്നതിനു പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിനെക്കൊണ്ടു സാധിക്കും. പക്ഷേ നിങ്ങൾ ഈ കാര്യത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ടെന്നറിഞ്ഞാൽ വൈഷമ്യമുണ്ടു്.''

''അപ്പോൾ ആ അക്രമികൾക്കു ശിക്ഷയൊന്നും വേണ്ടെന്നോ?''

''ആ സ്ത്രീയെ രക്ഷിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അക്രമികളെ ശിക്ഷിക്കുന്ന കാര്യമാലോചിച്ചാൽ മതി. ഏതായാലും എനിക്കു് അപേക്ഷയുള്ളതൊന്നാണു്: ഒരാഴ്ചത്തേയ്ക്കു നിങ്ങൾ ഇവിടെനിന്നൊട്ടും പോകരുതു്. നിങ്ങൾ എവിടെയാണെന്നു കാസിംബഗ്ഗു് അറികയും ചെയ്യരുതു്. പിന്നീടു ചെയ്യേണ്ടതു ഞാൻ പറയാം.''

ഗജരാജു് ആലോചിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങളുടെ ഹിതംപോലെ പ്രവർത്തിക്കാം. ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം ഒന്നും കേട്ടില്ലെങ്കിൽ എനിക്കു ബോധിച്ചവിധം ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചുതുടങ്ങും. പ്രബലന്മാരായ ഒമ്രാകളുടെ അന്തഃപുരത്തിൽനിന്നു സ്ത്രീകളെ വീണ്ടെടുക്കുന്നതു് എളുപ്പമല്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം. അതിനു ഞാൻ ഉദ്യമിക്കുന്നുമില്ല. എന്റെ അഭിമാനത്തിനു ഭംഗംവരുത്തിയ ആൾ ആരായിരുന്നാലും അയാളെ കൊല്ലുന്നതിനു ഞാൻതന്നെ മതി. അതിനു ദൈവം എനിക്കവസരം തരാതേയും ഇരിക്കയില്ല.''

കാല്യാണമൽ യാത്രപറഞ്ഞു തിരികെ പോന്നു. തനിക്കുണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഭാഗ്യവ്യത്യാസങ്ങളെ ഓർത്തു വിസ്മയിച്ചു ഗജരാജു് പുത്രിയുടെ ശുശ്രൂഷയിൽ അന്നേദിവസം കഴിച്ചു.

അധ്യായം പന്ത്രണ്ട്

സലിംഷായുടെ കൈയിലെ ചാട്ടയിൽനിന്നു മുഖാലംകാരം സമ്പാദിച്ചു സപരിഗ്രഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയ ദാനേയ്ലിനുണ്ടായ കോപവും സങ്കടവും വർണ്ണിക്കാവതല്ലായിരുന്നു. തല്ലു കൊണ്ടതു സഹിക്കാമായിരുന്നു; പക്ഷേ സലിം പറഞ്ഞ നിന്ദാവാക്കുകൾ എ

ങ്ങനെ പൊറുക്കും? പരിഹാസം ഒരു കാലത്തും സഹിക്കവയ്യാത്ത ഒരു സ്വഭാവമായിരുന്നു ആ രാജകുമാരനുണ്ടായിരുന്നതു്. ദുർബ്ബലന്മാക്കും ചപലപ്രകൃതികൾക്കും കണ്ടുവരാറുള്ള ദുരഭിമാനത്തിനു് അയാൾ ഒരിരിപ്പിടവുമായിരുന്നു. പീതലിന്റെ മുൻപിൽവെച്ചു് ഇപ്രകാരം തന്നെ സലിം അധിക്ഷേപിച്ചതു ക്ഷന്തവ്യമല്ലാത്ത ഒരു കഠോരപാതകമായി അയാൾക്കു തോന്നി. ''കേട്ടുകൂടാത്ത വാക്കാമായുധ''ത്തിൽനിന്നുണ്ടായ ഘോരവ്രണം ആ രാജകുമാരന്റെ സിരകളിൽ വിഷം വ്യാപിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ സലിമിനോടു് എന്താണു് ചെയ്യാനുള്ളതു്? അതുകൊണ്ടു ദാന്യേൽഷായുടെ ദ്വേഷം പീതലിന്റെ നേർക്കാണു് വളർന്നുവന്നതു്. തന്റെ അപമാനത്തിനു വാസ്തവത്തിൽ കാരണഭൂതൻ പീതലാണെന്നു് അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. പോരെങ്കിൽ ആ രാജപുത്രൻ അവിടെ നടന്നതിനെല്ലാം സാക്ഷിയുമായിരുന്നല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് എന്തു ചെയ്യും ഉദ്ധതനായ ആ രാജപുത്രയോദ്ധാവിനെ, തന്റെ സകല ആശകൾക്കും വിപരീതമായി നില്ക്കുന്ന ആ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞനെ, നല്ല ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കണമെന്നു ദാന്യേൽഷാ തീർച്ചയാക്കി. അന്നു രാത്രി നിദ്രാദേവി അദ്ദേഹത്തിൽ പ്രസാദിച്ചിട്ടില്ല; തന്റെ അവരോധജനങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു പ്രീതിയും തോന്നിയില്ല. പീതലിനെ കൈയിൽ കിട്ടിയാൽ എത്തെല്ലാംവിധം ഉപദ്രവിക്കണം, എങ്ങനെ അയാളുടെ മാനം നശിപ്പിച്ചു്, അയാളെ വധിക്കണം—എന്നൊക്കെയുള്ള ആലോചനയിൽ മുഴുകി രാത്രി ഒരുവിധം കഴിച്ചുകൂട്ടി.

പിറേറദിവസം രാവിലെ നാസിർഖാനിനു് ആളയച്ചു് ഈ കാര്യത്തിൽ എന്താണു് പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതെന്നു് ആലോചിക്കാൻ ആ രാജകുമാരൻ തീർച്ചയാക്കി. മുഖത്തുണ്ടായിരുന്ന മുറിവുകൊണ്ടു പുറത്തിറങ്ങുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ മുറിയിൽത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടിവന്ന ദാന്യേൽഷായുടെ മുൻപിൽ, വലിയ വ്യസനഭാവത്തിലാണു് നാസിർഖാൻ ഹാജരായതു്: ''ഹജ്ജൂർ, ഞാൻ

വലുതായ ഒരു സങ്കടവാർത്തയുംകൊണ്ടാണു് വന്നിരിക്കുന്നതു്. നമുക്കു ഘോരമായ ഒരാപത്തു സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നു.''

''എന്താണതു്? വേഗം പറയണം.''

''ഷൈക് മുബാറക് ഇന്നലെ രാത്രി ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായം നമുക്കു് എത്രമാത്രം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് അവിടത്തേയ്ക്കു് അറിയാമല്ലോ. ഒന്നരണ്ടാഴ്ചയായി അദ്ദേഹത്തിനു സുഖക്കേടായിരുന്നുവെങ്കിലും ഇത്ര വേഗം അദ്ദേഹം മരിക്കുമെന്നു് ആരും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നു് ഈ സംഗതി അറിയുമ്പോൾ വല്ലാതെ വ്യസനിക്കും. അവിടത്തേയ്ക്കു ഷൈയിക്സാഹിബ്പിനോടു പിതൃതുല്യമായ ആദരവും ബഹുമാനവുമുണ്ടായിരുന്നു.''

''ഷൈക് മരിച്ചുവെങ്കിൽ നമ്മുടെ കാര്യം അപകടത്തിലായി; ഖാൺസാഹേബ്, അദ്ദേഹം സുഖക്കേടുകൊണ്ടുതന്നെയാണോ മരിച്ചതു്? അതോ, നമ്മുടെ വിരോധികളിൽ വല്ലവരും യമധർമ്മരാജാവിനെ സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടോ?''

നാസിർഖാൺ ആലോചിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: ''അങ്ങനെയും വരാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണംകൊണ്ടു് അവർക്കു ഗുണമാണല്ലോ ഉണ്ടാവാനുള്ളതു്. പീതലിനെ സേനാധിപനായി നിയമിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ ഷെയിക് സാഹിബ്പിനു വിപരീതാഭിപ്രായമായിരുന്നെന്നു് എനിക്കറിയാം; അതു പീതലിനുമറിയാം.''

''അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ എനിക്കു യാതൊരു സംശയവുമില്ല. ആ ദുഷ്ടനായ രാജപുത്രൻ വിഷംകൊടുത്തു കൊന്നതാണു്, തർക്കമില്ല; ചക്രവർത്തിയെ ഉടൻതന്നെ അറിയിക്കണം. പ്രത്യേകമായി ഒരാളയയ്ക്കണം, അതിനു തെളിവായി മറ്റു പലതുണ്ടു്. ഇന്നലെ രാത്രിയുണ്ടായ സംഗതികൾ ഒന്നും നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ.''

''അതെന്താണു്?''

സലിംഷാ വേഷം മാറി പീതലിനെ സന്ദർശിച്ചതും അതു

ചാരന്മാർമുഖാന്തിരം അറിഞ്ഞു താൻതന്നെ പീതലിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നതും അവിടെവെച്ചു നടന്ന സംഭവങ്ങളും ഒന്നിനു പത്താക്കി ദാന്യേൽ നാസിർഖാണിനെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. തന്റെ കൈയിലകപ്പെട്ടിരുന്ന സലിമിനെ ബന്ധനത്തിലാക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതു പീതൽ അനുസരിക്കാതിരുന്നതും സലിം ദാന്യേലിനെ ചാട്ടകൊണ്ടടിച്ചപ്പോൾ വിലക്കാതെ കണ്ടുനിന്നതുമെല്ലാം രാജദ്രോഹത്തിന്റെ തെളിവുകളായി അയാൾ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു.

നാസിർഖാൺ പറഞ്ഞു: "അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ സലിംഷാ പീതലിനോടു യോജിച്ചു രാജധാനിയെ എതിർക്കാതിരിക്കയില്ല. അദ്ദേഹം ഇന്നലെ രാത്രി ഇവിടെ എത്തിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ സൈന്യവും നഗരത്തോടു സമീപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈ രാജദ്രോഹികീഴടങ്ങും, തർക്കമില്ല. എല്ലാം വിവരിച്ചു ചക്രവർത്തിക്കുടനെ സന്ദേശമയയ്ക്കണം."

അപ്രകാരംതന്നെ കാലവിളംബംകൂടാതെ, ദാന്യേൽഷായുടെ സ്വന്തം കൈപ്പടയിൽ രാജധാനിയിൽ നടന്ന സംഭവങ്ങളെയെല്ലാം വിവരിച്ചും പീതലിൻമേൽ രാജദ്രോഹക്കുറ്റം ചുമത്തിയും സലിമിന്റെ പ്രേരണയിൽ ഷെയിക് മുബാറക്കിനെ പീതൽതന്നെ വിഷംകൊടുത്തു കൊന്നതാണെന്നു സൂചിപ്പിച്ചും സലിം വലുതായ ഒരു സൈന്യവുമായി ആഗ്രായെ നിരോധിക്കാൻ വരുന്നുണ്ടെന്നു കേൾക്കുന്നതായും വിസ്തരിച്ചു് ഒരു ലേഖനം ചക്രവർത്തിക്കു് അയച്ചു. ഈ എഴുത്തു കൈയിൽ കിട്ടിയാലുടനെ ചക്രവർത്തി ആഗ്രായിലേയ്ക്കു മടങ്ങുമെന്നും് അവർക്കു് അറിയാമായിരുന്നു. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ പീതലിന്റെ ഭാഗ്യം അതോടുകൂടി അസ്തമിക്കുമെന്നും അവർ തീർച്ചയാക്കി. എത്രയും വേഗത്തിൽ ഈ ലേഖനം ചക്രവർത്തിയുടെ കൈയിൽ എത്തിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ തങ്ങൾക്കു വിജയം ലഭ്യമായി എന്നു് അവർ നിശ്ചയിച്ചു.

സലിംഷായുടെ സൈന്യം നഗരനിരോധംചെയ്യുന്നതിനു് അടുത്തുവരുന്നു എന്നുള്ള ശ്രുതി ബസാവുകളിൽ പരന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു; അതു വാസ്തവമായിരുന്നുതാനും. വലുതായ ഒരു സൈന്യം സലിമിന്റെ കീഴിലുണ്ടെന്നു് എല്ലാവക്കുമറിയാമായിരുന്നു. ഷാബാസിന്റെ മരണത്തോടുകൂടി അതിന്റെ മേലുള്ള സകലാധികാരവും സലിംഷായുടെ കൈയിൽ കിട്ടിയതുകൊണ്ടു്, അതിനെ രാജധാനിയുടെ നേക്കു നയിക്കുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിനു വിഷമമുണ്ടായില്ല. രാജാ ജഗന്നാഥിന്റെ കീഴിലുള്ള 25000 രാജപുത്രന്മാർ, മുൻകൂട്ടി അയച്ചിരുന്നവർ, ആഗ്രായ്ക്കു സമീപമെത്തിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഷാബാസിന്റെ മരണശേഷം സൈന്യാധികാരം കൈയേറ്റെടുത്തിരുന്ന ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസിന്റെ കീഴിൽ പീരങ്കിയും പദാതിയും വരുന്നതു കാത്തു് അവർ ഒരേഴുനാഴിക അകലെ പാളയമടിച്ചിരുന്നു. രണ്ടു ദിവസത്തിനകം അവരും വന്നു ചേർന്നപ്പോൾ, ആഗ്രാകോട്ടയെ നിരോധിക്കുന്നതിനും സലിം തിടുക്കപ്പെട്ടു. താൻ സൈന്യവുമായി രാജധാനിയുടെ സമീപമെത്തിയിരിക്കുന്നതിനാൽ ഉടൻതന്നെ ആഡംബരസഹിതം തന്നെ വന്നു സ്വീകരിച്ചു നഗരത്തിന്റെ താക്കോൽ തന്നെ ഏല്പിക്കണമെന്നൊരു ശാസന പീതലിനും ദാനേ്യലിനും അദ്ദേഹം ദൂതന്മാർമുഖാന്തരം അയച്ചു. അതിനു ദാനേ്യൽഷാ മറുപടിയൊന്നും പറഞ്ഞില്ലെങ്കിലും, പീതൽ ആ ദൂതന്മാർമുഖാന്തരംതന്നെ ചക്രവത്തിയുടെ പ്രതിപുരുഷനെന്ന നിലയിൽ ഒരുത്തരവു കൊടുത്തയച്ചു. ചക്രവത്തി ഭെക്കാനിൽ താമസിക്കുന്ന കാലത്തോളം രാജധാനിയിൽ അധികാരം തനിക്കാണെന്നും ചക്രവത്തിയുടെ തുല്യംചാർത്തിയ കല്പനയില്ലാതെ ആ അധികാരം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതല്ലെന്നും അതിനു വിപരീതമായി പ്രവത്തിക്കുന്നവർ ആരായിരുന്നാലും അവരെ രാജദ്രോഹികളായി ഗണിച്ചു ശിക്ഷിക്കുന്നതിനു താൻ മടിക്കയില്ലെന്നുമായിരുന്നു ആ സന്ദേശത്തിന്റെ സാരം. ആഗ്രായ്ക്കു സമീപത്തിൽ ഇത്ര വലിയ സൈന്യവുമായി

വന്നിരിക്കുന്നതുതന്നെ ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പനയെ നിഷേധിക്കുന്നതായി താൻ ഗണിക്കുന്നുവെന്നും അതു ഘോരമായ ഒരു ദ്രോഹകൃത്യം ആരംഭിക്കാതെ സേനയെ ഒഴിച്ചുപോകുന്നതാണു് ഉത്തമമെന്നും പീതൽ മൂണ്ടിക്കാണിക്കാതിരുന്നില്ല. എന്തായാലും രാജധാനിയുടെ രക്ഷയ്ക്കു ബാധകമായി എന്തെങ്കിലും പ്രവർത്തിക്കയ്ണെങ്കിൽ, അതു ചക്രവർത്തിക്കു നേരെ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതായി ഗണിച്ചു താനും യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതാണെന്നും തെളിച്ചുതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നു.

പീതലുമായി നടത്തിയ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു തന്റെ ആലോചനകൾക്കു് ഒരു സഹായവും അയാളിൽനിന്നു ലഭിക്കയില്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന സലിംഷാതന്നെയും ഇതു കൽനമായ ഒരു മറുപടി തനിക്കു ലഭിക്കുമെന്നു വിശ്വസിച്ചില്ല. താൻ സൈന്യവുമായി ആഗ്രാപ്പട്ടണത്തിന്റെ മുൻവശം വരുമ്പോൾ, ബന്ധുവും സ്നേഹിതനുമായ പീതൽ നേരിട്ടു യുദ്ധം ചെയ്യാതെ ഒഴിഞ്ഞുകളയുമെന്നാണു് സലിം വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. നേരേമറിച്ചു്, എന്തായാലും കീഴടങ്ങുകയില്ലെന്നും വേണമെങ്കിൽ യുദ്ധംചെയ്തു കോട്ട പിടിച്ചുകൊള്ളണമെന്നും പീതൽ ദൃഢനിശ്ചയത്തോടെ മറുപടി പറഞ്ഞപ്പോൾ ആ രാജകുമാരൻ അമ്പരന്നു. ആഗ്രാകോട്ട വേഗത്തിൽ പിടിച്ചടക്കാവുന്ന ഒന്നല്ലായിരുന്നു. അകത്തുള്ള പോരാളികൾ ധൈര്യത്തോടെ നില്ക്കുകയാണെങ്കിൽ അതിനെ നിരോധിച്ചു കീഴടക്കുവാൻ എത്ര വലിയ സൈന്യത്തിനും ഒരാറുമാസത്തിൽ കുറയാതെ വേണ്ടിവരുമെന്നു സലിമിനറിയാമായിരുന്നു. സലിമിന്റെ പുറപ്പാടു മനസ്സിലാക്കിയാൽ ഉടനെ ചക്രവർത്തി പ്രബലമായ ഒരു സൈന്യത്തോടെ ദെക്കാണിൽനിന്നു വരാതിരിക്കയില്ല. അതുകൊണ്ടു് ആഗ്രാ ഉടനെ കീഴടങ്ങിയില്ലെങ്കിൽ യുദ്ധംചെയ്തു ജയിച്ചു കീഴടക്കുവാൻ സമയമില്ലെന്നും അതിനുള്ള ശക്തി തനിക്കില്ലെന്നും സലിം അറിഞ്ഞിരുന്നു.

പീതലിന്റെ മുപടി എത്ര വലിയ ആശാഭംഗമാണു് സലിമിനുണ്ടാക്കിയതെന്നു് ഇതിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കാമല്ലോ. ആ രാജപുത്രന്റെ അചഞ്ചലമായ സ്വാമിഭക്തിനിമിത്തം തന്റെ മനോരഥങ്ങൾ ഒന്നോടെ ഭഗ്നമാകുന്നതു് അയാൾ കണ്ടു. [illegible] വും തുടങ്ങിയ കാര്യത്തിൽനിന്നു് ഒഴിക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും താൻ സേനയുമായി ഇത്രത്തോളം വന്ന സ്ഥിതിക്കും തന്റെ സംരംഭങ്ങൾ ചക്രവർത്തി അറിഞ്ഞിരിക്കുവാൻ ഇടയുള്ളതുകൊണ്ടും തന്റെ പരിശ്രമത്തിൽനിന്നു പിന്മാറുന്നതു തന്റെ പൌരുഷത്തിനു ഹാനികരമാകുമെന്നും അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഫലം എങ്ങനെയായാലും ഒരു കൈ നോക്കാതിരുന്നാൽ സ്ത്രീകൾ പോലും തന്നെ നിന്ദിക്കുമെന്നും ഒക്രാകൾ തന്നെ അനാദരിക്കുമെന്നും വീരന്മാരിലഗ്രേസരനായ തന്റെ അച്ഛനും തന്നോടുള്ള ബഹുമാനം കുറയുമെന്നും അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ടൈമൂർവംശജന്മാക്കുണ്ടായിരുന്ന നിസ്തുലപൌരുഷം സലിമിൽ തികച്ചുമുണ്ടായിരുന്നു. മറ്റു പല ദോഷങ്ങൾ ആ രാജകുമാരനെ ബാധിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും ഭീരുത, ചാഞ്ചല്യം, വലിയ കാര്യങ്ങളിൽ അനവധാനത ഇങ്ങനെ രാജാക്കന്മാക്കു യോജിക്കാത്ത ദൂഷ്യങ്ങൾ സലിംഷായ്ക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് എന്തായാലും ആഗ്രാപട്ടണത്തെ ഉടൻതന്നെ എതിർക്കണമെന്നും ആ നഗരത്തെ പിടിച്ചടക്കാൻ സാധിച്ചില്ലെങ്കിൽ ചെയ്യേണ്ടതു പിന്നെ ആലോചിക്കാമെന്നും അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി. യുദ്ധത്തിനുള്ള നടപടികൾ ആരംഭിക്കുന്നതിനു മുൻപു തന്റെ സേനാനായകന്മാരെയും ഉപദേഷ്ടാക്കളെയും വിളിച്ചു് അവരുടെയും അഭിപ്രായങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതു് ഉത്തമമെന്നു് അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചു. രാജാ ജഗന്നാഥസിംഹൻ, ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസ്, മീർ ഉസ്മാൻ എന്നീ സ്നേഹിതന്മാരെ വേഗം തന്റെ കൂടാരത്തിലേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു. കാര്യങ്ങൾ വിവരംപോലെ അവരെ മനസ്സിലാക്കി എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് അവരോടു ചോദിച്ചു. പല യുദ്ധക്കളങ്ങളിൽ

ഖ്യാതിനേടിയിരുന്ന മീർ ഉസ്മാൻ മടിക്കുടാതെ പറഞ്ഞു: "എന്താണു് സംശയിക്കാനുള്ളതു്? നമ്മുടെ കീഴിലുള്ള സൈന്യത്തിനു് ആഗ്രാകോട്ട പിടിച്ചടക്കുവാൻ സാധിക്കും. പട്ടണത്തിനകത്തുള്ള ജനങ്ങളിൽ ഒട്ടുമുക്കാലുംതന്നെ നമ്മുടെ പക്ഷമാണു്. നമുക്കു് അവർ വേണ്ട സഹായം ചെയ്യാതിരിക്കയില്ല. ഈ കോട്ടയെ നാലുപാടും വളയുന്നതിനു വേണ്ട സൈന്യം നമ്മുടെ കീഴിലുണ്ടു്. കോട്ട തല്ലിത്തകർത്തു് അകത്തു കയറുവാൻ താമസം വേണ്ടിവന്നേയ്ക്കാമെങ്കിലും അകത്തുള്ളവരെ പട്ടിണി കിടത്തി കീഴടക്കുവാൻ എന്താണു് പ്രയാസം? പീതലിന്റെ കീഴിൽ 25000 രാജപുത്രസൈന്യമേ ഉള്ളു. അവരോടു മുഹമ്മദീയജനങ്ങൾക്കു വിരോധമായിരിക്കുന്നതാനും. അതുകൊണ്ടു് ഉടൻതന്നെ കോട്ടയെ നിരോധിക്കാൻ കല്പന കൊടുക്കണമെന്നാണു് എന്റെ അഭിപ്രായം."

സലിം തല കുലുക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായമെന്താണെന്നു മനസ്സിലാക്കുന്നതിനു മറുള്ളവർക്കു സാധിച്ചുമില്ല. ഭഗവാൻദാസു് പറഞ്ഞു: "മീർസാഹേബു്, നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. പക്ഷേ അതിനു് ഒരു തരക്കേടേയുള്ളു. ഇപ്പോൾത്തന്നെ ചക്രവർത്തിക്കു് ആൾ പോയിക്കാണണം. സംഗതികൾ അറിഞ്ഞാലുടൻ അദ്ദേഹം സൈന്യവുമായി പുറപ്പെടുമെന്നതിനു സംശയമില്ല. അപ്പോൾ നഗരവിരോധംചെയ്യുന്ന നമ്മുടെ പടയുടെ കഥ എന്തായിരിക്കും?"

മീർഉസ്മാൻ പറഞ്ഞു: "അതു സാരമില്ല. ചക്രവർത്തിയുടെകൂടെ വലുതായ ഒരു സൈന്യം ദെക്കാണിൽനിന്നു വരാൻ സാധിക്കയില്ലല്ലോ. സൈന്യത്തിന്റെ വലിയൊരു ഭാഗം അവിടെത്തന്നെ യുദ്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്. ആ സ്ഥിതിക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെയുള്ള സൈന്യത്തിനു നമ്മോടെതിരിടാൻ സാധിക്കുന്നതാണോ? ചക്രവർത്തി നേരിട്ടു വരികയില്ലെന്നാണു് എന്റെ അഭിപ്രായം. വന്നാൽത്തന്നെ അദ്ദേഹത്തെ യുദ്ധംചെയ്തു തോല്പിക്കാൻ വൈഷമ്യമുമില്ല."

ഭഗവാൻദാസു് ചിരിച്ചു: ''കൊള്ളാം, മീർസാഹേബു്. ചക്രവത്തിക്കു് എതിരായി യുദ്ധംചെയ്യാമെന്നല്ലേ? അതിനു് ഈ സൈന്യത്തിൽ എത്ര പേർ തയ്യാറുണ്ടാകുമെന്നു നിങ്ങൾക്കു തോന്നുന്നു? സർവ്വേശ്വരനു തുല്യനായ അക്ബർ പാദുഷായോടു നേരിട്ടെതിർക്കുവാൻ ഈ കൂട്ടത്തിലാരുണ്ടു്? അദ്ദേഹം കൈവീശി വന്നാൽ ചെന്നു നമസ്കരിക്കുന്നതിനു തയ്യാറില്ലാത്തവർ ആരുണ്ടു്?''

എന്നിട്ടു സലിമിനോടു തിരിഞ്ഞു പറഞ്ഞു: ''ഹജൂർ, അവിടത്തേയ്ക്കു ചക്രവത്തിയോടു യുദ്ധംചെയ്തു രാജ്യമടക്കണമെന്നഭിപ്രായമുണ്ടോ?''

''അച്ഛനോടൊരു കാലത്തും യുദ്ധംചെയ്യണമെന്നില്ല. അങ്ങനെ ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ ഉള്ള ഫലം സന്ദിഗ്ധമല്ലതാനും. വൻപുപറയുന്ന ഉസ്മാനും അച്ഛൻതിരുമേനിയെ നേരിട്ടു കാണുമ്പോൾ പൂച്ചതന്നെ. ആ ആലോചന വെറുതെയാണു്. എന്നാൽ ഭഗവാൻദാസു്, നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായമെന്താണു്?''

''ഹജൂർ, എനിക്കു തോന്നുന്നതു ഞാൻ പറയാമല്ലോ. ആ ഗ്രാപട്ടണം പിടിക്കുന്നതിനു് ശ്രമിക്കേണ്ട. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ നമുക്കു ജയവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ചക്രവത്തിക്കു നമ്മെ ഇളക്കാൻ സാധിക്കാത്തവിധം ബലമുള്ള ഒരു കോട്ടയിൽ താമസമുറപ്പിച്ചു് അതിനു സമീപമുള്ള രാജ്യങ്ങൾ കൈവശമടക്കി ഭരിക്കയാണു് വേണ്ടതെന്നു തോന്നുന്നു. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ പുത്രനോടു യുദ്ധംചെയ്യാൻ ചക്രവത്തിയും മടിക്കും. കുറച്ചുകാലംകൊണ്ടു തമ്മിൽ സമാധാനമുണ്ടാകയും ചെയ്യും.''

സലിം കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ചിരുന്നു. ഈ അഭിപ്രായം ശരിയെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനും തോന്നാതിരുന്നില്ല. അച്ഛനുമായിട്ടു യുദ്ധംചെയ്യാ ഭാഗ്യം പരീക്ഷിക്കണമെന്നോ അച്ഛനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കി രാജ്യംഭരിക്കണമെന്നോ ഉള്ള വിചാരം സലിമിനില്ലായിരുന്നു. കിരീടാവകാശം ഭാന്യേൽഷായ്ക്കു് ആക്കുന്നതു് അത്ര

എളുപ്പമായ ഒരു സംഗതിയല്ലെന്നു് അക്ബറിനെ മനസ്സിലാക്കണമെന്നും അക്ബറിന്റെ മന്ത്രിമാരിൽ തനിക്കു വിപരീതമായി നില്ക്കുന്നവരെ അകറ്റണമെന്നും തന്റെ പൌരുഷവും ശക്തിയും അച്ഛനെ മനസ്സിലാക്കേണമെന്നുമേ ആ രാജകുമാരൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. ആ സ്ഥിതിക്കു ഭഗവാൻദാസിന്റെ ഉപദേശം നന്നെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. സലിം ചോദിച്ചു: "അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഏതു കോട്ടയും ദേശവുമാണു് നമുക്കു കൈവശപ്പെടുത്താവുന്നതു്?"

"അതേപ്പറ്റി വളരെ ആലോചിക്കാനില്ല. ഒന്നുകിൽ ലാഹോർ, അല്ലെങ്കിൽ അല്ലഹബാദു്—ഇവയിലൊന്നു പിടിച്ചടക്കാമെങ്കിൽ അവിടമൊരു ഉപരാജ്യമായി ഭരിക്കാം. ലാഹോർ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രണ്ടാമത്തെ തലസ്ഥാനമാണു്. പക്ഷേ അതു കീഴടക്കിയാൽ ചില ദോഷങ്ങളുണ്ടു്. കാബൂളിൽനിന്നും ആഗ്രായിൽനിന്നും നമ്മോടെതിർക്കുവാൻ സാധിക്കും. ആലോചിച്ചതിൽ അതിലും നല്ലതു് അല്ലഹാബാദാണു്. ഒന്നാമതു ഗംഗാതടം മുഴുവൻ നമുക്കു കീഴടങ്ങും. രണ്ടാമതു്, ബംഗാളിലെ സുബേദാർ രാജാ മാനസിംഹൻ നമ്മോടെതിരിടുകയില്ല. മൂന്നാമതു് അവിടത്തെ ഉഷ്ണം വളരെ ബലമുള്ളതും പിടിച്ചടക്കാൻ അത്രതന്നെ എളുപ്പമില്ലാത്തതുമാണല്ലോ."

"ശരി, ശരി. ഭഗവാൻദാസു്, നമ്മുടെ സ്ഥാനം അവിടെത്തന്നെ ഉറപ്പിക്കണം. അവിടത്തെ കില്ലേദാർ നമ്മുടെ സ്നേഹിതനുമാണു്. അയാൾ നമ്മെ സഹായിക്കാതേയുമിരിക്കയില്ല. എന്റെ ശുപാശ്രയനുസരിച്ചാണു് അച്ഛൻ അയാളെ അവിടെ നിയമിച്ചുത്തന്നെ. രാജാജഗന്നാഥൻ ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. എന്താണു് പറയൂ, തന്റെ അഭിപ്രായം?"

"എനിക്കു് ഒന്നേ തോന്നുന്നുള്ളൂ. ആഗ്രാപട്ടണം പിടിച്ചടക്കാൻ സാധിക്കുമെങ്കിൽ അതാണുത്തമം. ഒന്നു പരിശ്രമിക്കാതെ ഒഴിച്ചുപോകുന്നതു ശരിയല്ല. യുദ്ധംചെയ്തു പിടിച്ചടക്കാൻ

സാധിക്കയില്ലെന്നാണ് എന്റെയും അഭിപ്രായം. പക്ഷേ കൌശലം പ്രയോഗിച്ചുനോക്കിയാൽ സാധിക്കയില്ലേ? പട്ടണത്തിൽത്തന്നെ ലഹളയുണ്ടാക്കാൻ സാധിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു. പോരെങ്കിൽ പീതൽ നമ്മുടെ വശത്താവാൻ പല പ്രയോഗവും ചെയ്യാമല്ലോ.''

''അതെന്താണ്?''

''പീതലിനു സ്വന്തമായി രാജ്യമൊന്നുമില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിനു രാജാറായിസിംഹന്റെ അനുജൻ എന്ന സ്ഥാനമേ ഉള്ളല്ലോ. നമുക്കു വിരോധിയായി നിൽക്കുന്ന ഏതെങ്കിലും ഒരു രാജാവിന്റെ സ്ഥാനത്തു് അദ്ദേഹത്തെ വാഴിക്കാമെന്നു ഹജൂർ കല്പിക്കയാണെങ്കിൽ അയാളെ നമ്മുടെ വശത്തു വരുത്തുവാൻ സാധിക്കയില്ലേ? ഏതു വലുതായ ആളുകൾക്കും ഉള്ളിൽ ആഗ്രഹങ്ങൾ കാണും. അതു് അറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിക്കയാണെങ്കിൽ അവരെ വശപ്പെടുത്താൻ സാധിക്കും. അവിടുത്തെ കല്പനയുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ ഒന്നു ശ്രമിച്ചുനോക്കാം. ഏതായാലും ചക്രവർത്തി പുറപ്പെട്ടവരാൻ കുറഞ്ഞപക്ഷം പതിനഞ്ചു ദിവസം വേണമല്ലോ. അതിനിടയിൽ വല്ലതും ഈവഴി സാധിക്കുമോ എന്നു നോക്കേണ്ടതാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. അതിനു സാധിക്കാത്തപക്ഷം, ഒഴിഞ്ഞു് അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു പോകുന്നതിനും തടസ്സമില്ലല്ലോ.''

''പീതൽ നിങ്ങളുടെ ആലോചനകൾക്കു വശംവദനാകുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല; എങ്കിലും പരിശ്രമിക്കുന്നതുകൊണ്ടു തരക്കേടില്ലല്ലോ. കൂടാതെ അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു് ആരും പോയി അവിടെയെല്ലാം നമുക്കു യോജിച്ചപടി ഏർപ്പാടുചെയ്യുന്നതിനു സമയവും കിട്ടും. എന്നാൽ അങ്ങനെതന്നെയാവട്ടെ. ജഗന്നാഥസിംഹൻ, പീതലുമായുള്ള ആലോചന നിങ്ങളെത്തന്നെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭഗവാൻദാസ് രഹസ്യമായി ഇന്നുതന്നെ അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടട്ടെ. സൈന്യത്തിന്റെ മേലധികാരം ഉസ്മാൻ വഹിക്കും.''

ഈ തീച്ചയനുസരിച്ചുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ ഉടൻ ചെയ്യുന്നതി നു കല്പനയായി. ദിവാൻ ഭഗവാൻദാസ് ചെറുതായ ഒരുകമ്പടി യോടും വലുതായ ഭണ്ഡാരത്തോടുംകൂടി അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു തി രിച്ചു. ഉസ്മാൻ ആഗ്രായെ വളഞ്ഞു സേനയെ നിറുത്തി. രാജാ ജഗന്നാഥൻ പട്ടണത്തിലേയ്ക്കു രഹസ്യമായിപ്പോയതു മറ്റാരും അറിഞ്ഞതേയില്ല.

സലിംഷായുടെ സൈന്യം രാജധാനിക്കു സമീപമെത്തി യെന്നറിഞ്ഞതുമുതൽ നഗരരക്ഷയ്ക്കു വേണ്ട സകലകാര്യങ്ങളിലും ബദ്ധശ്രദ്ധനായി പീരുൽ ജോലി ചെയ്തുതുടങ്ങിയിരുന്നു. ആ രാ ജകുമാരന്റെ പക്ഷത്തിലുള്ള പുരോഹിതന്മാരും ഒമ്രാകളും പട്ട ണത്തിൽത്തന്നെ വഴക്കുകളുണ്ടാക്കാൻ ശ്രമിക്കാതിരിക്കയില്ല എ ന്നു തീച്ചയാക്കി, ആദ്യമായി പീതൽ ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധ പ്പെടുത്തി. ചക്രവർത്തിയുടെ അധികാരത്തെ ധ്വംസിക്കുന്നതിനു് ഒരു വിദ്രോഹിസൈന്യം നഗരപ്രാന്തങ്ങളിൽ അണഞ്ഞിരിക്കു ന്നതിനാൽ, അവർക്കു സഹായമായി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാനൊ രുമ്പെടുന്നവരെ ജാതിമതഭേദംകൂടാതെ തൂക്കിലിടുന്നതാണെന്നു പറകൊട്ടി അറിയിച്ചു. രാജാധികാരത്തിനെതിരായി കിംവദ ന്തികൾ പരത്തുകയോ പട്ടണത്തിൽ കശപിശകൾ ഉണ്ടാക്കുക യോ ചെയ്യുന്നവരെ മുക്കാലിയിൽക്കെട്ടി അടിക്കുന്നതാണെന്നും പരസ്യങ്ങൾ പ്രധാനസ്ഥലങ്ങളിൽ വായിച്ചുകേൾപ്പിച്ചു. ഇതു കൊണ്ടു പോരാത്തതുപോലെ ബസാറുകളിലും വലിയ രാജവീ ഥികളിലും പട്ടാളക്കാരെ ഗാട്ടമിട്ടു.

സലിമിനു സഹായമായി പട്ടണത്തിൽ ലഹളകളുണ്ടാക്ക ണമെന്നു് ആരെങ്കിലും ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ, പീതലിന്റെ ഈ മുൻകരുതലുകൾ കണ്ടപ്പോൾ അവർ അടങ്ങിപ്പാത്തതേയു ള്ളൂ. ചക്രവർത്തിയുടെ സീമന്തപുത്രനു വിപരീതമായി ഇതു ഉൗ ഹിച്ചിത്തിൽ നടപടികൾ നടത്തുമെന്നു് ആരും വിചാരിച്ചില്ല. പട്ടണത്തിൽ അഭ്യന്തരകലഹങ്ങൾ ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതിനുമാ

തുമല്ല അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധിച്ചതു്. കോട്ടയുടെ പ്രധാനഭാഗങ്ങളിൽ തോക്കുകൾ ഉറപ്പിച്ചും ബലപ്പെടുത്തേണ്ട സ്ഥലങ്ങൾ ബലപ്പെടുത്തിയും രക്ഷാസൈന്യത്തെ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചും അവരുടെ ഭക്ഷണം മുതലായ കാര്യങ്ങൾക്കുള്ള ഏർപ്പാടുകളിൽ കുഴപ്പം വരാതെ നോക്കിയും, എന്നുവേണ്ട, എല്ലാ കാര്യത്തിലും ഒരുപോലെ മേൽനോട്ടം വഹിച്ചും അദ്ദേഹം തന്റെ ധൈര്യത്തെയും രാജഭക്തിയെയും വേണ്ടതുപോലെ വെളിപ്പെടുത്തി. ചക്രവർത്തിയോടു ജനങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്ന അതിരറ്റ ബഹുമാനംകൊണ്ടും ഭക്തികൊണ്ടും നഗരവാസികൾ പീതലിന്റെ ഹിതാനുവർത്തികളായിത്തന്നെ വസിച്ചു.

ഈ കാര്യങ്ങളിലെല്ലാം പീതലിന്റെ വലംകൈയായി നിന്നിരുന്നതു ദൽപത്സിംഹനായിരുന്നു. അംഗരക്ഷകനെന്നുള്ള നില മാറി ഉപസേനാനിയെന്ന പദംതന്നെ ആ യുവാവു വഹിച്ചിരുന്നു. ചെറുപ്പകാലംമുതലേ അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്ന യുദ്ധപരിചയം ഇവിടെ വലിയ ഒരുപകാരമായിത്തീർന്നു. നഗരവാസികളായ മിക്ക പ്രഭുക്കന്മാർക്കും യുദ്ധത്തോടു നേരിട്ടു പരിചയം കുറവായിരുന്നതിനാൽ ദൽപത്സിംഹൻ ചെറുപ്പക്കാരനെങ്കിലും വലിയ അധികാരങ്ങൾ വഹിച്ചിരുന്നതിൽ അവർ അസൂയ കാണിച്ചിരുന്നില്ല.

ഇങ്ങനെ നഗരത്തിനു പുറത്തുകിടന്ന സലിമിന്റെ സൈന്യവും അകത്തു രക്ഷയ്ക്കായി നിന്നിരുന്ന പീതലിന്റെപദാതിയും യുദ്ധത്തിനു തയ്യാറായിരുന്നുവെങ്കിലും, വ്യാഘ്രശാർദ്ദൂലങ്ങളെപ്പോലെ കോപത്തോടെ അന്യോന്യം നോക്കിനിന്നതല്ലാതെ വെടിവെച്ചുതുടങ്ങിയിരുന്നില്ല. നഗരത്തെ രക്ഷിക്കണമെന്നുമാത്രം ചക്രവർത്തി കല്പിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു് സലിമിന്റെ സൈന്യത്തെ എതിർത്തു് ഓടിക്കേണ്ട കടമ തനിക്കില്ലെന്നു പീതൽ സമാധാനിച്ചു. ആഗ്രാകോട്ടയെ പിടിച്ചടക്കുവാൻ തക്ക ശക്തി തനിക്കില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ഇങ്ങോട്ടെതിർക്കാതെ യുദ്ധത്തിനു മുതിരേണ്ടാ എന്നു സലിമും തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

പീതലിനെ കൌശലംകൊണ്ടു വശത്താക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ട രാജാജഗന്നാഥൻ നഗരത്തിനകത്തു കടന്നയുടനെ സലിമിന്റെ പക്ഷത്തിലുള്ള ചില പ്രഭുക്കന്മാരെ കാണുവാനാണു് പോയതു്. അവരിൽനിന്നു പീതലിന്റെ നടപടികളുടെ ഗൌരവം മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ ആ തന്ത്രജ്ഞനായ രാജപുത്രനും ഒട്ടു കുഴങ്ങി. ഇതു നിഷ്കൃഷ്യയായി നഗരരക്ഷാമാഗ്രങ്ങൾ ഏല്പിച്ചുചെയ്യുന്ന രാജപ്രതിനിധിയെ തന്റെ കൃത്യത്തിൽനിന്നും സ്വാമിഭക്തിയിൽനിന്നും വ്യതിചലിപ്പിക്കാൻ ഉദ്യമിക്കുന്നതുതന്നെ ആപൽക്കരമായിത്തീർന്നേയ്ക്കാമെന്നു് അയാൾ ശങ്കിച്ചു. താൻ എന്തുതന്നെ ചെയ്താലും, എന്തെല്ലാം ഭീഷണി പറഞ്ഞാലും, എങ്ങനെയെല്ലാം വ്യാമോഹിപ്പിക്കാൻ നോക്കിയാലും, പീതൽ സലിമിന്റെ പക്ഷത്തിൽ ചേരുന്നതല്ലെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നിത്തുടങ്ങി. വിജയം ദുഷ്പ്രാപമെന്നു തോന്നിയെങ്കിലും, താൻ ഉദ്ദേശിച്ച കാര്യത്തിൽനിന്നു പിൻവലിക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി പീതലിനെ നേരിട്ടു കാണുകതന്നെയെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. വളരെക്കാലമായി അദ്ദേഹത്തോടു പരിചയവും സ്നേഹവുമായിരുന്നതിനാൽ രഹസ്യമായ ഒരു കൂടിക്കാഴ്ചയ്ക്കു പ്രതിബന്ധമുണ്ടാകുമെന്നു് അയാൾ ശങ്കിച്ചില്ല. അതുകൊണ്ടു മറ്റു പ്രഭുക്കന്മാരെ ആരെയും അറിയിക്കാതെ അനുചരന്മാരിൽ ഒരാളെ തന്റെ സന്ദേശത്തിനു സമയം നിശ്ചയിച്ചുതരണമെന്നുള്ള അപേക്ഷയോടെ പീതലിന്റെ വാസഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു് അയച്ചു. ആ സന്ദേശത്തിനു കിട്ടിയ മറുപടി ജഗന്നാഥസിംഹനെ വിഷമിപ്പിച്ചു. തന്റെ ബന്ധുവും സ്നേഹിതനുമായ രാജാജഗന്നാഥിനെ ഏതു സമയത്തും കാണുന്നതിനു തനിക്കു സന്തോഷമാണെന്നും എന്നാൽ നഗരനിരോധംചെയ്യുന്ന സേനയുടെ ഒരു വിഭാഗത്തിന്റെ നായകൻ രാജദ്രോഹിയാകകൊണ്ടു് അയാളുമായി ഇടപെടുന്നതിനു തനിക്കു സമ്മതമല്ലെന്നും അഥവാ കണ്ടേണ്ടിവന്നാൽ താൻ ഏതു വിധത്തിലാണു് സംസാരിക്കേണ്ടതെന്നു് അ-

പ്പോൾ തീച്ചപ്പെടുത്തുന്നതാണെന്നുമായിരുന്നു ആ സന്ദേശത്തിന്റെ സാരം. സലിമിന്റെ പ്രതിനിധി എന്ന നിലയിൽ തനിക്കു സന്ദർശനാവസരം ലഭിക്കയില്ലെന്നു ജഗന്നാഥസിംഹൻ മനസ്സിലാക്കി. മറുള്ളവരുടെ കൂട്ടത്തിൽവെച്ചു കാണുവാനിടവന്നാൽ പിതൽ തന്നെ രാജദ്രോഹിയെന്ന നിലയിൽ ബന്ധനത്തിലാക്കുന്നതിനും മടിക്കയില്ലെന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചു. ഈ സ്ഥിതിക്കു് അനുഷ്ഠേയമെന്തെന്നു് ആ ചാണക്യൻ ആലോചിച്ചുനോക്കിയതിൽ തൽക്കാലം ഒന്നുംതന്നെ തെളിഞ്ഞുകണ്ടില്ല. എന്തായാലും അദ്ദേഹത്തിനെ കണ്ടു കാര്യം പറകയാണു് വേണ്ടതെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി ബുൻദിരാജാവിന്റെ സഹായം അപേക്ഷിച്ചു.

ബുൻദിയിലെ ഭോജസിംഹരാജാവു് അക്കാലത്തെ വലിയ ഒരു പ്രാകളിൽ ഒരാളായിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹം രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടാറുണ്ടായിരുന്നില്ല. ചക്രവത്തി സൂത്രംകൊണ്ടു് ആ രാജ്യം പിടിച്ചടക്കിയെങ്കിലും, രാജാഭോജന്റെ ധൈര്യവും രാജധർമ്മനിഷ്ഠയും കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു് അദ്ദേഹത്തെ മറുള്ളവരിൽ കവിഞ്ഞു ബഹുമാനിച്ചിരുന്നു. രാജധാനിയിൽ ഇടയ്ക്കിടെ വന്നു താമസിക്കാറുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, ചക്രവത്തിയ്ക്കു തന്നോടു വിശ്വാസവും സ്നേഹവുമായിരുന്നുവെങ്കിലും, മറു ഹിന്ദുരാജാക്കന്മാരെന്നപോലെ, സാമ്രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടുകയോ ചക്രവത്തിയുടെ ആജ്ഞാകരനായി യുദ്ധത്തിലും രാജ്യഭരണത്തിലും എപ്പെടുകയോ അദ്ദേഹം ചെയ്തിരുന്നില്ല. ഈ കാരണംകൊണ്ടു്, കക്ഷിഭേദമില്ലാതെ രാജധാനിയിലെ പ്രഭുക്കന്മാർക്കെല്ലാവർക്കും അദ്ദേഹത്തെ സ്നേഹവും വിശ്വാസവുമായിരുന്നു. ഹിന്ദുരാജാക്കന്മാരെല്ലാവരും ഭോജരാജാവിനെ ഒരു ജ്യേഷ്ഠഭ്രാതാവായി ഗണിച്ചു ബഹുമാനിച്ചിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ രാജധാനിയിലെ കലഹങ്ങളെയും സൌന്ദര്യപ്പിണക്കങ്ങളെയും കവിഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന അദ്ദേഹംവഴി എന്തെങ്കിലും

സാധിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നുള്ള വിചാരത്തിൽ ജഗന്നാഥസിംഹൻ യമുനാതീരത്തിലുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽ ചെന്നു. താൻ സലിംഷായുടെ സന്ദേശവുംകൊണ്ടാണു് വന്നിരിക്കുന്നതെന്നും സാമ്രാജ്യത്തിൽ കലാപവും അന്തഃഛിദ്രവും ക്ലേടാതെ കഴിച്ചാൽക്കൊള്ളാമെന്നുള്ള ആഗ്രഹംകൊണ്ടു പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോറിനോടു ചില ആലോചനകൾ നടത്തിയാൽക്കൊള്ളാമെന്നാണു് തന്റെ ആഗ്രഹമെന്നും ജഗന്നാഥസിംഹൻ അദ്ദേഹത്തെ അറിയിച്ചു. എന്തെല്ലാമാണു് ആ ആലോചനകൾ എന്നു് അറിയുന്നതിനുള്ള കൌതുകം രാജാഭോജൻ കാണിച്ചില്ല. സ്വല്പനേരം ആലോചിച്ചശേഷം അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "സലിംഷായുടെ നടപടികൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിനും സ്ഥിതിക്കും യോജിച്ചതല്ലെന്നാണു് എന്റെ അഭിപ്രായം. ഭാരതചക്രവർത്തിസ്ഥാനത്തിനു് അവകാശിയായ അദ്ദേഹം അച്ഛനോടു പിണങ്ങി രാജ്യത്തിൽ ഛിദ്രമുണ്ടാക്കുകയാണെങ്കിൽ, മേലാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്മാരും ഈ നയം ഉപേക്ഷിക്കുന്നതാണോ?"

"അതുതന്നെയാണു് എന്റെയും അഭിപ്രായം. രാജകുമാരനും ആ വിചാരം ഇല്ലാതില്ല. അതുകൊണ്ടു വഴക്കില്ലാതെ തീരണമെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആലോചന. പീതലിന്റെ ഉത്തരവനുസരിച്ചു് അദ്ദേഹത്തെ രാജധാനിയിലേയ്ക്കു കടത്തിവിടാത്തതുകൊണ്ടു സ്വല്പം ഒരു മുഷിച്ചിലുണ്ടെന്നേ ഉള്ളൂ."

"അതുകൊണ്ടു്, ഞാൻ എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതു്?"

"പീതലിനെ രഹസ്യമായി എനിക്കു കാണുവാൻ ഒരു വഴിയുണ്ടാക്കിത്തരണം. ഞാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടു് അദ്ദേഹം അതു സമ്മതിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു കാണുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും വരാം. അതുകൊണ്ടു് അവിടത്തേയ്ക്കു ദയവുണ്ടായി ഇങ്ങോട്ടൊന്നു ക്ഷണിക്കണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു."

"അദ്ദേഹത്തിനിപ്പോൾ വളരെ ജോലിത്തിരക്കുള്ള സമയമാണു്, ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു ക്ഷണിച്ചാൽ തൽക്കാലം അസൌകര്യമായി എന്നു വരാം."

"അവിടുന്നു ക്ഷണിച്ചാൽ എന്തസൌകര്യമുണ്ടെങ്കിലും വരാതിരിക്കയില്ല. കാര്യത്തിന്റെ ഗൌരവംകൊണ്ടു ഞാൻ പറയുന്നതാണു്."

ജഗന്നാഥസിംഹന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു ഭോജസിംഹൻ ഉടൻതന്നെ, ഒരാളെ പീതലിന്റെ സമീപത്തേയ്ക്കു പറഞ്ഞയച്ചു. അദ്ദേഹം സേനാകാര്യങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കയായിരുന്നുവെങ്കിലും, കാലവിളംബംകൂടാതെ കുതിരപ്പുറത്തു കയറി രണ്ടനുചരന്മാരോടുമാത്രംകൂടി ബുൻദികൊട്ടാരത്തിൽ വന്നു. മഹാരാജപൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോർ ഗൃഹത്തിനു സമീപമാകാറായി എന്നു ഗാട്ടുകാർ വന്നറിയിച്ച ഉടനെ, ഭോജസിംഹൻ കാൽനടയായി ഗൃഹദ്വാരംവരെ ചെന്നു് അദ്ദേഹത്തെ യഥാവിധി എതിരേറ്റു. താണു തൊഴുതു തന്റെ പാദങ്ങളെ തൊടുന്നതിനുദ്യമിച്ച പീതലിനെ ഉയർത്തി സ്നേഹപുരസ്സരം ആശ്ലേഷംചെയ്തശേഷം ഭോജസിംഹൻ പറഞ്ഞു: "അനുജനെ ഇപ്പോൾ ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചതിൽ എനിക്കു സങ്കടമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അസൌകര്യം വലുതായിട്ടൊന്നുമില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു."

"ഏതു സമയത്തും ആജ്ഞാപിക്കുവാൻ അവിടത്തേയ്ക്കു് അധികാരമുണ്ടല്ലോ. ഇത്ര ധൃതിയായി വിളിച്ചതുകൊണ്ടു്, എന്തോ അത്യാവശ്യകാര്യമുണ്ടെന്നു വിചാരിക്കുന്നു."

"എന്റെ കാര്യമായിട്ടല്ല ഇപ്പോൾ ഞാൻ ക്ഷണിച്ചതു്. ജഗന്നാഥസിംഹനു് എന്തോ നിങ്ങളോടത്യാവശ്യമായി പറയേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു്. അതു് എന്താണെന്നു ഞാൻ അന്വേഷിച്ചതേയില്ല. ചക്രവർത്തിയും സലിംഷായുമായി യുദ്ധംകൂടാതെ കഴിച്ചാൽ ഉത്തമമായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കാഗ്രഹമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അയാളെ നേരിട്ടു കാണണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു."

"അവിടുന്നാവശ്യപ്പെടുന്നതുപോലെ ചെയ്യുന്നതിനു ഞാൻ സന്നദ്ധനാണു്. പക്ഷേ അതുകൊണ്ടു ഫലമൊന്നുമുണ്ടാകുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല."

"എന്തായാലും ജഗന്നാഥസിംഹൻ നമുക്കു രണ്ടാൾക്കും വേണ്ടപ്പെട്ട ആളാണല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെ ഒന്നു കണ്ടുകളയുക. എന്റെ സ്ഥിതികരണമറിയിൽ ഇരിക്കുകയാണു്. അങ്ങോട്ടു ചെല്ലാമല്ലോ."

സലിമിനോടുള്ള സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു് ആ രാജകുമാരന്റെ മനോഗതങ്ങൾ എന്താണ്ടു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന പീതലിനു ജഗന്നാഥസിംഹന്റെ ആലോചനകൾ ദുരൂഹങ്ങളായിരുന്നില്ല. എന്തെങ്കിലും വിധത്തിൽ തന്നെ ആ കക്ഷിയോടു ചേർക്കുന്നതിനാണു് അവർ ഉദ്യമിക്കുന്നതെന്നും അതിലേയ്ക്കുള്ള ആലോചനകൾ ഒന്നായിരിക്കണം ജഗന്നാഥസിംഹൻ കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നതെന്നും പീതൽ നിശ്ചയിച്ചു. അതിലേയ്ക്കുള്ള മറുപടിയും അദ്ദേഹം മനസ്സുകൊണ്ടു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ജഗന്നാഥൻ ഇരിക്കുന്ന മുറിയിലേയ്ക്കു് അദ്ദേഹം കടന്നപ്പോൾ ധീരോദാത്തനായ ആ രാട്ടോറുടെ മുഖത്തു് അസാമാന്യമായ ഗൌരവം തിളങ്ങിയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാവം കണ്ടപ്പോൾ, താൻ വഹിക്കുന്ന സന്ദേശം പറയേണ്ടതായ ആവശ്യമേയില്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ ജഗന്നാഥസിംഹൻ ചുവടൊന്നു മാറിച്ചവുട്ടുന്നതിനു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അന്യോന്യം ആലിംഗനംചെയ്തശേഷം പീതൽ ചോദിച്ചു: "സലിംഷായ്ക്കു സുഖംതന്നെയല്ലേ? എന്താണു് വിശേഷമായുള്ളതു്?"

"അതേ രാജകുമാരനു സുഖംതന്നെ. അവിടത്തോടു സകലകുശലങ്ങളും ചോദിച്ചു പറയേണമെന്നു് എന്നോടു പ്രത്യേകം കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്."

"ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ നേരിട്ടു കണ്ടിട്ടു നാലഞ്ചുദിവസമേ ആയുള്ളല്ലോ. അതിനിടയ്ക്കെന്താണു് വിശേഷം പറവാനുള്ളതു്?"

"സലിംഷായ്ക്കു് അവിടത്തോടുള്ള സ്നേഹബഹുമാനങ്ങൾ ഞാൻ പറയേണ്ടതായില്ലല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു് ഇപ്പോഴത്തെ എടുപ്പാടുകൾ അദ്ദേഹത്തിനെതുമാത്രം വ്യസനകരമാണെന്നു് അറിയിക്കേണമെന്നു് എന്നോടു കല്പനയായി."

"എനിക്കു രാജകുമാരനോടുള്ള ഭക്തിയും ഞാൻ പറയേണ്ടതായിട്ടില്ല. അങ്ങനെയിരിക്കെ, ചക്രവത്തിയുടെ ആജ്ഞ നടത്തുന്ന എന്റെ നേരേ അദ്ദേഹം എന്തിനു കോപിക്കുന്നു?"

"കോപമൊട്ടുമില്ല. രാജകുമാരന്റെ നഗരപ്രവേശം തടഞ്ഞതിൽ വ്യസനമേയുള്ളു."

"അദ്ദേഹം രാജധാനിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതിനെ ഞാൻ തടഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ. എപ്പോൾ വേണമെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിനു് ആഗ്രാനഗരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു സ്വന്തം കൊട്ടാരത്തിൽ താമസിക്കാം. കൂടെയുള്ള സൈന്യത്തെ തിരികെ ആജ്മീറിലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കണമെന്നേയുള്ളു. അതു ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനയാണതാനും."

"അപ്പോൾ, സ്നേഹവും ബന്ധുത്വവും ഒന്നുംതന്നെ അവിടുന്നു വിലവെയ്ക്കുന്നില്ല."

"എല്ലാം വിലവെയ്ക്കുന്നുണ്ടു്. പക്ഷേ അവയിൽ കവിഞ്ഞു സ്വാമിഭക്തിയെ വിലവെയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നേയുള്ളു. എന്നുമാത്രമല്ല, സലിംഷായുടെ ഗുണവും ഉൽക്കർഷവും ഞാൻ വിചാരിക്കാതിരിക്കുന്നില്ല. സമഗ്രപ്രതാപനായ അക്ബർചക്രവത്തിയോടു് എതിർത്തുനില്ക്കാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിനു ഗുണത്തിനാണോ? അതുകൊണ്ടു ദുരുപദേശങ്ങൾക്കു വഴിപ്പെടാതെ പിതൃഭക്തിയോടുകൂടിയും അച്ഛന്റെ ശാസനയെ അനുസരിച്ചും വസിക്കണമെന്നു് എന്റെ വിനീതമായ അപേക്ഷയുണ്ടെന്നും അറിയിച്ചേയ്ക്കണം."

"അവിടുന്നു പറയുന്നതു ശരിയാണു്. ചക്രവത്തിയോടു് എതിർക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു വിചാരമില്ല; ആഗ്രാ പിടിച്ചട

ക്കുവാൻ മോഹിക്കുന്നുമില്ല. ഇവിടുത്തോട്ട പറവാൻ എന്നോടാ ജ്ഞാപിച്ചതു ഞാൻ പറഞ്ഞു. പറഞ്ഞ അഭിപ്രായം ഞാൻ രാജകുമാരനെ അറിയിക്കാം. അദ്ദേഹം അതനുസരിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.''

പീതൽക്കൂടിക്കാഴ്ച സമാപിച്ചു. തന്റെ ഉദ്ദേശങ്ങൾ വെളിക്കു പറവാൻപോലും സാധിക്കാതെ കുഴങ്ങിയ ജഗന്നാഥസിംഹനു് എങ്ങനെയെങ്കിലും പീതലിന്റെ മുൻപിൽനിന്നു പോയ്ക്കൊണ്ടാൽ മതി എന്നായിരുന്നു ആഗ്രഹം. ഈ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു് ഒരു കാര്യം അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സിലായി. സലിംഷാ ആഗ്രായെ നിരോധിച്ചിട്ടു യാതൊരു ഫലവുമില്ലെന്നും എന്തു ചെയ്താലും പീതൽ രാജധാനി വിട്ടുകൊടുക്കയില്ലെന്നും തെളിഞ്ഞു. ആ സ്ഥിതിക്കു ഭഗവാൻദാസിന്റെ അഭിപ്രായമാണു് എല്ലാംകൊണ്ടും ഉത്തമമെന്നു് അയാൾക്കും തോന്നി. തന്റെ നയോപായങ്ങൾ അപജയത്തിൽ കലാശിച്ച വസ്തുത പിറേറദിവസം സലിമിനെ അറിയിച്ചപ്പോൾ, ഇനി ഇവിടെ താമസിക്കേണ്ട കാര്യമില്ലെന്നും ചക്രവർത്തി സേനയുമായി വടക്കോട്ടു നീങ്ങുംമുമ്പു് അല്ലഹാബാദിൽ എത്തുകതന്നെയാണു് വേണ്ടതെന്നും അയാളും സലിമിനെ അറിയിച്ചു.

സാഹസികനെങ്കിലും രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ പൂർണ്ണജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്ന ആ രാജകുമാരനും കാരുണ്യനിധിയായ അച്ഛന്റെ ക്ഷമയെ തീരെ നശിപ്പിക്കുന്നതു നന്നല്ലെന്നു തീർച്ചയാക്കി. എതായാലും ആഗ്രാനഗരം കീഴടങ്ങാൻ ഇടയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു്, യുദ്ധംചെയ്തു തോറ്റു എന്നു വരുത്തേണ്ടെന്നു നിശ്ചയിച്ചു താമസിയാതെ സൈന്യം അല്ലഹാബാദിലേക്കു നീങ്ങുന്നതിനു കല്പന കൊടുത്തു. അതുകൊണ്ടും മതിയാകാതെ, ആഗ്രാനഗരത്തെ എതിർക്കണമെന്നു തനിക്കു് ഒരു കാലത്തും വിചാരമില്ലായിരുന്നുവെന്നും തന്റെ കരുണാനിധിയായ അച്ഛന്റെ അഭാവത്തിൽ തനിക്കവിടെ പ്രവേശനം തടഞ്ഞതു് അന്യായമാണെങ്കിലും രാജപ്ര

തിനിധിയുടെ കല്പന അനുസരിച്ചാകയാൽ അതിനെ താൻ ധി
ക്കരിക്കുന്നതിനു് ഒരുങ്ങുന്നില്ലെന്നും, അച്ഛൻ തിരികെ വരുംവരെ,
അതിനാൽ താൻ അല്ലഹാബാദിൽ താമസിക്കുന്നതിനു തീച്ചയാ
ക്കിയിരിക്കുന്നുവെന്നും ഒരു വിളംബരവും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. പി
റേദിവസം കൂടാരങ്ങളഴിച്ചു യാത്രയുമായി.

യുദ്ധംകൂടാതെ ജയം സിദ്ധിച്ചതുകൊണ്ടു പീതൽ സന്തോ
ഷിച്ചു. തന്റെ സ്നേഹിതനും ബന്ധുവുമായ സലിമിനോടു് ഏ
തിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിനു സന്തോഷമുള്ള ഒരു കാര്യമായിരുന്നി
ല്ല. അതിനിടവരുത്താതെ ഒഴിഞ്ഞുപോയ രാജകുമാരന്റെ നിശ്ച
യത്തെ അദ്ദേഹം അഭിനന്ദിച്ചു. രാജധാനിയിൽ എല്ലാവർക്കും
സന്തോഷമാണുണ്ടായതു്. ദാന്യേൽഷായ്ക്കും നാസിർഖാണും മാ
ത്രം പീതലിനുണ്ടായ ഈ വിജയം അസഹ്യമായി തോന്നി. യുദ്ധ
മുണ്ടാവുകയാണെങ്കിൽ പീതലിന്റെ അവിശ്വാസ്യത പുറത്താകു
മെന്നാണു് അവർ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. അതിനിടയാക്കാതിരു
ന്ന ഭാഗ്യദോഷത്തെ അവർ ശപിച്ചു.

അധ്യായം പതിനഞ്ചു്

സലിം തന്റെ സൈന്യത്തോടുകൂടി അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു
പോയശേഷം അഞ്ചാറുദിവസത്തേയ്ക്കു രാജധാനിയിൽ വലിയ
ഉത്സവംതന്നെയായിരുന്നു. അതുവരെ ഭയവിഹ്വലരായി അട
ങ്ങിപ്പാത്തിരുന്ന ഒമ്രാകളും പ്രഭുക്കന്മാരും രാജപ്രതിനിധികളുടെ
വിജയത്തെ അഭിനന്ദിക്കുന്നതിനായി വലുതായ ആഘോഷങ്ങൾ
ആരംഭിച്ചു. ആദ്യദിവസം ദാന്യേൽഷായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ കെ
ങ്കേമമായ ഒരു വിരുന്നും അതിനെത്തുടർന്നു സംഗീതവും നൃത്തവും
നടന്നു. രാജധാനിയിലെ പ്രധാനികളായ സകലപ്രഭുക്കന്മാരും
അതിൽ പങ്കുകൊണ്ടു. രാജാ പീതലും ദൽപത്സിംഹനും രാജ

കുമാരന്റെ ക്ഷണത്തെ അനാദരിക്കാൻ മുതിന്നില്ല. അതിനുശേഷം മറ്റു പ്രഭുക്കന്മാരുടെ വകയായി അവരവരുടെ സ്ഥാനത്തിനും പദവിക്കുമനുസരിച്ചുള്ള ആഘോഷങ്ങൾ നടന്നു. ഇങ്ങനെ കുറച്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞശേഷമാണ് ഭണ്ഡാരാധിപതി നാസിർ ഖാൺ ഇവയിലെല്ലാത്തിലും മികച്ച രീതിയിൽ ഒരു വിരുന്നു തീർപ്പിച്ചത്. തനിക്കു രാജധാനിയിലുള്ള സ്ഥാനം മറ്റു ഒമ്രാകളെക്കാൾ കവിഞ്ഞ ഒന്നാണെന്നു ചക്രവർത്തിയുടെ ശ്വശ്രൂനായ ആ പ്രഭുവര്യൻ നടിച്ചിരുന്നു. പ്രമാണികളായ പലരും അതു സമ്മതിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. ഈ ബന്ധുത്വംകൊണ്ടുള്ള വലുപ്പം കൂടാതെതന്നെ, സമ്പത്തുകൊണ്ട് അയാൾ മുൻപന്തിയിൽ നിന്നിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു തർക്കമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ സമ്പത്തനുസരിച്ചുള്ള ആഡംബരവും അയാൾ നടിച്ചിരുന്നു. അയാൾ താമസിച്ചിരുന്ന ഹർമ്മ്യം, ശില്പവൈചിത്ര്യംകൊണ്ടും അതിനകത്തുപയോഗിച്ചിരുന്ന സാധനങ്ങളുടെ അപൂർവ്വമായ കമനീയതകൊണ്ടും മറ്റു പ്രഭുക്കന്മാരുടെ വാസഗൃഹങ്ങളെ അതിശയിച്ചിരുന്നു. അയാളുടെ അംഗരക്ഷകസൈന്യം സാമാന്യമൊരു രാജ്യത്തിന്റെ രക്ഷാസൈന്യത്തെക്കാൾ സംഖ്യാബലമുള്ളതായിരുന്നു. തന്റെ കൌബേരതത്തിനൊത്ത ഭൃത്യഗണത്താലും അനുചരന്മാരാലും സ്ഥാനത്തിനും പദവിക്കുമൊത്ത മോടികളാലും ചടങ്ങുകളാലും അയാളുടെ ഗൃഹം ആ രാജധാനിയിൽപ്പോലും ഒരു പ്രത്യേകത വഹിച്ചിരുന്നു.

പോരാത്തതിനു്, ഈ അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹം ഭണ്ഡാരാധിപതിയും തല്സ്ഥാനം ഭരിക്കുന്ന രാജപ്രതിനിധികളിൽ ഒരാളുമായിരുന്നതിനാൽ, ദാനേൽഷാ കഴിഞ്ഞാൽ എല്ലാംകൊണ്ടും വൻപും പ്രതാപവുമയാൾക്കാണെന്നു സമ്മതിക്കയേ തരമുള്ളൂ. അതിനാൽ നാസിർഖാനിന്റെ വിരുന്നിനുള്ള ക്ഷണം എല്ലാ ജനങ്ങളും ഒരു കല്പനപോലെ സ്വീകരിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ

സന്തോഷം കാത്തു നേരത്തേ ഹാജരായിരുന്നു. എന്നാൽ അവിടെ കൂടിയിരുന്നവർക്കെല്ലാം വലുതായ ആശ്ചര്യം ജനിപ്പിക്കത്തക്കവിധത്തിൽ പീതൽമാത്രം ആ ക്ഷണത്തെ സ്വീകരിച്ചില്ല. നാസിർഖാൻ വളരെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹം വരാനായി നാസിർഖാൻ കാത്തിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നും പല പ്രമാണികൾക്കും അറിയാമായിരുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം വരുന്ന ലക്ഷണം ഒന്നുംതന്നെ കണ്ടില്ല. ദാനേൽഷാ എഴുന്നെള്ളിയിട്ടതന്നെ അരമണിക്കൂറായിരിക്കുന്നു. കൂടിയിരുന്ന അതിഥികളും ഗൃഹനായകനും വളരെ അന്ധാളിച്ചു. പീതൽതന്നെ കരുതിക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടാക്ഷേപിക്കയാണു് ചെയ്തതെന്നു നാസിർഖാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തി.

ഈ ആഘോഷം കഴിഞ്ഞ അടുത്ത ദിവസം ദൽപത്സിംഹനു് ഒരു സന്ദേശം ലഭിച്ചു. അദ്ദേഹം നിത്യകർമ്മങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു പീതലിനെ അകമ്പടി സേവിക്കുന്നതിനു പോകാൻ ഒരുങ്ങുന്ന സമയം ഗ്രൽ അനാരായുടെ വിശ്വസ്തയായ ദൂതി ഗൃഹത്തിലെത്തി. മുൻപൊരിക്കൽ ദൈവത്യം വഹിച്ചു വന്നിട്ടു ഭഗ്നാശയായി മടങ്ങിപ്പോകേണ്ടിവന്ന ആ വൃദ്ധയെക്കണ്ടപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹൻ ഒട്ടു വിഷമിക്കാതിരുന്നില്ല. അങ്ങനെ തന്നെ അന്നു പറഞ്ഞയച്ചതിൽ യാതൊരു വൈരസ്യവുമില്ലെന്ന ഭാവത്തിൽ പുഞ്ചിരിപൂണ്ടു് ആ ദൂതി ദൽപത്സിംഹനെ അഭിവാദ്യംചെയ്തു. ദൽപത്സിംഹൻ ചോദിച്ചു: "എന്താണു് ഇങ്ങോട്ടു് ഇത്ര രാവിലെ ഇറങ്ങിയതു്? നിങ്ങളുടെ സ്വാമിനിക്കു സുഖംതന്നെയോ?"

"എന്റെ സ്വാമിനിക്കു സുഖംതന്നെ. അവിടത്തെപ്പറ്റി എപ്പോഴും അന്വേഷിക്കാറുണ്ടു്. കുശലങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചു പറയുന്നതിനു് എന്നോടു പറയാറുമുണ്ടു്."

"ഞാൻ വളരെ നന്ദി പറയുന്നതായി അറിയിക്കണം. അവരുടെ പാട്ടിലും നൃത്തത്തിലും എനിക്കു് എത്രമാത്രം സന്തോഷമുണ്ടെന്നു പറകവയ്യ."

"അതു കേൾക്കുമ്പോൾ ഗുൽ അനാരാ സന്തോഷിക്കും. അവിടുന്നതന്നെ ആ വാക്കുകൾ പറഞ്ഞുകേൾക്കണമെന്നാണു് അവരുടെ ഒരാഗ്രഹം."

"ഓരോ ജോലിത്തിരക്കുകൊണ്ടു് അതിനിടവന്നിട്ടില്ലെന്നേ ഉള്ളു. എന്താണു് എന്നോടു പറയാൻ അവർ പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നതു്?"

"ഇപ്പോൾത്തന്നെ അവിടംവരെ വരണമെന്നു് അവർ പറഞ്ഞു. അത്യാവശ്യമായ കാര്യമാണു്. ഒരു നിമിഷംപോലും താമസിക്കരുതെന്നു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞു."

ഗൽപത്സിംഹൻ ഇതു കേട്ടു സ്വല്പം അമ്പരന്നു. തന്നെ എന്തെങ്കിലും ഉപായം പറഞ്ഞു് അവളുടെ ഗൃഹത്തിൽ വരുത്തുവാനാണു് ഗുൽ അനാരാ ശ്രമിക്കുന്നതെന്നു് അയാൾ ശങ്കിച്ചു. രാജധാനിയിലെ മോഹിനികളെപ്പറ്റി പല കഥകളും കേട്ടിരുന്ന ആ യുവാവു് ഇതിൽ എന്തെങ്കിലും ചതിവു കണ്ടേയ്ക്കുമോയെന്നു ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്തു. മോഹിനികളും ദാസികളും മുഖാന്തരം വിരോധികളെ കുടുക്കിലാക്കി അപായപ്പെടുത്തുന്നതു് അസാധാരണമായ ഒരു കാര്യമല്ലായിരുന്നു. അന്നു ഗുൽ അനാരാ ക്ഷണിച്ചിട്ടു താൻ പോകാത്തതിൽ കോപിച്ചു് അവൾ എന്തെങ്കിലും ദ്രോഹത്തിനുദ്യമിക്കയായിരിക്കാമെന്നാണു് അയാൾക്കു തോന്നിയതു്. അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഇതു ധൃതിയെന്താണു്? ഞാൻ എന്റെ യജമാനന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു പോകുവാൻ തയ്യാറായി നില്ക്കയാണല്ലോ. വേണമെങ്കിൽ ഒരു സന്ധ്യയോടുകൂടി അങ്ങോട്ടു വരാം."

"അയ്യോ, അതു പോരാ. വളരെ അത്യാവശ്യമായ ഒരു സംഗതിയാണെന്നാണു് പറഞ്ഞതു്. മറ്റൊന്നും ശങ്കിക്കേണ്ട. എന്റെ സ്വാമിനി സാധാരണവേശ്യാസ്ത്രീകളെപ്പോലെയല്ല. ഏതു വിധത്തിലെങ്കിലും അങ്ങയെ അവിടെ വരുത്തണമെന്നുള്ള ശാഠ്യത്തിലല്ല ഈ പറയുന്നതു്. വന്നേ തീരൂ. അല്ലാത്തപക്ഷം വലിയ കുഴപ്പങ്ങൾ ഉണ്ടാവാൻ ഇടയുണ്ടു്."

"എന്തു കുഴപ്പമാണുണ്ടാവാനുള്ളതു്?"

"എന്നെ വിചാരിക്കേണ്ട. ഗൂൽ അനാരായെപ്പോലെയുള്ള ഒരാൾക്കു പല രഹസ്യങ്ങളും മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കുമെന്നറിയാമല്ലോ. അവർക്കു് എല്ലാ പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും സ്നേഹമുണ്ടു്; രാജഗൃഹങ്ങളിൽപ്പോലും പ്രവേശനവുമുണ്ടു്. ആ സ്ഥിതിക്കു് അത്യാവശ്യമായ പല സഹായവും ചെയ്യാൻ സാധിക്കും."

ഇതു ശരിയാണെന്നു ദൽപത് സിംഹനും തോന്നി. ദൂതിയുടെ വാക്കിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ടിരുന്ന സ്നേഹഭാവംകൊണ്ടു്, താൻ ആദ്യം ശങ്കിച്ചതുപോലെ അപകടങ്ങൾ ഒന്നും വരാനില്ലെന്നും അയാൾ വിചാരിച്ചു. രാവിലെത്തന്നെ ചെന്നു കാണേണമെന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ടു് ഇതു പ്രണയസന്ദേശമായി ഗണിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും അയാൾക്കു മനസ്സിലായി. എങ്കിലും പൂർണ്ണവിശ്വാസം വന്നിട്ടില്ലായിരുന്നതിനാൽ വല്ലതും ഒരൊഴികഴിവുകൂടി പറയാമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു് അയാൾ പറഞ്ഞു: "ആകട്ടെ, ഇപ്പോൾ കൊട്ടാരത്തിൽ ചെന്നിട്ടു് അത്യാവശ്യമുണ്ടു്. ഉച്ചയോടുകൂടി വരാം. നിങ്ങൾ ചെല്ലണം. എനിക്കു മഹാരാജാവിന്റെ സമീപത്തിൽ ചെല്ലേണ്ട സമയം അതിക്രമിക്കുന്നു."

"അങ്ങനെ പറയരുതു്. മഹാരാജാവിനെ കാണുന്നതിനുമുൻപു്, അവിടെ വരേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണെന്നാണു് സ്വാമിനി പറഞ്ഞതു്. അവിടുത്തേയ്ക്കു സംശയം തോന്നുന്നപക്ഷം, കുമാരി സൂരജമോഹിനിയെസ്സംബന്ധിക്കുന്ന കാര്യമാണെന്നു് അറിയിക്കണമെന്നും പറഞ്ഞു."

തന്റെ പ്രേമഭാജനത്തിന്റെ പേരു കേട്ടപ്പോൾ ദൽപത് സിംഹൻ നടുങ്ങി. ദാന്യേൽഷാ ആ കുമാരിയെ കൈവശമാക്കുവാൻ ചതുരുപായങ്ങളും പ്രയത്നിച്ചുനോക്കുമെന്നു് അയാൾക്കറിയാമായിരുന്നു. സേട്ടുജി അവളെ ഈ ദുഷ്ടന്മാരുടെ പിടിയിൽ നിന്നകറുന്നതിനു വേണ്ട എല്ലാപ്പാടുകൾ ചെയ്തിരുന്നു. എങ്കിലും, ചാരന്മാരെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ഈവിധമുള്ള കാ

രുങ്ങൾ രഹസ്യമായി നടത്തുന്നതിനു പ്രയാസമുണ്ടെന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചു. അവൾ മാറിപ്പാർക്കുന്ന സ്ഥലമോ പോകുന്ന വഴിയോ ദാനേശ്വരിഷായുടെ ആളുകൾ അറിഞ്ഞിരിക്കുമോ? അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ എന്തെല്ലാം ദുർഘടങ്ങളാണു് ഉണ്ടാവാൻ പോകുന്നതു്! അയാളുടെ ഹൃദയം എന്തെന്നില്ലാത്ത വേദനയ്ക്കും ഉല്ക്കണ്ഠകൾക്കും ഇരയായിത്തീർന്നു.

ദൽപത്സിംഹന്റെ മുഖത്തെ ഭാവഭേദങ്ങളും സങ്കടചേഷ്ടകളും കണ്ടു് ആ ദൂതി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "യജമാനൻ വ്യസനിക്കേണ്ട; കാലവിളംബം കൂടാതെ ഗുൽ അനാരായെക്കാണുക. ബുദ്ധിമതിയും പ്രാപ്തയുമായ എന്റെ സ്വാമിനി വിചാരിച്ചാൽ നിവൃത്തിയുണ്ടാകും."

ദൽപത്സിംഹൻ ആ ദൂതിയെ അനുഗമിച്ചു് ഉടൻതന്നെ പുറപ്പെട്ടു.

സന്ധ്യാകാലമായാൽ ദേവേന്ദ്രലോകംപോലെയുള്ള ഘോഷത്തോടെ കണ്ടിരുന്ന ആ ദില്ലിസന്നിധിയുടെ ആ സമയത്തു്, സന്ധ്യ കഴിഞ്ഞ കല്യാണപ്പുറത്തെപോലെ, അനാകർഷകമായിരുന്നു. സുപ്രധാനങ്ങളായ പല വീടുകളുടെ പടികൾപോലും തുറന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. വരാന്തയിൽനിന്നുള്ള മങ്ങിയ പ്രകാശങ്ങൾ—രാത്രിയിൽ അലങ്കരിച്ച പലതരത്തിലുള്ള ദീപങ്ങളുടെ കലർപ്പുകൊണ്ടു് ശോഭനങ്ങളായിക്കാണാറുള്ളവ—നിർജ്ജീവമായി കണ്ടിരുന്നു. ഗൃഹങ്ങളുടെ അന്തർഭാഗങ്ങളിൽനിന്നു വാദ്യഘോഷങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു, സംഗീതധ്വനികളുണ്ടായിരുന്നില്ല. തെരുവും അതുപോലെതന്നെ നിർജ്ജീവമായിരുന്നു. ഉറക്കംതൂങ്ങി മുഖംപോലും കഴുകാതെ, വീട്ടിലെ ഓരോ ആവശ്യസാധനങ്ങൾ വാങ്ങുന്നതിനായി കടകളിലേയ്ക്കു പോകുന്ന വികൃതരൂപിണികളായ വൃദ്ധകളും രാത്രിയിലെ മദ്യപാനംകൊണ്ടു് അധികമുറങ്ങി രാവിലെ 'ഗളഹസ്തം'ചെയ്യപ്പെട്ട ചില വിടന്മാരുമല്ലാതെ ആ തെരുവിൽ ആരെയും കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. പുറത്തു വന്മോടിയിൽക്കണ്ടിരുന്ന

വേശ്യാഗൃഹങ്ങളിലും ഏകദേശം ഇതുപോലെതന്നെയായിരുന്നു സ്ഥിതി. അപ്സരസ്ത്രീകളെപ്പോലെ സായംകാലങ്ങളിൽ മട്ടുപ്പാവുകളിൽ ഇരുന്നു ജനങ്ങളെ ആകർഷിക്കുന്ന മോഹനാംഗികൾ, ഈ സമയത്തു നിമ്നാല്യങ്ങൾപോലെ വാടിയും ദേഹാലങ്കാരങ്ങളും മറ്റുമുപേക്ഷിക്കയാൽ രൂപതേജസ്സില്ലാതേയും ഗൃഹാന്തർഭാഗങ്ങളിൽ പെരുമാറുന്നുണ്ടായിരുന്നു. നാഗരികന്മാർ കൊണ്ടാടിയിരുന്ന ദില്പസന്ദർശനമെന്നയാണോ ഇതു് എന്നു് ആക്കും സംശയമുണ്ടാകുന്ന ഈ സ്ഥിതി കണ്ടു ദൽപത്സിംഹൻ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. ഇങ്ങനെ കാമുകന്മാർക്കുപോലും അരുചി തോന്നിക്കുന്ന സമയത്തു ഗ്രൽ അനാരാ തന്നെ ക്ഷണിച്ചതു് അത്യാവശ്യമായ കാര്യമായിട്ടായിരിക്കണമെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി.

ഗ്രൽ അനാരായുടെ ഗൃഹം ആ തെരുവിലെ ഏറ്റവും പ്രധാനമായ ഹർമ്മ്യമായിരുന്നു. മഹാപ്രഭുക്കന്മാരും രാജകുമാരന്മാർപോലും സാധാരണമായി ആ ഗൃഹത്തിലെ ആതിഥ്യം സ്വീകരിക്കാറുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, മതില്പെട്ടിനകത്തുള്ള തോട്ടവും ഗൃഹത്തിലെ പ്രധാനമുറികളും എല്ലാ സമയവും രാജോചിതമായ വിധത്തിൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. വാതിൽ കടന്നു ഗൃഹാങ്കണത്തിൽ പ്രവേശിച്ച ദൽപത്സിംഹൻ ആ ഗൃഹത്തിന്റെ ഭംഗിയും അലങ്കാരങ്ങളും ഏറ്റുപാടുകളും കണ്ടു വിസ്മയം പൂണ്ടു. വാതുക്കൽ ഗ്രൽ അനാരായുടെ കാര്യസ്ഥൻ വന്നു് അദ്ദേഹത്തെ പലവിധത്തിലുള്ള ഉപചാരവാക്കുകളോടുകൂടി സ്വാഗതംപറഞ്ഞു് അകത്തേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി, പ്രധാനസ്വീകരണമുറിയിൽ ഒരു മണിമഞ്ചത്തിന്മേൽ ഇരുത്തി. അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഗ്രൽ അനാരാജാൻ ഉടൻതന്നെ വരും; അവിടുത്തേയ്ക്കു കുറച്ചു ഷർബത്തു ഞാൻ കൊണ്ടുവരട്ടയോ?"

"ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഭക്ഷണം കഴിച്ചതാണു്."

ഉടൻതന്നെ ഗ്രൽ അനാരായും മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. അവൾ വലിയ വിലയുള്ള വസ്ത്രങ്ങളോ ആഭരണങ്ങളോ ധരിച്ചിരുന്നില്ല. എങ്കിലും,

"പ്രാപ്തപ്രഭാതസമയാ പരിഹീണചന്ദ്രാ
നാലക്ഷ്യതാരതരളാ പ്രഥമേവ സന്ധ്യാ."

എന്ന വിധത്തിൽ സവിശേഷം ശോഭിച്ചു. അവളുടെസ്വാഭാവികമായ സൌന്ദര്യത്തിനു് ആ അനലംകൃതമായ വേഷത്തിലും മാറുകൂടിയാണു് കണ്ടതു്.

"ആമുക്തധൌതസിചയാഞ്ചലകംബുകണ്ഠ-
മാനീലകീർണ്ണകബരീഭരസംവൃതാംസം
ഗാത്രം നിരാഭരണസുന്ദരകണ്ണപാശം
തസ്യാം ന കസ്യ ഹൃദയം തരളീകരോതി."

എന്നാണു് ദൽപത്സിംഹൻ അവളെ കണ്ടപ്പോൾ വിചാരിച്ചതു്.

ദാനേൽഷായുടെ ഗൃഹത്തിൽവെച്ചു താൻ കണ്ട ആ മോഹിനിതന്നെയോ ഇവൾ എന്നു് അദ്ദേഹം സംശയിച്ചു. അന്നത്തെ വസ്ത്രധാടിയും ആഭരണപ്രൌഢിയും അവയവങ്ങൾക്കു കൃത്രിമമായി വരുത്തിയിരുന്ന ഭംഗിയും നാഗരികാംഗനാരസികന്മാക്കു രുചിക്കുന്ന വിധത്തിലായിരുന്നിരിക്കാം. അതു് അവൾക്കു് എതുയും ചേച്ചയായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ലതാനും. തന്റെ മുൻപിൽ നില്ക്കുന്ന ഈ സ്ത്രീയാകട്ടെ, മുഗ്ധയായ ഒരു കുലാംഗനയെപ്പോലെ ശോഭിച്ചിരുന്നു. അകൃത്രിമമായ സൌന്ദര്യം, വിനയഭാവം സ്ഫുരിക്കുന്ന മുഖം, ആഡംബരവിഹീനമായ ശുഭ്രാംബരങ്ങൾ, അല്പമായിമാത്രം ധരിച്ചിരുന്ന ആഭരണങ്ങൾ—ഇവ മാനുഷസ്ഥിതിയിലിരിക്കുന്ന ഒരു അംഗനാരത്നത്തിനു ചേർന്നവിധമായിരുന്നു എന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. അന്നു നാടുമധ്യത്തിൽ കണ്ടപ്പോൾ അവളുടെ കണ്ണിൽനിന്നു സാരസ്യം തുളുമ്പുന്നതായും ആംഗ്യങ്ങൾ ഹൃദയത്തെ കവരുന്നവയായും പുഞ്ചിരിയും മുഖഭാവവും കാമവികാരോത്തേജകമായും തോന്നി. ആ വേഷത്തിൽ അവൾ ദൽപത്സിംഹന്റെ കരളിനെ അപഹരിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. ഇന്നാവട്ടെ, വിനയാദരങ്ങളല്ലാ

തെ, ഗ്രൽ അനാരായുടെ മുഖത്തു കാണാനുണ്ടായിരുന്നില്ല; താൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതുപോലെ ശൃംഗാരചേഷ്ടകളോ മോഹിനിമാക്കു പതിവുള്ള കൊഞ്ചലുകളോ കൃഷ്ണാട്ടങ്ങളോ അവളുടെ ഭാവത്തിൽ കണ്ടിരുന്നില്ല. ആ ഗ്രൽ അനാരായും ഈ ഗ്രൽ അനാരായും ഒന്നുതന്നെയോ എന്നു സംശയം തോന്നിയതിൽ ആശ്ചര്യത്തിനു വകയില്ലല്ലോ.

വിനയപൂർവ്വം രണ്ടു കൈകളും കൂപ്പിത്തൊഴുതു്, അഭിവാദ്യം ചെയ്തശേഷം അവൾ പറഞ്ഞു: "അവിടത്തേയ്ക്കു് ഇവിടംവരെ വരുവാൻ ദയവുണ്ടായതിൽ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമുണ്ടു്. ഈ അസമയത്തു ഞാൻ പറഞ്ഞയച്ചതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകം അസൌകര്യമൊന്നുമില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു."

"നിങ്ങളെ ഇവിടെ വന്നു കാണേണമെന്നു ഞാൻ വളരെ നാളായി ആഗ്രഹിച്ചതാണു്. പക്ഷേ ചക്രവർത്തി പോയതിനു ശേഷമുള്ള ജോലിത്തിരക്കുകൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല എന്നേയുള്ളൂ."

"അവിടത്തെ ദയവിനു ഞാൻ നന്ദി പറയുന്നു. ഇപ്പോൾ ഞാൻ വിളിച്ചുവരുത്തിയ കാര്യം സന്തോഷകരമായ ഒന്നല്ലല്ലോ എന്നതിൽ വ്യസനമുണ്ടു്. തടസ്സം പറഞ്ഞെങ്കിൽമാത്രമേ സംഗതി സൂചിപ്പിക്കാവൂ എന്നാണു് ഞാൻ പറഞ്ഞിരുന്നതു്. അങ്ങയെ ദുഃഖിപ്പിക്കരുതല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചാണു് അങ്ങനെ ആജ്ഞാപിച്ചതു്. സംഗതി മനസ്സിലായ സ്ഥിതിക്കു് അതിന്റെ വിവരങ്ങൾ അറിവാൻ അങ്ങു് അക്ഷമനായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കറിയാം."

ദൽപത്സിംഹൻ ഉദ്വേഗത്തോടെ ചോദിച്ചു: "അവർ ക്ഷാപത്തൊന്നും സംഭവിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ."

"ദൈവം അതിനിടകൊടുത്തിട്ടില്ല; കൊടുക്കയുമില്ല. അതുകൊണ്ടുള്ള ശങ്ക അങ്ങു കളയണം."

ദൽപത്സിംഹനു് ആശ്വാസമായി: "ഇനി ക്ഷമയോടുകൂടി കേൾക്കാം. നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ നില്ക്കുന്നതു ശരിയല്ലല്ലോ. ഇരിക്കുക."

ഗുൽ അനാരാ, താഴേ വിരിച്ചിരുന്ന രത്നകംബളത്തിന്മേൽ ഇരുന്നശേഷം പറഞ്ഞു: ''നാസിർഖാൺസാഹേബിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഇന്നലെ അതികെങ്കേമമായ ഒരു വിരുന്നുണ്ടായിരുന്നു എന്നറിയാമല്ലോ. അവിടെ ഞാനും പോയിരുന്നു. ദാനേൽഷായുടെ സാന്നിധ്യത്തിലാണു് നൃത്തവും സംഗീതവുമൊക്കെ നടന്നതു്. അദ്ദേഹം വളരെക്കാലമായി എന്നിൽ സ്നേഹം പ്രദർശിപ്പിക്കാറുണ്ടെന്നുള്ളതു് അവിടത്തേയ്ക്കും അറിയാമായിരിക്കുമല്ലോ. ആ ഘോഷം പൊടിപൊടിച്ചു നടക്കുന്നതിനിടയിൽ അദ്ദേഹവും നാസിർഖാണും മറ്റു ചില സ്നേഹിതന്മാരും ഇരുന്നിരുന്ന അകത്തെ മുറിയിലേയ്ക്കു് എന്നെയും മറ്റു ഒന്നുരണ്ടു ദാസികളെയും ക്ഷണിച്ചു. ഞങ്ങൾ എല്ലാവരും കൂടിയിരുന്നപ്പോൾ അവർ പലേ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി സംസാരിച്ചു. ഇങ്ങനെയുള്ള സംഭാഷണങ്ങളിൽ ദാസികൾ ചെവി കൊടുക്കാറില്ലെന്നറിയാമല്ലോ. പോരാത്തതിനു ഹീരാജാൻ പാട്ടുമുണ്ടായിരുന്നു. ദാനേൽഷായുടെ സമീപംതന്നെ ഞാൻ ഇരിക്കയായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അങ്ങുമിങ്ങും ചില സംഭാഷണശകലങ്ങൾ കേട്ടതിനിടയ്ക്കു് അവിടത്തെ പേരു കേൾക്കുവാനിടയായി.''

ഗുൽ അനാരാ ലജ്ജിച്ചു് അധോമുഖിയായിട്ടാണു് പിന്നെ തുടർന്നതു്: ''അപ്പോൾ ഞാൻ ശ്രദ്ധിച്ചുതുടങ്ങി. സേട്ടജിയുടെ പൌത്രിയെ അങ്ങു വിവാഹംചെയ്യാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നാണു് നാസിർഖാൺ ആദ്യം പറഞ്ഞതു്. അതു കേട്ടു ദാനേൽഷാ വളരെ കോപിച്ചു. ആ നിശ്ചയം സാരമില്ലെന്നും ആ കുമാരി എവിടെയാണെന്നു താൻ അന്വേഷിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നും വിശ്വസ്തന്മാരായ കുറെ ആളുകളെ അയയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ ആ കന്യകയെ അപഹരിക്കുവാൻ വൈഷമ്യമില്ലെന്നും നാസിർഖാൺ ഉപദേശിച്ചു. അതിനുടൻതന്നെ ശട്ടംകെട്ടണമെന്നു തീർച്ചയാക്കി ഇബ്രാഹിംഖാനിനെ പറഞ്ഞയച്ചു. അയാളെയാണു് ഈ സംഗതിക്കു് അയയ്ക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചതു്. കു

മാരി ഗോഹഡുറാണായുടെ അധീനത്തിൽ ധവളപുരിയിൽ താമസിക്കയാണെന്നും നേരം വെളുക്കുന്നതിനു മുൻപു ദാനേയ്ൽഷായുടെ അംഗരക്ഷകന്മാരിൽ അമ്പതുപേരോടുകൂടി ഇബ്രാഹിംതന്നെ പുറപ്പെടണമെന്നുമായിരുന്നു കല്പന.''

ദൽപത്സിംഹൻ എത്രമാത്രം ഭയാക്രാന്തനായി എന്നു പറയാനില്ല. ഇന്നു രാവിലെത്തന്നെ ഇബ്രാഹിംഖാൻ പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ സൂരജ്മോഹിനിക്കു ജീവഹാനിയോ അതിൽക്കവിഞ്ഞ മാനഹാനിയോ തീച്ചയായും ഉണ്ടാകുമെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. എന്തായാലും ആവുന്നതു ചെയ്യുന്നതിനു കാലതാമസം അരുതെന്നു വിചാരിച്ചു്, ഇരുന്നിടത്തുനിന്നു വേഗത്തിൽ ചാടി എഴുന്നേറ്റു.

''നിങ്ങൾ ക്ഷമിക്കണം; എനിക്കു് ഒരു നിമിഷംപോലും താമസിക്കാവുന്ന കാര്യമല്ല. തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ കണ്ടു വേണ്ടവിധത്തിൽ എന്റെ കൃതജ്ഞത ഞാൻ പറഞ്ഞുകൊള്ളാം.''

ഗ്രൽ അനാരാ ചിരിച്ചുംകൊണ്ടാണു് ഉത്തരം പറഞ്ഞതു്: ''അവിടത്തെ ക്ഷോഭം എന്നെ സന്തോഷഭരിതയാക്കുന്നു. എന്തായാലും ധൃതിവെയ്ക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. അതിനുവേണ്ട പണി ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്.''

''വെറുതേ പറഞ്ഞു വ്യാമോഹിപ്പിക്കരുതേ! ആ കുമാരിയുടെ മാനവും ജീവനും എനിക്കു ലോകത്തിലെല്ലാത്തിലുംവെച്ചു വിലയേറിയതാണു്.''

''ഇബ്രാഹിംഖാൻ പുറപ്പെട്ടിട്ടില്ല. അയാൾ ഈ ഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ മദ്യമത്തനായി കിടക്കുന്നുണ്ടു്. ആ മുറി ഞാൻ നല്ലവണ്ണം പൂട്ടിയിട്ടുമുണ്ടു്.''

''അതെങ്ങനെ സംഭവിച്ചു?''

''അവിടത്തെ കല്യാണം കഴിക്കുവാൻ ഇരിക്കുന്ന ഭാഗ്യവതിയെ ദ്രോഹിക്കുവാനാണു് ഇവർ നിശ്ചയിക്കുന്നതെന്നു മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ അതെങ്ങനെയാണു് മുടക്കേണ്ടതെന്നു ഞാ

നും ആലോചിച്ചുതുടങ്ങി. മഹാരാജാവും അവിടുന്നും വിരുന്നിനു വന്നിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു പരക്കെ അറിയാവുന്ന കാര്യമായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു് അവിടുത്തെ അറിയിക്കുവാനും ഒരു വഴി കണ്ടില്ല. ആലോചിച്ചതിൽ ഒരു മാർഗ്ഗമേ കണ്ടുകിട്ടിയുള്ളു: ഇബ്രാഹിം ഖാൻ കുറേനാളായി എന്നെ വന്നു കാണുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടു്. ആഘോഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞ ഉടനേതന്നെ ഞാൻ അയാളെ നേരിട്ടു ക്ഷണിച്ചു. ഞാൻ കാണിച്ചതു മര്യാദകേടാണെന്നു് അങ്ങേയ്ക്കു തോന്നുമായിരിക്കാം. പക്ഷേ നിവൃത്തിയില്ലാഞ്ഞു ചെയ്തതാണു്. അദ്ദേഹത്തിനു മദ്യത്തിലുള്ള പ്രീതി മനസ്സിലാക്കി. അതിൽ ഞാൻ സ്വല്പം ഗഞ്ചാവുകൂടി കലക്കിയാണു് കൊടുത്തതു്. അതിൽനിന്നുണ്ടായ മോഹാലസ്യം തീർന്നെഴുനേറ്റിട്ടില്ല. അയാൾ പോയിക്കാണുമെന്നു ദാനേൽഷാ വിചാരിച്ചിരിക്കും."

"ആശ്വാസമായി. ഞാൻ എങ്ങനെയാണു് എന്റെ കൃതജ്ഞത നിങ്ങളെ അറിയിക്കുന്നതു്. വെറും ഒരപരിചിതനായ എനിക്കു നിങ്ങൾ ചെയ്തുതന്ന ഈ സഹായം ജീവനുള്ള കാലം ഞാൻ മറക്കുന്നതല്ല. എനിക്കു വേണ്ടപ്പെട്ട എല്ലാ ആളുകളും അതേവിധംതന്നെ നിങ്ങളോടു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു."

"ഇത്ര പറയാനുള്ളതെന്താണു്? സ്നേഹമുള്ള ആളുകൾക്കു വേണ്ടി മനുഷ്യർ ഓരോന്നു ചെയ്യുക പതിവുള്ളതല്ലേ? അവിടുത്തെ സ്മരണയിൽ കവിഞ്ഞു് എന്റെ കൃതജ്ഞതയാണു് എനിക്കു വേണ്ടതു്? പക്ഷേ ഒരു കാര്യംകൊണ്ടു് എനിക്കു കുണ്ഠിതമുള്ളു: ഇബ്രാഹിംഖാനിനെ നാലഞ്ചു ദിവസം അടച്ചു സൂക്ഷിക്കുവാൻ എന്നെക്കൊണ്ടു സാധിക്കുന്നതല്ല. അയാളുടെ മോഹാലസ്യം കഴിഞ്ഞുണരുന്നതു് എന്റെ ഗൃഹത്തിൽവെച്ചായാൽ സംഗതിയെല്ലാം പുറത്താവും. ദാനേൽഷായ്ക്കും നാസിർഖാനിനും എന്റെ പേരിൽ കോപവുമുണ്ടാവും."

"അയാൾ എത്ര നേരംകൊണ്ടു് ഉണരും?"

"വൈകുന്നതിനു മൻപു് ഉണരുകയില്ല."

"എന്നാൽ നിവൃത്തിയുണ്ടാക്കാം. ഞാനിറങ്ങട്ടെ."

"പറയാനുള്ളതു തീർന്നിട്ടില്ല. വേറെ ഒരു സംഗതിക്കൂടിയുണ്ടു്."

"ഇതുപോലെതന്നെ ഗൌരവമുള്ളതാണോ?"

"അതു് അങ്ങു തീച്ചപ്പെടുത്തേണ്ടതാണു്. മഹാരാജാ പൃഥ്വീസിംഹന്റെ പേരിൽ പല കുറ്റങ്ങളും ആരോപിച്ചു് ഒരെഴുത്തു ദാനേശ്വർഷാ ചക്രവർത്തിക്കു് അയച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഷെയിക്ക് മുബാറക്കിനെ അദ്ദേഹമാണു് വിഷം കൊടുത്തു കൊന്നതെന്നും അദ്ദേഹവും സലിമുംകൂടി യോജിച്ചു ചക്രവർത്തിക്കു വിപരീതമായി പല പണിയും ചെയ്യുന്നു എന്നും മറ്റുമാണു് എഴുത്തു്. എഴുത്തുംകൊണ്ടു പോയ ആൾ ഇന്നാലെ അവിടെ ചെന്നുകാണണം. മഹാരാജാവിനെ നശിപ്പിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഉപായങ്ങളെല്ലാം അവർ എടുത്തിട്ടുണ്ടുപോലും. എന്താണു് ഇതിനു ഫലമുണ്ടാകുന്നതെന്നു് അറിഞ്ഞുകൂടാ."

"ദ്രോഹികൾ! ഇവക്കിന്നതേ ആകാവു എന്നില്ലെന്നു തോന്നുന്നല്ലോ. ഇതൊന്നും രാജാ പ്രതലിന്റെ അടുക്കൽ ഫലിക്കയില്ല. സത്യംതന്നെ ജയിക്കും."

"അതു ശരിയാണു്. പക്ഷേ അവനവൻ കരുതിയിരിക്കേണ്ടതാണു്. 'താൻ പാതി ദൈവം പാതി' എന്നുണ്ടല്ലോ."

"അദ്ദേഹം ഈ സംഗതി അറിയുമ്പോൾ വേണ്ടതുപോലെ ചെയ്തുകൊള്ളും. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ യാത്രയില്ല."

ഗ്രൽ അനാരാ വിനയപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: "എനിക്കു് ഒരപേക്ഷയുണ്ടു്: എന്റെ ഗൃഹത്തിൽ അവിടുന്നു വന്നിട്ടു് ഒന്നുംതന്നെ സ്വീകരിക്കാതെ പോകുന്നതു വ്യസനകരമാണു്. കുറച്ചു ഷർബത്തും ഫലങ്ങളും സ്വീകരിച്ചു് എന്നെ ബഹുമാനിക്കണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു."

"എന്റെ മഹാപരാധത്തെ ക്ഷമിക്കണം. സംഗതികളുടെ ഗൌരവത്തിൽ ഞാൻ മര്യാദ തീരെ മറന്നുപോയിരിക്കുന്നു."

ഗുൽ അനാരായുടെ മുഖം സന്തോഷംകൊണ്ടു വികസിച്ചു. ഉടൻതന്നെ ആ മുറിയിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങി കൊട്ടത്ത ചില ആജ്ഞകൾ അനുസരിച്ചു പലവിധത്തിലുള്ള പഴങ്ങളും പലനിറത്തിലുള്ള ഷർബത്തുകളും നിറച്ച വെള്ളിത്താമ്പാളങ്ങൾ ഭൃത്യന്മാർ കൊണ്ടുവന്നു ദൽപത്സിംഹന്റെ മുൻപിൽ വെച്ചു. അതിൽനിന്ന് അദ്ദേഹം എടുത്തതു മാണിക്യരത്നങ്ങൾപോലെ ശോഭിച്ചിരുന്ന മാതളംപഴത്തിന്റെ കുരുക്കളായിരുന്നു. മാതളം പൂവ് എന്നർത്ഥമായ തന്റെ പേരിനെ ബഹുമാനിച്ചാണ് അദ്ദേഹം അങ്ങനെ ചെയ്തതെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ ഗുൽ അനാരാ സന്തോഷത്തോടെ പറഞ്ഞു: "ഈ 'അനാരിൽ' ഇത്രയുമെങ്കിലും തോന്നിയല്ലോ. നമ്മൾതമ്മിൽ ഇപ്പോൾ കണ്ടതു മേലാൽ സ്നേഹത്തിനിടയാക്കുമെന്നു ഈ ദാസി വിശ്വസിക്കട്ടേ?"

ദൽപത്സിംഹൻ ആദരവോടുകൂടിയാണ് മറുപടി പറഞ്ഞതു്: "ഞാൻ ഒരു കുറ്റത്തിനേ മാപ്പു ചോദിച്ചുള്ളൂ. അതിലും ക്ഷന്തവ്യമല്ലാത്ത ഒരു കുറ്റം ഞാൻ മനസ്സുകൊണ്ടു ചെയ്തുപോയി. രാജധാനിയിലെ നർത്തകികളെപ്പറ്റി പല കഥകളും കേട്ടിരുന്ന ഞാൻ നിങ്ങളെയും അതുപോലെ തെറ്റിദ്ധരിച്ചുപോയി. എല്ലാ ജാതിക്കാരിലും നല്ലവരും ചീത്തകളുമുണ്ടെന്നുള്ള തത്വം ഞാൻ വിസ്മരിച്ചു. നിങ്ങളെയും ഞാൻ മറ്റുള്ളവരെപ്പോലെ വിചാരിച്ചുപോയതു ക്ഷമിക്കണം. എന്നെയും ഒരു സ്നേഹിതനായി ഗണിക്കേണമെന്നു ഞാനാണ് അപേക്ഷിക്കുന്നതു്."

"അവിടുന്നു ചെയ്തതിൽ ഒരു തെറ്റുമുണ്ടെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. പരീക്ഷിച്ചറിയാതെ സ്നേഹം വരിക്കുന്നതു് അവിടത്തെപ്പോലെ ഒരാൾക്കു യോജിച്ചതുമല്ല. എന്തായാലും അതു പറഞ്ഞിട്ടു കാര്യമില്ലല്ലോ. അവിടത്തേയ്ക്ക് എന്നോടു നിന്ദ തോന്നുന്നില്ലെന്നറിഞ്ഞാൽ ഞാൻ ചരിതാർത്ഥയായി."

"കൊള്ളാം, നിന്ദയോ? ഏതു കാലത്തും ഏതു സ്ഥിതിയിലും ഞാൻ നിങ്ങളുടെ സ്നേഹിതനാണെന്നു വിചാരിക്കുക. ഇ

പ്പോൾ നമുക്കുണ്ടായ സ്നേഹം എന്നത്തേയ്ക്കും നിലനില്ക്കട്ടെ. താമസിയാതെ ഞാൻ വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം. ഇനി ഇപ്പോൾ പോകാൻ അനുവാദമുണ്ടാകണം.''

ഗുൽ അനാരായും തടസ്സം പറഞ്ഞില്ല. അവളുടെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നിറങ്ങിയശേഷമാണു് അനന്തരകരണീയമെന്തെന്നു ദൽപത്സിംഹൻ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങിയതു്. ആദ്യം ആലോചിച്ചതു സൂരജമോഹിനിയുടെ കാര്യം സേട്ട കല്യാണമല്ലിനെ ഉടൻതന്നെ അറിയിച്ച വേണ്ട കാര്യങ്ങൾ നടത്താമെന്നായിരുന്നു. എന്നാൽ സ്വന്തകാര്യവും രാജ്യകാര്യവും കൂടി നോക്കുമ്പോൾ രാജ്യകാര്യത്തിനല്ലേ പ്രാഥമ്യം കൊടുക്കേണ്ടതെന്നൊരു സംശയം അയാൾക്കു തോന്നാതിരുന്നില്ല. വിശേഷിച്ചും, മഹാശയനായ പീതലിന്റെ രക്ഷയെസ്സംബന്ധിക്കുന്ന കാര്യമാകയാൽ അദ്ദേഹത്തെക്കണ്ടു സകലവിവരങ്ങളും അറിയിക്കയാണു് ഉത്തമമെന്നു തോന്നി. ഇബ്രാഹിംഖാനിനെ ഗുൽ അനാരായുടെ ഗൃഹത്തിൽ നിന്നു മാറ്റി ബന്ധവസ്സിൽ താമസിപ്പിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചാലാണു് അധികം സൌകര്യമുണ്ടാകുന്നതെന്നും അയാൾ ഊഹിച്ചു. അതുകൊണ്ടു് അതിവേഗത്തിൽ തന്റെ യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിലെത്തി സ്വന്തജോലിക്കു റിപ്പോർട്ടു ചെയ്തശേഷം, അത്യാവശ്യമായ രാജ്യകാര്യങ്ങൾസംബന്ധിച്ച മഹാരാജാവിനെ നേരിട്ടു കണ്ടു് ഉത്തരവു മേടിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നു് ഒരാൾ വഴി പറഞ്ഞയച്ചു. ജോലിക്കു സദാ സന്നദ്ധനായിരുന്ന പീതലിനെ കാണുവാൻ കാലതാമസം ഉണ്ടായില്ല. അദ്ദേഹം തലേദിവസം രാജധാനിയിൽ നടന്ന കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലേയ്ക്കറിവാൻ ഒരു 'ഹർജി' എഴുതുകയായിരുന്നു. തന്റെ ഉപസേനാനിയുടെ മുഖഭാവവും തിടുക്കവും കണ്ടപ്പോൾ എന്തോ അത്യാവശ്യമുണ്ടെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു: ''എന്താണു്, ദൽപത്? നിന്റെ മുഖം കണ്ടാൽ എന്തോ സങ്കടവർത്തമാനം കേട്ടതുപോലെ തോന്നുമല്ലോ. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ വേഗം പറയുക.''

ദൽപത്സിംഹൻ ഗ്രൽ അനാരായിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കിയ ദ്രോഹവാർത്ത മുരുക്കത്തിൽ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു.

തന്റെ നാശത്തിനു വിരോധികൾ കരുതിക്കൂട്ടി പ്രവർത്തിക്കുന്ന സംഗതികൾ കേട്ടിട്ടും പൃഥ്വീസിംഹന്റെ മുഖത്തു യാതൊരു ക്ഷോഭവും കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. ''അക്ഷോഭ്യനായി ഗംഗതന്നിലേ ഹ്രദംപോലെ'' മരുവുന്ന ആ രാജപുത്രന്റെ സ്ഥിരബുദ്ധിയെ മനസ്സുകൊണ്ടു് അഭിനന്ദിച്ചശേഷം ദൽപത്സിംഹൻ തന്നെ പിന്നെയും പറഞ്ഞു: ''ചക്രവർത്തി ഇവരുടെ കുതന്ത്രങ്ങളിൽപ്പെട്ടു വല്ലതും പ്രവർത്തിച്ചുവെങ്കിൽ.....ഒന്നാമതു് അദ്ദേഹം ദക്കാണിൽ; രണ്ടാമതു് ഇവർ അങ്ങയുടെ പേരിൽ ആരോപിക്കുന്ന കുറ്റങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനു വലുതായ അപ്രീതിയുണ്ടാക്കുന്നവ; മൂന്നാമതായി അങ്ങയുടെ ഭാഗം വാദിക്കുന്നതിനു് അവിടെ ആരാണുള്ളതു്? ഞാൻ വാസ്തവം പറയാമല്ലോ, ചക്രവർത്തിയുടെ സദസ്സുമായി എനിക്കു പരിചയമില്ലെങ്കിലും വലുതായ ഭീതി തോന്നുന്നു.''

കുറച്ചുനേരം ആലോചിച്ചശേഷം പീതൽ പറഞ്ഞു: ''നീ പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. കേൾക്കുമ്പോൾത്തന്നെ ചക്രവർത്തിക്കു വലുതായ കോപം തോന്നുന്ന വിധത്തിലുള്ള കാര്യങ്ങളാണു് ഇവർ എഴുതി അയച്ചിട്ടുള്ളതു്. അനിയന്ത്രിതമായ സ്വാധികാരമുള്ള ആളുകൾക്കു കോപം വന്നാലെന്താണു് ചെയ്യുന്നതെന്നു നിശ്ചയിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. വിശേഷിച്ചും മുഖാറക്കിന്റെ മരണത്തിൽ ചക്രവർത്തിക്കു വലുതായ സങ്കടം കാണുന്നതുമാണു്. ഷെയിക്കും ഞാനുമായി സ്നേഹമല്ലായിരുന്നുവെന്നും അദ്ദേഹത്തിനറിയാം. ആ സ്ഥിതിക്കു ചക്രവർത്തി സങ്കടംകൊണ്ടും മുൻകോപംകൊണ്ടും വല്ലതും പ്രവർത്തിച്ചുപോയിയെന്നുവരാം. പക്ഷേ എനിക്കു് അതിൽ ഭീതിയില്ല, ജലാലുദ്ദീൻ അക്ബർ സാമാന്യനല്ല; അദ്ദേഹത്തിനു സേവകജനങ്ങളുടെയും വിരോധികളുടെയും ഉള്ളു കാണുവാനുള്ള ശക്തി ഓർത്തു ഞാൻ പലപ്പോഴും ആശ്ചര്യ

പ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്‌. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃത്യങ്ങളെ സാധാരണമനുഷ്യരുടെ തോതുകൊണ്ട്‌ അളക്കുന്നതു ശരിയല്ല; ന്യായം വെടിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ചെയ്യുമില്ല. അതുകൊണ്ട്‌ ഈ കാര്യങ്ങൾ ഒന്നുംതന്നെ നാമറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നപോലെ പ്രവർത്തിക്കയാണുത്തമം.''

''എങ്കിലും ഈ കൂട്ടർ ഇത്രമാത്രം ധിക്കാരത്തോടുകൂടി പ്രവർത്തിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചില്ല. അങ്ങയെ കൊല്ലിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു; അങ്ങയുടെ മേൽ രാജദ്രോഹകുറ്റം ആരോപിച്ചു; ഇപ്പോൾ അങ്ങു ഷെയിക്‌ സാഹേബിനെ കൊന്നതായും അപവാദം പരത്തിയിരിക്കുന്നു.''

''ഷെയിക്കിന്റെ കാര്യത്തിൽ അവർ ചെയ്തതിനുള്ള കാരണം നിനക്കു മനസ്സിലായിക്കാണുകയില്ല. ഒന്നാമതു് അദ്ദേഹത്തെ ചക്രവർത്തി സ്വന്തം പിതാവിനെപ്പോലെ ഗണിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ഈ കാര്യം അങ്ങേരിനെ വല്ലാതെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കുമെന്നു് അവർക്കറിയാം. പ്രത്യേകിച്ചും എനിക്കു സഹായമായി ചക്രവർത്തിയുടെ സമീപമുള്ള ഒരാൾ അബുൽഫാസലാണല്ലോ. അച്ഛന്റെ മരണത്തിനു കാരണഭൂതൻ ഞാനാണെന്നു് അബുൽഫാസൽ കേൾക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹവും തൽക്കാലത്തേയ്ക്കെങ്കിലും എനിക്കു വിപരീതമായി തിരിയുമെന്നാണു് അവരുടെ വിശ്വാസം. എന്തായാലും ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പന വരുന്നതുവരെ ഒന്നും ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടില്ലെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. സംഗതികളുടെ ഇവിടത്തെ കിടപ്പുലോചിച്ചാൽ അദ്ദേഹം ഉടൻ തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളാതിരിക്കയില്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചതന്നെ. ആകട്ടെ, നിനക്കു് ഈ സംഗതികൾ എങ്ങനെ മനസ്സിലായി?''

ദൽപത്‌സിംഹൻ യാതൊരു സങ്കോചവുംകൂടാതെ ഗ്രൽ അനാരായെപ്പറ്റി പറഞ്ഞു. പീതൽ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: ''അവൾ വളരെ നല്ല കൂട്ടത്തിലാണു്. വളരെക്കാലമായി എനിക്കും പരിചയമുണ്ടു്. അവളുടെ സൽഗുണങ്ങൾ വിചാരിച്ചാൽ ഇങ്ങനെ ഒരു കുലധർമ്മം സ്വീകരിക്കേണ്ടിവന്നതിൽ സങ്കടം തോ

ന്നും. നിന്റെ മനസ്സിൽ ഇനിയും എന്തോ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. പറയുന്നതിനു മടിക്കേണ്ട.''

താൻ സ്വതന്ത്രകാര്യം പറയുന്നതു ക്ഷമിക്കണമെന്നും പക്ഷേ രാജാ പീതൽ തന്നെ അന്യൽഷായുടെ ആഗ്രഹങ്ങളെപ്പറ്റി തന്നോടു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു ധൈര്യപ്പെട്ടു താൻ പറയുന്നതാണെന്നുമുള്ള മുഖവുരയോടുകൂടി, സൂരജമോഹിനിയുടെ കാര്യം അദ്ദേഹത്തെ കേൾപ്പിച്ചു. ഇബ്രാഹിംഖാൻ ഗ്രൽ അനാരായുടെ ഗൃഹത്തിൽ ബോധമില്ലാതെ കിടക്കയാണെന്നും അയാളെ അവിടെ നിന്നു മാറ്റി വല്ലിടത്തും ആക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണെന്നും അയാൾ ധരിപ്പിച്ചു.

പീതലിന്റെ മുഖഭാവം മാറി കാണപ്പെട്ടു. അതുവരെ, യാതൊരു വികാരഭേദവും പ്രത്യക്ഷ്യമാകാതിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു കോപരസം നടമാടിക്കണ്ടു. കണ്ണുകൾ ചുവന്നു, നാസാപുടങ്ങൾ വിടർന്നു. പുരികം ചുളിച്ചു കൈകൾ മടക്കി ഞെരിച്ചുംകൊണ്ടു ദൽപത്സിംഹന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞപ്പോൾ ധീരനായ ആ രാജകുമാരനും ഒന്നു ഭയപ്പെടാതിരുന്നില്ല.

''എന്താണു് ഇത്ര ഗൌരവമുള്ള ഈ സംഗതി ആദ്യമേ പറയാത്തതു്? ചക്രവത്തിയുടെ പ്രത്യേകസ്നേഹിതനായ കല്യാണമല്ലിന്റെ പൌത്രിയെ, എന്റെ പുത്രിയെപ്പോലെ ഞാൻ ഗണിക്കുന്ന ആ കന്യകയെ, ദ്രോഹിക്കാൻതുടങ്ങുന്നതു് എന്റെ പൌരുഷത്തെത്തന്നെ ധഷ്ണംചെയ്യുന്നതല്ലേ? അവർ അതിനാരംഭിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, ചക്രവത്തിയുടെ പുത്രനായാലും, ചക്രവത്തിയുടെ ശത്രുനായാലും, ഫലം അനുഭവിച്ചേ തീരൂ. ആട്ടെ, നീ പോയ്ക്കൊള്ളുക; അതിനു വേണ്ട പ്രവൃത്തികൾ ഞാൻതന്നെ ചെയ്തുകൊള്ളാം.''

ദൽപത്സിംഹൻ പോകുവാൻ മുതിന്നു. ''വേണ്ട നില്ലൂ്, വേഗത്തിൽ ഒരു ഡോളി (സ്ത്രീകൾ പോകുന്ന പല്ലക്കു്) തയ്യാറാക്കി വേണ്ട അനുചരന്മാരോടുകൂടി ഗ്രൽ അനാരായുടെ ഗൃഹത്തി

ലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കുക. ആരുമറിയാതെ ഇബ്രാഹിംഖാണിനെ അതിനകത്തുവെച്ചു് ഇവിടെ കൊണ്ടുവരുവാൻ ആജ്ഞാപിക്കുക. ശിഷ്ടമുള്ള സംഗതികൾ ഞാൻ നിവൃത്തിചെയ്കൊള്ളാം.”

ദൽപത്സിംഹൻ പോയ ഉടനെ, കല്യാണമല്ലിനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ഒരാൾ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു. ഒരുമണിക്കൂറിനകം സേട്ടജി സപരിവാരം പല്ലക്കിൽ രാജാ പീതലിന്റെ ഗൃഹത്തിലെത്തി. അവർതമ്മിലുള്ള ഗൂഢസംഭാഷണം ഒട്ടുനേരം നീണ്ടുനിന്നു. ഉച്ചതിരിഞ്ഞശേഷമാണു് സേട്ടജി തിരികെ സപരിവാരത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയതു്.

അധ്യായം പതിനാറു്

വിധിവൈപരീത്യത്താലും മനുഷ്യകൌടില്യത്താലും തുടരെത്തുടരെ സങ്കടമനുഭവിച്ചുകിടന്നിരുന്ന ഗജരാജിന്റെ മറിവുകൾ നാലഞ്ചുദിവസംകൊണ്ടു് ഭേദമായി. മകളുടെ ഭക്തിപൂർവ്വമായ ശുശ്രൂഷയും ഗ്രന്ഥിന്റെ മേൽനോട്ടത്തിൽ നടന്നിരുന്ന ചികിത്സയുംമൂലം ആ മുറിവുകൾ കരിഞ്ഞുതുടങ്ങി. വാസ്തവത്തിൽ അയാൾക്കു് അധികമായി ചോര പോയതുകൊണ്ടുള്ള തളർച്ചയാണുണ്ടായിരുന്നതു്. വിശ്രമംകൊണ്ടും ശരിയായ ഭക്ഷണംകൊണ്ടും അതു തീരെ മാറി. സപരിവാരങ്ങൾക്കു തടസ്സംകൂടാതെ ഗണിക്കുന്നതിനു ബുദ്ധിമുട്ടില്ലെന്നുള്ള നിലയായി. പത്മിനിയോടുള്ള സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു് അവർക്കു പറ്റിയ അപകടത്തിനു കാരണം കാസിംബസ്സു് എന്നു പേരായ ഒരു മുസ്സൽമാൻയോദ്ധാവാണെന്നും അയാൾക്കു് ഈ മാതിരിയുള്ള കാര്യങ്ങൾക്കെല്ലാം സഹായമായുള്ളതു ഹീരാജാനാണെന്നും മനസ്സിലാക്കിയ ഗജരാജു്, അവരോടു് എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് ആലോചന തുടങ്ങി. തനിക്കു് എഴുനേറ്റു സൈരസഞ്ചാരമാകാമെന്നു ഗ്രന്ഥി വിധിച്ചപ്പോൾത്തൊട്ടു് അയാൾ ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹമനേ-

ഷിച്ചു് അവിടെ പടികാത്തുനില്ക്കുന്ന നിലയിൽ, കുറച്ചൊഴിഞ്ഞു്, മറ്റുള്ളവക്കു സംശയം തോന്നാത്ത വിധത്തിൽ, നില്പായി. സന്ധ്യമുതൽ ഒരു പത്തുനാഴികയിരുട്ടുന്നതുവരെ അയാൾ ആ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു കടക്കുന്ന ആളുകളെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി നിലകൊള്ളുന്നതു് ഒരു പതിവായിത്തീർന്നു.

സേട്ട കല്യാണമല്ലും ഗജരാജിന്റെ കാര്യം മറന്നിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുചരന്മാരിൽ ഒരാൾ മിക്ക ദിവസവും അവിടെ വന്നു കാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചു പോകാറുണ്ടായിരുന്നു. ഗജരാജിന്റെ ഭാര്യയുടെ വാസസ്ഥലം അന്വേഷിച്ചുവരുന്നു എന്നും, അതു് ഏതു നക്തഞ്ചരന്മാരാൽ സുരക്ഷിതമായ അശോകവനത്തിലായാലും, അവിടെനിന്നു കൊണ്ടുപോരുന്നതിനുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ അദ്ദേഹം ചെയ്യുമെന്നും അയാളെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. കഴിഞ്ഞ അധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ച സംഗതികൾ നടന്നതിന്റെ പിറേറദിവസം, രാവിലെയും കല്യാണമല്ലിന്റെ ആൾ വന്നിരുന്നു. അയാളുമായുള്ള സംഭാഷണം ഈ പ്രാവശ്യം ഗജരാജിനു് അത്യാനന്ദത്തെ നല്കി. അയാൾ ചോദിച്ചു: "നിങ്ങളുടെ ഭാര്യയെ അപഹരിച്ച ആ പ്രേതവിനെ കണ്ടാൽ അറിയാമോ?"

"കൊള്ളാം; അറിയാമോ എന്നോ? ഏതു നരകത്തിൽവെച്ചു കണ്ടാലും അറിയാം."

"എന്നാൽ ഇന്നു് ഒരു നാലഞ്ചുനാഴിക ഇരുട്ടുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു് അയാളെ കാണുവാനിടയാകും."

"അയാളുടെ ജീവിതവും എന്നാൽ അതോടെ അവസാനിച്ചു."

"അതിനു നിങ്ങൾക്കു സാധിക്കുമോ എന്നു് എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല."

"എവിടെവെച്ചാണു് ആ ദുഷ്ടനെ എനിക്കു കാണുവാൻ സാധിക്കുന്നതു്? ഈ പട്ടണം മുഴുവൻ അന്വേഷിച്ചിട്ടു് ഇതുവരെ എനിക്കു കാണുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ."

"ഏ വിടെവെച്ചാണെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. നിങ്ങളുടെ മുമ്പിലൂടെ അയാൾ കടന്നുപോകും. വഴിയിൽവെച്ചു ലഹളയ്ക്കോ നും ഇടകൊടുക്കരുതെന്നേയുള്ളൂ."

ഈ സംസാരത്തിനുശേഷം അന്നത്തെ ദിവസം മുഴുവൻ ഗ ജരാജു് സപ്പന്തിലെന്നപോലെയാണു് കഴിച്ചതു്. അയാൾ ആരും കാണാതെ തന്റെ വാളും കഠാരിയും മൂർച്ചപ്പെടുത്തി അവ യ്ക്കുള്ള ഉറകളിൽ ഇട്ട ദേഹത്തിൽ ധരിച്ചു. യാതൊന്നിലും ഉന്മേ ഷമില്ലാതെ, ഗൌരവമേറിയ എന്തോ കാര്യം ആലോചിക്കുന്ന തുപോലെ ഇരിക്കുന്ന അച്ഛനെ കണ്ടു പത്മിനി ഒട്ടു ഭയന്നുവെ ങ്കിലും, അയാളുടെ ഭാവപ്പകർച്ചകൾ ഇക്കാലംകൊണ്ടു സുപരിചി തമായിത്തീർന്നിരുന്നതിനാൽ, അതേപ്പറ്റി അധികം ചിന്തിച്ചി ല്ല. രാവിലെ ജോലിക്കു പോകുന്നതിനു മൻപു ദൽപതു്സിം ഹൻ ഗജരാജന്റെ ദേഹസ്ഥിതി അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ, ആ പ്ര തികാരവ്രതധാരിയുടെ മുഖപടിയിൽ എന്തോ ശ്രദ്ധാർഹമുള്ളതാ യി അയാൾക്കു തോന്നി. ഗജരാജു് യാത്രചോദിക്കുന്നതുപോ ലെ വ്യസനഭാവത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "മഹാരാജു്, അവിടു ത്തെ നേരെയും പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ നേരെയും ഞാൻ അറിയാതെ ചെയ്ത അപരാധത്തെ എന്റെ രക്തംകൊണ്ടുതന്നെ കഴുകിക്കളയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ കൃപകൊണ്ടു് എനി ക്കിപ്പോൾ പൂർണ്ണസുഖമായല്ലോ. ഇനി ഞാൻ ഇവിടെ താമസി ക്കുന്നതു് ഉചിതമായിരിക്കയില്ല. അതുകൊണ്ടു് എന്നെപ്പറ്റി ഒന്നുംതന്നെ മേലാൽ അറിവാൻ ഇടയായില്ലെങ്കിൽ, ഞാൻ അ വിടുത്തേയ്ക്കു നന്മവരട്ടെ എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടാണു് മരിച്ചതെ ന്നു വിശ്വസിക്കണമെന്നാപേക്ഷ. എന്റെ സാധുവായ മകളെ ഞാൻ ഇവിടെ സമർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അവിടുന്നു് അവളെ രക്ഷി ച്ചുകൊള്ളുമെന്നു് എനിക്കറിയാം."

മറെറാന്നും പറവാൻ ആ അഭിമാനി ഇടകൊടുത്തില്ല. ദൽ പത്സിംഹൻ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു സല്പമൊന്നാശ്ചര്യപ്പെട്ടു

വെങ്കിവും, ഗജരാജിന്റെ ചരിത്രത്തിൽനിന്നു് അയാളുടെ സ്വഭാവം ഏതാണ്ടു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നതിനാൽ, തടസ്സംപറയുന്നതിനു് ഉദ്യമിച്ചില്ല.

അന്നു വൈകിയപ്പോഴും ഗജരാജു് പതിവുപോലെ ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹത്തിന്റെ സമീപം ഒരു സ്ഥാനം പിടിച്ചു. ദില്പസന്ധ്യതെരുവു്, സന്ധ്യയായതോടുകൂടി, അതിന്റെ ആഘോഷമോടികൾ വഹിച്ചു ശോഭിച്ചു. ഹീരയുടെ ഗൃഹത്തിൽ അന്നു സാമാന്യത്തിൽ കവിഞ്ഞ അലങ്കാരങ്ങൾ കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നു. മട്ടുപ്പാവിലും വരാന്തയിലും അങ്കണത്തിലുമെല്ലാം നാനാവണ്ണത്തിലുള്ള റാന്തലുകൾ കൊളുത്തിത്തൂക്കിയിരുന്നു. വാതുക്കൽ നിന്നിരുന്ന ഭൃത്യന്മാർ ശുഭ്രകഞ്ചുകങ്ങളണിഞ്ഞും ദാസികൾപോലും കമനീയമായ വേഷാലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടിയും കാണപ്പെട്ടിരുന്നു. അകത്തുനിന്നു കേൾക്കാമായിരുന്ന സംഗീതധ്വനി അന്നൊരു ശുഭദിനമെന്നു പാന്ഥജനങ്ങളെ അറിയിച്ചു. തെരുവിലേയ്ക്കഭിമുഖമായുണ്ടായിരുന്ന മട്ടുപ്പാവുവരാന്തയിൽ അന്നു സ്ത്രീകളെ കണ്ടിരുന്നില്ല; ആകയും അന്നു് അകത്തേയ്ക്കു കടക്കുന്നതിനു ക്ഷണനമില്ലെന്നായിരുന്നു അതിന്റെ അർത്ഥം.

ഏതോ രാജകുമാരനെയോ മഹാപ്രഭുവിനെയോ സല്ക്കരിക്കുന്നതിനുള്ള ഭാഗ്യം ഹീരാജാനു് അന്നു ലഭിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല. മൂന്നുനാലു വർഷമായി രസികജനങ്ങൾ തന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും പ്രഭുക്കന്മാരും രാജകുമാരന്മാരും തന്നെ നിസ്സാരയെന്നു ഗണിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും മനസ്സിലാക്കി സങ്കടപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞിരുന്ന ഹീരാജാനു രണ്ടാമതു് എന്തോ വലുതായ ഭാഗ്യോദയം ഉണ്ടായി. ദാനേൽഷായുടെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടുന്നതിനും അതുവഴി തന്റെ പ്രാധാന്യം പുനഃസ്ഥാപിക്കുന്നതിനുംവേണ്ടി വളരെക്കാലമായി കാസിംബസ്സിനോടു ചെയ്തിരുന്ന ശ്രമം ഫലിക്കാതെപോയി. സലിമിന്റെ പരാജയത്തെസ്സംബന്ധിച്ചു രാജധാനിയിൽ നടന്ന ആഘോഷങ്ങളിൽ തനിക്കു

വലിയൊരു സ്ഥാനം ലഭിക്കുമെന്നു കാസിംബസ്സു് ആശ്വസിപ്പിച്ചിരുന്നതും മുഴുവൻ ഫലിച്ചില്ല. നാസിർഖാണിന്റെ ഗൃഹത്തിൽവെച്ചു ഭാനുമൽഷായുടെയും ഉറ്റ സ്നേഹിതന്മാരുടെയും മുൻപിൽ പാടുന്നതിനു് അവസരം കിട്ടിയെങ്കിലും രാജകുമാരൻ മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽ വ്യാപൃതനായിരുന്നതിനാൽ, അവളുടെ സംഗീതത്തിലോ സൌന്ദര്യത്തിലോ ശ്രദ്ധകാണിച്ചില്ല. ആ അവസരവും അങ്ങനെ പാഴായിപ്പോയി. എന്നാൽ ആ സ്നേഹിതന്റെ കരുണകൊണ്ടുതന്നെ ഇപ്പോൾ, ഇതാ, ഒരവസരം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ ശപ്തശത്രുവും രസികലോകത്തിന്റെ നേതൃനായകവും സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രഭുക്കന്മാരിൽ ഒന്നാമനുമായ നാസിർഖാൺതന്നെ തന്റെ പാദരേണുക്കളെക്കൊണ്ടു് ആ ഭവനത്തെ ചരിതാർത്ഥമാക്കുന്നതിനു തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു.

നൈരാശ്യാതപത്തിൽ ഒട്ടുമുക്കാലും ഉണങ്ങിപ്പോയിരുന്ന ഹീരായുടെ അത്യുൽസുകമായ പിന്നെയും തളിരിട്ടുതുടങ്ങി. നാസിർഖാണിന്റെ സഹായമുണ്ടെങ്കിൽ മറ്റു മോഹിനികളെ കവിഞ്ഞു ജീവിക്കുവാൻ തനിക്കെന്താണു് പ്രയാസം? അദ്ദേഹമോ, ധനദനു സമനായ സമ്പന്നൻ, അധികാരശക്തിയുള്ള പ്രഭു, എല്ലാവരും തല കുനിക്കുന്ന സ്ഥാനമഹിമയുള്ള രാജബന്ധു. അദ്ദേഹത്തെ വശമാക്കുകയാണെങ്കിൽ എന്തും സാധിക്കും. അതിനു് ഒരു പ്രയാസവും പ്രതിബന്ധവും ഹീരാ ആലോചിച്ചതിൽ കണ്ടില്ല. നാസിർഖാണിനു വയസ്സു് അറുപതോളമായിരുന്നു; വൃദ്ധന്മാരായ കാമുകന്മാർ സ്ത്രീജിതന്മാരാണെന്നു് അവൾ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. തന്റെ ഭാഗ്യം പിന്നെയും തെളിഞ്ഞുവരുന്നതായി അവൾക്കു തോന്നി.

നാസിർഖാണിന്റെ വരവിനു തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്ന സമയത്തിനു് ഒരു രണ്ടുമണിക്കൂർ മുൻപുതന്നെ ഹീരാജാൻ ആ ഗൃഹത്തിലെ അലങ്കാരങ്ങളെയും പൂജ്യനായ അതിഥിയെ സല്ക്കരിക്കുന്നതിനു താൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള മറ്റു ഏർപ്പാടുകളെയും ആകെക്കു

ടെ നടന്നൊന്നു പരിശോധിച്ചുനോക്കി. മുറ്റത്തു തൂക്കിയിരുന്ന ശരീരസ്തലുകൾക്കു നിറം പോരെന്നു തോന്നുകയാൽ കാര്യസ്ഥനെ ഒട്ടു ശകാരിച്ചു; തിണ്ണയിലിട്ടിരുന്ന പരവതാനിയുടെ ചുളിവുകൾ സ്വന്തം കൈകൊണ്ടു പിടിച്ചു നിവർത്തി. താഴത്തെ നിലയിലുള്ള സപീകരണമുറിയിൽ ഇട്ടിരുന്ന ഉപകരണങ്ങളുടെ ഭംഗിയും ശില്പവൈചിത്ര്യങ്ങളും കണ്ടു് അല്പമൊന്നഭിനന്ദിച്ചെങ്കിലും അവ ഇട്ടിരിക്കുന്ന രീതി ശരിയായില്ലെന്നു ഭൃത്യന്മാരെ ശാസിച്ചു. വെള്ളികൊണ്ടുള്ള വെറ്റിലത്താമ്പാളവും മറ്റും മിനുക്കിവെച്ചിരുന്നതു ശരിയായോ എന്നു കൈയിലെടുത്തു നോക്കി. ഉപചാരങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിനായി നിയമിച്ചിരുന്ന സുന്ദരികളായ അടിമപ്പെണ്ണുങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി പ്രത്യേകം ഉപദേശം കൊടുത്തു. അതു കഴിഞ്ഞു മുകളിലുള്ള മുറികളിൽ ഓരോന്നിലും ഇപ്രകാരം തന്റെ ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചശേഷം അവസരോചിതമായി താനും ചമയുന്നതിനായി അവൾ ഒരുമ്പെട്ടു.

പതിവിൽ കവിഞ്ഞ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി ഹീരാജാൻ വേഷാലങ്കാരങ്ങൾ അണിഞ്ഞു. സപതേയുള്ള കമനീയത വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനു് ഓരോതരം കൃത്രിമപ്പണികൾ ലോകാരംഭംമുതൽതന്നെ സ്ത്രീകളുടെ ബുദ്ധി കണ്ടുപിടിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. അപരിഷ്കൃതരായ കാപ്പിരിജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽപ്പോലും രൂപത്തിനു കൃത്രിമധാടിക്കുട്ടുന്ന പല വിദ്യകളുമുണ്ടു്. അയ്യായിരം വർഷത്തിനുമേൽ ജീവിച്ചിരുന്ന മിസ്രി(ഈജിപ്ത്)ദേശത്തിലെ സ്ത്രീകൾ മുഖം മിനുക്കുന്നതിനും കണ്ണെഴുതുന്നതിനും മറ്റുവിധത്തിൽ രൂപമോടി വരുത്തുന്നതിനും ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന സാധനങ്ങൾ ഇപ്പോൾ കണ്ടുകിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. കാമസൂത്രം ദ്രുഷിപ്രോക്തമായ ശാസ്ത്രമായി ഗണിച്ചിരുന്ന ഭാരതവർഷത്തിൽ ഈ വിദ്യയ്ക്കു പണ്ടുതന്നെ പ്രാധാന്യം കല്പിച്ചിരുന്നു. മഹർഷിപത്നിയുടെ വരംകൊണ്ടു ഭർത്തൃദൃഷ്ടിയിൽ സീതാദേവി എല്ലാ സമയവും ഈ വിധമുള്ള അലങ്കാരമോടിയോടുകൂടി കാണപ്പെട്ട എന്നു വാത്മീകിതന്നെ പറയുന്നുവല്ലോ.

വേശ്യാവൃത്തി കുലപാരമ്പര്യമായിരുന്ന ജനങ്ങളിൽ, രൂപ സൌന്ദര്യം കൃത്രിമമായി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള കൌശലങ്ങൾ ഇന്നെന്നപോലെ അന്നും ധാരാളമായി ഉണ്ടായിരുന്നു. മുഖം മിനുക്കി നിറംകൂട്ടുന്നതിനുള്ള പ്രത്യേകം പൊടികൾ, പുരികങ്ങൾ മിനുക്കിയൊതുക്കാനുള്ള ഉപകരണം, കണ്ണുകൾക്കു ശോഭയും കടാക്ഷങ്ങൾക്കു തീക്ഷ്ണതയും കൂട്ടുന്നതിനുള്ള അഞ്ജനം, അധരങ്ങളുടെ അരുണിമ ഇരട്ടിക്കുന്നതിനുള്ള കൂട്ടുകൾ, അവയവങ്ങളെ ഉപാഗ്രഹനംചെയ്താലും അവയുടെ വശ്യശക്തി വളർത്തുന്നതിനുള്ള ഉപായങ്ങൾ, നാസികാഹ്ലാദകങ്ങളായ സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ, ഓരോ അവയവങ്ങൾക്കും മാറുകൂട്ടുന്ന വിധത്തിലുള്ള ആഭരണങ്ങൾ—ഇവയെല്ലാം ഉപയോഗിക്കുന്നതിനു ഗണികാജനങ്ങൾക്കു് അന്നും നല്ല വൈദഗ്ധ്യമായിരുന്നു. ഹീരാജാൻ ഇതിലൊന്നിലും ഒട്ടുംതന്നെ കുറച്ചില്ല. വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ തന്റെ രൂപത്തിനും അവസരത്തിനും യോജിച്ചവിധത്തിൽ വസ്ത്രാഭരണാദികൾ ദാസിമാരുടെ സഹായത്തോടെ ധരിച്ചശേഷം, അവളുടെ അലങ്കാരമുറിയിൽ തൂക്കിയിരുന്ന കണ്ണാടിയിൽ നോക്കി സ്വസൌന്ദര്യത്തെ അഭിനന്ദിച്ചു. അവളാവട്ടെ,

"ഹേമപട്ടാംബരക്കുപ്പായാദിയാൽ
കോമളമെയ്യൊളി കൂട്ടിക്കുട്ടി,
സിന്ദൂരപ്പൊട്ടു തൊട്ടോരോരോ ദുല്ലഭ-
ഗന്ധവദ്ദ്രവ്യങ്ങൾ പൂശിപ്പൂശി;
കാമ്മണച്ചൂണ്ടത്താൽ, പൂങ്കവിൾക്കണ്ണാടി-
ക്കാമട്ടം കൺപകിട്ടേകിയേകി
ആനനമാശിഖമോരോരോ ഹീരക-
മാണിക്യഭൂഷകൾ ചാർത്തിച്ചാർത്തി
കാമനക്കാറൊളിക്കുന്തലിലോരോരോ
തുമലർമാലുങ്ങൾ ചൂടിച്ചൂടി.

* * *

സർവ്വഥാ സർവ്വോർവീസമ്മോഹനാസ്ത്രമായ്
സർവ്വഹൃന്മാദനൌഷധമായ്
മാന്മഥമാഹാത്മ്യമാകന്ദമഞ്ജരീ-
മാംസളമാധ്വീകമാധുരിയായ്—"

അവളുടെ സ്വപ്നം കണ്ണുകളിൽ കാണപ്പെട്ട. സ്വപ്നം ത്രപ ത്തെ കുറേനേരം ഇങ്ങനെ നോക്കി അഭിനന്ദിച്ചു, തന്റെ സൌ ന്ദര്യലഹരിയിൽത്തന്നെ പ്രമത്തയായി, കാമുകന്റെ വരവിനെ പ്രതീക്ഷിച്ച വാസകസജ്ജികയായി ഹീരാജാൻ വസിച്ചു.

നേരം ഒരു ആറേഴുനാഴിക ഇരുട്ടിയപ്പോൾ കാസിംബഗ്ഗ് അതിധൃതിയായി ആ ഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. താഴേ നിന്ന ദാസിമാർ അയാളെ ഉടൻതന്നെ ഹീരാജാന്റെ സമീപത്തു കൊണ്ടാക്കി. അവളുടെ സമീപത്തു വന്നപ്പോൾ ചിരകാലപരിചിത നായ ആ യുവയോദ്ധാവുപോലും അപ്പോൾ കണ്ട സൌന്ദര്യാതി ശയത്താൽ സ്തബ്ധചിത്തവൃത്തിയായി നിന്നുപോയി. സ്വർഗ്ഗലോ കത്തിൽനിന്നു നിലംപതിച്ച ഒരു ഹൂറിയോ പെരിയോ ആയി രിക്കണമിവൾ എന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. അയാൾ യാതൊ ന്നുംതന്നെ പറയുന്നതിനു ശക്തനല്ലാതെ അവളെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നതിനായി അടുത്തു ചെന്നു.

"നില്ലൂ, മിർസാസാഹേബ്, യജമാനനു വെച്ചിരിക്കുന്ന തു ഭുജിച്ചു് അശുദ്ധമാക്കരുതു്; പറയൂ, എന്താണു് വിശേ ഷം?"

ഇങ്ങനെ വിലക്കപ്പെട്ട കാസിംബഗ്ഗ് പറഞ്ഞു: "യജമാ നൻ ഉടൻ പുറപ്പെടും. ഒന്നിച്ചു വരേണ്ട എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി യതുകൊണ്ടു് അല്പം മുൻപേ വന്നു. ഇവിടെയെല്ലാം ശരിയായി രിക്കുന്നോ എന്നന്വേഷിക്കുന്നതിനു പറഞ്ഞു."

"ഈ ഉപകാരത്തിനു ഞാൻ എങ്ങനെയാണു് നന്ദി പറ യുന്നതു്? നമുക്കു രണ്ടുപേർക്കും ഉപയോഗമുണ്ടാകുന്ന കാര്യവുമാ ണല്ലോ."

"ഒരു കാര്യമേ എനിക്കു പറവാനുള്ളു. അദ്ദേഹത്തോടു വളരെ അനുസരണയിലും സ്നേഹത്തിലും പെരുമാറണം. സ്വതേ ദുശ്ശങ്ക തോന്നുന്ന ബുദ്ധിയാണു്; പിന്നെ വൃദ്ധനുമാണല്ലോ. ശിഷ്ടമൊക്കെ നിന്റെ സാമർത്ഥ്യംപോലെയാണു്."

"അതേപ്പറ്റി നിങ്ങൾ വിചാരിക്കേണ്ട. ആ സംഗതികളൊക്കെ ഞാനേറ്റു. ഇന്നു് അദ്ദേഹത്തിനെല്ലാം സന്തോഷമാകയാണെങ്കിൽ, പിന്നെയുള്ളതൊക്കെ ഭദ്രം."

താഴെനിന്നു് ഒരു ദാസി ഓടിവന്നു നാസിർഖാൻ ഗൃഹദ്വാരത്തിലെത്തിയിരിക്കുന്നു എന്നറിയിച്ചു. യാതൊരമ്പടിയും കൂടാതെ വാതുക്കൽ കുതിരപ്പുറത്തു വന്നിറങ്ങിയ ആ പ്രൗഢവരനെ സ്വീകരിക്കുന്നതിനു് അവിടെ നിന്നിരുന്ന ഭൃത്യന്മാർ ഓടിയണഞ്ഞു. അപ്പോഴേയ്ക്കു ഹീരയും താഴത്തെ വരാന്തയിൽ എത്തി.

* * * *

ആദ്യം കാസ്സിംബസ്സു് വരുന്നതു കണ്ടുകൊണ്ടു നിന്ന ഗജരാജു് തന്റെ പുത്രിയെ വ്യാജങ്ങൾ പറഞ്ഞു വഴിതെറ്റിക്കുന്നതിനും തന്നെക്കൊണ്ടു രാജാ പീതലിന്റെ നിധനം നടത്തുന്നതിനും ഉദ്യമിച്ച ആ ദുഷ്ടന്റെ നേരേ ചാടിവീഴുന്നതിനു് ആലോചിക്കാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ തന്റെ സങ്കടങ്ങൾക്കെല്ലാം കാരണഭൂതനായ പ്രൗഢതാമസിയാതെ അവിടെ വരുമെന്നു് അറിഞ്ഞിരുന്നതിനാൽ, ആ സമയം പ്രതീക്ഷിച്ചു് അടങ്ങിനില്ക്കുന്നതു നന്നെന്നു തീർച്ചയാക്കി. അയാൾക്കു് അധികനേരം കാത്തുനില്ക്കേണ്ടിവന്നില്ല. കാസ്സിംബസ്സു് വന്നു കുറച്ചു നേരത്തിനിടയിൽ ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹദ്വാരത്തിൽ വന്നെത്തിയ അശ്വാരൂഢനെക്കണ്ടപ്പോൾ ഗജരാജിന്റെ ദേഹം വിറച്ചു. തന്റെ ആഥിത്യം സ്വീകരിച്ചശേഷം, ഭാര്യയെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയ ആ ദുഷ്ടൻതന്നെയാണു് അതെന്നുള്ളതിലേയ്ക്കു് അയാൾക്കു സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതു് ആരാണെന്നു് അയാൾക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു. ആരായാലും അയാൾ ഇനിയും ജീവിച്ചി

രിക്കയില്ലെന്ന നിശ്ചയത്തിൽ വാളുമൂരി നിന്നിടത്തുനിന്നിള കിയപ്പോൾ ആ അശ്വാരൂഢൻ ഗൃഹത്തിനകത്തു പ്രവേശിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു നിരാശപ്പെടാതെ ഗജരാജ് അനന്തരം ചെയ്യേണ്ടതെന്തെന്നു് ആലോചന തുടങ്ങി. ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു് അയാൾ ആ രാത്രിതന്നെ പുറത്തു വരുമെന്നും അനുചരന്മാരില്ലാതെ അസമയത്തു സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ എതിർത്താലാണു് തന്റെ ആഗ്രഹം സാധിക്കുന്നതിനു് എളുപ്പമെന്നും ഗജരാജ് ഉറച്ചു. കുതിരപ്പുറത്തു പോകുന്ന അയാളോടെതിർക്കുന്നതിനു തനിക്കും ഒരു കുതിര ആവശ്യമെന്നു തോന്നി. എന്തായാലും ഒന്നുരണ്ടു നാഴികയ്ക്കകം ആ പ്രൗഢ ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു പുറത്തു വരികയില്ലെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, ആ സമയംകൊണ്ടു് എവിടെനിന്നെങ്കിലും ഒരു കുതിരയെ വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരണമെന്നു് അയാൾ തീർച്ചയാക്കി. ആലോചിച്ചതിൽ ദൽപത്സിംഹന്റെ അനുചരനായ ഗുലാബിന്റെ കുതിര അന്നത്തേയ്ക്കു കടം വാങ്ങിക്കുവാൻ സാധിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നു വിചാരിച്ചു തൽക്കാലം അയാളുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ മടങ്ങി. ഗുലാബിന്റെ അനുവാദം ലഭിക്കുന്നതിനു പ്രയാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. താമസിയാതെ ഗജരാജ് അശ്വാരൂഢനായി, ഏതോ വലുതായ ഒരു പ്രൗഢവിന്റെ അനുചരനെന്ന ഭാവത്തിൽ, ഹീരാജാന്റെ വീട്ടിൽനിന്നു സപ്തമകനും നിലകൊണ്ടു.

ഏകദേശം അർദ്ധരാത്രിയോടു സമീപിച്ചപ്പോളാണു് നിർഭാഗ്യദുർഭഗനായ നാസിർഖാൻ ഹീരാജാന്റെ കോമളതല്പത്തെ, മനസ്സുകൂടാതെയെങ്കിലും, ത്യജിച്ചു സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങുവാൻ തീർച്ചയാക്കിയതു്. പാരസീകവീരന്മാരുടെ ലാഹരി നാഗരികപ്രമാണിയായ ആ പ്രൗഢവിനെ ബോധരഹിതനാക്കിത്തീർത്തിട്ടില്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിക്കൊരു മാന്ദ്യവും ശിരസ്സിനു് അല്പം വേദനയും കൊടുത്തിരുന്നു. ചെറു

പ്പകാലത്തെ സുഖാനുഭൂതി ഇപ്പോൾ സാധ്യമല്ലല്ലോ എന്നു തന്റെ ദേഹക്ഷീണത്തെ വിചാരിച്ചു് അദ്ദേഹം മനസ്സുകൊണ്ടു വിലപിച്ചു. ആകപ്പാടെ അകത്തേയ്ക്കു പോയ ഉന്മേഷത്തോടെയല്ല, അദ്ദേഹം പുറത്തേയ്ക്കു വന്നതു്. വാതുക്കൽവരെ വന്നയാളു പറഞ്ഞ മഹീരാജാനെ വീണ്ടും ആലിംഗനംചെയ്തു താമസിയാതെ വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാമെന്നു വാക്കുകൊണ്ടു പ്രീതിപ്പെടുത്തിയശേഷം, വേഗത്തിൽ കുതിരപ്പുറത്തു കയറി സഭാഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായി.

സഭയ്ക്കു് അകന്നുനിന്നിരുന്ന ഗജരാജൻ അയാളെ പിൻതുടർന്നു. അവിടെവെച്ചുതന്നെ എതിർക്കുന്നതിനു പ്രതിബന്ധമായിക്കണ്ട ദില്ലസന്തുതെരുവിലെ വിളക്കുകളെ അയാൾ ശപിച്ചു. ആ തെരുവു വിട്ടു പ്രധാനമായ ഒരു രാജപാതയിലൂടെ നാസിർഖാൻ സപ്രച്ഛന്ദഗതിയായി പോയിത്തുടങ്ങി. ആൾസഞ്ചാരം വഴികളിൽ തീരെയില്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും പട്ടണത്തിലെ രാജപാതതന്റെ ഉദ്യമത്തിനു ചേർന്ന സ്ഥലമല്ലെന്നു ഗജരാജൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഈ സമയംകൊണ്ടു തന്നെ ആരോ പിന്തുടരുന്നുണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ നാസിർഖാൻ പുറംതിരിഞ്ഞുനോക്കാതെ, ഒരു കൈകൊണ്ടു തന്റെ അരയിലെ വാൾ വേഗത്തിൽ ഉറയിൽനിന്നുരുന്നതിനു തയ്യാറായി. രാജപാത വിട്ടു നാസിർഖാന്റെ കൊട്ടാരത്തോടടുക്കുന്ന വഴിയിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ ഗജരാജൻ വേഗത്തിൽ വാളൂരി കുതിരയെ മുന്നോട്ടോടിച്ചു്, ഇതുതന്നെ തക്കമെന്ന ഭാവത്തിൽ, നാസിർഖാന്റെ പിന്നിലണഞ്ഞു. പല അടക്കളത്തിലും പേരെടുത്ത ആ യോദ്ധാവു തന്നെ എതിർക്കുവാൻ വന്ന ആളിനു് അഭിമുഖമായി വാളൂരി ക്ഷണത്തിൽ കുതിരയെ തിരിച്ചു. നാസിർഖാൻ ചോദിച്ചു: "നീയാരു്? നമ്മോടു നേരിടുവാൻ തക്കവണ്ണം ജീവിതത്തിൽ കൊതിയില്ലാത്ത മനുഷ്യകീടമാരു്?"

"ഞാൻ ആരെന്നോ? സൂക്ഷിച്ചുനോക്കു; എന്നെ ഇതു വേ

ഗം മറന്നിരിക്കുന്നുവോ?" എന്നു പറഞ്ഞു ഗജരാജ് വാളയത്തി പ്രയോഗിച്ചു.

നാസിർഖാണിനു തന്റെ പ്രതിയോഗി ആരെന്നു മനസ്സി ലായില്ലെങ്കിലും, ഖഡ്ഗപാതത്തെ തടയുന്നതിനു വൈഷമ്യമുണ്ടാ യില്ല. അയാളും ഒന്നിനൊന്നു പൊരുതുതുടങ്ങി. ഈ ദ്വന്ദയു ദ്ധം വർദ്ധിച്ചതോടുകൂടി നാസിർഖാണിന്റെ ബുദ്ധിയും തെളി ഞ്ഞു. തന്നോടു് എതിരിടുന്ന പോരാളിക്കു ഖഡ്ഗപരിചയം അസാമാന്യമായുണ്ടെന്നു് അയാൾക്കു മനസ്സിലായി. പഠിച്ച പ ണിയെല്ലാം എടുത്തുനോക്കിയിട്ടും ആ പടനായകനു തന്റെ എ തിരാളിയെ നിരായുധനാക്കുന്നതിനോ മുറിവേല്പിക്കുന്നതിനോ സാധിച്ചില്ല. അപ്പോഴാണു് തന്റെ ദേഹക്ഷീണം വലിയൊരു സങ്കടമായി അയാൾക്കു തോന്നിയതു്. വേശ്യാതല്പത്തിൽനിന്നു് എഴുനേറ്റുവന്ന വൃദ്ധനും പ്രതികാരേച്ഛയാൽ വാശിപൂണ്ട നീ ല്ലൂന മല്ലനും തമ്മിൽ എതിർത്താൽ, അഭ്യാസംകൊണ്ടും ശിക്ഷ കൊണ്ടുമുള്ള മേന്മയ്ക്കു കുറവു വരുമെന്നു നാസിർഖാണിനു മനസ്സി ലായി. എന്നാലും ധീരനും സമഗ്രപ്രഭാവനും ഖഡ്ഗവിദ്യയിൽ നിസ്തുലചാതുര്യമുള്ള യോദ്ധാവുമായ ആ തുർക്കോമൻ ഒരു വിദഗ്ദ്ധ ടി നോക്കാമെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി. താൻ പേർസ്യായിൽ പഠിച്ച തും കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു പ്രയോഗിക്കുവാൻ ഏറ്റവും വൈഷമ്യ മുള്ളതുമായ ഒരടവു് എടുക്കുകയെ തരമുള്ളു എന്നു നിശ്ചയിച്ചു. കുതിര കുനിയാതെ ആ പ്രയോഗത്തിനു വശം കിട്ടുന്നില്ലെന്നു കാണുകയാൽ, ആ യുദ്ധവീരൻ കാലിൽ കിടന്ന പാപ്പാസ് ആ പടക്കുതിരയുടെ മർമ്മസ്ഥാനത്തു കുത്തി. കുതിര മുൻകാലുകൾ കീ ഴ്പ്പോട്ടു മടക്കി. ആ അവസരത്തിൽ, നാസിർഖാൻ തല താ ഴ്ത്തി, ഗജരാജിന്റെ ഹൃദയത്തിനു നേരെ തന്റെ ഖഡ്ഗം പ്ര യോഗിച്ചു. അപ്രതീക്ഷിതമായ ഈ അടവു കണ്ടു് അന്ധാളിച്ച ഗജരാജിനു തന്റെ വിരോധിയുടെ വാൾ ഹൃദയത്തെ സ്പർശിക്കാ ത്തവിധം തടുക്കുവാൻ സാധിച്ചുവെങ്കിലും, പിടി അയയുകയാൽ

അയാളുടെ കൈയിൽനിന്നു വാൾ നിലംപതിച്ചുപോയി. പക്ഷേ അതുകൊണ്ടു നാസിർഖാണിനു ഗുണമുണ്ടായില്ല. അയാളുടെ വാളിന്റെ പിടിയിലകി, വാള് താഴത്തും പിടിമാത്രം കൈയിലുമായി ശേഷിച്ചു.

വാശികൊണ്ടു ജീവനെ മറന്ന ആ ദുശ്ശാസനഭീമസേനന്മാർ വേഗത്തിൽ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു നിലത്തു ചാടി. പിന്നെയുണ്ടായ മല്പിയുദ്ധത്തിൽ രണ്ടു പേരും ഒട്ടും താഴാത്തവിധം പൊരുതു. എങ്കിലും ദേഹക്ഷീണം നാസിർഖാണിന്റെ കരുത്തും ഇടിയും ദുർബ്ബലമാക്കിത്തീർത്തു. അന്യോന്യം കൈകൾ പൂട്ടിയും വീട്ടുമാറി മർദ്ദം നോക്കി ഇടിച്ചും, കെട്ടി നിലത്തു കിടന്നുരുണ്ടും, അല്പനേരം യുദ്ധം ചെയ്തപ്പോൾ നാസിർഖാണിനു ദേഹം തളർന്നു വയ്യെന്നുള്ള സ്ഥിതിയായി. അയാളെ നിലംപതിപ്പിച്ചു വക്ഷസ്സിൽ വിലങ്ങേ ഇരുന്നു കഴുത്തു പിടിച്ചമർത്തിക്കൊണ്ടു ഗജരാജ് ചോദിച്ചു: "എന്താ, ഇപ്പോൾ എന്നെ ഓർക്കുന്നില്ലേ? എന്റെ ചോരുതിന്നശേഷം എന്റെ ഭാര്യയെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയതു് ഓർക്കുന്നില്ലേ?"

കണ്ണു മലച്ചു നാക്കു നീട്ടി ബോധം ക്ഷയിക്കാറായിരുന്ന നാസിർഖാണിനു് ആ കാര്യം ഓർമ്മവന്നു. താൻ അനുഭവിക്കുന്നതു ദൈവവിധിതന്നെയെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നി. കഴുത്തിൽനിന്നു കൈയെടുത്തിട്ടു ഗജരാജ് ചോദിച്ചു: "പറ, എന്റെ പ്രാണനായിക എവിടെ? അവളെ നീ എന്തു ചെയ്തു?"

"ഞാൻ നിങ്ങളുടെ പിടിയിൽ പെട്ടിരിക്കുന്നു. പക്ഷേ ഒരു കാര്യം പറഞ്ഞേയ്ക്കാം. നിങ്ങളുടെ ഭാര്യ എന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽനിന്നു് അപഹൃതയായിരിക്കുന്നു. അവളെ ഞാൻ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോന്നതു ശരിതന്നെ; എന്നാൽ അവർക്കു യാതൊരു മാനഹാനിയും സംഭവിച്ചിട്ടില്ല. കൊണ്ടുപോന്നപ്പോൾ ഗർഭമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, കുതിരപ്പുറത്തുള്ള സവാരി വല്ലതായ സൂക്കേടിനു കാരണമായിത്തീർന്നു. അവളുടെ ഗർഭമലസിപ്പോയി.

സുഖക്കേടു ഭേദമായിട്ടു കുറച്ചു ദിവസമേ ആയുള്ളൂ. എന്റെ അന്തഃപുരത്തിലെ സഹഖാ*നായിൽനിന്നു താമസം മാറുന്നതിനും നീക്കാ(വിവാഹം)യ്ക്കും നാളെയാണു് സമയം തീർച്ചയാക്കിയിരുന്നതു്. എന്നാൽ അവളെ ഇന്നലെ കാണാനില്ലാതായി.''

അരയിൽനിന്നു കഠാരിയൂരിയിട്ടു്: ''ഈ പറഞ്ഞതുള്ളതാണോ? ജീവിക്കാൻ ഒരു നിമിഷംമാത്രമുള്ള നീ ദൈവത്തിനെ ഓർത്തു സത്യം ചെയ്യണം.''

''ഞാൻ അസത്യം പറകയോ? ഹൂ, എന്റെ വാക്കിനെ സംശയിക്കുവാൻ ഈ സാമ്രാജ്യത്തിലാരാണുള്ളതു്? മരണം പടയാളിക്കു് ഏതു സമയത്തും വരാവുന്നതു്; ഞാൻ നിന്നോടപരാധം കാണിച്ചു എന്നുള്ളതു ശരിതന്നെ.''

ഇതു പറഞ്ഞു്, ധൈര്യവും, ശക്തിയും അവലംബിച്ചു് ആ യോദ്ധാവു തന്റെ നെഞ്ചത്തു കാലുമുട്ടുകൾ അമർത്തിയിരിക്കുന്ന ഗജരാജന്റെ ഇരുപ്പിളക്കുന്നതിനായി ഒന്നു കുടഞ്ഞു. ഈ ദുഷ്ടസ്ഥിതിയിലും ഇത്ര ശക്തി കാണിച്ച ആ മല്ലനെ ഇനി വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നില്ലെന്നു തീർച്ചയാക്കി ഗജരാജ് തന്റെ കൈയിലിരുന്ന കഠാരി അയാളുടെ നെഞ്ചത്തു കുത്തിയിറക്കി. അക്ബർചക്രവർത്തിയുടെ ശത്രുരൻ, സാമ്രാജ്യത്തിലെ ഒന്നാമത്തെ അമീർ, പാദുഷായുടെ പ്രതിനിധി, മഹാശക്തനായ തുർക്കോമൻ യോദ്ധാവു് ഇപ്രകാരം പെരുവഴിയിൽവെച്ചു തന്റെ കഠോരപാതകങ്ങൾക്കു ദൈവത്തോടുള്ള കടം വീട്ടി.

തന്റെ പ്രതികാരപ്രതിജ്ഞ ഈ വിധത്തിൽ വിജയകരമായി പര്യവസാനിപ്പിച്ച ഗജരാജാകട്ടെ, മരിച്ചുകിടക്കുന്ന തന്റെ പ്രതിയോഗിയെ തിരിഞ്ഞൊന്നു നോക്കുകപോലും ചെയ്യാതെ ആ രംഗത്തിൽനിന്നു് അപ്രത്യക്ഷനായി.

---

* വലിയ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ അന്തഃപുരങ്ങളിൽ സഹചാരങ്ങൾ (ആശ്രിതസ്ത്രീകൾ) പതിവായിരുന്നു.

അധ്യായം ഏഴ്

നാസിർഖാണിന്റെ മരണം പരക്കെ അറിഞ്ഞപ്പോൾ പട്ടണത്തിലുണ്ടായ കോലാഹലം വർണ്ണിക്കാവതല്ലായിരുന്നു. സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രഭുക്കന്മാരിൽ ഏറ്റവും പ്രബലമായ ഭാഗം തുക്കോമന്മാരായിരുന്നു. അവരുടെ നായകസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്ന നാസിർഖാൺ വെറുമൊരു ക്ഷുദ്രപാതകിയെപ്പോലെ രാജപാതയിൽവെച്ചു വധിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ അവർ കോപിച്ചു് ഇളകി. അവരുടെ അനുചരന്മാരായും അംഗരക്ഷകസൈന്യങ്ങളായും ഒട്ടവളരെ പടയാളികൾ പട്ടണത്തിനകത്തുണ്ടായിരുന്നു. പീതലാണു് നാസിർഖാനിനെ വധിപ്പിച്ചതെന്നും അവർതമ്മിലുള്ള വഴക്കുതന്നെയാണു് അതിനു കാരണമെന്നും പീതൽ ചക്രവർത്തിക്കു വിപരീതമായി തിരിഞ്ഞു സലിമിനോടു ചേരാനുത്സാഹിച്ചതു തടഞ്ഞതുകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങനെ ഒരു നിഷ്ഠുരകൃത്യം ചെയ്തതെന്നുമുള്ള വാർത്ത അവരുടെ ഇടയിൽ പരന്നിരുന്നു. ഈ സംഗതികൾ വാസ്തവമാണെന്നു തനിക്കു സൂക്ഷ്മമായ അറിവുണ്ടെന്നു ദാനേൽഷായും പറവാൻ മടിച്ചില്ല. നഗരത്തിലുള്ള തുക്കോമന്മാർ ഒത്തൊരുമിച്ചു്, രാജകുമാരന്റെ അനുമതിയോടുകൂടി സകലാധികാരങ്ങളും പീതലിന്റെ കൈയിൽനിന്നെടുക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തെ പിടിച്ചു ബന്ധനത്തിലാക്കുന്നതിനും തീർച്ചപ്പെടുത്തി. രാജധാനിയാകെ ഇളകിമറിഞ്ഞു് ഒരു യുദ്ധക്കളംപോലെ രണ്ടു കക്ഷിയായി പിരിഞ്ഞു. എവിടെ നോക്കിയാലും ആയുധപാണികളായ പട്ടാളക്കാരെമാത്രമേ കാണാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. സലിമിന്റെ കക്ഷിയായി നഗരത്തിനകത്തുണ്ടായിരുന്ന പ്രഭുക്കന്മാരും ഹിന്ദുരാജാക്കന്മാരും പീതലിനെ അനുകൂലിച്ചതുകൊണ്ടു തുക്കോമന്മാർക്കു തൽക്കാലം വലുതായ അക്രമങ്ങളൊന്നും ചെയ്യുന്നതിനു സാധിച്ചില്ല. പീതൽതന്നെയാണു് നാസിർഖാനിനെ കൊല്ലിച്ചതെന്നു രണ്ടുകൂട്ടർക്കും വിശ്വസിച്ചു.

ഇങ്ങനെ തന്റെ നേരെ ജനക്ഷോഭം വലുതായിവന്ന സമയത്തും ധീരാഗ്രേസരനായ ആ രാജപുത്രനായകനു യാതൊരു കുലുക്കവുമുണ്ടായില്ല. നഗരരക്ഷയ്ക്കുള്ള സൈന്യം തന്റെ ആജ്ഞകൾ വിട്ടു നടക്കയില്ലെന്നു ബോധ്യമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ, അദ്ദേഹം ഈ ലഹളകൾ വഷ്ടിച്ചുവന്നപ്പോഴും സാഹസമായ യാതൊരു പ്രവൃത്തിയും ചെയ്യുന്നതിനു സന്നദ്ധനായില്ല. തന്റെ ചാരന്മാരിൽനിന്നു തുർക്കോമൻപ്രഭുക്കളുടെ ഉദ്ദേശങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിയ ഉടനെ സേനാനായകന്മാരെ വിളിച്ചു നഗരത്തിന്റെ അഭ്യന്തരരക്ഷയ്ക്കു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തു. സേനാസംഘങ്ങളെ പട്ടണത്തിന്റെ പ്രധാനഭാഗങ്ങളിൽ സ്ഥാപിച്ചു. വലിയ തോക്കുകളിൽ ചിലതു തിരിച്ചു തുർക്കോമൻപ്രഭുക്കൾ താമസിക്കുന്ന സ്ഥലത്തിനു നേരെയാക്കി. രാജപാതകളിൽ പ്രബലമായ ഒരു ഗാട്ടം ചക്രവർത്തിയുടെ കൊട്ടാരത്തിനു സമീപം വലിയൊരു സേനാവിഭാഗവും എല്ലായ്പോഴും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതിനു് ഉത്തരവായി. ഈ ഏർപ്പാടുകൾ കണ്ടപ്പോൾ രാജധാനി കൈവശമാക്കത്തക്ക ഒരു ലഹള സാധിക്കുന്നതല്ലെന്നും എന്തെങ്കിലും അക്രമങ്ങൾ തുടങ്ങിപ്പോയാൽ തങ്ങൾക്കാണു് നാശമുണ്ടാകുന്നതെന്നും തുർക്കോമന്മാർ ധരിച്ചു.

ഇതുകൊണ്ടടങ്ങിപ്പാർക്കാതെ, പീതൽ സഹസ്രലിഖിതമായ വിളംബരം പറയടിച്ചു ബസാറുകളിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. ചക്രവർത്തിയുടെ ശത്രുരനും സാമ്രാജ്യത്തിലെ ഒന്നാകളിൽ പ്രമാണിയുമായ നാസിർഖാൻസാഹേബിനെ വധിച്ച ഘാതകനെ അന്വേഷിച്ചുപിടിക്കുന്നതിനു താൻ ജാഗ്രതയോടെ ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടെന്നും ആ ഘോരപാതകം ചെയ്തതു് ആരായാലും, അയാളെ ആനയുടെ കാലിൽ കെട്ടി വലിപ്പിച്ചു കൊല്ലുന്നതുണ്ടെന്നും ആ കൊല തെളിയിക്കുന്നതിനു വേണ്ട അറിവു കൊടുക്കുന്ന ആളുകൾക്കു മതിയായ സമ്മാനങ്ങൾ താൻതന്നെ കൊടുക്കുന്നതാണെന്നും തന്റെ അന്വേഷണങ്ങൾ പൂർത്തിയാകുന്നതുവരെ ജനങ്ങൾ

ലഹളകളുണ്ടാക്കാതെ അടങ്ങിയൊതുങ്ങിപ്പാക്കണമെന്നുമായിരുന്നു ആ വിളംബരത്തിന്റെ സാരം. ഇതുകൊണ്ടു സാധാരണക്കാരായ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ പീതലിനെപ്പറ്റിയുള്ള സംശയം നശിച്ചുവെങ്കിലും നാസിർഖാണിന്റെ അനുചരന്മാരായ തുർക്കോമന്മാർക്കും ദാന്യേൽഷായുടെ കക്ഷിയിലുള്ള മറുള്ളവർക്കും ഒട്ടുംതന്നെ വിശ്വാസമുണ്ടായില്ല. എങ്കിലും സൈന്യബലം പീതലിനായിരുന്നതുകൊണ്ടു ചക്രവർത്തി വരുന്നതുവരെ അടങ്ങിപ്പാർക്കുകതന്നെ എന്നു് അവർ തീർച്ചയാക്കി.

അങ്കമർചക്രവർത്തിക്കു നാസിർഖാണിനെ ബഹുമാനവും അയാളുടെ രാജഭക്തിയിൽ വിശ്വാസവുമായിരുന്നു എന്നു് എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ പട്ടമഹിഷികളിൽ ഒന്നായിരുന്നു, നാസിർഖാണിന്റെ പുത്രി. അതിലാവണ്യവതിയായ ആ യുവതിയെ ചക്രവർത്തി അന്തഃപുരത്തിൽ സ്വീകരിച്ചു കല്യാണം കഴിച്ചിട്ടു നാലഞ്ചു വർഷമേ ആയിരുന്നുള്ളു. അങ്കമറിനു് ആ ഭോഗത്തിനോടുള്ള സ്നേഹം അതിരുകവിഞ്ഞതായിരുന്നു എന്നും അതുനിമിത്തമാണു് നാസിർഖാൺ ദർബാറിൽ അധികാരം വഹിച്ചുപോന്നിരുന്നതെന്നും ജനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചുവന്നു. രക്തത്തിനു പകരം രക്തം ആവശ്യപ്പെടുന്നതു തുർക്കോമന്മാരുടെ സ്വഭാവമത്രേ; അവരുടെ ഇടയിൽ നടപ്പുണ്ടായിരുന്ന പകവീട്ടൽ എത്ര തലമുറ കഴിഞ്ഞാലും ദുർബ്ബലമാകുന്നതുമല്ലായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു തന്റെ അച്ഛനെക്കൊന്ന ആളെ സംഹരിക്കാതെ ആ പാദുഷാഭോഗം (ചക്രവർത്തിനി) അടങ്ങുകയില്ലെന്നു ജനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു. ചക്രവർത്തിക്കു് അവരോടുള്ള സ്നേഹം വിചാരിക്കുമ്പോൾ, എന്തുതന്നെ ചെയ്യും അവരെ പ്രീതിപ്പെടുത്താതിരിക്കയില്ലെന്നും നഗരവാസികൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

രാജാ പീതലിന്റെ കൽപനമായ എഴുപ്പാട്ടുകൾനിമിത്തം തല്ക്കാലം ആ രാജധാനി ശാന്തമായെങ്കിലും, വിപാടനോന്മുഖമായ ഒരഗ്നിപർവ്വതത്തിനു സമീപത്തെന്നപോലെ, ചില ചില്ലറ

ജ്വാലകൾകൊണ്ടും ധൂമംകൊണ്ടും അടിയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന ശബ്ദങ്ങൾകൊണ്ടും ജനസാമാന്യത്തിന്റെ ഇടയിൽ ഭയാശങ്കകൾ വർദ്ധിച്ചുവന്നു. നാസിർഖാണിന്റെ ഈ അകാലമരണം തനിക്കു് ആപൽക്കരമായിത്തീർന്നേയ്ക്കുമെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ പീതൽ സഭാകക്ഷിയിലെ നേതാക്കന്മാരോടു സംഗതികൾ ആലോചിച്ചു മിക്കവാറും ഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ താമസിച്ചു. നഗരരക്ഷയ്ക്കു വേണ്ട ഇടപാടുകൾ ഊർജ്ജിതമായി നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നതു പരിശോധിക്കുന്നതിനു് അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിന്റെ അകമ്പടിയോടെ പോകാറുണ്ടായിരുന്നതല്ലാതെ, അദ്ദേഹം അനാവശ്യമായി ഗൃഹത്തിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങി സഞ്ചരിച്ചിരുന്നില്ല. ജീവനെപ്പറ്റിയുള്ള പേടികൊണ്ടല്ല അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം ചെയ്തതു്; അനാവശ്യമായി താൻനിമിത്തം ലഹളകൾ ഉണ്ടാകുന്നതു രാജഭക്തിക്കു ദോഷമായി പരിണമിച്ചേക്കുമോ എന്ന വിചാരമൊന്നുമാത്രമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നതു്.

നാസിർഖാൺ ചരമമടഞ്ഞതിന്റെ മൂന്നാംപക്കം മധ്യാഹ്നസമയം പീതൽ സഹചരന്മാരോടുകൂടി ഗൃഹത്തിലിരിക്കുമ്പോൾ ചക്രവത്തിയുടെ അധികാരമുദ്ര വഹിക്കുന്ന ഒരു ചോബ്ദാർ (ഹരിക്കാരൻ) അവിടെ ഹാജരായി. പാദുഷാസന്നിധാനത്തിൽനിന്നു് അടിയന്തിരമായ കല്പനകൾ വഹിച്ചുകൊണ്ടു ഖാനേഖാനാൻസാഹേബു നഗരദ്വാരത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്നുവെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെയുള്ള സേനയെ ദ്വാരപാലന്മാർ അകത്തേയ്ക്കു വിടാത്തതുനിമിത്തം, അവിടെത്തന്നെ നിലയായിരിക്കുന്നു എന്നുമുള്ള വിവരമാണു് ചോബ്ദാർ പല ആചാരവാക്കുകളോടും വിനയാദരഭാവത്തോടുംകൂടി പീതലിനെ അറിയിച്ചതു്. ചക്രവത്തിയുടെ കല്പന വഹിച്ചുവന്നതു ഖാനേഖാനാണെന്നു് അറിഞ്ഞപ്പോൾ സംഗതി അത്യന്തഗൗരവമുള്ളതാണെന്നു പീതലിനു മനസ്സിലായി. ഖാനേഖാനാൻ ചക്രവത്തിയുടെ ആപ്തമിത്രങ്ങളിൽ ഒരാളും 3000-ത്തിന്റെ നായകനായ ഒരു മാൻസ

ഖദാറും സാമ്രാജ്യത്തിലെ സർവ്വസൈന്യാധിപസ്ഥാനം വഹിക്കുന്ന ആളുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ സന്ദേശവാഹകനായി അയയ്ക്കുന്നുമെങ്കിൽ തക്കതായ കാര്യം വേണമെന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ലല്ലോ. ഉടൻതന്നെ എഴുനേറ്റു, പീതൽ ചെറുതായ ഒരംഗരക്ഷകസൈന്യത്തോടുകൂടി നഗരദ്വാരത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. പലവിധത്തിലുള്ള വിചാരങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിലൂടെ പായുന്നുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും കൂടെയുള്ളവരുടെ യാതൊന്നും തന്നെ ഊഹിക്കാൻ വയ്യാത്തവിധമുള്ള ഒരു ഗൌരവഭാവമാണു മുഖത്തു കണ്ടിരുന്നതു്.

കോട്ടവാതുക്കൽ എത്തിയ ഉടനെ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറങ്ങി അംഗരക്ഷകന്മാരോടു് അവിടെ നില്ക്കുന്നതിനാജ്ഞാപിച്ചശേഷം, ദൽപത്സിംഹന്റെ അകമ്പടിയോടുകൂടിമാത്രം ഖാനേഖാനാന്റെ സമീപത്തു ചെന്നു. രാജാവു വരുന്നതു് അനുചരന്മാരിൽനിന്നറിഞ്ഞ ഖാനേഖാനാൻ കൂടാരത്തിൽനിന്നിറങ്ങി പുറത്തുവഴി വന്നു് അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിച്ചു. ആ സ്നേഹിതന്മാർ അഭിവാദ്യമായി ആലിംഗനംചെയ്തശേഷം പീതൽ ചോദിച്ചു: "മഹാരാജാവായ ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സു സുഖമായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നുവല്ലോ?"

"നല്ല സുഖമായിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം മിനിയാന്നു് ഇങ്ങോട്ടു തിരിക്കുവാനാണു് തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നതു്. ഒരാഴ്ചക്കകം ഇങ്ങെത്തുകയും ചെയ്യും."

"നിങ്ങൾക്കു സുഖമാണോയെന്നു ചോദിക്കേണ്ടതേയില്ല. ഇത്ര സുദീർഘമായ ഒരു യാത്രയ്ക്കുശേഷവും കണ്ടിട്ടു ഗൃഹത്തിലെ ഉപവനത്തിൽ നടക്കുന്നതുപോലെത്തന്നെ തോന്നുന്നു. യാത്രയിൽ അസുഖമൊന്നുമുണ്ടായില്ലല്ലോ?"

"യാതൊരസുഖവും ഉണ്ടായില്ല. നിങ്ങൾക്കും സുഖമാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു."

"ദേഹത്തിനസുഖം പറയത്തക്കതായി ഒന്നുമില്ല. ഇവിടെ

ത്തെ സ്ഥിതികൊണ്ടുള്ള ബുദ്ധുപ്പാടുകളേയുള്ളൂ. അവിടുന്നു വന്ന സ്ഥിതിക്കും ചക്രവർത്തി തിരിച്ചെഴുന്നെള്ളുന്നുവെന്നു കേട്ടതുകൊണ്ടും ആ അസുഖങ്ങളും നീങ്ങിയിരിക്കുന്നു. നിങ്ങളോടു് എനിക്കുള്ള സ്നേഹത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. നിങ്ങളെ കാണുന്നതു് എനിക്കു് എതു സമയവും സന്തോഷകരമാണു്. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ ഉണ്ടായ സന്തോഷംപോലെ മുൻപുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു.”

“അതെന്താണു്?”

“നിങ്ങൾ ചക്രവർത്തിതിരുമനസ്സിലെ സന്ദേശവാഹകനാണല്ലോ. നഗരരക്ഷയ്ക്കുള്ള മുമതല എന്നെ ഏല്പിച്ചിട്ടു് അദ്ദേഹം പോയതിൽപ്പിന്നെ ഒരു ദിവസംപോലും എനിക്കു സൈ്വര്യം ലഭിച്ചിട്ടില്ല. അതേപ്പറ്റി ഞാനെന്തിനു പറയുന്നു! ചക്രവർത്തിക്കു് ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ട സേനാധിപൻതന്നെ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് എന്റെ മുമതല ഒട്ടെങ്കിലും കുറയുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.”

“നിങ്ങൾ എന്റെ മനസ്സിലുള്ള ഒരു വലിയ ഭാരം ലഘൂകരിക്കുന്നു. നാം തമ്മിൽ പറയാനുള്ളതു വളരെ രഹസ്യമായിട്ടുള്ളതാണു്. അതുകൊണ്ടു് എന്റെ കൂടാരത്തിലേയ്ക്കു വരികതന്നെ.”

അവർ ഖാനേഖാനാനുവേണ്ടി ഒരുക്കിയിരുന്ന ഒരു മനോഹരമായ കൂടാരത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു. പുറവും കാവലുനിന്ന ഭടന്മാരെയും മറ്റു ഭൃത്യന്മാരെയും അകലെ മാറിനില്ക്കുന്നതിനു് ആജ്ഞാപിച്ചശേഷം ഖാനേഖാനാൻ പറഞ്ഞു: “മഹാശയനായ പീതൽ, ഞാൻ പറയാൻപോകുന്ന കാര്യത്തിൽ നിങ്ങൾക്കു സങ്കടമുണ്ടാകുമെന്നു് എനിക്കറിയാം. ഞാൻ ചക്രവർത്തിയുടെ ആജ്ഞാകരൻ എന്നുമാത്രം വിചാരിച്ചു നിങ്ങൾ എന്റെ അപരാധം ക്ഷമിക്കുക.”

പീതൽ മന്ദഹാസപൂർവ്വം മറുപടി പറഞ്ഞു: “ചക്രവർത്തിയുടെ ആജ്ഞ എപ്രകാരമായാലും അതിനു വിപരീതം പറയുക

യോ അതു തെറ്റാണെന്നു വിചാരിക്കുകയോ ഞാൻ ചെയ്യാറില്ലെന്നു് അവിടത്തേയ്ക്കറിയാം. ആ സ്ഥിതിക്കു മടിക്കൂടാതെ പറയാമല്ലോ.''

''ചക്രവത്തി എന്നെ ഇങ്ങോട്ടയച്ചിട്ടുള്ളതു രാജധാനിയുടെ മേലുള്ള സ്വാധികാരവും ഏറെറടുക്കുന്നതിനാണു്. ആ അധികാരം എന്നിൽ ചുമത്തിയിട്ടുള്ള ഫർമാൻ ഇതാണു്; വായിച്ചു നോക്കുക.''

പീതൽ കടലാസു കയ്യിൽ വാങ്ങിയിട്ടു പറഞ്ഞു: ''അതേപ്പറ്റി എനിക്കു സംശയമില്ല. അങ്ങയുടെ വാക്കുമാത്രം മതി.''

''അങ്ങനെയല്ല. ചക്രവത്തിയുടെ തിരുനാമമുദ്രയുള്ള കല്പനയാകയാൽ അതു നിങ്ങൾ വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കുകതന്നെ വേണ്ടതാണു്.''

പീതൽ ആ ഫർമാൻ സാവധാനം വായിച്ചുനോക്കി. 'ഹുസൂർമാബദൌലത്ത്' ജലാലുദ്ദീൻ അക്ബർപാദുഷാ കല്പനയായതു്: അദ്ദേഹം ആഗ്രായിൽനിന്നും പോകുമ്പോൾ, രാജാധികാരം നടത്തുന്നതിനായി ചെയ്ത സകല ഏർപ്പാടുകളും ഇതിനാൽ റദ്ദാക്കിയിരിക്കുന്നുവെന്നും രാജധാനിയിൽ തനിക്കുവേണ്ടി സകലകാര്യങ്ങളും നടത്തുന്നതിനു് അമീർ ഉൽ ഒമ്രാ, അസ്സാൻജാ ഖാനേഖാനാൻ ബഹദൂരിനെ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നുവെന്നും രാജകുമാരന്മാർ, ഒമ്രാകൾ, മാൻസബ്ദാറന്മാർ തുടങ്ങി സകലമാനപേരും മേല്പറഞ്ഞ ഖാനേഖാനാന്റെ അധികാരത്തിനു കീഴിൽ വസിച്ചുകൊള്ളണമെന്നുമായിരുന്നു അതിന്റെ ചുരുക്കം.

ആ ഫർമാൻ സൂക്ഷിച്ചു വായിച്ചശേഷം പീതൽ പറഞ്ഞു: ''സ്നേഹിതാ, എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഇതാ, രാജധാനിയിലെ സകലാധികാരങ്ങളും ഞാൻ അവിടത്തെ ഏല്പിക്കുന്നു. അതു മറെറാരാളെ അല്ലല്ലോ എന്നു് എനിക്കു സന്തോഷവുമുണ്ടു്.''

"മഹാശയനായ പൃഥ്വീസിംഹരാട്ടോർ ഇങ്ങനെ സന്തോഷപുരസ്സരം അധികാരം ഉപേക്ഷിച്ചതിൽ ഞാൻ ആശ്ചര്യം വിചാരിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ എനിക്കുള്ള സങ്കടം ഇതുകൊണ്ടു തീരുന്നില്ല. നിങ്ങൾ തൽക്കാലം ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിലെ നഗർകേച്ചുകൊട്ടാരത്തിൽ സുഖവാസം ചെയ്യണമെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം."

ഈ വാക്കുകളുടെ അർത്ഥം നല്ലവണ്ണം പീതലിനു മനസ്സിലായി. തന്നെ അധികാരത്തിൽനിന്നു മാറുന്നതിനുമാത്രമല്ല, ബന്ധനസ്ഥനാക്കുന്നതിനുകൂടിയാണു് ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനയെന്നു് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞു. അഭിമാനമൂർത്തിയായിരുന്ന ആ പുരുഷസിംഹത്തിനു് അന്യായമായ ഈ കല്പന വലുതായ കോപമുണ്ടാക്കിയെങ്കിലും മുഖത്തു് അതിന്റെ ലക്ഷണം തെല്ലും കാണിക്കാതെ ഇപ്രകാരം ചോദിച്ചു: "അപ്പോൾ ഞാൻ ബന്ധനത്തിലാണു്, അല്ലേ?"

"മഹാരാജു്, ചക്രവത്തിതന്നെ എഴുന്നെള്ളി താമസിക്കാറുള്ള നഗർകേച്ചുകൊട്ടാരം ബന്ദിഖാനാ ആയതെന്നാണു്? അവിടുന്നു ചക്രവത്തിയുടെ ബഹുമാന്യനായ സ്നേഹിതനെന്ന നിലയിൽ സകലവിധമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടെ ആ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു മാറിത്താമസിക്കേണമെന്നേ ഞാൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടുള്ളു. രാജധാനിയിൽ അങ്ങേയ്ക്കു വളരെ വിരോധികളുള്ള സ്ഥിതിക്കു്, അങ്ങയുടെ ജീവിതാപായം ഭയന്നാണു് ചക്രവത്തി ഇങ്ങനെ കല്പിച്ചതെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ചില അക്രമികൾ ഒരു രാത്രി അങ്ങയെ കൊല്ലുവാൻ ശ്രമിച്ചതായും ചക്രവത്തി കേട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങയുടെ രക്ഷയ്ക്കായിരിക്കണം അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ നിശ്ചയിച്ചതു്."

പീതൽ സ്നേഹിതന്റെ നയവൈദഗ്ധ്യത്തെ അഭിനന്ദിച്ചു: "ബലേ, ഖാൻസാഹേബു്! അങ്ങു വെറുതെയല്ല സാമ്രാജ്യത്തിലെ ഒന്നാമത്തെ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞൻ എന്ന പേരു സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള

തു്. ഞാൻ നഗർകേച്ചിൽ താമസിക്കണമെന്നു പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം നിങ്ങൾക്കും അറിയാം. അതിനെപ്പറ്റി നാം വാദിക്കേണ്ട ആവശ്യവുമില്ല. ചക്രവർത്തി ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം വരുമെന്നുള്ള സ്ഥിതിക്കു് അതൊരു സാരമായ സംഗതിയായും ഗണിക്കാനില്ല. ഒരു കാര്യം ഞാൻ ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ: എന്റെ പേരിൽ എന്തെല്ലാം കുറ്റമാണു് വിരോധികൾ ആരോപിച്ചിട്ടുള്ളതു്?"

ഖാനേഖാനാൻ ചിരിച്ചു: "മഹാരാജ്, അങ്ങു് അതിധീരനായ യോദ്ധാവു്; വലിയ ഒരു രാജകുടുംബത്തിലെ അംഗം; വ്യാജമെന്നതു് അറിവില്ലാത്തയാൾ; എന്തിനും കൂടിലന്മാരായ ദുർജിഹ്വന്മാരുടെ കപടവിദ്യകളെപ്പറ്റി അനഭിജ്ഞർ! അറിഞ്ഞതുകൊണ്ടു് എന്തു ഗുണമാണു്?"

"എങ്കിലും എന്നെപ്പറ്റി എന്തെല്ലാമാണു് തിരുമുൻപിൽ അറിയിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു ഞാനും അറിയേണ്ടേ? ആരാണു് അറിയിച്ചതു് എന്നു പറയേണ്ട."

"പലതും എഴുതി അയച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. പ്രധാനമായി അങ്ങയുടെ പേരിൽ പറഞ്ഞിരുന്നതു സലിമിനു് അങ്ങു് ആഗ്രാനഗരം കീഴടങ്ങിക്കൊടുക്കുവാൻ പോകുന്നു എന്നാണു്."

പീതൽ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു: "അതുകൊണ്ടാണോ സലിം ഒരുണ്ടപോലും വെടിവെയ്ക്കാതെ ഒഴിഞ്ഞുപോയ്ക്കളഞ്ഞതു്?"

"ശരി; നിങ്ങൾക്കു ചിരിക്കാം. സലിംഷാ ഒഴിഞ്ഞുപോയകഥ ചക്രവർത്തി ഇതുവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. ബയാനായിൽവെച്ചാണു് ഞാൻതന്നെ അറിഞ്ഞതു്. ചക്രവർത്തി അതിനുമുൻപു തിരിച്ചുകാണും."

"അതു പോവട്ടെ, പിന്നെന്താണു്?"

"ഷെയിക്കുബാറക്കിനു നിങ്ങൾ വിഷംകൊടുത്തുപോലും! അങ്ങനെ നിങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ നിങ്ങൾ സാമ്രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കയാണു് ചെയ്തതെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ആ കുടിലനായ ഷെയിക്കാണു് അക്ബറിനു ദുരുപദേശം ചെയ്യുന്നതു്. അ

യാളുടെ ദുർബ്ബുദ്ധികൊണ്ടാണ് ചക്രവത്തി ഇസ്ലാംമതത്തെത്തന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചതു്. ആ നരകപ്പിശാചിന്റെ ആത്മാവിനെ നിങ്ങൾ അങ്ങോട്ടയയ്ക്കാൻ സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, ആ കൃത്യത്തിനു് എത്ര നന്ദിപറഞ്ഞാലും മതിയാകുന്നതല്ല."

"പിന്നെയോ?"

"നിങ്ങൾ, അന്തഃപുരത്തെസ്സംബന്ധിച്ചുള്ള കാര്യങ്ങളിലും അധികാരം പ്രയോഗിക്കുന്നു. 'ആകപ്പാടെ ദാനേശ്വർഷായ്ക്കും നാസിർഖാണിനും നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഉപദ്രവമേ ഉള്ളൂ."

"നാസിർഖാനിന്റെ മരണത്തിനും എന്നെ കുറ്റം പറയുന്നില്ലേ?"

ഖാനേഖാനാൻ ആശ്ചര്യത്തോടെ ചോദിച്ചു: "എന്തു്? നാസിർഖാൻ മരിച്ചുവോ? എന്നു്, എങ്ങനെ?"

"അതു നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞില്ലായിരിക്കുമോ? രണ്ടുമൂന്നു ദിവസം മുൻപു നാസിർഖാനിന്റെ ശരീരം രാജപാതയിൽ കിടക്കുന്നതു ഭടജനങ്ങൾ കണ്ടു. മാരത്തു കാരി കുത്തിയിറക്കിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അനേപഷണംകൊണ്ടു് ആരാണു് കൊന്നതെന്നു തെളിഞ്ഞിട്ടില്ല. അന്നു വൈകുന്നേരം അദ്ദേഹം ഹീരാജാന്റെ ഗൃഹത്തിൽ പോയിരുന്നു. അർദ്ധരാത്രിസമയത്തോടുകൂടിയാണു് തിരികെ പോന്നതു്. വഴിയിൽവെച്ചു് ആരെങ്കിലും വിരോധികൾ ഹനിച്ചിരിക്കാമെന്നൂഹിക്കുന്നു. അതിനും പഴി എന്റെ തലയിലാണു് കെട്ടിവെച്ചിരിക്കുന്നതു്. തുക്കോമന്മാരും ദാനേശ്വർഷായും എന്റെ തല കൊയ്തു അടങ്ങൂ എന്നു വാശിപിടിച്ചിരിക്കയാണത്രേ."

ഈ വാർത്ത ഖാനേഖാനാനെ വളരെ വ്യസനിപ്പിച്ചു. നാസിർഖാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരുത്തമസ്നേഹിതനായിരുന്നു. ചക്രവത്തിയോടുള്ള ബന്ധുത്വംകൊണ്ടു ഖാനേഖാനാൻ അയാളെ ബഹുമാനിച്ചും വന്നിരുന്നു. അതുകൊണ്ടുമാത്രമല്ല, ഈ സംഭവത്തിൽ അയാൾക്കു സങ്കടമുണ്ടായതു്. രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ ഇതു വ

ലുതായൊരു കുഴപ്പത്തിനു കാരണമാകുമെന്നു് ആ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞൻ ഊഹിച്ചു. ദാനേൽഷായുടെ സഹായികളിൽ ഏറ്റവും പ്രധാനികളായ രണ്ടുപേർ ഇങ്ങനെ അടുപ്പിച്ചടുപ്പിച്ചു മരിച്ചതു് ആകസ്മികമായിട്ടാണോ എന്നു ഖാനേഖാനാൻ ശങ്കിക്കാതേയുമിരുന്നില്ല. ഏതായാലും കിരീടാവകാശം സലിമിൽനിന്നു മാറ്റി ദാനേൽഷിനാക്കണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായം പ്രബലമായുണ്ടായിരുന്നതു ഷെയിക്മുബാറക്കിനും നാസിർഖാണിനുമായിരുന്നു. ബുദ്ധികൊണ്ടു് ആലോചനകൾ ഷെയിക്കാണു് ചെയ്തിരുന്നതെങ്കിൽ, പ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഇടയിൽ ഈ അഭിപ്രായത്തിനു പ്രചാരമുണ്ടാക്കിയതും അങ്ങനെ തീരുമാനം ഉണ്ടാകയാണെങ്കിൽ അതിനു സഹായമായി സൈന്യബലം സ്വാധീനമാക്കിയതും നാസിർഖാനായിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയും ആ കക്ഷിയോടു ചാഞ്ഞാണു് നിന്നിരുന്നതു്. സലിം പിണങ്ങി യുദ്ധക്കൊടി ഉയർത്തിയിരിക്കുന്നതിനു കാരണംതന്നെ അതാണല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു്, മുബാറക് വയസ്സുകൊണ്ടുതന്നെ മരിച്ചതായിരുന്നാലും, നാസിർഖാണും ഛാതകന്റെ കാരിയറും അയാളെ പിന്തുടർന്നതു ചക്രവർത്തിയുടെ ബലത്തിനൊരു ക്ഷീണമായും സലിമിന്റെ അഹങ്കാരത്തിനു് ഒരു ബലമായുമാണു് ഖാനേഖാനാൻ വിചാരിച്ചതു്. അയാൾ പറഞ്ഞു: "മഹാരാജു്, ഇതു് ഏറ്റവും ദുഃഖകരമായ വാർത്തയാണു്. നാസിർഖാണിനു് എന്തുതന്നെ കുറ്റങ്ങളുണ്ടായിരുന്നാലും, അയാൾ ശൂരനായ ഒരു യോദ്ധാവും വിശ്വസ്തനായ ഒരു രാജസേവനുമായിരുന്നു. ഈ സമയത്തുള്ള അയാളുടെ മരണം വല്ലാത്ത അപകടങ്ങൾക്കു കാരണമായേയ്ക്കും."

"അതുതന്നെയാണു് എന്റെയും അഭിപ്രായം. ഉക്കോമന്മാരെപ്പോലെ അങ്ങും എന്റെ പ്രേരണയിന്മേലാണു് നാസിർഖാൻ കൊല്ലപ്പെട്ടതെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടോ? ഞാൻ അത്ര മൂഢനെന്നു് അങ്ങയ്ക്കു തോന്നുന്നുവോ?"

"ഹേ, അങ്ങനെ ഒരഭിപ്രായം എനിക്കില്ല. അവിടത്തെ

പ്പോറി അങ്ങനെ ഒരഭിപ്രായം എനിക്കുണ്ടാകുമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടോ? പക്ഷേ ഇതുകൂടിയാകുമ്പോള്‍ ചക്രവത്തി എന്തു വിചാരിക്കുമെന്നാണു് ഞാന്‍ ഭയപ്പെട്ടുന്നതു്. ബന്ധാരിലെ കിംവദന്തികളാണു് അന്തഃപുരത്തിലെ പ്രമാണങ്ങള്‍ എന്നറിയാമല്ലോ. സത്യസന്ധനായ ചക്രവത്തിയെയും അവര്‍ സാഹസികനാക്കിയേയ്ക്കാം. അതുകൊണ്ടുള്ള വിചാരമേ ഉള്ളൂ.”

“ആകട്ടെ, ഞാന്‍ ഒന്നുകൂടി ചോദിക്കുന്നു: എന്റെ പേരില്‍ ആരോപിച്ചിട്ടുള്ള അപരാധങ്ങള്‍ ചക്രവത്തി വിശ്വസിച്ചിട്ടുണ്ടോ?”

“ഹേ, എന്താണു് ഇങ്ങനെ ചോദിക്കുന്നതു്? തിരുമനസ്സിലെ ആപ്തസ്നേഹിതനായ നിങ്ങളെപ്പറ്റി അങ്ങനെ ഒരു വിശ്വാസക്കേടു തോന്നുമോ? അങ്ങനെ തോന്നിയിട്ടുണ്ടെങ്കില്‍ കല്പനകള്‍ ഇതാണോ?”

“പിന്നെ എന്താണു് എന്നെ ബന്ധനത്തിലാക്കണമെന്നു തിരുവുള്ളമുണ്ടായതു്?”

“ബന്ധനമോ? ആ വാക്കുപേക്ഷിക്കണം. നിങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കുതന്നെവേണ്ടി കൊട്ടാരത്തില്‍ താമസിക്കുവാന്‍ ക്ഷണിച്ചതാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിലെ ഗുരുവെന്നുതന്നെ ഗണിച്ചിരുന്ന ഷെയിക്കിന്റെ മരണത്തില്‍ അങ്ങേയ്ക്കു പങ്കുണ്ടെന്നു വിശ്വസിച്ചിരുന്നുവെങ്കില്‍ ഇതാണോ ചക്രവത്തി തരുന്ന ശിക്ഷ?”

അതു ശരിയാണെന്നു പീതലിനും തോന്നി. ചക്രവത്തിക്കു് അങ്ങനെ ഒരു സംശയമെങ്കിലും ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കില്‍ കഠിനമായ ശിക്ഷ വിധിക്കുമായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു തര്‍ക്കമില്ല. താന്‍ പറഞ്ഞതുള്ളതെന്നു പീതലിനും തോന്നിയിട്ടുണ്ടെന്നു മനസ്സിലായപ്പോള്‍ ഖാനേഖാനാന്‍ തുടര്‍ന്നു: “നിങ്ങളുടെ അധികാരംമാത്രമല്ലല്ലോ എടുത്തിട്ടുള്ളതു്. വാസ്തവത്തില്‍ സലിംഷായുടെ നടപടി ചക്രവത്തിയെ വല്ലാതെ ഖേദിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നിങ്ങളും ആഗ്രാ

പട്ടണം കീഴടക്കിക്കൊടുക്കുമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു വിശ്വാസമില്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ സലിംഷായുടെ ഉദ്യമം രാജധാനി പിടിച്ചടക്കണമെന്നുമാത്രമല്ലെന്നാണു് തിരുമനസ്സിലെ ഊഹം. വലുതായ സൈന്യവും ഷാബാസ്ഖാന്റെ ഭണ്ഡാരവും കൈയിലായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു സിംഹാസനംതന്നെ കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻ സാഹസികനായ ആ രാജകുമാരൻ തുടങ്ങുകയില്ലയോ എന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശങ്ക. പ്രമാണികളായ പല ഒത്മാകളും മൌളവികളും സലിംഷായെ അക്കാര്യത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുണ്ടെന്നു പണ്ടേ അറിയാം. അതുകൊണ്ടു്, ഇപ്പോൾ ദുഷ്ടഗോചരമായിരിക്കുന്നതിൽ കൂടുതൽ അപായം സലിമിന്റെ നടപടിയിൽനിന്നുണ്ടായേയ്ക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചാണു് ചക്രവർത്തി തിരിച്ചെഴുന്നള്ളുന്നതു്. അല്ലാതെ നിങ്ങളിലുള്ള വിശ്വാസക്കുറവുകൊണ്ടല്ല.''

''എന്തായാലും താമസിയാതെ അറിയാമല്ലോ. ഞാൻ ഇപ്പോൾ എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണു് അവിടത്തെ താൽപര്യം?''

''സ്നേഹിതാ, നിങ്ങൾ ഉചിതജ്ഞനാണു്. രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ പരിചയവും പഴക്കവുമുള്ള ആളാണു്.''

ഈ മൊഴിവുര കേട്ടപ്പോൾ, നയകോവിദനായ ഖാനേഖാനാൻ ഇനിയും എന്താണു് പറയാൻ പോകുന്നതു് എന്നു പീതൽ വിചാരിച്ചുതുടങ്ങി. എന്തോ അനിഷ്ടസംഗതിയായിരിക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു. പീതലിന്റെ മനസ്സിലുള്ള അഭിപ്രായം അറിഞ്ഞു ഖാനേഖാനാൻ പറഞ്ഞു: ''ചക്രവർത്തിയുടെ മറു കല്പനകളൊന്നുമില്ല. പ്രാണസ്നേഹിതനായ നിങ്ങൾക്കു് ആജ്ഞകൾ ഞാൻ എങ്ങനെയാണു് തരിക. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾതന്നെ തീർച്ചപ്പെടുത്തുക. എന്റെ കൂടെ നഗരത്തിൽത്തന്നെ താമസിക്കുവാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യാം. അല്ല, സപ്രഹത്തിൽ പാർക്കണമെന്നാണു് ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതെങ്കിൽ, എന്നെയും അതിഥിയായി അവിടെ സ്വീകരിക്കുവാൻ നി

ങ്ങൾക്കു സന്തോഷമായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കറിയാം. നഗരത്തിലേയ്ക്കു വരണമെന്നിഷ്ടമില്ലെങ്കിൽ നഗർകേച്ചിലെ ഉദ്യാനമന്ദിരത്തിൽ സസുഖം താമസിക്കാം.''

ഈ ഭംഗിവാക്കുകളുടെ ശ്രദ്ധാർത്ഥം വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടതായുണ്ടായിരുന്നില്ല. താമസമെവിടെയായാലും, തനിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിക്കപ്പെടുകയില്ലെന്നു തീച്ചയായി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: ''ഖാൻസാഹേബു്, അവിടത്തെ സ്നേഹപൂരസ്സരമായ വാക്കുകൾക്കു ഞാൻ നന്ദിപറയുന്നു. എന്റെ ഗൃഹത്തിൽ അവിടത്തേയ്ക്കു സർവ്വസ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടെന്നു ഞാൻ പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. നിങ്ങളെ എന്റെ അതിഥിയായി സ്വീകരിക്കുന്നതു ഞാൻ വലിയ ഒരു ബഹുമതിയായിത്തന്നെ കരുതുന്നു. പക്ഷേ അതിനുള്ള അവസരം ഇതല്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ നഗർകേച്ചിൽത്തന്നെ ഏകാന്തവാസം ചെയ്യുകൊള്ളാം. എന്റെ ഭൃത്യന്മാരെയും അനുചരന്മാരെയും കൊണ്ടുപോകുന്നതിൽ വിരോധമില്ലല്ലോ.''

''അവിടം സ്വന്തം ഗൃഹംപോലെതന്നെ വിചാരിച്ചുകൊള്ളണമെന്നാണു് ചക്രവത്തിയുടെ കല്പന. എത്ര ഭൃത്യരെ വേണമെങ്കിൽ കൊണ്ടുപോയ്ക്കൊള്ളണം. ചക്രവത്തിയുടെ ഗൃഹത്തിനകത്തു പ്രവേശനമില്ലെന്നു് അറിയാമല്ലോ. അവിടെയുള്ള രക്ഷകസൈന്യം നിങ്ങളുടെ ആജ്ഞയിൻകീഴിൽ വത്തിക്കുന്നതിനു ഞാൻ ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഉത്തരവിട്ടുകഴിയാം.''

''എന്നാൽ ഞാൻ ഇനിയും താമസിക്കുന്നില്ല. അവിടത്തെ സമ്മതമുണ്ടെങ്കിൽ, എന്റെ ഗൃഹകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള ചില ആജ്ഞകൾ ഒരാൾവശം കൊടുത്തയയ്ക്കേണ്ടതുണ്ടു്. എന്റെ കൂടെ വന്ന രാജകുമാർ ദൽപത്സിംഹനെ ഇങ്ങോട്ടു വിളിക്കുന്നതിൽ വിരോധമുണ്ടോ?''

ഒരു ചെയബ്ദാരാൽ ക്ഷണിക്കപ്പെട്ട ദൽപത്സിംഹൻ കൂടാരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. പീതൽ പറഞ്ഞു: ''ദൽപത്, നീ വേ

ഗം നഗരത്തിലേയ്ക്കു തിരികെ പോയി എന്റെ അകത്തെ പ്രവൃത്തിക്കാരായ ഭൃത്യന്മാർ എല്ലാവരും തൽക്കാലത്തേയ്ക്കുള്ള വസ്ത്രങ്ങൾ മുതലായവയോടുകൂടി ചക്രവർത്തിയുടെ നഗർകേച്ചകൊട്ടാരത്തിൽ ഉടനെ ഹാജരാവാൻ പറയണം. എന്റെ അംഗരക്ഷകസൈന്യത്തിനു ഞാൻ തിരികെ വരുന്നതുവരെ അവധി കൊടുത്തേയ്ക്കുക. വിശേഷമായി ഒരു മാസത്തെ ശമ്പളം കൊടുക്കുന്നതിനു ദിവാൻജിയോടു പറയണം."

ദൽപത്സിംഹൻ ആശ്ചര്യംകൊണ്ടു സ്തബ്ധവൃത്തിയായി ശിലാപ്രതിമപോലെ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു പീതൽ പിന്നെയും പറഞ്ഞു: "ഇപ്പോൾമുതൽ, ഇദ്ദേഹമാണു് ആഗ്രായിൽ രാജപ്രതിനിധിയായി നിയമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. സപല്പകാലത്തേയ്ക്കു ഞാൻ രാജധാനിയിലുണ്ടായിരിക്കുന്നതല്ല."

"ഞാനുംകൂടി അവിടത്തെ സേവിച്ചു....."

"തൽക്കാലം അതു സാധ്യമല്ല."

ഖാനേഖാനാൻ ചോദിച്ചു: "മഹാരാജ്, ഈ യുവാവിനെ തല്ക്കാലം എന്റെ കൂടെ വിട്ടുതരുന്നതിൽ അവിടത്തേയ്ക്കു വിരോധമുണ്ടോ?"

"ഖാൻസാഹേബ്, ഈ യുവാവു് എന്നെ സേവിക്കുന്നുവെങ്കിലും, എന്റെ ഭൃത്യനല്ല. അദ്ദേഹം തുല്യസ്ഥാനികനായ ഒരു രാജകുമാരനാണു്. സ്നേഹംകൊണ്ടു് എന്റെ കൂടെ ജോലി ചെയ്യുന്നു എന്നേ ഉള്ളു. അദ്ദേഹത്തെ മറ്റൊരാൾവശം ഏല്പിക്കാൻ എനിക്കധികാരമുള്ളതല്ല."

ഖാനേഖാനാൻ ദൽപത്തിനെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയിട്ടു് അയാളോടായി പറഞ്ഞു: "രാജകുമാരാ, പീതലും ഞാനുമായി ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാർപോലെ എന്നു മനസ്സിലാക്കണം. അദ്ദേഹം തിരികെ വരുന്നതുവരെ നിങ്ങൾക്കു് എന്റെ കൂടെ താമസിക്കുവാൻ ഇഷ്ടമാണെങ്കിൽ അതു് എനിക്കു സന്തോഷകരമാണു്."

ദൽപത്സിംഹൻ മടികൂടാതെ പറഞ്ഞു: "പ്രഭോ, അവി

ട്ടത്തെ വാക്കു് ഒരനുഗ്രഹമായി ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. എന്നാൽ സ്വന്തകാര്യമായി പലതും ചെയ്യേണ്ടതായുള്ളതുകൊണ്ടു് എനിക്കു തൽക്കാലം മാപ്പു തരണമെന്നപേക്ഷിക്കുന്നു. പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ സ്നേഹിതന്മാർ, എന്റെ യജമാനന്മാരായാണു് ഞാൻ ഗണിക്കുന്നതു്. ഈ അവസരത്തിൽ അവിടത്തെ സേവിക്കാനിടയാവാത്തതുകൊണ്ടു നീരസമുണ്ടാകരുതെന്നു പ്രാർത്ഥിക്കട്ടെ."

"ഷാബാഷു്! എങ്കിലും അവസരമുള്ളപ്പോൾ എന്നെ വന്നു കാണുക."

ദൽപത്സിംഹൻ പീതലിന്റെ കാലുതൊട്ടു വന്ദിച്ചശേഷം ഖാനേഖാനോടും യാത്രപറഞ്ഞു് ഉടൻതന്നെ നഗരത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. ആ പ്രഭുക്കന്മാർതമ്മിൽ യാത്രപറഞ്ഞു പിരിയുന്നതു സങ്കടകരമായി രണ്ടുപേക്കും തോന്നി. കുറച്ചുനേരം മൌനം അവലംബിച്ചിരുന്നശേഷം പീതൽതന്നെ പറഞ്ഞു: "അവിടത്തേയ്ക്കു ഗൌരവമേറിയ പല കാര്യങ്ങളും ചെയ്യേണ്ടതായുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്റെ കാര്യമേ നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളല്ലോ. ദാനേൽഷായെ പറഞ്ഞു സമ്മതിപ്പിച്ചു മുമതല കയ്യേല്പിക്കുന്ന കാര്യം അവിടത്തേയ്ക്കു് അനിഷ്ടകരമായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്നാൽ ഞാൻ യാത്രപറയട്ടെ. നഗർകേച്ചിലേയ്ക്കു് എന്റെ കൂടെ ആരെയാണു് അയയ്ക്കുന്നതു്?"

ഖാനേഖാനാൻ ഗൽഗദവാക്കായി പറഞ്ഞു: "മഹാശയനായ പീതൽ, നിങ്ങളുടെ സ്വഭാവഗൌരവത്തെ ഞാൻ എത്രമാത്രം അഭിനന്ദിക്കുന്നു എന്നു പറവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. ഇന്നുവരെ നാം തമ്മിൽ സ്നേഹമായിരുന്നുവെങ്കിലും, ഇന്നുതൊട്ടു ഞാൻ നിങ്ങളെ എന്റെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനെപ്പോലെ ബഹുമാനിക്കുന്നു; ഈ സംഗതിയിൽ സങ്കടമുണ്ടാവരുതെന്നുമാത്രം എനിക്കപേക്ഷയുണ്ടു്. അഭിമാനിയായ നിങ്ങൾക്കു് ഈ കല്പനകൊണ്ടു ദുഃഖമുണ്ടാക്കിയെന്നുവരാം. അതെല്ലാം വേഗം തീരുമെന്നു

സമാധാനപ്പെടുക. ചക്രവർത്തിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ പ്രമുഖന്മാരായ സ്നേഹിതന്മാർ നിങ്ങൾക്കുണ്ടെന്നു് ആശ്വസിക്കുക."

അവർ തമ്മിൽ പിന്നെയും ആശ്ലേഷംചെയ്തു പിരിഞ്ഞു.

അധ്യായം ഏഴ്

മുന്നധ്യായത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ അക്ബർ ചക്രവർത്തി സലിംഷായുടെ യുദ്ധോദ്യമങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിയ ഉടനെ ആഗ്രായിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. ദെക്കാനിൽ താമസിച്ചിരുന്ന സമയത്തിനിടയിൽ പരാക്രമിയായ ആ സാമ്രാട്ടൗമൻ ബഹദൂർ ഖാൻ എന്ന വിരോധിയെ തോല്പിച്ചു്, ആസിർഗഡ് എന്ന പ്രസിദ്ധകോട്ട പിടിച്ചടക്കി; ഖാനേഖാനാന്റെ പ്രതാപത്തിനു് അഹമ്മദ്നഗരവും കീഴടങ്ങി. ഇങ്ങനെ വിജയലക്ഷ്മിയാൽ പരിലാളിതനായിരിക്കുമ്പോളാണു് സലിം മത്സരക്കൊടി ഉയർത്തിയതായും ഷയിക് മുബാറക് മരിച്ചതായുമുള്ള വർത്തമാനം വന്നുചേർന്നതു്. അക്ബർക്കു് അക്കാലത്തു വയസ്സു് അമ്പത്തിയൊമ്പതു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ദേഹത്തിനു ക്ഷീണവും ബാധിച്ചു തുടങ്ങിയിരുന്നു. കിരീടാവകാശത്തിനുള്ള ചക്രവർത്തി സാരമായി ഗണിച്ചില്ലെങ്കിലും രാജകുമാരന്മാരും പ്രഭുക്കന്മാരും തന്റെ മരണത്തെ കാത്തു രണ്ടു കക്ഷിയായി പിരിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു.

വയസ്സുകാലത്തു ചക്രവർത്തിയാൽ സ്ഥാപിതമായ ദീൻഇലാഹി എന്ന മതമാണു് ഈ വഴക്കിനു കാരണമായിരുന്നതു്. പ്രമാണികളായ മുസ്സൽമാൻ പ്രഭുക്കന്മാർക്കും പുരോഹിതന്മാർക്കും ചക്രവർത്തിയുടെ ഈ മതസ്ഥാപനം വലുതായ ദ്വേഷത്തെ ഉളവാക്കി. മുഹമ്മദുമതത്തിൽനിന്നു മാറി വേറെ ഒരു സിദ്ധാന്തം പ്രചരിപ്പിക്കണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം. മുഹ

മ്മദീയജനങ്ങൾ ചക്രവത്തിയുടെ പ്രവൃത്തി ക്ഷന്തവ്യമല്ലാത്ത മ തദ്രോഹമായിട്ടാണു് കരുതിയതു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ അൽബുറി ന്റെ പ്രധാനോപദേഷ്ടാവു മുബാറക്കായിരുന്നു. ഷെയിക്കിനും അയാളുടെ പുത്രൻ അബുൽഫാസലിനും പ്രധാനമായ ഒരാഗ്ര ഹമുണ്ടായിരുന്നതു്, അൽബുറിനുശേഷം ദാന്യേൽഷാ ചക്രവ ത്തിയാകണമെന്നായിരുന്നു. സീമന്തപുത്രനും കിരീടാവകാശി യുമായ സലിമിനു മൈവികമതത്തോടു ബദ്ധവിരോധമായിരുന്ന തിനാൽ അദ്ദേഹത്തിനു രാജ്യം കിട്ടുന്നതായാൽ അൽബുറിന്റെ ആദർശങ്ങൾ വിസ്മൃതിക്കപ്പെടുമെന്നാണു് അവർ ശങ്കിച്ചതു്. പ ക്ഷേ പ്രബുദ്ധന്മാരിൽ ഏറിയകൂറും സലിമിന്റെ കക്ഷിയാണെ ന്നുള്ളതും അവർ അറിഞ്ഞിരുന്നു. ചക്രവത്തിക്കും സലിമിന്റെ അവകാശത്തെ അവഗണിക്കുന്നതിനു സമ്മതമില്ലാതിരുന്നതു കൊണ്ടത്രേ കിരീടാവകാശകാര്യത്തിൽ യാതൊരു തീർമാനവും ചെയ്യാതിരുന്നതു്.

ചക്രവത്തി സൈന്യത്തിൽ പ്രധാനഭാഗത്തോടുകൂടി ദെ ക്കാണിൽ താമസിക്കുന്ന അവസരമാണു് ഈ കാര്യം ബലംകൊ ണ്ടു തീർച്ചയാക്കുന്നതിനു് ഉത്തമമായ സന്ദർഭമെന്നു സലിം തീർച്ച പ്പെടുത്തി. ആഗ്രാ കീഴടങ്ങുകയാണെങ്കിൽ സിംഹാസനം അ പഹരിച്ചു ചക്രവത്തിയായി വാണുകളയാമെന്നു് ഒരു മോഹവും ആ രാജകുമാരനുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ പീതലിന്റെ പ്രവൃത്തി കൊണ്ടു് അതു സാധിക്കാതെ വന്നുചേർന്നു. ഇതുകൊണ്ടു ദുരിദ്ര ങ്ങൾ അവസാനിച്ചു എന്നു മറ്റുള്ളവർ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയെങ്കി ലും, ചക്രവത്തിയുടെ ദീർഘദൃഷ്ടിയിൽ സലിമിന്റെ ഉദ്ദേശങ്ങൾ പ്രതിഫലിച്ചുകണ്ടതു വേറെ വിധത്തിലായിരുന്നു.

ഖാനേഖാനാനെ തന്റെ പ്രതിനിധിയായി ആദ്യമേ പറ ഞ്ഞയച്ചശേഷം, അൽബർ ചെറിയ ഒരു സൈന്യത്തോടുകൂടി ആഗ്രായിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. പതിവുപോലെ താവളങ്ങളിൽ താമ സിച്ചു ദേശകാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിക്കാതെ ധൃതിയിലാണു് രാജ

ധാനിയിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയതു്. ധാരാനഗരത്തിനു സമീപമുള്ള മാൺഡു എന്ന നഗരത്തിൽവെച്ചു സലിം ആഗ്രായെ നിരോധിക്കാതെ അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു പോയ സംഗതി മനസ്സിലായി. അതുകൊണ്ടു ചക്രവത്തിയ്ക്കു് ആകാംക്ഷ കൂടുകയാണു് ചെയ്തതു്. അല്ലഹാബാദിൽ അധികാരിയായിരിക്കുന്ന ആൾക്കു ഗംഗാതടം മുഴുവൻ സ്വാധീനമാകുമെന്നു ചക്രവത്തിയ്ക്കറിയാമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ പലവിധത്തിലുള്ള ആലോചനകളോടും വിചാരങ്ങളോടുംകൂടിയാണു് ചക്രവത്തി രാജധാനിയിൽ എത്തിയതു്.

സ്വപ്രജകളുടെ ഭക്ത്യാദരപ്രദർശനങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചു സകലവിധാഡംബരങ്ങളോടുംകൂടി രാജധാനിയിൽ എഴുന്നെള്ളിയശേഷം, സലിമിന്റെ നേരെ സാമദാനഭേദദണ്ഡങ്ങളിൽ എന്തുപായമാണു് പ്രയോഗിക്കേണ്ടതെന്നു് ആലോചിച്ചു തീർച്ചയാക്കുവാൻ സാധിക്കാതെ നാലഞ്ചു ദിവസം കഴിച്ചു. ഒടുവിൽ, പിണങ്ങിനില്ക്കുന്ന പുത്രനെ കൂടുതൽ പിണക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും,

"ജ്വലിക്കുമേ കൊള്ളിയിളക്കിയാൽ തീ;
കയക്കുകിൽ പാമ്പു പടം പിടിക്കും"

എന്നുള്ള തത്വം തൈമൂർവംശജന്മാരെസ്സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വാസ്തവമെന്നു സ്വാനുഭവംകൊണ്ടറിവുള്ള അദ്ദേഹം സലിമിനെ ബംഗാളത്തിന്റെ ഗവണ്മെന്റായി നിയമിച്ചു് ഒരു കല്പന അയച്ചു. അതിനു മറുപടിയായി, സലിം ചക്രവത്തിസ്ഥാനം സ്വയമേവ സ്വീകരിച്ചു് ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. അതുകൊണ്ടു് അക്ബറിന്റെ ക്ഷമ അവസാനിക്കുന്നില്ലെന്നു കണ്ടു തന്റെ പേരുവെച്ചു് അടിച്ച സ്വർണ്ണനാണ്യങ്ങൾ കാഴ്ചയായി ചക്രവത്തിക്കു് അയച്ചുകൊടുത്തു. സലിം ഇപ്രകാരം പരസ്യമായി രാജദ്രോഹം പ്രവർത്തിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് അയാളുടെ നേരെ ദണ്ഡനയംതന്നെ പ്രയോഗിക്കേണ്ടതാണെന്നു് ഉപദേശിക്കുവാൻ പലരുമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും അക്ബർ അതിനു ചെവികൊണ്ടില്ല.

ഇങ്ങനെ ഒരു നയത്തിനു ബാധകമായി അന്തഃപുരത്തിൽ ചില ശക്തികളുണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ ഏറ്റവും പ്രധാനമായതു് അക്ബറുടെ വൃദ്ധയായ മാതാവു മറിയംമക്കൂൺതന്നെയായിരുന്നു. ആ മഹതിയുടെ അഭിപ്രായത്തിനെതിരായി അക്ബർ ഒരു കാര്യവും—എത്ര പ്രധാനമായതായാലും—ചെയ്യാറുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ വാത്സല്യഭാജനമായ സലിമിനു വിപരീതമായി സൈന്യം ഒരു കാലത്തും നയിച്ചുകൂടാ എന്നു് അവർ വിലക്കിയതുകൊണ്ടു ചക്രവർത്തി മറുപായങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കുവാൻ നിർബ്ബന്ധിതനായി.

ഒന്നുകൊണ്ടും സലിം കീഴടങ്ങുന്ന ഭാവം കാണായ്കയാൽ വിഷമിച്ചു്, അക്ബർ തന്റെ സ്നേഹിതനും പ്രധാനമന്ത്രിയുമായ അബുൽഫാസലിനു് ആളയച്ചു. ദെക്കാനിലെ കാര്യങ്ങൾ മുഴുമിപ്പിക്കുന്നതിനു മുമ്പേതലപ്പെട്ടതിയിട്ടു പോന്ന ആ പ്രഭുവിനെ ചക്രവർത്തി തിരികെ വിളിച്ചു എന്നു കേട്ടപ്പോൾ ആളുകൾ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. അബുൽഫാസൽ പ്രസിദ്ധനായ പണ്ഡിതനും കുശാഗ്രബുദ്ധിയായ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞനും ചക്രവർത്തിയുടെ ഉറ്റ സ്നേഹിതനുമാണെന്നു് എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. പക്ഷേ അദ്ദേഹം സലിമിനു വിപരീതമായുള്ള കക്ഷിയിൽ പ്രധാനിയാണെന്നും ജനങ്ങൾ ധരിച്ചിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ ക്ഷമ അവസാനിച്ചു എന്നും അബുൽഫാസലിനെ പറഞ്ഞയച്ചതു സലിമിന്റെ നേരേ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനുതന്നെ തീർച്ചയാക്കിയിട്ടാണെന്നും എല്ലാവരും തീർച്ചയാക്കി. എന്നാൽ ഇങ്ങനെ ഒരു കല്പന പുറപ്പെട്ടതോടൊന്നിച്ചു്, ചക്രവർത്തിയുടെ പ്രധാനമഹിഷികളിൽ ഒരാളായ സുൽത്താൻ സലിമാബേഗം അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു രഹസ്യമായി പുറപ്പെട്ട സംഗതി പരസ്യമായിരുന്നില്ല.

ചക്രവർത്തി രാജധാനിയിലെത്തിയിട്ടു മാസം മൂന്നു് ഇങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലും, നഗർകോട്ടിൽ ഏകാന്തവാസമനുഭവിക്കുന്ന പൃഥ്വീസിംഹറാട്ടോറിന്റെ കാര്യത്തിൽ ഇതുവരെ യാ

തൊരു തീർമാനവും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. രാജഗുരുവായ മുബാറക്കിന്റെ മരണംനിമിത്തം ചക്രവത്തി രാജധാനിയിൽ യാതൊരാഘോഷങ്ങളും അനുവദിച്ചില്ല. ദിവസംതോറുമുള്ള ദർബാർതന്നെ അത്യാവശ്യകാര്യങ്ങൾക്കുമാത്രമായിച്ചുരുക്കിയിരുന്നു. ഖാനേഖാനാൻ മുതലായ സ്നേഹിതന്മാരെ അക്ബർ ചില അവസരങ്ങളിൽ കാണാറുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും പരക്കെ ദർശനത്തിനു് അനുവാദമുണ്ടായിരുന്നില്ല. മിക്കവാറും സമയം അന്തഃപുരത്തിൽത്തന്നെ അദ്ദേഹം കഴിച്ചുകൂട്ടി. സലിമിന്റെ ദ്രോഹംകൊണ്ടുള്ള വ്യസനമാണു് ഇതിനു കാരണമെന്നു പൊതുജനങ്ങൾ വ്യാഖ്യാനിച്ചു. എന്നാൽ സങ്കടഭാവമൊന്നും അദ്ദേഹത്തിൽ കണ്ടിരുന്നില്ലതാനും.

സലിമാവട്ടെ, സാവധേയമനായ തന്റെ അച്ഛന്റെ ഭീഷണിക്കു കീഴടങ്ങുകയാകട്ടെ, നയോപായങ്ങൾക്കു വഴങ്ങുകയാകട്ടെ ചെയ്തില്ല. അല്ലഹാബാദ് കോട്ടയിൽ ചക്രവത്തിസ്ഥാനത്തിനനുസരിച്ച പദവിയോടും പ്രതാപത്തോടുംകൂടി അച്ഛനെതിരായി രാജ്യഭാരംതന്നെ അദ്ദേഹം ആരംഭിച്ചു. തന്റെ കീഴിലുള്ള ദേശങ്ങളിലൊന്നിലും അക്ബറുടെ പേരിൽ ഖുത്ബാ പറഞ്ഞുകൂടെന്നും അതിനുപകരം താൻ ധരിച്ച 'ജിഹാംഗീർ' എന്ന പേർ ചേർത്തുകൊള്ളണമെന്നും കല്പനയായി. അടുത്ത രാജ്യങ്ങളിലെ കരം പിരിക്കുന്നതിനും അവിടെയെല്ലാം അധികാരം നടത്തുന്നതിനും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ നിയമിച്ചു. താനാണു് ഇനിമേലിൽ ചക്രവത്തിയെന്നും തന്റെ ആജ്ഞകളെമാത്രമേ മേലാൽ അനുസരിക്കേണ്ടതുള്ളുവെന്നുമുള്ള കല്പനകൾ സകലകില്ലേദാരന്മാർക്കും അയച്ചു. കിഴക്കൻപ്രദേശങ്ങളും അവിടത്തെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും അദ്ദേഹത്തോടു ചേർന്നു.

ഇതൊന്നുകൊണ്ടും ചക്രവത്തി ഇളകുന്നില്ലെന്നു കണ്ടു സലിം സൈന്യശേഖരം ആരംഭിച്ചു. അപ്പോഴാണു് പിതാമഹിയുടെ സന്ദേശവും വഹിച്ചു സുൽത്താൻ സലിമാബേഗംതന്നെ അല്ലഹാബാദിൽ എത്തിയതു്. സ്വന്തം അമ്മയോടെന്നപോലെ

സ്നേഹം ആ സ്ത്രീയോട് സലീമിനുണ്ടായിരുന്നു. അവരെ ആദര പൂർവം കൊട്ടാരത്തിൽ താമസിപ്പിച്ചു എന്നുമാത്രമല്ല, അവരുടെ ഉപദേശാനുസരണം പ്രവർത്തിക്കാമെന്നു് ഏല്ക്കുകയും ചെയ്തു. അക്ബർക്കു തന്നോടു വിരോധം ഒട്ടുമില്ലെന്നും തിരുമുൻപിൽ ചെന്നു മാപ്പു ചോദിക്കുകയാണെങ്കിൽ ദയാശീലനായ ചക്രവർത്തി പുത്രന്റെ അപരാധമെല്ലാം ക്ഷമിച്ചു തിരികെ സ്വീകരിക്കുമെന്നും കേട്ടപ്പോൾ സലീം അത്യന്തം സന്തോഷിച്ചു. അക്ബർ ദാനേൽഷായ്ക്കു രാജ്യാവകാശം കൊടുക്കുവാൻ ആലോചിച്ചുവരുന്നു എന്നു മനസ്സിലാക്കിയതായിരുന്നു സലീമിന്റെ പ്രവൃത്തിക്കു കാരണമായിരുന്നതു്. തന്റെ പ്രവൃത്തി സമഗ്രപ്രതാപനായ സാർവ്വഭൌമനു് അസാമാന്യമായ കോപം ജനിപ്പിച്ചിരിക്കണം. ആ സ്ഥിതിക്കു സമാധാനമപേക്ഷിച്ചുപോയാൽ അദ്ദേഹം തന്നെ കഠിനമായി ശിക്ഷിക്കുമെന്നും അതിനിടകൊടുക്കാതിരിക്കണമെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാശ്ചത്തിൽനിന്നകന്നുനില്ക്കേണ്ടതാണു് ആവശ്യം എന്നുമുള്ള വിചാരത്തിലാണു് അല്ലഹാബാദിൽ താമസമുറപ്പിച്ചതു്. അച്ഛനു തന്നോടുള്ള കോപം സാരമില്ലെന്നും ചെന്നു കണ്ടു സമാധാനം പറഞ്ഞാൽ തീരുന്നതാണെന്നും അറിഞ്ഞപ്പോൾ സലീമിനു് ആശ്വാസമുണ്ടായി. എന്നാൽ ആദ്യം വന്ന സാമവാക്കുകൾ പറയുന്നതനുസരിക്കുന്നതു തനിക്കു പോരായ്മയായിരിക്കുമെന്നും തനിക്കു സഹായമായി നിന്ന പ്രമുഖന്മാർക്കും സേനാനായകന്മാർക്കും ദോഷം വരാതെയിരിക്കാൻ എടുപ്പാടുചെയ്യേണ്ടതാണെന്നും തോന്നുകയാൽ, ബേഗം സാഹിബിന്റെ അനുമതിയോടുകൂടി ആ വിവരത്തിനു് ഒരു ഹർജി ചക്രവർത്തിയുടെ സന്നിധാനത്തിലേയ്ക്കു് ആ രാജകുമാരൻ അയച്ചു. സകലലോകത്തിനും ആധാരവും ദൈവത്തിന്റെ ഛായയും സാർവ്വഭൌമനുമായ പാദുഷാ സലാമത്തു് അജ്ഞാനംകൊണ്ടും അവിവേകംകൊണ്ടും മകൻ ചെയ്ത സർവ്വാപരാധങ്ങളും വാത്സല്യപൂർവ്വം ക്ഷമിക്കണമെന്നപേക്ഷിച്ചും മേലാൽ അച്ഛന്റെ ആജ്ഞയനുസ

രിച്ചും സാമ്രാജ്യത്തിലെ നിയമമനുസരിച്ചും ജീവിച്ചുകൊള്ളാമെ
ന്നു പ്രതിജ്ഞചെയ്തുമാണു് ആ ഹർജി ആരംഭിച്ചതു്. ഇങ്ങനെ
മര്യാദയായിത്തുടങ്ങിയ ലേഖനത്തിലെ സ്വരം ക്രമേണയായി
മാറിക്കണ്ടു. തന്റെ കൂടെ അസംഖ്യം ഒട്രാകളും രാജാക്കന്മാരു
ണ്ടെന്നും അവക്കു പല സ്ഥാനങ്ങളും പദവികളും താൻ കൊടു
ത്തിട്ടുണ്ടെന്നും അവയെ തന്നിലുള്ള പ്രീതി വിചാരിച്ചു ചക്രവ
ത്തി തിരുമനസ്സിൽനിന്നു കല്പിച്ചു സ്ഥിരപ്പെടുത്തണമെന്നും സ
ലിം അപേക്ഷിച്ചു. രാജാധികാരത്തിൽ കയ്യേറി താൻ പ്രവത്തി
ച്ചതു സാവ്വഭൌമനായ അച്ഛൻ ഒരു കാലത്തും സമ്മതിച്ചുകൊടു
ക്കയില്ലെന്നു സലിമിനുതന്നെ അറിയാമായിരുന്നു. അതു ന്യായം
കവിഞ്ഞുള്ള ഒരപേക്ഷയായിരുന്നുതാനും. ആകാശത്തേയ്യ്യെത്താൽ
വൃക്ഷത്തിലെങ്കിലും കൊണ്ടേയ്യ്യുമെന്നുള്ള ആശയിലാണു് അങ്ങ
നെ എഴുതിയതു്. തന്റെ അനുചരന്മാരെ ചക്രവത്തി ശിക്ഷി
ക്കാതിരിക്കണമെന്നേ വാസ്തവത്തിൽ സലിമിനു് ആഗ്രഹമുണ്ടാ
യിരുന്നുള്ളു. നേരിട്ടു് അതുതന്നെ പറയുകയാണെങ്കിൽ ചക്രവ
ത്തി സമ്മതിക്കയില്ലെന്നു് ഊഹിച്ചാണു് ഇങ്ങനെ എഴുതിയതു്.
ഇതുകൊണ്ടും സലിം മതിയാക്കിയില്ല. ചോദിക്കുമ്പോൾ എല്ലാം
ചോദിച്ചേയ്യ്യാമെന്നുള്ള വിചാരമായിരിക്കണം ഇതിലും കവി
ഞ്ഞ വേറെ ഒരപേക്ഷയ്യ്യുടെ കാരണം. അച്ഛൻതിരുമനസ്സിൽനിന്നു
ദെക്കാണിലേയ്യ്യു് എഴുന്നെള്ളിയതിൽപ്പിന്നെ രാജ്യരക്ഷയ്യ്യായി
തനിക്കനവധി ദ്രവ്യം ചെലവായിട്ടുണ്ടെന്നും അതുനിമിത്തം ത
ന്റെ ഭണ്ഡാരത്തിൽ ഇപ്പോൾ പണം തീരെക്കുറവാണെന്നും
ആഗ്രായിൽ വന്നു് അച്ഛന്റെ പാദധൂളികൾ ശിരസ്സിൽ വഹി
ക്കുന്നതിനും യാത്രച്ചെലവിനും മറ്റുമായി ഒരമ്പതുലക്ഷം രൂപാ
അയച്ചുതരണമെന്നും വളരെ വിനയപൂവ്വം അപേക്ഷിച്ചു. ഷാ
ബാസ്ഖാണിന്റെ വക 5 കോടി രൂപാ കൈക്കലാക്കിയ സം
ഗതി അക്ബർക്കു് അറിവുണ്ടായിരുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ഈ അപേ
ക്ഷയും ഒരു സൂത്രംതന്നെയായിരുന്നു. ഷാബാസ്ഖാണിന്റെ

കൈയിൽനിന്നു തട്ടിയെടുത്ത പണത്തിന്റെ കണക്കു ചക്രവത്തി ചോദിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നു ലോകകാര്യങ്ങളിൽ വേണ്ട പരിജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്ന ആ രാജകുമാരൻ ഉൗഹിച്ചു. ഇതുകൊണ്ടും സലിമിന്റെ അധികപ്രസംഗം അവസാനിച്ചില്ല. ദാനേൽഷാ ഷ്ക്കു തന്നോടു ബദ്ധവിരോധമാണെന്നും അയാൾ രാജധാനിയിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ താനവിടെ വന്നാൽ പല വഴക്കുകൾക്കും കാരണമായേയ്ക്കാമെന്നും അതുകൊണ്ടു് അയാളുടെ സ്നേഹിതനായ അബുൽഫാസൽ ദെക്കാണിലുള്ള സ്ഥിതിക്കു് ആ കുമാരനെയും അങ്ങോട്ടയയ്ക്കുന്നതു് ഉത്തമമായിരിക്കുമെന്നും സലിം വളരെ ക്ഷമാപണവചനങ്ങളോടെ ചക്രവത്തിയെ അറിയിച്ചു.

ഈ എഴുത്തു കിട്ടിയപ്പോൾ ചക്രവത്തിക്കുണ്ടായ കോപം പറഞ്ഞറിയിക്ക വയ്യായിരുന്നു. സ്വതേ ക്ഷമാശീലനെങ്കിലും, ഭാരതസാമ്രാജ്യത്തിൽ അനിയന്ത്രിതാധികാരം വഹിച്ചിരുന്ന ആ മഹാപ്രതാപി അധിക്ഷേപം സഹിക്കുന്നതിനു ശക്തനല്ലായിരുന്നു. ഈ ലേഖനത്തിലെ ഓരോ വാക്കും തന്റെ പൌരുഷത്തെ നിരസിക്കുന്നു എന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. കൂട്ടുകാക്കു ബഹുമതികൾ കൊടുക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതും യാത്രച്ചെലവിനു ക്രമേണ ആവശ്യപ്പെട്ടതും അന്യായമെങ്കിലും സഹിക്കാവുന്നതായിരുന്നു. ദാനേൽഷായെ നിഷ്കാസിക്കേണമെന്നു പറഞ്ഞതു് ഒരപേക്ഷയല്ല, ഒരു ശാസനയാണെന്നതേ അക്ബർ വ്യാഖ്യാനിച്ചുള്ളൂ. അതുവരെയുള്ള ഭാഗം സമന്മാരായ രണ്ടു രാജാക്കന്മാർ ചെയ്യുന്ന സന്ധിമാത്രമേ ആയിരുന്നുള്ളൂ. ഈ വ്യവസ്ഥ വിജയിയായ ഒരു രാജാവു പരാജിതനായ തന്റെ പ്രതിയോഗിയോടു് ആവശ്യപ്പെട്ടതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. സലിംഷായെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂട്ടുകാരെയും എല്ലാവരെയും ഭസ്മീകരിക്കുന്ന വിധത്തിലുള്ള ഒരു കോപമാണു് അക്ബക്കുണ്ടായതു്. ഉടൻതന്നെ ആഗ്രായിലുള്ള സകലസൈന്യങ്ങളും യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങിക്കൊള്ളുന്നതിനു കല്പനയായി. ശാസനവിട്ടു നടക്കുന്ന പുത്ര

നെ നല്ല ഒരു പാഠം പഠിപ്പിച്ചിട്ടേ ഇനി ഉള്ളൂ എന്നു് അദ്ദേഹം ശപഥംചെയ്തു.

പക്ഷേ രാജാക്കന്മാരുടെ ഉഗ്രപ്രതിജ്ഞകൾപോലും മാതൃസ്നേഹത്തിൽ അലിഞ്ഞുപോകുന്നു. ബാദുഷാ തന്റെ നിശ്ചയത്തെ അറിയിക്കുന്നതിനായി അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നോട്ടവും ഭാവവും കണ്ടപ്പോൾ, ദാസികൾക്കും അന്തഃപുരരക്ഷകന്മാരായ നപുംസകങ്ങൾക്കും പേടിയായി; അവർ ഓരോ കോണിൽ ഒളിച്ചുതുടങ്ങി.

അക്ബറിന്റെ 'സെനാനാമഹൽ' ചെറിയൊരു പട്ടണമായിരുന്നു എന്നതന്നെ പറയാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യമാരായി പല നാട്ടിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നു പാർപ്പിച്ചിരുന്ന അയ്യായിരം സ്ത്രീകൾക്കു താമസിക്കുവാനുണ്ടായിരുന്ന മണിമേടകൾ, പ്രാസാദങ്ങൾ, ഉദ്യാനങ്ങൾ, വിനോദസ്ഥലങ്ങൾ ഇവയെല്ലാം രാജോചിതമായ വിഭവത്തോടും ശില്പചാതുര്യത്തോടുംകൂടി പണിചെയ്തിട്ടുള്ളതായിരുന്നു. പട്ടമഹിഷികൾ താമസിച്ചിരുന്ന കൊട്ടാരങ്ങളും മാളികകളും ഒരു വശത്തായിരുന്നു. മറ്റുള്ള ഭാര്യമാർക്കു താമസിക്കുവാൻ ചെമ്പാഴക്കൊട്ടാരമെന്നും, വെള്ളിയാഴ്ചക്കൊട്ടാരമെന്നും വിളിച്ചുവന്നിരുന്ന രണ്ടെടുപ്പുകളാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ചക്രവർത്തി ചെമ്പാഴ്ചയും വെള്ളിയാഴ്ചയും ആ കൊട്ടാരങ്ങളിൽ പോകാറുണ്ടായതുനിമിത്തമായിരുന്നു ഇങ്ങനെ പേരുണ്ടായതു്. ഇവകൂടാതെ അമ്മീനിയക്കാർ, ജാർജിയാക്കാർ, യൂറോപ്പുകാർ, ചീനക്കാർ മുതലായ വിദേശീയരായ സ്ത്രീകൾക്കു താമസിക്കുവാൻ 'ബംഗളാമഹൽ' എന്നൊരു കൊട്ടാരവുമുണ്ടായിരുന്നു.

'യോധാബായി' എന്നു പേരായ തന്റെ പ്രധാനമഹിഷിയെക്കാണുന്നതിനായിരുന്നു അക്ബർ തിരിച്ചതു്. ആംബേറിലെ രാജാവിന്റെ പുത്രിയായ ഈ ക്ഷത്രിയസ്ത്രീയായിരുന്നു സലിമിന്റെ മാതാവു്. അക്ബർചക്രവർത്തിയുടെ അന്തഃപുരത്തിലും അവർ സപ്തധർമ്മങ്ങൾ കൈവിടാതെ പരിപാലിച്ചുവന്നി

രുന്നുവത്രേ. 'ഭ്രരികളത്രസംഗ്രഹം' ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും കുല പ്രതിഷ്ഠയായി ഗണിച്ചിരുന്ന ആ മഹാറാണിയെ, പുത്രന്റെ വിഷലിപ്താസ്ത്രംപോലെയുള്ള ലേഖനം വായിച്ചുകേൾപ്പിച്ച 'മൂളിച്ച'കളയാം എന്ന ഉദ്ദേശത്തിലാണ് ചക്രവത്തി അങ്ങോട്ടയച്ചത്.

ഭാരതസമ്രാജ്ഞിയായ ആ സ്ത്രീരത്നമാകട്ടെ, അപ്പോൾ തോഴികളാലും ദാസികളാലും പരിവൃതയായിട്ട് ഒരു രാജകളത്രവുമായി ചതുരംഗം കളിക്കയായിരുന്നു. ദാസികളും പരിചാരികകളും വിലപിടിച്ച രത്നാഭരണങ്ങൾ അണിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും യോധാബായി കഴുത്തിൽ ഒരൊറ്റ മുത്തുമാലയും കൈയിൽ ഒരുജോടി വളയുംമാത്രമാണ് ധരിച്ചിരുന്നത്. വെഞ്ചാമരം വീശിക്കൊണ്ടു പിറകിൽ ദേവസ്ത്രീയെപ്പോലെ സൌന്ദര്യമുള്ള ഒരു കന്യക നിന്നിരുന്നു. ആജ്ഞാവത്തിനികളായ മറ്റു ചില ദാസികൾ അടുത്തിരുന്നു താംബൂലം ശരിയാക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പുറകും നിന്നിരുന്ന സ്ത്രീകളുടെ ആദരഭാവംകൊണ്ടും മുഖത്തു തെളിഞ്ഞുകണ്ടിരുന്ന സാത്വികഭാവംകൊണ്ടും മാത്രമാണ് അവരെ സമ്രാജ്ഞിയെന്നു് അറിയാമായിരുന്നത്.

യോധാബായിക്കു് അന്നു വയസ്സു് അമ്പതോളമായിരുന്നുവെങ്കിലും, ചെറുപ്പത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ലോകോത്തരമായ സൌന്ദര്യത്തിനു വലുതായ വാട്ടം തട്ടിയിരുന്നില്ല. സപത്നികുലത്തെയും ജാതിയെയും ഉപേക്ഷിച്ചു മുഹമ്മദീയാന്തഃപുരത്തിൽ താമസിക്കേണ്ടിവന്ന വിധിയെപ്പറ്റിയുള്ള സങ്കടം, ചക്രവത്തിയുടെ പേരിലുണ്ടായിരുന്ന നിസ്സീമമായ പ്രേമംകൊണ്ടും ബഹുമാനംകൊണ്ടും തീരെ മറന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. പലവിധമായ വ്രതങ്ങൾകൊണ്ടും നോയ്മ്പുകൾകൊണ്ടും കാലംകഴിച്ചുവന്നിരുന്ന ആ രാജമഹിഷിയിൽനിന്നു യൌവനത്തോടുകൂടി രാജസ്വഭാവവും തീരെ വിട്ടുപോയിരുന്നു.

ചക്രവത്തി ഇങ്ങോട്ടെഴുന്നെള്ളുന്നുവെന്നു ദാസിമാർ ഓടിവ

ന്നു പറഞ്ഞതോടുകൂടി യോധാബായി ഇരുന്നിടത്തുനിന്നു് എഴുന്നേറ്റു. തോഴികൾ ദൂരേ അകന്നു നില്പായി. തന്നോടുകൂടി ചതുരംഗം കളിച്ചിരുന്ന രാജകളത്രം ഭർത്താവിനെ അപ്രതീക്ഷിതമായി ഇങ്ങനെ കാണാൻ ഇടവന്നതിലുള്ള സന്തോഷംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: "ദേവി, ഞാൻ ഇപ്പോൾ പോകേണ്ടതാണെങ്കിലും, ചക്രവർത്തിയെ അകന്നുനിന്നു കാണുന്നതിനു് അനുവാദം ഉണ്ടാകണം. ഞങ്ങൾക്കെല്ലാം അവിടുത്തെ ദാക്ഷിണ്യമല്ലാതെ വേറെ എന്തൊരാശ്രയമാണുള്ളതു്?"

യോധാബായി, സ്നേഹപൂരസ്സരം ആ യുവതിയുടെ കൈകൾ രണ്ടും സ്വകരതലത്തിൽ ഗ്രഹിച്ചിട്ടു് ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു: "സഹോദരീ, നിങ്ങൾ പോകണമെന്നു് ആരാണു് പറഞ്ഞതു്? എന്റെ കൂടെത്തന്നെ നിന്നു് അദ്ദേഹത്തെ കാണാമല്ലോ."

ചക്രവർത്തി മട്ടുപ്പാവിലേയ്ക്കു കയറുന്നതു കണ്ടയുടനെ, യോധാബായി വിനയപൂർവ്വം രണ്ടു കൈകളും കൂപ്പി തൊഴുതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപത്തേയ്ക്കു ചെന്നു. അത്യവർണ്ണനീയമായ ഗൌരവംമൂലം രൌദ്രമായ ഭാവത്തോടുകൂടിയിരുന്ന ആ സാർവ്വഭൌമന്റെ മുഖം പട്ടമഹിഷികളുടെ വിശാലനേത്രങ്ങളിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട പ്രേമകിരണങ്ങളാൽ വികസിതമായി മന്ദഹാസം പൊഴിച്ചു. താൻ പറയാൻ വന്ന കാര്യം നിഷ്കൃഷ്ടമായ ഈ സാധ്വീരത്നത്തോടു് എങ്ങനെയാണു് പറയുന്നതെന്നു നയവിദഗ്ധനെന്നു ലോകസമ്മതനായ ജലാലുദ്ദീൻ അക്ബർപോലും വിഷമിച്ചു. അന്യോന്യം ഉപചാരവാക്കുകൾകൊണ്ടു സമ്മാനിച്ചശേഷം അവർ രണ്ടുപേരും ആസനസ്ഥരായി. ഒട്ടകന്നു തന്റെ പ്രാണനാഥന്റെ മുഖത്തുനിന്നു കണ്ണു പറിക്കാതെ നില്ക്കുന്ന രാജകളത്രത്തെ യോധാബായി മറന്നില്ല.

"അവിടുന്നു്, ഈ നില്ക്കുന്ന പെൺകുട്ടിയെ ഇത്ര വേഗം മറന്നുവോ"യെന്നു മഹാരാജ്ഞി ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചു. അപ്പോഴാ

ണം അക്ബർ അങ്ങോട്ട കണ്ണു പതിപ്പിച്ചതു്. ആ യുവതിയുടെ ഗാത്രം കോമളമയിർക്കൊണ്ടു; താൻ സപ്തസുഖമനുഭവിക്കുന്നതു പോലെ അവർക്കു തോന്നി. പക്ഷേ, കഷ്ടം, എന്തു ചെയ്യാം? അയ്യായിരം ഭാര്യമാരുള്ള ആ ചക്രവത്തി ആ യുവതിയെ ഓർക്കുന്നു പോലുമില്ലായിരുന്നു. അക്ബർ ചോദിച്ചു: "ഈ പെണ്ണേതാണം? പുതുതായി കിട്ടിയ വല്ല ദാസിയുമാണോ?"

യോധാബായി ചിരിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: "തരക്കേടില്ല, രാജാക്കന്മാരുടെ സ്നേഹം. അവർ കാശ്മീരത്തുനിന്നു കൊണ്ടുവന്ന രാജകളത്രങ്ങളിൽ ഒന്നല്ലേ? പേരു സോറാ എന്നം. അതു മറന്നുവോ?"

"വാസ്തവം പറയാമല്ലോ. എനിക്കു് ഓർമ്മയില്ല."

വീണ്ടും സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയിട്ടു പറഞ്ഞു: "മുൻപു കണ്ടിട്ടുള്ളതായിപ്പോലും തോന്നുന്നില്ല."

"ഇനി ഞങ്ങളുടെ ഒക്കെയും കഥ അങ്ങനെയായിരിക്കും. എന്തായാലും അവർ നല്ല കൂട്ടത്തിലാണം. എനിക്കു വലിയ ഇഷ്ടവുമാണം."

"എന്നാൽ ഇങ്ങോട്ടു വിളിക്കണം. ദേവിയുടെ സ്നേഹിതകളെ ഞാൻ അപമാനിച്ചുകൂടല്ലോ!"

ആഗ്യംകൊണ്ടു യോധാബായി സോറയെ വിളിച്ചു. വളരെ ലജ്ജിച്ചു് അടുത്തു വന്ന ആ യുവതി ചക്രവത്തിയുടെ കാലിൽ തൊട്ടു വന്ദിച്ചു യോധാബായിയുടെ പിറകിലായി നിന്നു. അക്ബർ സന്തോഷഭാവത്തിൽ പുഞ്ചിരിതൂകിയശേഷം പറഞ്ഞു: "നിനക്കെന്തായാലും മറ്റുള്ളവരേക്കാൾ ഭാഗ്യമുണ്ടം. ദേവിതന്നെ തന്റെ രക്ഷയിൽ നിന്നെ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ. രാജാക്കന്മാരുടെ സ്നേഹം തീച്ചപ്പെടുത്താവുന്നതല്ല; എന്നാൽ ദേവിയുടെ പ്രീതിയുണ്ടെങ്കിൽ നിനക്കൊരു ദോഷവും വരികയില്ല."

അക്ബർ, പോയ്ക്കൊള്ളുന്നതിനു് അനുവാദം കൊടുക്കുന്നപോലെ, കഴുത്തിൽ കിടന്ന ഒരു മാല ഊരി അവർക്കു കൊടുത്തു. സോറാ മാറിപ്പോയശേഷം യോധാബായി മന്ദഹാസപൂർവ്വം പറ

ഞ്ഞു: ''എന്റെ സ്നേഹിതയെന്നുംപറഞ്ഞ് അവൾക്ക് ഒരു മാല അവിടുന്നു സമ്മാനിച്ചു. എന്നാൽ എനിക്ക് ഒരു സമ്മാനം തരികതന്നെ—അങ്ങനെ ഒരു വിചാരമുണ്ടായിയെന്നു വരികയില്ലല്ലോ?''

അക്ബർ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു: ''ദേവിക്കു ഞാൻ സമ്മാനം തരികയോ? ഈ സാമ്രാജ്യം ദേവിയുടെയല്ലേ? ഞാൻ ഒരു പ്രധാന കാര്യം പറയാനാണ് വന്നതു്. ദേവിയോടെങ്ങനെ പറയേണ്ടു എന്നറിഞ്ഞുകൂടാ.''

''എന്താണ് എന്നോടു പറയാൻ പ്രയാസം? അവിടുത്തേക്കു് എന്നോടു പറയാൻ പാടില്ലാത്തതായി എന്താണ്?''

''സലിമിന്റെ കാര്യമാണ്. അവനെക്കൊണ്ടു നിവൃത്തിയില്ലാതായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അവന്റെ പ്രവൃത്തി വലിയ ധിക്കാരമായിട്ടാണ്. എന്നോടെതിർക്കുന്നതു സഹിക്കാം. ഇപ്പോൾ അവനെന്നെ അധിക്ഷേപിക്കുവാനും മുതിരുന്നു. അവൻ എഴുതിയയച്ചിരിക്കുന്നതു വായിക്കുക.''

''ഞാൻ എന്തിനു വായിക്കുന്നു? അവൻ അവിടുത്തെ പുത്രൻ. രക്ഷിക്കേണ്ടതും ശിക്ഷിക്കേണ്ടതും അവിടുന്നുതന്നെ. അവിടുന്നു് അന്യായമായി ഒന്നും ചെയ്യുകയില്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം.''

''ഞാൻ വളരെ ക്ഷമിച്ചു. ഇനി സ്വസ്ഥമായിരുന്നാൽ ശരിയാകുന്നതല്ല; അവനോടു നേരിട്ടെതിർത്തു് അവന്റെ ധിക്കാരമടക്കേണമെന്നാണ് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്.''

യോധാബായിക്കു മറുപടി പറവാൻ ഇടകിട്ടിയില്ല. ഭൃത്യജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ കൈകാലുകൾ ഇളകുന്ന ഒരു കിലുകിലശബ്ദം കേൾക്കാറായി. ചക്രവർത്തിതന്നെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ധൈര്യപൂർവ്വം ആരാണ് ഇവിടെ വരുന്നതെന്ന ഭാവത്തിൽ യോധാബായി തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ കണ്ടതു് അക്ബർപാദുഷായുടെ അമ്മയെത്തന്നെയായിരുന്നു. ''ഇതാ അമ്മത്തമ്പുരാൻ'' എന്നു പറഞ്ഞു്, അവർ വേഗത്തിലെഴുന്നേറ്റു. അക്ബറും വിനയപൂർവ്വം എഴുന്നേറ്റു വന്ദനഭാവത്തിൽ നിന്നു.

അക്ബർ ഗർഭത്തിൽ കിടന്നിരുന്നപ്പോഴാണ് ഹുമയൂണിനു രാജ്യം നഷ്ടമായതു്. മണലാരണ്യത്തിലൂടെ രാജ്യം പിഴുകിയോടിയപ്പോളുണ്ടായ സങ്കടങ്ങൾ എന്തു പറയുന്നു? അമർകോട്ടിൽ വെച്ചു് ആ യാത്രയ്ക്കിടയ്ക്കാണു് അക്ബർ ഭ്രൂജാതനായതു്. പ്രസവിച്ച സപ്തദിവസത്തിനുള്ളിൽ പിന്നെയും യാത്ര തുടരേണ്ടിവന്നു. എന്തെല്ലാം കഷ്ടപ്പാടുകൾ അനുഭവിച്ചശേഷമാണു് പിന്നെയും ഭാരതസാമ്രാജ്ഞിയായി അവർ വാണതു്? അക്ബറിനു പ്രായപൂർത്തിയാകുന്നതിനു മുൻപു് അച്ഛൻ മരിച്ചു. വളർത്തിയെടുത്തുകൊണ്ടുവരേണ്ട ചുമതല ആ സാധുസ്ത്രീക്കായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം ലോകത്തിലെ ഒന്നാമത്തെ ചക്രവർത്തിയായെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശാസനം കംബോഡിയമുതൽ ബെങ്കാളംവരെയും ഹിമാലയംമുതൽ വിന്ധ്യോപദ്വീപംവരെയും ആദരിക്കപ്പെട്ടുവന്നുവെങ്കിലും, അവർക്കു് അക്ബർ വിവേകബുദ്ധിയില്ലാത്ത ഒരു ചെറുപൈതൽമാത്രമായിരുന്നു. അമർകോട്ടിൽ പെറുവീണ ആ തങ്കപ്പൈതൽ ലോകജേതാവായ ഒരു ചക്രവർത്തിയാണെന്നു് അവർക്കു തോന്നിയിരുന്നില്ല. മകനെ ശാസിക്കുന്നതിനും മകന്റെ കുടുംബകാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിക്കുന്നതിനുമുള്ള ചുമതല ഇന്നും തനിക്കുതന്നെ എന്നു് അവർ വിചാരിച്ചു.

അക്ബർക്കും തന്റെ മാതാവിനോടു് അതുപോലെത്തന്നെ സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നു. കുടുംബകാര്യങ്ങളിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായത്തെക്കവിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ഒരു കാര്യവും ചെയ്തിരുന്നില്ല. സാധ്വിഭോമനും ദേവേന്ദ്രപ്രതാപിയുമായ അക്ബർ തന്റെ അമ്മയുടെ മുമ്പിൽ അതിശാന്തനായി കാണപ്പെട്ടു. എങ്കിലും അമ്മയുടെ ഈ വരവു് അദ്ദേഹത്തിനു പിടിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു: "കൊള്ളാം. അമ്മയെന്താണു് ഇപ്പോൾ പുറപ്പെട്ടതു്?"

"യോധാബായിയെ കണ്ടിട്ടു നാലഞ്ചു ദിവസമായി. അവർക്കെങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നു എന്നറിയാമെന്നു വിചാരിച്ചു് ഇങ്ങോട്ടു വന്നതാണു്. എന്നുമാത്രമല്ല, അല്ലഹാബാദിൽനിന്നു് ആ

ളകൾ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടു. സലിമിനു് എന്താണു് വിശേഷമെന്നു് അറിയാമല്ലോ എന്നും വിചാരിച്ചു.''

അക്ബറുടെയും യോധാബായിയുടെയും മുഖം ഭ്ലാനമായി. അമ്മത്തമ്പുരാൻ ചോദിച്ചു: ''എന്താണു്, എന്റെ കുഞ്ഞിനു വല്ലതും പറ്റിയോ? വേഗം പറ.''

''വിശേഷിച്ചൊന്നും പറ്റിയിട്ടില്ല. അവൻ വളരെ ധിക്കാരമായിട്ടു് ഒരെഴുത്തു് എഴുതി അയച്ചിരിക്കുന്നു.''

''എന്താണു് ധിക്കാരം? ഞാൻകൂടി കേൾക്കട്ടെ.''

''അവൻ എന്നെ വല്യതായി അധിക്ഷേപിക്കുന്നു.''

''നിനക്കു ദേഷ്യമാണെന്നുവെച്ചു വെറുതേ വല്ലതും പറഞ്ഞാൽ മതിയോ? എന്താണവൻ അധിക്ഷേപിക്കുന്നതു്, എന്നോടുകൂടി പറയൂ.''

അക്ബർ സലിമിന്റെ എഴുത്തു് അമ്മയുടെ കൈയിൽ കൊടുത്തു. ''മകളേ, എനിക്കെന്റെ കണ്ണു പറ്റുകയില്ല. നീ വായിക്കു'' എന്നു യോധാബായിയെ ഏല്പിച്ചു. എഴുത്തു മുഴുവൻ വായിച്ചുകേട്ടശേഷം അമ്മത്തമ്പുരാൻ ചോദിച്ചു: ''ഇതിലെന്താണു് ധിക്കാരം? സലിം വളരെ വിനയത്തോടെയാണല്ലോ എഴുതിയിരിക്കുന്നതു്. പണമയച്ചുകൊടുക്കാൻ സമ്മതമല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ അയച്ചുകൊടുക്കാം. എന്റെ കുഞ്ഞിനു പണമില്ലെന്നല്ലേ പറയുന്നതു്? കെട്ടിവെച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാൽ നീ കൂടെ കൊണ്ടുപോകുമോ?''

''അതേ. ശരി. അവൻ കരവും പിരിച്ചെടുക്കുന്നുണ്ടു്. അതു പോകട്ടെ. ദാനേ്യലിനെ നിഷ്കാസിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു ധിക്കാരമല്ലേ?''

രാജമാതാവിനു് ഇതൊട്ടും സഹിച്ചില്ല: ''എന്തു്, ധിക്കാരമോ? ദാനേ്യലിനുവേണ്ടിയല്ലേ നീ എന്റെ കുഞ്ഞിനെ രാജധാനിയിൽ കയറാത്തതു്? അവനെ എവിടെയെല്ലാം പറഞ്ഞയച്ചു? ആദ്യം ആജ്മീറിലും പിന്നെ അല്ലഹാബാദിലും. ആ ദാ

സീപുത്രൻ ദാന്യേൽ എന്റെ കണ്ണിൽ പെടട്ടെ. അവനെ മടിയിൽ കയറാറിവെയ്ക്കാം; ദാന്യേൽ ഈ നഗരത്തിൽ താമസിക്കുന്ന കാലത്തോളം വഴക്കേ ഉണ്ടാകയുള്ളു. അവൻ എന്തിനു സ്ത്രീവേഷം ധരിച്ചു് ഇവിടെയൊക്കെ നടക്കുന്നു? ഹമയൂൺപാദുഷായുടെ പൌത്രനാണെങ്കിൽ യുദ്ധക്കളത്തിൽ അവന്റെ മിടുക്കു കാണട്ടെ."

"എനിക്കു സലിമും ദാന്യേലും ഒരുപോലെയാണു്; അവിടുത്തേയ്ക്കു് ഇഷ്ടമുള്ളതുപോലെ ചെയ്യുക. ഒരാളെ കാട്ടിലയച്ചിട്ടു മറെറാരാൾക്കു രാജ്യം വേണമെന്നു് എനിക്കില്ല."

തന്റെ പട്ടമഹിഷിയുടെ ഈ വാക്കു കേട്ടു് അക്ബർ സന്തോഷിച്ചു മന്ദഹസിച്ചുവെങ്കിലും അമ്മത്തമ്പുരാനു് ഒട്ടുംതന്നെ ഇതു രസിച്ചില്ല. അവർ യോധാബായിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു: "ഹിന്ദുസ്ത്രീകൾക്കു തന്റേടമില്ലെന്നു് എനിക്കു പണ്ടേ അറിയാം. ഭർത്താക്കന്മാർ അവക്കു ദൈവമല്ലേ? എന്തു പറഞ്ഞാലും കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സ്വഭാവം സ്ത്രീകൾക്കെന്നുണ്ടായോ, അന്നുമുതലാണു് ഹിന്ദുക്കൾ നശിച്ചതു്."

അക്ബറിനോടു തിരിഞ്ഞു: "ജലാലുദ്ദീൻ, നീ കേട്ടോ: സലിമിനു വിപരീതമായി നീ പുറപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ, ഞാനും അല്ലഹാബാദിലേയ്ക്കു തിരിക്കും."

"അതെന്തിനാണമ്മേ?"

"നിന്നോടു യുദ്ധംചെയ്യാൻതന്നെ. അച്ഛനു മകനോടു യുദ്ധം ചെയ്യാമെങ്കിൽ അമ്മയ്ക്കു മകനോടായിക്കൂടേ?"

അക്ബർ വിഷണ്ണനായെങ്കിലും സന്തോഷഭാവത്തോടെയാണു് പറഞ്ഞതു്: "ഞാൻ അമ്മ പറയുന്നതിനു വിപരീതമായി എപ്പോഴെങ്കിലും ചെയ്തിട്ടുണ്ടോ? അതുകൊണ്ടു് അവൻ പറയുന്നതു ക്ഷമിക്കണമെന്നാണു് അമ്മയുടെ അഭിപ്രായമെങ്കിൽ അങ്ങനെതന്നെ."

സാമഭാവത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞുവെങ്കിലും അക്ബറി

ന തന്റെ നിശ്ചയം വിലക്കപ്പെട്ടതിൽ നല്ല നീരസമുണ്ടായിരുന്നു. "ആട്ടെ, അബൂർഹാസൽ വരട്ടെ" എന്നാണ് അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചത്. അമ്മയോട് യാത്ര പറഞ്ഞിട്ട് അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നു തിരിച്ചു. വാതുക്കൽവരെ അനുഗമിച്ച യോധാബായിയോട് തിരിഞ്ഞു ചക്രവർത്തി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "ദിവംഗതനായ അച്ഛന്റെ അടുക്കൽ അമ്മ ഒരു പൂച്ചപോലെയായിരുന്നു എന്നാണ് കേട്ടിട്ടുള്ളത്. സലിം ചക്രവർത്തിയാകുമ്പോൾ ശാന്തയായ നീയും ഇങ്ങനെതന്നെ അധികാരം നടത്തും."

അതിനു യോധാബായി ഉത്തരം പറഞ്ഞില്ല. തിരികെ രാജമാതാവിന്റെ സന്നിധിയിൽ ചെന്നു യോധാബായി തന്റെ മകനുവേണ്ടി നന്ദിവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു. രാജമഹിഷിയെ വാത്സല്യപുരസ്സരം തലോടിയിട്ട് ആ വൃദ്ധ ഗൽഗദസ്വരത്തിൽ അരുളിച്ചെയ്തു: "ജലാലുദ്ദീൻ മുൻകോപിയാണെങ്കിലും മാതൃസ്നേഹമുള്ള കുട്ടിയാണ്. നിനക്ക് അവനിലുള്ള ഭക്തി കണ്ടു ഞാൻ വളരെ സന്തോഷിക്കുന്നു. ഒരു ദോഷമേ നിനക്കു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുള്ളൂ: തന്റേടം പോരാ."

"അമ്മ പറയുന്നതു ശരിയാണ്. ദിവംഗതനായ പാദുഷായുടെ അടുക്കൽ അമ്മയും ഇങ്ങനെയായിരുന്നു എന്നത്രേ ചക്രവർത്തി കല്പിച്ചതു."

"ശരി, മകളേ, നിന്റെ കാലം വരുമ്പോൾ നീയും അമ്മമാർക്കുള്ള അധികാരം കാണിക്കും."

ഇതെല്ലാം കണ്ട് ആശ്ചര്യഭരിതയായി നിന്ന സോറാ അടുക്കൽ വന്നു അമ്മത്തമ്പുരാന്റെ കാല്ക്കലും യോധാബായിയുടെ കാല്ക്കലും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം നമസ്കരിച്ചു.

അമ്മത്തമ്പുരാൻ ചോദിച്ചു: "ഇവൾ ആരു? രാജമഹിഷികൾ സൈരസല്ലാപംചെയ്യുന്നിടത്തു വരുവാൻ ഇവൾക്കെന്തധികാരം?"

"ഇവൾ ചക്രവത്തിയുടെ കളത്രങ്ങളിൽ ഒന്നാണ്. എനിക്കു പ്രിയപ്പെട്ടവളുമാണ്. യാത്രപറഞ്ഞു പോകുവാൻ വന്നതെന്നു തോന്നുന്നു."

സോറാ അറിയിച്ചു: "ദേവി പ്രസാദിച്ചു കേൾക്കണം. എനിക്ക് അവിടുത്തോട് ഒന്നറിയിക്കുവാനുണ്ട്: അവിടുത്തെ പാദസേവയ്ക്ക് എന്നെയും ഇവിടെത്തന്നെ താമസിപ്പിക്കണം."

യോധാബായി പറഞ്ഞു: "സഹോദരി, അതു നിയമവിരുദ്ധമാണ്. രാജകളത്രങ്ങൾ പട്ടമഹിഷികളുടെ കൊട്ടാരങ്ങളിൽ വന്നു താമസിക്കുന്നതിനു പ്രത്യേകം അനുവാദം വേണ്ടതാണ്."

"ആ അനുവാദം ചക്രവത്തിതിരുമനസ്സിൽനിന്നുതന്നെ കല്പിച്ചുതന്നുവല്ലോ. അവിടുത്തെ രക്ഷയിൽ താമസിക്കുന്നതിനു് എനിക്കു ഭാഗ്യമുണ്ടായതിൽ അനുമോദിച്ചല്ലേ ഇന്നു മാല സമ്മാനം തന്നതു്?"

അമ്മത്തമ്പുരാൻ അരുളിച്ചെയ്തു: "അവൾക്കു് അങ്ങനെയാണു് ഇഷ്ടമെങ്കിൽ നീ എന്തിനു വിരോധിക്കുന്നു?"

"എനിക്കു സന്തോഷംതന്നെയാണ്. ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനയില്ലാതെ പാടില്ലല്ലോ."

"കല്പന നീ കേട്ടില്ലേ? അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇവൾ സൌശീല്യമുള്ള പെൺകുട്ടിയാണെന്നു തോന്നുന്നു. എന്റെ കൈയിൽനിന്നു നീ വാങ്ങിച്ചുകൊള്ളുക."

മൂന്നുപേരും അല്പനേരംകൂടി അന്തഃപുരവാർത്തകൾ സംസാരിച്ചശേഷം, അമ്മത്തമ്പുരാൻ സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. യോധാബായിയും ചക്രവത്തിയുടെ ദാക്ഷിണ്യമോർത്തു സന്തോഷിച്ചു.

അധ്യായം ഏഴു

രാജാ പൃഥ്വീസിംഹൻ നഗർകോവിൽ ചക്രവത്തിയുടെ അതിഥിയായി താമസമാക്കിയ ദിവസംമുതൽ ദൽപത്സിംഹൻ മറ്റു കാര്യങ്ങളിലൊന്നിലുമേർപ്പെടാതെ സ്വഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ

അടങ്ങിപ്പാത്തു. അക്ബർ തിരികെ വന്നാലുടനെ പീതൽ സ്വതന്ത്രനാക്കപ്പെടുമെന്നാണ് ആ യുവാവു വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. ചക്രവത്തി മടങ്ങിവന്നിട്ടു മൂന്നുമാസം കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലും, പീതൽ പിന്നെയും ബന്ധനത്തിൽത്തന്നെ പാർക്കുന്നതിൽ അയാൾക്കു് ആശ്ചര്യവും സങ്കടവും തോന്നി. ഗൌരവമേറിയ രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ പ്രവത്തിക്കുന്നവരുടെ സ്ഥിതി ഈവിധം അനിശ്ചിതമാണെന്നു് ആ യോദ്ധാവു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നില്ല. രാജപ്രീതിപോലെ അസ്ഥിരമായ ഒരു കാര്യം ലോകത്തിലില്ലെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നിത്തുടങ്ങി. എങ്കിലും മഹാനെന്നും നീതിമാനെന്നും സുസമ്മതനായിരുന്ന അക്ബർപാദുഷാ വിശ്വസ്തനായ ഒരു പ്രഭുവിനെ ഇപ്രകാരം അന്യായമായി ബന്ധനത്തിൽ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമെന്നു് അയാൾക്കും ഊഹിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

നിഷ്ക്ഷയായുള്ള അനേഷണങ്ങൾ നടത്താറുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും രാജധാനിയിൽ നടക്കുന്ന കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ഒരു തുമ്പും ദൽപത്തിനു ലഭിച്ചില്ല. അയാൾ തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരോടെല്ലാം അനേഷിച്ചു. നിയമേന സേട്ടുജിയെ പോയിക്കണ്ടു ബുൻദിയിലെ ഭോജരാജാവിനോടു നാലഞ്ചു പ്രാവശ്യം ചോദിച്ചു. ഇതുകൊണ്ടൊന്നും ഒരു കാര്യവും മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അഗാധമായ എന്തോ രാജനയമാണു് ചക്രവത്തിയുടെ ഈ പ്രവൃത്തിക്കു കാരണമെന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചു. അങ്ങനെ സങ്കടത്തിൽ ഇരിക്കുമ്പോഴാണു് ഖാനേഖാനാന്റെ ക്ഷണനം ഓമ്മവന്നതു്. ആ മന്ത്രിവര്യനെ പോയിക്കണ്ടു് അനേപഷിക്കുന്നതുത്തമമായിരിക്കുമെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദർബാറിൽ ഒരു ദിവസം ഹാജരായി. ദൽപത്സിംഹനെ കണ്ടയുടനെ അദ്ദേഹത്തിനു് ആരെന്നു മനസ്സിലാകയാൽ വിളിച്ചു കാര്യങ്ങൾ ചോദിച്ചു. തന്റെ യജമാനന്റെ വത്തമാനം അറിഞ്ഞാൽക്കൊള്ളാമെന്ന ആഗ്രഹത്തിലാണു് താൻ വന്നതെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ഖാനേഖാനാൻ സന്തോഷത്തോടെ മറു

പടി നല്ലി: "പീതലിനെ ഞാൻ രണ്ടുദിവസം മുൻപേ കണ്ടു-അദ്ദേഹത്തിനു യാതൊരു സുഖക്കേടുമില്ല. രഹസ്യമായിപ്പറയാം. ചക്രവത്തിയുടെ സന്ദേശവുംകൊണ്ടാണു് കണ്ടതു്. ചക്രവത്തിക്കു് അദ്ദേഹത്തോടു യാതൊരു നീരസവുമില്ല."

ദൽപത്തിന്റെ ആശ്ചര്യം വർദ്ധിച്ചതേ ഉള്ളൂ. ചക്രവത്തിക്കു യാതൊരു നീരസവുമില്ലെങ്കിൽ മഹാപ്രഭുവായ പൃഥ്വീസിംഹനെ എന്തിനാണു് ബന്തോവസ്സിൽ പാപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്? ചക്രവത്തിയുടെ മന്ത്രികൾ തടവിൽ പാർക്കുന്ന ആളുകളെ പോയി സന്ദർശിക്കുന്നു. രാജസന്ദേശങ്ങൾ അവിടെ ചെല്ലുന്നു. ഇതെല്ലാം എന്തു വൈചിത്ര്യമാണു് എന്നായിരുന്നു അയാൾ വിചാരിച്ചതു്. അയാളുടെ വിചാരഗതി ഊഹിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയ ഖാനേഖാനാൻ ഉപദേശരൂപമായി പറഞ്ഞു: "സാമ്രാജ്യകാര്യങ്ങൾ വഹിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നവർ ചെയ്യുന്ന സംഗതികളുടെ ഉദ്ദേശങ്ങൾ എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാവുന്നതല്ല. നിങ്ങളും ഒരു രാജ്യത്തെ രാജകുമാരൻ. ആ രാജ്യം ഭരിക്കേണ്ട മൂമതല നിങ്ങൾക്കു വരുമ്പോൾ, നിങ്ങളുടെ കൃത്യങ്ങളും മറ്റുള്ളവർക്കു മനസ്സിലാകാതെ വരും. അതുകൊണ്ടു സമാധാനപ്പെട്ടിരിക്കുക. എല്ലാം ശരിയായി വരും. സേട്ട കല്യാണമൽ നിങ്ങളുടെ കാര്യത്തെപ്പറ്റിയും എന്നോടു സംസാരിക്കുകയുണ്ടായി."

ദൽപത്സിംഹൻ ആദരഭരിതനായി വന്ദിച്ചശേഷം യാത്രപറഞ്ഞു പോന്നു. സേട്ടജി തന്റെ കാര്യത്തെപ്പറ്റിയും ഖാനേഖാനാനോടു സംസാരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കേട്ടപ്പോൾ, ആ രത്നവ്യാപാരി എന്തെല്ലാം കാര്യങ്ങളിലാണു്, ആരോടെല്ലാമാണു് ഇടപെടുന്നതെന്നു് അയാൾക്കു തോന്നാതിരുന്നില്ല. എന്തായാലും സേട്ടജിയെ കണ്ടു താനും ഖാനേഖാനാനുമായി നടന്ന സംഭാഷണം ധരിപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി, അയാളുടെ വാസഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു ദൽപത്സിംഹൻ തിരിച്ചു.

കച്ചുണമൽ ഉച്ചഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞു സ്വന്തകാര്യങ്ങളിൽ എർപ്പെട്ടിരിക്കയായിരുന്നു. ദൽപത്സിംഹനെക്കണ്ട ഉടനെ വലുതായ സന്തോഷഭാവത്തിൽ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "ദൽപത്, നീ വന്നതു ശുഭാവസരത്തിലാണു്. നിന്നെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ഒരാളെ പറഞ്ഞയയ്ക്കാൻ ഇപ്പോൾ തീച്ചയാക്കിയതേയുള്ളൂ."

"ഞാൻ ഖാനേഖാനാൻ സാഹേബിനെക്കണ്ട യജമാനന്റെ കാര്യമനേപഷിക്കുവാൻ ഇന്നു രാവിലെ പോയിരുന്നു."

"എന്താണു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്?"

"മഹാരാജാവിനു സുഖമായിരിക്കുന്നുവെന്നും താമസിയാതെ എല്ലാം ശരിയാകുമെന്നും പറഞ്ഞു."

"പീതലിന്റെ കാര്യത്തെപ്പറ്റി നിങ്ങൾ വിഷമിക്കേണ്ട. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി ചക്രവർത്തിക്കു് ഒരു കാലത്തും സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ കാര്യത്തെ മറന്നേയ്ക്കുക. എനിക്കു നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അത്യാവശ്യമൊരു കാര്യമുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ വല്ലതും ചെയ്യുവാനുണ്ടോ?"

"ഞാൻ ജോലി ഒന്നുമില്ലാതെ ബുദ്ധിമുട്ടുകയാണു്. മഹാരാജാവു് ഇവിടെയില്ലാത്ത കാലത്തോളം ഞാൻ അങ്ങയുടെ ആജ്ഞയിൻകീഴിലാണു്."

"എന്നാൽ എന്റെ കൂടെ വരിക. നമുക്കു് അത്യാവശ്യമായി ഒരിടത്തു പോകേണ്ടതുണ്ടു്."

അവർ രണ്ടുപേരുംകൂടി ഉടൻതന്നെ ഗൃഹം വിട്ടു കാൽനടയായി ഇറങ്ങി. പല ഇടവഴികളിലൂടെയും നടന്നു നഗരത്തിന്റെ അതിർത്തിയ്ക്കു സമീപം, കുപ്പിവളകൾ ഉണ്ടാക്കുന്നവർ താമസിക്കുന്ന ഒരു തെരുവിലെത്തി. ആ തെരുവിൽ രണ്ടുഭാഗത്തും ഒരു നിലയിൽ മണ്ണുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ചെറുകുടിലുകൾമാത്രമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. എന്നാൽ ഹിമവൽസേതുപര്യന്തം ഭാരതസ്ത്രീകൾ ധരിച്ചിരുന്ന കുപ്പിവളകളെല്ലാംതന്നെ ഈ ചെറുകുടിലു

കളിൽനിന്നാണ് പുറത്തേയ്ക്കു വന്നിരുന്നതു്. ഓരോ കുടിലി ന്റെ മുൻവശത്തും പല നിറത്തിലും വലിപ്പത്തിലുമുള്ള വളകൾ ചരടിൽ കോർത്തു തൂക്കിയിരുന്നതു ചെറിയ ചെറിയ ഇന്ദ്രധനുസ്സു കളുടെ കാന്തിയെ വളർത്തിയിരുന്നു. കുപ്പികൾ ഉരുക്കി അതിസൂ ക്ഷ്മമായ നൂലുപോലെ നീട്ടി വളയ്ക്കുന്ന വിദ്യ ആഗ്രായിലെന്ന പോലെ ആ കാലത്തു് എങ്ങുംതന്നെ അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. പ ല നാട്ടിലുമുള്ള ജോലിക്കാർ അവിടെ വന്നു് ഈ വിദ്യ പഠിച്ചു കൊണ്ടു പോകുന്നതും പണ്ടേതന്നെ ഒരു പതിവായിരുന്നു.

കാഴ്ചയിൽ നികൃഷ്ടമെന്നു തോന്നുന്ന കുടിലുകളിലാണു് ഈ ജോലി നടന്നിരുന്നതെങ്കിലും, അവിടെ പാർത്തിരുന്നവരിൽ പ ലരും സാമാന്യം ധനികന്മാരായിരുന്നു. ദിവസംതോറും അനേ കലക്ഷം വളകൾ പല നഗരങ്ങളിലേയ്ക്കും നാടുകളിലേയ്ക്കും അ യയ്ക്കുന്ന കച്ചവടക്കാരും ആ തെരുവിൽത്തന്നെയാണു് പാർത്തിരു ന്നതു്. സ്ത്രീജനങ്ങൾക്കു മുടക്കമില്ലാതെ ആവശ്യമുള്ള ഈ സാ ധനം വാങ്ങിക്കൊണ്ടുപോയി വില്ക്കുന്നതിനു പല ദേശത്തുമുള്ള കച്ചവടക്കാർ ഈ തെരുവിൽ വരികയും പതിവായിരുന്നു.

കാഴ്ചയിൽ ദാരിദ്ര്യദേവതയുടെ നിവാസമായ ഈ തെരു വിൽ പ്രവേശിച്ചപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹനു മനസ്സിൽ ചില ശ ങ്കകൾ ഉദിക്കാതിരുന്നില്ല. വലിയ ശ്രീമാന്മാരുടെയും രാജാക്കന്മാരു ടെയും ഉറ്റ സ്നേഹിതനായ സേട്ടു കല്യാണമൽ, താഴ്ന്ന ജാതി ക്കാർമാത്രം താമസിക്കുന്ന ഈ തെരുവിൽ കാൽനടയായി വ ന്നതു് എന്തിനായിരിക്കാമെന്നു് അയാൾ മനസാ ചോദിച്ചുതുട ങ്ങി. വലിയ പ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്ന ഒരു രത്നവ്യാപാരിക്കു്, കു പ്പിവളക്കാരുടെ ഇടയിലെന്തു കാര്യം? സേട്ടുജിയാവട്ടേ, അത്യാ വശ്യമായ ഒരു കാര്യത്തിനെന്നപോലെ, തെരുവിലൂടെ ധൃതിപ്പെ ട്ടു് ഇടംവലം നോക്കാതെ നടക്കുകയായിരുന്നു. ആ സഞ്ചാരത്തി നിടയിൽ അവർതമ്മിൽ ഒരു വാക്കുപോലും സംസാരിച്ചില്ല. എ ന്തോ ഗൌരവമേറിയ ചിന്തകൾക്കധീനനായി, അദ്ദേഹം മറ്റു

ലോകവ്യാപാരത്തിൽനിന്നു വേർപെട്ടിരിക്കുന്നതുപോലെ ദൽപത്സിംഹനു തോന്നി. എന്തായാലും സേട്ടുജിയുടെ ബുദ്ധിയിലും ആലോചനാശക്തിയിലും ആ യുവാവിനു പൂർണ്ണവിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട്, തന്റെ ഉള്ളിൽ ഉദിച്ചുവന്ന ശങ്കകളെ അടക്കി, അയാളും ആ വണിഗ്വര്യനെ പിന്തുടർന്നു.

തെരുവിന്റെ ഒരു വശത്തു ചെറുതായ ഒരു കാളീമന്ദിരം സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നു. അതിനോടു സമീപമുള്ള ഗൃഹം ആ തെരുവിലെ മറ്റു കുടിലുകളോടുപമിക്കുമ്പോൾ ധനികനായ ഒരു കച്ചവടക്കാരന്റേതായിരിക്കണമെന്നൂഹിക്കത്തക്ക ബാഹ്യമോടികൾ ഉള്ളതായിരുന്നു. അതും മണ്ണുകൊണ്ടുതന്നെ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായിരുന്നുവെങ്കിലും, മറ്റു ഗൃഹങ്ങളിൽനിന്നുയർത്തിക്കെട്ടി കല്പടിവെച്ച വാതിലോടും ജനാലകളുള്ള ഭിത്തിയോടും കൂടിയതായിരുന്നതിനാൽ, അതിനു മറ്റുള്ളവയിൽ കവിഞ്ഞെന്തോ മെച്ചമുണ്ടെന്നു പറയാതെതന്നെ മനസ്സിലാക്കാമായിരുന്നു. വാസ്തവം അങ്ങനെയായിരുന്നുതാനും. കുപ്പിവളക്കച്ചവടക്കാരുടെ 'ചൌധരി'യുടെ വീടായിരുന്നു അതു്. ഗണനിയമപ്രകാരം, സാമാനങ്ങളുടെ മൊത്തവില നിശ്ചയിക്കുക, വ്യാപാരനടപടികൾ നിയന്ത്രിക്കുക, കച്ചവടക്കാർതമ്മിലുള്ള വഴക്കുകൾ കേട്ടു തീർപ്പാക്കുക, അവർക്കുള്ള സങ്കടങ്ങൾ അധികാരികളെ അറിയിക്കുക—ഇതെല്ലാം ചൌധരികളുടെ മുമതലയായിരുന്നു. അക്കാലങ്ങളിൽ ഓരോ തൊഴിലിനും ഇപ്രകാരം ചൌധരികളുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു തൊഴിൽനിയന്ത്രണം ഇപ്പോഴത്തെപ്പോലെ പ്രയാസമുള്ളതായിരുന്നില്ല.

ചൌധരിയുടെ ഗൃഹദ്വാരത്തിൽ എത്തിയ ഉടനേ, സേട്ടുജി ദൽപത്സിംഹനോടായി പറഞ്ഞു: "നാമിപ്പോൾ ആരംഭിക്കുന്ന കാര്യം അതിഗോപ്യമായുള്ള ഒന്നാണു്. എനിക്കു നിങ്ങളിലുള്ള വിശ്വാസംകൊണ്ടു് ഇവിടെ എന്റെ കൂടെ കൊണ്ടുവന്നതാണെന്നു മനസ്സിലാക്കണം. അതുകൊണ്ടു് ഈ ഗൃഹത്തിനക

ത്തു നടക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ ആരോടുംതന്നെ പറഞ്ഞുപോകരുതു്.''

ദൽപത്സിംഹൻ അതു സമ്മതിച്ചു മൂളി.

സേട്ടജി മുന്നപ്രാവശ്യം മുട്ടിയപ്പോൾ അതിദീർഘകായനായ ഒരാൾ വന്നു് ആ വാതിൽ തുറന്നു. അവർ രണ്ടുപേരും അകത്തു പ്രവേശിച്ച ഉടനെ ഭൃത്യൻ വാതിലടച്ചു വലുതായ ഒരു ഇരുമ്പുദണ്ഡം വിലങ്ങുവെച്ചു രണ്ടുവശത്തും ചങ്ങലവെച്ചു പൂട്ടി. അവർ കയറിയതു വെറും ചാണകമിട്ടു മെഴുകിയ ഒരു ചെറിയ മുറിയിലായിരുന്നു. ഭൃത്യൻ താണു തൊഴുതശേഷം പറഞ്ഞു: ''ചെയ്ധരി അകത്തുണ്ടു്, വന്നാലുടനേ അങ്ങോട്ടു ചെല്ലണമെന്നു പറഞ്ഞു.''

''തനിയേ ഇരിക്കുന്നുവോ, വേറെ ആരെങ്കിലും കൂടെയുണ്ടോ?''

''ഒരല്പസമയം മുമ്പു വന്ന വേറെ ഒരാളുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.''

സേട്ടജിയും ദൽപത്സിംഹനും ആ ഭൃത്യൻ കാണിച്ച വഴിയിലൂടെ നടന്നു ഗൃഹത്തിന്റെ പിറകുഭാഗത്തുള്ള ഒരു വിശാലമായ മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. അതു സാമാന്യം ധനികന്മാക്കു ചേർന്ന ആഡംബരങ്ങളോടുകൂടിയതായിരുന്നു. കണ്ടപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹനു് ആദ്യമേ ഉണ്ടായ ആശ്ചര്യം വർദ്ധിച്ചു. നിലത്തു വിരിച്ചിരുന്ന പരവതാനിയും മച്ചു മായുംമാറു തൂക്കിയിരുന്ന മേല്ക്കെട്ടിയും ആഗതന്മാക്കു് ഇരിക്കുന്നതിനുള്ള ഉപകരണങ്ങളും നാഗരികനായ ഒരു പ്രഭുവിനേറതെന്നു വിളിച്ചുപറയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു പട്ടുകിടക്കമേൽ മനോഹരമായി കിന്നരിവെച്ചു തുന്നിപ്പിടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു തലയണയിൽ ചാരി ഒരാളും അതിനു സമീപമായി ഏകദേശം നാല്പതുവയസ്സുള്ള വേറെ ഒരു പുരുഷനും ഇരുന്നു സംസാരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. സേട്ടജി മുറിയിൽ പ്രവേശിച്ച ഉടനേ അവർ രണ്ടുപേരും എഴുനേറ്റു; ദൽപത്സിംഹൻ അവരിൽ ഒരാളെ കണ്ടിട്ടു താൻ സ്വപ്നംകാണുകയാണോ എന്നു സംശയി

ച്ചു. കണ്ണുകൾ കൈകൊണ്ടു തുടച്ചു പിന്നെയും നോക്കി. ആ ഗൃഹനായകന്റെ കൂടെ ഇരുന്നു സംസാരിക്കുന്നതായി താൻ കണ്ടതു ബുൻദിയിലെ മഹാരാജാവായ ഭോജസിംഹൻതന്നെയാണെന്നുള്ളതിനു യാതൊരു സംശയവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. മഹാപ്രഭുക്കളുടെ ഗൃഹങ്ങളിൽപ്പോലും വളരെ അപൂർവ്വമായിമാത്രം പോകാറുണ്ടായിരുന്ന ആ രാജശ്രേഷ്ഠൻ കുപ്പിവളക്കച്ചവടക്കാരന്റെ വീട്ടിൽ എങ്ങനെ വരുവാൻ ഇടയായി? സാമ്രാജ്യത്തിലെ കക്ഷിവഴക്കുകളിലാവട്ടെ, ഒളിക്കുടുക്കുകളിലാവട്ടെ, ദുരാലോചനകളിലാകട്ടെ, അദ്ദേഹം പങ്കെടുക്കാറില്ലെന്നു പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. രാജധാനിയിൽ താമസവും അദ്ദേഹത്തിനു ചുരുക്കമായിട്ടേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ചക്രവത്തിയുടെ നിബ്ബന്ധമനുസരിച്ചു് ആണ്ടിൽ മൂന്നുനാലു പ്രാവശ്യം ആഗ്രായിൽ വരാറുണ്ടായിരുന്നതല്ലാതെ, സേവയ്ക്കായി തല സ്ഥാനത്തു താമസിക്കുന്ന പതിവു് അഭിമാനിയായ ആ രാജപുരുഷൻ സ്വീകരിച്ചിരുന്നില്ല. അക്ബറിനു ഭോജസിംഹനോടുണ്ടായിരുന്ന ബഹുമാനം അസാമാന്യമായിരുന്നു. ഏതെങ്കിലും കാര്യത്തിനായി അദ്ദേഹം തിരുമുൻപിൽ ചെല്ലുകയാണെങ്കിൽ നിവൃത്തിയുണ്ടെങ്കിൽ ചക്രവത്തി അതിനു മറിച്ചു പറയാറില്ലായിരുന്നു എന്നും സേട്ടജിയുടെ മുഖത്തുനിന്നുതന്നെ ദൽപത്സിംഹൻ കേട്ടിരുന്നു.

ഇത്ര വിശിഷ്ടനും പ്രതാപിയുമായ മഹാരാജാ ഭോജസിംഹൻതന്നെ തന്റെ കൺവെട്ടത്തു നീചജാതിക്കാരനായി ഗണിച്ചിരുന്ന ഒരു കുപ്പിവളവ്യാപാരിയുടെ കൂടെ ഇരുന്നു സൈരസല്ലാപംചെയ്യുന്നു. രത്നവ്യാപാരികളിൽ അഗ്രഗണ്യനെന്നു സമ്മതിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള സേട്ട കല്യാണമല്ലും അവരോടു ചേരുന്നതിനായി കാൽനടയായി പട്ടണം മുഴുവൻ തരണംചെയ്തു് അവിടെ എത്തുന്നു. രാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്മാരുടെ ഗൂഢവ്യാപാരങ്ങളിൽ ഇതുവരെ ഏർപ്പെട്ടിട്ടില്ലായിരുന്ന ദൽപത്സിംഹനു് ഇതെല്ലാം ന്യായനീതികൾക്കു വിപരീതമായി തോന്നിയെങ്കിലും, ഭോജസിംഹനിലു

ള്ള ഭക്ത്യാദരങ്ങളും കല്യാണമല്ലിലുള്ള ബഹുമാനവും നിമിത്തം, അതേപ്പറ്റി തൽക്കാലം കൂട്ടുതലായി ചിന്തിക്കാതിരിക്കയാണു് ഉത്തമമെന്നു് അയാൾ തീച്ചയാക്കി.

ഭോജസിംഹനും ചൌധരിയും ആഗതന്മാരെ വേണ്ടതുപോലെ സ്വീകരിച്ചിരുത്തി. ഭോജസിംഹനാണു് സംഭാഷണം ആരംഭിച്ചതു്. അദ്ദേഹം ദൽപത്സിംഹനോടു് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "ദൽപത്, ഞങ്ങളുടെ ചില പ്രധാനാലോചനകളിൽ നിന്നെക്കൂടി ചേർക്കുന്നതിനു തക്കതായ ആവശ്യം വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ രണ്ടുപേരുടെയും സ്നേഹിതനായ (സേട്ടജിയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടു്) ഈ മഹാശയന്റെ കൃപാപ്രകാരമാണു് അങ്ങനെ തീച്ചപ്പെടുത്തിയതെന്നും പറഞ്ഞേയ്ക്കാം. അതുകൊണ്ടു നിന്നിൽ ഞങ്ങൾക്കു പൂർണ്ണമായ വിശ്വാസമുണ്ടെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ."

"മഹാരാജാവു് ആഗ്രായിൽ തിരികെ വരുംവരെ നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരുടെയും ആജ്ഞയിൻകീഴിൽ വർത്തിക്കണമെന്നാണു് എന്റെ ആഗ്രഹം. അപ്രകാരം താതപാദന്മാരായ നിങ്ങളും തീച്ചപ്പെടുത്തിയതിൽ എനിക്കു ചാരിതാർത്ഥ്യത്തിനവകാശമുണ്ടു്." സേട്ടജി പറഞ്ഞു: "പീതലിന്റെ സമ്മതവും ഈ കാര്യത്തിലുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞയുംകൂടിയുള്ളതായി ഗണിച്ചുകൊള്ളുക."

"സംഗതി എന്തായിരിക്കുമോ?"

ഭോജസിംഹൻ വിവരിച്ചു: "അതു ചുരുക്കമായി പറയാം. സലിംഷാ ചക്രവർത്തിയോടു പിണങ്ങി സൈന്യശേഖരംചെയ്തു് അല്ലാഹബാദിൽ താമസിക്കയാണെന്നു നിങ്ങൾക്കു് അറിയാമല്ലോ. അതു ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും വലിയ ദുഃഖത്തിനു ഹേതുവായ ഒരു കാര്യമാണു്. അക്ബറിനുശേഷം സലിംഷാ ചക്രവർത്തിയാകാത്തപക്ഷം സാമ്രാജ്യത്തിൽ വലുതായ കലഹവും കുഴപ്പവുമുണ്ടാകുമെന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല. പോരെങ്കിൽ അദ്ദേഹം രാജപുത്രന്മാ

രായ നമ്മോട് രക്തംകൊണ്ട് ബന്ധമുള്ളവനുമാണല്ലോ. ഭാരത സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ശ്രേയസ്സിനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് മഹാനുഭാവനായ അക്ബർ അങ്ങനെയുള്ള വിവാഹബന്ധങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടത്. അതുകൊണ്ട് ഹിന്ദുസമുദായത്തിന്റെ ശക്തിക്കും സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഗുണത്തിനും സലിംഷാതന്നെ കിരീടാവകാശിയായിരിക്കേണ്ടതാണെന്നാണ് ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം. ചക്രവർത്തിക്ക് സലിംഷായുടെ നടപടികളിൽ ചിലതു പിടിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവകാശമില്ലാതാകണമെന്നുള്ള അഭിപ്രായം ഇതുവരെ വന്നുചേർന്നിട്ടില്ല. പക്ഷേ ദാനേയലിന്റെ കക്ഷിക്കാരാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്ത സ്നേഹിതന്മാർ. പോരാത്തതിന്, സലിം ഇപ്പോൾ ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്ന ദ്രോഹനയംകൊണ്ട് ചക്രവർത്തിക്ക് അദ്ദേഹത്തിനോട് വിരോധവും വർദ്ധിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. തന്റെ നടക്കാരനായ ആ രാജകുമാരൻ അച്ഛന്റെ ഉപദേശങ്ങളെ വകവെയ്ക്കുന്നില്ലെന്നുമാത്രമല്ല, പരസ്യമായി ധിക്കരിക്കുകൂടി ചെയ്യുന്നു. രണ്ടു ദിവസം മുൻപു മകനോട് യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെടാൻ തന്നെ ചക്രവർത്തി തീർച്ചയാക്കിയതാണ്. അമ്മത്തമ്പുരാന്റെ തടസ്സംകൊണ്ട് അതു തൽക്കാലം വേണ്ടെന്നുവെച്ചെന്നേ ഉള്ളൂ. അമ്മയുടെ തടസ്സംതന്നെ ദുഷ്പ്രതിജ്ഞനായ അക്ബറുടെ കോപം വർദ്ധിപ്പിക്കയാണ് ചെയ്തത്. അതുകൊണ്ട് അബുൽഫാസൽ ദെക്കാണിൽനിന്നു വന്നാലുടനെ ലഹള വർദ്ധിക്കുമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഈ സംഗതി സലിമിനും അറിയാം. തന്റെ വീര്യപ്രതാപങ്ങൾ അച്ഛനെ മനസ്സിലാക്കണമെന്നല്ലാതെ ചക്രവർത്തിയോടു യുദ്ധംചെയ്യണമെന്നുള്ള വിചാരം സലിമിനില്ല. അച്ഛൻ തന്നെ നിസ്സാരനായി ഗണിക്കുന്നു, തന്റെ ഗുണഗണങ്ങളെ അറിയുന്നില്ല, തന്റെ വിരോധികളോടു സ്നേഹം കാണിക്കുന്നു—ഏതൊക്കെയുള്ള ആവലാതികളാണ് അദ്ദേഹത്തിനുള്ളത്. ചക്രവർത്തിക്കും കുറെയൊക്കെ അതു ബോധ്യമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടാണ് ഇതുവരെ അദ്ദേഹം അനങ്ങാതിരുന്നതു. പക്ഷേ അ

ബുർഹാസൽ തിരികെ വന്നാൽ കഥ മാറിമറിയുമെന്നു രാജകുമാരൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഷൈക്കിനോടു് അദ്ദേഹത്തിനു ബദ്ധവിരോധമാണു്. ഷൈക്കിനും സലിമിനെ സമ്മതമല്ല. തന്റെ അച്ഛൻ മരിച്ചതു സലിമിന്റെ പ്രേരണയിൽ ആരോ വിഷം കൊടുത്തിട്ടാണെന്നും ചില ആളുകൾ അയാളെ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. ഇതെല്ലാംകൊണ്ടും സലിം അബുൽഹാസലിനെ വഴിയിൽവെച്ചു കൊല്ലിക്കുന്നതിനു തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നുവെന്നു് ഇന്നു രാവിലെ ഇവിടെ അറിവു കിട്ടി.''

''എന്തു്! പണ്ഡിതനും മഹാശയനുമായ ഷൈക്കിനെ ഘാതകരെക്കൊണ്ടു കൊല്ലിക്കയോ?''

''എന്നതന്നെയാണു് സലിം തീച്ചയാക്കിയിട്ടുള്ളതു്. അതു ധർമ്മമോ അധർമ്മമോ എന്നു നാം വിചാരിക്കേണ്ട. അശപത്താമാവു് ഉറങ്ങിക്കിടന്ന വിരോധികളെ കൊന്നില്ലേ? വിഫലശസ്ത്രനായിരുന്ന കർണ്ണനെ കൊല്ലുവാൻ അർജ്ജുനനോടു ഭഗവാൻതന്നെ ആജ്ഞാപിച്ചില്ലേ? രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ അങ്ങനെയെല്ലാം ചെയ്യേണ്ടിവരാം. പക്ഷേ അതല്ല ഞങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നതു്. സലിം അബുൽഹാസലിനെ കൊല്ലിക്കുന്നപക്ഷം ചക്രവർത്തിക്കു പുത്രനോടുള്ള വിരോധം ദ്വേഷമായിത്തന്നെ മാറും. പിന്നെ അവർതമ്മിൽ സ്നേഹമാകുന്ന കാര്യം പ്രയാസംതന്നെ. സ്വന്തം സഹോദരനെ എന്നതുപോലെയാണു് അക്ബർ അബുൽഹാസലിനെ സ്നേഹിക്കുന്നതു്. അയാളെ സലിം കൊല്ലിക്കുകയാണെങ്കിൽ നമ്മുടെ ആലോചനകൾ എല്ലാം നിഷ്ഫലമാവും.''

''ഈ കാര്യം ചക്രവർത്തിയെ അറിയിക്കുകയാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹം വേണ്ട നിർപ്പാടുകൾ ഉടനെ ചെയ്യുമല്ലോ.''

''അതു ഞങ്ങൾ ആലോചിക്കായ്കയല്ല. സലിം അങ്ങനെ തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞാൽ ചക്രവർത്തി സാഹസമായി വല്ലതും ഉടനെ ചെയ്തേയ്ക്കും. അതുകൊണ്ടു സലിമിന്റെ ഉദ്ദേശം സഫലമാക്കാതിരിക്കാനാണു് നാം ശ്രമിക്കേണ്ട

തു്. അതിനാണു് നിങ്ങളുടെ സഹായം ആവശ്യമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നതു്.''

''ഞാൻ എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് ആജ്ഞാപിച്ചാൽ അതുപോലെ ചെയ്യാം.''

ഭോജസിംഹൻ സേട്ടജിയുടെ മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി. സേട്ടജി സംഭാഷണം തുടർന്നു: ''എവിടെവെച്ചാണു് ഷൈക്കുജിയെ നിഗ്രഹിക്കാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നതെന്നു സൂക്ഷ്മമായി അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. പക്ഷേ ഈ ജോലി ഏറ്റിരിക്കുന്ന ആൾ നിങ്ങൾക്കു സുപരിചിതനാണു്.''

''അതാരാണു്?''

''മറ്റാരുമല്ല; നിങ്ങളുടെ അനുജന്റെ ഭാര്യയുടെ സഹോദരനായ വീരസിംഹൻ.''

''എന്തു്, ഓച്ഛരാജാവോ?''

''ആ വിദ്വാൻതന്നെ. അയാളുടെ കൂടെ രാമഗഡിലെ രാജാവും കണ്ടേയ്ക്കാം. ഏതായാലും ഈ ഘാതകവൃത്തി കൈയേറ്റിട്ടുള്ളതു വീരസിംഹൻ ബുൻഡേലാ ആണു്. അതുകൊണ്ടു് ഉജ്ജയിനി വിട്ടു ഗ്വാളിയറിൽ വരുംമുൻപു്, ആ ബുൻഡേലായുടെ രാജ്യത്തിനു സമീപമുള്ള വല്ല സ്ഥലത്തും വെച്ചായിരിക്കണം അവർ ആക്രമിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അബുൾഫാസൽ നാളെ വൈകുന്നേരം ഉജ്ജയിനിയിൽ എത്തുമെന്നാണു് അറിവു്. അവിടെ അദ്ദേഹം യാത്രാക്ഷീണം തീരുന്നതിനും രാജ്യകാര്യംസംബന്ധിച്ചു ചില ജോലി ചെയ്യുന്നതിനുമായി രണ്ടു ദിവസം താമസിക്കും. അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ട സിപ്രിയിൽ എത്തും. സിപ്രിയിൽനിന്നു ഗ്വാളിയറിലേയ്ക്കുള്ള വഴി ഒരു വിജനപ്രദേശമാണെന്നറിയാമല്ലോ. അതു ബുൻഡേലായുടെ രാജ്യത്തെ തൊട്ടുമാണു്. അവിടെവെച്ചു വീരസിംഹൻ അയാളെ ആക്രമിക്കുവാൻ നോക്കുമെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു. അബുൾഫാസലിന്റെ കൂടെ മുന്നൂറു കുതിരക്കാരേ അകമ്പടിയുള്ളുവെന്നാണറിയു

ന്നതു്. ബുൻഡേലാ മൂവായിരം കുതിരപ്പട്ടാളത്തോടും രണ്ടായിരം പദാതിയോടുംകൂടി രാജധാനിയിൽനിന്നു രഹസ്യമായി പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടുപോലും.”

“ഈ കാര്യത്തിൽ ഞാൻ എന്തു ചെയ്യേണമെന്നാണു് ആജ്ഞാപിക്കുന്നതു്?”

“ഈ സംഗതികൾ അബുൽഫാസലിനെ അറിയിക്കേണ്ടതാണു് അത്യാവശ്യം. താമസിയാതെ തിരിക്കാമെങ്കിൽ വൈകുന്നേരം ധവളപുരിയിലെത്താം. രാവിലെ അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടാൽ ഉച്ചയ്ക്കു ഗ്വാളിയറിൽ ചെല്ലുവാൻ നല്ല കുതിരയാണെങ്കിൽ പ്രയാസമില്ല. പിന്നെ ബുൻഡേലായുടെ കൈയിലകപ്പെടാതെ ഉജ്ജയിനിയിൽ എത്തിയാൽ കാര്യം സാധ്യമാകും.”

“ഇപ്പോൾ വേണമെങ്കിൽ ഇപ്പോൾത്തന്നെ പുറപ്പെടാൻ ഞാൻ തയ്യാറാണു്.”

ഭോജസിംഹൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: “തനിയേ പോകുന്നതായിരിക്കും ഇങ്ങനെയുള്ള അവസരങ്ങളിൽ ഉത്തമമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. കൂടെ ആൾ ആവശ്യമില്ല; ബുദ്ധിയും അവസരോചിതമായി പ്രവർത്തിക്കുവാനുള്ള സാമർത്ഥ്യവുമാണു് ആവശ്യം. അതു രണ്ടും നിങ്ങളിലുണ്ടെന്നുള്ള വിശ്വാസംകൊണ്ടാണു് ഈ സംഗതി നിങ്ങളെ ഏല്പിക്കാമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതു്. വഴിക്കു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ.....”

ഇതുവരെ മൌനിയായിരുന്ന ചൌധരി ഇനി സംഭാഷണം തുടരേണ്ടതു തന്റെ ചുമതലയാണെന്നു തീർച്ചയാക്കി: “വഴിക്കു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകളെല്ലാം ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ധവളപുരി, ഗ്വാളിയർ, നർവാർ, സിപ്രി—ഈ സ്ഥലങ്ങളിൽ ഒന്നാംതരം അറബിക്കുതിരകൾ തയ്യാറാക്കി നിർത്തീട്ടുണ്ടു്. മറ്റു സഹായങ്ങളും ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ ചെയ്തുതരുവാനാളുകളുണ്ടു്.”

താൻ ഇനി പറയാൻ പോകുന്ന കാര്യത്തിനു സേട്ടുജിയുടെയും രാജാവിന്റെയും അനുവാദമുണ്ടോ എന്നറിവാൻ അവരുടെ

മുഖത്തു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി നേത്രാന്തരഞ്ജന കിട്ടുകയാൽ അയാൾ തുടന്നു: "പോകും വഴിയിൽ അങ്ങുമിങ്ങും ചില ഭൈരോഗികളെ കാണും. അവരിൽ ത്രിദണ്ഡധാരികളായി ആരെയെങ്കിലും കണ്ടാൽ കർപ്പൂരമുണ്ടോ എന്നു ചോദിക്കണം. 'കാശ്മീരമുണ്ട്' എന്നു മറുപടി കിട്ടിയാൽ ഈ വള അവരെ കാണിക്കുക. നിങ്ങൾക്കാവശ്യമുള്ള സംഗതികളെല്ലാം പിന്നെ അവർ ചെയ്തുതരും. എപ്രകാരെന്നെ സംഭവിച്ചാലും ഈ വള കയ്യിൽനിന്നു പോകാതെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം. അതു കൂപ്പിപോലെയിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും പൊട്ടുന്ന ഒരു സാധനമല്ല."

ചൌധരി തന്റെ ഉടപ്പിന്റെ കീശയിൽനിന്നു് ഒരു വള യെടുത്തു ഭോജസിംഹന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. അദ്ദേഹം എഴുന്നേറ്റു് ആ വള ദൽപത്സിംഹന്റെ കയ്യിലിട്ടു പറഞ്ഞു: "എന്നാൽ ഇനി താമസിക്കേണ്ട. സേട്ടജിക്കു നിങ്ങളോടു പല കാര്യങ്ങളും പറവാനുണ്ടു്."

കല്യാണമല്ലും ദൽപത്സിംഹനും യാത്രപറഞ്ഞു പുറത്തിറങ്ങി. അവർ വഴിയിൽവെച്ചു മനോഗതങ്ങൾക്കു് അധീനപ്പെട്ടയാതൊരു സംഭാഷണത്തിലും ഇടപെട്ടില്ല. ദ്രുതഗതിയായി നടന്ന സേട്ടജിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ എത്തിയശേഷമാണു് കാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞുതുടങ്ങിയതു്. സേട്ടജി പറഞ്ഞു: "ഇന്നു നേരം ഇരുട്ടുന്നതിനു മുൻപുതന്നെ ധവളപുരിയിൽ എത്തേണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ പുറപ്പെട്ടുവാൻ താമസിക്കേണ്ട. സൂരജമോഹിനിയും അവളുടെ മുത്തശ്ശിയും അവിടെ ഗോഹഡുറാണായുടെ കൊട്ടാരത്തിൽ പാർക്കുകയാണെന്നു് അറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. അവർക്കു ഞാൻ ഒരെഴുത്തു തരുന്നതു നേരിട്ടു മോഹിനിയുടെ കൈയിൽത്തന്നെ കൊടുക്കണം."

ദൽപത്സിംഹന്റെ ഹൃദയം സന്തോഷംകൊണ്ടു ചാഞ്ചാടി. തന്റെ ഹൃദയനായികയെ കാണാതെ ഇത്രനാൾ വസിക്കേണ്ടിവന്നതിൽ അയാൾക്കുള്ള സങ്കടം ആലോചിക്കാവുന്നതാണ

ല്ലോ. ദാനേൂൽഷാ അവളെ ധവളപുരിയിൽനിന്നു് അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോരുവാൻ എപ്പോഴ്ചെയ്തു തടഞ്ഞിട്ടു് അപ്പോൾ മൂന്നുമാസം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അതിനിടയിൽ പലപ്രാവശ്യം സേട്ടുജിയോടു് ആ കുമാരിയുടെ വൃത്തമാനങ്ങൾ അനേപഷിക്കാറുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുപടി ഒരു കാമുകനു സംതൃപ്തികൊടുക്കുന്ന രീതിയിലല്ലായിരുന്നു. "എല്ലാം ശുഭമായിവരും" എന്നു പറഞ്ഞാണു് ഈ സംഭാഷണം സേട്ടുജി അവസാനിപ്പിക്കാറുണ്ടായിരുന്നതു്. ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹംതന്നെ "സുരജമോഹിനിയുടെ മുത്തശ്ശി നിങ്ങളെപ്പറ്റി അനേപഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്, ഇന്നൊരെഴുത്തു വന്നിരുന്നു" എന്നു പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ കന്യകയെ നേരിട്ടു കാണുന്നതിനുള്ള ഭാഗ്യം തനിക്കു ലഭിക്കുവാൻ പോകുന്നല്ലോ എന്നു് അയാൾ സന്തോഷിച്ചു. വാസ്തവത്തിൽ, എഴുത്തു കൊടുക്കണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ചതു് അവർതമ്മിൽ കണ്ടുകൊള്ളട്ടേ എന്നു തീച്ചയാക്കിയിട്ടായിരുന്നു.

തന്റെ വാക്കുകളെ തുടർന്നു ദൽപത്സിംഹൻ മനോരാജ്യസഞ്ചാരം ചെയ്തുയാണെന്നു മനസ്സിലാക്കി അല്പനേരം സേട്ടുജി മറെറാന്നും പറഞ്ഞില്ല. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ആ യുവാവിനെ അയാളുടെ ദിവാസ്ഥാനത്തിൽനിന്നു് ഉണർത്തി: "മറെറാരു കാര്യംകൂടിയുണ്ടു്: രാമഗഡ്രാജ്യത്തിൽ ചില കലാപങ്ങൾ ഉണ്ടാവാൻ ഇടയുള്ളതായി കേൾക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ അനുജൻ പ്രജകളുടെ ആരാധനാപാത്രമാണെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അയാൾ ബുൻഡേലാദശകന്ധരന്റെ പ്രഹസ്സ്സ്ഥാനം വഹിച്ചു ജനോപദ്രവം ചെയ്യുന്നുപോലും. എന്തായാലും അവിടെ ജനങ്ങൾക്കു് അയാളുടെ ഭരണത്തിൽ അതൃപ്തി മുഴുത്തു വല്ലാത്ത ഒരു സ്ഥിതിയിലായിരിക്കുന്നു. അയാളും, ഒരുപക്ഷേ, വീരസിംഹന്റെ കൂടെ ഈ അപകടത്തിൽ ചാടി പുറപ്പെട്ടിരിക്കും. നിങ്ങൾ പോകുന്നവഴിക്കു് അയാൾക്കതിൽ എത്രമാത്രം പങ്കുണ്ടെന്നുകൂടി അനേപഷിച്ചേയ്ക്കണം."

സേട്ടജിയുടെ വാക്കുകൾ ഏകദേശം വിസ്മൃതപ്രായമായിക്കിടന്ന തന്റെ ആഗ്രഹങ്ങളെ പിന്നെയും ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ചു. രാമഗഡ് രാജ്യത്തെപ്പറ്റിയുള്ള അവകാശവാദം തീർച്ചയാക്കുന്നതിനാണ് താൻ ആഗ്രായിൽ വന്നതെന്നും മരണശയ്യയിൽ കിടന്ന തന്റെ പിതാവിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു ദേശാന്തരഗമനംചെയ്ത മൂത്ത രാജാവിനെയോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രരെയോ തേടിപ്പിടിക്കേണ്ട ചുമതല തനിക്കുണ്ടെന്നും അയാൾ ഓർമ്മിച്ചു. അക്ബർ ചക്രവർത്തി രാജധാനിയിൽനിന്നു പോയതിൽപ്പിന്നെയുണ്ടായ സംഭവങ്ങളുടെ ഗൗരവവും അതിൽ അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്ന പങ്കും നിമിത്തം ഈ കാര്യങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിക്കാതിരുന്നതാണ്. സേട്ടജി തന്നെ അതോർമ്മിപ്പിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നതെന്ന് അയാൾ നിശ്ചയിച്ചു. ദൽപത് സിംഹൻ പറഞ്ഞു: "രാമഗഡിലെ രാജാവാകാൻ എനിക്കാഗ്രഹമില്ലെന്നു ഞാൻ മുൻപുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. എങ്കിലും ആ രാജ്യത്തുണ്ടാകുന്ന കാര്യങ്ങളിൽ എനിക്കും ബാധ്യതയുണ്ട്. വലിയച്ഛനെയോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുട്ടികളെയോ കണ്ടെത്തുന്നതുവരെ, ആ നാട് അവർക്കുവേണ്ടി ഭരിക്കുവാനുള്ള അധികാരം ദൈവവും അച്ഛനും എന്നെയാണ് ഏല്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എങ്കിലും ജനങ്ങളോട് ചേർന്നു കലഹോഹം ചെയ്യണമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പനപ്രകാരം രാജ്യഭാരം തൽക്കാലത്തേയ്ക്ക് ഏല്പ്പാമെന്നേ എനിക്കു വിചാരമുള്ളൂ. അവിടുന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടതുപോലെ കാര്യങ്ങൾ ഏതായാലും അനേപഷിക്കാം."

സേട്ടജിയുടെ മുഖം പ്രസന്നമായി. മഹാശയനായ അദ്ദേഹത്തിനു് ഉള്ളിൽ അത്യധികം പ്രീതി തോന്നുന്ന ഏതോ സംഭവം ഉണ്ടായതായി കാണാമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ദൽപത് സിംഹനെ തൊട്ടു തലോടി സന്തോഷപുരസ്സരം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "രാജകുമാരാ, നിങ്ങളുടെ കുലത്തിനും നിങ്ങളുടെ സ്വഭാവത്തിനും ചേർന്നവിധമാണ് നിങ്ങൾ ഈ പറഞ്ഞ മറുപടി. എന്നുത

ന്നെയായാലും കുലദ്രോഹം ഒരു കാലത്തും ചെയ്യാവുന്നതല്ല. രാമ ഗഡിലെ രാജാക്കന്മാർ അങ്ങനെ ചെയ്തിട്ടുമില്ല. ദിവംഗതനായ നിങ്ങളുടെ അച്ഛൻ യൌവനത്തിലെ അവിവേകംകൊണ്ടും മറ്റു ള്ളവരുടെ ദുഷ്പ്രേരണകൊണ്ടും ചിലതെല്ലാം ചെയ്തുപോയെങ്കിലും മരണകാലത്തു് അതിൽ പശ്ചാത്തപിച്ചില്ലേ? എത്രമാത്രം വ്യസ നമുണ്ടായിട്ടാണു് നിങ്ങളെ ഈ ഗൌരവമേറിയ ചുമതല ഏ ല്പിച്ചതു്? നിങ്ങൾക്കും ആ കാര്യത്തിൽ ഇത്ര നിഷ്കർഷയുള്ളതു കൊണ്ടു ദൈവം പ്രസാദിച്ചു് എല്ലാം ശുഭമായി വരുമെന്നു് എ നിക്കു വിശ്വാസമുണ്ടു്. ഇതാ, ഈ ലക്കോട്ട സൂരജ്മോഹിനിക്കു കൊടുക്കണം. അവളെ താമസിയാതെ തിരികെ കൊണ്ടുപോരു ന്നതിനു ഞാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യുവരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞേയ്ക്കണം. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ ചെല്ലുക.”

തനിക്കു് അന്നുതന്നെ ലഭിക്കുവാൻപോകുന്ന പ്രിയാസമാ ഗമത്തെ ചിന്തിച്ചു് അത്യുത്സുകയോടെ ദൽപത്സിംഹൻ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി.

അധ്യായം ൧൯

നേരം സന്ധ്യയാവാറായിരുന്നു; സായന്തനസൂര്യന്റെ ചെ ങ്കതിരുകൾ വൃക്ഷലതാദികളിൽ കാശ്മീരകം ചാർത്തി, ചെമ്പട്ടട യാട ഭൂമിദേവിയെ ധരിപ്പിച്ചു. മന്ദമായ കരസ്പർശത്താൽ ചക്ര വാളമുഖത്തിൽ അരുണിമയെ വളർത്തി. വെയിലിന്റെ ചൂടു മാ റി ദിവസം പരിണാമരമ്യമായിത്തീർന്നു. സുഗന്ധവാഹിയായ ഒ രിളംകാറു ദിവസാന്തത്തിന്റെ ആനന്ദദായകത്വത്തെ വർദ്ധി പ്പിച്ചിരുന്നു. സകലജന്തുക്കൾക്കും ആഹ്ലാദം കൊടുക്കുന്ന ചൈ ത്രമാസം ആരംഭിച്ചിട്ടധികമായിരുന്നില്ല. പുളകംകൊണ്ടെന്ന പോലെ ആസകലം പൂത്തുനിന്ന തേന്മാവുകളാലും അശോകവൃ ക്ഷങ്ങളാലും ചമ്പൽനദീതടം അതിമനോഹരമായിക്കണ്ടിരുന്നു.

എവിടെ നോക്കിയാലും തളിരിട്ടുനില്ക്കുന്ന വൃക്ഷങ്ങളും പൂവിട്ട മനോഹരമായ ലതകളും മാത്രമേ ആ പ്രദേശത്തു കാണാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഉണങ്ങി വരണ്ടുകിടക്കുന്ന രാജസ്ഥാനത്തിന്റെയും ജലദുർഭിക്ഷത്താൽ താരതമ്യേന വൃക്ഷദാരിദ്ര്യം അനുഭവിക്കുന്ന ഗ്വാളിയർദേശത്തിന്റെയും നടുവിൽ ഇപ്രകാരം ചേതസ്സമാകഷ്കമായ ഒരു ഭൂവിഭാഗം കണ്ടിരുന്നതു ചമ്പൽനദിയുടെ അനുഗ്രഹശക്തികൊണ്ടുതന്നെയായിരുന്നു എന്നു പറയാം.

ആ നദിയുടെ തീരത്തു് അതിമനോഹരമായ ഒരു കൊട്ടാരം സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നു. മിനുസമേറിയ മാർബിൾക്കല്ലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ആ പ്രാസാദത്തിന്റെ ശിഖരങ്ങൾ വളരെ ദൂരത്തുനിന്നുതന്നെ കാണത്തക്കവിധം ഉയരത്തിലുള്ളതായിരുന്നു. കരിങ്കല്ലുകൊണ്ടു കെട്ടിയ ഒരു വലിയ കോട്ടയാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട ഈ കൊട്ടാരം പ്രബലനായ ഒരു രാജാവിന്റേതായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു മറ്റു സാക്ഷ്യം വേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. കോട്ടയ്ക്കു ചുറ്റുമുണ്ടായിരുന്ന ഉത്സുരമായ കിടങ്ങും കോട്ടവാതിലുകൾ കാത്തുനിന്നിരുന്ന ഭയങ്കരന്മാരായ ഭടജനങ്ങളും കൊത്തളങ്ങളിൽ സജ്ജമാക്കി വെച്ചിരുന്ന പീരങ്കികളും വലിയ ഒരു സൈന്യത്തിനും ഈ സ്ഥലം എളുപ്പം പിടിച്ചടക്കാവുന്ന ഒന്നല്ലെന്നു തെളിയിച്ചിരുന്നു. വലിച്ചുമാറാവുന്ന ഒരു പാലം കയറിയാണു് കോട്ടവാതുക്കൽ എത്തേണ്ടതു്. ഗജരാജന്മാർക്കു കുത്തിപ്പൊളിക്കുവാൻ വയ്യാത്തവിധം കൂർത്തുമൂത്ത ഇരുമ്പാണികൾ തറച്ച ആ കോട്ടവാതിൽ അടയ്ക്കുന്നതിനും തുറക്കുന്നതിനും വലുതായ ഒരു ജനസംഘത്തിന്റെ ആവശ്യംതന്നെയുണ്ടായിരുന്നു.

കോട്ടയ്ക്കകത്തു പല വലിയ കെട്ടിടങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ പ്രധാനമായ രാജമന്ദിരം ഹൈന്ദവശില്പശാസ്ത്രത്തിന്റെ വൈശിഷ്ട്യത്തിനുത്തമമായ ഉദാഹരണമായിരുന്നു. മൂന്നു നിലയിലുള്ള ആ കെട്ടിടത്തിന്റെ താഴത്തെ നിലയിലായിരുന്നു ആസ്ഥാനമണ്ഡപം, മന്ത്രശാല, സഭീകരണമുറികൾ മുതലായവ.

ആസ്ഥാനമണ്ഡപത്തിന്റെ മുറ്റമുള്ള ചുമരുകളിൽ ഭാഗവത കഥകളിലെ പ്രധാനമായ പല രംഗങ്ങളും ചിത്രീകരിച്ചിരുന്നു. സപ്തണ്ണപൂശിയ ഉപരിഭാഗത്തിൽ തൂക്കിയിരുന്ന വെള്ളിവിളക്കുകൾ, താഴെ വിരിച്ചിരുന്ന രത്നകംബളങ്ങൾ, നടുവിൽ സ്ഥിതി ചെയ്തിരുന്ന ഭദ്രാസനം—ഇവയെല്ലാം ആ ഗൃഹനായകനായ രാജാവിന്റെ സമ്പദ്സമൃദ്ധിയെ ഘോഷിച്ചു. മറ്റു മുറികളും അവസ്ഥാനുസരണം അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ നിലയിൽ, ശയനമുറികളെ തുടർന്നു മാർബിൾ കൊണ്ടു പണിചെയ്ത ഒരു ചന്ദ്രശാലയുണ്ടായിരുന്നതു് അവരോധജനങ്ങളുടെ പ്രത്യേകമായ ഉപയോഗത്തിനായിരുന്നു. മൂന്നാമത്തെ നിലയിലും ശയനമുറികളാണുണ്ടായിരുന്നതു്.

ആസനപ്പന്തികൾ, കുതിരപ്പന്തികൾ, പരിചാരകഗൃഹങ്ങൾ—ഇങ്ങനെ പലവിധത്തിലുള്ള എടുപ്പുകൾ പിറകുവശത്തുണ്ടായിരുന്നു. ഇവ കൂടാതെ, അതിഥികൾക്കു താമസിക്കുന്നതിനു സകലവിധമായ സൌകര്യങ്ങളോടുകൂടിയ വേറെ ഒരു ഗൃഹം കൊട്ടാരത്തിന്റെ മുൻവശത്തുണ്ടായിരുന്ന തോട്ടത്തിന്റെ മധ്യത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നു. നദീതീരംവരെ നീണ്ടുകിടന്ന ഈ ഉദ്യാനം പലവിധം വിചിത്രതരത്തിലുള്ള അലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടി പണിചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള കന്നായിരുന്നു. അക്ബർചക്രവർത്തിയുടെ പിതാമഹൻ സമഗ്രപ്രഭാവനായ ബാബർ ഭാരതവർഷത്തിൽ നടപ്പാക്കിയ ഉദ്യാനനിർമ്മാണരീതി സുഖലോലുപന്മാരായ ഹിന്ദുരാജാക്കന്മാരും സ്വീകരിച്ചിരുന്നു. അസാധാരണഭംഗിയുള്ള പുഷ്പങ്ങൾ നിറഞ്ഞ ചെടികൾ, പെർസ്യാ, സമർക്കണ്ടു് മുതലായ രാജ്യങ്ങളിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നു നട്ടുപിടിപ്പിച്ചും പലവിധത്തിൽ നിറമുള്ള ഇലകൾ വീശുന്ന വല്ലികളെ ഇടകലത്തി നട്ടും പച്ചപ്പരവതാനിപോലെ മാർവമുള്ള പുൽത്തകിടികൾ ഉണ്ടാക്കിയും ഇടയ്ക്കിടെ സ്വച്ഛജലംകൊണ്ടു നിറച്ച കൃത്രിമതടാകങ്ങളുണ്ടാക്കി അവയിൽ ആമ്പൽ, താമര മുതലായ ജലജ

ങ്ങളായ പുഷ്പങ്ങളെ വളത്തിയും ആ ഉദ്യാനത്തിനു ഭംഗി വർദ്ധിപ്പിച്ചിരുന്നു. ആ വിസ്തൃതമായ ആരാമത്തിൽ പലയിടത്തും കണ്ടിരുന്ന ലതാകുഞ്ജങ്ങളിൽ ഗ്രീഷ്മകാലത്തെ മധ്യാഹ്നസമയത്തുപോലും മൂടിലൂതിരിക്കത്തക്കവിധത്തിൽ കുളിർമകൊടുക്കുന്ന വല്ലികൾ മുറിച്ചുപടത്തിയിരുന്നവയിൽനിന്നു നാലുവശത്തും പൂക്കുലകൾ തൂങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നു.

ഗോഹഡുരാണാ എന്ന ജാട്ടരാജാവിന്റെ വകയായ ഈ കൊട്ടാരം ധവളപുരിയിൽനിന്നു് ഒരു നാലുക്രോശം അകലെയാണു് സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നതു്. ആ കൊട്ടാരത്തിലെ പ്രധാനമന്ദിരത്തിൽ ഈ സമയം ആൾപ്പാർപ്പില്ലായിരുന്നു. പ്രതാപിയായ റാണാ തന്റെ രാജധാനിയായ ഗോഹഡിൽത്തന്നെയാണു് താമസിച്ചിരുന്നതു്. മൂടകാലത്തു സുഖവാസത്തിനായിമാത്രം ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന ഈ കൊട്ടാരത്തിൽ അദ്ദേഹം ആണ്ടിൽ മൂന്നുമാസം വന്നു താമസിക്കുക പതിവായിരുന്നു.

അതിഥിമന്ദിരത്തിന്റെ സമീപത്തിലുള്ള ഉദ്യാനഭാഗത്തിൽ ആ സായംവേളയുടെ കാന്തിയെ ആസ്വദിച്ചുകൊണ്ടു് രണ്ടു സ്ത്രീകൾ ലാത്തുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ സൂരജമോഹിനിയും അവളുടെ മുത്തശ്ശിയായ ദുർഗ്ഗാദേവിയുമായിരുന്നു. ആദ്യം ഹരിദ്വാരത്തിലേയ്ക്കു പോവാനായി യാത്രപുറപ്പെട്ട ഈ സ്ത്രീകളെ സേട്ടുജി, ദാനേൽഷായുടെ ഉപദ്രവത്തെ ഭയന്നു്, വേറെ ഒരു സ്ഥലത്തേയ്ക്കു് അയച്ച സംഗതി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ദാനേലിന്റെ അക്രമത്തെ തടുക്കാൻ ശക്തിയുള്ള ഒരാളുടെ സംരക്ഷണയിൽ തല്ക്കാലം അവരെ താമസിപ്പിക്കുന്നതുത്തമമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നുകയാൽ, തന്റെ സ്നേഹിതനായ റാണായുടെ അനുമതിപ്രകാരം, ഈ കൊട്ടാരത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നാക്കിയതാണു്.

ആ സ്ഥലത്തു സകല സൌകര്യങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും അവിടത്തെ താമസം ഒരു ജയിൽവാസംപോലെ സൂരജമോഹിനിക്കു തോന്നി. ഓരോ ദിവസം കഴിയുന്തോറും മുത്തശ്ശി

നെ വിട്ടുള്ള ഈ താമസം അവർക്ക് അധികമധികം സങ്കടകര മായിത്തീന്നു. അവർക്കു സഹായമായി പണ്ഡിതനായ ഒരു വൃദ്ധ ബ്രാഹ്മണനെയും ചില തോഴികളെയും സേട്ടജി അയച്ചിട്ടുണ്ടാ യിരുന്നു. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ സാമാന്യജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്ന സൂര ജമോഹിനി ആ പണ്ഡിതന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി പല ഉത്ത മഗ്രന്ഥങ്ങളും വായിച്ചു സമയം ചെലവാക്കുന്നതിനും ബുദ്ധിയെ സംസ്കരിക്കുന്നതിനും പരിശ്രമിച്ചു എങ്കിലും മുത്തശ്ശന്റെ ഗൃഹ ത്തിൽ സ്വതന്ത്രയായി ജീവിച്ചിരുന്ന ആ കന്യകയ്ക്കു മാറാള കളെ കാണാതെയുള്ള ഈ താമസം വലുതായ അസന്തോഷത്തി നു കാരണമായിത്തീന്നു. ധവളപുരിയിൽ വന്നിട്ട മാസം മൂന്നു ക ഴിഞ്ഞിരുന്നു. കൂടിപ്പോയാൽ ഒരു മാസത്തോളം താമസിക്കേണ്ടി വരുമെന്നേ സേട്ടജി ആദ്യം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ചക്രവത്തി രാജധാനിയിലേയ്ക്കു മടങ്ങിയാലുടനെ വന്നു കൊണ്ടുപോയ്ക്കൊ ള്ളാമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്ദേശവും. ചക്രവത്തി തി രിച്ചെഴുന്നള്ളിയിട്ടും കാലം കുറേ കഴിഞ്ഞു. ഇനിയും മുത്തശ്ശൻ വരാതിരിക്കുന്നതെന്തുകൊണ്ടാണെന്നു് അവൾ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു.

ആ സായന്തനത്തിലും അവളുടെ വിചാരം അതുതന്നെയാ യിരുന്നു. തെക്കും വടക്കും നടന്നും ആ ഉദ്യാനഭംഗിയും പുഷ്പ ങ്ങളുടെ സൌരഭ്യവും അവയുടെ കാന്തിയും കണ്ടാനന്ദിച്ചു ചി ന്താഭാരത്തെ കുറയ്ക്കുന്നതിനു് അവൾ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും അതിനു ശക്തയായില്ല. സൂരജമോഹിനി മുത്തശ്ശിയോടു ചോദിച്ചു: "അ മ്മുമ്മേ, മുത്തശ്ശൻ നമ്മെ എത്രനാളിവിടെ പാർപ്പിക്കും. ഇനിയും അധികം താമസിക്കുകയാണെങ്കിൽ എനിക്കു വല്ല സുഖക്കേടും പിടിക്കും, തക്കമില്ല."

"ആവശ്യത്തിൽ കവിഞ്ഞു് ഒരു ദിവസംപോലും അദ്ദേഹം നമ്മെ ഇവിടെ താമസിപ്പിക്കയില്ല. നീ അടങ്ങിയിരിക്കുക. വിചാരംകൊണ്ടു മനസ്സു പുണ്ണാക്കരുതു്."

"ഒരു മാസം താമസിച്ചാൽ മതിയെന്നാണല്ലോ മുത്തശ്ശൻ

ആദ്യം പറഞ്ഞതു്. ചക്രവത്തി വന്നാലുടനെ തിരിച്ചുവിളിക്കാമെന്നും പറഞ്ഞു. ചക്രവത്തി തിരിച്ചെഴുന്നള്ളിയിട്ടു മാസം മൂന്നോളമായി. മുത്തശ്ശൻ വരുന്നുമില്ലല്ലോ. നമ്മെ ഇത്ര നാളത്തേയ്ക്കു മാറിത്താമസിപ്പിക്കേണ്ട ആവശ്യമെന്താണെന്നു് അമ്മുമ്മയ്ക്കു് അറിയാമോ? ഇത്ര വലിയ ആപത്തെന്താണു്?''

''അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരങ്ങൾ ഞാനെങ്ങനെ അറിയും?''

''എങ്കിലും അമ്മുമ്മയോടു് ഒന്നും പറഞ്ഞിട്ടില്ലയോ? അമ്മുമ്മയോടു ചോദിക്കാതെ മുത്തശ്ശനൊന്നും ചെയ്കയില്ലെന്നു് എനിക്കു് അറിയാമല്ലോ.''

''നീയെന്തിനു് അറിയുന്നു?''

''എങ്കിലും പറയൂ, അമ്മുമ്മേ!''

ഈ സംഭാഷണം മിക്ക ദിവസങ്ങളിലും നടക്കാറുള്ള ഒന്നായിരുന്നു. എത്ര നിർബ്ബന്ധിച്ചാലും ഭട്ടാരദേവി അവരുടെ ഈ 'വനവാസ'ത്തിന്റെ കാരണം പറയാറുണ്ടായിരുന്നില്ല. മോഹിനിയോടു പറഞ്ഞാലോ എന്നു് അവർ പല പ്രാവശ്യം ആലോചിക്കാറുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും വേണ്ട വേണ്ട, എന്നു തീച്ചയാക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്. അവൾ അറിയുന്നതുകൊണ്ടു് എന്താണു് ദോഷം? എങ്ങിനെയായാലും പറഞ്ഞേയ്ക്കാമെന്നു് ഇന്നു് അവർ നിശ്ചയിച്ചു. സൂര്യജമോഹിനി വീണ്ടും ചോദിച്ചു: ''എന്നോടു പറയൂ, അമ്മുമ്മേ, നമ്മെ എന്തിനാണു് മുത്തശ്ശൻ ഇങ്ങനെ ഒരു സ്ഥലത്തു കൊണ്ടുപാർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്? തക്കതായ കാരണമില്ലാതെ അങ്ങനെ ചെയ്കയില്ലെന്നു് എനിക്കറിയാം.''

''ഞാൻ പറയാം. നിനക്കു വെറുതെ സങ്കടമുണ്ടാക്കരുതല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു് ഇതുവരെ പറയാതിരുന്നതാണു്. നീ ഉന്നതകുലജാതയായ ഒരു ക്ഷത്രിയകന്യകയാണെന്നുള്ള സംഗതി പലതുകൊണ്ടും ഉയർത്തിക്കാണുമല്ലോ. നിന്നെ അനുരൂപനായ ഒരു രാജപുത്രനു കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുക്കണമെ

ന്നാണു് എന്റെയും സേട്ടജിയുടെയും ആഗ്രഹം. അതിനു പല പ്രതിബന്ധങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒന്നാമതു സേട്ടജി വൈശ്യനെന്നു ജനങ്ങൾ ധരിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ചേച്ചിയുള്ള രാജപുത്രന്മാരോടു കല്യാണമാലോചിക്കുന്നതു സാധ്യമല്ലായിരുന്നു. എന്തായാലും ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് എല്ലാവിധത്തിലും അനുരൂപനായ ഒരു യുവാവു നിന്നെ കല്യാണംകഴിക്കുന്നതിനു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. അതു ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും സമ്മതമാണെന്താണും. നിനക്കും ആ യുവാവിനോടു സ്നേഹമായിട്ടാണു് കണ്ടതു്.''

സൂരജ്മോഹിനി വല്ലാതെ ലജ്ജിച്ചുവെങ്കിലും, മറുപടിയായി യാതൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. ഉഗ്രാദേവി തുടർന്നു: ''അപ്പോഴാണു് വിഷമങ്ങൾ വർദ്ധിച്ചതു്. ചക്രവർത്തിയുടെ പുത്രനായ ദാനേൽഷാ കുറേക്കാലമായി നിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തഃപുരത്തിലേയ്ക്കു് അയയ്ക്കണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെടുന്നുണ്ടു്. സേട്ടജിയെ വിളിച്ചു നേരിട്ടു് ഒരിക്കൽ പറകയുമുണ്ടായി. ഭാരതവർഷത്തിലെ പല മഹാരാജാക്കന്മാരുടെയും സഹോദരികളും പുത്രികളും ചക്രവർത്തിയുടെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രന്മാരുടെയും അന്തഃപുരത്തിലുള്ളപ്പോൾ, ഇതു് അപമാനകരമായ ഒരു അഭിപ്രായമായി തള്ളിക്കളവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പനയുണ്ടെങ്കിൽമാത്രമേ അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ സമ്മതമുള്ളൂ എന്നാണു് സേട്ടജി പറഞ്ഞതു്. അങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോഴാണു് ചക്രവർത്തി ദെക്കാണിലേയ്ക്കു പോയതു്. ദാനേൽഷായ്ക്കു രാജധാനിയിൽ അധികാരമുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു് അറിഞ്ഞാണു്, നമ്മെ, സേട്ടജി വേറെ സ്ഥലത്തേയ്ക്കയച്ചതു്.''

സൂരജ്മോഹിനിക്കു കോപംകൊണ്ടും സങ്കടംകൊണ്ടും ഒന്നുതന്നെ പറയാൻ സാധിച്ചില്ല. ംലേച്ഛന്മാരുടെ അന്തഃപുരത്തിലാവുന്നതിലും നല്ലതു പ്രാണത്യാഗമെന്നതന്നെ അവൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അവളുടെ കണ്ണുകൾ തീപ്പൊരി വിതറി; അപ്പോൾ കണ്ടാൽ അവൾ സുകുമാരപ്രകൃതിയായ ഒരു കന്യകയല്ല, രാക്ഷസ

സംഹാരത്തിനൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്ന ദുർഗ്ഗയോ എന്നുതന്നെ തോന്നു മായിരുന്നു. അവൾ ഉള്ളിൽ ജ്വലിച്ചു വന്ന കോപത്തെ അടക്കി ശാന്തമായ സ്വരത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "അമ്മുമ്മേ, ഇതെല്ലാം ഞാൻ അറിഞ്ഞതു നന്നായി. ഒരു കാര്യം ഞാൻ തീർച്ചയായിട്ടു പറയാം. മ്ലേച്ഛന്മാരുടെ അന്തഃപുരത്തിൽ എന്നുവന്നാലും ഞാൻ പ്രവേശിക്കയില്ല. വിഷം തിന്നു പ്രാണത്യാഗം ചെയ്കയും. ശ്രീ ദുർഗ്ഗാഭഗവതിതന്നെ സാക്ഷി."

ഈ സംസാരം തുടരുന്നതിനു് അവർക്കു് അവസരം ലഭിച്ചില്ല. ആഗ്രായിൽനിന്നു് ഒരു ഭടൻ സേട്ടജിയുടെ ലേഖനവുംകൊണ്ടു് അവരെ കാണുവാൻ വന്നുനില്ക്കുന്നുവെന്നു് ഒരാൾ വന്നറിയിച്ചു. കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ അനുമതി ലഭിച്ചപ്പോൾ പ്രവേശിച്ചതു്, അതിദൂരം കുതിരപ്പുറത്തു യാത്രചെയ്തതുകൊണ്ടു്, ദേഹം നിറച്ചു പൊടിയണിഞ്ഞ ദൽപത്സിംഹനായിരുന്നു. അയാളെക്കണ്ടു ദുർഗ്ഗാദേവിയും സൂരജമോഹിനിയും അത്യന്തം സന്തോഷിച്ചു. അവരെയുണ്ടായിരുന്ന കോപസന്താപങ്ങൾ മാറി ആ കുമാരിയുടെ മുഖം ഉൽഫുല്ലമായ സരസിജംപോലെ ശോഭിച്ചു. അവരെ പറഞ്ഞുനിന്നിരുന്ന കാര്യങ്ങൾതന്നെ ആ കന്യക മറന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ദൽപത്സിംഹൻ തന്റെ സമീപത്തു നില്ക്കുന്നു എന്നുള്ള ഏകസംഗതിയിൽ പരിതഃസ്ഥിതികളെക്കൂടി അവൾ വിസ്മരിച്ചു.

ദൽപത്സിംഹനാകട്ടെ, പുറപ്പെടാൻ അനുമതി കിട്ടിയ മാത്രയിൽത്തന്നെ തന്റെ ഹൃദയചക്രത്തിൽവെച്ചു പൂജിക്കുന്ന ദേവിയെ കാണാൻ കിട്ടുന്ന അവസരം കാത്തു് അത്യുത്സുകത്തോടെ പുറപ്പെട്ട. ഗോഹദുരാണയുടെ കൊട്ടാരമെവിടെയാണെന്നു് ഒരു പാന്ഥനോടു് അന്വേഷിക്കുന്നതിനല്ലാതെ, അയാൾ ഒരു നിമിഷംപോലും വഴിയിൽ താമസിച്ചില്ല. തന്നെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്ന കാര്യത്തിന്റെ ഗൗരവവും തനിക്കു കാന്തസമാഗമം ലഭ്യമാകാൻപോകുന്ന ഭാഗ്യവും അയാളെ മാരുതവേഗ

ത്തിൽ പോകുന്നതിനു് ഉത്സാഹിപ്പിച്ചു. പുതുനെല്ലോലെ ലാളിച്ചുവളർത്തിയിരുന്ന അറബിക്കുതിര തന്റെ ആഗ്രഹംപോലെ വേഗത്തിൽ പോകുന്നില്ലല്ലോ എന്നു സങ്കടപ്പെട്ടു്, അറിയാതെ അതിനെ അയാൾ പ്രഹരിക്കുതന്നെ ചെയ്തു. നളനു ദേവകൾ കൊടുത്ത അശ്വഹൃദയമന്ത്രം ലോകത്തിൽ ആർക്കും അറിയാൻ പാടില്ലാതായിപ്പോയ ദുർവ്വിധിയെ ശപിച്ചു. എങ്ങനെയായാലും സന്ധ്യയ്ക്കു മുൻപുതന്നെ സൂരജമോഹിനി താമസിച്ചിരുന്ന കൊട്ടാരത്തിന്റെ വാതുക്കൽ എത്തി.

മൂന്നു മാസത്തിൽ കൂടുതലായി കാണാതിരുന്ന തന്റെ മനഃപ്രിയതമയെ കാണുവാൻ ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടിയാണു് അയാൾ വന്നതെങ്കിലും, തന്റെ മുൻപിൽ നില്ക്കുന്ന ആ കന്യകയെ നോക്കുന്നതിനു് അയാളുടെ മര്യാദ അനുവദിച്ചില്ല. അവൾ അരികിലുണ്ടെന്നറിഞ്ഞതുകൊണ്ടുതന്നെ തുപ്പിപ്പെട്ടതുപോലെ അയാൾ ദുർഗ്ഗാദേവിയെ നോക്കി മന്ദഹാസം തൂകി. സ്ത്രീസഹജമായ ലജ്ജകൊണ്ടു സൂരജമോഹിനിയും അയാളുടെ മുഖത്തു നോക്കുന്നതിനു ശക്തയായില്ല. ഇവരുടെ ഈ ചേഷ്ടിതങ്ങൾ കൈതുകത്തോടുകൂടിക്കണ്ടു നിന്ന ദുർഗ്ഗാദേവി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു: "നിങ്ങൾക്കു സുഖംതന്നെ എന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു; മഹാശയനായ സേട്ടുജിക്കു ക്ഷേമംതന്നെയാണല്ലോ."

"എനിക്കു പറയത്തക്കതായി അസുഖമൊന്നുമില്ല; സേട്ടുജിക്കു നിങ്ങളെ രണ്ടുപേരെയും കാണാത്തതുകൊണ്ടുള്ള വിചാരമേ പറയാനുള്ളൂ. മറു കാര്യങ്ങൾകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനു് അസുഖമൊന്നുമില്ല."

"പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിനും സുഖംതന്നെയാണല്ലോ."

"അദ്ദേഹത്തിനെ എന്തോ അജ്ഞാതമായ കാരണത്തിന്മേൽ ബന്ധനത്തിൽവെച്ചിരിക്കയാണു്. മൂന്നുമാസത്തോളമായി."

"എന്തു്! രാജാ പീതൽ ബന്ധനത്തിലോ? വലിയ വലിയ

മാറാങ്കം രാജധാനിയിലുണ്ടായിക്കാണേണമല്ലോ. എന്നിട്ടും നമ്മൾ ഒന്നുംതന്നെ അറിഞ്ഞില്ല.''

ഈ പറഞ്ഞതു സൂരജമോഹിനിയായിരുന്നു. ഉടൻതന്നെ ദേവി പറഞ്ഞു: ''മോഹിനീ, രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ നമുക്കെന്തു കാര്യം? രാജാപീഠത്തിനെ ബന്ധനത്തിലാക്കിയിരിക്കയാണെങ്കിൽ പല അസാധാരണസംഭവങ്ങളും രാജധാനിയിൽ ഉണ്ടായിരിക്കണം. അതാണു് സേട്ടുജി നമ്മെ കൊണ്ടുപോവാൻ വരാഞ്ഞതു്. എന്താണു് സേട്ടുജി പറഞ്ഞയച്ചിട്ടുള്ളതു്?''

''അദ്ദേഹം കുമാരിക്കു കൊടുക്കുവാൻ ഈ എഴുത്തു തന്നയച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവിടുത്തോടു് ഇപ്രകാരം അറിയിക്കണമെന്നും പറഞ്ഞു. താമസിയാതെ എല്ലാം ശുഭമായി വന്നുചേരും. രണ്ടു നാലു ദിവസത്തിനകം അദ്ദേഹംതന്നെ വന്നു് ആഗ്രയ്ക്കു നിങ്ങളെ രണ്ടുപേരെയും കൊണ്ടുപോയ്ക്കൊള്ളും.''

ആദരപൂർവ്വം, മുത്തശ്ശന്റെ എഴുത്തു പൊട്ടിച്ചു വായിച്ച സൂരജമോഹിനി സന്തോഷംകൊണ്ടു ചാഞ്ചാടി പറഞ്ഞു: ''അമ്മേ, മുത്തശ്ശൻ എഴുതിയയച്ചിരിക്കുന്നതു കേൾക്കുക.'' എന്നു പറഞ്ഞു വായിച്ചുതുടങ്ങി:

''ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ട പൌത്രി സൂരജമോഹിനിക്കു കല്യാണമൽ വാത്സല്യപൂർവ്വം എഴുതുന്നതു്—നിനക്കും നിന്റെ മുത്തശ്ശിക്കും ക്ഷേമമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഞാൻ വന്നു നിങ്ങളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോരാൻ താമസിക്കുന്നതിൽ കുണ്ഠിതം കാണുമെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്നാൽ ദേവിയുടെ കാരുണ്യംകൊണ്ടു് ഇനി അധികം താമസമുണ്ടാകയില്ല. മിനിയാന്നു ഞാൻ ചക്രവർത്തി കല്പിച്ചിട്ടു കൊട്ടാരത്തിൽ പോയിരുന്നു. മഹാനായ പാദുഷാ വളരെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി നിങ്ങളുടെ രണ്ടുപേരുടേയും കാര്യം ചോദിച്ചു. സമ്രാജ്ഞി യോധാബായി ദേവിയും നിന്റെ ദേഹസ്ഥിതിയെപ്പറ്റിയും മറ്റും അന്വേഷിച്ചശേഷം വിലയേറിയ വസ്ത്രങ്ങളും ആഭരണങ്ങളും സമ്മാനമായി കൊടുത്തയച്ചു. എല്ലാ

കാര്യങ്ങളും ചക്രവത്തിയുടെ തിരുവുള്ളംകൊണ്ടു ശുഭമായിത്തീരുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

"രാജകുമാരൻ ദൽപത്സിംഹൻ അത്യാവശ്യമായ ഒരു കാര്യമായി പോകയാണു്. അദ്ദേഹത്തെ രാത്രി താമസിപ്പിച്ചു് അതിരാവിലെ അയയ്ക്കണം.

"ദേവിയുടെ പ്രസാദംകൊണ്ടു ദോഷമൊന്നും വരാതിരിക്കട്ടെ."

എല്ലാവരും വളരെ സന്തോഷിച്ചു. ചക്രവത്തിയെ മുഖം കാണിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം ഉർവ്വാദേവിക്കും സൂരജമോഹിനിക്കും മാത്രമേ സൂക്ഷ്മമായി ഊഹിക്കുവാൻ സാധിച്ചുള്ളൂ. ദാനേൽഷായുടെ ആഗ്രഹം ചക്രവത്തിയെ അറിയിച്ചുകാണണമെന്നും അതേപ്പറ്റി ചോദിക്കുവാനാണു് സേട്ടജിയെ വരുത്തിയതെന്നും ഉർവ്വാദേവി മനസ്സിലാക്കി. തന്റെ വിവാഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന പ്രതിബന്ധങ്ങൾ നീങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നാണു് സൂരജമോഹിനി ഊഹിച്ചതു്. വാസ്തവത്തിൽ നടന്ന സംഗതി ഇതുമാത്രമായിരുന്നു: തന്നോടു വലുതായ വാത്സല്യം കാണിച്ചിരുന്ന ഒരു പാദുഷാബേഗംവഴി, ദാനേൽ തനിക്കു സൂരജമോഹിനിയെ വിവാഹംചെയ്താൽക്കൊള്ളാമെന്നു് ആഗ്രഹമുണ്ടെന്നും അതിനു ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനയില്ലാതെ സേട്ടജി സമ്മതിക്കയില്ലെന്നും അതുകൊണ്ടു തിരുവുള്ളമുണ്ടായി വേണ്ടതു ചെയ്യണമെന്നും അക്ബറിനെ അറിയിച്ചു. ആദ്യം ചക്രവത്തി അതിനു ചില തടസ്സങ്ങൾ ഒക്കെപ്പറഞ്ഞുവെങ്കിലും, ദാനേലിനു് ഈ വിവാഹത്തിൽ വലുതായ നിർബ്ബന്ധമുണ്ടെന്നു് അറിഞ്ഞപ്പോൾ, സേട്ടജിയെ വിളിച്ചു പറയുന്നതിനുതന്നെ നിശ്ചയിച്ചു. ആ സംഗതി ദിവാൻ ദീനദയാൽമുഖാന്തരം അറിഞ്ഞ സേട്ടജി യോധാബായീദേവിയെ തന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾ ഗ്രഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. ചക്രവത്തിയുടെ കല്പനപ്രകാരം കൊട്ടാരത്തിൽ ഹാജരായപ്പോൾ ആ ദേവിയും പർദായ്ക്കുള്ളിൽ വന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

ചക്രവത്തി കല്യാണമല്ലിനെ യാതൊരുവിധത്തിലും നിർബ്ബന്ധിച്ചില്ലെങ്കിലും, ദാന്യേൽഷായുടെ ആഗ്രഹമനുസരിച്ചു വിവാഹം കഴിപ്പിക്കുന്നതു തനിക്കും സന്തോഷമാണെന്നു സേട്ടുജിയെ ധരിപ്പിച്ചു. ആ ബഹുമാനം തന്റെ താഴ്ന്ന സ്ഥിതിക്കു വളരെ കവിഞ്ഞതാണെന്നും കുമാരി മറെറാരാളിൽ അനുരക്തയാണെന്നും കല്പനയുണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ടതു പ്രവത്തിക്കാമെന്നുമതേ സേട്ടുജി മറുപടി കൊടുത്തതു്. ചക്രവത്തിക്കു തന്നെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു് ഇതു നടത്തണമെന്നു വിചാരമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ സേട്ടുജി ധൈര്യമവലംബിച്ചു് ആ കന്യകയുടെ ചരിത്രം ചക്രവത്തിയെ മനസ്സിലാക്കി.

ആശ്ചര്യത്തോടെ ആ ചരിത്രം കേട്ട അക്ബർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: "എന്നാൽ ആലോചിച്ചു വേണ്ടതാണു്; ഇതു മഹാനായ ഒരാളുടെ പുത്രിയെ നാം നിർബ്ബന്ധിച്ചു് അവളുടെ മനസ്സിനു വിപരീതമായി പ്രവത്തിപ്പിച്ചു എന്നൊരപവാദം വരുതല്ലോ. പക്ഷേ നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന വരൻ ആ വർക്കു യോജിച്ചതാണോ?"

ആ യുവാവു് എല്ലാംകൊണ്ടും യോജിച്ച ഒരാളാണെന്നു സേട്ടുജി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു; എങ്കിലും അയാളുടെ കുലവും പേരുമൊന്നും ചക്രവത്തിയോടു പറഞ്ഞില്ല. താമസിയാതെ അയാളെ ദർബാറിൽ കൊണ്ടുവന്നുകൊള്ളാമെന്നുമാത്രമാണു് ആ നയജ്ഞൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്തതു്.

സൂരജ്മോഹിനിയുടെ സന്തോഷം കണ്ടു ദൽപത്സിംഹൻ ഈ ലേഖനത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരുന്ന കാര്യങ്ങൾ സേട്ടുജിക്കും ആ കന്യകയ്ക്കും ശ്രേയസ്സു വരുത്തുന്നതായിരിക്കണമെന്നു് ഊഹിച്ചു. ഭഗ്ഗാദേവിയാവട്ടെ, സംഗതികൾ തനിക്കു മനസ്സിലായില്ലെന്ന ഭാവത്തിൽ "എന്തായാലും നിന്റെ മുത്തശ്ശൻ താമസിയാതെ വരുമല്ലോ. അപ്പോൾ എല്ലാം അറിയാം. രാജകുമാരൻ വളരെ ദൂരം യാത്രചെയ്തു ക്ഷീണിച്ചു വന്നിട്ടുള്ളതാണു്. അദ്ദേഹത്തിനു വേ

ണ്ടതായ സൌകര്യങ്ങൾ ഞാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യട്ടെ.'' എന്നു പറഞ്ഞു് അകത്തേയ്ക്കു പോയി.

കാമുകന്മാർക്കു് ആദ്യമായി കുറച്ചു സമയം തനിയെ കിട്ടുന്ന സന്ദർഭം എത്ര വിലയേറിയതാണു്! സൂരജമോഹിനിയും ദൽപത്സിംഹനും അന്യോന്യം അനുരക്തരായിട്ടു കുറേ മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും നേരിട്ടു തമ്മിൽ സൌഹാർദമായി സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതിനു് ഇതുവരെ ഇടകിട്ടിയിട്ടില്ലായിരുന്നു. കോണിപ്പടിയിന്മേൽവെച്ചു് അവർ ആദ്യം കണ്ടപ്പോൾ അപരിചിതരെന്നനിലയിൽ പറഞ്ഞ ചില വാക്കുകൾമാത്രമാണു് മനസ്സിൽ ഭദ്രമായേത്തുവെച്ചിരുന്നതു്. ഈ കിട്ടിയ ഉല്ലാസാവസരം എങ്ങനെ വിനിയോഗിക്കേണ്ടു എന്നു് അവർക്കു രണ്ടുപേർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു. സൂരജമോഹിനിയാണു് മൌനത്തെ ഭഞ്ജിച്ചതു്: ''യാത്രകൊണ്ടു തളർന്നുകാണുമല്ലോ. വിശ്രമിക്കണമെങ്കിൽ അകത്തേയ്ക്കു പോവാം.''

''എന്റെ യാത്രാക്ലമം നിങ്ങളെയൊക്കെക്കണ്ടമാത്രയിൽ തീർന്നിരിക്കുന്നു. എത്ര നാളായി കാണുന്നതാണു്.....ഇവിടെ താമസത്തിനു് അസൌഖ്യമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ലല്ലോ?''

''ഇഷ്ടജനങ്ങളെ വിട്ടുള്ള താമസത്തിൽ സന്തോഷമെങ്ങനെയാണുണ്ടാകുന്നതു്?''

''ഇഷ്ടജനങ്ങൾ'' എന്ന ബഹുവചനത്തിൽ തന്നെക്കൂടെ ഉൾപ്പെടുത്തിക്കാണുമെന്നു ദൽപത്സിംഹൻ സന്തോഷിച്ചു. സൂരജമോഹിനി തുടർന്നു പറഞ്ഞു: ''എങ്കിലും നദീതീരത്തിലുള്ള ഈ സ്ഥലത്തിന്റെ രാമണീയകതയും ഈ കൊട്ടാരവളപ്പിലുള്ള ശാന്തതയും നഗരത്തിൽ വളർന്ന എന്നെ ആഹ്ലാദിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സ്നേഹമുള്ള ആളുകളോടുകൂടി അനുഭവിക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ലല്ലോ എന്നുള്ള വ്യസനമില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ സ്ഥലം എനിക്കു് അത്യാനന്ദം നല്കുമായിരുന്നു. അവിടത്തേയ്ക്കു സുഖംതന്നെയായിരുന്നുവല്ലോ?''

"എനിക്കെന്തു സുഖമാണു്? വേണ്ടപ്പെട്ടവക്കു സങ്കടം വരുമ്പോൾ സുഖമനുഭവിക്കാൻ മനുഷ്യൻ ശക്തനാണോ?"

"മഹാരാജാവിനെ ബന്ധനത്തിലാക്കിയിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് അവിടുത്തേയ്ക്കു് അങ്ങനെ തോന്നിയതിൽ ആശ്ചര്യമില്ല. അദ്ദേഹം അവിടുത്തേയ്ക്കു പിതൃപാദനാണെന്നാണല്ലോ മൂത്തശ്ശൻ പറയാറുള്ളതു്."

"അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റിമാത്രമല്ല എന്റെ മനസ്സു ഖേദിച്ചിരുന്നതു്. എന്റെ ഹൃദയതലത്തിൽ പ്രഭാപൂരം വിതറിക്കൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ദീപം ദൂരസ്ഥിതമായതും എനിക്കു വ്യസനകരമല്ലേ? കുമാരി കോപിക്കരുതു്. പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ ബന്ധനം എന്നെ സങ്കടപ്പെടുത്തിയതിലും കൂടുതൽ ദുസ്സഹമായിരുന്നതു നിങ്ങൾക്കു വരാമായിരുന്ന ആപത്തായിരുന്നു. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് അതെല്ലാം മാറിത്തുടങ്ങിയല്ലോ."

സൂരജമോഹിനി പ്രീളയാൽ നമ്രമുഖിയായി. ശൃംഗാരചേഷ്ടകൾ വശമല്ലാത്ത കന്യകകൾക്കും കാമുകസന്നിധിയിൽ സ്വയം ചില ഭാവവ്യത്യാസങ്ങൾ വരുമെന്നുള്ളതു് അനുഭവസിദ്ധമാണു്. സ്ത്രീപുരുഷബന്ധം പ്രകൃത്യനുസൃതമായതുകൊണ്ടു് അശിക്ഷിതമായി പക്ഷിമൃഗാദികളുടെ ഇടയിൽപ്പോലും ശൃംഗാരചേഷ്ടകൾ കാണാവുന്നതത്രേ. നിർമ്മലചിത്തയും മുഗ്ധയുമായ ആ കന്യക തന്റെ ഹൃദയവല്ലഭന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ ആനന്ദപുളകിതയായി മുഖം കുനിച്ചുപോയതാണു്. പതിവായി തനിക്കുണ്ടായിരുന്ന വാശ്ചാടി എവിടെയോ മറഞ്ഞുപോയതുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. ഇങ്ങനെ പ്രണയാവേശംകൊണ്ടു സംഭ്രമത്തേയ്ക്കു് അബലയായിത്തീർന്ന സൂരജമോഹിനി ഉള്ളിലെ വികാരങ്ങളെ നിയമനംചെയ്തു പറഞ്ഞു: "അവിടുത്തേയ്ക്കു് എന്റെ കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു വ്യസനമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അതിൽ എത്രയോ അധികമായിരുന്നു ഞങ്ങൾക്കുള്ള സങ്കടം. സ്ത്രീകളുടെ വ്യ

സനങ്ങൾ പല കാര്യങ്ങളിൽ വ്യാപിച്ചിരുന്ന പുരുഷന്മാരുടെ ഹൃദയം എങ്ങനെ അറിയും?''

''ഏതായാലും നമ്മുടെ സങ്കടങ്ങൾ അവസാനിക്കാറായി എന്നു സേട്ടുജിയുടെ എഴുത്തിൽനിന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു.''

സൂരജ്മോഹിനി അടുത്തു നിന്ന ഒരു റോസാച്ചെടിയിൽ മൂന്നുനാലു പൂപ്പം ഒന്നിച്ചു വിടർന്നുനിന്നതു നോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്നതല്ലാതെ ഉത്തരമായി ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അവളുടെ നോട്ടം തന്നിൽ പതിപ്പിക്കാത്തതുകൊണ്ടു ദൽപത്സിംഹനു കുണ്ഠിതം തോന്നാതിരുന്നില്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു: ''ഇതുനാളും കാണാതിരുന്ന ഞാൻ കണ്ണുകളിക്കെ ഒന്നു കാണുകയെങ്കിലും ചെയ്യട്ടെ. ഇങ്ങനെ.....''

ധൈര്യമവലംബിച്ചു സൂരജ്മോഹിനി, താമരദളങ്ങൾപോലെ നീണ്ട കണ്ണുകളെ ആ യുവാവിന്റെ മുഖത്തു പതിപ്പിച്ചു. ലോകമൊന്നു പുതുതായി സൃഷ്ടിചെയ്തതുപോലെ അയാൾക്കു തോന്നി. ആ കന്യകയ്ക്കുവട്ടെ, അതുവരെ താനറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത ഒരു ദിവ്യാനന്ദരസം കണ്ണുകളിലൂടെ ഉള്ളിലേയ്ക്കു പ്രവഹിക്കുന്നതായി അനുഭവപ്പെട്ടു. വാസ്തവത്തിൽ അവരുടെ വീക്ഷണസമ്മേളനം അന്തരാ സുഖാംഗാഢാദകമായ ഒരാശ്ലേഷമായിരുന്നു. ആ നോട്ടംകൊണ്ടു് അവർ അന്തരാത്മനാ വിവാഹബന്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തു.

ഉത്തരനിമിഷത്തിൽ പിന്നെയും നമ്രമുഖിയായിയെങ്കിലും, പുതുതായ ഒരു ബലവും മനസ്സിനു് ഒരു വികാസവും ഉണ്ടായതായി ആ കന്യകയ്ക്കു തോന്നി. അടുത്തു നിന്നിരുന്ന റോസാച്ചെടിയിൽനിന്നു് ഒരു പൂവിറുത്തശേഷം അവൾ സന്തോഷഭാവത്തോടെ പറഞ്ഞു: ''അവിടുന്നു രാവിലെ എന്തോ ഗൌരവമേറിയ സംഗതിക്കായി പോകയാണല്ലോ. എന്റെ സ്മരണയ്ക്കായി ഞാൻ തരുന്ന ഈ നിസ്സാരമായ ഉപഹാരത്തെ സ്വീകരിക്കുക.''

അവൾ ആ പൂപ്പത്തെ കണ്ണടച്ചു് അല്പമൊന്നു ഘ്രാണിച്ചു

ശേഷം അയാളുടെ കൈയിൽ അപ്പിച്ചു. ആ ക്ഷണനത്തിൽ എന്തു് ആത്മാപ്പണമാണോ പ്രാർത്ഥനയാണോ അടങ്ങിയിരുന്നതു്! അവളുടെ പ്രണയഭരിതമായ ആത്മാവിനെ ആ പുഷ്പത്തിലോട്ടു പകർക്കുകയായിരുന്നിരിക്കാം ആ കന്യക ചെയ്തതു്.

എതായാലും, ദൽപത്സിംഹൻ അതിനെ സാദരം കൈക്കൊണ്ടു്, തന്റെ അധരപുടത്തിൽ അണച്ചു ഹൃദയംഗമമായി ചുംബിച്ചശേഷം, കഞ്ചുകത്തിനകത്തു നെഞ്ചിനോടു ചേർത്തു സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചു. വളരെ മന്ദമായ സ്വരത്തിൽ അയാൾ പറഞ്ഞു: "എന്റെ സകലപ്രവൃത്തികളിലും ഈ പുഷ്പം എനിക്കു വിജയം തരുമെന്നു സംശയമില്ല."

വാചകം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിനു് ആ യുവാവിനു് ഇടകിട്ടിയില്ല. അതിഥിക്കു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തശേഷം ദുർഗ്ഗാദേവി അപ്പോഴേയ്ക്കു പുറത്തു വന്നുകഴിഞ്ഞു: "കുമാരൻ അകത്തേയ്ക്കു വരിക. സ്നാനത്തിനും മറ്റുമുള്ള അവസരമാകുന്നല്ലോ; എനിക്കും മോഹിനിക്കും ദേവീദർശനത്തിനു സമയമാകുന്നു."

സമയം നിന്നിടത്തുതന്നെ നില്ക്കുന്നില്ലല്ലോ എന്നു ദൽപത്സിംഹൻ സങ്കടപ്പെട്ടു.

അധ്യായം ൨൦

ഭാരതസാമ്രാജ്യത്തിനു് അക്ബർപാദുഷാ പതിവായി പ്രമാണികളായ ഒമ്രാകൾക്കു ദിവാൺ-ഇ-ആം എന്ന ഹാളിൽവെച്ചു ദർശനം നല്കിയശേഷം മന്ത്രിമാരുമായി ദിവാൺ-ഇ-ഖാസിൽവെച്ചു രാജ്യകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ആലോചിക്കുന്ന പതിവുണ്ടു്. അക്കാണിൽനിന്നു മടങ്ങിവന്നശേഷം മുതൽ അടുത്തദിവസം രാവിലെ ഒൻപതുമണിവരെ പാദുഷാ ഏകാന്തമായി ഒരു മുറിയിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയാണു പതിവു്. ഈ സമയത്തു് അദ്ദേഹത്തിനു് ഏതാനും ചില പുസ്തകങ്ങൾ വായിക്കുന്നതിനല്ലാതെ മറ്റാരുമായും സംസാരിക്കുന്നതിനോ കാണുന്നതിനോ പാടില്ല. ഈ നിയമം അക്ബർപാദുഷാ തന്നെ ഉണ്ടാക്കിയതാണു്. ഈ നിയമത്തിനു് ഒരപവാദമുണ്ടു്. അതു് ഇപ്രകാരമാണു്: ഈ സമയത്തു് ഏതെങ്കിലും ഒരു സ്ത്രീ പാദുഷായെ കാണുന്നതിനു് അപേക്ഷിച്ചാൽ അവർ അവരെ കാണുന്നതാണു്. ഈ നിയമത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം ഇന്നതാണെന്നു് ആർക്കും നിശ്ചയമില്ല. ഈ നിയമത്തിനു് ഒരപവാദമുണ്ടാക്കിയതു് ആരാണെന്നും ആർക്കും നിശ്ചയമില്ല. ഈ നിയമത്തിനു് ഒരപവാദമുണ്ടാക്കിയതു് ആരാണെന്നും ആർക്കും നിശ്ചയമില്ല. ഈ നിയമത്തിനു് ഒരപവാദമുണ്ടാക്കിയതു് ആരാണെന്നും ആർക്കും നിശ്ചയമില്ല.

ദൽപത്സിംഹൻ ആഗ്രായിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ട എട്ടാംപക്കം, ചക്രവത്തി പതിവുപോലെ ദർബാർ നടത്തുന്നതാണെന്നുള്ള വിവരം രാജധാനിയിൽ പ്രസിദ്ധമായി. പല പ്രധാനകാരുങ്ങൾ ചക്രവത്തി തിച്ചയാക്കുമെന്നു ജനങ്ങൾ ഊഹിച്ചു. മൂന്നു മാസത്തോളമായി തന്റെ മന്ത്രിമാരെയും സ്നേഹിതന്മാരെയുമല്ലാതെ മറു പ്രഭുക്കളെയും ഒമ്രാകളെയും കാണാതിരുന്ന ചക്രവത്തിയുടെ തിരുമുഖദർശനം അന്നു ലഭിക്കുന്നതാണെന്നറിഞ്ഞു ദർബാരികൾ സന്തുഷ്ടരായി.

ആഗ്രായിലെ കൊട്ടാരം വണ്ണിക്കുന്നതു സാധ്യമല്ല. അക്കാലത്തുമാത്രമല്ല, പിൽക്കാലങ്ങളിൽപ്പോലുമുള്ള രാജഗൃഹങ്ങളോടുപമിക്കുമ്പോൾ, അതു ദേവനഗരിക്കു തുല്യമായിരുന്നു എന്നതന്നെ പറയാം. പ്രൌഢരാജാക്കന്മാരുടെ ലൂവറും ഇംഗ്ലീഷുരാജാക്കന്മാരുടെ വിൻഡ്സറും സുപരിചിതമായിരുന്ന യൂറോപ്യന്മാർപോലും ആഗ്രാകൊട്ടാരത്തിന്റെ ശില്പവൈചിത്ര്യവും സമ്പൽഗരിമയും കണ്ടു് ആശ്ചര്യഭരിതരായി നിന്നുപോയിട്ടുണ്ടു്. യമുനാനദിയെ അഭിമുഖീകരിച്ചായിരുന്ന പ്രധാനകെട്ടിടങ്ങൾ. അവയെ ആവരണംചെയ്തിരുന്ന മതില്ക്കെട്ടിനു് അഞ്ചുമയിൽ ചുറ്റളവുണ്ടായിരുന്നു. കൊരംപരിസരങ്ങളിലേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കുവാൻ നാലു വാതിലുകളാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ഉത്തരദ്വാരത്തിൽ വലിയ തോക്കുകളും പീരങ്കികളും വെച്ചുറപ്പിച്ചിരുന്നു. ആ വാതിൽ പ്രധാനമായ എഴുന്നെള്ളത്തുകൾക്കുമാത്രമേ തുറക്കാറുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. പശ്ചിമദ്വാരത്തിനു കച്ചേരിദ്വാസാ എന്നാണു് പറഞ്ഞുവന്നിരുന്നതു്. അതിനു സമീപമായാണു് ന്യായാധിപനായ നഗരകാസിയുടെ ഗൃഹം സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നതു്. അതേത്തൊട്ടതന്നെയായിരുന്നു നഗരത്തിലെ പ്രധാനബസാർ. കാസിയുടെ ഗൃഹത്തിനെതിരായിട്ടായിരുന്നു സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രധാനമന്ത്രിയുടെ കച്ചേരി. കച്ചേരിദ്വാസായുടെ അകത്തായുള്ള ഒരു തെരുവിന്റെ അവസാനത്തിൽ കണ്ടിരുന്ന ദക്ഷിണദ്വാരം എന്നറിയപ്പെടുന്ന

വാതിൽ കടന്നാണു് രാജഗൃഹങ്ങളിലെ അങ്കണത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കേണ്ടതു്. ഈ തെരുവിന്റെ രണ്ടുവശവും താമസിച്ചിരുന്നതു കൊട്ടാരത്തിൽ ഗാനനൃത്താദികൾ ചെയ്യുന്നതിനു നിയമിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന മോഹിനികളാണു്. നാലാമത്തെ വാതിൽ യമുനാനദിക്കു് അഭിമുഖമായിട്ടാണു്. അവിടെയാണു്, ചക്രവർത്തിതന്റെ പ്രജകൾക്കു നിത്യവും പ്രഭാതത്തിൽ ദർശനം നല്കിയിരുന്നതു്.

ദക്ഷിണദ്വാരം കടന്നു പ്രവേശിക്കുന്നതു് അതിവിശാലമായ ഒരു അങ്കണത്തിലേയ്ക്കാണു്. അനേകായിരം സേനകൾക്കു നില്ക്കാമായിരുന്ന ഈ അങ്കണത്തിന്റെ നാലുവശത്തും യതാഷ്ടഖാനാ എന്നറിയപ്പെട്ടിരുന്ന വിശാലമായ തളങ്ങളാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ആ തളങ്ങളിലും അങ്കണത്തിലും എല്ലാ സമയത്തും പട്ടാളക്കാർ ഗാട്ടനില്ക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും. ദക്ഷിണദ്വാരത്തിനു നേരേ എതിരായുള്ള തളം കഴിഞ്ഞു പ്രവേശിക്കുന്നതു മുൻപിലത്തേതിലും സപ്തമായ ചെറുതായ വേറെ ഒരങ്കണത്തിലേയ്ക്കാണു്. അവിടെ പ്രഭുക്കന്മാക്കും ഒദ്യോഗികൾക്കുമേ പ്രവേശിക്കുവാൻ അധികാരമുള്ളൂ. ആ അങ്കണത്തെ തൊട്ടാണു് ചക്രവർത്തിയുടെ ദിവാൻ-ഇ-ആം. അതിവിശേഷമായ ചിത്രവേലകൾകൊണ്ടു് അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട വലുതായ ഒരു ഹാളിന്റെ നടുവിൽ ചക്രവർത്തിയുടെ സിംഹാസനവേദി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. നിലത്തുനിന്നു് ഒരാറടി പൊക്കമുള്ള ഈ വേദിയിന്മേൽ നവരത്നഖചിതമായി തങ്കംകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച ഭദ്രാസനവും വേദിയുടെ നാലറ്റത്തുമുള്ള സപ്തവർണ്ണസ്തംഭങ്ങൾകൊണ്ടു താങ്ങിയ മേല്ക്കെട്ടിയും കാണാം.

ഹാളിന്റെ ശില്പവൈചിത്ര്യം ലോകപ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. മുകളിൽ വെള്ളികൊണ്ടും പൊന്നുകൊണ്ടുമുള്ള വിചിത്രവേലകൾ, വിളക്കുമിനുസപ്പെടുത്തിയ മുത്തുകല്ലുകൾകൊണ്ടു പണിചെയ്യപ്പെട്ട സ്തംഭങ്ങളിൽ രത്നങ്ങൾകൊണ്ടു ചമച്ച പക്ഷിമൃഗാദികളുടെ രൂപങ്ങൾ, അങ്ങുമിങ്ങും തൂക്കിയിരിക്കുന്ന വിളക്കുകളിൽ

മേൽ ചെയ്തിരിക്കുന്ന പണികൾ, താഴെ വിരിച്ചിരിക്കുന്ന പാര സീകരത്നകംബളങ്ങൾ, ഇടത്തും വലത്തുമായുള്ള ഉദ്യാനങ്ങളുടെ ആകഷ്ണീയത—എല്ലാംകൊണ്ടും നോക്കിയാൽ ആ ദിവാൺ-ഇ-ആം മറേറതോ ലോകത്തിലുള്ള ഒരു ദിവ്യഗൃഹമാണെന്നു് ആക്കും തോന്നും.

ഈ ഹാളിന്റെ പിറകിലാണു് മന്ത്രിമാക്കും വലിയ മഹാരാജാക്കന്മാക്കും രാജസേവകന്മാക്കും മാത്രം പ്രവേശനമുണ്ടായിരുന്ന ദിവാൺ-ഇ-ഖാസ് സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നതു്. ആ ഹാളിലെ അലങ്കാരങ്ങൾ ദിവാൺ-ഇ-ആമിലെക്കാൾ മെച്ചപ്പെട്ടതായിരുന്നു. ദിവാൺ-ഇ-ഖാസിനെത്തൊട്ടു ഗുസൽഖാനാ എന്നറിയപ്പെട്ടിരുന്ന വേറെ ഒരു മുറിയുണ്ടായിരുന്നു. 'ഗുസൽഖാനാ' എന്നുവെച്ചാൽ കുളിമുറിയെന്നാണു് അർത്ഥമെങ്കിലും അതു സ്നാനകർമ്മത്തിനു് ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന ഒരു സ്ഥലമല്ലായിരുന്നു. എപ്പോഴും ശീതളമായിരിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ആ മുറിയിലുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അങ്ങനെ ഒരു പേരു ലഭിച്ചതാണു്. രഹസ്യമായ രാജ്യകാര്യങ്ങൾ കേൾക്കുന്നതും സ്നേഹിതന്മാരോടൊരുമിച്ചിരുന്നു ചക്രവർത്തി സൈരസല്ലാപം ചെയ്യുന്നതുമെല്ലാം ഈ മുറിയിൽവെച്ചായിരുന്നു. നടുവിൽ എപ്പോഴും സ്വച്ഛജലം പ്രവഹിക്കുന്നതിനുണ്ടായിരുന്ന മാർബിൾ കെട്ടിയ വഴിയിൽ കൃത്രിമമായ ഒരു വെള്ളച്ചാട്ടമുണ്ടാക്കി, അതിനിടയിൽ പലതരത്തിലുള്ള രത്നങ്ങൾ പതിപ്പിച്ചിരുന്നതിനാൽ എല്ലാ സമയത്തും ആ മുറിക്കകത്തു മഴവില്ലിന്റെ നിറങ്ങൾ കളിക്കുന്നതു കാണാമായിരുന്നു. മുറിയുടെ നടുവിലുണ്ടായിരുന്ന ധാരായന്ത്രത്തിൽനിന്നു വീഴുന്ന ജലകണങ്ങൾ ആ മുറിക്കു ഗ്രീഷ്മകാലത്തിലും അസാമാന്യമായ ഒരു ശൈത്യം നല്കിയിരുന്നു.

ഗുസൽഖാനയുടെ അങ്ങേവശം അന്തഃപുരമായിരുന്നതിനാൽ ചക്രവർത്തിക്കും അവരോധപാലകന്മാരായ നപുംസകന്മാക്കും മാത്രമേ അവിടെ പ്രവേശനമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ.

നേരം മധ്യാഹ്നമായതോടുകൂടി കൊട്ടാരത്തിന്റെ വലിയ അങ്കണത്തിൽ പടാതികൾ വന്നുതുടങ്ങി. മധ്യത്തിൽ സാമാന്യം വിസ്താരമുള്ള ഒരു വഴി തെളിച്ചിട്ടു് അവർ രണ്ടു വരിയായി അണിനിരന്നു നിന്നു. രത്നഖചിതമായ കോപ്പുകളണിഞ്ഞ ഒമ്പതു ഗജേന്ദ്രന്മാരും അവരിൽ ഓരോന്നിനെയും തുടർന്നു പതിപ്പത്തു പൊന്നുമാത്രമണിഞ്ഞ മറ്റാനകളും മന്ദഗതിയായി വലിയ ഗോപുരത്തിലൂടെ പ്രവേശിച്ചു് അങ്കണത്തിന്റെ ഒരുവശത്തുള്ള ഭിത്തിയോടു ചേർന്നു നിരന്നുനിന്നു കാണായി. അകമ്പടി സേവിച്ചു വന്ന തൊണ്ണൂറു് ആനകൾ ചക്രവർത്തിയുടെ സിംഹാസനത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി വന്ദിച്ചശേഷം വന്നവഴി തിരികേ പോയി കോട്ടയ്ക്കു പുറത്തു് അണിനിരന്നു നിന്നു. വലിപ്പം കൂടിയവയും ചക്രവർത്തി എഴുന്നെള്ളാറുള്ളവയുമായ മറ്റേ ഒമ്പതു കൊമ്പനാനകളും ഉത്സവത്തിനെന്നപോലെ ഗൗരവഭാവത്തിൽ പട്ടാളവരിയുടെ പിറകിൽ പ്രൌഢിയോടെ നിലകൊണ്ടു. അതിനുശേഷം അങ്കണത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതു വിശേഷവിധത്തിൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട ഒമ്പതു കുതിരകളായിരുന്നു. ആനകൾ നിന്നിടത്തെ അഭിമുഖീകരിച്ചു് അവയും നിലകൊണ്ടു.

ഈ ചട്ടവട്ടങ്ങൾക്കു മേൽനോട്ടത്തിനായി, കൊട്ടാരം ചൌക്കിയുടെ ദരോഗ എന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥൻ പൊന്നു്, വെള്ളി, ഇരുമ്പു് ഇവകൊണ്ടുള്ള ദണ്ഡുകൾ വഹിച്ചു് അനുചരന്മാരോടുകൂടി അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ദണ്ഡധാരികളുടെ വേഷം മഹാപ്രഭുക്കന്മാരുടേതിനെയും അതിശയിക്കുന്നതായിരുന്നു. നീരാളംകൊണ്ടുള്ള അംഗക്കാവും അരയിൽ പൊന്നുകൊണ്ടുള്ള ബെൽട്ടും തലയിൽ ധാരാളം കസവുവെച്ച ഉഷ്ണീഷവും വഹിച്ചിരുന്ന ഇവരാണു് രാജാധികാരം കൊട്ടാരത്തിൽ നടത്തിയിരുന്ന ഹരിക്കാരന്മാർ. സപ്തദണ്ഡങ്ങൾ ധരിച്ചിരുന്നവർ, ചക്രവർത്തിയുടെയോ രാജകുമാരന്മാരുടെയോ മാത്രം കല്പനകൾ നടത്തിയിരുന്നു. വെള്ളിവടിക്കാർ മന്ത്രിമാരുടെയും ഇരുമ്പുവടിക്കാർ മറ്റു

ള്ള മാൻസബ്ദാരന്മാരായ കൊട്ടാരമുദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെയും ആജ്ഞകൾ സ്വീകരിച്ചു നിവ്വഹിക്കാൻ മുമ്പതലപ്പെട്ടവരായിരുന്നു. കൊട്ടാരത്തിലെ ചിട്ടകൾക്കു തെറ്റുവരാതെ നിവ്വഹിക്കേണ്ടതു് ഈ ദണ്ഡധാരികളുടെ പ്രത്യേകം മുമ്പതലയായിരുന്നതിനാൽ ഇങ്ങനെയുള്ള അവസരങ്ങളിൽ അവരുടെ അധികാരം ചില്ലറയൊന്നുമല്ലായിരുന്നു.

ഏകദേശം രണ്ടുമണിയോടുകൂടി പ്രഭുക്കന്മാർ വന്നുതുടങ്ങി. അവരവരുടെ സ്ഥാനവലിപ്പമനുസരിച്ചുള്ള വസ്ത്രങ്ങളോടും ഹാരകേയൂരമകുടാദ്യാഭരണങ്ങളോടുംകൂടിയാണു് അവർ വന്നുതുടങ്ങിയതു്. ദാനേൽഷാ തന്റെ സ്ഥിതിക്കുചേന്ന പരിവാരത്തോടും ചില പ്രധാനോദ്യോഗസ്ഥന്മാരോടുംകൂടി നേരത്തേ വന്നു. അദ്ദേഹത്തെ തുടന്നു ബുൻദിയിലെ ഭോജസിംഹനും ചില അകമ്പടിയുദ്യോഗസ്ഥന്മാരോടുകൂടി രാജഗൃഹത്തിന്റെ അങ്കണത്തിലെത്തി. തുർക്കോമൻപ്രഭുക്കൾ ഒന്നൊഴിയാതെ ഹാജരായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ചക്രവത്തിയുടെ ധാത്രീപുത്രനായ അസീസ്കോക്കാ, ഖാനേഖാനാൻ, രാജാ കിഷൻദാസു് മുതലായവർ ക്രമേണ വന്നുചേന്നു. ചക്രവത്തിയെഴുന്നെള്ളുന്നതിനു സമയമായി എന്നു് അകത്തുനിന്നു് അറിവു കിട്ടിയപ്പോൾ, ദിവാൺ-ഈ-ആമിലേയ്ക്കുള്ള വാതിൽ ദണ്ഡധാരികളുടെ നായകൻ തുറന്നു. പ്രവേശനാധികാരമുണ്ടായിരുന്ന പ്രഭുക്കന്മാർ ഓരോരുത്തരായി അകത്തു കടന്നു താന്താങ്ങൾക്കുള്ള സ്ഥാനത്തു നില്പായി. സിംഹാസനത്തോടു സമീപമായി വലതുവശത്തു ദാനേൽഷാ സ്ഥാനം പിടിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെത്തൊട്ടാണു് ഖാനേഖാനാൻ നിന്നതു്. ഉദ്ദേശം ഒരുനൂറോളം പ്രഭുക്കന്മാർ അന്നു ദിവാൺ-ഈ-ആമിൽ ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു.

ഏകദേശം മൂന്നുമണിയായപ്പോൾ ദണ്ഡധാരികളിൽ പ്രമാണി പ്രവേശിച്ചു. ബാദുഷാ സലാമത്തു്, ജഹാൻ പനാഹു്, കിബ്ലായി ജഹനാൻ, ഗരീബ് നവാസു്, ഹസാർസാൽ ഉമർ

എന്നു ഘോഷിച്ചുതുടങ്ങിയതും പിറകിൽനിന്നുള്ള വഴിയിലൂടെ അങ്കബർചക്രവത്തി സിംഹാസനവേദിയിൽ പ്രവേശിച്ചതും ഒരുമിച്ചായിരുന്നു. വെഞ്ചാമരം വീശുന്ന രണ്ടുദ്യോഗസ്ഥന്മാർമാത്രമേ ആ രത്നവേദിയിൽ അദ്ദേഹത്തോടൊപ്പം പ്രവേശിച്ചിരുന്നുള്ളു.

ചക്രവത്തി പ്രത്യക്ഷനായ ഉടനെ ദർബാറികൾ എല്ലാവരും മുഖത്തു നോക്കാതെ മുന്നു പ്രാവശ്യം താഴ്ന്നു തല കുനിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദുർഷ്പ്രഭാവംനിമിത്തം തല പൊക്കുവാൻ വയ്യാത്തവിധത്തിൽ കീഴോട്ടു നോക്കി നിന്നു. അങ്കബർചക്രവത്തി അതിമൃദുലമായ ഡാക്കാമസ്‌ലിൻകൊണ്ടു് ഒരു അംഗക്കുപ്പായവും പജാമയുമാണു് ധരിച്ചിരുന്നതു്. ആഭരണമായി കഴുത്തിൽ ഒരു മുത്തുമാലമാത്രം ധരിച്ചിരുന്നു. നിത്യവും ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടായിരുന്ന തലപ്പാവുമാത്രമാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിരസ്സിനെ ആച്ഛാദനംചെയ്തിരുന്നതു്. ആ തലപ്പാവിന്മേൽ അത്യുജ്ജ്വലമായി തിളങ്ങുന്ന ഒരു വൈരക്കല്ല ഘടിപ്പിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും, ആകപ്പാടെ ആ പ്രൗഢക്കന്മാരുടെ ഇടയിൽ അദ്ദേഹം നിരാഡംബരതകൊണ്ടുള്ള ഗൌരവത്തോടെയാണു് ശോഭിച്ചതു്.

ആസനത്തിൽ ഉപവിഷ്ടനായശേഷം അദ്ദേഹം നാട്ടുകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ഓരോന്നു സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി: "എന്താണു് ഖാനേഖാനാൻ, ദെക്കാണിൽനിന്നുള്ള വർത്തമാനങ്ങൾ?"

"ജഹാൻപനാഹ്, തിരുമനസ്സിൽനിന്നുതന്നെ നേരിട്ടിടപെട്ടു് ആരംഭിച്ച കാര്യങ്ങൾ ശുഭമായി എങ്ങനെ പര്യവസാനിക്കാതിരിക്കും? കാൺദേശരാജ്യം മുഴുവൻ കീഴടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സാമ്പത്തികമായ അവിടത്തെ പ്രതാപാഗ്നിയിൽ കാൺദേശരാജാവിന്റെ സൈന്യം നിർദ്ദോഷം നശിച്ചു."

"ആ സംഗതി നാം ദൂതന്മാർമുഖാന്തരം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇന്നുമുതൽ ആ രാജ്യം നമ്മുടെ പുത്രനായ ദാന്യേലി

ന്റെ പേരിനെ വഹിക്കട്ടെ. 'കാൻദേശ്' എന്ന പേരു മാറ്റി അതിനെ 'ദാൻദേശ്' എന്നു നാം നാമകരണംചെയ്തിരിക്കുന്നു."

ഈ കല്പന ചക്രവർത്തിക്കു ദാന്യേലിനോടുള്ള പക്ഷപാതത്തിനു പ്രത്യക്ഷമായ തെളിവാണെന്നു വ്യാഖ്യാനിച്ച് ആ രാജകുമാരന്റെ കക്ഷിക്കാർ സന്തോഷിച്ചു. അക്ബർ വീണ്ടും ചോദിച്ചു: "അല്ലഹാബാദിൽനിന്നു വാർത്തയെന്തെല്ലാം? നമ്മുടെ സീമന്തപുത്രൻ സലിം ഇപ്പോൾ എന്തിനൊക്കെയാണ് പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്?"

ഇതിനു ദാന്യേലാണ് മറുപടി പറഞ്ഞത്: "ജ്യേഷ്ഠൻ വലിയ ഒരു സൈന്യവുമായി ആഗ്രായിലേയ്ക്കുതന്നെ പുറപ്പെടുന്നുവെന്നാണ് കേട്ടത്."

"അങ്ങനെയോ? വേഗത്തിൽ കീഴടങ്ങുന്ന സ്വഭാവമല്ല നമ്മുടെ വംശത്തിനുള്ളത്."

അല്പനേരം ഇങ്ങനെ നാട്ടുകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ഓരോരുത്തരോടും സംഭാഷണംചെയ്തശേഷം ദർബാർ-ഇ-ആം അവസാനിച്ചു. അക്ബർ ദാന്യേലിനെയും ഖാനേഖാനാനെയും ആംഗ്യംകൊണ്ടടുത്തു വരുത്തി. താൻ പ്രധാനമായ പല കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ആലോചിക്കാൻ തീച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കകൊണ്ട് ദർബാർ-ഇ-ഖാസിൽ പതിവുള്ള പ്രഭുക്കന്മാർ എല്ലാവരും ആവശ്യമില്ലെന്നും ആരൊക്കെയാണ് വരേണ്ടതെന്നും കല്പിച്ചു. അങ്ങനെ ക്ഷണിക്കപ്പെട്ട പ്രഭുക്കന്മാരാൽ മാത്രം അനുയാതനായി ചക്രവർത്തി ദിവാൻ-ഇ-ഖാസിൽ പ്രവേശിച്ചു. സിംഹാസനസ്ഥനായശേഷം വലുതായ ഗൌരവഭാവത്തിൽ ഖാനേഖാനാനോടായി ചോദിച്ചു: "രാജാ പൃഥ്വീസിംഹൻ എവിടെ?"

"തിരുവുള്ളം കാത്തു പുറത്തു നില്ക്കുന്നു."

"പ്രവേശിപ്പിക്കുക."

പീതൽ ഉചിതമായ വേഷാഡംബരത്തോടുകൂടി പ്രവേശിച്ചു ചക്രവർത്തിയെ വണങ്ങി തനിക്കു പതിവുള്ള സ്ഥാനത്തു നി

ന്നു. ചക്രവത്തി പറഞ്ഞു: "ദാന്യേൽ, പൃഥ്വീസിംഹന്റെ പേരിൽ പല കുറ്റങ്ങളും ആരോപിച്ചു നീ നമുക്കു് എഴുതിയയച്ചുവല്ലോ. അവയെപ്പറ്റി അന്വേഷിച്ചു തീർച്ചചെയ്യേണ്ട സമയമായിരിക്കുന്നു. ജലാലുദ്ദീൻ അക്ബർ രാജ്യം ഭരിക്കുമ്പോൾ നിരപരാധികൾ ദണ്ഡിക്കപ്പെട്ട എന്നു വരാൻ പാടുള്ളതല്ല. അപരാധികൾ കുറ്റമനുഭവിക്കാതെ പോവുന്നതും നമ്മുടെ രാജധർമ്മത്തിനു വിപരീതമാണു്. നീ ആരോപിച്ചിട്ടുള്ള കുറ്റങ്ങൾ ഓരോന്നായി പറയുക. അതിനു പൃഥ്വീസിംഹനു പറവാനുള്ള മറുപടി കേട്ടശേഷം ഞാൻതന്നെ കാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്താനാണു് നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്."

"വന്ദ്യനായ പിതാവേ, അവിടുത്തെ കല്പനയനുസരിച്ചു് എന്റെ അറിവിൽപ്പെട്ട സംഗതികൾ ഞാൻ പറയാം. പൃഥ്വീസിംഹരാജാവിനോടു യാതൊരു ദ്വേഷവും വെച്ചുകൊണ്ടു പറയുന്നതല്ല. അവിടുത്തെ തിരുമുഖത്തിൽനിന്നു പരേതനായ നാസിർഖാണിനെയും എന്നെയും അദ്ദേഹത്തെയും കൂടിയാണല്ലോ രാജധാനിയുടെ ഭരണം കല്പിച്ചു് ഏല്പിച്ചതു്. അക്കാലത്തു പൃഥ്വീസിംഹൻ ആശ്രിതരക്ഷകനും ചക്രവത്തിയുമായ അവിടുത്തോടു ചെയ്ത ദ്രോഹങ്ങളെപ്പറ്റി അറിയിക്കേണ്ടതു് എന്റെ കടമയാണു്. ഒന്നാമതായി ഞാൻ അയാളിൽ ആരോപിക്കുന്ന കുറ്റം വന്ദ്യനായ ഷെയിക് മുബാറക്കിനെ വിഷം കൊടുത്തു കൊല്ലിച്ചു എന്നാണു്."

"ഇതിനു നിനക്കുള്ള തെളിവെന്തു്?"

"ശരിയായ തെളിവൊന്നും എന്റെ കൈയിൽ കിട്ടിയില്ല; എന്നാൽ നാസിർഖാണിന്റെ കയ്യിൽ കിട്ടിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു; അതറിഞ്ഞാണു് അയാൾ നാസിർഖാണിനെയും വധിപ്പിച്ചതു്."

"അപ്പോൾ ഷൈക്ജിയെ വിഷം കൊടുത്താണു് കൊന്നതെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നതിനു തക്ക തെളിവൊന്നും നിന്റെ പക്കലില്ല."

"അങ്ങനെയാണു് സംഭവിച്ചതെന്നതേ ജനങ്ങൾ പരക്കെ വിശ്വസിക്കുന്നതു്."

അങ്ബർ യാതൊരു കോപഭാവവും നടിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം ചെറുതായ ഒരു മന്ദസ്മിതത്തോടെ ദാന്യേലിനെ നോക്കി പറഞ്ഞു: "ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി പൃഥ്വിസിംഹനോടു ചോദിക്കേണ്ട ആവശ്യമേ ഇല്ല. ഷെയിക്കിനെ ചികിത്സിച്ച വൈദ്യന്മാരെയും അദ്ദേഹത്തെ ശുശ്രൂഷിച്ച ആളുകളെയും നാംതന്നെ കണ്ടു സംസാരിച്ചിരിക്കുന്നു. വഞ്ചനായ നമ്മുടെ ഗുരു മനുഷ്യസഹജമായ സുഖക്കേടുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് മരിച്ചതെന്നു തീർച്ചതന്നെ."

ദാന്യേൽ സപ്രയം അക്ഷമയോടെ പറഞ്ഞു: "ജഹാൻപനാഹ്, എന്നാൽ നാസിർഖാണും മരിച്ചതു് അപ്രകാരമായിരിക്കും."

"നമ്മുടെ ബഹുമാനപ്പെട്ട ശത്രുവിനെ വധിപ്പിച്ചതു പൃഥ്വിസിംഹനാണെന്നുള്ളതിലേയ്ക്കു നിനക്കെന്തു തെളിവുണ്ടു്?"

ഒന്നാമതായി അവർതമ്മിലുള്ള ബദ്ധവൈരം. രണ്ടാമതു് അധികാരത്തിൽ അവർ കാണിച്ചിരുന്ന മത്സരം. കൂടാതെ, പട്ടണത്തിലുള്ള തുർക്കോമൻജനങ്ങൾക്കെല്ലാം അങ്ങനെയാണു് വിശ്വാസം."

"ശരി മകനേ, നീ അങ്ങനെ വിശ്വസിച്ചതിൽ നാം ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നില്ല. എന്നാൽ ഇതിനെപ്പറ്റിയും നാം അന്വേഷിച്ചിരിക്കുന്നു."

പിന്നെ ഖാനേഖാനോടായി കല്പിച്ചു: "സേട്ട കല്യാണമല്ലിനെ വിളിപ്പിക്കുക."

ഉത്തരനിമിഷത്തിൽ സേട്ടജി ഹാജരാക്കപ്പെട്ടു. ചക്രവർത്തി ചോദിച്ചു: "സേട്ടേ, നിങ്ങൾക്കു് എന്റെ ശത്രുവായ നാസിർഖാണിന്റെ മരണത്തെപ്പറ്റി ചില സംഗതികൾ കാര്യവശാൽ മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടെന്നു നാമറിയുന്നു. അതു വഴിപോലെ പറയുക."

കല്യാണമൽ വീണ്ടും തലകുനിച്ചു വന്ദനം ചെയ്തശേഷം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: ''സാവ്വഭൌമനായ ചക്രവത്തിൻ, അവിട്ടത്തെ കൃപകൊണ്ടു് ഈ ദാസൻ സിംഹാസനത്തിന്റെ മുൻപിൽ നിന്നു പറയുന്ന വാക്കുകൾ പൊറുക്കണം. നാസിർഖാൺസാഹേബ്വിനെ കൊന്നയാൾ എന്റെ കൈവശത്തിൽ പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. കല്പനയുണ്ടെങ്കിൽ ഇവിടെ ഹാജരാക്കുകയും ചെയ്യാം. അയാൾ സ്വന്തമായ ഒരു പകവീട്ടുന്നതിനായി, ആ ഉന്നതനായ അമീറിനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥാനവും സ്ഥിതിയുമറിയാതെ വധിച്ചു എന്നാണു് എനിക്കറിവു്.''

''ആകട്ടെ, ആളെ കാണാം. എന്നാൽ നിങ്ങൾക്കു് അറിയാവുന്നതു മുഴുവൻ പറയുക.''

''രക്ഷയ്ക്കും ശിക്ഷയ്ക്കും അധികാരമുള്ള തിരുമനസ്സിലെ അനിഷേധ്യമായ കല്പന അനുസരിക്കുവാൻ ജീവനിൽ ആഗ്രഹമുള്ള ആർ മടിക്കും? അവിട്ടത്തെ തിരുവുള്ളമുണ്ടായി, മരിച്ചുപോയ ആളുകളുടെ ദോഷം പറയിക്കാതിരിക്കണമെന്നു് ഈ ദാസദാസൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു.''

''മരിച്ചുപോയ ആളുകളുടെ ദോഷം കേൾക്കുന്നതിനല്ല നാം ചോദിക്കുന്നതു്. ജീവിച്ചിരിക്കുന്നവരുടെ പേരിൽ ധർമ്മം നടത്തുന്നതിനാണു്. അതുകൊണ്ടു് എന്തുതന്നെയായാലും മടിക്കൂടാതെ പറക.''

''ഞാൻ അറിയുന്നതു് ഇപ്രകാരമാണു്: നാസിർഖാൺസാഹേബ്വു് ലാഹോറിൽനിന്നു കഴിഞ്ഞ ആണ്ടിൽ വരുംവഴി സർഹിന്ദിനു സമീപം ബാറൂർ എന്ന സ്ഥലത്തു ചോരഭീതികൊണ്ടു് ഒരു ക്ഷത്രിയപ്രഭുവിന്റെ വീട്ടിൽ കയറി ആഥിത്യം സ്വീകരിച്ചു. പിറേന്നു രാവിലെ അവിടെനിന്നു പോന്നപ്പോൾ തന്റെ ആതിഥേയന്റെ ഭാര്യയെ അപഹരിച്ചു കൊണ്ടുപോന്നുകളഞ്ഞു. ഗജരാജു് എന്നു പേരായ ആ ക്ഷത്രിയൻ സർഹിന്ദിലെ ഗവണ്മെന്റോടു സങ്കടമറിയിച്ചപ്പോൾ കുറക്കാരനാരെന്നു മനസ്സിലാക്കി

യ ആ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ സങ്കടക്കാരനെ പിടിച്ച ജയിലിലിട്ട് അ യാളുടെ വസ്തുക്കൾ കണ്ടുകെട്ടി. ഇങ്ങനെ തന്റെ കുടുംബിനി യും സ്വത്തുക്കളും ഒന്നായി നഷ്ടപ്പെട്ട ആ സാധു തന്റെ ഭാര്യയെ അപഹരിച്ച പ്രഭുവിന്റെ നേരെ പ്രതികാരം പ്രതി ജ്ഞചെയ്തുകൊണ്ട് രാജധാനിയിലെത്തി. പലനാൾ ശ്രമിച്ചിട്ടും കണ്ടുകിട്ടിയില്ല. എന്നാൽ ഒരു രാത്രി ദില്ലസന്തുതെരുവിൽ നി ല്ലുമ്പോൾ, ആ സ്ത്രീചോരൻ ഹീരാജാൻ എന്ന വേശ്യയുടെ ഗൃ ഹത്തിൽനിന്നു് ഇറങ്ങിവരുന്നതു കണ്ടു. രാജപാത വിട്ടു വെളി ച്ചമില്ലാതെയുള്ള ഒരു സ്ഥലത്തെത്തിയപ്പോൾ അയാൾ തന്റെ പകവീട്ടി എന്നാണു് ഞാൻ അറിയുന്നതു്.''

അക്ബറുടെ മുഖത്തു കോപം ജ്വലിച്ചു: ''എഹു്, നാം രാജ്യം ഭരിക്കുമ്പോൾ, നമ്മുടെ പ്രഭുക്കന്മാരും ഒമ്രാക്കളും ഇങ്ങനെ സാധുക്കളുടെ നേരെ പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു് ഒരുമ്പെടുന്നുവോ? നാ സിർഖാൺ ചെയ്തതു്, സലീമായിരുന്നുവെങ്കിൽപ്പോലും നാം അവനെ ഘോരമായി ശിക്ഷിക്കുമായിരുന്നു. നാസിർഖാൺ ന മ്മുടെ ശത്രുവായിരുന്നു; ധീരനായ ഒരു യോദ്ധാവായിരുന്നു; സമർത്ഥനായ ഒരുദ്യോഗസ്ഥനായിരുന്നു. എങ്കിലും അയാൾ ഈ പറഞ്ഞപോലുള്ള അക്രമം ചെയ്തുവെങ്കിൽ, അയാൾക്കു കിട്ടിയ ശിക്ഷയിൽ ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നില്ല. കല്യാണമൽ, ഈ പറ ഞ്ഞതെല്ലാം വാസ്തവമാണെന്നുള്ളതിനു വേണ്ട തെളിവുകളു ണ്ടോ?''

''കല്പിക്കുന്നപക്ഷം നാസിർഖാൺസാഹബ്ബു് അപഹരി ച്ച സ്ത്രീയെയും അവളുടെ ഭർത്താവിനെയും ഇവിടെ ഹാജരാക്കാം.''

ചക്രവർത്തി അല്പം ആലോചിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: ''വേണമെ ന്നില്ല, ആ സ്ത്രീയുടെ ഭർത്താവിന്റെ വസ്തുക്കൾ തിരികെ കൊടു ക്കുന്നതിനു് ഉടൻതന്നെ കല്പനപോകട്ടെ. നഷ്ടപരിഹാരത്തി നായി അയാൾക്കു പതിനായിരം രൂപായും കൊടുക്കട്ടെ.''

''വെറുതേ അല്ല, അക്ബർചക്രവർത്തി അമാനുഷനെന്നു് ആളുകൾ കൊണ്ടാടുന്നതു്.''

കല്യാണമൽ തൊഴുതു വിടവാങ്ങി. അക്ബർ ദാനേ്യൽ ഷായോടു ചോദിച്ചു: ''ദാനേ്യൽ, ഇനിയും എന്താണു് പറവാനുള്ളതു്?''

''ഇനിയും, അറിയിക്കുന്നതു ഞാൻ എന്റെ കണ്ണുകൊണ്ടു തന്നെ കണ്ടതാണു്. അതു പൃഥ്വീസിംഹനും നിഷേധിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. കല്പനയ്ക്കു വിപരീതമായി രാജദ്രോഹികളോടു ചേന്നു ദുരാലോചനകൾ നടത്തി; രാജദ്രോഹികൾ കൈയിൽ പ്പെട്ടിട്ടും വിട്ടുകളഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന കുഴപ്പമെല്ലാം ഇയ യാളുടെ ദുഷ്പ്രേരണകൊണ്ടും രാജദ്രോഹബുദ്ധികൊണ്ടുമാണു് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്.''

''രാജദ്രോഹി എന്നു പറഞ്ഞതാരെപ്പറ്റി?''

''ചക്രവത്തിക്കു വിപരീതമായി പ്രവത്തിക്കുന്നവർ ആരായാലും രാജദ്രോഹികൾതന്നെ. ജ്യേഷ്ഠൻ സലിം ആഗ്രായെ എതിക്കാൻ പടയോടുകൂടി വന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹവുമായി സ്വന്തം ഗൃഹത്തിൽ കൂടിയാലോചനകൾ നടത്തിയില്ലേ എന്നു പൃഥ്വീസിംഹൻതന്നെ പറയട്ടെ. അതിനു വിപരീതം പറയുന്നതിനായി അവിടെ ചെന്ന എന്നെ അവർ രണ്ടുപേരുംകൂടി എന്താണു് ചെയ്തതെന്നു അയാൾ പറയട്ടെ.''

''പൃഥ്വീസിംഹാ, ഈ പറഞ്ഞതുള്ളതാണോ?''

ഇതുവരെ യാതൊന്നും പറയാതെ, അവിടെ നടന്ന കാര്യങ്ങൾക്കെല്ലാം ഒരു മിണ്ടാസ്സാക്ഷിയായിരുന്ന പീതൽ ശങ്കകൂടാതെ പറഞ്ഞു: ''ദയാലുവും ആശ്രിതരക്ഷകനുമായ പ്രഭോ, അവിടുത്തെ ദാസനായ ഇവൻ വിനയത്തോടെ അറിയിക്കുന്നതു കേൾക്കണം. രാജകുമാരൻ പറഞ്ഞതുള്ളതാണു്. നഗരനിരോധനം ആരംഭിക്കുന്നതിനു മുൻപു സലിംഷാതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എന്റെ ഗൃഹത്തിൽ എഴുന്നെള്ളി. നഗരം അദ്ദേഹത്തിനു കീഴടങ്ങിക്കൊടുക്കേണമെന്നു് എന്നോടാവശ്യപ്പെട്ടു. അതു സാധിക്കുന്നതല്ലെന്നും ചക്രവത്തിയുടെ തിരുവടിയാളമുള്ള കല്പന കൊ

ണ്ടുവന്നാലല്ലാതെ എന്റെ അധികാരം ജീവനുള്ളപ്പോൾ കീഴ്ട
ങ്ങിക്കൊടുക്കയില്ലെന്നും ഞാൻ പറഞ്ഞു. 'സൈന്യവുമായി എ
ത്തിച്ചാലോ' എന്നദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. അങ്ങോട്ടും എതിർക്കു
ന്നതിനു മടിക്കയില്ലെന്നു ഞാൻ ഉത്തരവു കൊടുത്തു. അപ്പോ
ഴാണു് ദാനേൽഷാ രാജകുമാരൻ എത്തി, ജ്യേഷ്ഠനെ വിട്ടയയ്ക്കു
തെന്നും ബന്ധനത്തിലാക്കണമെന്നും എന്നോടാവശ്യപ്പെട്ടതു്.
തിരുമനസ്സിൽനിന്നു് ആ അധികാരം എന്നെ ഏല്പിച്ചിട്ടില്ലെ
ന്നും രാജധാനി രക്ഷിക്കണമെന്നല്ലാതെ മറ്റുള്ളവരോടു് എതി
ർക്കേണ്ട ചുമതലയില്ലെന്നും ഞാൻ ഉത്തരം പറഞ്ഞപ്പോൾ കുമാ
രൻ കോപാവേശംകൊണ്ടു് എന്നെ അധിക്ഷേപിക്കുന്നതിനു തു
ടങ്ങി. അതു കേട്ടപ്പോൾ സലിംഷാ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന കു
തിരച്ചാട്ടകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ മുഖത്തിനു വിലങ്ങെ അടിച്ചു
എന്നുള്ളതു വാസ്തവമാണു്. കുമാരൻ കുട്ടിയെപ്പോലെ നിലവി
ളിച്ചു മുട്ടുകുത്തി ക്ഷമായാചനംചെയ്തെന്നുള്ളതും ശരിയാണു്."

"എന്നിട്ടോ? അടി കൊണ്ടു ദാനേൽഷാ മിണ്ടാതിരുന്നു
വോ?"

"അറിയിക്കുവാൻ മടിയുണ്ടു്. വേദനകൊണ്ടു കാലുപിടി
ച്ചു കരഞ്ഞ കുമാരനെ നോക്കി സലിംഷാ എന്നോടായി ഇത്രമാ
ത്രം പറഞ്ഞു: ഭാരതചക്രവർത്തിയാവാൻ ഇവൻ യോഗ്യൻതന്നെ.
ഇതു് അച്ഛനോടണയ്ക്കുവാൻ മറന്നുപോകരുതു്?"

സ്വതസ്സിദ്ധമായ ഗൌരവഭാവംകൊണ്ടു ചക്രവർത്തി ചിരി
അടക്കിയെന്നേയുള്ളൂ. സലിം ആലോചിച്ചിരുന്നതുപോലെ ആ
ശരം ലക്ഷ്യത്തിൽത്തന്നെ ചെന്നു കൊണ്ടു. ദാനേലിനെ ഭീരു
ത്വം ബാധിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു് അക്ബറിനു മുൻപുതന്നെ ശങ്കയു
ണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും തൈമൂർവംശജനായ ഒരാൾക്കു് ഇത്രമാ
ത്രം പൌരുഷക്കുറവു വരുമെന്നു് അദ്ദേഹം സ്വപ്നത്തിൽപ്പോലും
വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. എന്തെല്ലാം കുറവുണ്ടായാലും സലിംഷാ
യ്ക്കു ധൈര്യവും കാര്യപ്രാപ്തിയും ആരേയും കൂസാത്ത ബുദ്ധിയും

ടൈമൂർവംശത്തിന്റെ പാരമ്പര്യാവകാശമായി കിട്ടിയിട്ടുണ്ടായിരുന്ന എന്നും അങ്ക്വർ അറിഞ്ഞിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു ദാനേയലിനോടുള്ള തന്റെ പക്ഷപാതത്തെ അപഹസിക്കയാണു് ആ വിശ്വാസം ചെയ്തതെന്നു ചക്രവത്തി മനസ്സിലാക്കി. അങ്ക്വർ ചോദിച്ചു: "ദാനേയൽ, ഈ പറഞ്ഞതു വാസ്തവമാണോ?"

ദാനേയൽ നാണംകൊണ്ടു മുഖം കുനിച്ചു.

ഒരു നിമിഷനേരം മിണ്ടാതിരുന്നിട്ടു് അങ്ക്വർ പറഞ്ഞു: "നീ രാജധാനിയിൽ താമസിച്ചു സുകുമാരപ്രകൃതിയായിപ്പോയി. അതു രാജാക്കന്മാർക്കു ചേർന്നതല്ല. പോർക്കളത്തിലാണു് നമ്മുടെ പുത്രന്മാർ താമസിക്കേണ്ടതു്. ദെക്കാണിലെ സൈന്യത്തിന്റെ ഒരുപനായകനായി നിന്നെ നിയമിച്ചിരിക്കുന്നു. പുറപ്പെടുവാൻ താമസമുണ്ടാകരുതു്."

ഈ ആജ്ഞ ഒരു ബഹിഷ്കരണമാണെന്നു് എല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ചക്രവത്തി ഇത്ര കഠിനമായ ഒരു കല്പന പുറപ്പെടുവിച്ചതിനെക്കുറിച്ചു സദസ്യർ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങുംമുമ്പേ അദ്ദേഹം പീതലിനോടായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "മഹാനുഭാവനായ സ്നേഹിതാ, ഈ വ്യാജങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു നാം നിങ്ങളെ ഇത്രകാലം അസ്വതന്ത്രനായി പാപ്പിച്ചു എന്നു കുണ്ഠിതമുണ്ടാവേണ്ട. നിങ്ങളുടെ മേൽ ഇവർ ആരോപിച്ച കുറ്റങ്ങൾ ഞാൻ ഒരു കാലത്തും വിശ്വസിച്ചില്ലെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. എങ്കിലും നിങ്ങൾ സൽകീർത്തിയാണു് ജീവിതത്തെക്കാൾ വലുതായി ഗണിക്കുന്നതെന്നു നാം മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു്, ഈ കാര്യങ്ങൾ പൂർണ്ണമായി, സാമ്രാജ്യത്തിലെ സകല ആളുകൾക്കും നിസ്സംശയമായിത്തോന്നത്തക്ക വിധത്തിൽ തെളിയിക്കേണ്ടതു നമുക്കുള്ള കടമയാണെന്നു വിചാരിച്ചാണു് അങ്ങനെ ചെയ്തതു്. ഈ സംഗതികളൊന്നും നാം വിശ്വസിക്കുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞു് ആദ്യംതന്നെ തള്ളിക്കളവാൻ സാധിക്കുന്നതായിരുന്നു. എന്നാൽ പ്രബലന്മാർ പരത്തുന്ന ദുഷ്പവാദം അതുകൊണ്ടു നശിക്കുമായിരു

ന്നില്ല. ഇന്നേവരെ അകളങ്കിതമായ നിങ്ങളുടെ കീർത്തിക്കു് അ
തൊരു മാലിന്യവുമായിത്തീർന്നേനെ. നാം നിങ്ങളിൽ വളരെ
സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്നു. സ്ഥാനോചിതമായ ഖില്ലത്തുകളും ന
മ്മുടെ സ്വന്തം തോഷാഖാനായിൽനിന്നു നാം ധരിക്കാറുള്ള
വൈരമാലയും നമ്മുടെ പ്രീതിയുടെ ലക്ഷണമായി നിങ്ങൾക്കു ത
ന്നിരിക്കുന്നു.''

പീതൽ ചക്രവത്തിയെ പലവുരു തൊഴുതശേഷം ഇങ്ങനെ
പറഞ്ഞു: ''ആശ്രിതവത്സലനായ ചക്രവത്തിൻ, അവിടുത്തെ
നീതിനിഷ്ഠയും ധർമ്മതൽപരതയും ലോകവിശ്രുതമാണല്ലോ. ഇ
പ്പോൾ എനിക്കു് അനുഭവപ്പെട്ട ഉദാരബുദ്ധിക്കു ഞാൻ എന്നേ
യ്ക്കും അവിടുത്തോടും അവിടുത്തെ സിംഹാസനത്തോടും കടപ്പെ
ട്ടിരിക്കുന്നു. അവിടുത്തെ ആജ്ഞകൾ ദൈവകല്പനകൾപോലെ
വിചാരിച്ചതു് ഇവൻ നടത്തിയിട്ടുള്ളതു്. അതിൽ വല്ല വീഴ്ച
യും വന്നുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അവിടുത്തെ ക്ഷമാശീലം എന്നെ ര
ക്ഷിക്കുമെന്നു് എനിക്കറിയാം.''

ഒരു ചോബ്ദാർ പ്രവേശിച്ചു. സലിംഷായുടെ എഴുത്തും
കൊണ്ടു് ഒരു ദൂതൻ വന്നു നില്ക്കുന്നുവെന്നറിയിച്ചു. ആ ദൂതനെ
ക്കണ്ടു സംഗതികൾ അറിഞ്ഞുവരുന്നതിനും എഴുത്തു വാങ്ങി നോ
ക്കുന്നതിനും ഖാനേഖാനാൻ ആജ്ഞാപിതനായി. ചക്രവത്തി
പറഞ്ഞു: ''സാഹസികനായ നമ്മുടെ പുത്രൻ ഇപ്പോൾ എന്താ
ണാവോ ചെയ്യാൻ ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നതു്? അവനു രാജഗുണ
ങ്ങൾ വേണ്ടതുപോലെ ഉണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. ഭാരതസാമ്രാ
ജ്യം ഭരിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതിനുള്ള നയനൈപുണ്യവും ധൈര്യ
വുമെല്ലാം അവനുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. സാഹസികനും തി
ക്കുണ്ടുണ്ടാക്കുന്നവനുമായല്ലോ എന്നു ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു.''

ഭോജസിംഹനാണു് മറുപടി പറഞ്ഞതു്: ''അവിടുന്നു് അ
രുളിച്ചെയ്തതു ശരിയാണു്. ഈ ദോഷങ്ങളില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ
സലിംഷാ രണ്ടാമത്തെ അക്ബർതന്നെയാകുമായിരുന്നു. എന്നാൽ

ഇവൻ അറിയിക്കുന്നതു്, സലിംഷായെ താരതമ്യപ്പെടുത്തിനോക്കേണ്ടതു മറുള്ളവരോടാണു്. ദൈവികശക്തി വിളയാടുന്ന അമാനുഷനായ ഒരു ചക്രവത്തിയോടല്ല.''

ഭോജസിംഹനു രാജസദസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന പ്രത്യേകമായ സ്ഥാനാകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങനെ ചക്രവത്തിയുടെ സ്വതന്ത്രാഭിപ്രായത്തെ ബാധിക്കുന്ന ഒരു സംഗതി അദ്ദേഹം പറയാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടതു്. ഇതിനു മറുപടിയായി അക്ബർ എന്താണു് പറയാൻ പോകുന്നതെന്നു മറുള്ള സദസ്യർ ഉൽക്കണ്ഠയോടെ കാത്തുനിന്നു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലായി. ഞാനും അതു് ആലോചിക്കായ്കയല്ല. ഇവിടെ ഇപ്പോൾ നമുക്കു വിശ്വാസമുള്ളവരും നമ്മിൽ ഭക്തിയുള്ളവരും മാത്രമേ ഉള്ളല്ലോ. നിങ്ങൾ എല്ലാവരും രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ പരിചയമുള്ളവരുമാണു്. ഒരു കാര്യം നാം ചോദിക്കുന്നു: രാജ്യം ഭരിക്കുന്നതിനു തീക്ഷ്ണദണ്ഡനും കോപിയും സാഹസികനുമായ ഒരു രാജാവോ, ശാന്തനും നീതിനിഷ്ഠയുള്ളവനും നയജ്ഞനുമായ ഒരാളോ യോജിച്ചതു്? എന്റെ ചെറുപ്പകാലത്തു ധൈര്യം, യുദ്ധവീര്യം മുതലായ ഗുണങ്ങളെ ഞാൻ രാജാക്കന്മാർക്കു് അത്യാവശ്യമായി ഗണിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ കാര്യങ്ങളിൽ അത്രതന്നെ വിശ്വാസം തോന്നുന്നില്ല. ഹിന്ദുരാജധർമ്മമനുസരിച്ചതന്നെ അജ്ജുനഭീമസേനന്മാരെക്കാൾ മേന്മ ധർമ്മപുത്രർക്കല്ലേ കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്? അതിനെപ്പറ്റി നാം ചെറുപ്പത്തിൽ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടിരുന്നു. പലപ്രാവശ്യം പലരോടും ചോദിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. അബുൽഫാസൽ മാത്രമാണു് നമുക്കു ശരിയായ ഒരു മറുപടി തന്നതു്. അതിൽനിന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു രാജാക്കന്മാർക്കു ശാന്തതയും ക്ഷമയുമാണു് അത്യാവശ്യം എന്നാണു്.''

ആരും ഈ ചോദ്യത്തിനു മറുപടി പറയാൻ ഒട്ടുനേരത്തേയ്ക്കു തുനിഞ്ഞില്ല. ഒടുവിൽ ഭോജസിംഹൻതന്നെ പറഞ്ഞു: ''അവിടുന്നു പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. സുസ്ഥാപിതമായ ഒരു രാജ്യത്തിൽ,

ചിരപ്രതിഷ്ഠിതമായ ഒരു വംശത്തിൽ, രാജാവു ദുർബ്ബലനാണെങ്കിലും ശാന്തനും നയജ്ഞനും ക്ഷമാശീലനുമാണെങ്കിൽ ശോഭിക്കും; എന്നാൽ.....''

അദ്ദേഹം ഒന്നു സംശയിച്ചു. അകബ്ബർ പറഞ്ഞു: ''മുഴുവൻ പറയൂ. ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിൽ മുകിലസാമ്രാജ്യത്തിനു വേരുറച്ചു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല എന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്?''

''അവിടത്തെ അനന്തഗുണമഹിമാവുകൊണ്ടും നയവൈദഗ്ധ്യംകൊണ്ടും ബാഹുബലംകൊണ്ടും ഇപ്പോൾ സുസ്ഥാപിതംതന്നെ. എന്നാൽ ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിലെ കാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ടതില്ല. കീഴടക്കപ്പെട്ട രാജാക്കന്മാരുടെ ശക്തി ക്ഷയിച്ചിട്ടില്ല. പുതിയ ബന്ധുക്കളുടെ സ്നേഹവും ഭക്തിയും ഉറച്ചിട്ടില്ല. പ്രഭുക്കന്മാർതമ്മിലുള്ള മത്സരം തീർന്നിട്ടില്ല. എത്രതന്നെ ഗുണമുള്ളവനായാലും ദുർബ്ബലനായ ഒരു ചക്രവർത്തി.....''

''ശരി, ശരി. പീതൽ പറയുക. നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായമോ?''

പീതൽ പറഞ്ഞു: ''മഹാനായ ബുന്ദിരാജാവിന്റെ അഭിപ്രായത്തെ കവിഞ്ഞു ഞാൻ എന്തു പറയാനാണു്? അദ്ദേഹം അറിയിച്ചതു ശരിയാണെന്നത്രേ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്.'' ഖാനേഖാനാൻ തിരികെ ദർബാറിൽ പ്രവേശിച്ചു.

''എന്താണു് സലിം അറിയിക്കുന്നതു്?''

ഖാനേഖാനാനാണു് ഉത്തരം പറഞ്ഞതു്: ''സലിം രാജകുമാരൻ വളരെ താഴ്മയോടെ എഴുതിയയച്ചിട്ടുള്ളതു്, താൻ അച്ഛനോടു ചെയ്തുപോയ അപരാധത്തിന്റെ വലുപ്പം തനിക്കു ബോധ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നും മേലാൽ അച്ഛന്റെ കല്പനകൾ അനുസരിച്ചു ജീവിച്ചുകൊള്ളാമെന്നും ഇതുവരെ ചെയ്തതിനെ ക്ഷമിക്കുമാറാകണമെന്നുമാണു്. അമ്മത്തമ്പുരാൻതിരുമനസ്സിലെ ഉപദേശമനുസരിച്ചു്, ആഗ്രായിൽ വന്നു് അച്ഛന്റെ പാദപ്രണാമം കഴിക്കുന്നതിനു നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്.''

"ഇന്നെല്ലാംകൊണ്ടും നമുക്കു ശുഭമായ ഒരു ദിവസംതന്നെ. സലിമിനു സമയംകൊണ്ടു നല്ല ബുദ്ധി തോന്നിക്കൊള്ളുമെന്നു നാം ഊഹിച്ചിരുന്നു. ഉടൻതന്നെ ഈ സംഗതി പറയടിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുക; സലിമിന്റെ അപരാധത്തെ നാം ക്ഷമിച്ചിരിക്കുന്നു. അവൻ ആഗ്രായിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടുകൊള്ളുന്നതിനു ദൂതനെ പറഞ്ഞയയ്ക്കുക. ഈ സംഗതി അറിയിക്കുന്നതിനു് അമ്മയുടെ അടുക്കലേയ്ക്കും ഉടനെ ആളയയ്ക്കുക."

സലിമിന്റെ ക്ഷമാപണം ചക്രവത്തിയെ എത്രമാത്രം സന്തോഷിപ്പിച്ചുവെന്നു പറകവയ്യായിരുന്നു. ഗൌരവശീലനായ അക്ബർ ഇങ്ങനെ സന്തോഷവാത്സല്യാദിവികാരങ്ങൾക്കു് അധീനപ്പെട്ട മറ്റുള്ളവർ കണ്ടിട്ടില്ലായിരുന്നു. വലുതായ സങ്കടത്തിനു ഹേതുവായ ഒരു കാര്യം നീങ്ങിക്കിട്ടിയതുപോലെയാണു് ആ സദസ്യക്കു തോന്നിയതു്.

ആജ്ഞയനുസരിച്ചു് ഉടൻതന്നെ രാജധാനിയിൽ ഈ സംഗതി പറകൊട്ടി അറിയിക്കപ്പെട്ടു. ചക്രവത്തി അന്നത്തെ ദർബാർ അവസാനിച്ചു എന്ന ഭാവത്തിൽ സിംഹാസനത്തിൽനിന്നു് എഴുന്നേല്ക്കുവാൻ ഭാവിച്ചപ്പോഴാണു് ചോബ്ദാരിൽ പ്രധാനി പ്രവേശിച്ചു്, അടിയന്തരമായ ഒരു സന്ദേശവുംകൊണ്ടു്, ഷൈക്കുജിയുടെ അടുക്കൽനിന്നു് ഒരാൾ വന്നിരിക്കുന്നുവെന്നു് അറിയിച്ചതു്. വേഗം പ്രവേശിപ്പിക്കട്ടെയെന്നു കല്പന കിട്ടിയ ഉടൻ ദൽപത് സിംഹൻ ഹാജരാക്കപ്പെട്ടു. അയാളുടെ ഭാവവും വേഷവും കണ്ടപ്പോൾത്തന്നെ ധീരനായ ചക്രവത്തിപോലും പരിഭ്രമിക്കാതിരുന്നില്ല. വളരെ ദൂരം യാത്രചെയ്തവരികയാണെന്നു പൊടി നിറഞ്ഞു മലിനമായ വേഷംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി. ദേഹത്തിൽ അങ്ങുമിങ്ങും മുറിവുകൾ വെച്ചുകെട്ടിയിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ഏതോ പടക്കളത്തിൽനിന്നു വരികയാണെന്നും അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു. അക്ബർ ചോദിച്ചു: "മഹാനായ ഷൈക്കു് എന്താണു് പറഞ്ഞയച്ചതു്?"

"സങ്കടകരമായ വാത്ത വഹിക്കുന്ന ഈ ദൂതനെ തിരുവുള്ളമുണ്ടായി ക്ഷമിക്കണം. ഷൈക്കുജി—"

"എന്തു്, വേഗം പറക. ഷൈക്കിനു് എന്തു പറ്റി?"

"വഴിയിൽവെച്ചു ഘാതകന്മാരാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു."

കേട്ട വാത്ത വിശ്വസിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതുപോലെ അക്ബർ സ്തബ്ധനായിരുന്നുപോയി. അവിടെനിന്ന സദസ്യരും ചക്രവർത്തി എന്താണു് ചെയ്യാൻ പോകുന്നതെന്നറിയാതെ സംഭ്രമിച്ചു.

ധീരാഗ്രഗണ്യനായ അക്ബറുടെ മുഖത്തുനിന്നു "ദൈവമേ" എന്നൊരു സങ്കടശബ്ദവും പുറപ്പെട്ടു. തള്ളിക്കയറിവന്ന തന്റെ ശോകത്തെ ക്ഷണനേരംകൊണ്ടമർത്തിയിട്ടു് അക്ബർ ചോദിച്ചു: "പിണങ്ങിനില്ക്കുന്ന സിംഹത്തിന്റെ പല്ലു പറിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ച സാഹസികൻ ആരു്? നമ്മുടെ മന്ത്രിയും സ്നേഹിതനുമായ അബുൽഫാസലിനെ കൊല്ലുവാൻ ഒരുമ്പെട്ട ദുഷ്ടൻ ഏതവൻ? വേഗം പറയുക."

"ഓർച്ഛാരാജാവായ ബീർസിംഹബുൻഡേലാ വഴിയിൽവെച്ചു വലുതായ ഒരു സൈന്യത്തോടെ അദ്ദേഹത്തെ എതിർത്തു. പതിനാലു വെട്ടുകൊണ്ടിട്ടാണു് ഷൈക്കുജി മരിച്ചതു്."

"അറിയാതെ ഇവർ വഴിയിൽ വന്നെതിർക്കയായിരുന്നുവോ?"

"അല്ല, അവർ വഴിയിൽ ഇതിനായി ഒരുമ്പെട്ടു നില്ക്കുന്നുണ്ടെന്നു് ഇവൻതന്നെ ഷൈക്കുജിയെ അറിയിച്ചു. അവർ വഴി തടഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന സമീപം നില്ക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ഉജ്ജയിനിയിൽ കുറച്ചുദിവസം താമസിച്ചിട്ടു പോകുന്നതാണു് ഉത്തമമെന്നും അറിയിച്ചു. എന്തായാലും കല്പന ലംഘിക്കുന്നതല്ലെന്നുള്ള നിശ്ചയംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പുറപ്പെടുകതന്നെ ചെയ്തു. അകമ്പടിക്കാരായി പോന്നിരുന്ന 300 ഭടന്മാരും മരിച്ചു. ഈ പാപിയായ ഞാൻമാത്രമാണു് ശേഷിച്ചതു്."

"ബുൻഡേലാ എതിർക്കുവാൻ നില്ക്കുന്നു എന്നു നീ എങ്ങനെയാണു് അറിഞ്ഞതു്?"

"ഇതേപ്പറ്റി ഒരു ശ്രുതി സേട്ട കല്യാണമൽ കേട്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്ദേശം വഹിച്ചു് ഈ ദാസൻ ഷൈക്കിജിയുടെ അടുക്കലുള്ള പോയതാണു്."

ഭോജസിംഹൻ അറിയിച്ചു: "ചക്രവത്തി കല്പിച്ചു കേൾക്കണം: ഈ യുവാവു പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിന്റെ അംഗരക്ഷകനാണു്. ബുൻഡേലാ, എന്തോ വിരോധംവെച്ചുകൊണ്ടു്, ഷൈക്കിജിയെ വഴിക്കുവെച്ചു് ആക്രമിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന വർത്തമാനം കേൾക്കുന്നതിനു് എനിക്കിടയായി. അതു് എത്രമാത്രം വാസ്തവമാണെന്നു് അറിവാൻ വഴിയില്ലായിരുന്നു. വെറും ബന്ധാർശ്രുതിയായിരിക്കാമെന്നു ഞങ്ങൾ ശങ്കിച്ചുവെങ്കിലും, ആ സംഗതി ഷൈക്കിജിയെ അറിയിക്കുന്നതുത്തമമെന്നു വിചാരിച്ചു്, കല്യാണമല്ലും ഞാനും കൂടി ഈ യുവാവിനെ അയച്ചതാണു്."

"ഈ ഘോരകൃത്യം ബുൻഡേലാ സ്വന്തമായി ചെയ്തതാണെന്നാണോ തോന്നുന്നതു്? അതോ മറു വല്ലവരുടെയും ദുഷ്പ്രേരണയാലോ? ഒന്നു് ഈ ജലാലുദ്ദീൻ അക്ബർ ശപഥംചെയ്യുന്നു: ഇതു ചെയ്തതു് ആരായാലും അവരെ ശിക്ഷിക്കാതെ നാം അടങ്ങുകയില്ല. പൃഥ്വീസിംഹൻ, ബുൻഡേലായെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കി ഇവിടെ കൊണ്ടുവരുവാനുള്ള ചുമതല നിങ്ങളെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ഘാതകൻ ഷൈക്കിനെ കൊന്നതായല്ല നാം ഗണിക്കുന്നതു്; നമ്മുടെ രാജതേജസ്സിനെത്തന്നെ ഹനിച്ചിരിക്കുന്നതായി നാം വിചാരിക്കുന്നു. താമസിക്കേണ്ട, ബുൻഡേൽഖണ്ഡം നമ്മുടെ ശക്തി അറിയട്ടെ."

സഹിക്കവയ്യാത്ത അമർഷത്തിനും സങ്കടത്തിനും അധീനനായി ചക്രവത്തി സിംഹാസനത്തിൽത്തന്നെ സ്വല്പനേരം തലകുനിച്ചിരുന്നശേഷം അവിടെനിന്നു് എഴുനേറ്റു. അന്നത്തെ ദർബാർ കഴിഞ്ഞു.

അധ്യായം ൨൧

പൃഥ്വീസിംഹനു വേണ്ട കല്പനകൾ കൊടുക്കുന്നതിനും മറ്റുമായി ചക്രവർത്തി നേരേ ഗ്രസൽഖാനായിലേയ്ക്കാണു് അഴിന്നെള്ളിയതു്. അതിസങ്കടകരമായ ഈ അവസരത്തിൽപ്പോലും രാജകാര്യങ്ങളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതിനു് അദ്ദേഹം സന്നദ്ധനായില്ല.

ഗ്രസൽഖാനായിൽ പ്രവേശിച്ച ഉടനെ ചക്രവർത്തി കല്യാണമല്ലിനാണു് ആളെ പറഞ്ഞയച്ചതു്. അദ്ദേഹം സന്നിധാനത്തിൽ വന്നു വന്ദിച്ചുനിന്നപ്പോൾ അക്ബർ പറഞ്ഞു: "സ്നേഹിതാ, ഇന്നത്തെ അനിഷ്ടസംഭവം നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. ഈ അവസരത്തിലും നിങ്ങൾ എന്നെ വിട്ടുപോകുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുവോ?"

"മഹാശയനായ പ്രഭോ, അവിടത്തേയ്ക്കു് എത്ര കാലത്തേയ്ക്കു് എന്നെക്കൊണ്ടു് ആവശ്യമുണ്ടോ, അത്രകാലം ഞാൻ ഇവിടെ താമസിച്ചുകൊള്ളാം. അവിടത്തെ ദയവുകൊണ്ടു് എന്നെ ലോകത്തോടു ബന്ധിക്കുന്ന പാശങ്ങൾ ഓരോന്നായി തീരാറായിരിക്കുന്നു. ഞങ്ങളുടെ ധർമ്മപ്രകാരം ഇനിയും സന്യസിക്കയാണു് ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടതു്."

"ഹാ! എനിക്കും അതാകാമായിരുന്നുവെങ്കിൽ! നിങ്ങൾ ഭാഗ്യവാൻ, സ്വതന്ത്രൻ, ലോകബന്ധങ്ങൾ ഇല്ലാത്ത ആൾ. എങ്കിലും സ്നേഹമുള്ള ആളുകളെ സങ്കടത്തിൽ ഉപേക്ഷിച്ചുപോകുന്നതു് ഉത്തമമോ? അബുൽഫാസൽ മൃതനായി. നിങ്ങളല്ലാതെ എന്റെ സ്നേഹിതന്മാരിൽ ആരാണു് ശേഷിച്ചിട്ടുള്ളതു്?"

"അവിടത്തെ അഭിപ്രായപ്രകാരം എന്റെ നിശ്ചയത്തെ തൽക്കാലം മാറ്റിവെയ്ക്കുന്നു. അതു് എന്റെ ഒരു കടമയുമാണു്. സന്യസിക്കുന്നതിനു കാട്ടിൽപോകണമെന്നു വിധിച്ചിട്ടില്ല. എ

ന്നെ സംസാരത്തോടു ബന്ധിക്കുന്ന മറ്റു കാര്യങ്ങളിൽനിന്നു വിമുക്തനാക്കുന്നതിനു് അവിടുത്തെ ദയവുണ്ടാകണം.''

''അവയെന്തെല്ലാമാണു്? നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടാനുസരണം ഇപ്പോൾത്തന്നെ ചെയ്യാം. പിന്നെ നിങ്ങൾക്കു് ഈ ലോകത്തോടുള്ള ബന്ധം എന്നോടുമാത്രമായിരിക്കുമല്ലോ. വലുതായ ഒരു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അധിപനായിട്ടും, വിധിവൈപരീത്യത്താൽ എകാകിയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന എനിക്കു് അതു സന്തോഷത്തിനല്ലേ കാരണം?''

''ഒന്നാമതു്, ആ പെൺകുട്ടിയുടെ കല്യാണമാണു്. അവളുടെ അച്ഛൻ—''

''ചന്ദ്രസിംഹൻ എന്നോടു ജീവിതാവസാനംവരെ യുദ്ധം ചെയ്തുവെങ്കിലും അതിവീരനായ ഒരു രാജാവായിരുന്നു. അയാളുടെ പുത്രിയെ ആക്കു വിവാഹംചെയ്തുകൊടുക്കണമെന്നാണു് നിങ്ങൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്?''

''എന്റെ അനുജന്റെ മകനു്; അവനാണു് ഇന്നു ഷൈക്കുജിയുടെ വത്തമാനവുംകൊണ്ടു ദർബാറിൽ വന്നതു്.''

''ശരി, അതു ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. ആ യുവാവിനെ ഞാൻ 1000-ത്തിന്റെ മാൻസബ്ദാരായി നിയമിക്കുന്നു. പിന്നെയെന്താണു്?''

''ഒന്നുകൂടി അറിയിക്കുവാനുണ്ടു്: രാമഗഡ്രാജ്യത്തിലെ കാര്യം തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു് അറിവുള്ളതാണല്ലോ. സുബേദാരുടെ ചില പ്രവൃത്തികളുടെ ഫലമായി അവിടെ രാജ്യംഭരിച്ചിരുന്നതു് എന്റെ അനുജന്റെ ഇളയമകനായിരുന്നു. അവൻ ദുർവൃത്തനും ബീർസിംഹബുൻഡേലായുടെ ആപത്മിത്രവുമായിരുന്നു. ഷൈക്കുജിയുമായി പിണങ്ങുന്നതിൽ അവൻ മൃതനായി എന്നാണു് അറിയുന്നതു്. എനിക്കു പുത്രരില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു് ആ രാജ്യത്തിനവകാശം ദൽപത്സിംഹന്നാണു്. അതു കല്പിച്ചു് അവനുതന്നെ കൊടുക്കണമെന്നു് അപേക്ഷയുണ്ടു്.''

"അതും ന്യായംതന്നെ. ആ യുവാവിനെ വിളിക്കട്ടെ."

ദൽപത്സിംഹൻ ചക്രവത്തിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടു. അക്ബർ പറഞ്ഞു: "അബുൽഫാസലിനെ രക്ഷിക്കുന്നതിനു നീ ചെയ്ത ശ്രമത്തിനു നാം നിന്നോടു കൃതജ്ഞനാണു്. നിന്റെ ദേഹത്തിലെ വ്രണങ്ങൾ നിന്റെ ധൈര്യത്തിനു സാക്ഷ്യംവഹിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. നാം നിന്നിൽ പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്താണു് വേണ്ടതെന്നു് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുക."

"ജഗദാധാരമായ ചക്രവത്തിയുടെ ദയവല്ലാതെ മറ്റൊന്നും ഈ ദാസൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല."

"നീ പറഞ്ഞതു് ഉചിതംതന്നെ; എങ്കിലും എന്റെ പ്രസാദത്തിനു സാക്ഷ്യമായി ഞാൻ ഇന്നു നിന്നെ 1000-ത്തിന്റെ മാൻസബ്ദാരായി നിയമിച്ചിരിക്കുന്നു. നിനക്കവകാശമുണ്ടെന്നറിയുന്ന രാമഗഡ്രാജ്യവും നിന്നെത്തന്നെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു."

ദൽപത്സിംഹൻ വികാരപ്രവാഹത്തിനധീനനായി യാതൊന്നും പറയാൻ സാധിക്കാതെ സാഷ്ടാംഗനമസ്കാരം ചെയ്തു. സേട്ടുജിയെ ചൂണ്ടി ചക്രവത്തി പറഞ്ഞു: "അതാ, അദ്ദേഹത്തെ നമസ്കരിക്കുക. നിന്റെ ഭാഗ്യങ്ങൾക്കു് അദ്ദേഹമാണു് കാരണം. അദ്ദേഹമാണു് രാമഗഡ്രാജ്യം നിനക്കു തരുന്നതിനു് അവകാശമുള്ള ആൾ. രാജഭോഗങ്ങൾ സങ്കടകരങ്ങൾ എന്നു വിചാരിക്കുന്ന പലരുമുണ്ടു്. അതു വേണ്ടെന്നുപേക്ഷിക്കുന്നവർ എത്രയോ ചുരുക്കം. മഹാനായ നിന്റെ പിതൃവ്യനെ, രാമഗഡിന്റെ സാക്ഷാൽ മഹാരാജാവായ അജിതസിംഹനെ, വന്ദിക്കുക."

അജിത്സിംഹനെന്ന പേരു കേട്ടപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹനുണ്ടായ ആശ്ചര്യം എങ്ങനെ വർണ്ണിക്കും? കല്യാണമൽ വെറുമൊരു രത്നവ്യാപാരിയല്ലെന്നു് അയാൾ പലതുകൊണ്ടും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. പ്രധാനികളായ ഒമ്രാക്കളോടും മഹാരാജാക്കന്മാരോടും അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്ന സ്നേഹം, അവർ അദ്ദേഹത്തോ

ടു കാണിച്ചിരുന്ന ആദരഭാവം, ചക്രവത്തിക്കുപോലും അദ്ദേഹത്തോടുണ്ടായിരുന്ന ബഹുമതി—ഇതെല്ലാം ഒരു വണിക്കിനു് ശ്രേഷ്ഠനും ലഭിക്കയില്ലായിരുന്നു എന്നു് അയാൾ ഊഹിച്ചിരുന്നു. അക്കാലത്തു സ്ഥാനഭ്രഷ്ടന്മാരായ രാജാക്കന്മാർ ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിൽ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അവരിൽ ആരെങ്കിലും ആയിരിക്കാമെന്നും അയാൾ ശങ്കിക്കാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹം എല്ലാവരോടും കാണിച്ചിരുന്ന വിനയം, രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ കാട്ടിയിരുന്ന ഉദാസീനത—ഇതെല്ലാം കണ്ടു് ആ ശങ്കയ്ക്കിടമില്ലെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്താതിരുന്നില്ല. ധനശക്തികൊണ്ടും സ്വഭാവഗുണംകൊണ്ടും പരോപകാരതൽപരതകൊണ്ടും ഇങ്ങനെ വലുതായ ഒരു സ്ഥാനം ലഭിച്ചതായിരിക്കാമെന്നായിരുന്നു അയാൾ ഒടുവിൽ നിശ്ചയിച്ചതു്. തന്റെ ആരാധനാപാത്രമായ പിതൃവ്യൻതന്നെയാണു് കല്യാണമല്ലൻ എന്നു ചക്രവത്തിയുടെ മുഖത്തുനിന്നു കേട്ടപ്പോൾ ദൽപത്സിംഹൻ ആശ്ചര്യാനന്ദങ്ങൾക്കു വശംവദനായി. എന്താണു് ഇവിടെ വക്തവ്യമെന്നറിയാതെ കുഴങ്ങി. ചക്രവത്തിയുടെ സന്നിധിയിൽ അദ്ദേഹത്തോടല്ലാതെ സംഭാഷണം പാടില്ലെന്നു് അറിഞ്ഞിരുന്ന ആ യുവാവു് അങ്കുർ പറഞ്ഞതുപോലെ ദണ്ഡനമസ്കാരത്തിനു തുനിഞ്ഞു. ദൽപത്സിംഹനെ കയ്യുകൊണ്ടു പിടിച്ചിട്ടു സേട്ടജി പറഞ്ഞു: "ചക്രവത്തിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ മറ്റാരെയും വന്ദിക്കാൻ പാടില്ലെന്നു നീ അറിയുന്നില്ലേ?"

ചക്രവത്തി അവരെ യാത്രയാക്കി: "ഞാൻ നിങ്ങളെ താമസിപ്പിക്കുന്നില്ല; ചെല്ലുക."

കല്യാണമല്ലും ദൽപത്സിംഹനും ചക്രവത്തിയെ വന്ദിച്ചു തിരികെപ്പോന്നു. വഴിയിൽ അവർ ഇതു ആശ്ചര്യകരമായ കാര്യത്തെപ്പറ്റി എങ്ങനെ സംസാരിക്കും? ഗൃഹത്തിലെത്തിയ ഉടനെ തന്റെ കാല്ക്കൽ വീണു നമസ്കരിച്ച ദൽപത്സിംഹനെ പലപ്രാവശ്യം ആശ്ലേഷ ചെയ്തിട്ടു കല്യാണമല്ലൻ പറഞ്ഞു: "ഇയ

സംഗതി നിന്നിൽനിന്നു മറച്ചുവെച്ചതെന്തിനാണെന്നു നിനക്കു തോന്നിയേയ്ക്കാം. എന്റെ വാസ്തവസ്ഥിതി നാല്പേർക്കുമാത്രമേ ഇതുവരെ അറിയാമായിരുന്നുള്ളൂ. അതു ഭോജസിംഹൻ, പീതൽ, ചക്രവത്തി, ഭഗ്ഗാദേവി റാണി ഇവരാണു്. ഭോജസിംഹൻ മൻപുതന്നെ എന്നെ അറിയുമായിരുന്നു. സംഗതിവശാൽ അദ്ദേഹം തന്നെയാണു് ചക്രവത്തിയെ അറിയിച്ചതു്. പീതൽ പല കാര്യങ്ങൾകൊണ്ടു ഹിച്ചു് എന്നോടു നേരിട്ടു ചോദിച്ചപ്പോൾ സമ്മതിക്കേണ്ടിവന്നതാണു്. രാമഗഡിലെ രാജാവാണെന്നു വിചാരിക്കുകയോ ഭാവിക്കുകയോ ആ പേർ ധരിക്കുകയോ ചെയ്തയില്ലെന്നു ഞാൻ ദേവീസന്നിധാനത്തിൽ ശപഥംചെയ്തുപോയി. അതുകൊണ്ടു് ആ വസ്തുത പറയാതിരുന്നതാണു്. നിനക്കു് എന്നോടുള്ള ഭക്തിയും രാജ്യം തിരികെ ഞാൻതന്നെ ഭരിക്കണമെന്നുള്ള നിർബ്ബന്ധവും കണ്ടപ്പോൾ, എന്റെ വാസ്തവം നീ അറിയുന്നതു നിനക്കും എനിക്കും ഒരുപോലെ മനഃശാന്തിക്കു ഹാനികരമാവുമെന്നു തോന്നി.''

''അങ്ങനെ കല്പിക്കരുതു്. അച്ഛന്റെ അന്ത്യശാസനം അവിടുത്തെ രാജ്യമേല്പിക്കണമെന്നായിരുന്നു. അങ്ങിനെയാണു് എന്റെ ആഗ്രഹവും. അവിടുത്തെ പാദശുശ്രൂഷചെയ്തു കാലം കഴിക്കണമെന്നതേ ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതു്.''

''രാമഗഡ്രാജ്യം ഞാൻതന്നെ ഭരിക്കണമെന്നു ചക്രവത്തിയും വളരെ നാളായി എന്നെ നിർബ്ബന്ധിക്കാറുള്ളതാണു്. അതിനു വശപ്പെടാതെ ഇത്ര നാൾ ജീവിച്ചശേഷം സന്യസിക്കേണ്ടേ ഇക്കാലത്തു്? അതു ശരിയാകുമോ? നമ്മുടെ ധർമ്മനുസരിച്ചു വയസ്സുകാലത്തു രാജാക്കന്മാർ സന്യാസം സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണു്. അങ്ങനെ ചെയ്യുവാനാണു് ഞാനും ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്.''

''അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ അവിടുത്തെ പാദശുശ്രൂഷയ്ക്കു് എന്നെയും അനുവദിക്കണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു.''

"നീ കുലധർമ്മത്തെ വിസ്മരിക്കുന്നു. രാജ്യഭാരക്ലേശം വഹിക്കേണ്ടതു നമ്മുടെ ധർമ്മമാണു്. ശരിയായ ഒരു പുത്രനിൽ ഭാരമേല്പിച്ചല്ലാതെ രാജാവു സന്യസിച്ചുകൂടാ. അങ്ങനെ ഒരു പുത്രൻ എനിക്കിപ്പോൾ ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു സന്യസിക്കുന്നതിനു് എനിക്കു യാതൊരു തടസ്സവുമില്ല. ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പനയും നിനക്കു ലംഘിക്കാവുന്നതല്ല."

"ചക്രവർത്തിയിൽനിന്നു ഞാൻ രാമഗഢ്രാജ്യം സാക്ഷാലുള്ള രാജാവിരിക്കുമ്പോൾ സ്വീകരിക്കാവുന്നതല്ലല്ലോ."

"അതല്ലേ മഹാനുഭാവനായ ചക്രവർത്തിയും അരുളിച്ചെയ്തതു്? എന്നിൽനിന്നു രാജ്യം നീ സ്വീകരിക്കണം. രാമഗഢ്രാജ്യാധികാരം ഞാൻ നിന്നിൽ സമർപ്പിക്കുന്നു. എനിക്കു പുത്രനില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു് അതിനു് അവകാശിയും നീയാണല്ലോ. സൂരജകുമാരിയെയും അവളുടെ മുത്തശ്ശിയെയും നിന്നെ ഏല്പിക്കുന്നു. എനിക്കു ലോകത്തിലുള്ള ജനങ്ങളിൽനിന്നു ഞാൻ മുക്തനായി. അതായിരുന്നു എന്റെ ആഗ്രഹവും. അവളുടെ കുലത്തെപ്പറ്റി നിന്നോടു പറയേണ്ടതുണ്ടു്. സീതാപുരിരാജാവു ഛത്രസിംഹനെപ്പറ്റി നീ കേട്ടിരിക്കുമല്ലോ."

"പ്രതാപസിംഹനോടു ചേർന്നു് അക്ബറെ എതിർത്ത വീരപുരുഷൻ. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി ആരാണു് കേട്ടിട്ടില്ലാത്തതു്?"

"അതേ, ആ വീരപുരുഷൻതന്നെ. അദ്ദേഹം എന്റെ അത്യന്തസ്നേഹിതനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം സ്വരാജ്യത്തിൽനിന്നു് അക്ബറിനോടു യുദ്ധംചെയ്തു തോറോടേണ്ടിവന്നപ്പോൾ സ്വകുടുംബത്തെ എന്റെ അടുക്കലാണു് ഏല്പിച്ചതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പട്ടമഹിഷിയുടെ അമ്മയാണു് റാണി ദുർഗ്ഗാദേവി. മകളാണു് സൂരജമോഹിനി. അദ്ദേഹം യുദ്ധത്തിൽ മൃതനായെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ പതിവ്രതയായ റാണിയും വിഷംതിന്നു മരിച്ചു. ബാല്യംതൊട്ടതന്നെ സൂരജമോഹിനി എന്റെകൂടെയാണു് വളർന്നുവന്നതു്. അവരുടെ രാജ്യമോ, അന്യാധീനമായി. അവർക്കു മറ്റു ബ

സുക്കൾ ഉള്ളവരും ദുർബ്ബലന്മാരായി അന്യരുടെ ആശ്രയത്തിൽ താമസിച്ചുവരികയാണു്. സൗജമോഹിനി അതുകൊണ്ടു് എനിക്കു് അത്യന്തം പ്രിയപ്പെട്ടവളാണു്. അവളെ നിൻെറ കയ്യിലേല്പിക്കുന്നതു രാമഗഡ്രാജ്യം നിനക്കു തരുന്നതിനോടു തുല്യമായിട്ടാണു് ഞാൻ ഗണിക്കുന്നതു്.''

''അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടുതന്നെ ഈ രണ്ടു ഭാഗ്യവും എനിക്കു കൈവരുന്നതു്.''

''റാണി ദുർഗ്ഗാദേവിയെയും സൗജമോഹിനിയെയും കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ആൾ പോയിട്ടുണ്ടു്. ഈ സംഗതികൾ അവർക്കു് എറ്റവും സന്തോഷകരമായിരിക്കും. നിൻെറ അനുജൻെറ മരണംകൊണ്ടു വിവാഹത്തിനു കാലതാമസമുണ്ടാകുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതുവരെ അവർ എൻെറ കൂടെ ഇവിടെ പാർക്കുകയേ ഉള്ളു. അതു കഴിഞ്ഞശേഷമേ എനിക്കും ഈ ലോകത്തെ വെടിയുന്നതിനു സാധിക്കയുള്ളു. ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഞാൻ ദീക്ഷ സ്വീകരിക്കുന്നതു ചക്രവർത്തിക്കും സമ്മതമല്ല.''

തൻെറ പിതൃവ്യൻെറ നിശ്ചയം മാറാത്തകുതല്ലെന്നു കണ്ടു ഗൽപത്സിംഹൻ ഉത്തരമൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. കല്യാണമൽ തുടർന്നു: ''നീ വേഗം ചെന്നു പൃഥ്വീസിംഹമഹാരാജാവിനെ വണങ്ങുക. ഇത്ര മഹാനുഭാവനായ ഒരു യജമാനനെ സേവിക്കാനിടയായതു നിൻെറ ഭാഗ്യമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം രണ്ടുനാലു ദിവസത്തിനകം ബുൻഡേലായോടു യുദ്ധംചെയ്യുവാൻ പുറപ്പെടുന്നതാണല്ലോ. ചക്രവർത്തി നിന്നെ 1000-ത്തിൻെറ മാൻസബ്ദാരായി നിയമിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു നിൻെറ മുൻപിലത്തെ ജോലി അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു. നിനക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം ചെയ്തതിനൊക്കെ എൻെറ വന്ദനങ്ങളും പറയണം. ഭോജസിംഹനെയും കാണാൻ മറന്നുപോകരുതു്. അഭിജ്ഞനായ അദ്ദേഹം നിന്നെ എൻെറ അടുക്കൽ അയച്ചതിൻെറ അർത്ഥം നിനക്കിപ്പോൾ മനസ്സിലായിക്കാണുമല്ലോ. വേണ്ടപോലെ വിശ്രമിച്ചശേഷം ഈ കാര്യങ്ങൾ ചെയ്താൽ മതി.''

കല്യാണമല്ലിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു ദൽപത്സിംഹൻ വീട്ടിലേയ്ക്കുതന്നെ മടങ്ങി. സ്നാനഭക്ഷണാദികൾ കഴിഞ്ഞു് അന്നത്തെ രാത്രി വിശ്രമിക്കുതന്നെ എന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി. പുലർകാലേ പീതലിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഹാജരായി. മഹാരാജാവു് അപ്പോൾ യുദ്ധയാത്രയ്ക്കു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്കയായിരുന്നു. ദൽപത്സിംഹനെ കണ്ടയുടനെ പീതൽ എഴുന്നേറ്റു് ആശ്ലേഷംചെയ്തു് അദ്ധാസനംകൊടുത്തു് ഇരുത്തിയിട്ടു പറഞ്ഞു: "നിങ്ങൾക്കുണ്ടായിരിക്കുന്ന ഭാഗ്യോദയത്തിൽ എനിക്കു വലുതായ സന്തോഷമുണ്ടു്. സേട്ടജി ഇന്നലെ രാത്രി സകലസംഗതികളും എന്നോടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു."

"അവിടുത്തോടു് ആദ്യമായിത്തന്നെ വന്നു പറയേണ്ടതു് എന്റെ ചുമതലയായിരുന്നു. അങ്ങനെ ചെയ്യാതിരുന്നതു ക്ഷമിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. എങ്കിലും, ഇന്നലെ രാത്രിതന്നെ ഈ സംഗതികളെല്ലാം അവിടുന്നു മനസ്സിലാക്കിയതിൽ എനിക്കു് അത്ഭുതമുണ്ടു്."

"അതേപ്പറ്റിയാണു് ഞാനും രണ്ടു വാക്കു പറയണമെന്നുദ്ദേശിച്ചിരുന്നതു്. സേട്ടജിയും എന്നോടു് അപ്രകാരം ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഞാൻ പറയാൻപോകുന്ന സംഗതി കേൾക്കുവാൻ നിനക്കു് അഹ്നതയുമുണ്ടു്. ഈ രാജധാനിയിൽ അതിപ്രബലമായ ഒരു ഗൂഢസംഘമുള്ളതിന്റെ നായകനാണു് നിന്റെ പിതൃവ്യൻ. ഹിന്ദുധർമ്മസംരക്ഷണമാണു് അതിന്റെ ഉദ്ദേശം. അതു തുടങ്ങിയതും നടത്തിക്കൊണ്ടുപോന്നിരുന്നതുമെല്ലാം അദ്ദേഹമാണു്. അതിൽ ചേർന്നവരും അദ്ദേഹത്തിനെ അനുസരിക്കുന്നവരുമാണു് ഞങ്ങളെല്ലാം. മുസ്സൽമാന്മാരുടെ കൈയിലകപ്പെടുന്ന രാജപുത്രസ്ത്രീകളെ രക്ഷിക്കുന്നതിനായിട്ടാണു് സേട്ടജി ആദ്യം ഇതു തുടങ്ങിയതെങ്കിലും ഇപ്പോൾ ഈ സംഘം ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളെ അക്രമത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുക, ഹിന്ദുസ്ത്രീകളുടെ മാനത്തെ പരിപാലിക്കുക, ഹിന്ദുധർമ്മത്തിനെതിരായുള്ള

പ്രവൃത്തികളെ തടയുക—ഇങ്ങനെ പല കാര്യങ്ങളിലും ഏർപ്പെട്ടു നടന്നുണ്ട്. ഇതിന്റെ ശക്തിയും സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ എല്ലാ ഭാഗങ്ങളിലും വ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. രാജധാനിയിലെ ഹിന്ദുപ്രഭുക്കന്മാരെല്ലാം ഈ സംഘത്തിന്റെ ആജ്ഞകൾക്കു വശംവദരാണ്. മറ്റു രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ ഈ സംഘം ഇടപെടാത്തതുകൊണ്ടു പല കക്ഷികളിലുള്ള ആളുകളും ഇതിൽ ചേർന്നു പ്രവർത്തിക്കുന്നു."

"ഈ സംഘത്തിന്റെ മറ്റു നായകന്മാർ ആരെല്ലാമാണു?"

"ഈ സംഘനായകന്മാരാരെന്നു ഞങ്ങൾക്കറിഞ്ഞു പോകരുതു. പ്രധാനനായകൻ സേട്ടുജി; പിന്നെ, ഭോജസിംഹൻ, ദിവാൺ ദീനദയാൽ, ഞാൻ, അന്നു നീ കണ്ട കൂപ്പിവളക്കാരുടെ ചെയർമാൻ. സംഘത്തിന്റെ ആജ്ഞകളെല്ലാം കൂപ്പിവളക്കാർ മുഖാന്തരം ലഭിക്കുന്നതുകൊണ്ടു മറ്റു നായകന്മാരാരെന്നു് ആർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ."

"ഇതിന്റെ എല്ലാം പ്രധാനി വലിയച്ഛൻതന്നെയാണല്ലോ."

"അദ്ദേഹം സാധാരണ ഒരാളല്ല; ഒരു ദിവ്യപുരുഷൻതന്നെയാണു്. വലുതായ സ്ഥാനങ്ങളും അധികാരങ്ങളും സ്വന്തം പേരിൽ സ്വീകരിച്ചു ചക്രവർത്തിയുടെ ദർബാറിനു് അലങ്കാരമായി വാഴണമെന്നു് അക്ബർതന്നെ പല പ്രാവശ്യം നിർബ്ബന്ധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ഈ ഒരു കാര്യത്തിൽമാത്രമേ ശ്രദ്ധയുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അതിലേയ്ക്കുവേണ്ടി പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു സർവ്വദാ സന്നദ്ധനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടത്രേ ഞങ്ങൾക്കെല്ലാം ശ്രേയസ്സു്."

"ഇതു് എനിക്കു് എത്ര അഭിമാനകരമായി തോന്നുന്നു! ഇത്ര മഹാനുഭാവനായ ഒരു രാജാവിനെ ലഭിക്കുവാൻ രാമഗഡിനു ഭാഗ്യമില്ല. അഥവാ ഹിന്ദുധർമ്മം മുഴുവൻ രക്ഷിക്കേണ്ട ജോലി കൈയേറ്റിരിക്കുന്ന ആ ദിവ്യപുരുഷനു രാമഗഡ്രാജ്യം എത്ര നിസ്സാരം!"

"നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു ശരിയാണു്. എന്നാൽ അദ്ദേഹം ഞങ്ങളുടെ സംഘത്തിൽനിന്നു പിൻമാറുന്നതിനു തീച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു. തന്റെ സകലകടമകളും പുത്രനെയേല്പിച്ചു സന്യസിക്കേണ്ട കാലമായി എന്നു് അദ്ദേഹം വിചാരിക്കുന്നു. അതാണല്ലോ ഹിന്ദുധർമ്മവും. അതുകൊണ്ടു ഞങ്ങളുടെ നായകസംഘത്തിൽ നിങ്ങൾകൂടി ചേരണമെന്നു് അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു പകരം ഭോജസിംഹരാജാവു കാര്യങ്ങൾ നോക്കുന്നതാണു്."

"അദ്ദേഹത്തിന്റെയും അവിടത്തെയും ആഗ്രഹം എനിക്കൊരു കല്പനതന്നെയാണല്ലോ."

"എന്നാൽ ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും സന്തോഷമായി. അതങ്ങനെ നില്ക്കട്ടെ. നിങ്ങൾ താമസിയാതെ രാമഗഡിലേയ്ക്കു പോകുന്നതാണു്. അവിടെ രാജ്യരക്ഷചെയ്തു ചിരകാലം വസിക്കുക."

"ആ രാജ്യം എന്റെ യജമാനനായ അവിടത്തെ സ്വന്തമെന്നതന്നെ വിചാരിക്കുമല്ലോ. ബുൻഡേൽഖണ്ഡത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്നു അവിടുന്നു്, ഒരു ദിവസത്തേയ്ക്കെങ്കിലും രാമഗഡിൽ വന്നു ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കുമെന്നു ഞാൻ ആശിക്കട്ടെ."

"എന്റെ സ്നേഹിതനെക്കാണാൻ ഞാൻ വന്നില്ലെങ്കിലും, എനിക്കു പുത്രീതുല്യയായ മോഹിനിയെക്കാണുവാൻ ഞാൻ വരാതിരിക്കുമോ? നിങ്ങൾക്കു പല ബദ്ധപ്പാടുകൾ കാണും. അതുകൊണ്ടു താമസിക്കേണ്ട. ഒന്നുമാത്രം ഞാൻ പറയുന്നു: പൃഥ്വീസിംഹന്റെ സ്നേഹത്തിനു് ഒരു കാലത്തും ഇളക്കം വരുന്നതല്ല. എന്റെ അനുഗ്രഹവും നിങ്ങൾക്കെപ്പോഴും ഉണ്ടായിരിക്കും."

അന്യോന്യം ആശ്ലേഷംചെയ്തും ദൽപത്സിംഹൻ കണ്ണുനീർ വാർത്തും യാത്ര പറഞ്ഞു. താമസിയാതെ നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകാൻ കല്പന കിട്ടുമെന്നു് അറിഞ്ഞിരുന്ന ആ യുവാവു നഗരത്തിൽ തനിക്കു കാണേണ്ടവരെയെല്ലാം കണ്ടു യാത്ര പറയുന്നതിനു് ഒരു

പെട്ട. ഭോജസിംഹനെ നമസ്കരിച്ച് അനുഗ്രഹം വാങ്ങിയ പ്പോൾ, അദ്ദേഹം ഇരുമ്പുകൊണ്ടുള്ള ഒരു കങ്കണം ദൽപത്സിംഹന്റെ കൈയിൽ ധരിപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു: "ഈ വലയത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം നീ മനസ്സിലാക്കണം. ഇതു ശ്രീചക്രപൂജ കഴിഞ്ഞ വലയമാണ്. ഇതു ധരിക്കുന്ന നീ ഹിന്ദുധർമ്മം പരിപാലിക്കാൻ കടമപ്പെട്ടവനാണ്. ഈ അടയാളം കാട്ടിയാൽ ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തിൽ എല്ലായിടത്തും നിന്റെ ആജ്ഞാവർത്തികളായി വളരെ പ്പേരുണ്ടാവും. അതിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന ശക്തി ദുഷ്ടാർജ്ജനക്കോ സ്വാർത്ഥത്തിനോ വേണ്ടി ഒരിക്കലും ഉപയോഗിക്കരുതു്."

യാത്ര പറഞ്ഞ കൂട്ടത്തിൽ ദൽപത്സിംഹൻ ഗുൽ അനാരായെയും മറന്നില്ല. ഈ അല്പകാലത്തിനുള്ളിൽ അവർതമ്മിൽ അകളങ്കമായ ഒരു സ്നേഹം ജനിച്ചിരുന്നു. ദൽപത്സിംഹന്റെ സ്ഥാനലബ്ധിയിൽ ആ യുവതി വളരെ സന്തോഷിച്ചു. അദ്ദേഹം രാജധാനിയിൽ ഇനിമേലാൽ വരികയില്ലല്ലോ എന്നുമാത്രമേ സങ്കടമുണ്ടായിരുന്നുള്ളു.

ദൽപത്സിംഹൻ കല്യാണമല്ലിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ദിവസംതോറും പോവുകയും അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടു വന്ദിക്കയും പതിവായിരുന്നു. അവർതമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന പ്രധാന സംസാരവിഷയം രാമഗഡിനെപ്പറ്റിയായിരുന്നു. ആ നാട്ടിൽ വരുത്തേണ്ടതായ പരിഷ്കാരങ്ങൾ, ജനങ്ങളുടെ അഭിവൃദ്ധിക്കായി ആരംഭിക്കേണ്ട പദ്ധതികൾ, സമീപസ്ഥന്മാരായ രാജാക്കന്മാരുമായി നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടുപോകേണ്ട ബന്ധം—ഇവയെയെല്ലാംപറ്റി വേണ്ട ഉപദേശങ്ങൾ സേട്ടജി ദൽപത്സിംഹനു നല്കി. അവിടെ ചെല്ലുംപോഴെല്ലാം ദൽപത്സിംഹൻ ശ്രമിക്കാറുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും സുരജമോഹിനിയെ കാണുവാനായി തക്കം കിട്ടിയില്ല. എന്നാൽ രാമഗഡിലേയ്ക്കു പോകുവാൻ തീച്ചയാക്കിയ മുഹൂർത്തത്തിനു രണ്ടു ദിവസം മുമ്പു സേട്ടജിയെ കണ്ടിട്ടു വരുംവഴി, റാണി ദുർഗ്ഗാദേവി അയാളെ അകത്തേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു. റാണിയുടെ മുഖം സന്തോഷം

കൊണ്ടു പ്രസന്നമായിരുന്നു. അയാൾ പറഞ്ഞു: "മഹാരാജാവേ, നിങ്ങൾ രണ്ടു ദിവസത്തിനകം പോകയാണല്ലോ. എനിക്കും മോഹിനിക്കും ചെയ്തതന്ന സഹായത്തിനു ഞാൻ നന്ദി പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ഈ വൃദ്ധയുടെ ആശീർവ്വാദവും സ്വീകരിക്കുക. കാളീദേവി, എല്ലാം നല്ലതുതന്നെ വരുത്തട്ടേ!"

മഹാരാജാവെന്നുള്ള അഭിസംബോധനം കേട്ട ദൽപത് സിംഹൻ ആദ്യം ചിരിക്കുവാൻ ഭാവിച്ചുവെങ്കിലും, അധികാരമുള്ള ആളുകളിൽനിന്നു തനിക്കു് ആ സ്ഥാനം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നതാകയാൽ റാണിയുടെ ബഹുമാനവാചകത്തെപ്പറ്റി അനാദരം ഭാവിക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "ഞാൻ ചെയ്ത എന്നു പറയുന്ന സഹായം എത്രയോ നിസ്സാരം! അതിനെപ്പറ്റി എന്താണു് പറയാനുള്ളതു്? അവിടത്തെ ആശീർവ്വാദം എന്റെ മനസ്സിനു ബലംതരുന്നു. സൂരജമോഹിനിക്കു സുഖംതന്നെയാണല്ലോ."

"മോഹിനിക്കു സുഖംതന്നെയാണു്. അങ്ങു് ഇപ്പോൾ മഹാരാജാവും അവൾ രാജകന്യകയുമാകയാൽ നമ്മുടെ നടപടിപ്രകാരം, ഇനി വിവാഹംവരെ അവൾക്കു് അങ്ങയെ നേരിട്ടു കണ്ടുകൂടാ. സ്വതന്ത്രയായി വളർന്ന അവൾക്കു് ഇതു വലിയൊരു സൌകര്യംപോലെ തോന്നിയെങ്കിലും മുത്തശ്ശൻ പറയുന്നതു ശരിയാണെന്നു സമ്മതിച്ചു് അനുസരിക്കയാണു്."

ദൽപത്സിംഹനു സംഗതി മനസ്സിലായി. വിവാഹം പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ തമ്മിൽ കണ്ടു സംസാരിച്ചുകൂടാ എന്നൊരു നടപ്പു ക്ഷത്രിയരാജാക്കന്മാരുടെ ഇടയിലുണ്ടു്. പടുതായില്ലാത്ത രാജകുടുംബങ്ങളിലും കല്യാണം നിശ്ചയിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ വധുവിനെ വരനാകാൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നയാൾ കണ്ടുകൂടാ എന്നാണു് നിയമം. സൂരജമോഹിനിക്കു് ഇതുവരെ തന്റെ ജാതി, കുലം മുതലായ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി അറിവില്ലായിരുന്നു. ശരിയായ ഒരു വിവാഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടുമാത്രം ഈ കാ

രുങ്ങൾ ആ കന്യകയെ മനസ്സിലാക്കിയാൽ മതിയെന്നായിരുന്നു സേട്ടജി നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു്. വിവാഹത്തിനു ചക്രവർത്തിയുടെ അനുവാദം കിട്ടിയശേഷം ഉദ്ദാദേവിയും സുരജമോഹിനിയും ഗൃഹത്തിൽ തിരികെ വന്നപ്പോൾ കാര്യങ്ങളുടെ വിവരമെല്ലാം ശരിയായി സേട്ടജിതന്നെ പറഞ്ഞു് അവളെ മനസ്സിലാക്കി. ഛത്രസിംഹന്റെ പുത്രിക്കു രാജപുത്രനടപടികൾ ഉപേക്ഷിച്ചുകൂടായെന്നും രാമഗഡിലെ റാണിയാവാൻപോകുന്ന കന്യകയ്ക്കു് ആ ചാരലംഘനം എന്ന അപവാദമുണ്ടായിക്കൂടെന്നും അതുകൊണ്ടു വിവാഹം കഴിയുന്നതുവരെ ദൽപത്സിംഹനെ നേരിട്ടു കാണരുതെന്നും സേട്ടജി ആജ്ഞാപിച്ചു. അഭിജ്ഞയായ ആ കന്യക അതിനെ അനുസരിക്കയും ചെയ്തു. ദൽപത്സിംഹൻ പറഞ്ഞു: "റാണിജി, ഞാൻ രാമഗഡിലേയ്ക്കു രണ്ടു ദിവസത്തിനകം പോകുന്നുവെങ്കിലും എന്റെ ഹൃദയം ഇവിടെത്തന്നെയാണു്. എന്റെ വീചാരങ്ങളും എല്ലാ സമയവും നിങ്ങളെയൊക്കെപ്പറ്റിത്തന്നെയായിരിക്കും."

ചക്രവർത്തിയുടെ കല്പനകളും യഥാവസരം വന്നുചേർന്നു. ദൽപത്സിംഹൻ എല്ലാവരുടെയും ആശീർവ്വാദങ്ങളോടെ രാജധാനി വിട്ടു രാമഗഡിലേയ്ക്കു മടങ്ങി.

അധ്യായം ൨൨

രാമഗഡ്രാജാവിന്റെ കിരീടധാരണം യഥാവിധി നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ടു. ചക്രവർത്തിയുടെ സമ്മാനങ്ങളും കിരീത്തായുംകൊണ്ടു രാജധാനിയിൽനിന്നു ദൂതന്മാർ വന്നപ്പോൾ, അതുവരെ നിസ്സാരമായി ഗണിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ആ രാജ്യം, ഹിന്ദുസ്ഥാനങ്ങളിലെ പ്രധാനസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഒന്നായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവെന്നു ജനങ്ങൾ ധരിച്ചു. അജിതസിംഹമഹാരാജാവു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുവാദപ്രകാരമാണു് ദൽപത്

സിംഹൻ രാജാവാകുന്നതെന്നോ ഉള്ള സംഗതിമാത്രം ആരും അറിഞ്ഞില്ല. കിരീടധാരണദിവസം ദൽപത്സിംഹൻ സിംഹാസനത്തിൽ ഉപവിഷ്ടനായപ്പോൾ ചക്രവത്തിയുടെ കിരീത്താ എഴുനേറുനിന്നു് ആദരവോടുകൂടി സ്പർശിച്ചശേഷം അതേപ്രകാരംതന്നെ വേറെ ഒരു ഭൃതൻ കൊടുത്ത എഴുത്തുകൂടി സ്പർശിച്ചപ്പോൾ ജനങ്ങൾ വിസ്മയിച്ചു. ചക്രവത്തിക്കു തുല്യമായി ദൽപത്സിംഹൻ ആരെയാണു് ബഹുമാനിച്ചതെന്നു് അവർ അന്വേഷിക്കാതിരുന്നില്ലെങ്കിലും, ആക്കാര്യംതന്നെ അതിന്റെ സംഗതി മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല.

അനുജന്റെ മരണംകൊണ്ടുണ്ടായ നാട്ടുവാലായ്മ കഴിഞ്ഞയുടനെ ദൽപത്സിംഹനും സൂരജമോഹിനിയും തമ്മിലുള്ള വിവാഹവും നടന്നു. ആ അവസരത്തിൽ പലവിധത്തിലുള്ള സമ്മാനങ്ങൾ അവർക്കു ലഭിച്ചുവെങ്കിലും മൂന്നു കൂട്ടത്തിൽമാത്രമാണു് അവർക്കു പ്രത്യേകം സന്തോഷം തോന്നിയതു്. ഒന്നാമതു സേട്ടുജി അയച്ച ഒരു മുത്തുമാല; അതു രാമഗഡ്റാണിമാർ മൻപിനാലേ അണിഞ്ഞുവന്നിരുന്നതാണെന്നും പണ്ടേതോ പുണ്യവാനായ മഠാധിപതിയാൽ ദത്തമായ ആ ആഭരണം രാമഗഡിലെ രാജാക്കന്മാർ തങ്ങളുടെ രാജലക്ഷ്മിയെപ്പോലെ സൂക്ഷിച്ചുവന്നിരുന്നതാണെന്നും തന്റെ പട്ടമഹിഷി രാജ്യത്തിൽനിന്നു കൊണ്ടുപോന്ന ആ മാല, അതിനു ന്യായമായ അവകാശിയുണ്ടായപ്പോൾ തിരികെ കൊടുക്കുന്നു എന്നും അദ്ദേഹം എഴുതിയിരുന്നു. രണ്ടാമതു്, ചക്രവത്തി സമ്മാനമായി അയച്ചിരുന്ന ഒരു ഫർമാനായിരുന്നു. ക്ഷത്രസിംഹനിൽനിന്നു പിടിച്ചെടുത്ത സീതാപുരിരാജ്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിയായ സൂരജമോഹിനിക്കു പുത്രീനിർവ്വിശേഷമായ സ്നേഹത്തെ പ്രമാണിച്ചു വിട്ടുകൊടുത്തിരിക്കുന്നു എന്നാണു് ചക്രവത്തി എഴുതിയിരുന്നതു്. മൂന്നാമത്തെ സമ്മാനം അയച്ച ആളിന്റെ പേരില്ലായിരുന്നു. മാതളക്കുരുവിന്റെ രൂപത്തിലുള്ള മാണിക്യക്കല്ലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയിരുന്നതായിരുന്നതിനാൽ അതു

ഗുൽഅനാരാ അയച്ചതാണെന്നു ദൽപത്സിംഹൻ തീർച്ചയാക്കി. അതിൽ അദ്ദേഹം വലുതായ കൌതുകം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതെന്തെന്നാൽ മോഹിനി ചോദിച്ചപ്പോൾ, ഗുൽ അനാരായുടെ അകളങ്കമായ സ്നേഹത്തെപ്പറ്റിയും അവൾ ചെയ്ത സഹായത്തെപ്പറ്റിയും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. സൂരജമോഹിനിക്കു് അതു കേട്ടതിൽ വലുതായ സന്തോഷമുണ്ടായി: "ഈ മാല ഞാൻ നിത്യം ധരിക്കുന്നതിനാണു് തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതു്. അവിടത്തോടു സ്നേഹം തോന്നിയതിൽ എനിക്കാശ്ചര്യമില്ല. എന്നെ അപകടത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നതിനു് അവർ ശ്രമിച്ചതു് എത്ര സുഹൃണാർദ്രയിഷ്ടമായ ഹൃദയത്തെയാണു് കാണിക്കുന്നതു്. ഞാൻ തന്നെ എഴുതിയയയ്ക്കാം."

അങ്ങനെ ആരംഭിച്ച ദാമ്പത്യജീവിതം അവർ സുഖമായിത്തന്നെ കഴിച്ചു.

സൂരജമോഹിനിയുടെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ, അക്ബരുടെ സമ്മതത്തോടുകൂടി കല്യാണമൽ സന്ന്യാസാശ്രമത്തെ വരിച്ചു. അദ്ദേഹം ഏതൊരു നാട്ടിലേയ്ക്കാണു് പോയതെന്നോ ഏതിടെയാണു് ആശ്രമം ഉറപ്പിച്ചതെന്നോ ആരുംതന്നെ അറിഞ്ഞില്ല.

കഥയിലുള്ള മറ്റു പാത്രങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങൾ അറിവാൻ വായനക്കാർക്കു് ഔത്സുക്യം കാണുമല്ലോ. സലിംഷായുമായുള്ള രാജിതൽക്കാലം പൂർത്തിയായില്ല. രണ്ടുമൂന്നു വർഷക്കാലത്തേയ്ക്കുകൂടി അദ്ദേഹം അച്ഛനെ എതിർത്തു് അല്ലഹാബാദിൽത്തന്നെ താമസിച്ചു. ഒടുവിൽ, ചക്രവർത്തിയുടെ അമ്മ മറിയംമക്കൻബേഗത്തിന്റെ നിർബ്ബന്ധമനുസരിച്ചു് ആഗ്രായിൽ വന്നു ക്ഷമാപണം ചെയ്തു യുവരാജാവായി. പില്ക്കാലങ്ങളിൽ ജിംഹാംഗീർ എന്നറിയപ്പെട്ട ചക്രവർത്തി അദ്ദേഹമായിരുന്നുവല്ലോ.

പൃഥ്വീസിംഹൻ മരണകാലംവരെ ചക്രവർത്തിയുടെ വിശ്വാസത്തിനും സ്നേഹത്തിനും പാത്രമായി ആഗ്രായിൽ താമസിച്ചു.

ചക്രവത്തിയാൽ സമ്മാനിതനായ ഗജരാജ് ഭാര്യയോടും ഇളയപുത്രിയോടുംകൂടി വലിയ ഒരു പ്രമാണിയായി നാട്ടിൽ താമസമായി. മൂസൽമാന്റെ അന്തഃപുരത്തിൽ സപല്പകാലം കഴിച്ച ഭാര്യയെ സപീകരിക്കുന്നതിനു് അയാൾ ആദ്യം മടിച്ചുവെങ്കിലും, കല്യാണമല്ലിന്റെയും ഭോജസിംഹന്റെയും നിർബ്ബന്ധംകൊണ്ടും ശ്രീരാമൻതന്നെ അങ്ങനെ ചെയ്തയുണ്ടായല്ലോ എന്നു് അവർ മൂണ്ടിക്കാണിച്ചതുകൊണ്ടും ഒടുവിൽ സസന്തോഷം കൈക്കൊണ്ടു. പത്മനിമാത്രം ആരെന്തു പറഞ്ഞിട്ടും തിരികെ പോയില്ല. അവൾക്കു സൂരജമോഹിനിയുടെ പാദശുശ്രൂഷമാത്രം മതിയെന്നു് അവൾ നിർബ്ബന്ധിക്കയാൽ കല്യാണമൽ അതുതന്നെ ഉത്തമമെന്നു സമ്മതിച്ചു. സൂരജമോഹിനി വിവാഹംചെയ്തു രാമഗഡിലേയ്ക്കു പോയപ്പോൾ അവളും പുതിയ മഹാറാണിയെ അനുഗമിച്ചു എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

നാസിർഖാന്റെ മരണംകൊണ്ടു് ആശ്രയമില്ലാതായിത്തീർന്ന കാസ്സിംബസ്സ് ഹീരയുടെ വീട്ടിൽ താമസമാക്കി. പൂഥ്വീസിംഹന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ബന്ധനസ്ഥനായി പാർത്തിരുന്ന ബ്രാഹിംഖൊണാകട്ടെ, ബന്ധുബലംകൊണ്ടു് ഉന്നതിയെ പ്രാപിച്ചു. ദെക്കാണിലേയ്ക്കു ബഹിഷ്കരിക്കപ്പെട്ട ദാനേൽഷായുടെ പരിവാരത്തിൽ ചേർന്നു്, യുദ്ധക്കളത്തിൽ പ്രസിദ്ധി സമ്പാദിക്കയാൽ ചക്രവത്തിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെടുന്നതിനും അവിടെനിന്നു വലുതായ ഉദ്യോഗക്കയറ്റം കിട്ടുന്നതിനും ഇടയായി.

ദാനേൽഷാ ദെക്കാണിൽനിന്നു തിരികെ വന്നില്ല. മദ്യപാനത്തിൽ അത്യാസക്തിമൂലം ദേഹബുദ്ധികൾ ക്ഷയിച്ചു് അച്ഛന്റെ ചരമഗതിക്കു മുൻപുതന്നെ മരണമടഞ്ഞു. ബീർസിംഹൻ ബുർഹേല ബന്ധനസ്ഥനാക്കപ്പെട്ടില്ലെന്നുമാത്രമല്ല, ജിഹാംഗീറിന്റെ കാലത്തു്, തന്റെ ദുഷ്കർമ്മത്തിന്റെ വിലവാങ്ങി, ചക്രവത്തിയുടെ ആപ്തമിത്രമായി ചിരകാലം വസിക്കയും ചെയ്തു.

രാമഗഡിലെ രാജദമ്പതിമാർക്കു പുത്രനുണ്ടായ അവസര

ത്തിൽ സംഭവിച്ച ഒരു സംഗതിമാത്രം പറഞ്ഞു് ഈ കഥയെ അവസാനിപ്പിക്കാം: കാലംകൊണ്ടു സൂരജമോഹിനി ഗർഭം ധരിച്ചു് ഓമനയായ ഒരാൺകുട്ടിയെ പെറ്റു. പത്തുദിവസം കഴിയുന്നതിനു മുൻപു്, ത്രിദണ്ഡധാരിയായ ഒരു സന്യാസി കൊട്ടാരത്തിൽ വന്നു പൊന്നുതകിടിൽ കെട്ടിയ ഒരു രക്ഷ ദൽപത് സിംഹനെ ഏല്പിച്ചു. അതേപ്പറ്റി ചോദിക്കുന്നതിനായി തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ സന്യാസി ആ കൊട്ടാരം വിട്ടുപോയിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സൂരജമോഹിനിയെ അതു കൊണ്ടുകാട്ടിയപ്പോൾ അവൾ ഇത്രമാത്രം പറഞ്ഞു: "മുത്തശ്ശൻ നമ്മളെ സന്യസിച്ചിട്ടും മറന്നിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം ഈ ഓമനയെ എന്നും കാത്തുകൊള്ളും."

ദൽപത് സിംഹന്റെ കണ്ണുകളിൽ അശ്രുക്കൾ നിറഞ്ഞിരുന്നു.

302

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM
Cl. No. MFQ Acc. No. 86774

This book should be returned on or before the date last stamped below.

26 MAR 2019		
24 JUL 2020		

If the book is not returned on due date
a fine of 50 Ps. per day will be charged

MFQ 86774
PAN -K

ചങ്ങമ്പുഴയുടെ കവിത
കല്ല്യാണവൻ